5. ULUSLARARASI DİL VE ÇEVİRİBİLİM KONGRESİ

KONGRE TARİHİ: **24-25-26 Eylül 2025**

5TH INTERNATIONAL CONGRESS OF LANGUAGE AND TRANSLATION STUDIES

CONGRESS DATES: **September 24-25-26, 2025**

Bildiri Özetleri Kitabı

Abstracts Book

EDİTÖRLER / EDITORS
PROF. DR. **ONUR KÖKSAL**
ASST. PROF. DR. **MUSTAFA DOLMACI**
ASST. PROF. DR. **RUŞEN RAMİZOĞLU**

ÇİZGİ e-Kitap

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)

©Çizgi Kitabevi
Ekim 2025

ISBN: 978-625-396-662-1
Yayıncı Sertifika No: 52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) –
Editörler
Prof. Dr. Onur KÖKSAL
Asst. Prof. Dr. Mustafa DOLMACI
Asst. Prof. Dr. Ruşen RAMİZOĞLU

5. ULUSLARARASI DİL VE ÇEVİRİBİLİM KONGRESİ
Bildiri Özetleri Kitabı
5th INTERNATIONAL CONGRESS OF LANGUAGE AND TRANSLATION STUDIES
Abstracts Book

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1
Meram/**Konya**
(0332) 353 62 65

Konevi Mh.
Larende Cad. No:20/A
Meram/**Konya**
(0332) 353 62 66

Siyavuşpaşa Mh.
Gül Sk. No: 15 B
Bahçelievler/**İstanbul**
(0212) 514 82 93

www.cizgikitabevi.com
/ cizgikitabevi

Honor Committee

Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ
Rector of Selçuk University

Prof. Dr. Kamal ABDULLAYEV
Rector of Azerbaijan University of Languages

Prof. Dr. Cem ZORLU
Rector of Necmettin Erbakan University

Organizing Committee

Chairman of the Organizing Committee and the Academic Representer

Prof. Dr. Onur KÖKSAL

Organizing Committee

Prof.Dr. Mustafa İsmail DÖNMEZ
Selçuk University
Prof. Dr. Hemide ALİYEVA
Azerbaijan University of Languages
Prof. Dr. Jale GARİBOVA
Azerbaijan University of Languages
Prof. Dr. Muhtar İMANOV
Azerbaijan University of Languages
Prof. Dr. Rubtsova Svetlana YURIEVNA
SPb University
Assoc. Prof. Dr. Benövşe MEMMEDOVA
Azerbaijan University of Languages
Assoc. Prof. Dr. Betül CAN
Selçuk University
Assoc. Prof. Dr. Larisa Vladislavovna SOFRONOVA
Moscow State Linguistic University
Assoc. Prof. Dr. Nurcihan Yürük
Selçuk University
Assoc. Prof. Dr. Nuray DÖNMEZ
Selçuk University
Assoc. Prof. Dr. Sevda İMANOVA
Azerbaijan University of Languages
Asst. Prof. Dr. Mustafa DOLMACI
Selçuk University
Asst. Prof. Dr. Nuray PAMUK ÖZTÜRK
Selçuk University
Asst. Prof. Dr. Ruşen RAMİZOĞLU
Selçuk University
Lecturer Müjdat ALAN
Selçuk University
Coşkun DADAŞOV
Azerbaijan University of Languages
Research Assistant Yonca Gül UĞURLU
Selçuk University
Research Assistant Beyza Nur ZORLU
Selçuk University

Important Dates

Congress Dates
September 24-25-26, 2025

Deadline for Abstract Submission
July 15, 2025
Notification of Acceptance
July 22, 2025
Participation Fee Payment Deadline
July 27, 2025
Announcement of Congress Program
August 01, 2025
Deadline for Full Text Submission
October 19, 2025

Presentation Language

Turkish, Azerbaijani, English, Russian, Arabic, Chinese

Congress Topics

The Congress is open to all original and academic studies written in the fields of Language and Translation Studies in particular, Literature, Linguistics, Foreign Language Teaching, Second Language Acquisition, Cultural Studies, etc

Keynote Speakers

Prof. Dr. Ali TEMİZEL
Selcuk University, Faculty of Letters
Department of Eastern Languages and Literatures –Persian Language and Literature
ANALYSIS OF TURKISH TRANSLATIONS OF THE “FIRST EIGHTEEN COUPLETS” OF RUMI’S MASNAVI

Prof. Dr. Aymil DOĞAN (Retired)
Hacettepe University, Faculty of Letters
Department of Translation and Interpreting – English Translation and Interpreting
CONFERENCE INTERPRETING: DEVELOPMENTAL STAGES AND MENTAL MODELS

Prof. Dr. Azad MEMMEDOV
Azerbaijan University of Languages,
Chair of the Department of General Linguistics
FROM NATURAL (HUMAN TO HUMAN) DISCOURSE TO ARTIFICIAL INTELLIGENCE-ASSISTED (HUMAN TO ARTIFICIAL INTELLIGENCE) DISCOURSE: A LINGUISTIC APPROACH

Prof. Dr. Metanet ABDULLAYEVA
Baku State University, Faculty of Philology
MƏNƏVİYYAT XƏZİNƏSİ – KLASSİK POEZİYA

Prof. Dr. Muharrem TOSUN
Sakarya University, Faculty of Humanities and Social Sciences
Department of German Language and Literature
WHAT CONTRIBUTIONS CAN MACHINE TRANSLATION MAKE TO TRANSLATORS’ DECISIONS AND THE TRANSLATION PROCESS? DOES A PROFESSIONAL TRANSLATOR NEED MACHINE TRANSLATION?

İÇİNDEKİLER

THE PSYCHOANALYTIC ANALYSIS OF PER LAGERKVIST'S "MARIAMNA" AND THOMAS MANN'S "DEATH IN VENICE"
Adila TAHMASIB....16

GEMSTONES: AL-ANṢĀRĪ MANUSSCRIPT, TITLED: KITĀB NUḪAB AL-DAKĀ'IR FĪ AḤWĀL AL-ĞAWĀHIR (THE BOOK OF SELECTED TREASURES WHICH DEALS ON THE PROPERTIES OF GEMSTONES)
Ahmad Al ADDOUS....18

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DISCOURSE ETHICS: A LINGUISTIC EXAMINATION OF BIAS AND AUTHENTICITY
Ahmad Haj ALI....20

FUNCTIONAL ANALYSIS OF THE VERB "TO TELL/TO SAY" IN TURKISH PROVERBS
Ahmet KAYASANDIK....22

THE THEMES OF HOMELAND AND EXILE IN MAHJAR LITERATURE: A CLOSE READING OF BADRĪ SALĪM FARKŪH'S POETRY
Ahmet YILDIZ....24

ENHANCING COMMUNICATION SKILLS THROUGH LEARNAI IN A FLIPPED CLASSROOM ENVIRONMENT
Aigerim KEREIBAYEV - Madina RAKHIMZHANOV - Regina SHARSHOVA....26

THE VIEWS OF ANCIENT ARAB SCHOLARS ON THE PHENOMENON OF SYNONYMY
Ali BABANLI....28

ANALYSIS OF TURKISH TRANSLATIONS OF THE "FIRST EIGHTEEN COUPLETS" OF RUMI'S MASNAVI
Ali TEMİZEL....30

THE CASE CATEGORY OF THE NOUN IN OGHUZ TURKIC LANGUAGES AND THE DIALECTS OF WESTERN AZERBAIJAN
Almaz Ibrahim BADALOVA....32

THE ROLE OF EFFECTIVE STRATEGIES IN LANGUAGE LEARNING
Amalya MAHHARAMZADA....34

THE MULTIFACETED NATURE OF LUTFI ZADEH'S THEORIES AND THE BEGINNING OF THE HISTORY OF THE BIRTH OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
Ana MAMMADOVA....36

UNDERSTANDING HOSPITALITY IN AZERBAIJANI LINGUOCULTURE (BASED ON THE AZERBAIJANI LANGUAGE)
Anara Rovshan MAMMADOVA....38

TRANSLATION OF CULTURAL MARKERS OF SOVIET REALITY IN ENGLISH VERSIONS OF V. EROFEEV'S "MOSCOW – PETUSHKI"
Anton IVANOV....42

ON A TRANSLATION FROM ARABIC BY THE RUSSIAN POET DMITRIJ OZNOBIŠIN
Arzu SADYKHOVA....44

A TRANSLATIONAL ANALYSIS OF BASIC CONCEPTS USED IN THE STUDY OF THE EFFECT OF CONSCIOUS AWARENESS-BASED PSYCHOEDUCATIONAL PROGRAM ON ADOLESCENTS' IRRATIONAL BELIEFS, NEGATIVE AFFECTS AND BULLYING BEHAVIORS
Atakan YİĞİT - Fikret GÜLAÇTI....46

COMPARISON OF EMOTIONAL AND RATIONAL DECISION-MAKING PROCESSES: AN EXPERIMENTAL AND TRANSLATIONAL STUDY ON UNIVERSITY STUDENTS
Atakan YİĞİT - Fikret GÜLAÇTI....48

THE HYBRID NATURE OF THE INFINITIVE AND ITS ROLE IN THE LANGUAGE STRUCTURE IN THE AZERBAIJANI LANGUAGE
Aygun GADIMLI....50

CONFERENCE INTERPRETING: DEVELOPMENTAL STAGES AND MENTAL MODELS
Aymil DOĞAN....52

MACHINE TRANSLATION OR HUMAN BRAIN PRODUCTION
Aynur Mukhtar BUDAGOVA....54

ARTISTIC REFLECTION OF THE ISSUES OF THE SOUL AND THE STATE OF PEACE IN SULTAN BAHU'S WORK "THE KEY TO MONOTHEISM"
Aynur HASANOVA....56

SYNTACTIC METHODS OF FORMING NEW TERMS
Aynur Amirkhan SADIGOVA....58

THE CATEGORY OF TRANSITIVITY AND ITS ROLE IN THE LANGUAGE SYSTEM
Aysel Tarverdi AGHAMALIYEVA....60

OLD UYGHUR MONUMENTS TRANSLATED FROM TIBETAN LANGUAGE
Aysel AHMADOVA....62

CHALLENGES OF CULTURAL INTERPRETATION IN THE DIGITAL TRANSLATION OF CULTURONYMS
PhD in Philology Aysel SHABANOVA....64

AN EVALUATION OF DOMINANT MASCULINE REPRESENTATIONS IN IRANIAN CINEMA
Aysel YILDIZ....66

MIGRATION BETWEEN BORDERS/LIMITATIONS: A CRITICAL ANALYSIS OF THILO SARRAZIN'S NARRATIVE IN THE LINGUISTIC CONSTRUCTION OF JUSTICE AND GLOBAL INEQUALITY
Ayşegül Aycan SOLAKER....68

MOLLA ALI TALIBI AS A REPRESENTATIVE OF MIR HAMZA NIGARI'S LITERARY SCHOOL
Ayten Abuzer HAJIYEVA....70

ANCIENT TURKISH FLEXIONS AND SEMANTIC KNOTS (AN EXPERIENCE OF JOINT RESEARCH WITH TYPOLOGICAL AND COGNITIVE ASPECTS)
Ayten Yunis HAJIYEVA....72

FROM NATURAL (HUMAN TO HUMAN) DISCOURSE TO ARTIFICIAL INTELLIGENCE-ASSISTED (HUMAN TO ARTIFICIAL INTELLIGENCE) DISCOURSE: A LINGUISTIC APPROACH
Azad MAMMADOV....74

ARTISTIC IMAGE OF THE WAR ON TERROR IN NADEEM ASLAM'S NOVEL "THE WASTED VIGIL"
Basira AZIZALIYEVA....76

PROFESSIONAL MOTIVATION SCALE FOR ARABIC TRANSLATION AND INTERPRETATION STUDENTS: A VALIDITY AND RELIABILITY STUDY
Betül CAN - Onur KÖKSAL....78

THE REFLECTION OF MORAL AND HUMAN VALUES THROUGH EUPHEMISMS IN CHINESE
Canan CANDAN KANAR....80

POSSESSIVE STRUCTURES IN AGGLUTINATIVE LANGUAGES: THE CASE OF AZERBAIJANI AND TURKISH
Chinara SHAHBAZLI....82

INTOLERANCE TO "THE OTHER": POSTCOLONIAL READINGS OF RELIGIOUS IMPERIALISM IN BOEVE DE HAUMTONE
Çisem GÜLENLER ACAR....84

SOCIOCULTURAL PROBLEMS OF INTERETHNIC UNIONS AS SEEN BY RUSSIAN STUDENTS
Darya KOSENKOVA - Svetlana Valeryevna GUZENINA....86

THE CLASH OF TRADITIONAL AND MODERN GENDER ROLES AS A SOURCE OF TENSION IN INTERNATIONAL FAMILIES
Darya KOSENKOVA....88

THE INTERPRETATION SKILLS OF INDIVIDUALS GROWING UP BILINGUAL
Deren MEMİOĞLU....90

OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS IN THE CONTEXT OF POETRY TRANSLATION AND GENERATIVE AI
Didem TUNA KÜÇÜK - Beki Refka HALEVA....92

THE EQUIVALENCE PROBLEM IN TRANSLATIONS FROM GERMAN
Dursun KARAKAYA 94

ARTIFICIAL INTELLIGENCE, SYMBOL AND SILENCE: ON THE WITHDRAWAL OF THE COLLECTIVE UNCONSCIOUS FROM LITERATURE
Duygu SEZER 96

THE SEMANTIC FIELD OF "PEACE" AND ITS NOMINATIONS IN THE TREATIES OF RUSSIAN PRINCES (10TH-14TH CENTURIES)
Elena CHASHCHINA 98

CONFERENCE INTERPRETING: SINK OR SWIM
Elena Aleksandrovna KRASOVSKAYA 100

DUAL ADDRESS IN GERMAN SONG TEXTS (AT THE EXAMPLE OF "DEINE FREUNDE")
Elena Pavlovna PRIVALOVA 102

THE ARTICLE AS A COHESIVE DEVICE IN MODERN ENGLISH
Elmira ALIYEVA 104

LANGUAGE UNITS, REFERENTS, LOCALISMS IN ENGLISH AND THEIR TRANSLATION INTO THE AZERBAIJANIAN LANGUAGE
Elnara Akif HASANGULIYEVA 106

BASIC METHODS OF ANALYSIS USED IN CORPUS LINGUISTICS
Elnara PUTAYEVA 108

COMMON AUXILIARY PARTS OF SPEECH IN M. KASHGARI'S "DIVANÜ LÜGATI'T-TÜRK" AND THE ORKHON-YENISEI INSCRIPTIONS
Elnara Vagif YAHYAYEVA 110

THE ROLE OF MUSEIB AMIROV IN THE DEVELOPMENT OF MODERN AZERBAIJAN FINE ART
Emil Raul AGHAYEV 112

QUILTING THE PAST: REMEMBERING AND FORGETTING IN ALICE WALKER'S "EVERYDAY USE"
Emrah IŞIK 114

AN INTEGRATED ROLE OF LANGUAGE AND PERFORMANCE IN THEATRE TRANSLATION: A REVIEW
Enes ÇÖLLÜOĞLU - Pelin SU GÜLTEKIN 116

MACHINE TRANSLATION AND AI UTILIZATION IN THE CONTEXT OF DIGITAL ACTIVIST TRANSLATION: PROVIDING NEW OPPORTUNITIES AND CONCERNS
Erdem AKGÜN 118

DIALOGIC PRAGMATICS IN "MODERN FAMILY" TV SERIES: A CONVERSATIONAL ANALYSIS OF CHARACTER INTERACTIONS
Esin KEYSAN - Çağla ATMACA 120

11TH CENTURY AZERBAIJANI LITERATURE, FORMED UNDER THE INFLUENCE OF THE ARABIC LANGUAGE
Farida AHMADOVA 122

THE TRANSLATION FLOW OF ARABIC NOVELS INTO ENGLISH OVER TIME
Fatima ALBLOOSHI 124

ERNST JANDL'S EXPERIMENTS WITH LANGUAGE AND ITS PLACE IN MODERN GERMAN POETRY
Fatma AMIROVA 126

DISCOURSE AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE DISCOURSE
Fatma Nazim GURBANZADA 128

A CULTURAL AND TRANSLATION STUDIES ANALYSIS OF THE ROLE OF PARATEXT IN THE ARMENIAN TRANSLATION OF THE BHAGAVADGĪTĀ
Fatma Jale Gül ÇORUK 130

METHODOLOGICAL DIFFERENCES IN ARABIC GRAMMAR (NAḤW) BETWEEN THE OTTOMAN AND MODERN PERIODS:
A COMPARATIVE STUDY OF IẒHĀR AL-ASRĀR AL-NAḤW AL-WĀḌIḤ
Fatma YILDIRIM 132

REPRESENTATIONS OF WAR IN THE POETRY OF MAHJAR POETS: AMEEN MUSHRIQ AS A MODEL
Fawzy Eid Bekhit ABDELAAL 134

COMMON AND DISTINGUISHING FEATURES BETWEEN HOMONYMS AND POLY-SEMANTIC WORDS
Firangiz Furman GURBANOVA 136

FROM HUMAN TO MACHINE: THE IMPACT OF AI ON MEDICAL TERMINOLOGY TRANSLATION ACCURACY: CASE OF TLEMCEN UNIVERSITY,
Ghania MEKKOUI 138

THE POSITION AND FUNCTION OF RETRANSLATIONS IN THE TARGET CULTURAL SYSTEM: AN EXAMINATION OF THE PARATEXTUAL ELEMENTS OF RETRANSLATIONS OF THE LITTLE PRINCE PUBLISHED AFTER THE EXPIRY OF ITS COPYRIGHT
Gökçe Mine OLGUN 140

LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF LANGUAGE AND SPEECH PHENOMENA IN MODERN LINGUISTICS
Gulchohra ALIYEVA 142

IN-CLASS PROBLEMS IN READING LESSONS AND THEIR SOLUTIONS
Gulnar Elmaz MUSAYEVA 144

STYLISTIC FEATURES OF THE LYRICAL GENRE (BASED ON THE POEMS OF VAHID AZIZ)
Gulnar RZAYEVA 146

THE FORMATION OF THE EAST-WEST CONFRONTATION IN JAPANESE PROSE DURING THE MEIJI PERIOD
Gulnar YUNUSOVA 148

MORPHOLOGICAL FEATURES OF VERBS IN PROVERBS OF THE ENGLISH AND AZERBAIJANI (NAKHCHIVAN) LANGUAGES
Gulvira ABBASOVA 150

LINGUISTIC PERSONALITY OF AUTHORS IN AZERBAIJANI LITERATURE
Gunay BAGHIROVA 152

CULTURAL ASPECTS OF THE GLOBAL EXPANSION OF ENGLISH
Gunay MUSLUMOVA 154

THE ROLE OF ABBREVIATIONS IN THE EVOLUTION OF ENGLISH PERSONAL NAMES
Gunel Khanlar YUNUSOVA 156

A SOCIOLOGICAL OVERVIEW OF THE INTERNATIONAL CIRCULATION OF TRANSLATIONS SUPPORTED BY THE TEDA PROJECT
Gülay BİLGAN 158

PHRASEOLOGICAL UNITS – FROM A LINGUOCULTURAL ASPECT
Hagigat HAJIYEVA 160

EXISTENTIAL PROBLEMS IN THE WORKS OF IRVIN YALOM
Hamida Ahmad ALIYEVA 162

THE AMERICAN BOARD'S MISSIONARY ACTIVITIES THROUGH MUSIC AND LANGUAGE
Hilal AKBULUT 164

INVESTIGATING THE COGNITIVE DIMENSIONS OF EFL TEXTBOOKS: A STUDY BASED ON BLOOM'S REVISED TAXONOMY
Hira Şimal YÜCE 166

"VALLEY OF THE MAGICIANS": SYMBOLS OF MAGICAL REALISM IN THE STRUCTURE OF THE POSTMODERN TEXT
İlaha AHMADOVA 168

ORIENTALIST TRANSLATOR, HISTORIAN SCHOLAR, AS A TRANSLATOR OF THE HUMAN HEART
İlaha DADASHOVA 170

REPRESENTATIONS OF WOMEN IN NATIONAL PUBLICISTIC DISCOURSE: A STUDY ON THE INTERRELATION OF LITERATURE AND SOCIETY
İlaha SAFARZADEH 172

EXISTENTIAL MOTIFS IN STIG DAGERMAN'S WORKS
Ilaha TAGHIZADA 174

(NEO-)PATRIARCHY AND COLONIAL OPPRESSION IN TSITSI DANGAREMBGA'S WRITING
Inas LAHEG 176

CONNECT THE DOTS… TO FIND THE MESSAGE
Ines VEAUTHIER 178

THE POTENTIAL OF SYNTACTIC PARALLELISM IN POLITICAL DISCOURSE
Irina ABKADYROVA 180

SOME TERMINOLOGICAL COINCIDENCES IN MODERN RUSSIAN
Irina GVELESIANI - Eteri MUMLADZE 183

CHIMERAS OF RUSSIAN ADVERTISING AND NAMING
Irina KOPTELOVA 185

AI-ASSISTED TRANSLATOR: STUDENT EXPERIENCES AND CURRICULUM IMPLICATIONS
Irina TIVYAEVA 187

PROBLEMS IN TURKEY TURKISH KORAN TRANSLATIONS: THE CASE OF SURAH YUSUF VERSE 50
İsmail SÖKMEN 189

COMPARATIVE DICTIONARIES OF ALL LANGUAGES AND DIALECTS" (1787-1789) BY PETER SIMON PALLAS AS A SOURCE OF LEXICAL MATERIAL OF THE TURKIC LANGUAGES
Izabela KOZERA-SŁAWOMIRSKA 191

SPANGLISH: THE IMPACT OF BILINGUALISM ON LANGUAGE IN MODERN SOCIETIES
Jala GANBARLI 193

TURKISH EPIC TRADITION AND "MANAS"
Jale NAGHIYEVA 195

THE "HAZA KİTABİ-KHAVARNAMEYİ-TURKİ" SAGA AS A TRANSLATED WORK
Jale RUSTAMOVA 197

REGARDING THE "GREETING" EXPRESSIONS USED IN THE UNITED ARAB EMIRATES DIALECT
Kamil SHARIFOV 199

PROBLEMS OF TRANSLATING DOSTOYEVSKI'S TEXTS
Kemale Aydın UMUDOVA 201

EVALUATION OF TRANSLATION THROUGH ISOTOPIC ANALYSIS
Khadija EYYUBOVA 203

EXPLICIT STRATEGIES OF POLITENESS AND IMPOLITENESS IN TRADITIONAL MEDIA
Khatira HUSEYNOVA 205

POETRY OF THE SILVER AGE IN THE AZERBAIJANI LANGUAGE: ISSUES OF TRANSLATION AND PERCEPTION
Khuraman Arif MURSALIYEVA 207

CONTEMPORARY LINGUISTIC ISSUES: IDENTITY, TECHNOLOGY, AND COMMUNICATION
Konul HASANZADA 209

THE PROBLEM OF WOMAN IN THE WORK "WANDERING FALCON" BY JAMIL AHMED
Konul ISGANDAROVA 211

USING SPEECH ANALYTICS TOOLKITS TO DETERMINE CORRELATION BETWEEN THE USE OF COMPRESSION AND DECOMPRESSION IN SIMULTANEOUS INTERPRETATION
Ksenia Sufyanovna KARDANOVA-BIRYUKOVA 213

UNPACKING EFL LEARNERS' ACADEMIC WRITING CHALLENGES: A THEMATIC LITERATURE REVIEW
Kübra ŞIK 215

EXPLORING THE ETHICAL DIMENSIONS OF AI INTEGRATION IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING: A SCOPING REVIEW
Kübra ŞIK 217

INTERNATIONALIZATION OF SONGS FOR TEACHING ENGLISH: SAMPLES FROM KAZAKHSTAN, RUSSIA AND TÜRKİYE
Kürşat CESUR 219

DISCOURSE MARKERS AS MAIN TOOLS OF THE DISCOURSE
Laila Sahib GADIMOVA 221

A THEORETICAL APPROACH TO NON-CONJUGATED VERB FORMS IN MODERN ARABIC
Lala ALIGULIYEVA 223

THE LANGUAGE SITUATION IN MOROCCO: DARIJA AND ITS RESEARCH HISTORY
Lala ALIYEVA 225

STYLISTIC FEATURES OF THE CONCEPT OF TIME IN DISCOURSE
Lala HASANOVA 227

PRACTICAL APPLICATION AND LIMITATION OG COMPUTER TRANSLATION TOOLS (CAT AND MT TOOLS) IN SPANISH TO AZERBAIJANI TRANSLATION
Lala IBADOVA 229

THE STUDY OF THE CONCEPT PROBLEM IN THE CONTEXT OF COGNITIVE LINGUISTICS
Lamia HEYDAROVA 233

THE TRANSLATION TECHNIQUES USED TO TRANSLATE PROVERBS IN POLITICAL DISCOURSE
Larisa SOFRONOVA 235

FAMILY AND POLITICAL LIFELINES IN JOSEPH HELLER'S NOVEL "GOOD AS GOLD"
Latifa AHMADOVA 237

THE SEMANTIC SIGNIFICANCE OF SYNONYMOUS PARADIGMS IN THE FORMATION OF STYLISTIC EXPRESSION
Latifa Vugar SHIRZADOVA 239

LINGUISTIC PERSONALITY AND TRANSLATION: DIALOGUE OF CULTURES IN THE MIRROR OF TEXT
Leyla ALIYEVA 241

NATIONAL-MORAL VALUES AND MULTICULTURAL TENDENCIES IN AZERBAIJANI LITERATURE (BASED ON THE WORKS OF YUSİF VAZİR CHAMANZAMİNLİ)
Loghman RASHIDZADE 243

TEACHING RUSSIAN LITERATURE IN AN ITALIAN UNIVERSITY: A CASE STUDY: "DVORIANSKOE GNEZDO" ("A NEST OF GENTRY") BY I. S. TURGENEV
Luizetta FALYUSHINA 245

ON A NEW TYPE OF GERMAN/RUSSIAN GENDER-MARKED FALSE FRIENDS: CROSS-CULTURAL CONFLICT AS A CAUSE OF INACCURATE TRANSLATION
Lyubov Arkadyevna NEFEDOVA 247

LANGUAGE POLICY AND THE PROBLEM OF IDENTITY IN LITERARY TRANSLATION
Mahira HAJIYEVA 249

DIGITAL LINGUISTICS AND ONLINE LANGUAGE COMMUNITIES
Malahat Akbar VALIYEVA 251

ON THE SPECIFICITY OF TRANSMITTING IN RUSSIAN FEATURES OF TABASARAN ORAL AND WRITTEN SPEECH (BASED ON THE STORY BY S. I. SHAKHMARDANOV "PEAR TREE")
Malik VADZHIBOV 253

SPIRITUAL TREASURY – CLASSICAL POETRY
Matanat ABDULLAYEVA 255

ASSESSING MACHINE TRANSLATION POTENTIAL AS A TOOL IN TRANSLATING "PERIPHERAL" ENGLISH SYNTACTIC STRUCTURES IN MASS MEDIA TEXTS
Maxim SHIPUNOV 257

A SIGNIFICANT ACTOR IN THE BOOK INDUSTRY: SECOND HAND BOOKSELLER LÜTFÜ SEYMEN AND THE JOURNAL "MÜTEFERRIKA"
Mehmet SARI 260

ARTISTIC LANGUAGE FEATURES OF TRANSLATED WORKS (EARLY 20TH CENTURY)
Mehriban ASADULLASOY 262

WAYS OF CREATING SPECIAL TERMS IN THE MILITARY LEXICON OF THE LANGUAGE
Mehriban Isa MAMMADJAFAROVA 264

THE TRADITION OF FREE TRANSLATION AND THE GENRE OF MAQTAL IN AZERBAIJANI LITERATURE
Mehriban MOVLAMOVA 266

FROM PERIPHERY TO CANON: İSTANBUL KENT OYUNCULARI AND THE POLYSYSTEMIC DYNAMICS OF AMERICAN DRAMA IN TURKISH THEATER
Melda DİNÇEL ENGİNSU 268

THE REPRESENTATION OF REPATRIATES FROM COLONIAL COLONIES IN CONTEMPORARY JAPANESE LITERATURE AND HIKIAGESHA
Melek ÇELİK 270

TEACHING AI USE TO EFL STUDENTS: FOSTERING AUTONOMY AND CRITICAL THINKING IN THE DIGITAL AGE
Melih ÜNAL 272

THE STRATEGIC IMPORTANCE OF ENGLISH IN THE CONTEMPORARY BUSINESS ENVIRONMENT
Mesma Yakub ZOHRAB-MAJID 274

ON THE CHARACTERISTICS OF COMMUNICATIVE ACTIONS IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE
Misgar MAMMADOV 276

REVEALED IN TRANSLATION. TRANSLATION IN THE PROCESS OF LITERARY INTERPRETATION: THE EXAMPLE OF LUDMILA ULITSKAYA'S NOVEL DANIEL STEIN, INTERPRETER
Monika SIDOR 278

TRANSLATION-BASED USE OF LITERARY TEXTS IN TEACHING RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE
Muhammed TAŞKESENLİGİL 280

WHAT CONTRIBUTIONS CAN MACHINE TRANSLATION MAKE TO TRANSLATORS' DECISIONS AND THE TRANSLATION PROCESS? DOES A PROFESSIONAL TRANSLATOR NEED MACHINE TRANSLATION?
Muharrem TOSUN 282

AUDIO DESCRIPTION IN TÜRKİYE: A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF VISUALLY IMPAIRED PEOPLE'S EXPERIENCES
Mustafa DOLMACI 284

CULTURAL CODES IN ARABIC LITERARY TEXTS AND THE IMPACT OF TRANSLATOR'S INTERPRETATION
Naci ÖZSOY 286

ARABIC LITTERATURE AND POSTCOLONIAL TRANSLATION APPROACHES: THE CASE OF PALESTINIAN NOVELS
Naci ÖZSOY 288

FORENSIC LINGUISTICS: IN PURSUIT OF LINGUISTIC FINGERPRINTS
Nadezda ERYILDIZ 290

MNEMONICS IN THE DIGITAL AGE: MNEMIC ACTIVITY IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES
Nadezhda Alekseevna ANANIEVA 292

ON THE TRANSLATION OF ONE BAYT OF PRE-ISLAMIC ARABIC POET IMRU' AL-QAYS
Narmin SADYKHOVA 294

INTERNATIONALISMS IN TRANSLATIONAL SPECIAL DICTIONARIES (BASED ON A MULTILINGUAL TERMINOLOGICAL DICTIONARY ON CONSTRUCTION)
Nasima Saetovna SHARAFUTDINOVA 296

THE CHARACTERISTIC OF THE FORMATION OF READING TASTE OF MODERN STUDENTS AND METHODS OF FAMILIARIZATION WITH TEXTS OF FICTION IN THE DIGITAL GENERATION
Nataliya GETMANENKO 298

TEACHING TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS TO IDENTIFY AND INTERPRET METAPHORS IN ENGLISH-LANGUAGE TEXTS ON DIGITAL FORENSICS
Natalja Nikolaevna NIKOLAEVA 300

ALIAGHA VAHID AND THE POETICAL BRIDGE TO WORLD LITERATURE: A LOOK AT TRANSLATIONAL ACTIVITY
Nazile ABDULLAZADEH 302

A. S. PUSHKIN IN THE POETRY AND PROSE OF RUSSIAN POET MARINA TSVETAEVA
Nigar ALIYEVA 304

THE USAGE OF EXPRESSIVE MEANS AS A KEY ASPECT OF THE IMAGE OF LINGUISTIC PERSONALITY
Nigar MADATOVA 306

JAPANESE COMPOUND VERBS COMBINED WITH THE VERB –DASU AND THEIR EQUIVALENCES IN TURKISH
Nihal ÇAKMAK BİLGİLİ 308

PRAGMATIC ASPECTS OF COMPRESSING PREDICATIVE AND SEMI-PREDICATIVE SYNTACTIC STRUCTURES IN ENGLISH-TO-RUSSIAN TRANSLATION OF VIDEO GAME ADVERTISING
Nikita LYUBASHEV 310

LEARNING AUTONOMY AND TEACHER SUPPORTIVE BEHAVIORS AMONG EFL STUDENTS
Nilüfer AYBİRDİ TANRIVERDİ - Melike DURMAZ - Gülcan BARAN 312

TERMINOLOGICAL RESEARCH IN TRANSLATION STUDIES IN RUSSIA
Nuray DONMEZ 314

ENGLISH DISCOURSE AND DIGITAL METHODOLOGY IN APPLIED LINGUISTICS
Nushaba ABDULRAHIMOVA 316

INTERCULTURAL DIALOGUE AND DEVELOPMENT: AZERBAIJAN AND JAPAN
Ogtay JALILBAYLI 318

FEATURES OF TRANSLATION OF ENGLISH SLANGISMS WITH AN ANTHROPONYM COMPONENT
Oksana Vasilyevna KAZACHENKO 320

DIFFERING RUSSIAN TRANSLATIONS OF BRITISH PRE-VICTORIAN ERA POLITENESS IN LITERARY TEXTS: A CASE STUDY OF JANE AUSTEN'S PRIDE AND PREJUDICE
Olga PONOMAREVA 322

THE ISSUE OF RUSSIAN STRESS VARIABILITY AMONG TURKISH LEARNERS: LINGUISTIC DIMENSIONS AND METHODOLOGICAL APPROACHES
Olga ZENCİRCİ 324

ON THE TRANSLATION OF AFFIX TYPES IN THE RUSSIAN LANGUAGE INTO TURKISH
Onur AYDIN 326

A COMPARATIVE CURRICULUM REVIEW WITHIN THE CONTEXT OF INTERPRETING COMPETENCE: THE CASE OF SELÇUK UNIVERSITY
Onur KÖKSAL - Beyza Nur ZORLU KALE 328

THE USE OF CHATGPT IN TRANSLATION AND INTERPRETING EDUCATION: PEDAGOGICAL ADVANTAGES AND POTENTIAL CHALLENGES FOR STUDENT TRANSLATORS AND INTERPRETERS
Osman ÖZDEMİR 330

THE CONCEPT OF IDENTITY AND MINORITIES IN THE NOVELS OF FAREED RAMADAN
Omer Faruk DEGİRMENCİ 332

SUBTITLING ACROSS THE DIVIDE: THE WOMEN'S DIALOGUES IN THE TURKISH SERIES ETHOS
Özlem GÜLEN 334

WRITING ASSESSMENT VIA ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) AND HUMAN RUBRICS: A PERFORMANCE COMPARISON OF LANGUAGE LEARNING MODELS (LLMS) AND HUMAN RATERS
Özlem Gülsüm ÖZÇİÇEK - Eylül HÜRCAN - Pınar KARAHAN 336

LOVE ACROSS BORDERS: EXPLORING WOMEN'S EXPERIENCE OF MIGRATION, RACE AND CLASS IN THE WIDE SARGASSO SEA
Özlem RECEBLİ 338

"THE ROAD HEARS THE TASTE": WHEN AUTOMATIC SUBTITLING FAILS
Patrizia GIAMPIERI....340

THE ROLE OF CZECH GRAMMATICAL TERMINOLOGY IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES: A CORRELATIONAL STUDY
Pavel BLUĎOVSKÝ....342

THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION: THE TRANSFORMATION OF LEARNING PARADIGMS AND THE PROSPECTS FOR PERSONALIZATION
Peri Israfil AKHMADOVA....344

SEMIOTIC ANALYSIS OF TURKISH TRANSLATIONS OF EDGAR ALLAN POE'S POEM ANNABEL LEE
Pınar YÜNCÜ KURT....346

LOCALISATION OF SACRED CONCEPTS: CULTURAL TRANSFER IN TRANSLATIONS OF SURAH YÂSIN
Rabia AKSOY....348

NOTES ON THE TRANSFORMATION OF "THE BOOK OF DEDE KORKUT" INTO ENGLISH
Rabiyya Bahman SHAMIYEVA....350

LINGUISTIC PLEONASM IN AZERBAIJANI LANGUAGE
Rafana Camal ISAYEVA....352

SOME OF THE TECHNIQUES USED IN TEACHING ENGLISH AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE
Rahima BABAYEVA....354

CHALLENGES IN CONSECUTIVE INTERPRETING IN SPANISH
Rahima Gedir MAMMADOVA....356

ZOOMORPHIC METAPHORS AS A SOURCE OF DIFFICULTIES ON THE WAY TO ADEQUATE TRANSLATION
Raisa Ivanovna BABAEVA....358

TIME AND SPACE CONCEPTS IN THE LINGUISTIC WORLDVIEW
Rana Khatayil MAMMADZADA....360

THE EMOTIONALITY OF SPORTS TERMS
Rauf GULIYEV....362

TRANSLATION PROBLEMS IN TURKISH SUBTITLES OF WESTERN FILMS: AN ANALYSIS ON THE FILM "HELL OR HIGH WATER"
Rolêda ABİÇ - Murat KALELİOĞLU....364

QUALITY MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
Roya SHIKHALIYEVA....366

THE AZERBAIJAN TRANSLATION ENCYCLOPEDIA AS A RICH DATABASE FOR AZERBAIJANI TRANSLATION STUDIES
Rushen RAMIZOGHLU....368

TRANSLANGUAGING, DECOLONIZATION, AND CRITICAL PEDAGOGY IN ELT: A SCOPING SYNTHESIS OF 2025 ELT RESEARCH
Rümeysa PEKTAŞ....370

THE USE OF PREPOSITIONS IN THE GERMAN LANGUAGE
Saadat GULIYEVA....372

THE ROLE OF THE PARTICLE IN THE FORMATION OF DOUBLE MODALS IN STANDARD ENGLISH
Saadat Tapdig NURIYEVA....374

FOOTNOTES AS THE TRANSLATOR'S VOICE IN THE POLISH TRANSLATION OF BHAGAVADGĪTĀ
Saadet BÜYÜK....376

DISCOURSE AND AI IN THE CLASSROOM DISCOURSE
Sahila Baghir MUSTAFAYEVA....378

FROM ILLUSION TO REALITY: A LITERARY INVESTIGATION OF EGO AND TRUTH IN "THE SEA, THE SEA"
Samira MAMMADOVA 380

LEXICAL STRATEGIES FOR EXPRESSING COMPLETIVE MEANING IN MANDARIN CHINESE
Sebastian WIELOSZ 382

ECO-TRANSLATION IN TURKISH DRAMA: ANALYSIS OF THE ENGLISH SUBTITLES OF MAGARSUS
Seda KUŞÇU ÖZBUDAK 384

IN PURSUIT OF MAGICAL WORDS: CREATIVITY AND FIDELITY IN TRANSLATING THE HARRY POTTER SERIES
Sedar BOZYEL - Niran Eylül KOÇ 386

AN INTERTEXTUAL MAPPING OF J.D. SALINGER'S NINE STORIES
Sena ABUŞOĞLU - Ayşe Zeynep KIVANÇ 388

NEGATION STRATEGIES IN POLITICAL DISCOURSE: FUNCTIONAL ROLES OF NEGATIVE LINGUISTIC ELEMENTS
Serap BOZKURT GÜVENEK 390

TRANSLATOR AS A RADICANT SUBJECT OF TRANSLATION PROCESS
Serhan DİNDAR 392

FROM MISLEADING ANXIETIES TO EMERGING OPPORTUNITIES: TRANSLATION IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
Serhat ARSLAN 394

STYLISTIC DIFFERENCES BETWEEN CLASSICAL AND COLLOIAL ARABIC IN TEXTS AND THEIR IMPACT ON TURKISH TRANSLATION
Serkut Mustafa DABBAGH 396

THE IMPORTANCE OF USING VISUAL AIDS IN DEVELOPING STUDENTS' COMMUNICATION-ORIENTED ORAL SPEECH SKILLS
Sevda ABUZARLI 398

THE POSSIBILITIES OF USING COMPARATIVE ANALYSIS OF FICTION WHEN FORMING INTERCULTURAL COMPETENCE IN STUDENTS DURING FOREIGN LANGUAGE TEACHING
Sevda Rafig IMANOVA 400

RESEARCH UNIVERSITIES' LINGUISTIC APPEARANCES IN PROMOTING THEMSELVES
Sevgi Çalışır ZENCİ 402

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING: DOES IT ENHANCE OR UNDERMINE CRITICAL THINKING? A REVIEW OF EXISTING EVIDENCE
Sevil AGHAYEVA 404

POETIC ANTROPONIMIC UNITS IN W. SHAKESPEARE'S WORKS
Sevinc SELIMOVA 406

THE IMPORTANCE OF THE MORPHOLOGICAL FEATURES OF AFFIXES IN TRANSLATION
Shafa SALMANOVA 408

THE ROLE OF EGYPT IN THE RENAISSANCE OF ARAB COUNTRIES
Shahana Mugaddas SHAHBAZOVA 410

THE REPRESENTATION AND INTERPRETATION OF ASHIG ART IN ENGLISH
Shahla Badir NAGHIYEVA 412

QUANTITATIVE DETERMINERS IN ENGLISH, RUSSIAN AND AZERBAIJANI
Shalala ALIYEVA 414

TRANSLATION, EMOTION, AND IDEOLOGICAL RECONSTRUCTION: TRANSLATING POLITICAL DISCOURSE IN JOURNALISTIC CONTEXTS
Stavroula PARASKEVİ VRAİLA - Sotiris LİVAS 416

AI-POWERED TRANSLATION TOOLS AND THE PROFESSIONAL IDENTITY OF HUMAN TRANSLATORS: A CORPUS-BASED DISCOURSE ANALYSIS
Süheyla ANDER - Pınar KARAHAN 418

THE LITERARY WORK THAT HISTORICAL REALITY IDENTIFIED WITH LITERATURE THE ROMANCE OF THE THREE KINGDOMS
Şükrü AKTAŞ 420

FIRST YEAR TRANSLATION STUDIES STUDENTS' SELF-ASSESSMENT OF RESEARCH COMPETENCIES: A SURVEY STUDY
Tatyana MIKHAILOVA 422

A STUDY ON THE ROLE OF SUBTITLE TRANSLATION IN THE ACQUISITION OF INTERNATIONAL RELATIONS TERMINOLOGY IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION
Derya KARAMAN - Tuba EROL 424

THE NEW EUROPEAN NOVEL AND JOHN GALSWORTHY
Turkan HUSEYNOVA 426

THE SEMANTIC POWER OF GRAMMATICAL GENDER IN GERMAN
Ulduz Boyukkishi ASLANOVA 428

MILITARY TRANSLATION AND MEDIA TEXTS: ANALYSIS OF THE FRENCH PRESS IN AZERBAIJANI-FRENCH TRANSLATION
Ulfet Zakir IBRAHIM 430

TRANSLATION TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF LIQUID MODERNITY: THE RECONFIGURATION OF LABOR, IDENTITY AND BELONGING
Ulvican YAZAR - Niger HACI 432

INVESTIGATION OF SEMANTIC AND SYNTACTIC INCONGRUITIES BETWEEN MODERN STANDARD ARABIC AND DIALECTS
Ulviyya HUSEYNOVA 434

AN APPLIED EXAMPLE OF TECHNOLOGICAL TRENDS IN TRANSLATION: AUDIO-DESCRIBED TRANSLATION OF CHILDREN'S STORIES – THE "QR CODE" CASE
Nihal EKİZ - Ümmügülsüm ALBİZ 436

AN ANALYSIS OF THE USAGE OF JAPANESE HONORIFIC PREFIXES お～ (O) AND ご～ (GO) BASED ON WORD CLASSIFICATIONS
Ummuhan Sare USLU 438

RECONSTRUCTION OF GENDER ROLES IN CONTEMPORARY WORLD LITERATURE
Vusala AGHABAYLI 440

THE CONCEPT OF "RESIDUE" IN SACRED TEXT TRANSLATION: AN ANALYSIS OF TURKISH TRANSLATIONS OF THE BHAGAVADGĪTĀ
Yalçın KAYALI 442

KAMAL ABDULLA'S STORIES IN AN INTERTEXTUAL CONTEXT
Yegana ABDULLAYEVA 444

LANGUAGE, THINKING, AND WORLDVIEW
Yegana Mashadi ORUJOVA 446

EDUCATIONAL TRANSLATION IN MODERN METHODS OF TEACHING RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE
Yulia Viktorovna EGOROVA 448

FUNCTIONAL STYLISTICS OF THE RUSSIAN LANGUAGE IN THE SYSTEM OF TEACHING STUDENTS-TRANSLATORS
Yulija Nikolajevna ZDORIKOVA 450

A STUDY IN THE CONTEXT OF EQUIVALENCE PROBLEMS IN POETRY TRANSLATION: NECIP FAZIL'S POEM "SAKARYA TÜRKÜSÜ" AND ITS TRANSLATION INTO ARABIC
Yusuf BİLDİK 452

AI WRITING TOOLS: OPPORTUNITIES AND CRITICAL PERSPECTIVES
Zahra TALEBİ GHAHREMANLOUY OLYA 454

DEVELOPMENT OF CULTURE IN SHAMAKHI (2003-2020)
Zarifa Shamil JAVADOVA 456

THE SEMANTIC LAYERS OF THE CONCEPT OF AMAE (甘え) IN DAZAİ OSAMU'S KAZE NO TAYORİ AND ITS REFLECTIONS IN TRANSLATION
Zeynep GENÇER BALOĞLU 458

THE PSYCHOANALYTIC ANALYSIS OF PER LAGERKVIST'S "MARIAMNA" AND THOMAS MANN'S "DEATH IN VENICE"

Adila TAHMASIB
Azerbaijan University of Languages
adilatahmasib@gmail.com

Per Lagerkvist's Mariamna is rich with characters that embody emotions hidden in the deepest layers of the human soul – feelings that are intrinsic to human nature, yet so often go unacknowledged even by the individual themselves. As the reader delves into the work, they get the impression that the author uses his characters to manifest and expose the psychological processes taking place in the depths of the human psyche through their actions. One of the most striking examples of narcissism is the character Iod, by contrast, Mariamna – his shadow – is one of the strongest pieces of evidence for this.

Thomas Mann's Death in Venice begins with the decision of Gustav Aschenbach, a fifty-year-old writer struggling with inner conflict and in need of spiritual renewal, to go on a journey. Yes, he needed a spiritual renewal – because in order to return to the creative work he so deeply loved, he had to taste freedom, to wander carefree and alone, to be face-to-face with nature, to lie in the shadow of blue clouds and gaze at the sky – in short, he needed to be reborn. Unlike many other writers, Gustav Aschenbach believed that a breath of happiness was absent from his work. Perhaps it was this search for happiness – something his creativity so desperately needed – that drove him to travel. But did he ever find the happiness he was searching for? That's difficult to say, because in order to answer that, one must understand Gustav Aschenbach himself, what the concept of "happiness" meant in his world, and what it represented to him. What does happiness mean for Gustav Aschenbach? Was it to warn Tadzio and his family about the death awaiting them in Venice and become the hero of his beloved? Was it to flee and escape the clutches of death? Or was it to lose himself in the divine beauty he saw before him and surrender his final breath while immersed in it?

As we see from the ending of the story, for this short, dark-haired writer, the concepts of happiness and love carried a very different meaning.

Keywords: psychoanalysis, narcissism, shadow archetype

PER LAGERKVİSTİN “MARİAMNA” VƏ TOMAS MANNIN “VENESİYADA ÖLÜM” ƏSƏRLƏRİNİN PSİXOANALİTİK TƏHLİLİ

Ədilə Təhmasib
Azərbaycan Dillər Universiteti
adilatahmasib@gmail.com

Per Lagerkvistin “Mariamna” əsəri, insanın mənəvi aləminin ən dərin qatlarında gizlənən, insan xislətinə xas olan, lakin eyni zamanda insanın özünə belə etiraf edə bilmədiyi hissləri özündə təcəssüm etdirən obrazlarla zəngindir. Əsərin mütaliəsi zamanı oxucularda belə bir fikir formalaşır ki, sanki müəllif öz yaratdığı personajlarla insan psixikasının dərinliklərində baş verən prosesləri onların əməllərində təzahür etdirərək aşkara çıxarır. Narsisizmin ən şiddətli örnəyi olan İod, onun kölgəsi olan Mariamna da bunun böyük sübutlarından biridir.

Tomas Mannın “Venesiyada ölüm” əsəri mənəvi yenilənməyə ehtiyac duyan, daxilindəki təzadlarla mübarizə aparan əlli yaşındakı yazıçı Qustav Aşenbaxın gəzintiyə çıxma qərarı ilə başlayır. Bəli, mənəvi yenilənməyə ehtiyac duyurdu – çünki çox sevdiyi yaradıcılığına geri dönmək üçün o – azadlığı dadmalı, qayğısızcasına, tək-tənha gəzib dolaşmalı, ana təbiətlə baş-başa qalmalı, mavi buludların kölgəsində uzanıb göy üzünün seyrinə dalmalı idi – bir sözlə desək, yenidən doğulmalı idi. Bir çox yazıçıdan fərqli olaraq Qustav Aşenbax düşünürdü ki, onun yaradıcılığında xoşbəxtlik nəfəsi çatmır, bəlkə də onu gəzintiyə sövq edən də məhz yaradıcılığının ehtiyac duyduğu bu xoşbəxtlik arayışı idi. Lakin arayışında olduğu bu xoşbəxtliyi tapdımı, tapmadımı, bunu demək bir qədər çətin olacaq, çünki bunun üçün Qustav Aşenbaxı tanımaq, onun aləmində “xoşbəxtlik” məfhumunun nə olduğunu, bütünlükdə nə ifadə etdiyini anlamaq lazımdır. Nədir Qustav Aşenbax üçün xoşbəxtlik – Venesiyada ölümlə baş-başa olduqları gerçəyini Tadzioya və onun ailəsinə xəbər edib öz məşuqunun qəhrəmanına çevrilmək, oralardan qaçaraq özünü ölümün pəncəsindən uzaqlaşdırmaq, yoxsa ilahi hesab etdiyi bu gözəlliyin seyrinə dalaraq son nəfəsini vermək?

Əsərin sonundan da anladığımız kimi, bu bəstəboy, qarasaç yazıçı üçün xoşbəxtlik və sevgi anlayışı bir qədər fərqli idi.

Açar sözlər: psixoanaliz, narsisizm, kölgə arxetipi

GEMSTONES: AL-ANṢĀRĪ MANUSSCRIPT, TITLED: *KITĀB NUḪAB AL-DAKĀ'IR FĪ AḤWĀL AL-ĞAWĀHIR* (THE BOOK OF SELECTED TREASURES WHICH DEALS ON THE PROPERTIES OF GEMSTONES)

Asst. Prof. Dr. Ahmad Al ADDOUS
University of Bologna
ahmad.addous@unibo.it

This paper examines the al-Anṣārī manuscript, titled: *Kitāb Nuḫab al-dakā'ir fī aḥwāl al-ğawāhir* (The Book of Selected Treasures which deals on the Properties of Gemstones) came in two section and a conclusion. In the first part we will introduce the author, his most important works, his manuscript's provenance and we will discuss the manuscript in terms of: the title of the treatise, its date, method, the author's sources, copies, and notes; while the second part deals with the translation manuscript into Italian and then focuses on a manuscript critique, its content and its formal characteristics. We will also delve into the manuscript's text describing the paper type, the script, as well as the ink that was used in copying it. In the conclusion, we will address the difficulties that scholars face when they embark on the process of revising manuscript and translating it into another language.

The treatise of al-Anṣārī, *Kitāb Nuḫab al-dakā'ir fī aḥwāl al-ğawāhir*, preserved in manuscript BUB ms. 3406, cc. 91r.-101r., Biblioteca Universitaria di Bologna; manuscript 3406 is a miscellaneous manuscript of the 16th century and its provenance was Luigi Ferdendo Marsili Fund

The manuscript includes two other works by al- Anṣārī, namely: *Iršād al-qā'id ilà asnà al-maqā'id* (cc. 1r.-71r.) and *Ġuniyat al-labīb fi ġaybat aṭ-ṭabīb* (cc. 71v.-90v.), which were all three copied in Constantinople in the years 1007 and 1008 A.H (1598-1599 A.D.).

In addition to the al-Anṣārī trilogy, the ms. 3406 also contains two incomplete writings by al-Ḥaḍr al-Mūṣlī (cc. 101v.-105r. e 105v.-132v.).

This rare manuscript is part of a large collection of Arabic-Islamic manuscripts of which the Bologna University Library owns, and they are considered one of the richest collections of Islamic manuscripts (711 *codices*) hosted in an Italian public library, the Oriental Manuscripts Fund of the Bologna University Library. Over the course of several centuries the library, in addition to preserving these manuscripts with utmost care, has carried out various restoration processes and rebinding of many volumes. A many great them are written in Arabic and dated from the 13th to the early 18th century. The collection covers an extremely wide range of themes: dozens of beautifully decorated Holy Qur'ans, *hadith*, Islamic jurisprudence, theological debates, prayers, grammars, poetry and metrics, mysticism, philosophy, medicine, astronomy, history, geografy, etc.

Keywords: al-Anṣārī manusscript, *Nuḫab al-dakā'ir*, arabic manuscripts; Bologna University library

الأنصاريّ الأحجار الكريمة: مخطوطة كتاب نخب الذخائر في أحوال الجواهر من مصنّفات

Asst. Prof. Dr. Ahmad al Addous
University of Bologna
ahmad.addous@unibo.it

*يتناول هذا البحث ترجمة وتحقيق رسالة بعنوان: **كتاب نخب الذخائر في أحوال الجواهر** من مصنفات أفضل فضلاء الأكابر وأكمل العلماء الأشاهر الشيخ محمد بن إبراهيم بن ساعد الأنصاريّ (ت بعد 749 هـ/ 1341م)، وقد جاء في قسمين وخاتمة.*

القسم الأول يبدأ بمقدمة وفيها التعريف بالمؤلف وذكر أهم أعماله، ومن ثمّ دراسة المخطوطة من حيث: عنوان الرسالة وتاريخها وأهميتها ومنهجها ومادتها العلمية، وموارد المؤلف فيها، ونسخها، والملاحظات عليها. أما القسم الثاني فيتناول التحقيق وترجمة المخطوطة إلى اللغة الإيطالية، وفيه سنشرح بإسهاب متن وطرّة المخطوطة، وسنتطرق أيضاً إلى نوع الورق والحبر والخط الذي تمّ استعماله في عملية النسخ، واضعين بعضاً من صور المخطوطة الأصلية. وفي الخاتمة سنبيّن الصعوبات التي تعترض الباحث عند الشروع، وأثناء عملية تحقيق ودراسة وترجمة هذا النوع من الأعمال.

*تحفظ نسخة الأنصاري هذه، التي يعود تاريخها إلى القرن السادس عشر الميلادي، في المخطوطة رقم (*BUB ms. 3406, cc. 91r.-101r. *) إلى أسنى المقاصد» القاصد في المكتبة الجامعية بمدينة بولونيا الإيطالية، وهي تحتوي أيضاً على مؤلفين آخرين للأنصاري، الأول: «إرشاد . وقد تم نسخ المخطوطة بمؤلفاتها الثلاث في (*cc. 71v.-90v.*) للبيب في غيبة الطبيب» رقم والثاني «غنية* (cc. 1r.-71r.) *ويحمل الرقم مدينة إسطنبول بين عامي (1007-1008 هـ/ 1598-1599 م).*

*إضافة إلى مؤلفات الأنصاري تحتوي المخطوطة رقم 3406 أيضاً على مصنّفين آخرين غير كاملين للمؤلف خضر الموصلي (*cc. 101v.-105v. *و* 105v.-132v.*)*

إنّ مخطوطتنا هذه تنتمي إلى مجموعة كبيرة من المخطوطات العربية والإسلامية التي تحتضنها، كما ذكرنا آنفاً، المكتبة الجامعية المركزية بمدينة بولونيا. وهي تعتبر أيضاً من أهمّ وأكبر مجموعة مخطوطات عربية تحتفظ بها المكتبات الحكومية في إيطاليا. ورغم أهميتها فهي لا تحظى بالشهرة التي تستحقها، فهي تحتوي على مجموعة كبيرة من المخطوطات الإسلامية يناهز عددها سبعمائة وإحدى عشرة مخطوطة. وقد قامت المكتبة على مدى قرون من الزمن بحفظها وصيانتها، وأولتها، ككل كتبها القديمة، عناية شديدة تمثلت في إعادة تجليد بعضها، وترميمها، وإعداد فهارس لها. وتضم هذه المجموعة عشرات المصاحف البديعة الزخرفة، ومئات الأعمال التاريخية والأدبية والعلمية، كذلك تتسم موضوعاتها بتنوعها الكبير، فهي تشمل علوم القرآن والفقه والحديث والتفسير والتصوف والطب والفلك والرياضيات والفلسفة والتاريخ والنحو والبلاغة والشعر والمعاجم وعلوم الطبيعة وموضوعات أخرى.

الكلمات المفتاحية:

الأنصاري، نخب الذخائر، المخطوطات العربية، مكتبة بولونيا الجامعي

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DISCOURSE ETHICS: A LINGUISTIC EXAMINATION OF BIAS AND AUTHENTICITY

PHD Student, Ahmad Haj ALI
Western Caspian University
teacherahmad2025@outlook.com

This study examines the ethical concerns that arise from the increasing use of Artificial Intelligence (AI) in English language content creation, with a focus on the role of discourse markers (DMs) in shaping readability, inclusivity, and social perception. With the advancement of Natural Language Processing (NLP) tools, AI has become an influential component in simplifying and enhancing written and spoken discourse. However, these tools, when trained on biased data, risk perpetuating stereotypes and marginalizing underrepresented voices.

The paper explores how certain discourse markers—such as fillers ("uh," "like") or digital markers (hashtags, emojis)—influence perceptions of credibility, intelligence, and power. In the context of AI-generated media, the use of such markers may reflect or even reinforce social inequalities. Ethical questions also arise around data privacy, user consent, and algorithmic transparency, especially in digital media environments.

Furthermore, the study highlights the responsibility of discourse creators and AI developers to ensure fairness, authenticity, and ethical communication. It calls for the development of inclusive AI tools that respect linguistic diversity and foster unbiased content. The research concludes by recommending interdisciplinary collaboration to address the evolving moral challenges posed by AI in discourse creation.

Keywords: Artificial Intelligence, Discourse Markers, Ethics, Bias in AI, Language Technology

الذكاء الاصطناعي وأخلاقيات الخطاب: دراسة لغوية للتحيّز والأصالة

(طالب في مرحلة الدكتوراة)أحمد حاج علي
جامعة القوقاز الغربية
teacherahmad2025@outlook.com

في إنشاء المحتوى باللغة الإنجليزية، مع (AI) تتناول هذه الدراسة القضايا الأخلاقية الناتجة عن التوسع المتزايد لاستخدام الذكاء الاصطناعي في تحسين مقروئية النصوص، وشموليتها، وانعكاسها على الإدراك الاجتماعي. ومع تطور (DMs) التركيز على دور أدوات الربط والخطاب ، أصبح الذكاء الاصطناعي عنصراً مؤثراً في تبسيط وتحسين الخطاب المكتوب والمنطوق. إلا أن هذه (NLP) تقنيات المعالجة اللغوية الطبيعية الأدوات، عند تدريبها على بيانات متحيزة، قد تعزز الصور النمطية وتقصي بعض الفئات من المشهد اللغوي.

تستكشف الورقة كيف تؤثر بعض أدوات الخطاب – مثل الكلمات المالئة ("آه"، "يعني") أو العلامات الرقمية (الهاشتاغ، الرموز التعبيرية) – على تصورات المصداقية والذكاء والسلطة. وفي سياق المحتوى الناتج عن الذكاء الاصطناعي، قد تعكس هذه العلامات أو تعزز التفاوتات الاجتماعية. كما تُثار تساؤلات أخلاقية حول خصوصية البيانات، وموافقة المستخدم، وشفافية الخوارزميات، خاصة في بيئات الإعلام الرقمي.

وتؤكد الدراسة على مسؤولية صانعي المحتوى ومطوري الذكاء الاصطناعي في ضمان التواصل العادل والأصيل والأخلاقي. وتدعو إلى تطوير أدوات ذكاء اصطناعي شاملة تراعي التنوع اللغوي وتُنتج محتوى غير متحيّز. وتختتم الدراسة بالدعوة إلى التعاون بين التخصصات المختلفة لمواجهة التحديات الأخلاقية المتنامية في مجال الذكاء الاصطناعي والخطاب.

الكلمات المفتاحية: الذكاء الاصطناعي، أدوات الربط والخطاب، الأخلاقيات، التحيّز، تقنيات اللغة

FUNCTIONAL ANALYSIS OF THE VERB "TO TELL/TO SAY" IN TURKISH PROVERBS

Assoc. Prof. Ahmet KAYASANDIK
Abdullah Gul University
ahmet.kayasandik@agu.edu.tr

Proverbs are concise expressions of the experiences, observations, and wisdom that nations have acquired over many years. In proverbs, it is possible to find reflections not only of practical life experience but also of that nation's cultural values, world view, moral understanding, belief system, and history. Proverbs also fulfill an important function in transmitting national memory from generation to generation. In this study, approximately three hundred proverbs containing the verb *to tell/to say* were identified from the proverbs in the *Turkish Proverbs Dictionary*. The verb *to tell/to say* was analyzed from various perspectives according to its usage in these proverbs. The central role of the verb *to tell/to say* in the Turkish tradition of verbal expression was demonstrated. In this research, the different morphological forms of the verb *to tell/to say* in proverbs were classified. The infinitive, verbal noun, participle, and gerund forms of the verb in question were identified, along with past tense, positive and negative present tense conjugations, positive and negative imperative mood conjugations, and a small number of conditional compound conjugations. The most frequent usage was observed in the past tense. The extensive inclusion of direct speech structures/dialogues in Turkish proverbs is notable as a narrative feature. From a functional perspective, the verb *to tell/to say* creates semantic fields such as giving advice, transmitting wisdom, establishing dialogue, and prohibition. Particularly, the prohibitive expressions in the form of "don't say" and the advice given through the "should say" structure exemplify the distinctive characteristics of traditional Turkish educational understanding. One of the noteworthy findings of this study is that approximately one-third of the proverbs in our examination are in direct speech form. This demonstrates that the collective knowledge of Turkish culture, transmitted through oral tradition, prioritizes personalized forms of expression. Proverbs that employ the literary devices of personification and apostrophe transform didacticism into a dramatic form while ensuring the permanence of knowledge. In conclusion, the verb *to tell/to say* functions in Turkish proverbs not merely as a grammatical element but as one of the fundamental tools of wisdom sharing and cultural transmission. This study aimed to provide new perspectives on functional approaches to proverbs in Turkish linguistics.

Keywords: Turkish proverbs, verb *to tell/to say*, giving advice, advisory style.

TÜRK ATASÖZLERİNDE "DE-" FİİLİNİN İŞLEVSEL ANALİZİ

Doç. Dr. Ahmet KAYASANDIK
Abdullah Gül Üniversitesi
ahmet.kayasandik@agu.edu.tr

Atasözleri, milletlerin uzun yıllar boyunca edindikleri deneyimlerinin, gözlemlerinin ve bilgeliklerinin özlü anlatımlarıdır. Atasözlerinde sadece pratik hayat deneyiminin değil, aynı zamanda o milletin kültürel değerlerinin, dünya görüşünün, ahlak anlayışının, inanç sisteminin ve tarihînin de yansımalarını bulmak mümkündür. Millî belleğinin kuşaktan kuşağa aktarılmasında atasözleri önemli bir işlevi de yerine getirmektedir. Bu çalışmada *Türk Atasözleri Sözlüğü*'ndeki atasözlerinden içinde *de*- fiili bulunan yaklaşık üç yüz kadar atasözü tespit edildi. Bu atasözlerindeki kullanımlarına göre *de*- fiili çeşitli yönlerden analiz edildi. İncelememize konu olan *de*- fiilinin Türklerin söz söyleme geleneğindeki merkezî rolü gösterilmeye çalışıldı. Bu araştırmada *de*- fiilinin atasözlerindeki değişik morfolojik formları sınıflandırıldı. Bahse konu fiilin mastar, isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil yapıları; geçmiş zaman, olumlu ve olumsuz geniş zaman çekimleri emir kipinin olumlu ve olumsuz çekimleriyle az sayıda şart birleşik çekimi tespit edildi. En sık kullanımın geçmiş zamanda olduğu görüldü. Türk atasözlerinde doğrudan konuşma yapılarına/diyaloglara da fazlaca yer verilmesi, bir anlatım özelliği olarak dikkat çekicidir. İşlevsel bakımdan *de*- fiilinin öğüt verme, hikmet aktarma, diyalog kurma ve yasaklama gibi anlam alanlarını oluşturduğu özellikle "deme" formundaki yasaklama ifadeleriyle "demeli" yapısıyla verilen öğütler, geleneksel Türk eğitim anlayışının belirgin özelliğini de örneklemektedir. Bu çalışmanın dikkate değer bulgularından biri de inceleme alanımızdaki atasözlerinin yaklaşık üçte birinin doğrudan konuşma formunda olmasıdır. Bu da Türk kültürünün sözlü gelenekle nakledilen kolektif bilgisinin kişileştirilmiş anlatım biçimlerine öncelik verdiğini göstermektedir. Teşhis ve intak sanatının kullanıldığı atasözleri, öğreticiliği dramatik bir forma dönüştürürken bilginin kalıcılığını da sağlamaktadır. Sonuç olarak *de*- fiili Türk atasözlerinde sadece bir dil bilgisi unsuru olarak değil, hikmet paylaşımının ve kültürel aktarımın da temel araçlarından bir olarak işlev görmektedir. Bu çalışmayla Türk dil biliminin atasözlerindeki işlevsel yaklaşımlarına yeni bakış açıları kazandırılması amaçlandı.

Anahtar Kelimeler: Türk atasözleri, *de*- fiili, öğüt verme, nasihat üslubu.

THE THEMES OF HOMELAND AND EXILE IN MAHJAR LITERATURE: A CLOSE READING OF BADRĪ SALĪM FARKŪH'S POETRY

Assoc. Prof. Ahmet YILDIZ
Necmettin Erbakan Üniversity Ahmet Keleşoğlu Faculty of Education Department of Arabic Language Education
ahmetyildiz@erbakan.edu.tr

Literature is one of the essential domains through which a society reflects its historical, cultural, and social heritage. Political and social events, as well as individual experiences, are often directly or indirectly reflected in literary texts. In this context, poetry in Arabic literature has historically served as a medium that conveys both personal emotions and collective events. Since the pre- Islamic (Jāhiliyya) period, a strong oral tradition has flourished in Arab societies, which later evolved into a written literary culture, enabling poetry to maintain its vibrancy up to the present day. A significant turning point in Arabic literature was the wave of migration that emerged in the aftermath of World War I, triggered by political instability and social trauma. The collapse of the Ottoman Empire and the imposition of colonial structures across the Arab world forced many Arab writers and poets to migrate, particularly to the Americas. As a result of these migrations, a new literary tendency took shape in the diaspora, characterized by its unique thematic and stylistic features. This literary movement, known as Mahjar literature, comprises texts that reflect not only the personal and collective experience of migration but also the identity crises caused by being caught between East and West. Prominent figures of Mahjar literature include poets and writers such as Ilyā Abū Mādī, Jubrān Khalīl Jubrān, and Mīkhāʾīl Nuʿayma. However, this literary tradition is not limited to these well-known names. Badri Salim Farkuh (d. 1940), who migrated to America and is recognized as the first Arab poet to write poetry in English, stands out as a significant literary figure who has not yet been adequately studied. According to sources, Farkuh was born in 1902 in Homs, Syria, began writing poetry at the age of 11, and was a Christian poet and father of four. He passed away in the United States in 1940. His poems were collected by Hasan Ahmad Kamhiyye and published as a dīwān (poetry collection) in 2020. This study aims to analyze the prominent themes of homeland and exile in Badri Salim Farkuh's poetry using qualitative research methods and textual analysis techniques. The concept of homeland is approached in terms of identity, belonging, and cultural rootedness, while exile is examined through notions of alienation, loneliness, and cultural disconnection. By focusing on these two central themes in Farkuh's work, the study seeks to reveal how such motifs are constructed within the broader framework of Mahjar literature. Furthermore, the poet's linguistic choices, stylistic features, and poetic expression will also be taken into account. The lack of comprehensive academic research on Badri Salim Farkuh in current literature increases the significance of this study, as it contributes both to an individual poet's literary profile and to a deeper understanding of Mahjar literature as a whole.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Arabic Literature, Mahjar Literature, Badrī Salīm Farkūh, Poetry.

MEHCER EDEBİYATINDA VATAN VE GURBET TEMASI: BEDRÎ SELÎM FERKÛH'UN ŞİİRLERİNE BİR BAKIŞ

Doç. Dr. Ahmet YILDIZ
Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı
ahmetyildiz@erbakan.edu.tr

Edebiyat, bir toplumun tarihsel, kültürel ve sosyal birikimini yansıtan ifade alanlarından biridir. Toplumların yaşadığı siyasi ve sosyal olaylar veya bireysel tecrübeler edebî metinlere doğrudan ya da dolaylı olarak yansımaktadır. Bu çerçevede, Arap edebiyatında özellikle şiir türü, tarihsel süreç içerisinde hem bireysel duyguları hem de toplumsal hadiseleri aktaran bir edebî eser konumunda olmuştur. Cahiliyye Dönemi'nden itibaren Arap toplumlarında güçlü bir sözlü kültür geleneği oluşmuş ve bu gelenek zamanla yazılı edebiyata evrilerek şiirin canlılığını günümüze kadar korumasını sağlamıştır. Arap edebiyatında önemli bir dönüm noktası, 1. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan siyasal istikrarsızlıklar ve sosyal travmalarla başlayan göç hareketleridir. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin dağılması ve sömürgeci yapıların Arap coğrafyasında kurduğu baskıcı rejimler nedeniyle çok sayıda Arap yazar ve şairi başta Amerika kıtası olmak üzere farklı coğrafyalara göç etmiştir. Bu göçler neticesinde, diasporada şekillenen ve özgün tematik özellikler taşıyan yeni bir edebî yöneliş ortaya çıkmıştır: Mehcer adı verilen bu edebiyat türü, hem göçün bireysel ve toplumsal deneyimini hem de Doğu ile Batı arasında sıkışan kimlik sorunlarını yansıtan temaları çokça işlemiştir. Mehcer edebiyatının öncü isimleri arasında İliyyâ Ebû Mâdî, Cibrân Halîl Cibrân ve Mihail Nuayme gibi yazar ve şairler bulunmaktadır. Ancak bu edebî gelenek yalnızca bu çok bilinen figürlerden ibaret değildir. Amerika'ya göç eden ve İngilizce şiir yazan ilk Arap şair olarak kabul edilen Bedrî Selîm Ferkûh (ö. 1940), şimdiye kadar yeterince araştırılmamış önemli bir edebî kişilik olarak dikkat çekmektedir. Kaynaklara göre 1902 yılında Suriye'nin Humus şehrinde doğan Ferkûh, 11 yaşında şiir yazmaya başlamış; Hristiyan inancına mensup, dört çocuk babası bir şairdir. 1940 yılında Amerika'da vefat eden Ferkûh'un şiirleri, Hasan Ahmed Kamhiyye tarafından toplanarak 2020 yılında bir divan hâlinde yayımlanmıştır. Bu çalışma, Bedrî Selîm Ferkûh'un şiirlerinde öne çıkan vatan ve gurbet temalarını, nitel araştırma yöntemine dayalı metin incelemesi tekniği ile analiz etmeyi amaçlamaktadır. Vatan, kimlik ve aidiyetin; gurbet ise köksüzlük, yalnızlık ve kültürel yabancılaşmanın bir ifadesi olarak ele alınmaktadır. Ferkûh'un şiirleri üzerinden bu iki temel tema incelenerek Mehcer edebiyatında ele alınan temaların nasıl biçimlendiği ortaya konmaya çalışılacak, şiirlerin biçimsel özellikleri ve kullanılan dil değerlendirilecektir. Mevcut literatürde Bedrî Selîm Ferkûh üzerine yapılmış kapsamlı akademik bir çalışma bulunmaması, bu araştırmanın önemini artırmaktadır. Çalışma hem bir şairin bireysel olarak hem de Mehcer edebiyatının daha geniş bir çerçevede değerlendirilmesine katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belagati, Arap Edebiyatı, Mehcer Edebiyatı, Bedrî Selîm Ferkûh, Şiir.

ENHANCING COMMUNICATION SKILLS THROUGH LEARNAI IN A FLIPPED CLASSROOM ENVIRONMENT

Aigerim KEREIBAYEV
International Information Technology University, Almaty, Kazakhstan
a.kereyibaeva@iitu.edu.kz

Madina RAKHIMZHANOV
International Information Technology University, Almaty, Kazakhstan
m.rakhimzhanova@iitu.edu.kz

Regina SHARSHOVA
International Information Technology University, Almaty, Kazakhstan
r.sharshova@iitu.edu.kz

This research investigates the effectiveness of integrating the Learna AI tool into a flipped classroom model based on Communicative Language Teaching (CLT) principles to enhance the speaking skills of students at the International Information Technology University in Almaty, Kazakhstan, during the 2024–2025 academic year. The study involved 54 students divided into two groups: an experimental group participating in the flipped classroom approach with Learna AI and a control group receiving traditional teacher-centered instruction. In the flipped classroom, students accessed course materials through Google Classroom before lessons, which enabled them to practice speaking via simulated dialogues and exercises using Learna AI. They also recorded their responses to prompts with Google Classroom's voice recording feature, allowing teachers to evaluate their speaking proficiency and tailor subsequent in-class activities accordingly. In contrast, the control group followed conventional instruction without access to Learna AI or pre-class recordings. Adopting a mixed-methods quasi-experimental design, data were collected through pre- and post-tests, questionnaires, and interviews to measure improvements in speaking skills and student perceptions. Findings revealed that the experimental group achieved significantly greater improvements in speaking proficiency, largely attributed to Learna AI's interactive features combined with the learner-centered flipped classroom approach. Moreover, students in this group demonstrated more positive attitudes toward autonomous language learning and exhibited increased confidence in their speaking abilities. This study highlights the effective integration of AI technology, flipped learning, and CLT principles as a powerful strategy to foster communicative competence. It offers a contemporary, impactful alternative to traditional language teaching methods, emphasizing how technology-enhanced, student-centered approaches can significantly improve language learning outcomes and learner engagement.

Keywords: Learna AI, flipped Classroom, Communicative Language Teaching (CLT), Speaking Skills, interactive learning

İLETİŞİM BECERİLERİNİ LEARNAI İLE FLİPPED SINIF ORTAMINDA GELİŞTİRME

Aigerim KEREIBAYEVA
Uluslararası Bilgi Teknolojileri Üniversitesi, Almatı, Kazakistan
kereyibaeva@iitu.edu.kz

Madina RAKHIMZHANOVA
Uluslararası Bilgi Teknolojileri Üniversitesi, Almatı, Kazakistan
m.rakhimzhanova@iitu.edu.kz

Regina SHARSHOVA
Uluslararası Bilgi Teknolojileri Üniversitesi, Almatı, Kazakistan
r.sharshova@iitu.edu.kz

Bu araştırma, 2024–2025 akademik yılı boyunca Kazakistan'ın Almatı şehrindeki Uluslararası Bilgi Teknolojileri Üniversitesi öğrencilerinin İngilizce konuşma becerilerini geliştirmeye odaklanmıştır. Çalışma kapsamında, İletişimsel Dil Öğretimi (CLT) ilkelerine dayanan ters yüz sınıf modeline Learna AI aracının entegrasyonu incelenmiştir. Toplam 54 öğrenci bu araştırmaya katılmıştır ve katılımcılar iki ana gruba ayrılmıştır: Bir grup, Learna AI destekli ters yüz sınıf modelinde eğitim alırken, diğer grup ise geleneksel öğretmen merkezli yöntemle eğitim görmüştür.

Ters yüz sınıf modeli kapsamında, öğrenciler ders öncesinde Google Classroom platformu üzerinden ders materyallerine erişmiş ve Learna AI kullanarak çeşitli simüle edilmiş diyaloglar ve konuşma alıştırmaları yapmışlardır. Ayrıca, öğrenciler, Google Classroom'un ses kaydı özelliği aracılığıyla konuşmalarını kaydederek öğretmenlerin onların konuşma seviyelerini değerlendirmesine ve derslerde kişiselleştirilmiş etkinlikler hazırlamasına olanak tanımıştır. Bu sayede, öğrencilerin pratik yapma imkanları artmış ve kendilerini daha güvende hissetmeleri sağlanmıştır. Kontrollü grup ise, geleneksel öğretim yöntemlerine göre ders almış ve dijital araçlara erişim veya ön kayıt imkanına sahip olmadan eğitim almıştır.Çalışmada, karma yöntemli yarı deneysel tasarım kullanılmış ve ön-test ile son-testler, anketler ve görüşmeler aracılığıyla öğrenme çıktılarına ilişkin veri toplanmıştır. Elde edilen veriler, deney grubunun, özellikle konuşma becerilerinde, anlamlı düzeyde daha büyük gelişmeler gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu başarı, Learna AI'nın etkileşimli özellikleri ile öğrenciyi merkez alan ters yüz sınıf modelinin başarılı kombinasyonundan kaynaklanmaktadır. Ayrıca, bu modelde eğitim alan öğrencilerin, özerk dil öğrenimine yönelik olumlu tutumlar geliştirdiği ve özgüvenlerinin arttığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, yapay zeka teknolojisinin, ters yüz öğrenmenin ve CLT ilkelerinin entegre edilmesi, iletişimsel yeterliği artırmada güçlü ve etkili bir yöntem olarak gösterilebilir. Bu çalışma, geleneksel dil öğretimine modern ve yenilikçi bir alternatif sunan teknoloji destekli, öğrenci odaklı eğitim yaklaşımlarının etkisini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Learna AI, Flipped Sınıf, İletişim Dili Öğretimi (CLT), Konuşma Becerileri, Etkileşimli Öğrenme

THE VIEWS OF ANCIENT ARAB SCHOLARS ON THE PHENOMENON OF SYNONYMY

Junior Research Fellow Ali BABANLI
ANAS Institute of Oriental Studies named after Academician Z. M. Bunyadov, Department of Arabic Philology
babanli.ali@gmail.com

Fathullah al-Misri researched al-Rummani's work “Al-Alfazul-mutaradifatul-mutaqaribatul-mana” and wrote an introduction and notes to it. One of the topics he touched on in the introduction is related to the approaches of ancient grammarians to the phenomenon of synonymy. Below are the opinions of some scholars on this topic.

Scholars who narrated and collected linguistic knowledge in the 2nd century AH, showing the richness of synonymy in speech, believe that it is one of the characteristics of the Arabic language, and they did not encounter any difficulty in collecting various expressions that indicate a single meaning.

Qutrub (Muhammad bin al-Mustanir, died in 206 AH) said: “Indeed, the Arabs used two expressions related to one meaning (to indicate the same thing), just as they used “zihaf” in parts of poetry to show the richness of their speech. Verily, its directions do not limit them in speech, extension, and eloquence”.

There were scholars in the 3rd, 4th and later centuries of the Hijri who defined synonyms and showed the differences between the meanings of synonymous words. Among those who defined and confirmed it were al-Hamzani, Qudama ibn Ja'far, Ibn Khalawayh, Abu Ali al-Farisi and ar-Rummani.

Ibn Jinni was a student of Abu Ali al-Farisi. He wrote in the section of his book Al-Khasais entitled “The Section on the Concurrence of Meanings Based on the Diversity of Roots and Bases”: “Abu Ali (may God have mercy on him) greatly appreciated this field, drew attention to it, and was happy whenever something related to it occurred to him”. Some researchers have considered Abu Ali al-Farisi to be one of the thinkers of synonymy and attribute to him what the student Ibn Jinni mentioned about his teacher.

It was narrated from Abu Ali that Ibn Khalawayh said in the assembly of Sayf al-Dawla in Aleppo: “I know by heart 50 names of the sword”. Abu Ali said: “I know by heart only one name of it, which is “ السيف.” Ibn Khalawayh said: “Then where are the words “ المهند” (from Indian steel), “ السارم” (sharp, cutting, sharp) and so-and-so? Abu Ali said: “These are adjectives”. It is as if the sheikh does not distinguish between nouns and adjectives.

It does not mean the denial of synonymy. As Imam al-Razi, Ibn al-Athir, the majority of jurists and scholars of Usul al-Din considered these words to be adjectives of the word “ السيف” and not nouns synonymous with it. They were the ones who defined the synonymy.

Keywords: synonymy, various notions indicating the same meaning, scholars who define synonyms and show the differences between the meanings of synonymous words, Ibn Jinni

QƏDİM ƏRƏB ALİMLƏRİNİN SİNONİMİYA HADİSƏSİYLƏ BAĞLI NƏZƏRLƏRİ

kiçik elmi işçi Əli Babanlı
AMEA akad. Z. M. Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutu, Ərəb filologiyası şöbəsi
babanli.ali@gmail.com

Fəthullah əl-Misri ər-Rummaninin "Əl-Əlfazul-mutəradifətul-mutəqaribətul-məna" əsərini təhqiq etmiş, ona giriş və qeydlər yazmışdır. Onun girişdə toxunduğu mövzulardan biri də qədim qrammatiklərin sinonimiya hadisəsinə yanaşmalarıyla bağlıdır. Aşağıda bəzi alimlərin bu mövzuyla bağlı rəyləri yer alır.

Hicri 2-ci əsrdə dil bilgilərini rəvayət edən və onu toplayan alimlər sinonimiyanın danışıqda zənginliyini göstərərək onun ərəb dilinin xüsusiyyətlərindən biri olduğu fikrindədirlər və onlar bir mənaya dəlalət edən müxtəlif ifadələrin toplanmasında çətinliklə qarşılaşmırdılar.

Qutrub (Muhəmməd bin əl-Mustənir, h. 206-cı ildə vəfat etmişdir) deyir: "Doğrudan da ərəblər nitqlərinin zəngin olduğunu göstərmək üçün şeirin hissələrində "zihaf"dan istifadə etdikləri kimi, (eyni şeyi göstərmək üçün) bir mənayla bağlı iki ifadə işlədiblər. Həqiqətən də onun istiqamətləri onları nitq, uzatma və sözçülükdə məhdudlaşdırmır".

Hicri 3-cü, 4-cü və ondan sonrakı əsrlərdə sinonimləri müəyyənləşdirən və sinonim sözlərin mənaları arasındakı fərqləri göstərən alimlər olmuşdur. Onu müəyyənləşdirən və təsdiq edənlər arasında əl-Həmzani, Qudəmə bin Cəfər, İbn Xaləveyh, Əbu Əli əl-Farisi və ər-Rummani vardır.

İbn Cinni Əbu Əli əl-Farisinin şagirdi olmuşdur. O, "Əl-xasais" kitabının "Köklərin və əsasların müxtəlifliyinə əsasən mənaların qarşılaşmasıyla bağlı bölmə" adlı bölməsində yazıb: "Əbu Əli (Allah ona rəhmət etsin) bu sahəni çox təqdir edir, ona diqqət cəlb edir və onunla bağlı ağlına bir şey gələndə sevinirdi". Bəzi tədqiqatçılar Əbu Əli əl-Farisini sinonimiya mütəfəkkirlərindən hesab etmişlər və şagird İbn Cinninin müəllimi haqqında qeyd etdiyi şeyləri ona aid edirlər.

Əbu Əlidən rəvayət olunub ki, İbn Xaləveyh Seyfuddövlənin Hələbdəki məclisində deyib: "Qılıncın 50 adını əzbər bilirəm". Əbu Əli dedi: "Onun ancaq bir adını əzbər bilirəm, o da "السيف"-dir. İbn Xaləveyh dedi: "Bəs "المهند" (hind poladından), "الصارم" (kəskin, kəsərli, iti) və filan-filan sözlər haradadır? Əbu Əli dedi: "Bunlar sifətlərdir". Sanki şeyx isimlə sifət arasında fərq qoymur.

O, sinonimiyanın inkarını nəzərdə tutmur. Belə ki, imam ər-Razi, İbnul-Əsir, fəqihlər və üsuliddin alimlərinin əksəriyyəti bu sözləri "السيف" sözünə sinonim olan isimlər yox, onun sifətlərindən hesab etmişlər. Onlar sinonimiyanı müəyyənləşdirən şəxslər olmuşlar.

Açar sözlər: sinonimiya, bir mənaya dəlalət edən müxtəlif idaələr, sinonimləri müəyyənləşdirən və sinonim sözlərin mənaları arasındakı fərqləri göstərən alimlər, İbn Cinni

ANALYSIS OF TURKISH TRANSLATIONS OF THE “FIRST EIGHTEEN COUPLETS” OF RUMI’S MASNAVI

Prof. Dr. Ali TEMİZEL
Selcuk University, Faculty of Literature, Department of Persian Language and Literature
temizel46@yahoo.com

The Turkish translation of Rumi’s Masnavi, one of the leading works of Sufi literature, constitutes an important body of knowledge within the Turkish Sufi literary tradition. Within this framework, various translation analyses are carried out in order to ensure that the knowledge thus acquired is correctly understood by the target audience.

In the Masnavi, each of the hundreds of stories expressed through symbols carries a distinct message. Among these, the reed flute, which is used as a metaphor in the first eighteen couplets of the Masnavi, is one of the most significant.

These couplets first refer to the story of the human being’s separation from its original essence. They then state that a person who has not experienced separation cannot understand the story of the pain of separation. It is emphasized that since everyone remains connected to their origin, people perceive the sages from their own perspective and capacity, and that a person’s inner emotions and thoughts are reflected in the mirror of their words and actions.

It is also mentioned that the bond between soul and body cannot be fully comprehended, that love is in constant motion throughout all existence, and that love has perilous paths. It is expressed that the longing of lovers for reunion will never end, that the ignorant cannot understand the words of enlightened people, and therefore that brevity of speech is necessary.

In this study, an analysis will be conducted of the Turkish translations of the first eighteen couplets, known in the Mevlevi tradition as the Neyname, which are included in the first book of Rumi’s Masnavi. During this analysis, the translations of three translators, Adnan Karaismailoğlu (AK), Veled Çelebi İzbudak (İZ), and Abdulbaki Gölpınarlı (AG), will be examined.

In the presentation of the analysis, the original Persian couplet of the Masnavi will first be provided, followed respectively by the translations of Karaismailoğlu, Veled Çelebi İzbudak, and Gölpınarlı. Afterwards, an analysis will be made of the noteworthy elements observed in each translation of the couplet.

The aim of this study is to present to researchers the differences among three translations of the Masnavi, one made at the beginning of the twentieth century, another in the first half of the twentieth century, and the last at the beginning of the twenty-first century, through the Turkish translations of the “First Eighteen Couplets” of the Masnavi.

Keywords: Rumi, Masnavi, Neyname, Translation, Analysis

MEVLÂNA'NIN MESNEVÎSİNİN "İLK ON SEKİZ BEYTİNİN" TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNİN ANALİZİ

Prof. Dr. Ali TEMİZEL
Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü
temizel46@yahoo.com

Tasavvufî Edebiyatının önde gelen şahsiyetlerinden Mevlâna'nın Mesnevîsinin Türkçe çevirisi Türk tasavvuf edebiyatında önemli bir bilgi birikimi oluşturmaktadır. Bu bağlamda kazanılan bu bilgilerin hedef okuyucu tarafından doğru anlaşılması için çeşitli çeviri analizleri yapılmaktadır.

Mesnevîde sembollerle anlatılan yüzlerce hikâyenin ayrı bir mesajı bulunmaktadır. Mesnevideki ilk on sekiz beyitte metafor olarak kullanılan Ney de bunların en önemlilerinden biridir.

Bu beyitlerde ilk önce insanın kendi aslından ayrılış hikayesine işaret edilir. Arkasından ayrılık yaşamamış insanın ayrılık derdinin hikayesini anlayamayacağından söz edilir. Aslında herkesin aslına bağlı olacağından, bu sırada herkesin ariflere kendi penceresinden ve kapasitesinden baktığından, insanın içindeki duygu ve düşüncelerinin kendisinin söz ve davranış aynasında ortaya çıktığından dem vurulur.

Ayrıca ruh ve beden arasındaki bağın anlaşılamayacağından, aşkın tüm varlıkta hareket halinde olduğundan, aşkın tehlikeli yollarından bahsedilir. Aşıkların kavuşma derdinin asla bitmeyeceğinden, cahillerin kâmil insanların sözünü anlayamayacağından ve dolayısıyla sözü kısa tutmanın gerekliliğinden söz edilmektedir.

Bu çalışmada Mevlâna'nın Mesnevîsinde birinci defterinde 1 ila 18 beyitler arasında yer alan ve Mevlevilikte "Neynâme" diye bilinen ilk On sekiz beytin Türkçe tercümesinin analizi yapılacaktır. Bu analiz yapılırken Adnan Karaismailoğlu (AK), Veled Çelebi İzbudak (İZ) ve Abdulbaki Gölpınarlı (AG) adlı üç çevirmenin Mesnevî tercümeleri incelenecektir.

Analiz sunumunda önce Farsça orijinal Mesnevî beyti, arakasından sırasıyla Karaismailoğlu, Veled Çelebi İzbudak ve Gölpınarlı'nın tercümeleri yazılacak ve arkasından her beytin tercümesinde dikkat çeken unsurların analizi yapılacaktır.

Çalışmanı amacı, birisi yirminci yüz yılın başlarında, ikincisi yirminci yüz yılın ilk yarsında ve üçüncüsü de yirmi birinci yüzyılın başlarında yapılmış olan üç Mesnevî tercümesindeki farklılıkları "Mesnevînin İlk On sekiz Beyti"nin Türkçe tercümeleri üzerinden araştırmacılara sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Mevlâna, Mesnevî, Neynâme, Çeviri, Analiz

THE CASE CATEGORY OF THE NOUN IN OGHUZ TURKIC LANGUAGES AND THE DIALECTS OF WESTERN AZERBAIJAN

PhD in Philology Almaz Ibrahim BADALOVA
Azerbaijan University of Languages, Department of Azerbaijani Linguistics
doctorant@live.com

From both genetic and typological perspectives, Turkic languages represent a rich and multifaceted language family. Within this family, the Oghuz branch holds a particularly significant position. This group primarily includes Azerbaijani, Turkmen, Turkish (Anatolian Turkish), and Gagauz. The Oghuz Turkic languages share many common and similar features, especially in terms of phonetics, morphology, and syntax. Among these, the case category of nouns is one of the key shared grammatical features.

It should be noted that through case markers, nouns establish syntactic relationships with other words in a sentence and fulfill various grammatical functions. Although the noun case system in Oghuz languages originates from common historical roots, various phonetic and morphological differences have developed due to geographic and historical factors. Azerbaijani, as one of the main representatives of the Oghuz branch, is particularly rich in dialects and vernaculars. Among them, the dialects of Western Azerbaijan (spoken historically by Azerbaijanis residing in present-day Armenia) are of special research interest due to their close proximity to the literary language and their preservation of ancient Turkic elements. In these dialects, the noun case category exhibits distinctions not only phonologically and morphologically, but also semantically. The six primary cases – nominative, genitive, dative, accusative, locative, and ablative – are preserved in spoken language. While in many instances the case suffixes align with those of the literary language, dialectal speech often demonstrates phonetic variations. For example, the dative case endings “-a, -ə” may shift to “-ya, -va” in certain dialects (e.g., “evə” → [eviyə], “kəndə” → [kəndivə]). Similarly, the locative suffixes “-da, -də” may appear as “-ta, -tə” (e.g., “evdə” → [evtə]). These characteristics reflect the dialect’s internal structure and are preserved in the natural speech of the people. In some cases, morphological variation is accompanied by semantic nuances. For instance, in Azerbaijani dialects, the dative case can function interchangeably with the accusative or locative cases, depending on the context. This flexibility is closely linked to the region’s linguocultural characteristics. Additionally, the phonetic fluidity of dialects often leads to more compact or elongated forms of suffixes, ensuring ease of articulation. In conclusion, while the case category of the noun in Oghuz Turkic languages is grounded in a common semantic-functional system, each language – and more specifically, each dialect – exhibits its own distinct features. These differences are more pronounced in the dialects of Western Azerbaijan and are of great importance not only for contemporary dialectological research but also for the preservation of the historical legacy of the Turkic language.

Keywords: Western Azerbaijan**,** Oghuz branch**,** noun cases**,** dialect**,** vernacular

OĞUZ QRUPU TÜRK DİLLƏRİ VƏ QƏRBİ AZƏRBAYCAN ŞİVƏLƏRİNDƏ İSMİN HAL KATEQORİYASI

fil.ü.f.d. Almaz İbrahim qızı Bədəlova
Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan dilçiliyi kafedrası
doctorant@live.com

Genetik və tipolojik baxımdan türk dilləri zəngin dil ailəsini təmsil edir. Oğuz qrupu türk dilləri bu ailənin tərkibində xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu qrupa, əsasən, Azərbaycan, türkmən, türk (Anadolu türkcəsi), qaqauz kimi dillər daxildir. Oğuz qrupu dillər arasında fonetik, morfoloji və sintaktik baxımdan ümumi və oxşar cəhətlər çoxdur. İsimlərin hal kateqoriyası onları birləşdirən əsas xüsusiyyətlərdəndir.

Qeyd etmək yerinə düşərdi ki, hal kateqoriyası vasitəsilə isimlər cümlədə digər sözlərlə əlaqə qurur və müxtəlif sintaktik funksiyalarda iştirak edir. İsmin hal sistemi oğuz dillərinin hər birində ortaq köklərə söykənsə də, müxtəlif səbəblərdən – coğrafi və tarixi inkişaf səbəbindən müəyyən fərqli xüsusiyyətlər daşıyır. Azərbaycan dili də oğuz qrupunda yer alan əsas dillərdən biri olmaqla yanaşı, dialekt və şivə baxımından zəngin quruluşa malikdir. Xüsusilə, Qərbi Azərbaycan (indiki Ermənistan ərazisində yaşamış azərbaycanlıların dili) şivələri həm ədəbi dilə yaxınlığı, həm də qədim türkcə izlərini qoruması etibarilə xüsusi tədqiqat dəyərinə malikdir. Bu şivələrdə ismin hal kateqoriyası həm fonetik, həm morfoloji , həm də semantik baxımdan bir sıra fərqliliklərlə müşayiət olunur. Əsas hallar – başlanğıc, yiyəlik, yönlük, təsirlik, yerlik, çıxış – xalq danışığında da qorunur. Qərbi Azərbaycan şivələrində hal şəkilçiləri bəzən ədəbi dillə eyni olsa da, danışıq dilində fonetik dəyişikliklərə məruz qalır. Məsələn, yönlük halında "-a, -ə" şəkilçiləri bəzi şivələrdə "-ya[2], -va[2]" şəklində tələffüz olunur: "evə" → [eviyə], "kəndə" → [kəndivə]. Yerlik halında "-da, -də" şəkilçiləri "-ta, -tə" formasında eşidilə bilər: "evdə" → [evtə]. Bu əlamətlər şivənin dialektoloji strukturuna uyğun olaraq, xalqın dilində özünəməxsus şəkildə qorunub yaşamaqdadır. Bəzi hallarda morfoloji fərqliliklərlə yanaşı, semantik çalarlarda da dəyişikliklər müşahidə olunur. Məsələn, Azərbaycan şivələrində yönlük halın istiqamət bildirmə funksiyası ilə yanaşı təsirlik və yerlik halın məna çalarlığını ifadə edərək onun yerində işlənə bilməsi halına təsadüf olunur. Bu isə həmin bölgənin linqvokulturoloji özəllikləri ilə birbaşa bağlıdır. Eyni zamanda, dialektin fonetik axıcılığı bəzi şəkilçilərin yığcam və ya uzadılmış formada tələffüz rahatlığını təmin edir. Oğuz qrupu türk dillərində ismin hal kateqoriyası ortaq semantik-funksional sistemə əsaslansa da, hər bir dilin və xüsusən də şivənin özünəməxsus fərqli xüsusiyyətləri vardır. Bu fərqlər Qərbi Azərbaycan şivələrində daha qabarıq şəkildə təzahür edir. Bu da həm müasir dialektoloji tədqiqatların aparılması, həm də tarixi türk dili irsinin qorunması baxımından əhəmiyyətlidir.

Açar sözlər: Qərbi Azərbaycan, oğuz qrupu, ismin halları, şivə, dialekt

THE ROLE OF EFFECTIVE STRATEGIES IN LANGUAGE LEARNING

Amalya MAHHARAMZADA
Azerbaijan University of Languages
a.mahharamzada@adu.edu.az

Language learning is a challenging and time-consuming process. Games play a very important role in this process, as they increase learners' interest and motivation, helping them learn the language intensively and effectively. Through this method, students learn to understand others' opinions and express their own more effectively.

Understanding the meaning of words helps language learning. If students have fun, show interest, feel surprised, or even get excited while learning, it means that the content is fully clear to them. Games provide this sense of meaningfulness, and thus the various language skills – listening, speaking, reading, and writing – are better acquired.

Games eliminate monotony in the classroom, boost motivation, and facilitate transitions between lessons. They activate students, encourage them, and promote cooperation. In this respect, games should not be considered merely as an additional element of the lesson but as a main part of it.

Some teachers use games merely to fill time and do not fully ensure their effectiveness in learning. However, most experts emphasize the crucial role of games in foreign language learning. Games reduce anxiety in the classroom, create opportunities for shy students to express themselves, and help make the lesson more engaging. They allow students to practice using the language in real-life contexts. Vocabulary games, for example, teach new words in an easy and memorable way, create a friendly competitive environment, increase students' interest, and ensure their active participation in the learning process.

Games should not be used only at the end of lessons as warm-up activities, but throughout all stages of the lesson. They allow students to review and reinforce the material and make learning more enjoyable.

This strategy serves as a tool for children to experiment, discover, and interact. Even students who are reluctant to speak can learn the language in a stress-free and natural way through games.

Important points to consider when choosing games: They should not be aimed solely at entertainment, but should involve friendly competition, engage all students, and encourage them to use the language. Additionally, games should create concrete opportunities for learning and practice.

Keywords: language learning, games, motivation

DİL ÖYRƏNMƏDƏ EFFEKTİV STRATEGİYALARIN ROLU

Amalya Məhərrəmzadə
Azərbaycan Dillər Universiteti
a.mahharamzada@adu.edu.az

Dil öyrənmək çətin və uzun müddət tələb edən bir prosesdir. Öyrənmə prosesində oyunların rolu çox əhəmiyyətlidir, çünki oyunlar öyrənənlərin marağını və motivasiyasını artırır, dili intensiv və faydalı şəkildə öyrənməyə kömək edir. Şagirdlər bu vasitə ilə başqalarının fikirlərini anlamağı və öz fikirlərini ifadə etməyi effektiv öyrənirlər.

Dil öyrənilməsində məna əsas rol oynayır. Şagirdlər dil öyrənərkən əylənir, maraqlanır, təəccüblənir, hətta həyəcanlanırsa, bu, deməkdir ki, məzmun onlara tam şəkildə aydın olur. Oyunlar bu mənalılığı təmin edir və beləliklə, dilin müxtəlif bacarıqları, dinləmə, danışma, oxuma və yazma daha yaxşı mənimsənilir.

Oyunlar sinifdə monotonluğu aradan qaldırır, motivasiyanı artırır və dərsə keçidi asanlaşdırır. Şagirdlər fəallaşır, cəsarətləndirilir və əməkdaşlığa təşviq olunur. Bu baxımdan oyunlar dərsin yalnız əlavə elementi deyil, əsas hissəsi kimi istifadə olunmalıdır.

Müəllimlərin bəziləri oyunlardan, sadəcə, zaman keçirmək üçün istifadə edirlər və onların öyrənmədə effektivliyini tam təmin etmirlər. Lakin əksər mütəxəssislər oyunların xarici dil öyrənilməsində vacib rol oynadığını vurğulayır. Çünki oyunlar dərsdəki təşvişi azaldır, utancaq şagirdlərə öz fikirlərini ifadə etməyə şərait yaradır və dərsin daha təsirli keçməsinə kömək edir. Oyunlar şagirdlərə dilin real həyat kontekstində istifadəsini təcrübə etməyə imkan verir. Lüğət oyunları yeni sözləri asan və yadda qalan şəkildə öyrədir, dostcasına rəqabət mühiti yaradaraq şagirdlərin marağını artırır və öyrənmə prosesində onların daha fəal iştirakını təmin edir.

Oyunlardan yalnız sonda isidici fəaliyyət kimi deyil, dərsin bütün mərhələlərində istifadə olunmalıdır. Onlar şagirdlərin materialı təkrarlamasına, yenidən gözdən keçirməsinə və öyrənməni əyləncəli etməsinə imkan verir.

Bu strategiya uşaqlar üçün təcrübə, kəşf və qarşılıqlı əlaqə vasitəsidir. Hətta danışmağa həvəsi olmayan sagirdlər, oyunlar vasitəsilə stressiz və təbii şəkildə dil öyrənirlər.

Oyunların seçilməsində diqqət edilməli məqamlar: oyunlar yalnız əyləncə məqsədi daşımamalı, dostcasına yarışma şəklində olmalı, bütün şagirdləri cəlb etməli və onları dilin istifadəsinə təşviq etməlidir. Həmçinin, oyunlar öyrənmə və təcrübə üçün konkret imkanlar yaratmalıdır.

Açar sözlər: dil öyrənmə, oyunlar, motivasiya

THE MULTIFACETED NATURE OF LUTFI ZADEH'S THEORIES AND THE BEGINNING OF THE HISTORY OF THE BIRTH OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Senior Lecturer Ana MAMMADOVA
Baku Slavic University
ana.mamedova@outlook.com

Lutfi Zadeh is a man of legend, a brilliant scientist who left behind him a great legacy for science and made a significant contribution to the system of human knowledge. His scientific developments in the field of science, invaluable theories were the breakthrough of his time and became the basis for the development of many processes in all areas of human life. The emergence of the theory of fuzzy logic was influenced by the principled character of Lutfi Zadeh. This is how Rafik Aliyev, a close friend of the scientist, professor, remarkable scientist of Azerbaijan, expressed his beliefs. The essence of the great scientist's idea was that it is impossible to describe real human reasoning based on natural language within the framework of traditional mathematical formalisms. The introduction of fuzzy sets – classes with imprecisely defined boundaries described by membership functions (generalizing characteristic functions of ordinary sets) – provided the basis for the development of a more flexible approach to the analysis of reasoning and modeling of complex humanistic systems whose behavior is described by linguistic rather than numerical variables. This is a revolution in the field of science. In the book of famous Azerbaijani scientists Kamal Abdullah and Rafiq Aliyev ""Kitabi-Dede Gorgud" and fuzzy logic", relying on the theories of Lutfi Zadeh, four columns expressed in the theory of fuzzy logic are described – the column of general logic, the column of fuzzy sets, the epistemic (epistemological) column and the column of relations. The ancient epic "Kitabi-Dede Gorgud" gives much space in its linguistic space to the principles of fuzzy logic. The way of thinking hidden in the depth of this ancient epic leads to the formation of specific logical schemes related to the four columns of fuzzy logic. It turns out that our epic has quite extensive linguistic material about fuzzy logic, which, in turn, indicates that our ancient ancestor prefers a broader and deeper view of the world. The choice approach becomes its successor. The text of the epic shows that choice and democratic approach being the leading ideological principle of fuzzy logic, in other words, tolerance is an eternal value inherent in our people since ancient times. Our ancestors learned to think democratically using the principles of fuzzy logic. Their use of these principles was made possible by their desire for breadth of outlook, interest in the depth and subtleties of the issue.

Keywords: Lutfi Zadeh, fuzzy logic theory, linguistic variables, language space

МНОГОГРАННЫЙ ХАРАКТЕР ТЕОРИЙ ЛЮТФИ ЗАДЕ И НАЧАЛО ИСТОРИИ ЗАРОЖДЕНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

старший преподаватель Ана Мамедова
Бакинский славянский университет
ana.mamedova@outlook.com

Лютфи Заде – это человек легенда, гениальный ученый, который оставил после себя миру великое наследие для науки и внес весомый вклад в систему человеческих знаний. Его научные разработки в области науки, бесценные теории явились прорывом своего времени и стали основой развития многих процессов во всех областях человеческой жизни. На появление теории нечеткой логики оказал влияние принципиальный характер Лютфи Заде. Так выразил свои убеждения близкий друг ученого, профессор, замечательный учёный Азербайджана Рафик Алиев. Суть идеи великого учёного состояла в том, невозможно описать реальные человеческие рассуждения, опирающиеся на естественный язык, в рамках традиционных математических формализмов. Введение нечетких множеств – классов с неточно определенными границами, описываемых функциями принадлежности (обобщающих характеристические функции обычных множеств) – обеспечило основу для развития более гибкого подхода к анализу рассуждений и моделированию сложных гуманистических систем, поведение которых описывается скорее лингвистическими, чем числовыми переменными. Это революция в области науки. В книге известных азербайджанских учёных Камала Абдуллы и Рафика Алиева «Китаби-Деде Горгуд» и нечеткая логика», опираясь на теории Лютфи Заде, описаны четыре колонны, выраженные в теории нечеткой логики – колонка общей логики, колонка нечетких множеств, эпистемическая (эпистемологическая) колонка и колонка отношений. Древний эпос «Китаби-Деде Горгуд» выделяет много места в своем языковом пространстве принципам нечеткой логики. Образ мышления, скрытый в глубине этом древнем эпосе, приводит к формированию специфических логических схем, относящихся к четырем колоннам нечеткой логики. Оказывается, в нашем эпосе достаточно обширный языковой материал о нечеткой логике, что, в свою очередь, говорит о том, что наш древний предок предпочитает более широкий и глубокий взгляд на мир. Подход с выбором становится его преемником. Текст эпоса показывает, что выбор и демократический подход, являющиеся ведущим идеологическим принципом нечеткой логики, другими словами, толерантность – вечная ценность, присущая нашему народу с древних времен. Наши предки научились мыслить демократически, используя принципы нечеткой логики. Их использование этих принципов стало возможным благодаря стремлению к широте мировоззрения, интересу к глубине и тонкостям вопроса.

Ключевые слова: Лютфи Заде, теория нечеткой логики, лингвистические переменные, языковое пространство

UNDERSTANDING HOSPITALITY IN AZERBAIJANI LINGUOCULTURE (BASED ON THE AZERBAIJANI LANGUAGE)

Lecturer Anara Rovshan MAMMADOVA
Azerbaijan University of Languages
mammadova_anara@mail.ru

The article is devoted to the study of understanding hospitality in Azerbaijani linguoculture. Various sources are analyzed. A group of lexemes for denoting the names of treats – gastronims – is presented separately. Particular attention is paid to the paremiological fund of the Azerbaijani language.

The Azerbaijani people respect the ancient traditions of hospitality, which has become one of the important foundations of culture. Azerbaijanis honor the traditions of hospitality and always try to follow them. They have always treated guests warmly, regardless of their social status, religious or ethnic background. In Azerbaijan, they have always followed the idea that a guest is from God.

Even the ancient Turks sacredly honored the customs of hospitality, which occupied a special place in the value picture of the world of the ancient Turks. In the first dictionary in the history of Turkic lexicography by Mahmud al-Kashgari, numerous testimonies of Turkic hospitality are given in the form of proverbs and poems. Here are some of them: “When a guest comes (to you), luck and happiness come with him”; “If a guest comes to you in worn clothes, with a heavy heart, offer him the food that is there, and do not delay in helping” [Kaşgari 2005: 43].

The main element in the tradition of hospitality of Azerbaijanis has always been the respectful reception of guests. The guest had the right to hospitality, which was the responsibility of the hosts. The hosts had to provide the guest with safety, shelter, food and rest.

In the 19th century, the French scientist Elisée Reclus visited the Caucasus and also emphasized the hospitality of the Azerbaijanis. He wrote that “only they have such rare sincerity, honesty, far from temptation, excessive kindness and hospitality” [Ahmedov 2017: 90].

There is a description by the French writer A. Dumas about the hospitality of the residents of the village of Bina, which was located near Baku: “They did not allow us to spend the night in a nondescript caravanserai; the locals greeted us warmly and took us to a house covered with a carpet; they ran to meet us, brought grapes, apples, pomegranates and other food; until late at night, people talked to us, played music, sang in a choir and danced in groups” [Ismailzade 2021: 535]. The customs of hospitality are reflected in Azerbaijani folklore, primarily in proverbs, which in this case perform a cumulative function.

Thus, hospitality is one of the basic cultural values of the Azerbaijani linguoculture, a linguacultural concept that reflects one of the characteristic features of the people’s culture. The traditions of hospitality also depend on religion and the culture of the people as a whole. The general socio-historical-cultural context has an influence. Hospitality is a value constant of the Azerbaijani linguoculture, which is reflected in the paremiological fund, and is also verbalized with the help of gastronims.

Keywords: hospitality, Azerbaijani linguoculture, paremia, value, proverb, Azerbaijani folklore

References

Ahmedov, A. S.. Traditsii priema gostey v Azerbaydjane v trudah evropeyskih avtorov, pishushih o sefevidah // Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo lingvisticheskogo universiteta. Obshestvennıe nauku. – 2017. – Vıpusk 4 (788). – s. 88-96.

İsmailzade, P. Traditsionnıe blyuda v sisteme pitaniya azerbaydjantsev // İstoriya, arheologiya i etnografiya Kavkaza. – 2021. – t. 17. – № 2. – s. 523-541.

Kashgari, Mahmud. Divan Lugat at-Turk / Perevod, predislovie i kommentarii Z.-A. M. Auezovoy. İndeksı sostavlenı R. Ermersom. – Almatı: Dayk-Press, 2005. – 1288 s.

ГОСТЕПРИИМСТВО КАК ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ КОНЦЕПТ (НА МАТЕРИАЛЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ЯЗЫКА)

преподаватель Анара Ровшан гызы Мамедова
Азербайджанский университет языков
mammadova_anara@mail.ru

Статья посвящена исследованию понимания гостеприимства как лингвокультурного концепта в азербайджанской лингвокультуре. Анализируются различные источники. Отдельно представлены группа лексем для обозначения наименований угощений – гастронимов. Особое внимание уделяется паремиологическому фонду азербайджанского языка.

Азербайджанский народ уважает древние традиции гостеприимства, которое стало одной из важных основ культуры. Азербайджанцы почитают традиции гостеприимства, стараются всегда следовать им. Они всегда относились к гостю радушно вне зависимости от его социального статуса, религиозной или этнической принадлежности. В Азербайджане всегда следовали идее о том, что гость – от Бога.

Еще древние тюрки свято чтили обычаи гостеприимства, которое занимало особое место в ценностной картине мира древних тюрок. В первом в истории тюркской лексикографии словаре Махмуда ал-Кашгари приводятся многочисленные свидетельства тюркского гостеприимства в виде пословиц и стихов. Вот некоторые из них: «Когда (к тебе) приходит гость, с ним приходят удача и счастье»; «Если гость приходит к тебе в поношенной одежде, с тяжелым сердцем, предложи ему пищу, которая есть, и не медли с помощью» [Кашгари 2005: 43].

Главным элементом в традиции гостеприимства азербайджанцев всегда был уважительный прием гостей. Гость имел право на гостеприимство, которое было обязанностью хозяев. Хозяева должны были обеспечить гостю безопасность, кров, питание и отдых.

В работе А. С. Ахмедова о гостеприимстве азербайджанцев в эпоху правления Сефевидов (XVI-XVIII вв.) приводятся свидетельства европейских путешественников о гостеприимстве жителей Азербайджана. Так, по словам венецианского посла, проезжавшего по Азербайджану, жители этого края отличались дружеским отношением к иностранцам, независимо от их религии [Ахмедов 2017: 90].

Сохранилось описание французского писателя А. Дюма о гостеприимстве жителей села Бины, которое находилось неподалёку от Баку: «Они не разрешили нам переночевать в невзрачном караван-сарае; местные жители тепло встретили нас и отвели в дом, покрытый ковром; они прибежали встретить нас, принесли виноград, яблоки, гранаты и другую еду; до поздней ночи люди разговаривали с нами, играли музыку, пели в хоре и танцевали группами» [Исмаилзаде 2021: 535]. Обычаи гостеприимства нашли отражение в азербайджанском фольклоре, прежде всего, паремиях, которые в данном случае выполняют кумулятивную функцию.

Таким образом, гостеприимство относится к числу базовых культурных ценностей азербайджанской лингвокультуры, лингвокультурным концептом, отражающим одну из характерных черт культуры народа. Традиции гостеприимства также зависят от вероисповедания, культуры народа в целом. Влияние оказывает общий социо-историко-культурный контекст. Гостеприимство является ценностной константой азербайджанской лингвокультуры, что находит отражение в паремиологическом фонде, а также вербализуются при помощи гастронимов.

Ключевые слова: гостеприимство, азербайджанская лингвокультура, паремия, ценность, пословица, азербайджанский фольклор

Список литературы

Ахмедов А.С. Традиции приема гостей в Азербайджане в трудах европейских авторов, пишущих о сефевидах // Вестник Московского государственного лингвистического университета. Общественные науки. – 2017. – Выпуск 4 (788). – С. 88-96.

Исмаилзаде П. Традиционные блюда в системе питания азербайджанцев // История, археология и этнография Кавказа. – 2021. –Т. 17. – № 2. – С. 523-541.

Кашгари Махмуд. Дйвāн Луғāт ат-Турк / Перевод, предисловие и комментарии З.-А. М. Ауэзовой. Индексы составлены Р. Эрмерсом. – Алматы: Дайк-Пресс, 2005. – 1288 с.

TRANSLATION OF CULTURAL MARKERS OF SOVIET REALITY IN ENGLISH VERSIONS OF V. EROFEEV'S "MOSCOW – PETUSHKI"

Master Student Anton IVANOV
Kazakhstan branch of the Lomonosov MSU
a.ivanov.press@gmail.com

Venedikt Erofeev's poem "Moscow – Petushki" is a unique text of the post-Soviet literary canon, saturated with cultural markers reflecting the realities of Soviet everyday life. This article examines the peculiarities of translation of culturally specific units related to Soviet times in three English versions of the poem – in translations by W. Chalsma, J. Howlett and S. Mulrin.

The object of analysis is lexemes and expressions referring to everyday, ideological, institutional and speech realities of the Soviet era: names of organizations, quotations from ideological texts, elements of Soviet neo-speak, references to socio-cultural behavior and traditions of the era.

The article focuses on the comparison of translation solutions implemented in different versions: selection of equivalents, translation transformations, strategies of domestication and foreignization. Besides, the analysis shows the ways different solutions affect the preservation of communicative, pragmatic and stylistic potential of the original. In some cases, translators seek to adapt markers to the English-speaking audience, simplifying or neutralizing an element of the cultural code; in others, they retain references and introduce explanations, assuming a high level of reader intertextual competence.

Of particular interest are cases in which translators do not recognize the marker as culturally significant (e.g., red tapes, phraseological units, precedent texts and names, everyday expressions), which results in the loss of semantic depth of the text and reduces the effect of cultural recognizability. The analysis of translations allows us to identify a separate group of semantic elements that retain significance only within the Soviet communicative paradigm and are often overlooked by translators.

Such elements as the references to set phrases, forms of address, domestic realia terms, as well as stylistically colored words and expressions often lose their accuracy and expressiveness in direct translation. This creates the risk of reducing the satirical and ironic potential of the poem, which is an important part of the author's intention. Moreover, partial loss of idiomaticity or semantic density can change the perception of the speech portrait of the main character – Venichka, whose speech is constructed from a variety of socially and historically significant layers.

The article is based on the principles of linguacultural and sociolinguistic analysis and follows the research in the field of cultural realities translation. The results obtained are of interest both for translation theoreticals and practicing translators working with texts saturated with various contextual and cultural codes.

Keywords: multiple translation, cultural marker, Soviet reality, "Moscow – Petushki", translation strategy, postmodernism

ПЕРЕВОД КУЛЬТУРНЫХ МАРКЕРОВ СОВЕТСКОЙ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ В АНГЛИЙСКИХ ВЕРСИЯХ ПОЭМЫ В. ЕРОФЕЕВА «МОСКВА – ПЕТУШКИ»

магистрант Антон Иванов
Казахстанский филиал МГУ им. Ломоносова
a.ivanov.press@gmail.com

Поэма Венедикта Ерофеева «Москва – Петушки» представляет собой уникальный текст постсоветского литературного канона, насыщенный культурными маркерами, отражающими реалии советской повседневности. В данной статье рассматриваются особенности перевода культурно-специфических единиц, связанных с советской действительностью, в трех англоязычных версиях поэмы – в переводах У. Чалзмы, Я. Хаулетт и С. Мёлрина.

Объектом анализа выступают лексемы и выражения, отсылающие к бытовым, идеологическим, институциональным и речевым реалиям советской эпохи: названия организаций, цитаты из идеологических текстов, элементы советского новояза, отсылки к социокультурному поведению и традициям эпохи.

Особое внимание в статье уделяется сопоставлению переводческих решений, реализуемых в разных версиях: подбор эквивалента, переводческие трансформации, стратегии доместикации и форенизации. Анализ показывает, как разные решения влияют на сохранение коммуникативного, прагматического и стилистического потенциала оригинала. В ряде случаев переводчики стремятся адаптировать маркеры под англоязычную аудиторию, упрощая или нейтрализуя элемент культурного кода; в других – сохраняют отсылки и вводят пояснения, предполагая высокий уровень читательской интертекстуальной компетентности.

Отдельный интерес представляют случаи, в которых переводчики не распознают культурно значимые маркеры (например, бюрократизмы, фразеологизмы, прецедентные тексты и имена, обиходные выражения), в результате чего теряется смысловая глубина текста и снижается эффект культурной узнаваемости. Анализ переводов позволяет также выделить в отдельную группу смысловые элементы, сохраняющие значимость лишь в рамках советской коммуникативной парадигмы и часто выпадающие из поля внимания переводчиков.

Такие элементы, как ссылки на речевые клише, формы обращения, номинации реалий быта, а также стилистически окрашенные слова и выражения, нередко теряют свою точность и выразительность при прямом переводе. Это порождает риск снижения сатирического и иронического потенциала поэмы, являющегося важной частью авторского замысла. Кроме того, частичная утрата идиоматичности или смысловой плотности может изменить восприятие речевой личности главного героя – Венички, чья речь сконструирована из множества социально и исторически значимых пластов.

Статья базируется на принципах лингвокультурологического и социолингвистического анализа и является продолжением исследований в области перевода культурных реалий. Полученные результаты представляют интерес как для теоретиков перевода, так и для практикующих переводчиков, работающих с текстами, насыщенными разными контекстуальными и культурными кодами.

Ключевые слова: множественный перевод, культурный маркер, советская действительность, «Москва – Петушки», переводческая стратегия, постмодернизм

ON A TRANSLATION FROM ARABIC BY THE RUSSIAN POET DMITRIJ OZNOBIŠIN

Dr. hab., Professor Arzu SADYKHOVA
Adam Mickiewicz University in Poznan
arzu.sadykhova@amu.edu.pl

The Russian poet Dmitrij Petrovič Oznobišin (1804-1877) is also known for his numerous translations from Oriental languages, including Arabic. This study is devoted to the analysis of one of his translations – the rendering of the twelfth maqāma by the Arab philologist Abū Muḥammad al-Qāsim al-Ḥarīrī (1054-1122). This translation was published in 1826 in the literary magazine "Syn Otečestva" ("Son of the Fatherland") under the pseudonym Delibürader, which Oznobishin usually used to sign his translations from Oriental languages, as well as his popular scientific articles on Oriental cultures. The story was titled "The Caravan" and was included into a cycle of ten "oriental stories" stored in the poet's archive at the Institute of Russian Literature of the Russian Academy of Sciences (Puškin house). The notes to the translation of "The Caravan" emphasized that this story was translated directly from Arabic, and the translator was well familiar with Muslim traditions and realities. However, the facts of the poet's biography clearly indicate that Oznobišin could not have made this translation from the Arabic original in 1826. Therefore, the aim of this study was to explain these contradictions and to uncover how the poet could have translated al-Ḥarīrī's twelfth maqāma in 1826.

Documents from the poet's personal archive show that Oznobišin did not work with original Arabic sources, but relied on translations and research by French scholars, including French versions of al-Ḥarīrī's maqāmas. A comparative analysis of the French translation of the twelfth maqāma from Arabic – published by the orientalist Garcin de Tassy (1794-1878) in 1824 – and the Russian translation revealed an almost complete correspondence between the two, including the translators' comments. At the same time, Oznobišin, while reproducing both the translation and the commentary of the French orientalist, never mentioned his name.

Keywords: Dmitrij Petrovič Oznobišin, translation, Arabic, maqāma

ОБ ОДНОМ ПЕРЕВОДЕ С АРАБСКОГО РУССКОГО ПОЭТА ДМИТРИЯ ОЗНОБИШИНА

профессор Арзу Садыхова
Университет имени Адама Мицкевича в Познани
arzu.sadykhova@amu.edu.pl

Русский поэт Дмитрий Петрович Ознобишин (1804-1877) известен также своими многочисленными переводами с восточных языков, в том числе с арабского. Данное исследование посвящено анализу одного из его переводов – переложению двенадцатой макамы арабского филолога Абу Мухаммада аль-Касима аль-Харири (1054-1122). Этот перевод был опубликован в 1826 году в литературном журнале «Сын отечества» под псевдонимом Делибюрадер, которым Ознобишин обычно подписывал свои переложения с восточных языков, а также научно-популярные статьи о восточных культурах. Рассказ назывался «Караван» и был включен в состав цикла из десяти «восточных повестей», хранящихся в архиве поэта в Институте русской литературы Российской Академии наук (Пушкинский дом). В примечаниях к переводу «Каравана» подчеркивалось, что это переложение было сделано непосредственно с арабского языка, а переводчик хорошо знаком с мусульманскими традициями и реалиями. Однако факты биографии поэта ясно указывали на то, что в 1826 году Ознобишин не мог выполнить данный перевод с арабского оригинала. Таким образом, цель настоящего исследования состояла в том, чтобы найти объяснения противоречиям и выяснить, каким образом поэт мог осуществить в 1826 году перевод двенадцатой макамы аль-Харири.

Факты, обнаруженные в личном архиве поэта, продемонстрировали, что Ознобишин не работал с арабскими источниками, а использовал переводы и исследования французских ученых, в том числе переводы макам аль-Харири на французский язык. Сравнительный анализ французского перевода двенадцатой макамы с арабского, который был опубликован востоковедом Гарсеном де Тасси (1794-1878) в 1824 году, и русского переложения выявил их почти полное совпадение, включая комментарии переводчиков. При этом Ознобишин, воспроизводя перевод и комментарии французского востоковеда, ни разу не упомянул его имени. Данное обстоятельство свидетельствует о весьма своеобразном подходе русского переводчика к переводимому тексту и объясняет все противоречия. В результате проведенного исследования установлено, что русский перевод «Каравана» выполнен не с арабского источника, как считали ранее специалисты в области русской литературы, а с французского переложения Гарсена де Тасси – факт, который Ознобишин тщательно скрыл в своей публикации.

Ключевые слова: Дмитрий Петрович Ознобишин, перевод, арабский язык, макама

A TRANSLATIONAL ANALYSIS OF BASIC CONCEPTS USED IN THE STUDY OF THE EFFECT OF CONSCIOUS AWARENESS-BASED PSYCHOEDUCATIONAL PROGRAM ON ADOLESCENTS' IRRATIONAL BELIEFS, NEGATIVE AFFECTS AND BULLYING BEHAVIORS

Dr. Atakan YİĞİT
MEB- Suluova Şeker Ortaokulu
atakan_yigit_52@hotmail.com

Prof. Dr. Fikret GÜLAÇTI
Erzincan Üniversitesi
fgulacti@erzincan.edu.tr

The aim of this study is to discuss the structure developed to examine the effects of a mindfulness-based psychoeducation program on adolescents' irrational beliefs, negative emotions, and bullying behaviors from a translation studies perspective. The study was conducted using an exploratory sequential mixed-use design, a type of mixed design. The research is a fully experimental design with pretests, posttests, and follow-up tests with experimental and control groups. Data collection tools included the Irrational Belief Scale, PANAS, Peer Bullying Developmental Scale Preliminary Study, and semi-structured interview forms for students and teachers. The study included 15 students in the experimental and 12 control groups at a high school in the Central Black Sea region in 2024-2025. Qualitative data were collected from the experimental group students and their teachers through focus group interviews. Quantitative data were analyzed using the Mann-Whitney U Test, Friedman ANOVA Test, and Wilcoxon Signed Rank Test. Content analysis was used for qualitative data. Through the interviews, three themes and nine codes were obtained from the students, and one theme and three codes were obtained from the teachers. Statistical analyses revealed that psychoeducation reduced the irrational beliefs, negative emotions, and bullying behaviors of the experimental group students. Furthermore, focus group interviews yielded findings regarding the program's effectiveness through content analysis. This study will discuss the examination of both mindfulness and other concepts from the perspective of translation studies. Given that translation is the act of recreating a source text in the target language, taking into account predetermined conditions, and that translation analysis involves comparing and describing this new text with the source text, examining the conditions affecting the translator and the translator. Deficiencies observed in the translation process will be examined, particularly in terms of concepts used in various psychological disciplines within the scope of the research, and analyzing the situations encountered and/or to be encountered. The results and/or conclusions will then be discussed within the framework of the relevant literature. In this context, the translation studies aspect of the study is considered not only as a language transfer but also as a process of cultural interpretation and contextualization. In particular, the difficulties encountered in translating concepts specific to the field of psychology, how these terms are understood in Turkish, the extent to which they are internalized by the target audience, and the impact of this on measurement tools have yielded important findings from a translation studies perspective. In this respect, the study makes an interdisciplinary contribution by demonstrating the role of language in scientific research and the impact of the translation process on research reliability and validity.

Keywords: Mindfulness, psychoeducation, irrational belief, negative emotion, bullying, adolescence, translation studies

BİLİNÇLİ FARKINDALIK TEMELLİ PSİKOEĞİTİM PROGRAMININ ERGENLERİN MANTIK DIŞI İNANÇLARI, NEGATİF DUYGULANIMLARI VE ZORBA DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ ÇALIŞMASINDA KULLANILAN TEMEL KAVRAMLARIN ÇEVİRİBİLİM AÇISINDAN ANALİZİ

Dr. Atakan YİĞİT
MEB- Suluova Şeker Ortaokulu
atakan_yigit_52@hotmail.com

Prof. Dr. Fikret GÜLAÇTI
Erzincan Üniversitesi
fgulacti@erzincan.edu.tr

Bu çalışmanın amacı, bilinçli farkındalık temelli psikoeğitim programının ergenlerin mantık dışı inançlarına, negatif duygularına ve zorbalık davranışlarına etkisini incelemek için hazırlanan yapının çeviribilim açıdan tartışılmasıdır. Yapılan çalışmada karma desenlerden açımlayıcı sıralı karma desenle yürütülmüştür. Araştırma deney ve kontrol gruplu ön-test, son-test ve izleme testli tam deneysel modelinde bir çalışmadır. Veri toplama araçları; Mantıksız İnanç Ölçeği, PANAS, Akran Zorbalığı Gelişim Ölçeği Ön Çalışması ve öğrenci ve öğretmenlere yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formlarından oluşmaktadır. Çalışma 2024-2025 yılında Orta Karadeniz'de bir lisedeki 15 deney ve 12 kontrol grubu öğrencisi yer almıştır. Nitel veriler deney grubu öğrencileri ve bu öğrencilerin öğretmenlerinden odak grup görüşmeleriyle toplanmıştır. Nicel verilerin analizinde Mann-Whitney U Testi, Friedman ANOVA Testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Nitel verilerde içerik analizi kullanılmıştır. Görüşmeleri sonucunda öğrencilerden 3 tema ve 9 kod, öğretmenlerden ise 1 tema ve 3 kod elde edilmiştir. Psikoeğitimin etkisiyle, deney grubu öğrencilerinin mantık dışı inançları, negatif duyguları ve zorbalık davranışlarının azaldığı yapılan istatiksel analizler sonucunda tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan grup odak görüşmeleri sonucu içerik analizinde programın etkililiğine yönelik bulgular elde edilmiştir. Yapılan bu çalışma çeviribilim açısından ise hem bilinçli farkındalık hem de diğer kavramların incelenmesi tartışılacaktır. Çevirinin, kaynak metni daha önce belirlenmiş koşulları dikkate alarak hedef dilde yeniden yaratma eylemi olduğu ele alındığında ve çeviri incelemesi ise bu yeni metnin kaynak metinle karşılaştırılarak betimlenmesi, incelenmesi, çeviri sürecinde çeviriyi ve çevirmeni etkileyen koşulların göz önünde bulundurulması noktasında görülen eksikliklerin özellikle araştırma kapsamında kullanılan bir çok psikoloji bilimi açısından kullanılan kavramların açısından irdelenmesi ve karşılaşılan ve/veya karşılaşılacak durumların analizi yapılacaktır. Daha sonra çıkacak sonuç ve/veya sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde ele alınacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın çeviribilimsel yönü yalnızca bir dil aktarımı olarak değil, aynı zamanda kültürel bir yorumlama ve bağlamsallaştırma süreci olarak değerlendirilmiştir. Özellikle psikoloji alanına özgü kavramların çevirisi sırasında karşılaşılan güçlükler, bu terimlerin Türkçede nasıl anlaşıldığı, hedef kitle tarafından ne derece içselleştirildiği ve bu durumun ölçme araçlarına etkisi çeviribilimsel açıdan önemli bulgular sunmuştur. Bu yönüyle araştırma, dilin bilimsel araştırmalardaki rolünü ve çeviri sürecinin, araştırma güvenilirliği ve geçerliliği üzerindeki etkisini göstermesi açısından disiplinlerarası bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilinçli farkındalık, psikoeğitim, mantık dışı inanç, negatif duygulanım, zorbalık, ergenlik, çeviribilim

COMPARISON OF EMOTIONAL AND RATIONAL DECISION-MAKING PROCESSES: AN EXPERIMENTAL AND TRANSLATIONAL STUDY ON UNIVERSITY STUDENTS

Dr. Atakan YİĞİT
MEB- Suluova Şeker Ortaokulu
atakan_yigit_52@hotmail.com

Prof. Dr. Fikret GÜLAÇTI
Erzincan Üniversitesi
fgulacti@erzincan.edu.tr

The primary objective of this study is to comparatively examine the impact of emotional and logical decision-making on the decision-making process. The decision-making process encompasses many factors. Whether a decision is made logically or emotionally depends on many factors. Individuals with higher analytical thinking skills are expected to make logical decisions, while those with more intuitive thinking are expected to make emotional decisions. However, it is not possible to say that an individual's thinking skills, or rather their dominant intelligence, are the only factor influencing the decision-making process. Techniques such as cost-benefit analysis, brainstorming, multiple voting, and critical thinking can be considered within the scope of logical decision-making. Emotional decision-making, on the other hand, manifests itself in a lack of analysis, a connection to the past, and a lack of time for reflection. Rational thinking involves objective consideration of various factors and the calculation of potential outcomes. Emotional decision-making, on the other hand, is based on immediate, immediate feelings and a very limited thinking process. Just as there are factors influencing both types of decision-making, the decision itself has consequences. In this context, an intervention study based on decision-making will be conducted with university students. In this intervention program, students will be exposed to logical and emotional decision-making scenarios. Emotional words, terms, and vocabulary will be utilized in the emotional scenarios. Cognitive and logical terminology will be utilized in the preparation of logical decision-making scenarios. Following the intervention program, individuals were analyzed for satisfaction with decision-making situations, differences in decision-making time, and subjective evaluations. The scales used in the study are as follows: the Decision-Making Style Scale, the Emotional Intelligence Scale, and the Decision Satisfaction Scale. A group focus group interview will also be conducted to test the research results and obtain individuals' opinions on the language used in the scales and the language used in the decision-making scenarios. The study aims to identify decision-making styles and to provide information on the effectiveness of the language used in structuring decision-focused educational interventions, its terminological adequacy, and the suitability of the scales used in translation studies. Based on all these factors, the satisfaction, high benefits, and quality of emotional and logical decision-making will be demonstrated. Based on the findings, suggestions will be presented on understanding decision-making styles and what to consider when developing appropriate intervention methods.

Keywords: Decision making, emotional intelligence, thinking styles, terminology, translation studies, empirical research

DUYGUSAL VE MANTIKSAL KARAR VERME SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE DENEYSEL VE ÇEVİRİBİLİMSEL BİR İNCELEME

Dr. Atakan YİĞİT
MEB- Suluova Şeker Ortaokulu
atakan_yigit_52@hotmail.com

Prof. Dr. Fikret GÜLAÇTI
Erzincan Üniversitesi
fgulacti@erzincan.edu.tr

Bu çalışmanın temel amacı karar verme sürecinde duygusal ve mantıksal karar verme unsurlarının etkisinin karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Karar verme süreci birçok etmeni içerisinde barındırmaktadır. Karar verme sürecinde mantıksal mı yoksa duygusal mı karar verildiği ise birçok etmene bağlıdır. Analitik düşünme becerisi daha yüksek olan bireylerin mantıksal karar vermesi beklenirken sezgisel düşünen bireylerin duygusal karar vermesi beklenmektedir. Ancak karar verme sürecinde etkili olan tek etmen bireyin düşünme becerileri yani baskın zekâ durumunun etkili olduğunu söylemekte mümkün değildir. Karar verme sürecinde kar-zarar durumu, beyin fırtınası, çoklu oylama, eleştirel düşünme gibi teknikler mantıksal karar verme kapsamında değerlendirilebilir. Duygusal karar vermede ise durumu analiz etmeme, geçmiş te bir bağın bulunması, ani ve düşünme fırsatının az olması unsurlarında ortaya çıkmaktadır. Mantıksal düşünmede objektif, farklı etmenlerin göz önünde bulundurulması, olası sonuçların hesaplanması söz konusudur. Duygusal karar vermede ise ani, anlık hislere dayalı ve düşünme sürecinin çok sınırlı olma durumu söz konusudur. Her iki karar verme türünü etkileyen faktörlerin olduğu gibi verilen kararın kendisinin de bir sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda üniversite öğrencileri ile yürütülecek olan karar vermeye dayalı bir müdahale çalışması yapılmasıdır. Bu müdahale programında mantıksal ve duygusal karar verme senaryolarına öğrenciler maruz kalacaktır. Burada duygusal senaryoların kullanılmasında duygusal söz, terim ve kelimelerden faydalanılacaktır. Mantıksal karar verme senaryoları hazırlanırken ise bilişsel ve mantıksal terminolojiden faydalanılacaktır. Bireylere uygulanan müdahale programı sonucunda karar verme durumlarındaki memnuniyet, karar alma süresindeki farklılıklar ve öznel değerlendirmeleri analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılacak ölçekler ise şu şekildedir: Karar Verme Stili Ölçeği, Duygusal Zekâ Ölçeği ve Karar Memnuniyet Ölçeği yer almaktadır. Araştırma sonuçlarının test edilmesinde ve bireylerin ölçeklerde kullanılan dile, karar verme senaryolarındaki dile yönelik görüşlerinin alındığı bir grup odak görüşmesi de yapılacaktır. Çalışma, karar verme stillerinin tanınmasına ve karar odaklı eğitim müdahalelerinin yapılandırılmasında kullanılan dilin etkililiği, terminolojik yeterliliği ve kullanılan ölçeklerin çeviribilim açısından uygun olup olmadığı konularında da bilgi sağlanması amaçlanmaktadır. Tüm bunlara bağlı olarak karar duygusal karar verme ve mantıksal karar vermenin sağladığı memnuniyet, yüksek yarar ve kalite olarak bireylere etkisi ortaya konulacaktır. Bulgu sonuçlarına bağlı olarak karar verme stillerinin anlaşılması, uygun müdahale yöntemlerinin geliştirilmesinde nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerine öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karar verme, duygusal zekâ, düşünme stilleri, terminoloji, çeviribilim, deneysel araştırma

THE HYBRID NATURE OF THE INFINITIVE AND ITS ROLE IN THE LANGUAGE STRUCTURE IN THE AZERBAIJANI LANGUAGE

Lecturer Aygun GADIMLI
Azerbaijan University of Languages
qedimliaygun@gmail.com

In the Azerbaijani language, the infinitive holds a special place as one of the non-conjugated forms of the verb. It demonstrates hybridness (dual nature) in the structure of the language by combining features of both the verb and noun categories. The infinitive is a non-personal verb form that expresses the name of an action. Although it does not indicate tense, person, or quantity, it accepts aspectual suffixes and performs important functions in the grammatical system. This function makes it a key tool in explaining and classifying verbs.

The suffix “-maq/-mək” forms the base structure of the infinitive. This suffix is widely used in both ancient Turkic monuments and modern languages. Additionally, infinitive forms created with the suffixes “-ma/-mə” also exist, and some researchers refer to this variant as the “light infinitive.” The standard infinitive (“-maq/-mək”) is considered the stronger form and plays a fundamental grammatical role. The infinitive can take case, possessive, and personal suffixes, but it does not accept derivational suffixes. This allows it to approach both noun and verb categories. The flexibility of the infinitive enables transitions between parts of speech and enhances expressive possibilities in syntactic structures.

Some researchers argue that, due to its function of expressing the name of an action, the infinitive should be considered the primary form in all possible paradigms of the verb. For this reason, in many languages, the infinitive is likened to the nominative case of the noun. Although the infinitive, as a non-personal form of the verb, expresses the name of an action, it does not indicate the subject, quantity, or tense of the action. In older grammar books, descriptions of verbs were primarily based on infinitives. All types and suffixes of verbs, as well as verbal nouns, participles, and gerunds, were explained through their relation to the infinitive.

In Azerbaijani, some researchers also refer to verbs with nominal features similar to the infinitive as verbal nouns. Q. Kazimov states in his textbook that verbal nouns are close to the infinitive but possess more nominal features. The suffix of the verbal noun is shown as “-ma/-mə”, distinguishing it from the infinitive. M. Huseynzadeh, in his research, also refers to the infinitive as a verbal noun.

By combining characteristics of both nouns and verbs, the infinitive creates flexibility and expressive richness in the language structure. Its hybrid nature enables the infinitive to function in various syntactic and lexical positions. In this way, it plays an important role in creating transitions and connections between parts of speech in the Azerbaijani language.

Scientifically, the hybrid nature of the infinitive demonstrates its influence on the morphological and semantic development of the language. From a practical perspective, it plays a significant role in mastering non-conjugated verb forms, word formation, and sentence construction in education. These characteristics prove that the infinitive is an essential component in both theoretical and applied linguistics.

Keywords: infinitive, hybridity, functions of the verbal noun, grammatical category, transition between parts of speech

AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ MƏSDƏRİN HİBRİDLİK XÜSUSİYYƏTİ VƏ DİL STRUKTURUNDAKI ROLU

müəllim Aygün Qədimli
Azərbaycan Dillər Universiteti
qedimliaygun@gmail.com

Azərbaycan dilində məsdər feilin təsriflənməyən formalarından biri kimi xüsusi yer tutur. O, həm feil, həm də isim kateqoriyasının xüsusiyyətlərini özündə birləşdirərək dilin strukturunda hibridlik (ikili təbiət) nümayiş etdirir. Məsdər hərəkətin adını bildirən şəxssiz feil formasıdır. O, zaman, şəxs və kəmiyyət bildirməsə də, növ şəkilçilərini qəbul edir və qrammatik sistemdə mühüm funksiyalar yerinə yetirir. Məsdərin bu funksiyası onu feillərin izahı və təsnifində əsas vasitəyə çevirir.

Məsdərin “-maq/-mək” şəkilçisi onun əsas formasıdır. Bu şəkilçi həm qədim türk abidələrində, həm də müasir dillərdə geniş yayılmışdır. Əlavə olaraq, “-ma/-mə” şəkilçiləri ilə yaranan məsdər formaları da mövcuddur və bəzi tədqiqatçılar bu variantı "məsdəri-xəfif" adlandırır. Ədati məsdər (“-maq/-mək”) isə daha güclü formadır və qrammatik əsas rolunu oynayır. Məsdər hallanma, mənsubiyyət və şəxs şəkilçiləri qəbul edə bilir, lakin sözdüzəldici şəkilçiləri qəbul etmir. Bu, onun həm isim, həm də feil kateqoriyalarına yaxınlaşmasını təmin edir. Məsdərin bu çevikliyi nitq hissələri arasında keçid yaradır və sintaktik quruluşda ifadə imkanlarını artırır.

Bəzi tədqiqatçılar belə qənaətə gəlir ki, dildə hərəkətin adını göstərmə funksiyasına görə məsdər feilin mümkün olan bütün paradiqmalarında əsas forma hesab olunmalıdır. Məhz bu keyfiyyətinə görə məsdər mövcud olduğu bir çox dillərdə ismin adlıq halına oxşadıla bilər. Feilin şəxssiz forması olan məsdər hərəkətin adını bildirsə də, onun şəxsini, kəmiyyətini, zamanını göstərmir. Qədim qrammatika kitablarında feillər haqqında verilən məlumatlar əsasən məsdərlərlə ölçülürdü. Əsas nitq hissəsi olan feilin bütün növləri, şəkilçiləri, feili isimlər, feili sifətlər, feili bağlamalar və s. məsdərlərlə bağlanıb izah edilirdi.

Azərbaycan dilində bəzi tədqiqatçılar məsdərlə yanaşı ismin xüsusiyyətlərini özündə cəmləyən feilləri feili isimlər adlandırır. Q. Kazımov öz dərsliyində məsələyə belə yanaşır ki, feili isimlər məsdərə yaxın olub, məsdərdən daha çox isimlik xüsusiyyətinə malikdir. Feili ismin şəkilçisi də məsdərdən fərqli olaraq “-ma/-mə” formasında göstərilir. M. Hüseynzadə isə öz tədqiqatlarında məsdəri feili isim kimi adlandırmışdır.

Məsdər həm isim, həm də feil xüsusiyyətləri daşımaqla dilin strukturunda çeviklik və ifadə zənginliyi yaradır. Hibridlik xüsusiyyəti məsdərin müxtəlif sintaktik və leksik mövqelərdə ifadəsinə imkan verir. Məsdər hibridliyi Azərbaycan dilində nitq hissələri arasında keçid və əlaqə yaratmaq baxımından mühüm funksiyaya malikdir.

Elmi baxımdan məsdərin hibrid təbiəti, onun dilin morfoloji və semantik inkişafına təsirini göstərir. Praktik baxımdan isə tədrisdə feilin təsriflənməyən formalarının mənimsənilməsində, söz yaradıcılığı və cümlə quruluşunda mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu xüsusiyyətlər məsdərin həm nəzəri, həm də tətbiqi dilçilikdə vacib bir komponent olduğunu sübut edir.

Açar sözlər: məsdər, hibridlik, məsdərin funksiyaları, qrammatik kateqoriya, nitq hissələri arasında keçid

CONFERENCE INTERPRETING: DEVELOPMENTAL STAGES AND MENTAL MODELS

Prof. Dr. Aymil DOĞAN

Conference interpreting encompasses almost all types of interpreting such as simultaneous interpreting in the booth, consecutive interpreting in short or long modes, whispered interpreting, sight interpreting, escort interpreting. Not all types may be necessary in all conferences; however, cases may occur when any one or more of these can be employed to keep the communication flow smoothly. The interpreter should be trained in such a way to respond to the immediate needs. Each interpreting type covers its own peculiar skill types, thus training methods. These methods differ according to our understanding on how the mind of the interpreter works during interpreting. In this paper first some examples from history will be presented to demonstrate the value given to the interpreters in the world and in our country throughout the history. Then an overview of some studies carried out to explain how the mind works during interpreting which will mainly focus on two types of perspectives: the computational perspective, which explains the interpreter's mind as an information-processing system and the distributed cognition perspective, which rejects the idea that the mind functions only in the brain and advocates the idea that the interpreter's mind is dynamic and adaptive to the situations occurring outside the brain.

Keywords: Conference Interpreting, Interpreter Training, Cognitive Perspective

KONFERANS ÇEVİRMENLİĞİ: GELİŞİMSEL AŞAMALAR VE ZİHİNSEL MODELLER

Prof. Dr. Aymil DOĞAN

Konferans çevirmenliği, kabinde yapılan andaş çeviri, kısa veya uzun biçimde yapılan ardıl çeviri, fısıldayarak çeviri, yazılı metinden sözlü çeviri, ve refakat çevirisi gibi neredeyse tüm çeviri türlerini kapsar. Her konferansta bu türlerin tümüne ihtiyaç duyulmayabilir; ancak, iletişim akışını kesintisiz sürdürmek için bu türlerden birinin ya da birkaçının kullanılmasının gerekebileceği durumlar ortaya çıkabilir. Çevirmen, bu tür anlık gereksinimlere yanıt verebilecek biçimde eğitilmelidir. Her çeviri türü kendine özgü beceri türlerini ve dolayısıyla özgün eğitim yöntemlerini gerektirir, bu yöntemler de çevirmenin zihin sürecine bakış türlerine göre uyarlanabilir. Bu makalede önce, tarih boyunca dünyada ve ülkemizde çevirmenlere verilen değeri göstermek amacıyla tarihten bazı örnekler sunulacaktır. Ardından, çeviri sürecinde zihnin nasıl çalıştığını açıklamaya yönelik bazı çalışmalara genel bir bakış yapılacaktır. Bu kısımda özellikle iki tür yaklaşıma odaklanılacaktır: Çevirmenin zihnini bir bilgi işlemleme sistemi olarak ele alan **bilgiişlem yaklaşımı** ve zihnin yalnızca beyinde işlev gördüğü düşüncesini reddederek, çevirmenin zihninin beynin dışındaki durumlara da uyum sağlayarak çalıştığını savunan **dağıtık biliş** yaklaşımı

Anahtar Kelimeler: Konferans Çevirmenliği, Çevirmen Eğitimi, Bilişsel Yaklaşımlar

MACHINE TRANSLATION OR HUMAN BRAIN PRODUCTION

PhD in Philology, Associate Professor Aynur Mukhtar BUDAGOVA
Azerbaijan University of Languages
aynurbudagova@yahoo.com

Humanity is currently living in a planet that is experiencing extensive and multifaceted globalization. All facets of society are affected by the globalization movement, which offers humanity many beneficial prospects. In particular, globalization fosters cross-cultural understanding, international cooperation, and stronger relationships between nations.

A crucial component of this globalization process, artificial intelligence serves important purposes for modern society. Many aspects of life have seen significant changes as a result of the quick development of technology, sometimes even revolutionary shifts. For example, telephones were only used for voice communication a few years ago. Push-button keypads eventually took the role of the rotary dials used to dial digits on early telephone models. The worldwide technological revolution led to the development of mobile phones with distant communication capabilities.

Computers were massive machines the size of a room during World War II. These same technologies have now developed into portable, useful gadgets that fit in our pockets. These gadgets are now known as “smart devices”. These accomplishments all demonstrate the power of the human intellect. In many scientific domains, artificial intelligence – once just a concept – has now become a viable substitute for human work.

The translation process is one of the most notable areas in this respect. Professional training, specific education, and expertise are necessary for the complex and responsible activity of translation. This task used to be entirely the result of human intellect; experts would carefully consider each word and sentence, creating literary or scholarly publications or interpreting in real time through simultaneous translation. Because it is a product of the human intellect, artificial intelligence frequently makes human work easier and more efficient.

But this procedure also highlights a number of difficulties. The demand for human resources in a variety of industries, including translation, has declined as a result of the growing use of artificial intelligence. Because of this, some occupations run the risk of being phased out of the workforce.

Currently, it is crucial to create well-rounded and intentional strategies in this field. Unquestionably, artificial intelligence is a good thing in a society that is becoming more interconnected. To minimize its possible effects and make sure that human participation is not overlooked during the advancement process, it is still imperative.

Keywords: globalization, Artificial Intelligence, machine translation, human translation, mutual communication, integrity

MAŞIN TƏRCÜMƏSİ VƏ YA İNSAN BEYNİNİN MƏHSULU

fil.ü.f.d., dosent Aynur Muxtar qızı Budaqova
Azərbaycan Dillər Universiteti
aynurbudagova@yahoo.com

Müasir dövrdə bəşəriyyət çoxşaxəli və hərtərəfli şəkildə qloballaşan bir dünyada yaşamaqdadır. Qloballaşma prosesi cəmiyyətin bütün sahələrində özünü göstərməkdədir və bu, bəşəriyyət üçün bir sıra müsbət imkanlar yaratmaqdadır. Belə ki, qloballaşma müxtəlif xalqlar arasında əlaqələri möhkəmləndirir, beynəlxalq əməkdaşlıq və mədəni qarşılıqlı anlaşmanı təşviq edir.

Süni intellekt də bu qloballaşma prosesinin ayrılmaz bir hissəsinə çevrilmişdir və müasir cəmiyyət üçün əhəmiyyətli funksiyaları yerinə yetirməkdədir. Texnologiyanın sürətli inkişafı həyatın müxtəlif sahələrində ciddi dəyişikliklərə, bəzən isə inqilabi dönüşlərə səbəb olmuşdur. Məsələn, bir neçə il əvvəl telefonlar yalnız səsli ünsiyyət vasitəsi kimi istifadə edilirdi. İlk telefon modellərində zəng etmək üçün dəyirmi fırladıcı qurğular istifadə olunurdu, sonradan isə bu sistem düyməli panellərlə əvəz olundu. Texnologiyada baş verən qlobal inqilab nəticəsində ünsiyyət üçün məsafədən idarə oluna biləcək mobil telefonlar meydana gəldi.

Əgər II Dünya müharibəsi dövründə kompüterlər bir otaq ölçüsündə böyük cihazlar idisə, bu gün həmin texnologiyalar cibimizə yerləşə biləcək qədər kiçik və funksional qurğulara çevrilmişdir. Bu gün artıq bu qurğular "ağıllı cihazlar" adlandırılır. Bütün bu nailiyyətlər insan beyninin imkanlarının sübutudur. Dünənə qədər sadəcə ideya səviyyəsində olan süni intellekt bu gün artıq elmin bir çox sahələrində insan əməyinə alternativ olaraq çıxış edir.

Bu sahədə xüsusi diqqət çəkən istiqamətlərdən biri də tərcümə prosesidir. Tərcümə fəaliyyəti mürəkkəb və məsuliyyətli bir prosesdir və bu sahədə peşəkar kadr hazırlığı, xüsusi təlim və ixtisaslaşma tələb olunur. Əvvəllər bu fəaliyyət yalnız insan təfəkkürünün məhsulu idi – mütəxəssislər hər bir sözə və cümləyə xüsusi yanaşaraq akademik və ya bədii mətnləri yaradır, sinxron tərcümə yolu ilə danışıq dilini real vaxtda tərcümə edirdilər. Süni intellekt məhz insan beyninin məhsuludur və bir çox hallarda insanın işini asanlaşdıraraq daha effektiv nəticələrə nail olmağa imkan yaradır.

Lakin bu proses bir sıra çağırışları da gündəmə gətirir. Belə ki, süni intellektin geniş tətbiqi nəticəsində tərcüməçilik də daxil olmaqla bir sıra sahələr üzrə əmək bazarında insan resurslarına olan tələbat azalır. Bu isə müəyyən peşələrin əmək bazarından çıxmaq riski ilə üz-üzə qalmasına səbəb olur.

Hazırda bu sahədə balanslı və məqsədyönlü yanaşmaların formalaşdırılması vacibdir. Qloballaşan dünyada süni intellektin mövcudluğu şübhəsiz ki, müsbət bir haldır. Lakin onun təsirlərindən qorunmaq və insan faktorunu arxa plana keçirmədən inkişafı davam etdirmək zərurəti də öz aktuallığını qoruyur.

Açar sözlər: qloballaşma, Süni İntelekt, maşın tərcüməsi, insan tərcüməsi, qarşılıqlı əlaqə, vəhdət

ARTISTIC REFLECTION OF THE ISSUES OF THE SOUL AND THE STATE OF PEACE IN SULTAN BAHU'S WORK "THE KEY TO MONOTHEISM"

PhD Student Aynur HASANOVA
Azerbaijan University
aynur.hasanova1992@gmail.com

The seventeenth-century Sufi writer and poet Sultan Bahoo introduces man to the essence of the soul in his work "The Key to Monotheism". He notes that the self, which a person must struggle with throughout his life, is dog-like in nature and pushes a person to pursue worldly possessions. The poet, who says that he has enough knowledge and experience for anyone who wants to be free from such commands of the soul that lead to sin and immerse himself in the state of "fanafillah", emphasizes that in order to be free from the misguidance of the soul and draw closer to God, a person must first begin in a state of tranquility ("jam'iyyat" in Urdu). When explaining the essence of this word, he also talks about the existence of the secret code of the eternal Being in the hearts of the wise. When he says code, he means the divine secret hidden in the depths of the soul. That secret, that is, the word of Allah the Almighty "Alastu Birabbikum" ("I am with You, my Lord"), is identical with the state called tranquility. In other words, the state of inner peace and tranquility, which is a noble favour between the Lord and His servant, is a favor from His Lord to His servant who has turned away from the world and turned towards Him. This favour of tranquility can only be worn by someone who is pleasing in the eyes of God and is considered worthy of the honor of participating in the assembly of Muhammad.

According to Sultan Bahoo, if true life is to engage in divine remembrance, constantly think of one's Lord, and live righteously, then this world is nothing but embarrassment for a person whose heart is dejected because he cannot properly serve his Lord. He considers the material world to be a state that encourages sensual desires for the worldly, and the hereafter to be a state that encourages for the religious. He states that for a person who has achieved inner peace, neither of these matters.

Hazrat Bahoo explains the state of tranquility by comparing it to a key that can open any door, and the eighteen thousand worlds to a lock: "Just as when a key is put in a lock, the lock opens, so too, a person who finds this state in himself will eventually enter other worlds". That state of tranquility is hidden only in the glorious names of Allah (Ism Allah Dhat). By this, the poet wants to convey to his readers that Allah is sufficient for the one who wears the garment of tranquility, and everything else is just a test.

Keywords: Sultan Bahoo, Sufism, state of tranquility, cultivation of the soul

SULTAN BAHUNUN "MONOTEİZMİN AÇARI" ADLI ƏSƏRİNDƏ NƏFS VƏ SÜKUNƏT HALI MƏSƏLƏLƏRİNİN BƏDİİ ƏKSİ

doktorant Aynur Həsənova
Azərbaycan Universiteti
aynur.hasanova1992@gmail.com

XVII əsr sufi yazıçısı və şairi, urdu ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Sultan Bahu "Monoteizmin açarı" adlı əsərində insanı nəfsin mahiyyəti ilə tanış edir. O qeyd edir ki, insanın ömrü boyu mübarizə aparmalı olduğu nəfs köpək xislətli olub insanı dünya malına meyl etməyə sövq edir. Nəfsin günaha sövq edən bu kimi əmrlərindən qurtulmaq və "fənafillah" halına qərq olmaq istəyən hər kəs üçün kifayət qədər elmə və təcrübəyə sahib olduğunu deyən şair, nəfsin zəlalətindən xilas olmaq və Allaha yaxınlaşmaq üçün insanın öncə sükunət (urdu dilində "jam'iyyat") halından başlamalı olduğunu vurğulayır. Bu sözün mahiyyətini izah edərkən, ariflərin qəlbində əbədi Zatın gizli kodunun mövcudluğundan da bəhs edir. Kod deyərkən o, ruhun dərinliyində gizlənən ilahi sirri nəzərdə tutur. Həmin sirr, yəni Allah Təalanın "Alastu Birabbikum" ("Mən Sənin-ləyəm, Rəbbim") kəlməsi isə sükunət deyilən hal ilə eyniyyət təşkil edir. Başqa sözlə desək, Rəbbi ilə qulu arasında zərif libas olan daxili aramlıq və sükunət halı, Rəbbi tərəfindən, dünyadan uzaqlaşıb Ona tərəf üz tutan quluna lütfüdür. Bu sükunət libasını isə yalnız Allahın nəzərində bəyənilən və Məhəmmədin məclisində iştirak etmək şərəfinə layiq görülən şəxs geyinə bilər.

Bahunun fikrincə, əsl həyat ilahi zikrlə məşğul olmaq, hər daim Rəbbini düşünmək və düzgün yaşamaqdırsa, qəlbi azğınlaşmış kəs Rəbbinə düzgün bəndəlik edə bilmədiyi üçün bu dünya ondan ötrü utancdan başqa bir şey deyil. O, maddi dünyanı dünyapərəstlər üçün maddi istəklərə, axirəti isə dindarlar üçün şəhvani hisslərə sövq edən yer hesab edir. Daxili aramlıq əldə edən şəxs üçün isə bunların heç bir əhəmiyyətinin olmadığını bildirir.

Bahu sükunət halını hər qapını açа bilən açara, on səkkiz min aləmi isə qıfıla bənzədərək bu şəkildə izah edir: "Necə ki, açarı qıfıla salanda qıfıl açılar, eləcə də bu halı özündə tapan şəxs zamanla digər aləmlərə da daxil olar". Həmin sükunət halı isə yalnız Allahın əzəmətli adlarında (İsmi-Əzəm) gizlidir. Bununla şair oxucularının diqqətinə çatdırmaq istəyir ki, sükunət libasına bürünən şəxs üçün Allah kifayətdir, Ondan başqası isə sadəcə imtahandır.

Açar sözlər: Sultan Bahu, sufizm, sükunət halı, nəfs

SYNTACTIC METHODS OF FORMING NEW TERMS

PhD Student Aynur Amirkhan SADIGOVA
Azerbaijan University of Languages, Department of Azerbaijani Linguistics
sadiqovaaynur933@gmail.com

The article highlights the processes of enrichment, transformation, and perfection in the terminological system, similar to other areas of linguistics. It focuses on clarifying the formation of new words from different perspectives and through various methods.

After Azerbaijan gained independence, the advancement of the market economy, changes in the oil sector, and innovations in various spheres of socio-cultural life required a new approach and attention to terminology.

Words formed using the internal resources of the Azerbaijani language form the core of the terminological base. However, the role of borrowings in term creation, from earlier periods to the years of independence, is undeniable. This is due to the international nature of sciences. As a result, many terms used worldwide enter the language without translation. Loanwords such as *quota, manager, quorum, tender, auction, discourse,* etc., can be found in almost all scientific fields.

When a language has broad expressive capacity, it becomes easier to use words appropriately to convey certain concepts.

In our opinion, many complex or compound terms presented in various dictionaries, especially terminological dictionaries, often fail to reflect the conciseness, accuracy, and clarity typical of scientific language. They are limited to indicating specific situations or processes. It should be noted that such neologism-terms can often be rendered as noun compounds, making the use of verbal expressions unnecessary. For example: *ending the blockade, re-examination of the witness, issuance of a decision, re-submission of the petition, technological progress, secret agreement, legal basis, freedom of speech, modeling of thinking, accuracy of description,* etc.

The article treats new neologisms and borrowed terms with special care, using the grammatical resources of the Azerbaijani language. It presents and explains the methods of forming word combinations derived from native linguistic means.

Keywords: Azerbaijani language, terminology, neologisms, new words, dictionaries

YENİ TERMİNLƏRIN SİNTAKTİK YOLLA YARANMASI ÜSULLARI

dissertant Aynur Əmirxan qızı Sadıqova
Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan dilçiliyi kafedrası
sadiqovaaynur933@gmail.com

Məqalədə dilçiliyin başqa sahələrində olduğu kimi, terminoloji sistemdə də dolğunlaşma, dəyişmə və mükəlləşmə hadisəsi, yeni sözlərin yaranmasının fərqli tərəflərdən və yollardan aydınlaşdırılması diqqəti çəkir.

Azərbaycan müstəqilliyini qazandıqdan sonra bazar iqtisadiyyatının irəliləməsi, yeni neft sektorundakı vəziyyətin dəyişməsi, ictimai-mədəni həyatımızın müxtəlif sahələrində təzahür edən novatorluq terminologiya sahələrinə fərqli yanaşma, qayğı tələb edir.

Dilimizin öz imkanları hesabına əmələ gələn sözlər terminoloji bazanın özəyini təşkil edir. Bununla yanaşı, terminologiyanın formalaşdığı dövrdən müstəqillik illərinə qədərki dövrdə termin yaradıcılığında alınmaların rolu danılmazdır. Bu, elmlərin beynəlmiləl səciyyə daşıması ilə bağlıdır. Buna görə də dünya dillərinin çoxunda işlənən terminlər çox vaxt dilə tərcüməsiz daxil olur. Bütün elm sahələrində alınma mənşəli terminlərə rast gəlmək olar. Məsələn, *kvota, menecer, kvorum, tender, duksion, diskurs* və s.

Dilin ifadə imkanları geniş olduqda müəyyən məfhumu ifadə etmək üçün sözlərdən yerində bəhrələnmək asanlaşır.

Fikrimizcə, müxtəlif lüğətlərdə, xüsusilə terminlər lüğətində verilən mürəkkəb və ya termin birləşmələr elmi dilə xas olan yığcamlıq, dəqiqlik və konkretlik kimi xüsusiyyətləri özündə əks etdirə bilmir, yalnız müəyyən vəziyyət və prosesləri göstərməklə kifayətlənir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu tipli neologizm-terminləri ismi birləşmə şəklində vermək mümkün olduğu halda, feili birləşmələrə ehtiyac qalmır. Məsələn, *blokadaya son qoyulması, şahidin təkrar dindirilməsi, qərardadın verilməsi, vəsatətin yenidən qaldırılması, texnoloji tərəqqi, gizli saziş, hüquqi əsas, söz azadlığı, təfəkkürün modelləşdirilməsi, təsvirin dəqiqliyi* və s.

Məqalədə yeni yaranan, başqa dillərdən alınan neologizmlərə, söz yaradıcılığına xüsusi həssaslıqla yanaşılaraq Azərbaycan dilinin qrammatik üsullarından istifadə edilmişdir. Burada dilin öz hesabına yaranmış söz birləşmələrinin formalaşması vasitələri göstərilmiş və izah olunmuşdur.

Açar sözlər: Azərbaycan dili, termin, neologizmlər, yeni sözlər, lüğətlər

THE CATEGORY OF TRANSITIVITY AND ITS ROLE IN THE LANGUAGE SYSTEM

PhD Student Aysel Tarverdi AGHAMALIYEVA
Azerbaijan University of Languages
ayselagamalizade2015@gmail.com

Transitivity is not only a grammatical phenomenon but also a semantically driven and context-dependent category. Traditional approaches have explained transitivity primarily based on syntactic criteria – whether a verb takes a direct object. Although this structural approach appears systematic, it fails to fully account for semantic variations and the meaning potential of the verb in different contexts. As M. A. K. Halliday notes, through transitivity, language users structure experience via linguistic means, with semantic roles among participants playing a central part in this process [2].

The central thesis of this study is that transitivity is not a fixed grammatical category but a dynamic, semantically oriented system that shifts according to contextual role distribution. As B. Comrie has observed, transitivity is closely linked to aspectual and semantic properties [1]. For example, although the Azerbaijani sentence “Müəllim tapşırığı izah etdi” – “The teacher explained the task” and “Tapşırıq izah olundu” – “The task was explained” refer to the same event, the subject in the first sentence functions as an active agent, while in the second, the focus shifts to the patient. Thus, the alternation between transitive and intransitive forms of the verb conveys not only grammatical structure but also semantic intention.

This variability is also evident in other languages. Compare: English: “He opened the door” vs. “The door opened”; Russian: “Он закрыл окно” vs. “Окно закрылась”; Spanish: “Él abrió la puerta” vs. “La puerta se abrió”. In each of these pairs, the role of the object in the event structure shifts. P. J. Hopper and S. A. Thompson interpret this flexibility as a gradable phenomenon, where the degree of transitivity can intensify or weaken depending on the discourse context [3].

The examples demonstrate that the category of transitivity reflects semantically grounded, dynamic relationships among participants in an event. While the grammatical realization of transitivity varies across languages, it is governed by universal semantic principles. Therefore, transitivity should be viewed as a functional category that contributes to meaning-making and structure of information within discourse.

Keywords: transitivity, intransitivity, detransitivization, verb category, actant structure

References

1. Comrie, B. Aspect. Cambridge University Press. – 1976.

2. Halliday, M. A. K. An Introduction to Functional Grammar (2nd ed.). Edward Arnold. London. – 1994

3. Hopper, P. J., & Thompson, S. A. Transitivity in grammar and discourse // Language. – 1980. 56 (2), p.251–299.

TRANZİTİVLİK KATEQORİYASI VƏ ONUN DİL SİSTEMİNDƏ ROLU

doktorant Aysel Tarverdi qızı Ağamalıyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
ayselagamalizade2015@gmail.com

Tranzitivlik yalnız qrammatik deyil, həmçinin kontekstdən asılı olaraq dəyişən, semantik mərkəzli kateqoriyadır. Ənənəvi yanaşmalarda tranzitivlik əsasən sintaktik əsaslarla izah edilir, yəni feilin birbaşa obyekt qəbul edib-etməməsi ilə müəyyən edilir. Bu yanaşma struktur baxımından sistematik görünsə də, kontekstə görə dəyişən semantik davranışları və feilin məna yükünü tam əhatə etmir. M. A. K. Həllideyin yazdığı kimi, tranzitivlik vasitəsilə dil istifadəçiləri təcrübəni dil vasitəsilə strukturlaşdırırlar və bu zaman əsas rolu iştirakçılar arasında semantik əlaqə oynayır [2].

Bu tezisdə irəli sürülən əsas fikir ondan ibarətdir ki, tranzitivlik sabit qrammatik kateqoriya deyil, kontekstdə semantik rol bölgüsünə görə dəyişən, çevik və məna mərkəzli bir sistemdir. Tranzitivliyin aspektual və semantik xüsusiyyətlərlə sıx əlaqəli olduğunu B. Komri də qeyd etmişdir [1]. Doğrudan da, məsələn, Azərbaycan dilində "Müəllim tapşırığı izah etdi" və "Tapşırıq izah olundu" cümlələri eyni hadisəyə işarə etsə də, birincidə mübtəda aktiv şəxs – agens, ikincidə isə passiv şəxs – patsiens kimi çıxış edir. Feilin tranzitiv və intranzitiv variantları burada yalnız qrammatik deyil, həm də semantik niyyət ifadə edir.

Belə dəyişkənlik başqa dillərdə də müşahidə olunur. Müq. et: ing. "He opened the door" – "O, qapını açdı" və "The door opened" – "Qapı açıldı", rus. "Он закрыл окно" – "O, pəncərəni bağladı" və "Окно закрылось" – "Pəncərə bağlandı", ispan dilində isə "Él abrió la puerta" – "O, qapını açdı" və "La puerta se abrió" – "Qapı açıldı" cütlüklərində obyektin hərəkətdəki rolu dəyişir. P. J. Hopper və S. A. Tompson bunu tranzitivliyin dərəcələrə malik olmaqla kontekstə görə güclənə və ya zəifləyə bilməsi ilə izah edirlər [3].

Göstərilmiş nümunələr də belə nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, tranzitivlik kateqoriyası hadisənin strukturunda iştirakçılar arasında məna əsaslı dinamik münasibətləri əks etdirir. O, hər bir dildə fərqli qrammatik vasitələrlə reallaşsa da, ümumi semantik prinsiplərə əsaslanır.

Açar sözlər: tranzitivlik, intranzitivlik, detranzitivləşmə, feil kateqoriyası, aktant strukturu

Ədəbiyyat siyahısı

1. Comrie, B. Aspect. Cambridge University Press. – 1976.

2. Halliday, M. A. K. An Introduction to Functional Grammar (2nd ed.). Edward Arnold. London. – 1994

3. Hopper, P. J., & Thompson, S. A. Transitivity in grammar and discourse // Language. – 1980. 56 (2), p.251–299.

OLD UYGHUR MONUMENTS TRANSLATED FROM TIBETAN LANGUAGE

PhD in Philology, Associate Professor Aysel AHMADOVA
ANAS Institute of Linguistics named after Nasimi
aysel901120@gmail.com

Old Uyghur monuments are among the important sources to learn the language, literature and culture of Turkic peoples. The monuments on Buddhism are dominating among these monuments devoted to various topics. Most of the Old Uyghur Buddhist monuments which are rich in number and size have been translated from Sanskrit, Chinese, Tocharian, Tibetan, and the other languages.

The Old Uyghur monuments are generally written in 8th-14th centuries, but the works translated from Tibetan mostly belong to the 13th-14th, i.e., to the last period of the Old Uyghur Buddhism. Just in this period, the Old Uyghurs closely acquainted with the Tibetan Buddhism, and translated the works belonging to this type which is also called Tantric Buddhism into their own language. This is stimulated with various factors. First of all, the Old Uyghurs believed in the type Mahayana of Buddhism, because Mahayana was closer to their lifestyle and beliefs. As Tantric Buddhism was also based on Mahayana, it drew the attention of the Old Uyghurs. Secondly, this time was the period of the reign of Mongolian Yuan dynasty, and Tantric Buddhism was popular among the Mongols. This lead the conversion of the Uyghurs who had an important role in that state into Tantric Buddhism, and translation the works on this type from the Tibetan in which they were widespread with the demand of the state.

Unlike the other types of Buddhism, Tibetan Tantric Buddhism is practical, it is based on various religious rituals, doctrines, and magical texts. The Old Uyghur monuments translated from Tibetan include “Manjusri-nama-samgiti”, “Manjusri-sadhana”, “Totenbuch”, “Ārya-aparamitayā-jñana-nāma-mahāyāna-sūtra”, “Uṣnīṣavijayā-nāma-dhāraṇī” and so on. Though these are considered the texts belonging to Tibetan Buddhism, many of them have their originals in Sanskrit or Chinese.

There are some aspects distinguishing the Old Uyghur monuments translated from Tibetan from others. Most of them are woodblock prints, but they also include some manuscripts. Woodblock printing was popular in the Yuan period and was very common among the Old Uyghurs. The monuments printed with this method have been preserved well, that’s why they are easy to read. Although the end of these texts mentions that they have been translated from Tibetan, there are a lot of points close to their Sanskrit original. The use of the words from the Sanskrit original, even giving the whole strokes in Sanskrit draws attention. Writing in Brahmi script on the loan words is also interesting. On the other hand, unlike the loose translations film Chinese, most of these are literal translations.

Studying the Old Uyghur monuments translated from Tibetan are very important in obtaining new information on Old Turkic language and literature. These works are also important sources for the history of Turkic translation.

Keywords: Old Turkic written monuments, Buddhism, Tantric, 13th-14th centuries

TİBET DİLİNDƏN TƏRCÜMƏ OLUNMUŞ QƏDİM UYĞUR ABİDƏLƏRİ

fil.ü.f.d., dosent Aysel Əhmədova
AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu
aysel901120@gmail.com

Qədim uyğur abidələri türk xalqlarının dilini, ədəbiyyatını və mədəniyyətini öyrənmək üçün mühüm qaynaqlardandır. Müxtəlif mövzulara həsr olunmuş bu abidələr arasında buddizmə aid abidələr üstünlük təşkil edir. Həm sayına, həm də həcminə görə zəngin olan buddizm məzmunlu qədim uyğur abidələrinin əksəriyyəti tərcümə əsərlərdir, sanskrit, Çin, toxar, Tibet və başqa dillərdən tərcümə olunmuşdur.

Qədim uyğur abidələri ümumiyyətlə VIII-XIV əsərləri əhatə etsə də, Tibet dilindən tərcümə olunmuş əsərlər, əsasən, XIII-XIV əsrlərə, yəni qədim uyğur buddizminin son dövrünə aiddir. Məhz bu dövrdə qədim uyğurlar Tibet buddizmi ilə daha yaxından tanış olmuş və tantrik buddizm də adlandırılan bu qola aid əsərləri öz dillərinə tərcümə etmişlər. Buna təkan verən bir neçə amil olmuşdur. Birincisi, bu dövrə qədər qədim uyğurlar buddizmin Mahayana qoluna sitayiş edirdilər, çünki Mahayana onların həyat tərzi və inanclarına daha yaxın idi. Tantrik buddizm də məhz Mahayana qolu əsasında formalaşdığı üçün qədim uyğurların diqqətini cəlb etmişdi. İkincisi, bu dövr monqolların Yuan sülaləsinin hakimiyyət dövrü idi və monqollar arasında tantrik buddizm daha geniş yayılmışdı. Bu da həmin dövlətdə xüsusi rola malik olan uyğurların da tantrik buddizmə keçməsini və dövlətin də tələbi ilə bu qola aid əsərləri onların daha geniş yayıldığı Tibet dilindən tərcümə etməsini şərtləndirmişdir.

Tantrik Tibet buddizmi buddizmin digər qollarından fərqli olaraq daha əməli xarakter daşıyır, müxtəlif dini ritual və ayinlərə, təlimlərə və sehr, cadu mətnlərinə əsaslanır. Tibet dilindən tərcümə olunmuş qədim uyğur abidələrinə “Manjusri-nama-samgiti”, “Manjusri-sadhana”, “Ölülər kitabı”, “Ārya-aparamitayā-jñana-nāma-mahāyāna-sūtra”, “Uṣnīṣavijayā-nāma-dhāraṇī” və s. daxildir. Bunlar, adətən, Tibet buddizminə aid əsərlər hesab olunsa da, bir çoxunun orijinal variantı sanskrit və ya Çin dillərindədir.

Tibet dilindən tərcümə olunmuş qədim uyğur abidələrini digərlərindən fərqləndirən bir neçə cəhət var. Bunların əksəriyyəti taxta bloklarla çap edilmiş mətnlərdir, buraya az sayda əlyazma da daxildir. Taxta bloklar vasitəsilə çap üsulu Yuan dövründə genişlənmiş və qədim uyğurlar arasında yayılmışdı. Bu formada çap olunmuş abidələr daha yaxşı saxlandığı üçün onları oxumaq daha asandır. Bu mətnlərin sonunda Tibet dilindən tərcümə olunduğu göstərilsə də, onlarda sanskritcə orijinalı ilə səsləşən məqamlar da çoxdur. Sanskritcə orijinalda verilmiş sözlərin işlənməsi, hətta bəzən bütöv sətirlərin həmin dildə olması diqqəti cəlb edir. Burada alınma sözlərin üstündə brahmi yazısının verilməsi də maraqlıdır. Digər tərəfdən X-XII əsrlərdə Çin dilindən edilmiş sərbəst tərcümələrdən fərqli olaraq, bunların çoxu sətri tərcümə xarakteri daşıyır.

Tibet dilindən tərcümə olunmuş qədim uyğur abidələrinin öyrənilməsi qədim türk dili və ədəbiyyatı barədə yeni məlumatların əldə olunması üçün əhəmiyyət daşıyır. Bu əsərlər həm də türk tərcümə tarixi üçün mühüm mənbələrdir.

Açar sözlər: qədim türk yazılı abidələri, buddizm, tantrik, XIII-XIV əsrlər

CHALLENGES OF CULTURAL INTERPRETATION IN THE DIGITAL TRANSLATION OF CULTURONYMS

PhD in Philology Aysel SHABANOVA
Azerbaijan State Oil and Industry University
aysel.shabanova.02@gmail.com

Culturonyms are specialized terms that reflect a nation's culture, traditions, and historical heritage. In an increasingly globalized world, the intensification of cross-linguistic communication has made the translation of cultural terms – especially culturonyms – more relevant and necessary. However, the digital translation of such terms often presents a variety of challenges, as culturonyms are not merely lexical equivalents but carry deep cultural and symbolic meanings.

One notable example from Azerbaijani culture is the term "Xına gecəsi", a traditional pre-wedding ceremony in which henna is applied to the bride's hands. In digital translations, this phrase is typically rendered as "Henna night", a translation that fails to capture the ceremony's rich social and emotional connotations. Another example is "Xonça", a decorative tray or display prepared for the Novruz holiday. While digital tools may translate it simply as "Novruz tray", such a rendering overlooks its symbolic meanings related to hospitality, renewal, and cultural identity.

A similar case exists in English as well. For instance, "Guy Fawkes Night", a historical celebration held annually in the United Kingdom on November 5th, is often translated by digital tools as "5 November celebration". However, this simplified rendering fails to convey the historical background and the socio-cultural significance of the event. Another example is the term "Harlem Renaissance", which refers to a cultural and artistic revival within African-American communities in the United States during the 1920s and 1930s. Digital translations frequently reduce this term to "Harlem cultural revival", a version that inadequately reflects the profound cultural, political, and literary impact of that period.

These examples illustrate that digital translation tools often struggle to convey the cultural and emotional layers embedded in culturonyms. Literal and surface-level translations frequently lead to misunderstandings and result in the loss of cultural richness. This suggests that digital translation systems – including those based on artificial intelligence – face significant challenges in accurately rendering the cultural, semantic, and symbolic dimensions of culturonyms. Such shortcomings negatively impact both the quality of the translation and its intended effect on the target audience.

Examples from both English and Azerbaijani cultures reveal that literal translations tend to distort or completely omit cultural content. In other words, despite the rapid advancement of digital translation technologies, the accurate and culturally appropriate translation of culturonyms remains a persistent challenge. These difficulties are primarily rooted in the inability of artificial intelligence and machine translation systems to fully comprehend cultural contexts

Addressing these challenges requires more than just technical improvements; it calls for a systematic and interdisciplinary approach that draws upon linguistics, terminology studies, and intercultural communication. Only through such an integrated framework can digital translation tools become more culturally aware and capable of handling complex language phenomena like culturonyms.

Keywords: culturonym, culture, translation

KULTURONİMLƏRİN RƏQƏMSAL TƏRCÜMƏSİNDƏ MƏDƏNİ İNTERPRETASİYA FƏRQLİLİKLƏRİ

fil.ü.f.d. Aysel Şabanova
Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti
aysel.shabanova.02@gmail.com

Kulturonimlər – bir xalqın mədəniyyətini, adət-ənənələrini və tarixini ifadə edən xüsusi terminlərdir. Qloballaşan dünyada dillərarası ünsiyyətin intensivləşməsi mədəni terminlərin, xüsusilə də kulturonimlərin tərcüməsini daha da aktuallaşdırmışdır. Lakin bu terminlərin rəqəmsal tərcümə vasitələri ilə digər dilə çevrilməsi zamanı müxtəlif çətinliklər ortaya çıxır, çünki kulturonimlər təkcə sözlərin qarşılığı deyil, həm də dərin mədəni və simvolik mənalara malikdir.

Azərbaycan kulturonimlərindən biri "Xına gecəsi"dir. Bu, gəlinin əllərinə xına vurulan ənənəvi toy mərasimidir. Rəqəmsal tərcümələrdə bu ifadə çox vaxt "Henna night" kimi verilir, lakin mərasimin dərin sosial və emosional mahiyyətini tam əks etdirmir. Başqa bir nümunə "Xonça"dır – Novruz bayramında bəzədilən süfrə və ya örtükdür. Rəqəmsal alətlər bunu sadəcə "Novruz tray" kimi tərcümə edir, ancaq bu, onun daşıdığı qonaqpərvərlik və yenilənmə simvolikasını ifadə edə bilmir.

Analoji hal ingilis dilində də mövcuddur. Məsələn, "Guy Fawkes Night" (5 noyabr) İngiltərədə keçirilən tarixi bayramdır. Rəqəmsal tərcümələrdə bu termin sadəcə "5 November celebration" kimi verilir ki, bu da bayramın tarixini və sosial mənasını itirir. "Harlem Renaissance" – 1920-1930-cu illərdə Amerika Birləşmiş Ştatlarında afroamerikan mədəniyyətində baş vermiş intibah dövrüdür. Rəqəmsal tərcümələr bunu "Harlem cultural revival" kimi tərcümə edir, lakin bu ifadə həmin dövrün mədəni əhəmiyyətini tam ifadə etmir.

Bu nümunələr göstərir ki, rəqəmsal tərcümə alətləri kulturonimlərin mədəni və emosional qatlarını ötürməkdə əksər hallarda çətinlik çəkir. Hərfi və səthi tərcümələr anlaşılmazlığa səbəb olur və mədəni zənginliyi itirir. Buradan belə bir nəticəyə gələ bilərik ki, rəqəmsal tərcümə alətləri (o cümlədən süni intellektə əsaslanan sistemlər) kulturonimlərin mədəni, semantik və simvolik qatlarını dolğun şəkildə əks etdirməkdə çətinlik çəkir. Bu da tərcümənin keyfiyyətinə və mətnin hədəf auditoriyada yaratdığı təsirə mənfi təsir göstərir. Həm ingilis, həm də Azərbaycan mədəniyyətinə aid nümunələr göstərdi ki, bir çox hallarda hərfi (sözbə-söz) tərcümə mədəni məzmunu təhrif edir və ya tamamilə itirir. Başqa sözlə desək, rəqəmsal tərcümə texnologiyalarının sürətli inkişafına baxmayaraq, kulturonimlərin düzgün və mədəni baxımdan adekvat tərcüməsi hələ də çətinlik olaraq qalır. Bu çətinliklər əsasən, süni intellekt və maşın tərcüməsi sistemlərinin mədəni kontekstləri kifayət qədər dərindən anlamaması, simvolik və milli xüsusiyyətli ifadələri literal şəkildə çevirməsi ilə bağlıdır. Bu problemlərin aradan qaldırılması yalnız texniki yeniliklərlə deyil, həm də dilçilik, terminologiya və mədəniyyətlərarası kommunikasiya sahəsində sistemli yanaşma və elmi-metodoloji əsaslarla mümkün ola bilər.

Açar sözlər: kulturonim, mədəniyyət, tərcümə

AN EVALUATION OF DOMINANT MASCULINE REPRESENTATIONS IN IRANIAN CINEMA

Asst. Prof. Aysel YILDIZ
Karamanoğlu Mehmetbey University
ayselyildiz@kmu.edu.tr

This study focuses on the dominant representations of masculinity in Iranian cinema, aiming to evaluate gender roles within the context of male imagery on screen. The central research question concerns how male characters are portrayed in the selected films. Given the close interaction between Iranian cinema and Persian literature and culture, the study centers on how perceptions of masculinity are constructed and reproduced. Cinema is understood not only as a narrative form but also as an ideological space that both renders gender roles visible and transforms them; within this framework, Connell's theory of hegemonic masculinity provides the theoretical foundation. It is emphasized that masculinity is not a fixed or immutable phenomenon, but rather continuously reshaped according to historical and cultural contexts.

Within the scope of the research, four films from different periods of Iranian cinema — Qaeysar (1969, Masoud Kimiai), Mr. Naive (1970, Dariush Mehrjui), Bodyguard (2016, Ebrahim Hatamikia), Salesmen (2016, Asghar Farhadi) — were analyzed using a sociological film analysis method, and masculine representations were examined in detail. The findings reveal that masculinity is constructed within a framework of patriarchal values such as honor, dignity, heroism, courage, sacrifice, and protectiveness. Conversely, female characters are often depicted as passive, submissive, and in need of protection.

In conclusion, Iranian cinema emerges as a domain that both reflects and reproduces gender roles. In this context, cinema perpetuates the patriarchal constructions of masculinity rooted in classical Persian literature in the modern era, presenting male characters as tough men inspired by the lūtī tradition, rural figures bound to moral values, soldiers defending their homeland, or individuals who have undergone modernization but remain unable to fully break away from patriarchal norms.

Keywords: Gender, Gender in cinema, Iranian cinema, Male image

İRAN SİNEMASINDA EGEMEN ERKEK TEMSİLLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Öğr. Üyesi Aysel YILDIZ
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
ayselyildiz@kmu.edu.tr

Bu çalışmada, İran sinemasında egemen erkek temsiline odaklanarak sinemada erkek imgesi bağlamında toplumsal cinsiyet rollerinin değerlendirilmesi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel sorusu, seçilen filmlerde erkek karakterlerin nasıl temsillerle sunulduğudur. İran sinemasının, Fars edebiyatı ve kültürüyle sıkı bir etkileşim içinde gelişmiş olması nedeniyle, erkeklik algısının nasıl şekillendirildiği ve yeniden üretildiği araştırmanın merkezinde yer almaktadır. Sinemanın sadece bir anlatı biçimi değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerini görünür kılan ve bu rolleri dönüştüren ideolojik bir alan olduğu kabul edilmekte; bu çerçevede Connell'in hegemonik erkeklik teorisi çalışmanın teorik temelini oluşturmaktadır. Erkekliğin sabit ve değişmez bir olgu olmadığı, tam tersine tarihsel ve kültürel koşullar doğrultusunda sürekli olarak yeniden şekillendirildiği vurgulanmaktadır.

Araştırma kapsamında, İran sinemasının farklı dönemlerinden seçilen Ḳayṣer (1969, Mes'ûd-i Kîmyâyî), Âḳâ-yi Hâlû (1970, Dâryûş Mehrcûyî), Bâdigârd (2016, İbrahim Ḥâtemîkiyâ) ve Furûşende (2016, Aṣgar Ferhâdî) filmleri sosyolojik film analizi yöntemiyle incelenmiş; erkeklik imgeleri ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bulgular, erkeklik temsillerinin onur, namus, kahramanlık, cesaret, fedakârlık ve koruyuculuk gibi ataerkil değerler çerçevesinde kurulduğunu göstermektedir. Buna karşılık, kadın karakterlerin genellikle pasif, edilgen ve koruma ihtiyacı duyan figürler olarak betimlendiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, İran sineması toplumsal cinsiyet rollerini hem yansıtan hem de yeniden üreten bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, sinema, klasik Fars edebiyatından köken alan ataerkil erkeklik anlayışını modern dönemde de sürdürmekte ve erkek karakterleri lûtî geleneğinden esinlenen sert adam, ahlaki değerlere bağlı taşralı figürler, vatanını koruyan askerler veya modernleşme sürecine girmiş ancak ataerkil normlardan tam olarak kopamamış bireyler olarak sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Sinemada cinsiyet, İran sineması, Erkek imgesi

MIGRATION BETWEEN BORDERS/LIMITATIONS: A CRITICAL ANALYSIS OF THILO SARRAZIN'S NARRATIVE IN THE LINGUISTIC CONSTRUCTION OF JUSTICE AND GLOBAL INEQUALITY

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Aycan SOLAKER
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
aaycan@cumhuriyet.edu.tr

Much of what is considered "truth" in society is constructed through discourse and becomes manifest in regulations, political decisions, public announcements, demonstrations, or even architectural forms. Discourse-produced truths can thus transcend discursive boundaries and exert positive or negative influences on individuals and communities. In this context, discourse studies reveal that discourse is not merely a linguistic structure, but a phenomenon deeply intertwined with social practices.

The historical discourse approach developed by the Vienna School, particularly under the leadership of Ruth Wodak, emphasizes the importance of analyzing discourse within its historical, social, and cultural contexts. This approach provides a valuable analytical framework for understanding how ideologies, racism, identity constructions, social inequalities, and anti-immigrant discourses are produced and sustained.

Germany remains one of the countries that continues to grapple with issues of migration and integration. Consequently, how immigrants should be integrated into German society remains a pressing topic in domestic political discourse. Within this context, Thilo Sarrazin has emerged as one of Germany's most prominent and controversial political figures. In particular, his 2010 publication Deutschland schafft sich ab (Germany Abolishes Itself) attracted widespread public attention for its discriminatory and culturalist narratives targeting Turks and Arabs living in Germany. Sarrazin's discourse constructs migrants and even their descendants as problematic "others," positioning them as central to societal challenges.

The aim of this study is to critically examine the discourses presented in Sarrazin's Der Staat an seinen Grenzen – Über Wirkung von Einwanderung in Geschichte und Gegenwart (The State at Its Borders: On the Impact of Immigration in History and the Present). The study focuses on Sarrazin's conceptualization of borders and explores the social, cultural, and political functions these borders perform. Furthermore, it evaluates Sarrazin's vision regarding integration processes in Germany, the relationship between migration policies and state structures, and the potential for addressing global inequality.

This research adopts Ruth Wodak's historical discourse approach to Critical Discourse Analysis, a methodology that remains underdeveloped and inconsistently applied in the Turkish academic context. By doing so, the study aims to fill a significant gap in methodology and contribute to the field of critical discourse analysis.

Keywords: Critical Discourse Analysis, Global Inequality, Migration, Ruth Wodak, Thilo Sarrazin

SINIRLAR/SINIRLILIKLAR ARASINDA GÖÇ: ADALET VE KÜRESEL EŞİTSİZLİĞİN DİLSEL İNŞASINDA THİLO SARRAZİN'İN ANLATISINA ELEŞTİREL ANALİZ

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Aycan SOLAKER
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
aaycan@cumhuriyet.edu.tr

Toplumda hakikat sayılan şeylerin çoğu, söylem aracılığıyla inşa edilmekte ve yönetmelik, siyasi kararlar, duyurular, gösteriler veya mimari biçimler gibi düzenlemelerde kendisini açığa çıkarmaktadır. Dolayısıyla söylem ile üretilen hakikat, söylemsel sınırların ötesine geçebilmekte ve bireyler üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu noktada söylem çalışmaları da, söylemin sadece dilsel bir yapı olmadığını, aynı zamanda toplumsal pratiklerle iç içe geçmiş bir olgu olduğunu gözler önüne sermektedir. Özellikle Ruth Wodak çevresinde toplanan Viyana Okulu'nun tarihsel söylem yaklaşımı, söylemin tarihsel, toplumsal ve kültürel bağlam içinde analiz edilmesi gerektiğini savunarak, ideolojinin, ırkçılığın, kimliğin, toplumsal eşitsizliklerin ve göçmen karşıtı söylemlerin nasıl üretildiğini ve sürdürüldüğünü anlama noktasında önemli bir yöntem sunmaktadır.

Günümüzde Almanya hala göç ve entegrasyon ile uğraşmak zorunda olan ülkelerden biridir ve dolayısıyla Almanya'da göçmenlerin topluma nasıl entegre olmaları gerektiği hala Alman iç siyasetinde güncelliğini koruyan konulardandır. Bu bağlamda Thilo Sarrazin de Almanya'nın önde gelen politik figürlerinden ve tartışmalı yazarlardan biri olarak ön plana çıkmakta, zira kendisi özellikle 2010 yılında yayınlanan "Deutschland schafft sich ab" (Almanya Kendini Yok Ediyor) adlı yapıtında Almanya'da yaşayan Türklere ve Araplara karşı yazmış ve iddia etmiş olduğu söylemleri ile göç, entegrasyon ve toplumsal eşitsizlik konularına dair Almanya'da geniş bir yankı uyandırmış, göçmenleri ve hatta onların torunlarını dahi toplumlarının sorunlu ötekileri haline getiren ve kültürleştiren bir yabancılık atfı ile kamuoyunun ilgisine sunmuştur. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Thilo Sarrazin'in *Der Staat an seinen Grenzen – Über Wirkung von Einwanderung in Geschichte und Gegenwart* (Sınırlarındaki Devlet: Geçmişte ve Günümüzde Göçün Etkisi Üzerine) adlı eserinde yer alan söylemlerin yakın mercek altına alınarak, yazarın Almanya'daki entegrasyon sürecine, göç politikalarının devlet yapısıyla ilişkisine ve küresel eşitsizliğin giderilmesine yönelik sunduğu alternatif vizyonları eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmektir. Bu noktada ise, Sarrazin'in sınır kavramına yüklediği anlam ile sınırların toplumsal, kültürel ve siyasal düzeydeki işlevleri analiz edilecektir. Çalışmanın yöntemini ise ülkemizde henüz olgunlaşmamış ve uygulamasında noksanlıklar bulunan Ruth Wodak'ın eleştirel söylem analizi (tarihsel söylem yaklaşımı) oluşturmaktadır. Böylelikle de çalışmanın metodoloji ve özellikle de eleştirel söylem analizi alanındaki önemli bir boşluğu dolduracağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Söylem Analizi, Göç, Küresel Eşitsizlik, Ruth Wodak, Thilo Sarrazin

MOLLA ALI TALIBI AS A REPRESENTATIVE OF MIR HAMZA NIGARI'S LITERARY SCHOOL

Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor Ayten Abuzer HAJIYEVA
Azerbaijan University of Languages
metanet20102010@mail.ru

In the preservation and safeguarding of national and spiritual values, the study of historical traditions and contemporary processes, especially under the conditions of modern globalization, is of great importance. This necessity, emerging from the interaction between tradition and modernity, includes the examination of the historical, socio-political, cultural, and literary environment of the Karabakh region with renewed and objective perspectives. Due to socio-political reasons, many intellectuals were forced to live away from their homeland. One such figure is the scholar, mystic, and poet Mir Hamza Nigari, who dedicated his entire life to science and Sufism. He is among those artists who wrote valuable works in both Turkish and Persian, advocating for spiritual purity and noble human ideals. He is a distinguished representative of the Naqshbandi Sufi order and established a literary school so influential that even a century later, its representatives continued to uphold his struggle for truth and justice. One of these artists was Molla Ali Talibi, who was originally from Karabakh and grew up there. Talibi, like his predecessor, wrote poems in the heca (syllabic) meter. In one of his manuscripts, there are thirty-six ghazals, thirty-seven quatrains, and thirty-seven couplets in the heca meter (according to M. Haqverdioglu).

Having received a high-level education and studied the works of Eastern classical poets in depth, Talibi's work reflects the influence of such literary figures as Ismayil Shirvani, Mahmud Afandi, and particularly Mir Hamza Nigari. The impact of Nigari's poetry is evident in Talibi's creative style. This is, of course, largely due to the fact that both artists shared close geographical and cultural coordinates (despite being originally from Karabakh, due to socio-political reasons, they were forced to live in Amasya). Although not a formal Sufi poet, Talibi was deeply influenced by the literary and spiritual heritage of Mir Hamza Nigari. Thus, Molla Ali Talibi can be regarded as one of the poetic representatives of the Mir Hamza Nigari literary school. As one of the representatives of Mir Hamza Nigari's literary school, Molla Ali Talibi also devoted his poetic works mainly to promoting the ideas of Naqshbandi Sufism. In Eastern philosophical thought, the teachings of the Prophet Muhammad and Ali hold significant importance. Since divine love occupies a central place in Naqshbandi teachings related to these figures, analogous reflections also form the foundation of the poetry of Karabakh artists. Asceticism, spiritual purification, turning away from the material world and turning to God, removing all obstacles to love from the heart – these ideas shaped the spiritual path of the Naqshbandi order and are clearly reflected in the poetic expression of Talibi. Molla Ali Talibi, like Mir Hamza Nigari, extensively discussed the importance of remembrance (dhikr) in his Persian divan. The deep interest both artists showed in the works of Jalal al-Din Rumi and Shams Tabrizi, and their frequent references to these figures in their own poetry, further underscore the connection between the Mevlevi and Naqshbandi Sufi traditions. It is well-known that the two Sufi orders share a historical and spiritual affinity. For instance, it is reported that the Mevlevi order emerged at the same time that Yusuf Hamadani was a spiritual master, a figure also respected in the Naqshbandi tradition. This overlap formed a strong basis for the interrelation between the two orders, and many Naqshbandi sheikhs were formerly Mevlevis themselves. Indeed, there is even a widely held belief among Naqshbandis that Baha al-Din Naqshband's future emergence into the world was foretold in Rumi's Divan-e Kabir (as noted by N. Mammadli).

In the literary, socio-political, and moral content of Nigari's poetry, as well as in the works of Talibi written in a folk-poetic style, harsh criticism is directed toward hypocritical religious figures who exploit religion for personal gain, as well as toward worldly, ascetic individuals driven by greed and false piety.

Talibi's reference to Nigari as a "murshid-pir on the path of truth" is a clear expression of his deep respect and affection for his spiritual predecessor.

Keywords: Mir Hamza Nigari, literary school, naqshbandiyya

MOLLA ƏLİ TALİBİ MİR HƏMZƏ NİGARİ ƏDƏBİ MƏKTƏBİNİN NÜMAYƏNDƏSİ KİMİ

fil.e.d., dosent Aytən Abuzər qızı Hacıyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
metanet20102010@mail.ru

Milli-mənəvi dəyərlərin qorunub-saxlanılmasına xüsusi həssaslıqla yanaşıldığı müasir qloballaşma şəraitində tarixi ənənələrlə müasir proseslərdən doğan düşüncəni özündə ehtiva edən Qarabağ bölgəsinin tarixi, ictimai-siyasi, mədəni və ədəbi mühitinin yenidən və obyektiv öyrənilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. İctimai-siyasi səbəblərdən dolayı doğma Vətənindən uzaqda yaşamaq məcburiyyətində qalmış, bütün həyatını elmə, təsəvvüfə həsr etmiş alim, mütəsəvvif, şair Mir Həmzə Nigari belə sənətkarlardandır. Türkcə və farsca dəyərli əsərlər qələmə alan, mənəvi saflıq, yüksək bəşəri duyğular uğrunda mübarizə aparan nəqşbəndilik təriqətinin görkəmli nümayəndəsi elə bir ədəbi məktəb yaratmışdır ki, hətta bir əsr sonra belə bu məktəbin nümayəndələri şairin haqq-ədalət uğrunda mübarizəsini davam etdirmişlər. Əslən Qarabağdan olan və orada doğulub böyüyən Molla Əli Talibi belə sənətkarlardandır. Həm əruz, həm də heca vəznində poetik örnəklər qələmə alan Talibinin bir nüsxədən ibarət yeganə divanı məlumdur ki, səksən səhifəlik bu divanda otuz altı əruz, otuz yeddi ədəd isə heca vəznində şeir öz əksini tapmışdır (M.Haqverdioğlu).

Yüksək səviyyədə təhsil almış, Şərq klassiklərinin əsərlərini dərindən öyrənmiş Talibi yaradıcılığında İsmayıl Şirvani, Mahmud Əfəndi, xüsusilə də Mir Həmzə Nigari poeziyasının təsiri açıq-aydın duyulur. Bu da, sözsüz ki, hər iki sənətkarın yaxın məkan koordinatlarını paylaşması (hər iki ustad əslən Qarabağdan olmasına rəğmən, ictimai-siyasi səbəblərdən dolayı Amasiyada yaşamaq məcburiyyətində qalmışdır), təriqət şairi olmasından irəli gəlirdi. Belə ki, Mir Həmzə Nigari ədəbi məktəbinin nümayəndələrindən olan Molla Əli Talibi də poetik əsərlərində əsasən nəqşbəndilik ideyalarını təbliğ etmişdir. Şərq fəlsəfi təfəkküründə böyük əhəmiyyət kəsb edən, hz. Məhəmməd və hz. Əli təlimi ilə bağlı olan nəqşbəndilikdə ilahi eşq mövzusu əsas yer aldığından analoji mülahizələr qarabağlı sənətkarların poeziyasının da əsasını təşkil edir. Zahidlik, mənəviyyatın kamilləşməsi naminə asketizm, maddi aləmdən üz çevirib Allaha yönəlmə, Yaradana qarşı olan sevgiyə əngəl olacaq şeyləri qəlbdən çıxararaq daim zikr etmək nəqşbəndilərin həyat tərzinə çevrilmişdir. Molla Əli Talibi, o cümlədən Mir Həmzə Nigari farsca divanında zikrin əhəmiyyətinə dair nümunələrə geniş yer vermişdir. Hər iki sənətkarın Cəlaləddin Rumi və Şəms Təbrizi yaradıcılığına rəğbəti, əsərlərində dəfələrlə onlara müraciət etməsi mövləviliklə nəqşibəndilik arasındakı bağlılıqdan da irəli gəlirdi. Belə ki, "Mövləvi silsiləsinin eyni zamanda Yusif Həmədaniyə yetişdiyi haqqında rəvayət, mövləvilərin nəqşbəndilər kimi on bir əsasa söykənməsi bu iki təriqət arasında yaxınlığın yaranmasına səbəb olmuş, bir çox nəqşbəndi şeyxləri həm də mövləvi olmuşlar. Hətta nəqşbəndilər arasında belə bir qənaət mövcud olmuşdur ki, Mövlananın "Divani-Kəbir"ində Xacə Bəhaəddin Nəqşbəndinin dünyaya gələcəyi müjdələnmişdir" (N.Məmmədli).

Talibi ictimai-siyasi, dini məzmunlu örnəklərində də Nigari ənənəsindən faydalanaraq həm klassik, həm də xalq şeiri üslublu əsərlərində dindən gəlir vasitəsi kimi bəhrələnən riyakar din xadimlərini, dünyapərəst, təmənnalı zahidləri kəskin tənqid atəşinə tutmuşdur.

Talibinin haqqa doğru yolda Nigarini mürşid-pir adlandırması da sələfinə ehtiramının və sevgisinin bəyanıdır.

Açar sözlər: Mir Həmzə Nigari, ədəbi məktəb, nəqşibəndilik

ANCIENT TURKISH FLEXIONS AND SEMANTIC KNOTS (AN EXPERIENCE OF JOINT RESEARCH WITH TYPOLOGICAL AND COGNITIVE ASPECTS)

PhD in Philology, Associate Professor Ayten Yunis HAJIYEVA
Azerbaijan University of Languages, Department of General Linguistics
ayten-haciyeva@yandex.ru

Analysis of Old Turkic languages in the diachronic-typological aspect gives grounds to say that Turkic languages, which are agglutinative by their modern typological characteristics, were rich in numerous inflectional elements at an early stage. This idea has received unambiguous confirmation in the studies of a number of famous Turkologists (for example, V. V. Radlov, A. M. Shcherbak, A. K. Borovkov, B. Veisov, T. Gadzhiev, S. Alizade, F. Dzhalilov, etc.), in the studies of typologists (for example, J. Greenberg, A. Reformatsky, O. P. Sunik, etc.). It is known that before and after the establishment of agglutination, which constitutes the structural determinant of the Turkic languages (according to the theory of G. Melnikov, the leading typological-grammatical tendency), a mass of elements of an inflectional nature was noticeable. Thus, at the most ancient stage, before the complete establishment of agglutination, the existence of variants of primary (primitive) inflection was established. These facts of synharmonic parallelism subsequently began to express different meanings based on branches from the same semantic field. As a result, typological and semantic changes were observed, close to the model of internal inflection established in modern typology. For example, gul – gol – qıl, qıç – qaq, tik – tik – tok, etc. As can be clearly seen from the examples, the root words that emerged at the first stage as synharmonic variants of the same root, over time began to acquire different and independent meanings, which made it possible to speak of a special type of ancient Turkic inflection (for example, M. Cherkassky). At the same time, in Turkic roots, there were also cases of fusion at the junction of the root morpheme and suffix, which can be assessed as a manifestation of external inflection. For example, gel – get, il – it, at – al (T. Gadzhiev). The analysis carried out gives grounds to say that ancient Turkic word inflection has its own "semantic logic", that is, semantic transitions based on certain internal (cognitive) patterns. In other words, the alternation of sounds resembling internal inflection (i.e. intra-root sound changes), as well as the alternation of sounds and their fusion on the periphery of the root (i.e. cases of fusion) lead to the formation of an independent lexical unit based on internal semantic connotations, semantic development and semantic modification of the same semantic load. For example, subject – action – object (gül – kıl – göl), tool – activity (gıç – ğəc). Regarding fusion: tool – activity (gör – göz), exit from the center – exit to the center (get – gəl). The analysis we have conducted gives grounds to say that the early stage of the Turkic languages should be subjected to a systematic, extensive typological study in combination with various analytical approaches put forward by modern linguistics, and this joint analytical experiment can become the basis for determining the cognitive determinacy of typological modifications.

Keywords: Old Turkic inflection, fusion, agglutination, semantic nodes

QƏDİM TÜRK FLEKSİYASI VƏ SEMANTİK DÜYÜNLƏR (TİPOLOJİ VƏ KOQNİTİV ASPEKTLİ MÜŞTƏRƏK ARAŞDIRMA TƏCRÜBƏSİ)

fil.ü.f.d., dosent Aytən Yunis qızı Hacıyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti, Ümumi dilçilik kafedrası
ayten-haciyeva@yandex.ru

Qədim türk dillərinin diaxronik-tipoloji apsektdə təhlili onu deməyə əsas verir ki, müasir tipoloji xarakteristikasına görə aqqlütinativ təbiətli olan türk dilləri erkən mərhələdə çox sayda flektiv mahiyyətli elementlərlə zəngin olmuşdur. Bu fikir bir sıra məşhur türkoloq alimlərin tədqiqatlarında (məsələn, V. V. Radlov, A. M. Şerbak, A. K. Borovkov, B. Veysov, T. Hacıyev, S. Əlizadə, F. Cəlilov və b.), tipoloqların araşdırmasında (məsələn, C. Qrinberq, A. Reformatski, O. P. Sunik və b.) birmənalı şəkildə öz təsdiqini tapmışdır. Məlum olur ki, türk dillərinin struktur determinatasını (G. Melnikov nəzəriyyəsinə əsasən, aparıcı tipoloji-qrammatik təmayülünü) təşkil edən aqqlütinasiyanın bərqərar olmasından öncə və sonra flektiv xarakterli elementlərin kütləviliyi nəzərə çarpırdı. Belə ki, aqqlütinasiyanın tam bərqərar olunmasına qədərki qədim mərhələdə ilkin söz köklərinin variantlarının mövcudluğu təsbit olunmuşdur. Bu sinharmonik parallelizm faktları daha sonra eyni semantik sahədən şaxələnmə əsasında fərqli anlamlar ifadə etməyə başlamışlar. Nəticədə müasir tipologiyada təsbit olunan daxili fleksiya modelinə yaxın tipoloji və semantik dəyişimlər izlənilmişdir. Məsələn, qul – qol – qıl, qıç – qaç, tik – tık – tok və s. Nümunələrdən də aydın şəkildə göründüyü kimi, ilk mərhələdə eyni kökün sinharmonik variantları kimi ortaya çıxan kök sözlər zamanla fərqli və müstəqil məna kəsb etməyə başlamışlar ki, bu da xüsusi növ qədim türk fleksiyasından bəhs edilməsinə imkan yaratmışdır (məsələn, M. Çerkasski). Eyni zamanda türk köklərində kök morfem və şəkilçi qovşağında birikmə (fuziya) halları da yer almışdır ki, bu da xarici fleksiya təzahürü kimi qiymətləndirilə bilər. Məsələn, gəl – get, il – it, at – al (T. Hacıyev). Təhlillər onu deməyə əsas verir ki, qədim türk fleksiyasının öz "semantik məntiqi", yəni müəyyən daxili (koqnitiv) qanunauyğunluqlara söykənən məna keçidləri mövcuddur. Başqa sözlə desək, daxili fleksiyanı xatırladan səs əvəzlənmələri (yəni, kökdaxili səs əvəzlənmələri), habelə kök periferiyasındakı səs əvəzlənmələri, birikmələri (yəni, fuziya halları) eyni semantik yükün daxili çalarlıqları, semantik inkişafı, semantik modifikasiyası zəminində müstəqil leksik vahidin meydana gəlməsilə nəticələnir. Məsələn, subyekt – hərəkət – obyekt (qul – qıl – qol), alət – fəaliyyət (qıç – qaç). Fuziya ilə bağlı: alət – fəaliyyət (gör – göz), mərkəzdən qaçma – mərkəzə qaçma (get – gəl). Təhlillərimiz onu deməyə əsas verir ki, türk dillərinin erkən mərhələsi müasir dilçiliyin ortaya qoyduğu fərqli təhlil yanaşmaları ilə müştərək şəkildə sistemli, geniş tipoloji tədqiqatlara məruz qalmalıdır və bu, müştərək təhlil təcrübələri tipoloji modifikasiyaların koqnitiv şərtlənməsini müəyyənləşdirməyə əsas verə bilər.

Açar sözlər: qədim türk fleksiyası, fleksiya, fuziya, semantik düyünlər

FROM NATURAL (HUMAN TO HUMAN) DISCOURSE TO ARTIFICIAL INTELLIGENCE-ASSISTED (HUMAN TO ARTIFICIAL INTELLIGENCE) DISCOURSE: A LINGUISTIC APPROACH

Doctor of Sciences in Philology, Professor Azad MAMMADOV
Azerbaijan University of Languages, Chair of the Department of General Linguistics
azad19622003@yahoo.com

My research question is: can AI function as a communicator and replace human as an equal discourse participant? For this purpose, the paper focuses on the ways of reproduction of natural discourse production by AI. The most challenging issue from a linguistic perspective is how AI deals with various social and individual factors, which heavily influence the process of natural text construction and natural discourse production. Recent studies reflect general understanding of the problem suggesting the necessity to study artificial intelligence as a communicator within human-computer communication (Broussard 2018, Guzman & Lewis 2020). The most intriguing issue is the challenge AI supported non-human audience can face to identify implicit relations. It requires the study of not only explicit relations built in the process of text construction, but also implicit relations built during discourse production. In this connection, the paper focuses on the ways how AI supported non-human audience identifies explicit and implicit relations during production of AI assisted discourse.

The method of discourse analysis has been applied to study academic (Noam Chomsky`s Language and Mind), literary (Michael Ondaatje`s The English Patient) and media (Reuters, BBC and The Sun) texts.

On the levels of text and discourse, grammatical and lexical markers of explicit and implicit relations perform key textual functions. Any AI assisted computer can`t participate in human- computer communication without identifying these explicit and implicit relations. For this purpose, AI needs more specific situational knowledge during reproduction of natural discourse.

Despite the fact that the texts under analysis are all in English, the study of the linguistic mechanisms of text construction demonstrates their universal nature. They are more or less common in the languages across genealogical and morphological classifications. This fact can give us a strong argument to consider this universal nature as very helpful for reproduction of natural discourse by AI. By contrast, culture-specific features of natural discourse are obvious obstacles, which could be resolved by alternative algorithms. In addition, AI must deal with genre specific features of each discourse.

Keywords: Natural discourse, human-computer communication, artificial intelligence, explicit relations, implicit relations

References

Broussard Benedith 2018 *Artificial Intelligence: How Computers Misunderstand the World*. Cambridge. MIT Press.

Guzman Andrea L. & Seth C. Lewis 2020 Artificial Intelligence and communication: A Human-Machine Communication research agenda. *New Media & Society*. 22 (1), 70-86

TƏBİİ (İNSAN-İNSAN) DİSKURSUNDAN SUNİ İNTELLEKT YARDIMLI (İNSAN-SUNİ İNTELLEKT) DİSKURSUNA DOĞRU: LİNQVİSTİK YANAŞMA

fil.e.d., professor Azad Məmmədov
Azərbaycan Dillər Universiteti, Ümumi dilçilik kafedrasının müdiri
azad19622003@yahoo.com

Tədqiqat sualım belədir: Süni intellekt kommunikator kimi fəaliyyət göstərə və insanı bərabərhüquqlu diskurs iştirakçısı kimi əvəz edə bilərmi? Bu məqsədlə məqalədə süni intellektin təbii diskursu yenidən yaratmaq üçün istifadə etdiyi yanaşmalar və üsullar tədqiq olunur.

Dilçilik baxımından ən çətin məsələ süni intellektin təbii mətn quruluşu və təbii diskurs yenidən yaranması prosesinə ciddi təsir edən müxtəlif sosial və fərdi amillərlə necə başa çıxdığıdır. Son tədqiqatlar bu problemin ümumi anlaşılmasını əks etdirir və süni intellektin kommunikator kimi öyrənilməsinin zəruriliyini vurğulayır (Broussard 2018; Guzman & Lewis 2020). Ən maraqlı məsələlərdən biri isə süni intellekt tərəfindən dəstəklənən qeyri-insani auditoriyanın implisit əlaqələri necə müəyyən edə bilməsidir. Bu isə yalnız mətn quruluşu zamanı formalaşan explisit əlaqələrin deyil, eyni zamanda diskurs istehsalı prosesində formalaşan implisit əlaqələrin də tədqiqini zəruri edir. Bu kontekstdə məqalədə süni intellekt tərəfindən dəstəklənən qeyri-insani auditoriyanın diskursun yaranması zamanı implisit və eksplisit əlaqələri necə müəyyən etdiyinə diqqət yetirilir.

Tədqiqatda diskurs təhlili metodu tətbiq olunmuşdur və aşağıdakı mətnlər araşdırılmışdır: akademik (Noam Chomsky-nin “Language and Mind” əsəri), bədii (Michael Ondaatje-nin “The English Patient” romanı) və media (Reuters, BBC və The Sun) mətnləri.

Mətn və diskurs səviyyələrində açıq və qeyri-açıq əlaqələrin qrammatik və leksik göstəriciləri əsas mətn funksiyalarını yerinə yetirir. Süni intellekt dəstəyi ilə fəaliyyət göstərən istənilən kompüter bu implisit və eksplisit əlaqələri müəyyən etmədən insan-kompüter kommunikasiya prosesində iştirak edə bilməz. Bu məqsədlə süni intellekt təbii diskursun yaranması zamanı daha spesifik situativ məlumata ehtiyac duyur.

Təhlil edilən mətnlərin hamısı ingilis dilində olsa da, məqalədə mətn quruluşunun dilçilik mexanizmlərinin universallığı nümayiş etdirilir. Bu mexanizmlər geneoloji və morfoloji təsnifatlara görə müxtəlif dillərdə az-çox oxşardır. Bu fakt göstərir ki, universallıq təbii diskursun süni intellekt tərəfindən yaranması prosesində əhəmiyyətli üstünlük kimi çıxış edir.

Digər tərəfdən, təbii diskursun mədəniyyətə xas xüsusiyyətləri isə aşkar maneələr yaradır ki, bunların aradan qaldırılması alternativ alqoritmlərin tətbiqi ilə mümkün ola bilər. Bundan əlavə, süni intellekt hər diskursun janr xüsusiyyətlərini də nəzərə almalıdır.

Açar sözlər: təbii diskurs, insan-kompüter ünsiyyəti, süni intellekt, implisit əlaqələr, eksplisit əlaqələr

İstinadlar:

Broussard, Benedith. 2018. Artificial Intelligence: How Computers Misunderstand the World. Cambridge: MIT Press.

Guzman, Andrea L. & Lewis, Seth C. 2020. Artificial Intelligence and communication: A Human-Machine Communication research agenda. New Media & Society, 22 (1), 70–86.

ARTISTIC IMAGE OF THE WAR ON TERROR IN NADEEM ASLAM'S NOVEL "THE WASTED VIGIL"

Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor Basira AZIZALIYEVA
ANAS Institute of Literature named after Nizami Ganjavi
besi.azizali@gmail.com

"The Wasted Vigil" (2008), the third novel by Pakistani-British writer Nadeem Aslam (1966), is a significant work in terms of its literary reflection on global socio-political and historical events and the clash of cultures.

The novel describes the events taking place in Afghanistan. Afghanistan, a country of great geostrategic importance, connecting the Middle East with Central and South Asia, has been subjected to Soviet occupation since the 1970s, the civil war of the mujahideen, and since 2001 – the war waged by the United States under the slogan "War on Terror" with the aim of overthrowing the Taliban regime. In the work, Nadeem Aslam vividly and expressively reflected many socio-political events caused by the Soviet-American intervention in Afghanistan, terror and bloody wars, torture of the population and the plight of women.

The events of the novel "The Wasted Vigil" cover a 30-year period that is considered the "Afghan conflict" or the West's war on terror. The plot of the novel is based on the tragedy of human lives and families destroyed during the bloody period. The scale of the novel, its view on modern concepts of terrorism and characters representing transnational positions masterfully present the essence of global political conflicts through the prism of Afghan culture. The writer writes about the choice of Afghanistan: "Afghanistan, being a crossroads of history, seemed an appropriate place to discuss such topics as the convergence of Islamic and Western cultures, the "mission of civilization" and the "establishment of democracy".

In a novel that fictionally depicts many aspects of the fight against terrorism in Afghanistan after 9/11, the writer sought to show the full force of terrorism in places like Kabul, Jalalabad and Peshawar, giving the theme a unique and special twist.

With characters from England, America and Russia, Nadeem Aslam brings to the forefront his protest against war, terrorism and disaster. The central character of the novel is Marquis Caldwell, an Englishman who has lived in Afghanistan for many years and is connected to the country through his marriage to an Afghan woman, Katrina. Both Marquis Caldwell and Katrina are doctors and philanthropists who strive to build a healthy, free and educated Afghanistan. Despite the loss of Katrina and their daughter Zemin to the brutality and fanaticism of the Taliban, the hero believes that Euro-American policies are responsible for Afghanistan.

Keywords: Nadeem Aslam, "The Wasted Vigil", Afghanistan, America

NADİM ASLAMIN “VİRAN ÖLKƏNİN KEŞİKÇİSİ” ROMANINDA TERRORLA MÜHARİBƏNİN BƏDİİ ƏKSİ

fil.e.d., dosent Bəsirə Əzizəliyeva
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu
besi.azizali@gmail.com

Pakistan əsilli Böyük Britaniya yazıçısı Nadim Aslamın (1966) üçüncü romanı olan “The Wasted Vigil” – “Viran ölkənin keşikçisi” (2008) qlobal ictimai-siyasi, tarixi hadisələrin ədəbi inikası, mədəniyyətlərin toqquşması baxımından əhəmiyyətli bir əsərdir.

Romanda Əfqanıstanda baş verən hadisələr qələmə alınmışdır. Yaxın Şərqi Mərkəzi və Cənubi Asiya ilə birləşdirən mühüm geostrateji əhəmiyyətə malik bir ölkə olan Əfqanıstan 1970-ci illərdən bəri sovet işğalına, mücahidlərin vətəndaş savaşına və 2001-ci ildən Taliban rejimini devirmək üçün “Terrorla müharibə” devizi ilə Amerikanın rəhbərlik etdiyi müharibəyə məruz qalmışdır. Nadim Aslam əsərdə Əfqanıstanda sovet və Amerika müdaxiləsinin səbəb olduğu bir çox ictimai-siyasi hadisələri, terror və qanlı savaşları, əhalinin məruz qaldığı işgəncələri, qadınların acınacaqlı vəziyyətini aydın və təsirli şəkildə ifadə etmişdir.

“Viran ölkənin keşikçisi” romanındakı hadisələr “Əfqan münaqişəsi” və ya Qərbin terrorla müharibəsi kimi dəyərləndirilən 30 illik bir mərhələni əhatə edir. Əsərin ana xətti qanlı bir dönəmdə məhv olmuş insan həyatları, ailələrin faciəsi üzərində qurulmuşdur.

Roman əhatə dairəsi, müasir terror anlayışlarına baxışı, transmilli mövqeləri təmsil edən personajlar ilə birlikdə Əfqanıstan muhiti üzərindən qlobal siyasi münaqişələrin mahiyyətini ustalıqla təqdim edir. Yazıçı Əfqanıstan seçimi haqqında belə yazır: “Tarixin bir kəsişmə nöqtəsi olan Əfqanıstan İslam və Qərb mədəniyyətinin qovuşması, “mədəniləştirmə missiyası” və “demokratiya gətirilməsi” kimi mövzuları müzakirə etmək üçün uyğun yer kimi görünürdü”.

11 sentyabr hadisələrindən sonra Əfqanıstandakı terrorla mübarizənin bir çox məqamlarının bədii inikasını verən romanda yazıçı Kabil, Cəlalabad və Pişəvər kimi məkanlarda terrorun bütün gücünü göstərməyə çalışmış, mövzuya fərqli və özünəməxsus çalar əlavə etmişdir.

İngiltərə, Amerika və Rusiyadan olan qəhrəmanları ilə Nadim Aslam transmillilik ideyalarına əsaslanaraq müharibə, terror və fəlakətlərə qarşı etirazını ön plana çəkmişdir. Romanın mərkəzi obrazı, əslən İngiltərədən olan, uzun illərdən bəri Əfqanıstanda yaşayan, əfqan qızı Katrina ilə evlənərək bu ölkəyə bağlanmış Markes Kaldvelldir. Həm Markes Kaldvell, həm də Katrina sağlam, azad və savadlı Əfqanıstan qurmağı hədəfləyən həkimlər və xeyriyyəçilərdir. Katrina və qızı Zamini Taliban vəhşiliyi və fanatizmi səbəbindən itirməsinə baxmayaraq, qəhrəman Əfqanıstanın məhvində Avro-Amerika siyasətinin məsuliyyət daşıdığını düşünür.

Açar sözlər: Nadim Aslam, “Viran ölkənin keşikçisi”, Əfqanıstan, Amerika

PROFESSIONAL MOTIVATION SCALE FOR ARABIC TRANSLATION AND INTERPRETATION STUDENTS: A VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Assoc. Prof. Dr. Betül CAN
Selçuk University Department of Translation and Interpreting
betulcan@selcuk.edu.tr

Prof. Dr. Onur KÖKSAL
Selçuk University Department of Translation and Interpreting
onurkoksal@selcuk.edu.tr

This study aims to measure the professional motivation of Arabic Translation and Interpretation students. The purpose of the research is to determine students' perceptions regarding professional motivation and to develop a scale based on these perceptions. Through validity and reliability tests of the scale, the correct measurement of students' knowledge and skills related to professional motivation will be ensured.

The study was conducted with Arabic Translation and Interpreting students from three different universities in Turkey: Selçuk University, Ankara Yıldırım Beyazıt University, and Hacı Bayram Veli University. In the study, the students from the Arabic Translation and Interpreting departments of these three universities were first asked a single question regarding professional motivation: what is professional motivation, what factors may influence it, what factors increase or decrease professional motivation, and how they, as individuals, can enhance their own professional motivation. Following this, the students were asked to write an essay based on this question.

In the second phase of the study, sentences that stood out in the written compositions were selected to create an item pool consisting of sixty-seven sentences, and analysis was conducted based on this pool. Using the findings, a survey was developed and re-applied to the same group of students for the final analysis. The re-administration of the developed survey allowed for a broader examination of the students' thoughts on professional motivation.

The data obtained were subjected to *exploratory factor analysis* and *confirmatory factor analysis*, respectively. The final scale was then analyzed to determine its *validity* and *reliability*. The results of the scale developed accordingly, which measures thoughts on professional motivation, are presented. It is believed that this process will contribute to the development of a reliable and valid scale on professional motivation, in line with the purpose of the study, and will shed light on similar studies.

Keywords: Professional Motivation, Translation and Interpreting, Arabic, Scale Development

ARAPÇA MÜTERCİM VE TERCÜMANLIK ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK MESLEKİ MOTİVASYON ÖLÇEĞİ GEÇERLİK GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Doç. Dr. Betül CAN
Selçuk Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
betulcan@selcuk.edu.tr

Prof. Dr. Onur KÖKSAL
Selçuk Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
onurkoksal@selcuk.edu.tr

Bu çalışma, Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü öğrencilerinin mesleki motivasyonlarının ölçülmesine yönelik bir çalışmadır. Araştırmanın amacı, öğrencilerin mesleki motivasyon konusundaki algılarını belirlemek ve bu algılar ışığında bir ölçek geliştirmektir. Söz konusu ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik testleri ile mesleki motivasyona dair öğrenci bilgi ve becerilerinin doğru bir şekilde ölçülmesi sağlanacaktır.

Çalışma, Selçuk Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ve Hacı Bayram Veli Üniversitesi olmak üzere Türkiye'deki üç farklı üniversitede öğrenim gören Arapça Mütercim ve Tercümanlık öğrencileri üzerinden yürütülmüştür. Çalışmada öncelikle bahsi geçen üç üniversitenin Arapça Mütercim ve Tercümanlık bölümü öğrencilerine mesleki motivasyonun ne olduğu, mesleki motivasyonu nelerin etkileyebileceği, mesleki motivasyonu artıran ve düşüren etmenlerin neler olduğu ve bireysel olarak mesleki motivasyonu nasıl artırabilecekleri yönünde tek bir soru sorulmuş, daha sonra öğrencilerden, bu soru doğrultusunda bir kompozisyon yazmaları istenmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında yazılan kompozisyonlardan dikkat çeken cümleler seçilerek altmış yedi cümle içeren bir madde havuzu oluşturulmuş ve bu havuz üzerinden analiz yapılmıştır. Elde edilen bulgularla bir anket formu geliştirilmiş ve bu anket, aynı öğrenci grubuna tekrar uygulanarak son analiz gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen anketin, aynı katılımcı grubuna tekrar uygulanmasıyla mesleki motivasyon hakkındaki düşüncelerin daha geniş bir ölçekte incelenmesi sağlanmıştır.

Elde edilen verilere, sırasıyla *açımlayıcı faktör analizi*, *doğrulayıcı faktör analizi* yapılmış, sonrasında ölçeğin son haline *geçerlik ve güvenirlik* çalışması yapılarak veriler analiz edilmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen ölçeğin, mesleki motivasyon ile ilgili düşüncelerin ölçülmesine yönelik sonuçları ortaya konulmuştur. Söz konusu sürecin, araştırmanın amacına uygun olarak, mesleki motivasyon konusunda güvenilir ve geçerli bir ölçek geliştirilmesine katkı sağlayacağı ve benzer çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Meslekî Motivasyon, Mütercim ve Tercümanlık, Arapça, Ölçek Geliştirme

THE REFLECTION OF MORAL AND HUMAN VALUES THROUGH EUPHEMISMS IN CHINESE[1]

Visiting Faculty Member, Dr., Canan CANDAN KANAR
KTO Karatay University, School of Foreign Languages
canan.candan@karatay.edu.tr

Language is not merely a means of communication; it is also a powerful system that reflects individuals' ways of thinking, social roles, and cultural values. Each society, shaped by its own historical, sociological, and cultural background, develops distinct norms and strategies in language use. In this context, euphemisms are not only tools for linguistic softening but also reflections of social order, moral norms, and collective consciousness in human relations. Particularly in Chinese culture, the use of euphemisms is directly related to concepts such as interpersonal respect, hierarchy, and the preservation of personal reputation. Thus, euphemistic usage in Chinese is not merely a linguistic subtlety, but a moral and social necessity.

Interpersonal communication in Chinese culture is shaped around certain moral principles influenced by Confucian thought. Concepts such as Ren (humaneness), Yi (righteousness), Li (propriety), and Zhi (wisdom) serve as key references for maintaining courtesy, respect, and social harmony. These values are clearly reflected in the use of euphemisms in language. Forms of address and expression, shaped by social indicators such as age, gender, social status, and education level, are considered expressions of respect on both individual and societal levels. For instance, in traditional Chinese society, directly addressing elders or superiors by name is considered inappropriate; instead, the honorific pronoun "您" (nín, polite form of "you") or a title used alongside the surname is preferred. Examples such as "张老师" (Teacher Zhang) or "王导演" (Director Wang) illustrate this respect and reflect social order.

Similarly, euphemistic expressions used to define special relationships such as spouse, lover, or relatives in Chinese help delineate social boundaries and codes of conduct. Ultimately, euphemisms in Chinese culture represent a mode of communication aligned with moral principles, embodying both personal courtesy and societal order. Referring to potentially sensitive or private topics in an indirect and softened manner is seen not only as a polite approach but also as a moral obligation. Although the forms and meanings of euphemisms evolve over time due to social changes, their primary function of ensuring social harmony and fostering respect-based communication remains intact.

In this context, this study aims to examine the relationship between euphemism use and moral and human values in Chinese from both cultural and linguistic perspectives.

Keywords: Chinese euphemism, moral and human values, linguistic communication

[1] This study is derived from the doctoral dissertation titled "A Comparative Linguistic Analysis of Euphemisms in Turkish and Chinese"

ÇİNCE' DE ÖRTMECE SÖZLER YOLUYLA AHLAKİ VE İNSANİ DEĞERLERİN YANSIMASI[2]

Misafir Öğretim Üyesi Dr., Canan CANDAN KANAR
KTO Karatay Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu
canan.candan@karatay.edu.tr

Dil, yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesinde, bireylerin düşünce biçimlerini, toplumsal rollerini ve kültürel değerlerini yansıtan güçlü bir sistemdir. Her toplum, kendi tarihsel, sosyolojik ve kültürel arka planına bağlı olarak dil kullanımında farklı normlar ve stratejiler geliştirmiştir. Bu bağlamda, örtmece sözler (euphemism) yalnızca dilsel bir yumuşatma aracı değil, aynı zamanda toplumsal düzenin, ahlaki normların ve insan ilişkilerine dair kolektif bilincin bir tezahürü olarak değerlendirilmektedir. Özellikle Çin kültüründe, örtmece sözlerin kullanımı bireyler arası saygı, hiyerarşi ve bireysel itibarı koruma gibi kavramlarla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, Çin kültüründe örtmece sözlerin kullanımı yalnızca dilsel incelik değil, aynı zamanda ahlaki ve toplumsal bir zorunluluk olduğu görülmektedir.

Çin kültüründe bireyler arası iletişim, Konfüçyüs düşüncesinin etkisiyle şekillenen belirli ahlaki ilkeler etrafında örülmüştür. Ren (hümanizm), Yi (sadakat), Li (adalet) ve Zhi (bilgelik) gibi kavramlar, sosyal ilişkilerde nezaketin, saygının ve düzenin korunmasında temel referans noktalarıdır. Bu değerlerin dildeki yansıması ise, örtmece sözlerin kullanımında açıkça görülmektedir. Yaş, cinsiyet, toplumsal statü, eğitim düzeyi gibi sosyal belirleyicilere göre şekillenen hitap biçimleri ve ifade kalıpları hem bireysel hem de toplumsal düzlemde birer saygı göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Örneğin, geleneksel Çin toplumunda bireylerin yaşça büyük kişilere veya üst konumdaki kişilere isimleriyle hitap etmeleri hoş karşılanmaz; bu nedenle "您 siz" zamiri veya saygı içeren unvanlarla birlikte kullanılan soyadı tercih edilmektedir. Örneğin, "张老师" (Öğretmen Zhang) ya da "王导演" (Yönetmen Wang) gibi kullanımlar hem saygıyı hem de sosyal düzeni yansıtmaktadır.

Benzer şekilde Çincede eş, sevgili, akraba gibi özel ilişkileri tanımlayan örtmece ifadeler, aynı zamanda bireyler arası sınırları ve sosyal kodları da belirlemektedir. Sonuç olarak, Çin kültüründe örtmece sözler, ahlaki ilkelerle örtüşen bir iletişim biçimi olarak hem bireysel nezaketin hem de toplumsal düzenin bir yansımasıdır. Mahrem sayılabilecek konulara doğrudan değil, dolaylı ve yumuşatılmış biçimlerde değinmek, sadece nazik bir yaklaşım değil; aynı zamanda ahlaki bir zorunluluk olarak görülmektedir. Zaman içinde toplumsal değişimlerle birlikte örtmece sözlerin biçimi ve içeriği dönüşse de bu sözlerin temel işlevi olan sosyal uyumu sağlama ve saygı temelli bir iletişim kurma amacı varlığını korumaktadır.

Bu bağlamda bu çalışma, Çince' de ahlaki ve insani değerlerle örtmece söz kullanımı arasındaki ilişkiyi kültürel ve dilbilimsel bir bakış açısıyla ele almayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çince örtmece söz, ahlaki ve insani değerler, dilsel iletişim

[2] Bu çalışma "Türkçe ve Çincede Yer Alan Örtmece Sözlerin Dil Bilimi Açısından Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

POSSESSIVE STRUCTURES IN AGGLUTINATIVE LANGUAGES: THE CASE OF AZERBAIJANI AND TURKISH

PhD in Philology Chinara SHAHBAZLI
Baku Business University
chinara.shahbazli@mail.ru

This study explores the morphosyntactic and semantic characteristics of possessive structures in two typologically related agglutinative languages: Azerbaijani and Turkish. Agglutinative languages, characterized by the linear addition of affixes to a root, provide rich and systematic morphological expression of grammatical categories, including possession. The research aims to analyze how these languages encode possession through affixation, and how syntactic behavior and semantic roles differ or align between them.

The analysis is grounded in structural linguistic methodology, employing descriptive and comparative approaches to identify regular patterns and distinctions in possessive constructions. Examples are drawn from both spoken and written corpora, encompassing possessive noun phrases, pronominal possession, and compound possessive structures. The study highlights the role of personal suffixes in expressing ownership and the syntactic positioning of possessed items relative to possessors. For instance, in both languages, the possessed noun typically carries possessive suffixes that agree in person and number with the possessor, as seen in “evim” (my house) in both Turkish and Azerbaijani.

From a semantic perspective, the study distinguishes between inherent and alienable possession, examining how contextual and lexical factors influence interpretation. Additionally, syntactic variation such as the use of genitive constructions (Ali’nin evi / Alinin evi) versus suffixal possession is discussed in light of discourse emphasis and definiteness. The findings suggest that while Turkish and Azerbaijani share fundamental morphological strategies due to their common Turkic heritage, subtle differences in frequency, stylistic preference, and grammatical constraints reflect distinct evolutionary paths within the Turkic language family.

By presenting a detailed cross-linguistic comparison, this research contributes to the broader understanding of possessive systems in agglutinative languages and offers insights into how language typology affects the interface between morphology and syntax. It also provides implications for language teaching, typological classification, and further comparative linguistic inquiry.

Keywords: possession, agglutinative languages, Azerbaijani, Turkish, morphosyntax

EKLEMELİ DİLLERDE İLGİ YAPILARI: AZERBAYCAN TÜRKÇESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİ ÖRNEĞİ

Filoloji Alanında Felsefe Doktoru Çinare ŞAHBAZLI
Bakü Biznes Üniversitesi
chinara.shahbazli@mail.ru

Bu çalışma, eklemeli diller grubuna ait iki tipolojik olarak yakın Türk dili olan Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesindeki ilgi (mülkiyet) yapılarının morfosentaktik ve anlamsal özelliklerini incelemektedir. Eklemeli diller, kök sözcüklere eklerin doğrusal olarak eklenmesiyle kurulan zengin bir biçimbirimsel yapı sunar. Bu dillerde mülkiyet kategorisi sistematik ve kurallı bir şekilde çoğunlukla ekler aracılığıyla ifade edilmektedir.

Araştırma, yapısal dilbilim yöntemine dayalı olarak betimleyici ve karşılaştırmalı bir yaklaşım benimseyerek, ilgi yapılarına dair ortak yönleri ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Hem sözlü hem yazılı dil verileri incelenerek, iyelikli ad tamlamaları, iyelik zamirleri ve birleşik mülkiyet yapılarından örnekler analiz edilmiştir. Her iki dilde de sahiplik çoğunlukla ad köküne kişiye göre çekimlenen iyelik eklerinin eklenmesiyle sağlanır. Örneğin “evim” sözcüğü hem Türkiye Türkçesinde hem de Azerbaycan Türkçesinde “benim evim” anlamına gelir.

Anlamsal açıdan çalışma, doğuştan gelen (inherent) ve kazanılmış (alienable) mülkiyet ayrımını dikkate almakta, bağlam ve sözcük anlamı gibi unsurların yorum üzerindeki etkilerini incelemektedir. Ayrıca, tamlayanı belirtme durumu gibi anlam ve vurgu farklarına yol açan, belirtisiz/genitif yapılar (Ali’nin evi / Alinin evi) ile ekli yapıların kullanımı karşılaştırılmaktadır. Sonuç olarak, her iki dilde de temel morfolojik stratejiler benzerlik gösterse de kullanım sıklığı, üslupsal tercihler ve dil içi sınırlamalar gibi yönlerden farklılıklar söz konusudur.

Bu karşılaştırmalı inceleme, eklemeli dillerde mülkiyet yapılarının anlaşılmasına katkı sağlamakta ve biçimbirim-sözdizim etkileşiminin dil tipolojisi açısından değerlendirilmesine ışık tutmaktadır. Ayrıca, dil öğretimi, tipolojik sınıflandırma ve karşılaştırmalı dilbilim araştırmaları açısından da önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: mülkiyet, eklemeli diller, Azerbaycan Türkçesi, Türkiye Türkçesi, morfosentaks

INTOLERANCE TO “THE OTHER”: POSTCOLONIAL READINGS OF RELIGIOUS IMPERIALISM IN BOEVE DE HAUMTONE

Lect. Çisem GÜLENLER ACAR
Niğde Ömer Halisdemir University
cisemgulenler@ohu.edu.tr

The term *colonialism*, referring to the period from the 15th to the mid-20th century, encompassed far more than just invasion, migration, and the exploitation of natural resources. It also involved encounters with new peoples, their cultures, and religions—followed by discrimination, othering, and often, forced conversion. Colonizers could neither trust nor tolerate those who were unlike themselves. Yet, even centuries before formal colonial empires emerged, England had already begun to encounter “the others” through the Crusades, exhibiting similar attitudes of superiority and exclusion. This study aims to examine *Boeve de Haumtone*, a medieval Anglo-Norman romance shaped in the form of a *chanson de geste*, as an early literary representation of religious imperialism. The text may be read through a postcolonial lens as a narrative that constructs the Saracens as the moral and spiritual "Other," portraying them as both enemies and subjects in need of Christian salvation. The conversion of the Saracen princess Josian and the missionary undertones of Boeve's actions suggest a proto-colonial mentality that aligns with postcolonial critiques of domination, intolerance, and religious ethnocentrism. This paper will argue that *Boeve de Haumtone* does not promote cultural assimilation but rather enforces religious conformity. The expectation that the non-Christian characters can only be accepted once converted highlights a pattern of ideological coercion. While lacking the overt linguistic or legal impositions found in later colonial narratives, the romance nonetheless contributes to a foundational discourse of spiritual conquest. By identifying these mechanisms of exclusion and transformation within the text, the study seeks to shed light on the early manifestations of religious imperialism in medieval literature and how these narratives foreshadow the ideological structures of Western colonialism.

Keywords: Boeve de Haumtone, Postcolonialism, chanson de geste, Christianity, religious imperialism

“ÖTEKİ”NE TAHAMMÜLSÜZLÜK: BOEVE DE HAUMTONE’DA DİNSEL EMPERYALİZMİNE POSTKOLONYAL YAKLAŞIMLAR

Öğr. Gör. Çisem GÜLENLER ACAR
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
cisemgulenler@ohu.edu.tr

Kolonyalizm terimi, 15. yüzyıldan 20. yüzyıl ortalarına uzanan dönemi ifade ederken yalnızca işgal, göç ve doğal kaynakların sömürüsünü değil; aynı zamanda yeni halklarla, onların kültürleri ve dinleriyle karşılaşmayı—ardından gelen ayrımcılık, ötekileştirme ve çoğu zaman zorla dönüştürme süreçlerini de kapsar. Kolonyalistler, kendilerinden farklı olanlara ne güvenebilir ne de tahammül edebilirdi. Nitekim resmî kolonyal imparatorluklar doğmadan yüzyıllar önce, İngiltere Haçlı Seferleri aracılığıyla “ötekilerle” tanışmış ve benzer üstünlük ile dışlayıcılık tutumlarını sergilemişti. Bu çalışma, chanson de geste formunda yazılmış Orta Çağ Anglo-Norman romansı Boeve de Haumtone’u, dinsel emperyalizmin erken bir edebî temsili olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Metin, postkolonyal bir bakışla okunduğunda Sarazenleri ahlâkî ve ruhsal anlamda “öteki” olarak inşa etmekte; onları hem düşman hem de Hristiyan kurtuluşuna muhtaç özneler olarak sunmaktadır. Sarazen prenses Josian’ın dönüşümü ve Boeve’in örtük misyoner rolü, hâkimiyet, tahammülsüzlük ve dinî etnosentrizme dair postkolonyal eleştirilerle örtüşen proto-kolonyal bir zihniyeti açığa çıkarır. Bu bildiri, Boeve de Haumtone’un kültürel asimilasyonu değil, dinî uyumu zorunlu kıldığını savunacaktır. Hristiyan olmayan karakterlerin ancak dönüştürüldükten sonra kabul görmesi, ideolojik baskının sürekliliğini göstermektedir. Daha sonraki kolonyal anlatılarda rastlanan açık dilsel ya da hukuksal dayatmalar burada bulunmasa da, romans derinlemesine işletilen bir ruhsal fetih söylemine katkıda bulunur. Metindeki dışlayıcı ve dönüştürücü mekanizmaların ortaya konulmasıyla, çalışmanın amacı Orta Çağ edebiyatındaki dinî emperyalizmin erken tezahürlerini aydınlatmak ve bu anlatıların Batı kolonyalizminin ideolojik yapılarının habercisi olduğunu göstermektir.

Anahtar Kelimeler: Boeve de Haumtone, Postkolonyalizm, chanson de geste, Hristiyanlık, dinsel Emperyalizm

SOCIOCULTURAL PROBLEMS OF INTERETHNIC UNIONS AS SEEN BY RUSSIAN STUDENTS

Student Darya KOSENKOVA
Tambov State University named after G. R. Derzhavin
kosenckova.darja2017@yandex.ru

Doctor of Sociological Sciences, Professor Svetlana Valeryevna GUZENINA
Tambov State University named after G. R. Derzhavin
dialog-lana@yandex.ru

The article focuses on the representation of an empirical sociological study conducted in 2025 in Tambov to explore the collective opinion of Russian students on the sociocultural challenges of interethnic marriages. The results of the empirical study indicate that contemporary Russian youth views interethnic unions as a platform for cultural exchange and self-determination, while acknowledging the existing challenges such as differences in traditions, stereotypes, and language barriers. The study revealed a shift in the motivation for interethnic marriage from the ideological foundations of the Soviet period to personal and psychological aspects. It was found that modern youth also pays attention to the issue of forming a Russian identity in a multicultural society. The author's survey also included the views of foreign students studying in Russia on the focal issue, which allowed for identifying the duality in the perception of Russian culture by foreigners and the existing challenges in their adaptation to new sociocultural conditions. Based on experimental data, the authors highlight the importance of government and institutional support for strengthening intercultural dialogue and developing an inclusive educational environment.

Theses:

1. Interethnic marriage unions are perceived by modern Russian students as a result of personal choice, rather than an area of ideological problems.

2. The prevalence of mutual respect values among Russian youth contributes to open intercultural exchange.

3. An empirical sociological study reveals significant generational differences: the Soviet generation, Generation X, and millennials demonstrate polar views on interethnic marriages.

4. According to Tambov students, serious problems of interethnic unions remain cultural differences: religious and language barriers, ethnostereotypes, making it difficult to understand each other in an interethnic marriage.

5. The formation of Russian identity takes place through the fusion of ethnocultural diversity and common behavioral scenarios, such as mutual respect, mutual understanding, trust.

6. Foreign students face problems of sociocultural adaptation, which require state support and development of intercultural educational programs.

7. The importance of inter-ethnic marriage alliances as a platform for cultural exchange highlights the need for further sociological monitoring to achieve public consensus.

Keywords: interethnic alliances, interethnic marriages, Russian identity, stereotypes, sociocultural issues, student youth, cultural exchange, intercultural dialogue, and adaptation of foreign students

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ПРОБЛЕМЫ МЕЖЭТНИЧЕСКИХ СОЮЗОВ ГЛАЗАМИ РОССИЙСКИХ СТУДЕНТОВ

студентка Дарья Косенкова
Тамбовский государственный университет имени Г. Р. Державина (ТГУ имени Г. Р. Державина)
kosenckova.darja2017@yandex.ru

доктор социологических наук, профессор Светлана Валерьевна Гузенина
Тамбовский государственный университет имени Г. Р. Державина (ТГУ имени Г. Р. Державина)
dialog-lana@yandex.ru

Статья посвящена репрезентации эмпирического социологического исследования, проведенного в 2025 году в г.Тамбове с целью изучения коллективного мнения российских студентов о социокультурных проблемах межэтнических браков. Результаты эмпирического исследования свидетельствуют о том, что современная российская молодежь видит в межэтнических союзах платформу для культурного обмена и самоопределения, одновременно отмечая существующие проблемы – различия в традициях, стереотипы и языковые барьеры. Исследование выявило сдвиг мотивации вступления в межэтнический брак от идеологических оснований советского периода к личностно-психологическим аспектам. Установлено, что современная молодежь уделяет внимание и вопросу формирования российской идентичности в условиях многонационального общества. Авторский опрос охватил и взгляд иностранных студентов, обучающихся в России, по фокусной проблеме, что позволило обозначить двойственность в восприятии иностранцами российской культуры и существующие проблемы их адаптации в новых социокультурных условиях. На основе экспериментальных данных, авторы актуализируют проблему государственного и институционального содействия укрепления межкультурного диалога и развития инклюзивной образовательной среды.

Тезисы:

1. Межэтнические брачные союзы воспринимаются современными российскими студентами как результат личного выбора, а не сферу идеологических проблем.

2. Преобладание ценностей взаимоуважения в среде российской молодежи способствует открытому межкультурному обмену.

3. Эмпирическое социологическое исследование выявляет значимые генерационные различия: советское поколение, поколение Х и миллениалы демонстрируют полярные взгляды на межэтнические браки.

4. Серьезными проблемами межэтнических союзов, по мнению студентов г.Тамбова, остаются культурные разногласия: религиозные и языковые барьеры, этностереотипы, затрудняющие взаимопонимание в межэтническом браке.

5. Формирование российской идентичности происходит через слияние этнокультурного многообразия и общих поведенческих сценариев, таких как взаимоуважение, взаимопонимание, доверие.

6. Иностранные студенты сталкиваются с проблемами социокультурной адаптации, которые требуют государственной поддержки и развития межкультурных образовательных программ.

7. Важность межэтнических брачных союзов, как платформы для культурного обмена, подчеркивает необходимость дальнейшего социологического мониторинга для достижения общественного согласия.

Ключевые слова: межэтнические союзы, межэтнические браки, российская идентичность, стереотипы, социокультурные проблемы, студенческая молодежь, культурный обмен, межкультурный диалог, адаптация иностранных студентов

THE CLASH OF TRADITIONAL AND MODERN GENDER ROLES AS A SOURCE OF TENSION IN INTERNATIONAL FAMILIES

Student Darya KOSENKOVA
Tambov State University named after G. R. Derzhavin
kosenckova.darja2017@yandex.ru

In the context of globalization and cultural diversity, international families face challenges arising at the intersection of traditional and modern gender roles. This article examines how longstanding stereotypes inherent in certain cultures come into conflict with contemporary ideas of gender equality and the distribution of household duties. It pays attention to the causes of tension, the peculiarities of intercultural interaction, and the potential ways of adapting to new social realities. The article's conclusions contribute to a deeper understanding of the mechanisms of family conflicts and to the development of recommendations for harmonizing the roles of traditional values and modern ideas in international families.

Theses:

1. The conflict between traditional cultural norms and modern gender ideals in international families is a significant source of daily disagreements, as representatives of one culture may rely on patriarchal values while representatives of another culture rely on principles of equality.

2. Differences in the concepts regarding the distribution of household duties and approaches to raising children, based on orthogonal cultural and gender expectations, serve as one of the key causes of tension and mutual misunderstanding in family relationships.

3. Existing traditional gender stereotypes, entrenched in the perceptions of the roles of men and women, often contradict modern standards, creating the necessity for a constant search for compromise solutions to maintain mutual respect.

4. Adaptation to new cultural realities requires a reevaluation of established norms through open dialogue between spouses, which contributes to the elimination of internal contradictions and reduces the influence of cultural differences on family life.

5. The constant confrontation between traditional and modern models of gender roles poses a serious challenge for international families, emphasizing the need to develop flexible and adaptive models of family relationships that promote harmonization and mutual respect.

Keywords: interethnic marriage, multicultural interaction, identity, gender roles, integration

КОНФЛИКТ ТРАДИЦИОННЫХ И СОВРЕМЕННЫХ ГЕНДЕРНЫХ РОЛЕЙ КАК ИСТОЧНИК НАПРЯЖЕННОСТИ В ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНЫХ СЕМЬЯХ

студентка Дарья Косенкова
Тамбовский государственный университет имени Г. Р. Державина (ТГУ имени Г. Р. Державина)
kosenckova.darja2017@yandex.ru

В условиях глобализации и культурного многообразия международные семьи сталкиваются с вызовами, возникающими на пересечении традиционных и современных гендерных ролей. Настоящая статья анализирует, каким образом устоявшиеся стереотипы, присущие отдельным культурам, вступают в конфликт с современными представлениями о равенстве полов и распределении домашних обязанностей. Внимание уделяется причинам возникновения напряжения, особенностям межкультурного взаимодействия и потенциальным путям адаптации к новым социальным реалиям. Выводы статьи способствуют глубокому пониманию механизмов семейных конфликтов и выработке рекомендаций по гармонизации роли традиционных ценностей и современных идей в международных семьях.

Тезисы:

1. Конфликт традиционных культурных норм и современных гендерных идеалов в интернациональных семьях является существенным источником ежедневных разногласий, поскольку представители одной культуры могут опираться на патриархальные ценности, в то время как представители другой – на принципы равенства.

2. Различия в концепциях распределения домашних обязанностей и подходах к воспитанию детей, базирующиеся на основе ортогональных культурных и гендерных ожиданий, служат одной из ключевых причин напряжённости и взаимного непонимания в семейных отношениях.

3. Существующие традиционные гендерные стереотипы, закреплённые в представлениях о ролях мужчины и женщины, зачастую противоречат современным установкам, создавая необходимость в постоянном поиске компромиссных решений для поддержания взаимного уважения.

4. Адаптация к новым культурным реалиям требует пересмотра устоявшихся норм посредством открытого диалога между супругами, что способствует устранению внутренних противоречий и снижению влияния культурных различий на семейную жизнь.

5. Постоянное противостояние между традиционными и современными моделями гендерных ролей представляет серьёзное испытание для интернациональных семей, подчеркивая необходимость разработки гибких и адаптивных моделей семейных отношений, способствующих гармонизации и взаимному уважению.

Ключевые слова: межэтнический брак, поликультурное взаимодействие, идентичность, гендерные роли, интеграция.

THE INTERPRETATION SKILLS OF INDIVIDUALS GROWING UP BILINGUAL

Master Student Deren MEMİOĞLU
Selçuk University
derenmemioglu07@gmail.com

The present article aims to investigate the development of interpreting skills in individuals who have been raised with two languages from an early age. Bilingualism is defined as the process of an individual learning or acquiring two languages. This occurs especially in childhood and prepares the ground for the natural development of language and translation skills. In the introduction, a general framework is presented regarding bilingual growth, and a fundamental problem is outlined concerning the emergence of children's interpreting skills over time. A key issue to address is the context in which individuals develop their interpreting skills. In the second section of the study, simultaneous and consecutive interpreting are addressed with the concept of being bilingual and growing up, and the cognitive, linguistic and social effects of these types of translation are examined in line with Vygotsky's sociocultural approach. The concept of mediation is employed to elucidate the manner in which children's interactions with their environment influence their translation capabilities. Moreover, it examines the manner in which processes such as code switching and language mixing, which are frequently observed in bilingual individuals, influence the perception of textual equivalence in the context of translation. In the third section, the skill of verbal translation is defined and the fundamental elements of this skill, which are pronunciation, summarisation and meaning transfer, are clarified. In this context, the natural interpreting roles that bilingual children assume in their daily lives towards their families or their environments are evaluated in the light of the concept of "child language brokering". Furthermore, the processes of these children's oral translation production at a young age are explicated with a comprehensive approach in terms of translation studies. The fourth section of the study focuses on the opinions of individuals who have been raised in a bilingual environment. The individuals in question were interviewed and the content of these interviews was then analysed within the context of verbal translation skills. The individuals' opinions on the results obtained from other sections, and moreover their own experiential knowledge, are conveyed. In this context, the accuracy of the results obtained in the article is also reinforced. The conclusion section of the text presents a series of educational and social recommendations with a view to enhancing the verbal translation skills of bilingual individuals. The importance of leveraging bilingual individuals' potential in the field of translation in a more deliberate and effective manner is emphasised. Concurrently, it is recommended that educational policies be restructured to acknowledge and foster the potential of these individuals. Furthermore, translation education should be incorporated into early childhood, and families should be informed accordingly.

Keywords: bilingualism, consecutive translation, interpretation, simultaneous translation, translation skill, translation studies,

ÇİFT DİLLİ BÜYÜYEN BİREYLERİN SÖZLÜ ÇEVİRİ BECERİSİ

Yüksek Lisans Öğrencisi Deren MEMİOĞLU
Selçuk Üniversitesi
derenmemioglu07@gmail.com

Bu makale, küçük yaşlarından itibaren çift dil ile büyüyen bireylerin sözlü çeviri becerilerinin nasıl geliştiğini araştırmayı hedeflemektedir. Çift dillilik, bir bireyin çift dili öğrenmesi veya edinmesi süreci olarak tanımlanırken, özellikle çocukluk döneminde gerçekleşen çift dillilik, dil gelişimi ve çeviri yeteneklerinin doğal bir şekilde oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Makalenin giriş bölümünde, çift dilli büyümeye dair genel bir çerçeve çizilerek, çocuklarda sözlü çeviri becerilerinin zaman içinde nasıl ortaya çıktığına ilişkin temel bir sorun ortaya koyulmaktadır. Bireylerin sözlü çeviri becerilerini hangi bağlamlarda geliştirdikleri de sorunlardan biridir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise eş zamanlı (simultaneous) ve ardıl (sequential) çeviri çift dilli olma ve büyüme kavramı ile ele alınmakta ve bu çeviri türlerinin bilişsel, dilsel ve sosyal etkileri Vygotsky'nin sosyokültürel yaklaşımı doğrultusunda incelenmektedir. Özellikle arabuluculuk (mediation) kavramı üzerinden, çocukların çevreleriyle kurduğu etkileşimlerin çeviri yeteneklerini nasıl biçimlendirdiği detaylı bir şekilde tartışılmaktadır. Bunun yanı sıra, çift dilli bireylerde sıkça karşılaşılan kod değiştirme ve dil karışması gibi süreçlerin, çeviri bağlamında metinsel eşdeğerlik algısını nasıl etkilediği ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde, sözlü çeviri becerisi tanımlanarak bu becerinin temel unsurları olan telaffuz, özetleme ve anlam aktarımı konuları açıklığa kavuşturulmaktadır. Bu bağlamda, çift dilli çocukların günlük yaşamlarında ailelerine veya çevrelerine yönelik olarak üstlendikleri doğal çevirmenlik rolleri, "child language brokering" kavramı ışığında değerlendirilmektedir. Ayrıca, bu çocukların küçük yaşta sözlü çeviri üretme süreçleri, çeviribilim açısından kapsamlı bir yaklaşımla açıklanmaktadır. Çalışmanın dördüncü bölümü, çift dilli büyüyen bireylerin görüşlerine ayrılmıştır. Bu bireylerle yapılan görüşmeler sözlü çeviri becerileri kapsamında ele alınmış, çalışmada yerini almıştır. Bireylerin diğer bölümlerden çıkarılan sonuçlar ile ilgili görüşleri ve ek olarak kendi tecrübeleri aktarılmıştır. Bu bağlamda makalede çıkarılan sonuçların doğruluğu da sağlamlaştırılmıştır. Sonuç bölümünde ise çift dilli bireylerde sözlü çeviri becerisini desteklemek için eğitimsel ve sosyal öneriler sunulmakta; bu bireylerin potansiyellerinin çeviri alanında daha bilinçli ve etkin şekilde yönlendirilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Aynı zamanda eğitim politikalarının bu bireylerin potansiyelini tanıyan ve destekleyen biçimde yeniden düzenlenmesi, çeviri eğitiminin erken yaşlara entegre edilmesi ve ailelerin bilinçlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: ardıl çeviri, çeviri becerisi, çeviribilim, çift dillilik, eş zamanlı çeviri, sözlü çeviri

OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS IN THE CONTEXT OF POETRY TRANSLATION AND GENERATIVE AI

Prof. Dr. Didem TUNA KÜÇÜK
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
didem.tuna@yeniyuzyil.edu.tr

Prof. Dr. Beki Refka HALEVA
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
bekirefka.haleva@yeniyuzyil.edu.tr

Poetry translation has always been a subject of reflection in both translation practice and education. Even when undertaken by human translators, it has remained open to debate, raising questions about who is qualified for it and which criteria should be prioritized. With the opportunities offered by generative AI improving day by day, poetry translation has assumed a different dimension. This study is based on the poem "ürk," in the section titled "hey de denebilir bir buluşmaya, hey!" of Serdar Solkun's 2024 book *Merhabayı Birinde Denedim Düştü Kırıldı.* As part of this study, the poem was translated into English by the researchers. Throughout the processes of reading and rendering, comparative analyses were conducted between the source and target poems from the perspective of semiotics of translation, which revealed several meaning transformations resulting from translation decisions. Once the translation was finalized, the source poem was submitted to ChatGPT for an alternative experimental translation, and the resulting target version was compared with the researchers' translation. The analysis showed that both the human-produced and AI-generated versions exhibited varying degrees of transformation in connotative and potential meanings, intertextual and associative dimensions, as well as rhythmic and emphatic features. It was also observed that the nature and direction of these transformations differed across each target text. In the conclusion part, the differences between the translations are examined within the framework of Jean-Claude Coquet's Theory of Instances of Enunciation through the concepts of discourse, enunciating instance, subject, and the translator's subjectivity, in the context of both human translators and genarative AI in relation to the unique flow and coherence of each poem. At this point, based on the assumption that the translator is, above all, a reader of the target text, the study examines to what extent the AI can fulfil this role. In parallel, the meaning transformations in the target poems are discussed in terms of cause and effect, and the opportunities and limitations inherent in poetry translation are explored, with a focus on the AI. On this basis, the study emphasizes the potential pedagogical benefits of engaging with poetry (and literary texts more broadly) for translation-oriented analysis within translator training, particularly in the age of AI. Such engagement is posited to enhance students' critical reading and decision-making abilities, enabling them to develop reflective attitudes grounded in awareness of consequences and equipping them with the necessary skills to post-edit the AI-generated outputs.

Keywords: Theory of Instances of Enunciation, semiotics of translation, poetry translation, artificial translator, *Merhabayı Birinde Denedim Düştü Kırıldı*

ŞİİR ÇEVİRİSİ VE ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ BAĞLAMINDA OLANAKLAR VE KISITLAR

Prof. Dr. Didem TUNA KÜÇÜK
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
didem.tuna@yeniyuzyil.edu.tr

Prof. Dr. Beki Refka HALEVA
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
bekirefka.haleva@yeniyuzyil.edu.tr

Şiir çevirisi gerek çeviri pratikleri gerek çeviri eğitimi bağlamında her zaman üzerinde düşünce üretilen bir konu olmuştur. Şiir çevirisi insan çevirmen söz konusu olduğunda dahi kimin çevirip çeviremeyeceği ya da hangi ölçütlerin öncelenip gözetilmesi gerektiği noktasında daima tartışmaya açık tutulmuş bir meseleyken, üretken yapay zekânın sunduğu olanakların günden güne gelişmesiyle konu farklı bir boyut almıştır. Bu çalışmanın bütüncesini Serdar Solkun'un *Merhabayı Birinde Denedim Düştü Kırıldı* (2024) adlı kitabının "hey de denebilir bir buluşmaya, hey!" başlıklı bölümünde yer alan "ürk" adlı şiiri oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında şiir tarafımızca İngilizceye çevrilmiştir. Okuma ve aktarma süreçlerinde kaynak şiir ve oluşturduğumuz erek şiir üzerinden yapılan çözümlemeler çeviri göstergebilimi bakış açısıyla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve alınan çeviri kararları sonucunda kimi anlam evrilmeleri söz konusu olmuştur. Çeviri son şeklini aldıktan sonra kaynak şiir ChatGPT üzerinden çeviri denemesine tabi tutulmuş ve elde edilen erek şiir tarafımızca yapılan çeviriyle karşılaştırılmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda her iki şekilde oluşturulan erek metinlerde yan anlamların, potansiyel anlamların, çağrışımsal ve metinlerarası bağlamların, ritimsel ve vurgusal niteliklerin kaynak metne kıyasla çeşitli düzeylerde evrilmelere uğradığı, ancak bu evrilmelerin her bir erek metin bağlamında değişik yerlere yöneldiği görülmüştür. Çalışmanın sonucunda, çeviriler arasındaki farklılıklar, Jean-Claude Coquet'nin Söyleyenler Kuramı kapsamında ortaya koyduğu söylem, söyleyen, özne ve (çevirmenin) öznelik yetisi kavramları üzerinden insan çevirmen ve üretken yapay zekâ bağlamında ve her bir şiirin kendine özgü akışı ve bütünselliği içinde ele alınmaktadır. Bu noktada, çevirmenin erek metin karşısında her şeyden önce bir okur olduğu önvarsayımından hareketle, üretken yapay zekânın bu niteliği ne ölçüde taşıyabileceği irdelenmektedir. Diğer yandan, erek şiirlerde oluşan anlam evrilmeleri neden-sonuç ilişkiselliği bağlamında tartışılmakta ve şiir çevirisinde söz konusu olan olanak ve kısıtlar üzerken yapay zekâ odağında ele alınmaktadır. Tüm bunların ışığında, çeviri eğitimi kapsamında şiir ya da genel anlamda yazınsal metinlerin çeviri amaçlı çözümlenmesinin, özellikle yapay zekâ çağında öğrencilerin eleştirel okuma, dile ilişkin karar alma, sonuçlarını fark ederek tutum geliştirme ve bu surette oluşturulan çıktıları düzeltme becerilerine yönelik olası katkılarından söz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Söyleyenler Kuramı, çeviri göstergebilimi, şiir çevirisi, yapay çevirmen, *Merhabayı Birinde Denedim Düştü Kırıldı*

THE EQUIVALENCE PROBLEM IN TRANSLATIONS FROM GERMAN

Dr. Dursun KARAKAYA
Anadolu University
dursunkarakaya@anadolu.edu.tr

Translation plays a significant role not only in communication but also in interaction between individuals and societies. Due to this importance, efforts have been made since ancient times to systematize translation and to frame it within specific norms, leading to the development of various theories and institutions. As early as antiquity, Hieronymus (348–420), who translated the Holy Bible, referred to two fundamental approaches to translation: word-for-word translation and sense-for-sense translation. Over the centuries, a growing awareness and culture of translation have developed alongside translated texts. However, the question of how to achieve true equivalence in translation has remained a subject of ongoing debate. The most significant challenges in ensuring equivalence arise in the translation of literary texts. Unlike business or technical writing, which often involves more concrete and precise structures, literary texts require a more nuanced and multidimensional translation approach. Today, the most widely accepted method in literary translation is the hermeneutic approach, as discussed by Schleiermacher, which views translation as an interpretive process. Within this framework, the translator may adopt either a localization or foreignization strategy. Schleiermacher emphasizes that the translator can either adapt the text to the target audience (localization) or bring the reader closer to the source text (foreignization) (Schleiermacher, 1985, p. 47).

In this study, excerpts translated from various German literary works are examined within the framework of these translation approaches. The translator's decisions -commonly referred to as process norms- and the linguistic features of the texts are identified and evaluated to determine whether literary equivalence has been achieved. The analysis is based on Koller's multi-dimensional equivalence model, which includes denotative, connotative, text-normative, pragmatic, and stylistic equivalence. Subsequently, the translations are assessed in terms of their impact and overall equivalence.

In conclusion, the study reveals which types of equivalence should be given particular attention in translations from German into Turkish and emphasizes the critical role of the translator's adherence to specific norms in achieving equivalence. The findings indicate that especially in literary translation, equivalence cannot be reduced to a one-to-one linguistic correspondence; rather, it must be considered through a multidimensional lens that includes cultural, stylistic, and pragmatic elements.

Keywords: Translation, German, Equivalence, Literary Translation

ALMANCA ÇEVİRİLERDE EŞDEĞERLİK SORUNSALI

Dr. Dursun KARAKAYA
Anadolu Üniversitesi
dursunkarakaya@anadolu.edu.tr

Çeviri insanlar ve toplumlar arasındaki iletişimde ve daha da önemlisi etkileşimde çok büyük bir rol oynamaktadır. Bu öneme binaen eski dönemlerden beri çeviriyi kurallı bir sistem haline getirmek, bir kalıba oturtmak için çaba gösterilmiş; fikirler, kurumlar ortaya koyulmuştur. Öyle ki; daha ilkçağda bile Kutsal Kitap'ın çevirisini yapan Hieronymus (348-420) çeviri konusunda iki temel yaklaşımdan söz eder: birebir/kelimesi kelimesine çeviri ve anlam çevirisi. Geçen yüzyıllar boyunca da çevrilen metinlerle birlikte gelişen bir çeviri bilinci ve kültürü oluşmuştur. Ancak çeviride eşdeğerliliğin gerçekten nasıl sağlanabileceği günümüze kadar süregelmiş bir tartışma konusudur. Söz konusu eşdeğerliliğin sağlanması konusunda en büyük zorluk edebi metinlerin çevrilmesinde yaşanmaktadır. Zira örneğin daha kesin ve somut cümlelerden oluşan herhangi bir iş yazışmasına ait bir metinle karşılaştırıldığında, edebi bir metnin çevrilmesinde dikkat edilmesi gereken çok daha fazla ölçüt vardır. Yazın çevirisinde günümüzün en çok kabul gören çeviri yöntemi ise Schleiermacher'in de sözünü ettiği, çeviriyi yorumbilgisel bir süreç olarak gören yöntemdir. Burada da çevirmenin benimsediği yerelleştirme ve yabancılaştırma yaklaşımları söz konusudur. Schleiermacher, çevirmenin, metnin erek okur tarafından daha iyi anlaşılması, içselleştirilebilmesi için yerelleştirme yaklaşımını seçebileceğini ya da metindeki yabancı kültürel unsurları özellikle bırakarak yabancılaştırma yaklaşımını seçebileceğini belirtmiştir (Schleiermacher, 1985, s. 47).

Çalışmada farklı Almanca eserlerden yapılan çeviri kesitleri bu yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmış; çeviride süreç normları olarak bilinen, çevirmenin çeviri sırasında aldığı kararlar, metindeki dilsel veriler saptanmış ve edebi olarak eşdeğerliliklerin sağlanıp sağlanmadığına yönelik olarak incelenmiştir. İncelenme için orijinal metinler ve çeviri kesitleri Koller'in ortaya koyduğu düzanlamsal eşdeğerlilik, yananlamsal eşdeğerlilik, metinsel eşdeğerlilik, dil-kullanımsal eşdeğerlilik ve üslup aklarımı gibi farklı boyutlardan ele alınmıştır. Ardından çeviriler yarattığı etki ve eşdeğerlilik konusunda genel olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak Almancadan Türkçeye yapılan çevirilerde hangi eşdeğerliliklere özellikle dikkat edilmesi gerektiği, çevirmenin hangi çeviri normunu benimsediğinin, eşdeğerliliğin sağlanması ve işlevsel uygunluk bakımından ne denli önemli olduğu göstermektedir. Bulgular, özellikle edebi çeviride eşdeğerlilik kavramının yalnızca dilsel düzlemdeki birebir karşılıklardan ibaret olmadığını; bunun yerine kültürel, üslup ve pragmatik boyutları da içeren çok boyutlu bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Almanca, Eşdeğerlilik, Edebi çeviri

ARTIFICIAL INTELLIGENCE, SYMBOL AND SILENCE: ON THE WITHDRAWAL OF THE COLLECTIVE UNCONSCIOUS FROM LITERATURE

Lecturer Duygu SEZER
Bogazici University
duygu.sezer@pt.bogazici.edu.tr

This paper addresses the tension between the increasing use of AI-assisted written text production and the role of humans as symbol-producing beings in constructing meaning. Throughout history, humans have articulated the collective unconscious through literary narratives, symbolizing their existential anxieties, particularly the destructive effect of time related to the inevitability of death. When considered within the framework of Gilbert Durand's theory of symbolic imagination and Carl Gustav Jung's concept of archetypes, the act of writing is seen not merely as a form of narrative production but also as a process through which individual and collective unconscious content is transposed onto a symbolic plane.

However, the widespread adoption of AI systems for producing literary, personal, and functional texts today transforms the meaning of the writing act. Humans now tend not only to access or generate information but also to create emotional, social, and creative content through these tools. This situation poses the risk of sidelining the human's subjective experience in the symbolic transmission of the collective unconscious. Although AI can generate content, it lacks existential experience, intuition, and the depths of the unconscious; it can only produce formal repetitions of these motifs.

This study argues that, even if AI-generated texts resemble archetypal structures, the symbols they contain do not bear a connection forged through the human's inner conflicts. Therefore, the automation of writing may weaken the creative relationship humans have with their unconscious and, in the long term, lead to the atrophy of the capacity to produce meaning. The paper emphasizes AI's reflective rather than generative nature and advocates for the necessity of sustaining human writing practices to preserve literature's and writing's place in the collective symbolic memory.

Keywords: Artificial Intelligence, Literature and Meaning, Collective Unconscious, Symbolism

YAPAY ZEKÂ, SEMBOL VE SESSİZLİK: KOLEKTİF BİLİNÇDIŞININ EDEBİYATTAN ÇEKİLİŞİ ÜZERİNE

Öğr. Gör. Duygu SEZER
Boğaziçi Üniversitesi
duygu.sezer@pt.bogazici.edu.tr

Bu bildiri, yapay zekâ destekli yazılı metin üretiminin artan kullanımı ile insanın sembol üreten bir varlık olarak anlam inşasındaki rolü arasındaki gerilimi ele almaktadır. İnsan, tarihsel süreçte edebi anlatılar aracılığıyla kolektif bilinçdışını dile getirerek, varoluşsal kaygılarını ve özellikle ölümün kaçınılmazlığıyla ilişkili olan zamanın yıkıcı etkisini sembolleştirmiştir. Gilbert Durand'ın sembolik imgelem kuramı ve Carl Gustav Jung'un arketip kavramı bu bağlamda değerlendirildiğinde, yazma ediminin yalnızca bir anlatı üretme biçimi değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal bilinçdışının sembolik düzleme taşınması olarak işlev gördüğü görülmektedir.

Ancak günümüzde yapay zekâ sistemlerinin edebi, kişisel ve işlevsel metin üretiminde yaygın biçimde kullanılmaya başlanması, yazma eyleminin anlamını dönüştürmektedir. İnsanlar artık yalnızca bilgiye erişmek ya da üretmek için değil, duygusal, sosyal ve yaratıcı içerikleri de bu araçlar aracılığıyla oluşturma eğilimindedir. Bu durum, kolektif bilinçdışının sembolik aktarımında insanın öznel deneyimini devre dışı bırakma riski taşımaktadır. Çünkü yapay zekâ, içerik üretse de varoluşsal deneyime, sezgiye ve bilinçdışı derinliklere sahip değildir; yalnızca bu izleklerin biçimsel tekrarlarını üretebilir.

Bu çalışmada, yapay zekâ ile üretilen metinlerin arketipsel yapılara benzerlik gösterse dahi, içerdiği sembollerin insanın içsel çatışmalarıyla kurulmuş bir bağ taşımadığı ileri sürülmektedir. Dolayısıyla yazmanın otomatikleşmesi, insanın kendi bilinçdışıyla kurduğu yaratıcı ilişkinin zayıflamasına ve uzun vadede anlam üretme kapasitesinin körelmesine yol açabilir. Bildiri, yapay zekânın üretici değil yansıtıcı doğasına dikkat çekerek, edebiyatın ve yazının kolektif sembolik hafızadaki yerini koruyabilmesi için insanın yazma pratiğini sürdürmesinin gerekliliğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Edebiyat ve Anlam, Kolektif Bilinçdışı, Sembolizm

THE SEMANTIC FIELD OF "PEACE" AND ITS NOMINATIONS IN THE TREATIES OF RUSSIAN PRINCES (10TH-14TH CENTURIES)

PhD hab., Professor Elena CHASHCHINA
Adam Mickiewicz University in Poznan
jelena.c@amu.edu.pl

This paper analyses the semantic field "мир" and its nominations, as well as the peculiarities of their systemic relations. The author identifies large word-forming clusters and stable word combinations. The material comprises international treaties of the Russian princes from the early stage of the formation of the Ancient Russian state, which were important for strengthening and developing political, economic and cultural relations between Rus and Byzantium in the 10th century. It also includes international treaties of Rus, as well as treaties between the princes from the 13th-14th centuries, which reflect the process of peace and its main characteristics. The researchers note that one of the main elements in the semantics of the lexeme "мир" is the meaning of "an agreement or treaty", the conclusion of which leads to a state of peace and friendship. The treaties of the Russian princes feature combinations such as *сотворити мир*, *построити мир* – "establish peaceful relations", *построити первый мир* – "to restore former peaceful relations", *обновити ветхий мир* – "to renew the old treaty". A significant part of the lexical-semantic field "мир" is occupied by the derivational nest of the root -*люб*-: *любовь, любительный, любительство, нелюбье*, and so on. The sources record stable word combinations such as *сотворити любовь утвердити любовь, любовь известити, разрушить любовь*. Word combinations such as *бывшая любовь* – "the peace that existed in the past" and *любовь непревратная и непостижимая* – "unbreakable and faultless friendship" are recorded. Of particular interest is the preposition-adjective form with the preposition *по – по любви*: *А что ся учинитъ межи вас по любви*. Stable word combinations include *по любви в правду, взять любовь со мною*, *нелюбья не держати*. Treaties include legal norms and penalties for illegal acts. They also contain trade rules and maritime law peculiarities, as well as oaths. One productive model included in the LSP is the phrase *жить без обиды* or *торговати безъ зацѣпокъ и без пакости*, which represents a preposition-adjective construction with the preposition *без*. The lexical units of the above semantic field are also examined in terms of their origin and historical development.

Keywords: treaties, Russian princes, semantics, Ancient Russia

СЕМАНТИЧЕСКОЕ ПОЛЕ «МИР» И ЕГО НОМИНАЦИИ В ДОГОВОРАХ РУССКИХ КНЯЗЕЙ X-XIV ВЕКОВ

PhD hab., профессор Елена Чащина
Университет имени Адама Мицкевича в Познани
jelena.c@amu.edu.pl

Данный доклад содержит анализ семантического поля «Мир» и его номинаций, а также особенностей их системных отношений. Автором выделяются наиболее объемные словообразовательные гнезда и устойчивые словосочетания. Материалом послужили международные договоры русских князей, относящиеся к раннему этапу формирования древнерусского государства и имеющие важное значение для укрепления и развития политических, экономических и культурных связей Руси с Византией в X в., а также международные договоры Руси и договоры между князьями XIII-XIV вв., отражающие процесс заключения мира и его основные характеристики. Как отмечают исследователи, в семантике лексемы «мир» одним из основных элементов является значение «соглашение, договор», заключение которого и приводит к состоянию мира и дружбы. В договорах русских князей фиксируются сочетания *сотворити мир*, *построити мир* – «установить мирные отношения», *построити первый мир* – «восстановить прежние мирные отношения, то есть существовавшие до военных действий», *обновити ветхий мир* – «возобновить старый договор». Значительную часть лексико-семантического поля «мир» занимает деривационное гнездо корня *-люб-*: *любовь, любительный, любительство, нелюбье* и др. Источники фиксируют устойчивые словосочетания: *сотворити любовь*, *утвердити любовь, любовь известити, разрушить любовь.* Зафиксированы словосочетания *бывшая любовь* – «существовавший мир», *любовь непревратная и непостижимая* – «нерушимая и безупречная дружба». Особый интерес представляет предложно-падежная форма с предлогом *по – по любви*: *А что ся учинитъ межи вас по любви*. Характеризуются частотностью: *по любви в правду, взять любовь со мною, нелюбья не держати*. Договоры включают в себя нормы права, наказания за совершенные противоправные деяния, содержат также правила торговли, особенности берегового права, клятвы. Одной из продуктивных моделей, входящих в состав ЛСП, являются фраземы с отрицанием, обозначающие нежелательное действие, представляющие собой предложно-падежную конструкцию с предлогом *без: жить без обиды, торговати безъ зацѣпокъ и без пакости.* Лексические единицы указанного семантического поля рассматриваются также с точки зрения происхождения и их исторического развития.

Ключевые слова: договоры, русские князья, семантика, Древняя Русь

CONFERENCE INTERPRETING: SINK OR SWIM

Senior Lecturer Elena Aleksandrovna KRASOVSKAYA
Saint Petersburg State University (SPbGU)
el.krasovskaya@gmail.com
e.krasovskaya@spbu.ru

Like many other fields of expertise, conference interpreting calls for extensive knowledge: one needs to learn a lot about a lot of things (by heart, if necessary), and it extends far beyond the boundaries of linguistics. Some of that knowledge may go extremely in depth and requires considerable time and perseverance to acquire. That, however, does not make this job unique (nor does it necessarily warrant success). What does stand it out is a peculiar feature that some people may find hard to embrace: its open-endedness. There is not one solution to "how do I render this or that", no "correct" answer, no definitive outcome. We must acknowledge, without a doubt, certain things that leave no room for variance (e.g. terminology). But overall, conference interpreting is very much like wading into unchartered waters: every job you do you do for the first time, no matter how experienced you are. For there are an infinite number of ideas that can be expressed in an infinite number of ways, in an infinite number of different contexts and settings. You can never be sure exactly what you are going to be dealing with, and you always face that challenge alone, with no one to back you up, knowing that the responsibility rests solely and entirely with you. It is, indeed, a "sink or swim" situation.

So, what can be done to ensure (to some extent, at least) that one swims rather than sinks? What kind of training is needed for an aspiring interpreter with a strong foundation in linguistic skills but little experience to become a capable professional? And, most importantly, how to make it all safe, so that the whole thing does not turn out a major discouragement?

It appears that a certain discipline of the mind is essential in helping an interpreter to navigate their way through a maze of meanings while making full and efficient use of all available resources. Fostering such discipline of the mind relies heavily on emotional intelligence alongside linguistic competence and logical reasoning.

Keywords: conference interpreting, training, comparative analysis, emotional intelligence, speech act, context, disambiguation

УСТНЫЙ ПЕРЕВОД: ИГРА НА ВЫЖИВАНИЕ

старший преподаватель Елена Александровна Красовская
Санкт-Петербургский государственный университет (СПбГУ)
el.krasovskaya@gmail.com
e.krasovskaya@spbu.ru

Профессия устного переводчика, как и многие другие области профессиональной деятельности, предполагает наличие обширных знаний: необходима осведомленность во многих аспектах различных тем, многое приходится запоминать наизусть, причем не только в том, что касается языка. Зачастую требуется значительное время и упорство, чтобы вникнуть во все нюансы. Однако, не это определяет уникальность данной профессии (равно как само по себе еще не является гарантией успеха). Ее выделяет одна характерная особенность, осознать и принять которую готовы не все – принципиальное отсутствие заведомо «правильного» решения, заранее определенного и единственно верного ответа на вопрос «как это перевести». Разумеется, есть вещи, не допускающие разночтений (терминология, к примеру). Но в целом, можно сказать, что устный переводчик каждый раз вступает на некую неизведанную территорию; каждый раз делает все как впервые – причем неважно, насколько он опытен. Существует бессчетное число мыслей, которые могут быть выражены бессчетным количеством способов в бессчетном множестве различных контекстов и ситуаций. Переводчик никогда не может точно знать заранее, с чем ему предстоит столкнуться, и в этой непростой ситуации ему больше не на кого положиться – он всегда один, и вся ответственность падает целиком и полностью на него самого. Ты должен справиться, а если не сможешь – пеняй на себя.

Так что же необходимо для того, чтобы справиться? Можно ли (хотя бы до некоторой степени) подготовить человека к «выживанию» в такой ситуации? Какая именно подготовка может помочь начинающему переводчику с хорошим языковым базисом, но без достаточного опыта работы освоить эту профессию? Не менее важный вопрос: как сделать так, чтобы в процессе не травмировать человека, не отбить у него всякое желание вообще что-либо делать на этом поприще?

Необходима определенная дисциплина ума, чтобы переводчик мог найти дорогу в лабиринте смыслов, максимально эффективно используя при этом все имеющиеся в его распоряжении ресурсы. Воспитание подобной дисциплины ума предполагает опору на эмоциональный интеллект, а не только на языковую компетенцию и логическое мышление.

Ключевые слова: устный перевод, подготовка, сравнительный анализ, эмоциональный интеллект, речевой акт, контекст, устранение неоднозначности

DUAL ADDRESS IN GERMAN SONG TEXTS (AT THE EXAMPLE OF “DEINE FREUNDE”)

PhD in Philology Elena Pavlovna PRIVALOVA
Assistant Professor at the Department of Lexicology and Stylistics of German, Faculty of German, Moscow State Linguistic University
Senior Teacher at the Department of Foreign Languages and Intercultural Communication, Financial University under the Government of the Russian Federation
privalova.ep@yandex.ru

Dual address, dual audience, double attribution, or crosswriting – all of these terms stand for the fact that text written for children are often aimed at least at two groups of target audience, children on the one hand and their parents on the other hand. The problem of dual address has been drawing attention of linguists and literary researchers in the recent decades. In fact, text written for children are mostly chosen, bought, read aloud and evaluated by adults. Besides, since the 20th century the role of children in the society has been changing. Children have occupied a steady place in the society life, in many spheres even almost on an equal footing with adults. These facts are seen as some of the reasons for modern texts pursuing double address strategy. Besides, double address can be considered as an intentional author’s strategy which is proofed by the fact that many writing schools declare it in their programs as a skill to be studied.

However, not only fiction and non-fiction texts but also song texts can have double address which is to be investigated in this report. The fact is that modern songs often focus on social problems. The song texts of the German band “Deine Freunde” cover the wide palette of childhood tones described from the child’s point of view, entertaining and supporting children by understanding their problems and at the same time being some kind of a translator of children’s problems to adults also listening to them. The aim of this report is to bring to light motives and subjects contained in the chosen language material relevant both for children and parents and to focus on authors’ strategies aimed at putting forward the problems of modern childhood and drawing the adults’ attention to them. Among problems to be raised in the report is the question whether the strategy of double address is in fact always intentional or can be occasional as well.

Keywords: children’s literature, double address, modern song discourse

ДВОЙНАЯ АДРЕСАЦИЯ В ТЕКСТАХ НЕМЕЦКИХ ПЕСЕН (НА ПРИМЕРЕ «DEINE FREUNDE»)

кандидат филологических наук Елена Павловна Привалова
доцент кафедры лексикологии и стилистики немецкого языка факультета немецкого языка Московского государственного лингвистического университета
старший преподаватель кафедры иностранных языков и межкультурной коммуникации Финансового университета при Правительстве Российской Федерации
privalova.ep@yandex.ru

Двойное обращение, двойная адресация, двойная соотнесенность, или кроссрайтинг – все эти термины означают, что тексты, написанные для детей, зачастую имеют как минимум две группы целевой аудитории: с одной стороны, детей, с другой стороны, родителей. Проблема двойной адресации привлекает интерес лингвистов и литературоведов на протяжении последних десятилетий. Фактически тексты, написанные для детей, в основном выбирают, покупают, читают вслух и оценивают взрослые. Кроме того, в XX веке существенно изменилась роль детей в обществе. Дети заняли прочное место в жизни общества, во многих сферах практически наравне со взрослыми. Данные факты могут быть рассмотрены как некоторые причины утверждения двойной адресации в современных текстах. Кроме того, двойная адресация может рассматриваться в качестве преднамеренной авторской стратегии автора, что подтверждается тем фактом, что многие литературные курсы фиксируют этот навык в своих программах.

Однако не только художественные и научно-популярные тексты, но и тексты песен могут иметь двойную адресацию. В настоящем докладе мы ставим целью исследование двойной адресации в текстах песен. Важно отметить, что современные песни часто затрагивают актуальные социальные проблемы. Тексты песен немецкой группы «Deine Freunde» охватывают широкую палитру оттенков детства, описанных с точки зрения ребенка. Исполнители ставят своей целью не только развлечь детей, но и выразить им свою поддержку, продемонстрировать, что они понимают проблемы детей. Одновременно авторы и исполнители песен выступают в роли своего рода переводчиков детских проблем на язык взрослых, которые также являются слушателями. В представленном докладе будут выявлены мотивы и темы, содержащиеся в выбранном языковом материале, актуальные как для детей, так и для родителей, а также исследованы стратегии авторов, направленные на описание проблем современного детства и привлечение к ним внимания взрослых. Среди прочих проблем в докладе будет поднят и проанализирован вопрос, всегда ли стратегия двойной адресации является действительно преднамеренной или может быть случайной.

Ключевые слова: детская литература, двойная адресация, современный песенный дискурс

THE ARTICLE AS A COHESIVE DEVICE IN MODERN ENGLISH

Senior Lecturer Elmira ALIYEVA
Azerbaijan University of Languages
elmirahaliyeva@yahoo.com

Text coherence is an immanent feature of the text, the principle of its organization. In other words, we cannot imagine a text without coherence. Various language units are used to create coherence in texts. Formal grammatical means in text coherence include pronouns, pronoun-adverbs, tense forms, as well as conjunctions, articles, etc. Articles are one of these language units.

It is believed that the theme, which is a left-sided connecting element, refers to what was said before, while the rheme, which is a right-sided connecting element, provides new information. The article also acts as a theme, which is a left-sided connecting element. It has been determined by linguists that the article, as a cohesive device, acts as an anaphoric and cataphoric reference within the text and, being used as a means of grammatical connection within the text, as well as between sentences, serves to grammatically connect the sentences within the text.

The study of the connective function of the article in text creation is of great importance because until recently, the functions of the article were studied only within the sentence.

In this thesis, our main goal is to study the functions of the article at the text level. This is important because, until the emergence and development of text linguistics, the article was studied only based on the meaning of definiteness and indefiniteness expressed in the sentence. Recently, one can come across the works of a number of linguists who study the role of the article in textual coherence. It is precisely textual linguistics that is capable of studying the article and the regularities of its use from a theoretical and practical point of view, because a sentence taken out of context is communicatively weak and cannot fully convey the meanings implicitly hidden in the information. The full meaning of any sentence is understood by the addressee when it is used together with other sentences used in a coherent manner in the text. Therefore, the study of the functions of the article gives positive results when it is carried out not within the sentence, but within the text.

Thus, the communicative semantics of the article can be revealed only within the text. The article, participating in the coherence of the text expressed by the speaker/writer or listener/reader, can perform all its functions in the syntactic structure of the utterance. The article is considered to be an actualizer not only of the grammatical category of definiteness-indefiniteness, but also of text categories, for example, of the communicative articulation of a sentence.

Keywords: cohesion, coherence, definiteness, indefiniteness, syntactic structure

MÜASİR İNGİLİS DİLİNDƏ ARTİKL KOHESİV VASİTƏ KİMİ

baş müəllim Elmira Əliyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
elmirahaliyeva@yahoo.com

Mətn əlaqəliliyi mətnin immanent xüsusiyyəti, onun təşkili prinsipidir. Başqa sözlə desək, biz mətni əlaqəsiz təsəvvür edə bilmərik. Mətnlərdə əlaqəlilik yaratmaq üçün müxtəlif dil vahidlərindən istifadə edilir. Mətn əlaqəliliyində formal qrammatik vasitələrə əvəzlikləri, əvəzlik-zərfləri, zaman formalarını, habelə bağlayıcı, artikl və s. aid etmək olar. Bu dil vahidlərindən biri də artikllardır.

Belə hesab edilir ki, sol tərəfli əlaqə elementi olan tema əvvəl deyilənə aid olur, sağ tərəfli əlaqə elementi olan rema isə yeni informasiyanı verir. Artikl da sol tərəfli əlaqə elementi olan tema qismində çıxış edir. Dilçilər tərəfindən müəyyən edilmişdir ki, artikl kohesiv vasitə olaraq mətn daxilində anaforik və kataforik referensiya kimi çıxış edir və mətn daxilində, eləcə də cümlələr arasında qrammatik əlaqə vasitəsi kimi işlənərək, mətn daxilindəki cümlələrin qrammatik şəkildə əlaqələnməyinə xidmət edir. Mətn yaradıcılığında artiklın əlaqələndirici funksiyasının tədqiqi ona görə böyük əhəmiyyət daşıyır ki, artiklın funksiyaları son zamanlaradək yalnız cümlə daxilində tədqiq edilmişdir.

Bu tezisdə bizim əsas məqsədimiz mətn səviyyəsində artiklın daşıdığı funksiyaları tədqiq etməkdən ibarətdir. Bu ona görə əhəmiyyətlidir ki, mətn dilçiliyinin yaranması və inkişafına qədər artikl yalnız cümlədə ifadə etdiyi müəyyənlik və qeyri-müəyyənlik mənasına əsasən tədqiq edilirdi. Son vaxtlar artiklın mətn əlaqəliliyində rolunu tədqiq edən bir sıra dilçilərin əsərlərinə rast gəlmək olur. Məhz mətn dilçiliyi artikl və onun işlənməsi qanunauyğunluqlarını nəzəri və praktik cəhətdən əsaslı tədqiq etməyə qadirdir, çünki kontekstdən ayrı götürülmüş bir cümlə kommunikativ cəhətdən zəif olduğundan informasiyada implisit olaraq gizlənən mənaları tam ötürə bilmir. Hər hansı cümlənin tam mənası adresat tərəfindən mətndə əlaqəli şəkildə işlənmiş digər cümlələrlə birlikdə işləndikdə anlaşılır. Buna görə də, artiklın funksiyalarının tədqiqi cümlə daxilində deyil, mətn daxilində aparıldığı zaman müsbət nəticə verir.

Beləliklə artiklın kommunikativ semantikası yalnız mətn daxilində aşkar edilə bilər. Danışan/yazan və ya dinləyici/oxucu tərəfindən ifadə edilən mətnin əlaqəliyində iştirak edən artikl söyləmin sintaktik strukturunda özünün bütün funksiyalarını icra edə bilər. Artikl təkcə müəyyənlik–qeyri-müəyyənliyin qrammatik kateqoriyasının deyil, eyni zamanda mətn kateqoriyalarının, məsələn cümlənin kommunikativ üzvlənməsinin aktualizatoru hesab edilir.

Açar sözlər: koheziya, koherensiya, müəyyənlik, qeyri-müəyyənlik, sintaktik quruluş

LANGUAGE UNITS, REFERENTS, LOCALISMS IN ENGLISH AND THEIR TRANSLATION INTO THE AZERBAIJANIAN LANGUAGE

PhD in Philology Elnara Akif HASANGULIYEVA
Azerbaijan University of Languages
ehasanquliyeva@mail.ru

The article contains the analysis of the linguistic local history of Great Britain, especially typical names, referents, toponyms, nicknames and their etymology. Interesting nuances of such expressions when translated into Azerbaijani are also revealed.

It should be noted that the linguistic local history of Great Britain is very rich. The study of toponyms, personal names, surnames, nicknames, typical names, the formation of various place names and their etymology is of particular interest to every person studying the English language. Thus, the study of typical English personal names, after which period nicknames were transformed into surnames is a very useful tool not only for the speakers of the language, but also for those who study the language. The colorful ethnic history of Great Britain is reflected in the personal names, surnames, nicknames, toponyms and referents of the English.

All compound English personal names are of Anglo-Saxon origin. The Anglo-Saxons believed in the magical power of names and believed that they would bring honor, power and happiness to those who bore them. Starting from the 11th century, Normanism caused a serious change in the groups of northern Anglo-Saxon names. Thus, modern personal names such as William, Robert, Richard Roger, etc. are Norman names. Norman names supplanted Anglo-Saxon names.

To change such words in English into Azerbaijani, as well as to read them, it is necessary to use encyclopedias and dictionaries. Because there are words that are already outdated, and there are also those that are considered to have a new meaning. In this case, when learning those words in another language, first their transcription, pronunciation, and then their translation are given. When pronouncing any word in English, the sounds contained in it come to the reader's aid. Because when a person learning the sounds of a foreign language hears any sound for the first time, a sound close to or corresponding to that sound in his native language comes to his mind.

Keywords: typical names, nicknames, referents, compound English names

İNGİLİS DİLİNDƏ DİL VAHİDLƏRİ, REFERENTLƏR, LOKALİZMLƏR VƏ ONLARIN AZƏRBAYCAN DİLİNƏ TƏRCÜMƏSİ

fil.ü.f.d. Elnarə Akif qızı Hasanquliyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
ehasanquliyeva@mail.ru

Məqalədə Böyük Britaniyanın linqvistik diyarşünaslığı, xüsusilə tipik adlar, referentlər, toponimlər, ləqəblər və onların etimologiyası araşdırılır. Burada həmçinin Azərbaycan dilinə tərcümə zamanı belə ifadələrin maraqlı nüansları ortaya çıxarılır.

Qeyd etmək lazımdır ki, Böyük Britaniyanın linqvistik diyarşünaslığı həddindən çox zəngindir. Toponimlər, insan adları, soyadlar, ləqəblər, tipik adlar, müxtəlif yer adlarının yaranması və onların etimologiyasının öyrənilməsi ingilis dilini tədqiq edən hər bir şəxs üçün xüsusi maraq kəsb edir. Belə ki, tipik ingilis şəxs adlarının, ləqəblərin hansı dövrdən sonra soyadlara cevrilmələri təkcə dilin daşıyıcıları üçün deyil, həmçinin hər bir ingilis dili araşdıran mütəxəssis və öyrənənlər üçün çox faydalı vasitədir. Böyük Britaniyanın və İngiltərənin rəngarəng və zəngin etnik tarixi ingilislərin şəxs adlarında, soyadlarında, ləqəblərində, toponimlərdə və referentlərdə öz parlaq əksini tapır.

Bütün müərəkkəb ingilis şəxs adlarının tərkib hissəsi anqlo-sakson mənşəlidir. Anqlo-saksonlar adların sehirli, möcüzəvi qüvvəsinə və onların bu adları daşıyan şəxslərə şərəf, qüvvət, güc, xoşbəxtlik gətirəcəyinə inanırdılar. XI əsrdən başlayaraq isə Norman mənşəli şimal anqlo-sakson adlarının qrupları da ciddi dəyişikliyə səbəb oldu. Belə ki, müasir şəxs adlarından William, Robert, Richard Roger və s. buna bənzər adlar Norman işğalının nəticəsi olaraq normanlardan keçmə şəxs adlarıdır. Norman şəxs adları anqlo-sakson adlarını daha sonra sıxışdıraraq sıradan çıxarmışdır.

Azərbaycan dilində ingilis dilindəki yuxarıda qeyd olunan belə sözlərin dəyişdirilməsi, eləcə də oxunması üçün spesifik ensiklopediyadan, lüğətlərdən və digər vasitələrdən istifadə etmək lazımdır. Çünki elə sözlərə rast gəlinir ki, onlar artıq köhnəlmiş, arxaikləşmiş sayılırlar, elələri də olur ki, onlar yeni mənalı hesab olunurlar. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu zaman həmin sözləri digər dildə öyrənərkən ilk öncə onların oxunuşu, transkripsiyası, tələffüzü, daha sonra isə tərcüməsi verilir. İngilis dilindəki hər hansı sözü tələffüz edərkən onun tərkibindəki səslər oxucunun köməyinə çatır. Çünki xarici dildəki səsləri öyrənən hər bir şəxs ilk dəfə hər hansı səsi eşitdikdə onun ağlına əvvəlcə öz ana dilində olan həmin səsə yaxın və ya uyğun səs gəlir.

Açar sözlər: tipik adlar, ləqəblər, referentlər, mürəkkəb ingilis adları

BASIC METHODS OF ANALYSIS USED IN CORPUS LINGUISTICS

PhD in Philology, Senior Lecturer Elnara PUTAYEVA
Azerbaijan University of Languages
putayeva.elnara@adu.edu.az

Corpus linguistics is an area that uses large amounts of texts to analyze the real use of language. Methods in this area provide a variety of approaches to studying the structure, functions and dynamics of language. The methods used in corpus linguistics vary depending on the purpose and subject of the study, but in general, numerous statistical and graphical methods are used to analyze the language.

In order to present some modern approaches to the subject, it is appropriate to explain the main methods below:

1.*Morphological Analysis*
In this type of analysis, the structure and constituent parts of words (morphemes) are examined. In corpus linguistics, through morpheme analysis, the relationship between suffixes, root and additional parts is determined.
2. *Syntactic Analysis*
Through this method used to analyze the syntactic structure of sentences, the function and relationships of each word in sentences are determined. In other words, the importance of the sentence structure (for example: in English it is called SVO) is more emphasized when analyzing each sentence in the corpus based on its syntactic structure.
3. *Lexical and Semantic Analysis*
Lexical analysis in corpus linguistics allows you to examine the lexical composition of a particular text, repetitions, related words. Methods of semantic analysis determine the meanings of words and phrases, their polysemy, homonymy, synonymy, etc. which makes it possible to explore.
4. *Statistical Analysis*
Through this method, the repetition of word combinations that are consistent in the text is investigated, frequency of certain words, phrases or phraseological combinations used in the corpus is determined, it is analyzed how a word is used in different contexts.
5. *Pragmatic and Discourse Analysis*
This method examines how language is used within the context, pragmatic features such as sarcasm, irony, metaphor are analyzed on the corpus. The use of the text in a certain context (everyday communication, formal correspondence, etc.) is also consequently analyzed.
6. *Coherence and Cohesion Analysis*
Coherence follows the logical and semantic flow of the text, exploring how ideas within any text relate and explain each other. Cohesion delves into the relationship between sentences and paragraphs, between connecting words and suffixes.

Corpus linguistics includes numerous methods for analyzing various aspects of language. Morphological, syntactic, lexical and semantic analysis in many languages, as well as social and pragmatic analysis enrich the areas of application of corpus linguistics.

Keywords: corpus linguistics, methods of analysis, text

KORPUS DİLÇİLİYİNDƏ İSTİFADƏ OLUNAN ƏSAS TƏHLİL ÜSULLARINA DAİR

fil.ü.f.d., baş müəllim Elnarə Putayeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
putayeva.elnara@adu.edu.az

Korpus dilçiliyi dilin real istifadəsini təhlil etmək üçün böyük miqdarda mətnlərdən istifadə edən bir sahədir. Bu sahədəki metodlar, dilin strukturunu, funksiyalarını və dinamikasını öyrənmək üçün müxtəlif yanaşmalar təqdim edir. Korpus dilçiliyində istifadə olunan metod və üsullar tədqiqatın məqsədinə və mövzusuna görə dəyişsə də, ümumilikdə, dilin təhlili üçün çoxsaylı statistik və qrafik metodlardan istifadə olunur.

Mövzu ilə bağlı daha müasir yanaşmalar təqdim etmək üçün aşağıda əsas metod və üsulları izah etmək yerinə düşər:

1. *Morfoloji təhlil*

Bu təhlil növündə sözlərin quruluşu və tərkib hissələri (morfem) araşdırılır. Korpus dilçiliyində morfem analizi vasitəsilə sözlərdəki şəkilçilər, kök və əlavə hissələr arasındakı əlaqə müəyyən edilir.

2. *Sintaktik təhlil*

Cümlələrin sintaktik strukturunu təhlil etmək üçün istifadə olunan bu metod vasitəsilə cümlələrdəki hər bir sözün funksiyası və əlaqələri müəyyən edilir. Başqa sözlə desək, korpusdakı hər bir cümlə sintaktik quruluşuna əsasən təhlil edilərkən cümlə quruluşunun (məsələn, ingilis dilində bu SVO adlanır) əhəmiyyəti daha çox vurğulanır.

3. *Leksik və semantik təhlil*

Korpus dilçiliyində leksik təhlil müəyyən bir mətnin leksik tərkibini, təkrarları, əlaqələnmiş sözləri araşdırmağa imkan verir. Semantik təhlil metodları sözlərin və ifadələrin mənalarını, çoxmənalılığı, omonimliyi, sinonimliyi və s. tədqiq etməyə imkan yaradır.

4. *Statistik təhlil*

Bu metod vasitəsilə mətndə ardıcıl olan söz birləşmələrinin təkrarlanması araşdırılır, korpusda müəyyən sözlərin, ifadələrin və ya frazeoloji birləşmələrin hansı tezlikdə işləndiyi müəyyənləşdirilir, bir sözün müxtəlif kontekstlərdə necə istifadə olunduğu təhlil edilir. Bu metodla müəyyən bir sözün mətndə harada və necə işləndiyi müəyyən olunur.

5. *Praqmatika və diskurs təhlili*

Bu üsul dilin kontekst daxilində necə istifadə olunduğunu araşdırır, sarkazm, ironiya, məcaz kimi praqmatik xüsusiyyətlər korpus üzərində təhlil edilir, mətnin müəyyən kontekstdə (gündəlik ünsiyyət, rəsmi yazışmalar və s.) necə istifadə olunduğu müəyyənləşdirilir.

6. *Koherensiya və koheziya təhlili*

Koherensiya mətnin məntiqi və semantik axınını izləyir, istənilən mətn daxilindəki ideyaların necə əlaqələndiyi və bir-birini izah etdiyi tədqiq edilir. Koheziya cümlələr və paraqraflar, bağlayıcı sözlər və şəkilçilər arasındakı əlaqəni incələyir.

Korpus dilçiliyi, dilin müxtəlif aspektlərini təhlil etmək üçün çoxsaylı metodları özündə cəmləyir. Bir çox dillərdə morfoloji, sintaktik, leksik və semantik analizlər, həmçinin sosial və praqmatik təhlillər və s. korpus dilçiliyinin tətbiq sahələrini zənginləşdirir.

Açar sözlər: korpus dilçiliyi, təhlil metodları, mətn

COMMON AUXILIARY PARTS OF SPEECH IN M. KASHGARI'S "DIVANÜ LÜGATI'T-TÜRK" AND THE ORKHON-YENISEI INSCRIPTIONS

Senior Lecturer Elnara Vagif YAHYAYEVA
Azerbaijan University of Languages
yehyayevaelnare@gmail.com

The article examines the function words used in two major monuments of Turkic languages: Mahmud al-Kashgari's "Divanü Lügati't-Türk" and the Orkhon-Yenisei inscriptions. The study covers the functions and semantic types of identical function words found in both sources. Using the historical-comparative method, the research compares the function words commonly used in "Divanü Lügati't-Türk" and the Orkhon-Yenisei monuments, highlighting their similarities and differences.

Mahmud al-Kashgari's "Divanü Lügati't-Türk" and the Orkhon-Yenisey inscriptions are among the most significant sources for understanding the historical development, morphological structure, and syntactic potential of the Turkic language. Analyzing similarities and differences in the use of auxiliary parts of speech across these sources provides insights into the formation and evolution of Old Turkic as a literary language.

The research reveals that in "Divanü Lügati't-Türk", auxiliary words are classified under the general term "edat", following the model of Arabic grammar. This includes prepositions (postpositions), conjunctions, modal words, and interjections. In contrast, the Orkhon-Yenisey inscriptions present these grammatical elements primarily through their functional contexts, though they often show phonetic, lexical, and semantic parallels with "Divan".

One of the key differences observed is the presence of grammaticalized auxiliary forms in the "Divan", which are either absent or rare in the inscriptions. This can be attributed to the time gap between the two sources and the natural evolution of the language. While "Divan" encompasses examples from a wide range of Turkic dialects, the inscriptions reflect the language of a single tribe, limiting their grammatical diversity.

The study also identifies shared usages of certain auxiliary forms such as "birle", "üçün", "tegi", and "tapa/taba" (postpositions) and "ok", "kop", and "-mı" (particles) across both sources. Additionally, the word "azu", used as a particle in the inscriptions, appears as a conjunction in the "Divan". Modal words and interjections are far more frequent in the "Divan", likely due to its broader lexical scope and purpose.

Overall, the comparative analysis indicates that auxiliary parts of speech in Old Turkic exhibited consistent functional features that gradually expanded semantically. "Divanü Lügati't-Türk" stands out for its linguistic richness and systematic structure, marking a crucial stage in Turkic linguistic history.

Keywords: Divanü Lügati't-Türk, Orkhon-Yenisei inscriptions, auxiliary parts of speech, similarities and differences

M. KAŞĞARİNİN “DİVANİ LÜĞƏT-İT-TÜRK” VƏ ORXON-YENİSEY ABİDƏLƏRİNDƏ ORTAQ KÖMƏKÇİ NİTQ HİSSƏLƏRİ

baş müəllim Elnarə Vaqif qızı Yəhyayeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
yehyayevaelnare@gmail.com

Məqalədə türk dillərinin iki böyük abidəsi olan Mahmud Kaşğarinin “Divani lüğət-it-türk” əsərində və Orxon-Yenisey abidələrində işlənmiş köməkçi nitq hissələri araşdırılır. Tədqiqat hər iki mənbədə işlənmiş eyni köməkçi nitq hissələrinin funksiyasını, mənaca növlərini əhatə edir. Tədqiqat zamanı tarixi-müqayisəli metoddan istifadə etməklə M. Kaşğarinin “Divani lüğət-it-türk” və Orxon-Yenisey abidələrində ortaq işlənmiş köməkçi nitq hissələri müqayisə edilmiş, onların oxşar və fərqli xüsusiyyətləri səciyyələndirilmişdir.

Mahmud Kaşğarinin “Divani lüğət-it-türk” əsəri və Orxon-Yenisey abidələri türk dilinin tarixi inkişafı, morfoloji quruluşu və sintaktik imkanları haqqında fundamental mənbələr sırasındadır. Hər iki mənbədə türk dilinin köməkçi nitq hissələrinin ortaq və fərqli cəhətlərinin təhlili qədim türk ədəbi dilinin strukturunu və inkişaf mərhələlərini müəyyənləşdirmək baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Araşdırma nəticəsində məlum olmuşdur ki, “Divan”da köməkçi nitq hissələri ümumi şəkildə ərəb qrammatikasına uyğun olaraq, “ədat” adı altında qruplaşdırılmış, bu kateqoriyaya qoşma, bağlayıcı, modal söz və nidalar daxil edilmişdir. Orxon-Yenisey abidələrində isə bu qrammatik vahidlər, əsasən, funksional kontekstdə təzahür edir və fonetik, leksik, semantik baxımdan “Divan”la oxşarlıq təşkil edir. Lakin bəzi fərqlər də mövcuddur: məsələn, “Divan”da şəkilçiləşmiş köməkçi nitq hissələri işləndiyi halda, bu xüsusiyyət Orxon-Yenisey abidələrində az müşahidə olunur. Bu da onların yazılma dövrləri arasındakı zaman fərqi və dilin təbii inkişafı ilə izah olunur. Məlum olduğu kimi, köməkçi nitq hissələri əsas nitq hissələrindən yaranmış və şəkilçiləşməyə doğru inkişaf edir. Abidələrin yazılma tarixi dilin inkişafının daha erkən mərhələsinə təsadüf etdiyinə görə şəkilçiləşmiş köməkçi nitq hissələrinə az rast gəlinir. Qeyd etmək lazımdır ki, M. Kaşğari əksər türk dillərindən nümunələr vermiş, nəticədə, demək olar ki, bütün köməkçi nitq hissələri əhatə olunmuşdur. Abidələr isə yalnız bir türk tayfasının dilini əhatə edir. Araşdırma göstərir ki, M. Kaşğari köməkçi nitq hissələrinin funksiyasını və mənaca növünü də müəyyən etmişdir.

Təhlil zamanı bəlli olmuşdur ki, “Divan” və Orxon-Yenisey abidələrində “birlə”, “üçün”, “təgi”, “tapa/taba” kimi qoşmalar eyni və ya yaxın semantik mənalarda işlənmişdir. Eyni zamanda, “ok”, “kop”, “-mı” ədatları hər iki mənbədə ortaq semantik-funksional yüklə çıxış etmişdir. Abidələrin dilində ədat kimi işlənmiş “azu” köməkçi nitq hissəsi “Divan”da bağlayıcı funksiyasını yerinə yetirir.

Yazılı abidələrin müqayisəli təhlilindən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, qədim türk dilində köməkçi nitq hissələrinin sabitləşmiş funksional xüsusiyyətləri olub və bu vahidlərin semantik səciyyəsi zamanla genişlənmişdir. M. Kaşğarinin “Divan”ı bu baxımdan həm zənginliyi, həm də sistemliliyi ilə seçilir və türk dilçiliyinin mühüm mərhələsini təşkil edir.

Açar sözlər: “Divani lüğət-it-türk”, Orxon-Yenisey abidələri, köməkçi nitq hissələri, oxşar və fərqli xüsusiyyətlər

THE ROLE OF MUSEIB AMIROV IN THE DEVELOPMENT OF MODERN AZERBAIJAN FINE ART

Lecturer Emil Raul AGHAYEV
Azerbaijan State Pedagogical College under the Azerbaijan State Pedagogical University
emilaghayev93@mail.ru

The development of Azerbaijani fine art has passed through various historical stages. Prominent artists and their works introduced new qualities to the art scene of Azerbaijan. The synthesis of Western and Eastern motifs, along with national traditions, became a central expressive form for many Azerbaijani painters. In today's rapidly evolving world, contemporary art is distinguished by its diversity of styles, directions, and forms. Within this dynamic landscape, the creative work of Müseyib Əmirov, known for his unique artistic style, plays a significant role in the advancement of modern Azerbaijani fine art. Müseyib Əmirov was born in 1963 in Baku into the family of renowned artist Arif Əmirov. In 1979, he graduated from the Azim Azimzade State Art School, and in 1987, he completed his studies at the Azerbaijan State Institute of Arts. Since 1996, he has been a member of the Union of Artists of Azerbaijan. For a period, he taught the subject "Experimental Painting" at the Azerbaijan State Academy of Fine Arts. Müseyib Əmirov has participated in numerous international art projects, with his works exhibited in cities such as Paris, Washington, and Luxembourg. He has also held several solo exhibitions, notably at the YARAT Contemporary Art Space in Baku in 2014, the Museum of Modern Art in 2015, and a significant solo show in Moscow in 2019. His artworks are housed in various museums and galleries, as well as in private collections across countries such as Azerbaijan, Russia, the United States, Sweden, France, Germany, Lithuania, the United Kingdom, Turkey, Italy, Denmark, and Norway. In recognition of his contributions to the development of Azerbaijani visual art, Müseyib Əmirov was awarded the honorary title of "Honored Artist of the Republic of Azerbaijan" on December 29, 2006. The formation of his artistic style has been influenced by celebrated Azerbaijani painters such as Togrul Narimanbayov, Rasim Babayev, Sanan Gurbanov, and Kamal Ahmad. This article provides an art criticism analysis of several of his notable works, including "Beach", "Dervishes", "Wind", "Woman with an Umbrella", "At the Peak" and "The Forgotten Garden House".

Keywords: contemporary, Azerbaijani, fine art, Museyib Amirov, national tradition

MÜASİR AZƏRBAYCAN TƏSVİRİ SƏNƏTİNİN İNKİŞAFINDA MÜSEYİB ƏMİROVUN ROLU

müəllim Emil Raul oğlu Ağayev
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin nəzdində Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Kolleci
emilaghayev93@mail.ru

Azərbaycan təsviri sənətinin inkişafı müxtəlif tarixi mərhələlərdən keçmişdir. Tanınmış rəssamlar, onların əsərləri Azərbaycan təsviri sənətində yeni xüsusiyyətləri ilə seçildi. Qərb və Şərq motivləri, milli ənənələrin sintezi rəssamlarımız üçün əsas təsvir formasına çevrildi. Müasir dünyamızın inkişaf etdiyi bir dövrdə incəsənət də yeni istiqamətlərin, formaların, üslubların zənginliyi ilə seçilir. Özünəməxsus dəst-xətti ilə tanınmış rəssam Müseyib Əmirovun yaradıcılığı müasir təsviri sənətimizin inkişafında mühüm rol oynayır. Müseyib Əmirov 1963-cü ildə Bakı şəhərində tanınmış rəssam Arif Əmirovun ailəsində anadan olmuşdur. O, 1979-cu ildə Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbini, 1987-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunu bitirmişdir. 1996-cı ildən etibarən Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının üzvüdür. Rəssam bir müddət Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasında "Eksperimental rəsm" fənni üzrə müəllimlik fəaliyyəti göstərmişdir. Müseyib Əmirov bir çox beynəlxalq incəsənət layihələrində iştirak etmiş, əsərləri Paris, Vaşinqton və Lüksemburqda təşkil olunan sərgilərdə nümayiş olunmuşdur. Rəssamın fərdi sərgiləri də keçirilmişdir. Bu sərgilər arasında 2014-cü ildə Bakıda "YARAT" Müasir İncəsənət Məkanında, 2015-ci ildə isə Müasir İncəsənət Muzeyində baş tutan sərgiləri xüsusilə qeyd olunmağa layiqdir. 2019-cu ildə Moskvada təşkil olunan sərgisi də onun yaradıcılığının əhəmiyyətli nümunələrindəndir. Onun sənət əsərləri müxtəlif muzey və qalereyalarda, eləcə də Azərbaycan, Rusiya, ABŞ, İsveç, Fransa, Almaniya, Litva, Böyük Britaniya, Türkiyə, İtaliya, Danimarka və Norveç kimi ölkələrdə şəxsi kolleksiyalarda saxlanılır. Müseyib Əmirovun Azərbaycan təsviri sənətinin inkişafındakı töhfələri dövlət tərəfindən də yüksək qiymətləndirilmiş, o, 29 dekabr 2006-cı ildə "Azərbaycan Respublikasının əməkdar rəssamı" fəxri adına layiq görülmüşdür. Onun yaradıcılığının formalaşmasında tanınmış rəssamlar Toğrul Nərimanbəyov, Rasim Babayev, Sənan Qurbanov, Kamal Əhmədin mühüm rolu vardır. Bu məqalədə rəssamın "Çimərlik", "Dərvişlər", "Külək", "Çətir tutan qadın", "Zirvədə" və "Unudulmuş bağ evi" əsərləri sənətşünaslıq kontekstində təhlil edilmişdir.

Açar sözlər: Müasir, Azərbaycan, təsviri sənət, Müseyib Əmirov, milli ənənə

QUILTING THE PAST: REMEMBERING AND FORGETTING IN ALICE WALKER'S "EVERYDAY USE"

Emrah IŞIK
Batman University
isik.emrah@batman.edu.tr

This paper discusses Alice Walker's renowned short story "Everyday Use" (1973) within larger discourses of African American cultural heritage and identity by analyzing it through the embrangled perspectives of memory studies and forgetting theories. The study highlights that Alice Walker's narrative deftly dramatizes conflicting ways of interacting with the past, through lived-embodied remembrance versus aestheticized, selective recall, by drawing on theoretical frameworks developed by Jan Assmann on cultural memory, Paul Connerton on embodied practices of remembering, and Michel-Rolph Trouillot on the silences of history. Tensions within African American attempts to recover ancestral roots are microscopically represented by the story's main conflict between Dee and her family. Mama and Maggie's everyday, hands-on interaction with family heirlooms, like quilts and churn tops, contrasts with Dee's attempt to transform them into static symbols of heritage. Walker emphasizes the value of "use" as an active means of maintaining cultural memory that eludes fetishization and commodification by integrating memory into everyday activities like cooking, storytelling, and quilting. The question of which histories are suppressed, erased, or painfully left unsaid is also raised by this paper, which examines how forgetting functions not only as loss but also as a tactic. By examining these relationships, in the paper, it is aimed to show how Walker's narrative challenges the commodification and romanticization of Black heritage, ultimately promoting a more grounded, interactive relationship with ancestry. Moreover, the study contributes to discussions of postmemory, collective trauma, and material culture in African American by placing "Everyday Use" within discussions of memory, forgetting, and identity. This helps readers understand how narratives conduct the difficult processes of remembering and forgetting in the wake of historical oppression and displacement.

Keywords: Cultural Memory, Forgetting, Remembering, Ancestral Heritage, Material Culture, Postmemory

GEÇMİŞİ YORGANA İŞLEMEK: ALİCE WALKER'IN "EVERYDAY USE" ADLI ESERİNDE HATIRLAMA VE UNUTMA

Dr. Öğr. Üyesi Emrah IŞIK
Batman Üniversitesi
isik.emrah@batman.edu.tr

Bu çalışma, Alice Walker'ın "Everyday Use" (1973) adlı ünlü eserini, bellek çalışmaları ve unutma teorilerinin iç içe geçmiş bakış açıları ışığında inceleyerek, Afro-Amerikan kültürel mirası ve kimliği üzerine daha geniş bir bağlamda ele almaktadır. Çalışma, Alice Walker'ın anlatısının, Jan Assmann'ın kültürel bellek, Paul Connerton'un bedenle yapılan hatırlama pratikleri ve Michel-Rolph Trouillot'nun tarihin sessizlikleri üzerine geliştirdiği teorik çerçevelerden yararlanarak, yaşanmış ve bedenle tekrar eden hatıralar ile estetikleştirilmiş, seçici hatırlamalar arasında çatışan geçmişle etkileşim biçimlerini ustaca yansıttığını vurgulamaktadır. Afrikalı Amerikalıların atalarının köklerini geri kazanma çabaları içindeki gerilimler, hikâyenin ana çatışması olan Dee ve ailesi arasındaki çatışmada titizlikle temsil edilmektedir. Mama ve Maggie'nin yorganlar ve çalkalama kapakları gibi aile yadigârlarıyla günlük, pratik etkileşimleri, Dee'nin bunları mirasın statik sembolleri haline getirme çabasıyla tezat oluşturmaktadır. Alice Walker, hafızayı yemek pişirme, hikâye anlatma ve yorgan dikme gibi günlük faaliyetlere dâhil ederek, fetişleştirme ve metalaştırmadan uzak, kültürel belleği aktif olarak korumanın bir yolu olarak "günlük kullanımın" değerini vurgulamaktadır. Bu çalışma, hangi tarihlerin bastırıldığı, silindiği veya acı verici bir şekilde söylenmediği sorusunu gündeme getirmekle birlikte, unutmanın sadece bir kayıp değil, aynı zamanda bir taktik olarak nasıl işlediğini incelemektedir. Bu tür ilişki biçimleri incelenerek, bildiride Walker'ın anlatısının Afrikalı mirasın metalaştırılmasına ve romantikleştirilmesine nasıl meydan okuduğu ve nihayetinde atalarla daha sağlam ve etkileşimli bir ilişkiyi nasıl teşvik ettiği gösterilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, bu çalışma "Everyday Use" adlı anlatıyı bellek, unutma ve kimlik tartışmalarına dahil ederek, Afrika kökenli Amerikalı edebiyatında post-bellek, kolektif travma ve maddi kültür tartışmalarına katkıda bulunmaktadır. Bu durum, okuyucuların tarihsel baskı ve yerinden edilmenin ardından hatırlama ve unutma gibi zorlu süreçlerin anlatılar tarafından nasıl yürütüldüğünü anlamalarına imkân sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Bellek, Unutma, Hatırlama, Ata Mirası, Maddi Kültür, Postbellek

AN INTEGRATED ROLE OF LANGUAGE AND PERFORMANCE IN THEATRE TRANSLATION: A REVIEW

Enes ÇÖLLÜOĞLU
Dogus University
202201113075@dogus.edu.tr

Pelin SU GÜLTEKIN
Dogus University
202301113047@dogus.edu.tr

Theatre translation has historically been debated between two approaches: source-oriented “literal” (semantic) translation and target-oriented “free” (communicative) translation. Scholars such as Newmark and Mounin emphasize the communicative value of plays and state that translators must take into account both the stylistic features of the source text and the impact of stage performance. A translator’s task is not only to convey the meanings of words, but also to accurately reflect their functions and connotations within context in the target language. Furthermore, the unique features of theatrical language—such as gestures, facial expressions, vocal tone, and stage effects—must be considered during the translation process. The comprehensibility and naturalness of dialogues for both actors and audiences is a crucial factor in determining the quality of a translation. Word-for-word translations at the lexical level can disrupt semantic coherence; for instance, cultural references and social stylistic differences should not be overlooked. Additionally, it is emphasized that linguistic elements such as syntax and emphasis have a direct impact on audience perception. Theatre translators should revise their translations by reading the text aloud, analyzing the idiolects of characters, and evaluating the performative suitability of the text. In conclusion, theatre translation is not merely a linguistic transfer, but rather a complex process that integrates performability and stage presence. For a translation to be successful, the translator must possess not only linguistic and theatrical knowledge, but also a profound understanding of stage aesthetics and actor performance.

Keywords: Theatre Translation, Communicative and Semantic Translation, Performance and Staging

TİYATRO ÇEVİRİSİNDE DİL VE PERFORMANSIN BÜTÜNLEŞİK ROLÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Enes ÇÖLLÜOĞLU
Doğuş Üniversitesi
202201113075@dogus.edu.tr

Pelin SU GÜLTEKIN
Doğuş Üniversitesi
202301113047@dogus.edu.tr

Tiyatro çevirisi, tarihsel süreç içinde kaynak dile bağlı "birebir" (anlamsal) ve "serbest" (iletişimsel) çeviri yaklaşımları arasında tartışılmıştır. Newmark ve Mounin gibi kuramcılar, tiyatro oyunlarının iletişimsel değerine vurgu yaparak çevirmenin hem kaynak metnin biçemini hem de sahne performansının etkisini göz önünde bulundurması gerektiğini belirtmiştir. Çevirmenin görevi, metindeki sözcüklerin yalnızca anlamlarını değil, aynı zamanda bağlam içindeki işlevlerini ve çağrışımlarını da hedef dilde doğru yansıtmak olmalıdır. Bununla birlikte, tiyatro dilinin kendine özgü özellikleri; jest, mimik, ses ve sahne etkisi gibi unsurları da çeviri sürecinde dikkate alınmalıdır. Metin içinde yer alan diyalogların hem oyuncular hem de seyirciler tarafından anlaşılır ve doğal olması, çeviri kalitesini belirleyen önemli bir unsurdur. Sözcük düzeyindeki birebir aktarımlar anlam bütünlüğünü bozabilir; örneğin, kültürel referanslar ve sosyal üslup farklılıkları göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, sözdizimi ve vurgu gibi dilsel unsurların seyircinin algısını doğrudan etkilediği vurgulanmıştır. Tiyatro çevirmeninin, metni yüksek sesle okuyarak, karakterlerin ideolektini çözümleyerek ve metni sahneye uygunluğunu değerlendirerek çevirisini yeniden düzenlemesi gerekmektedir. Sonuç olarak, tiyatro çevirisi sadece dilsel bir aktarım değil, aynı zamanda sahnelenebilirlik ve performansın bütünleştiği karmaşık bir süreçtir. Başarılı bir çeviri için, çevirmenin dil ve tiyatro bilgisi kadar, sahne estetiği ve oyuncu performansı hakkında da derin bir anlayışa sahip olması zorunludur.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro Çevirisi, İletişimsel ve Anlamsal Çeviri, Performans ve Sahneleme

MACHINE TRANSLATION AND AI UTILIZATION IN THE CONTEXT OF DIGITAL ACTIVIST TRANSLATION: PROVIDING NEW OPPORTUNITIES AND CONCERNS

Asst. Prof. Dr. Erdem AKGÜN
Haliç University
erdemakgun06@gmail.com

This study explores the evolving role of machine translation (MT) and Artificial Intelligence (AI) in the field of digital activist translation, a practice that has gained considerable momentum in the age of social media and transnational online mobilization. Digital activist translation refers to the grassroots, volunteer-driven translation of messages that support social, political, or environmental causes, often across linguistic and cultural boundaries. Against this backdrop, the research investigates how digital activist translators adopt and negotiate the use of MT and AI tools in their workflow. The study is based on a combination of textual analysis and semi-structured interviews with translators who are active on digital platforms. The findings indicate that MT and AI significantly contribute to the rapid circulation of activist content, boosting productivity and allowing more efficient time management. However, the analysis also uncovers two distinct patterns in the use of such technologies. The first involves multimodal translation practices where MT and AI-generated content—such as auto-subtitled videos or AI-assisted drafts—is refined or mediated by human translators using tools like YouTube's subtitle editor or specialized software. This integration reflects a pragmatic and time-sensitive approach to translation. The second category, however, raises critical questions. It involves the deployment of AI and MT tools to translate texts in languages that users themselves are not proficient in. While this fosters inclusivity and democratizes the act of translation, especially in multilingual online spaces, it simultaneously challenges established norms of authorship, accuracy, and ethics. This, hence, calls for a reevaluation of concepts such as translator agency, translators' ethical responsibility, and authorial legitimacy in digital activist contexts where technological mediation adds layers of complexity to the already nuanced practice of translation. As such, the study calls for a reconsideration of these concepts within the digital and decentralized environment of activist translation, which is inherently multilayered and context-dependent. Additionally, the study highlights both the empowering and problematic aspects of AI-driven translation in activism, suggesting that future research should focus on how to balance accessibility with accountability in these emerging practices.

Keywords: activist translation, machine translation, digital activist translation, artificial intelligence, ethics

DİJİTAL AKTİVİST ÇEVİRİ ALANINDA MAKİNE ÇEVİRİSİ VE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI: FIRSATLAR, RİSKLER VE ETİK SORGULAMALAR

Dr. Erdem AKGÜN
Haliç Üniversitesi
erdemakgun06@gmail.com

Bu çalışma, dijital aktivist çeviri alanında makine çevirisi (MT) ve yapay zekânın (YZ) değişen rolünü incelemektedir. Sosyal medyanın yükselişi ve ulusötesi çevrim içi hareketlilik çağında önemli bir ivme kazanan bu çeviri pratiği, sosyal, politik veya çevresel amaçlara hizmet eden mesajların gönüllülük esasına dayalı ve tabandan örgütlenen biçimde, dilsel ve kültürel sınırları aşarak çevrilmesini ifade etmektedir. Bu bağlamda araştırma, dijital platformlarda faaliyet gösteren aktivist çevirmenlerin Makine Çevirisi ve Yapay Zeka araçlarını çeviri süreçlerine nasıl entegre ettiklerini ve bu teknolojilerle nasıl bir etkileşim kurduklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın yöntemi, dijital ortamlarda faaliyet gösteren çevirmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve metin çözümlemesinin birleşiminden oluşmaktadır. Bulgular, Makine Çevirisi ve Yapay Zeka'nın aktivist içeriklerin hızlı dolaşıma girmesini sağladığını, üretkenliği artırdığını ve zaman yönetimini daha verimli kıldığını göstermektedir. Ancak analiz, bu teknolojilerin kullanımında iki farklı eğilimi de açığa çıkarmaktadır. Bunlardan ilki, otomatik altyazı eklenmiş videolar veya Yapay Zeka destekli çeviri içeriklerin YouTube altyazı editörü veya özel yazılımlar aracılığıyla insan çevirmenler tarafından gözden geçirilip düzenlendiği çokmodlu çeviri uygulamalarıdır. Bu yaklaşım, zaman kazandıran ve işlevsel bir çeviri pratiğini yansıtmaktadır. İkinci kategori ise daha tartışmalı bir boyuta sahiptir. Çalışmada görüldüğü üzere, kullanıcıların yeterli dil bilgisine sahip olmadıkları dillerden/dillere Makine Çevirisi ve Yapay Zeka araçlarıyla çeviri yapmaları söz konusudur. Bu durum, çok dilli çevrim içi alanlarda katılımı ve etkileşimi artırmakta ve çeviri eylemini demokratikleştirmektedir fakat aynı zamanda yazar kimliği, anlamsal doğruluk ve etik gibi yerleşik normları da sorgulatmaktadır. Dolayısıyla bu durum, çevirmenin etkin eyleyici yönü, etik sorumluluğu ve yazarlık meşruiyeti gibi kavramların dijital aktivist çeviri bağlamında yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Teknolojik aracıların, hâlihazırda çok katmanlı ve bağlama göre değişkenlik gösteren bu çeviri biçimine ek karmaşıklıklar getirdiği bir ortamda bu kavramların yeniden düşünülmesi önem arz etmektedir. Çalışma ayrıca, Makine Çevirisi ve Yapay Zeka destekli çeviri uygulamalarının dijital aktivizmde hem güçlendirici hem de sorunlu yönlerine dikkat çekmekte ve gelecekteki araştırmaların erişilebilirlik, işlevsellik ve hesap verebilirlik/sorumluluk arasındaki dengeye daha fazla odaklanması gerektiğini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: aktivist çeviri**,** makine çevirisi**,** dijital aktivist çeviri**,** yapay zekâ**,** etik

DIALOGIC PRAGMATICS IN "MODERN FAMILY" TV SERIES: A CONVERSATIONAL ANALYSIS OF CHARACTER INTERACTIONS

MA student Esin KEYSAN
Pamukkale University, Faculty of Education
keysanesin@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. Çağla ATMACA
Pamukkale University, Faculty of Education
catmaca@pau.edu.tr

This study explores how characters in the American sitcom Modern Family employ politeness strategies based on Brown and Levinson's (1987) Politeness Theory. The research adopts a qualitative descriptive design and applies directed content analysis to examine six purposively selected episodes from different seasons of the show. The focus is on identifying the four primary politeness strategies—bald on record, positive politeness, negative politeness, and off record—and analyzing how they function in various interpersonal contexts, such as family relationships, romantic partnerships, and friendship dynamics. The analysis demonstrates that politeness strategies are employed differently depending on the emotional tone, context, and character relationships within each scene. Bald on record strategies typically appear in moments of conflict, urgency, or frustration, such as direct commands or emotionally charged outbursts. Positive politeness strategies are more common in supportive or affectionate moments, aiming to build closeness and express shared values. Negative politeness is used to show respect, mitigate imposition, or handle delicate matters, often through hedging, apologizing, or indirect phrasing. Off record strategies, including irony, hints, and exaggeration, are frequently used to express criticism or create humor while maintaining face. The findings reveal that characters' use of politeness strategies often reflects their personalities and how their relationships evolve over time. For instance, Jay, who is initially emotionally reserved, gradually adopts more supportive and indirect strategies as he becomes more accepting and emotionally expressive, especially toward his son Mitchell. Claire frequently uses a mix of bald on record and negative politeness strategies, reflecting her assertive yet considerate nature. Characters like Phil and Gloria tend to rely on positive politeness to strengthen emotional bonds and maintain harmony. The final episodes analyzed also show a shift toward more emotionally driven, indirect, and relationally sensitive language as major life changes unfold. These findings underscore the pedagogical value of sitcoms like Modern Family for English language teaching. Their authentic and relatable dialogue can raise learners' pragmatic awareness, improve their understanding of context-sensitive language use, and foster more effective communication skills in real-world interactions.

Keywords: politeness strategies, Brown and Levinson, Modern Family, sitcom, pragmatics, conversation analysis, English language teaching

“MODERN FAMİLY” DİZİSİNDE DİYALOĞA DAYALI EDİMBİLİM: KARAKTER ETKİLEŞİMLERİNİN KONUŞMA ÇÖZÜMLEMESİ

Yüksek Lisans Öğrencisi Esin KEYSAN
Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
keysanesin@gmail.com

Doç. Dr. Çağla ATMACA
Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
catmaca@pau.edu.tr

Bu çalışma, Amerikan sitcomu Modern Family’deki karakterlerin Brown ve Levinson’un (1987) Nezaket Kuramı’na dayanarak nasıl nezaket stratejileri kullandığını incelemektedir. Araştırma, nitel betimsel bir tasarım benimsemekte ve dizinin farklı sezonlarından amaçlı olarak seçilen altı bölümü yönlendirilmiş içerik analiziyle değerlendirmektedir. Odak, dört temel nezaket stratejisinin—açık ve doğrudan (bald on record), olumlu nezaket, olumsuz nezaket ve dolaylı (off record)—tanımlanması ve bunların aile ilişkileri, romantik partnerlikler ve arkadaşlık dinamikleri gibi çeşitli kişilerarası bağlamlarda nasıl işlediğinin analiz edilmesindedir. Analiz, nezaket stratejilerinin duygusal ton, bağlam ve karakterler arasındaki ilişkilere bağlı olarak farklı şekillerde kullanıldığını göstermektedir. Açık ve doğrudan stratejiler genellikle çatışma, aciliyet veya öfke anlarında, örneğin doğrudan emirlerde veya duygusal patlamalarda görülür. Olumlu nezaket stratejileri ise destekleyici veya sevgi dolu anlarda daha yaygındır; yakınlık kurmayı ve ortak değerleri ifade etmeyi amaçlar. Olumsuz nezaket, saygı göstermek, yükü azaltmak veya hassas konuları ele almak için; genellikle çekimserlik, özür dileme veya dolaylı ifade biçimleriyle kullanılır. Dolaylı stratejiler, ironi, ima ve abartı gibi yöntemlerle eleştiri yapmak veya mizah yaratmak için yüzü koruyarak sıkça tercih edilir. Bulgular, karakterlerin nezaket stratejilerini kullanımlarının kişiliklerini ve ilişkilerinin zaman içindeki gelişimini yansıttığını ortaya koymaktadır. Örneğin, duygusal olarak mesafeli başlayan Jay, özellikle oğlu Mitchell’a karşı daha kabul edici ve duygusal ifadeye açık hale geldikçe destekleyici ve dolaylı stratejilere yönelmektedir. Claire, kararlı ama düşünceli yapısını yansıtarak genellikle açık ve olumsuz nezaket stratejilerini karışık olarak kullanır. Phil ve Gloria gibi karakterler ise olumlu nezaketi duygusal bağları güçlendirmek ve uyumu korumak için tercih eder. Analiz edilen son bölümler ise, önemli yaşam değişiklikleriyle birlikte daha duygusal, dolaylı ve ilişki odaklı bir dil kullanımına doğru kayışı göstermektedir. Bu bulgular, Modern Family gibi sitcomların İngilizce öğretiminde pedagojik değerini vurgulamaktadır. Dizideki özgün ve ilişkilendirilebilir diyaloglar, öğrencilerin pragmatik farkındalığını artırabilir, bağlam duyarlı dil kullanımı anlayışını geliştirebilir ve gerçek yaşam iletişiminde daha etkili beceriler kazandırabilir.

Anahtar Kelimeler: nezaket stratejileri, Brown ve Levinson, Modern Family, sitcom, edimbilim, konuşma çözümlemesi, İngilizce öğretimi

11TH CENTURY AZERBAIJANI LITERATURE, FORMED UNDER THE INFLUENCE OF THE ARABIC LANGUAGE

Senior Laboratory Assistant Farida AHMADOVA
Azerbaijan National Academy of Sciences
ahmedovaferide1@gmail.com

From the second half of the 7th century, the Arabic language began to spread widely in Azerbaijan, and Azerbaijani representative started writing their works in Arabic. Arabic-language Azerbaijani literature possesses a remarkably rich and diverse heritage. Thanks to the works written in Arabic, Azerbaijani scholars have contributed to the scientific and philosophical development of the Islamic world. As early as the Umayyad period, Arabic-speaking Azerbaijani figures such as Ismail ibn Yasar, Musa Shahawat, and Abu al-Abbas al-Ama emerged. These representatives did not only try their pens in the field of literature. They also have authored their works in various fields of knowledge – especially in tafsir, hadith commentary, theology, Sufism, and other religious-philosophical subjects. At the same time, they have produced Arabic-language works in areas such as mathematics, astronomy, medicine, logic, and philosophy. Although there is little information about Arabic-language Azerbaijani literature, the great Arab scholar Abu Osman Amr ibn Bahr al-Jahiz (775-868) was one of the first people to provide information about Azerbaijani poets.

Since the 11th century, the Arabic language has taken a dominant position in Azerbaijan and expanded its scope. Along with the field of literature, the Arabic language has deeply penetrated various fields. Great philosophers such as Bahmanyar ibn Marzban and linguists such as Khatib Tabrizi have been educated. The 11th century is associated with the fact that most of the scholars and artists who were educated during this period worked in Azerbaijan. Information about Arabic-language poetry in this century is provided only in Abu-l-Hasan al-Baharzi's book "Dumyat al-qasr va usrat ahl al-asr". There are a number of reasons for the lack of information about representatives of Arabic-language Azerbaijani literature. As can be seen from Abu-l-Hasab al-Baharzi's book, the writers who lived in this century did not go beyond their cities. Although some of them became known in Arab countries, the majority preferred to stay in Azerbaijan. As a result, their works were not widely distributed in the Arab world and this heritage has not reached our days in its entirety. This has led to the lack of information about representatives of Arabic-language poetry. Abu Nasr Mansur ibn Mumkan Tabrizi, Khatibi Urmavi, Abu-l-Mahasin Huseyn ibn Ali ibn Nasr Tabrizi, Ali ibn Hibatullah ibn Muhammad ibn Khalid Tabrizi, Calligrapher Nizami Tabrizi, Iskafi Zanjani, Khatib Tabrizi were prominent representatives of the 11th century Arabic-language Azerbaijani literature.

Keywords: Arabic-language Azerbaijani literature, Abu Osman Amr ibn Bahr al-Ama, Abu-l-Hasan al-Baharzi, “Dumyat al-qasr and usrat ahl al-asr”

ƏRƏB DİLİNİN TƏSİRİ ALTINDA FORMALAŞAN XI ƏSR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI

böyük laborant Fəridə Əhmədova
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
ahmedovaferide1@gmail.com

VII əsrin ikinci yarısından başlayaraq ərəb dili Azərbaycanda geniş vüsət almış və Azərbaycan nümayəndələri öz əsərlərini ərəbcə qələmə almağa başlamışdılar. Ərəbdilli Azərbaycan ədəbiyyatı olduqca geniş və rəngarəng irsə malikdir. Ərəb dilində yazılmış əsərlər sayəsində Azərbaycan alimləri İslam dünyasının elmi və fəlsəfi inkişafına töhfə vermişdir. Artıq Əməvilər dövründə İsmail ibn Yəsar, Musa Şəhəvat, Əbu-l-Abbas əl-Əma kimi ərəbdilli azərbaycanlı nümayəndələr yetişmişdir. Bu nümayəndələr sadəcə ədəbiyyat sahəsində öz qələmlərini sınamamışdır. Həmçinin, müxtəlif elm sahələrində, xüsusilə, təfsir, hədis şərhləri, ilahiyyat, sufilik və digər dini-fəlsəfi mövzularda əsərlərini yazmışdılar. Eyni zamanda riyaziyyat, astronomiya, tibb, məntiq, fəlsəfə sahəsində də ərəb dilində əsərlər qələmə almışdılar. Ərəbdilli Azərbaycan ədəbiyyat haqqında məlumatlar az olsa da, böyük ərəb alimi Əbu Osman Əmr ibn Bəhr əl-Cahiz (775-868) Azərbaycan şairləri haqqında məlumat verən ilk şəxslərdən biri olmuşdur.

XI əsrdən etibarən, ərəb dili Azərbaycanda hakim mövqe tutmuş və əhatə dairəsini genişləndirmişdir. Ərəb dili ədəbiyyat sahəsi ilə bərabər, müxtəlif sahələrə də dərindən nüfuz etmişdir. Bəhmənyar ibn Mərzban kimi böyük filosof, Xətib Təbrizi kimi dilçi alimlər yetişmişdir. XI əsr bu dövrdə yetişmiş alim və sənətkarların əksər hissəsinin Azərbaycanda fəaliyyət göstərməsi ilə əlaqədardır. Bu əsrdə ərəbdilli poeziya haqqında yalnız Əbu-l-Həsən əl-Baxərzinin "Dumyat əl qəsr va usrat əhl əl-əsr" kitabında məlumat verilmişdir. Ərəbdilli Azərbaycan ədəbiyyatının nümayəndələri haqqında məlumatların az olmasının bir sıra səbəbləri vardır. Əbu-l-Həsən əl-Baxərzinin kitabından da göründüyü kimi, bu əsrdə yaşamış ədiblər öz şəhərlərindən kənara çıxmamışlar. Onların bir hissəsi ərəb ölkələrində tanınsa da, əksəriyyət hissəsi Azərbaycanda qalmağa üstünlük vermişlər. Nəticədə, onların əsərləri ərəb dünyasında geniş yayılmamış və bu irs günümüzə qədər tam şəkildə gəlib çatmamışdır. Bu da ərəbdilli poeziya nümayəndələri haqqında məlumatların az olmasına səbəb olmuşdur. Əbu Nəsr Mənsur ibn Mümkan Təbrizi, Xətibi Ürməvi, Əbu-l-Məhasin Hüseyn ibn Əli ibn Nəsr Təbrizi, Əli ibn Hibətullah ibn Məhəmməd ibn Xalid Təbrizi, Xəttat Nizami Təbrizi, İskafi Zəncani, Xətib Təbrizi XI əsr ərəbdilli Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələri olmuşlar.

Açar sözlər: ərəbdilli Azərbaycan ədəbiyyatı, Əbu Osman Əmr ibn Bəhr əl-Əma, Əbu-l-Həsən əl-Baxərzi, "Dumyat əl qəsr va usrat əhl əl-əsr"

THE TRANSLATION FLOW OF ARABIC NOVELS INTO ENGLISH OVER TIME

Fatima ALBLOOSHI
United Arab Emirates University
f.alblooshi@uaeu.ac.ae

Translation Studies has long been critiqued for its predominantly Euro-American focus, prompting calls to broaden its scope to include non-Western perspectives. This paper responds to that call by examining the translation archaeology of Arabic novels rendered into English, addressing a significant gap in the field. It compiles a comprehensive, up-to-date bibliography of Arabic novels translated into English between 1988 and 2018. Drawing on data from the US Library of Congress global union catalog and Goodreads, the study identifies 277 translated Arabic novels published globally over three decades. These translations are analyzed across two pivotal historical periods: the post-Nobel Prize phase (1988–August 2001), following Naguib Mahfouz's Nobel win, and the post-9/11 phase (September 2001–2018), which marked a shift in Western cultural and political engagement with the Arab world.

The study maps the key agents in the translation process—authors, translators, and publishers—and uses Allen's (1995) model to conduct a qualitative content analysis of the themes emphasized in the translated works. While the data show a significant increase in the volume of translated Arabic fiction, the findings challenge the assumption that such growth fosters deeper cultural understanding. On the contrary, the surge in translations often coincides with the entrenchment of familiar cultural tropes, suggesting that translation flows can serve to reinforce existing stereotypes rather than dismantle them. By foregrounding the intersection of literary translation, cultural politics, and global publishing, this paper contributes to the ongoing effort to decolonize Translation Studies and to reposition Arabic literature within global translation flows.

Keywords: bibliography, translation archaeology, Arabic-English translation, Arabic novels, translation flow

مسار ترجمة الروايات العربية إلى اللغة الإنجليزية عبر الزمن

فاطمة البلوشي
جامعة الإمارات العربية المتحدة
f.alblooshi@uaeu.ac.ae

طالما تعرضت دراسات الترجمة لانتقادات بسبب تركيزها المفرط على المنظورات الأوروبية-الأمريكية، مما دفع الباحثين إلى المطالبة بتوسيع نطاقها ليشمل وجهات نظر غير غربية. وتستجيب هذه الورقة لتلك الدعوة من خلال استكشاف "أركيولوجيا الترجمة" للروايات العربية المترجمة إلى اللغة الإنجليزية، بهدف سد فجوة معرفية ملحوظة في هذا المجال.

تقوم الدراسة بجمع قائمة ببليوغرافية شاملة ومُحدَّثة للروايات العربية التي تُرجمت إلى الإنجليزية في الفترة ما بين 1988 و2018، وقد تم تحديد 277 رواية عربية مترجمة. Goodreads بالاعتماد على بيانات من الفهرس الموحد العالمي لمكتبة الكونغرس الأمريكية وموقع نُشرت عالميًا على مدى ثلاثة عقود، وتم تحليلها ضمن مرحلتين تاريخيتين مفصليتين: مرحلة ما بعد فوز نجيب محفوظ بجائزة نوبل (1988–أغسطس 2001) ، ومرحلة ما بعد أحداث 11 سبتمبر (سبتمبر 2001–2018) التي شهدت تحولًا في التفاعل الثقافي والسياسي الغربي مع العالم العربي.

ترصد الدراسة الفاعلين الرئيسيين في عملية الترجمة، وهم: الكُتّاب، والمترجمون، والناشرون، وتستخدم نموذج آلن (1995) لتحليل نوعي لموضوعات الروايات المختارة للترجمة. وبينما تُظهر البيانات تزايدًا ملحوظًا في عدد الأعمال الأدبية المترجمة من العربية إلى الإنجليزية، تُشكك النتائج في الفرضية القائلة بأن هذا التزايد يؤدي بالضرورة إلى فهم أعمق للثقافة المصدر (العربية).

بل، على العكس، كثيرًا ما يتزامن تدفق الترجمة مع تكريس الصور النمطية المعروفة مسبقًا، مما يشير إلى أن الترجمة قد تُستخدم أحيانًا لتعزيز التمثيلات الثقافية السائدة بدلًا من تحديها. ومن خلال إبراز التداخل بين الترجمة الأدبية والسياسات الثقافية والنشر العالمي، تسهم هذه الورقة في جهود تفكيك مركزية الغرب في دراسات الترجمة، وإعادة موضعة الأدب العربي ضمن الحقول العالمية للترجمة.

الكلمات المفتاحية: الببليوغرافيا، أركيولوجيا الترجمة، الترجمة من العربية إلى الإنجليزية، الروايات العربية، مسار الترجمة

ERNST JANDL'S EXPERIMENTS WITH LANGUAGE AND ITS PLACE IN MODERN GERMAN POETRY

Senior Lecturer Fatma AMIROVA
Azerbaijan University of Languages
amirova.fatima97@gmail.com

Literature lives not only by the meaning of the text, but also by how it is said. Ernst Jandl, one of the most courageous and original figures of modern German poetry, used poetry not only for its meaning, but also for its sound, rhythm and form. He transcended the boundaries of language and made the reader and listener think and feel. Ernst Jandl was born on November 1, 1925 in Vienna. In his youth, he received higher education in German and English, and later worked as a teacher.

He served in the German army during World War II, and this experience played a major role in his future work. Returning to Vienna after the war, Ernst showed interest in new forms instead of the classics. He died in 2000.

About his creativity and poetic style:

Experiments with language.

Jandl was a poet who paid special attention to form and sound in poetry. In his poems, the effect created by sounds and rhythms, not words, plays a key role. A number of Jandl's poems have gained classic status in German poetry. "Ottos mops" is a poem written using only the vowel "o". This poem is famous for its humorous style and simplicity. The poem "Schtzngrmm" (Schützen graben – trench) describes trench fighting in World War I. The poet relies on sounds more than words to explain the horror and meaninglessness of war. When reading the poem, it is important not to "read", but to hear the sounds in the trench.

"Fünfter sein" is written in the form of a dialogue and reflects the absurd moments of everyday life.

No matter how absurd and playful Jandl's poems may seem, they hide a deep meaning. War, the mechanics of society, the ability of a person to express himself through language and freedom are among his main themes. Ernst Jandl's poems are excellent material for those learning German. His poetic language is simple, but it forces the student to think about the sound of words, intonation, graphic form and content. For example, the poem "Ottos mops" is of great benefit to those at the A2 level in terms of reading, pronunciation, vocabulary and creativity. From what has been said, we can conclude that Ernst Jandl holds an exceptional place in German poetry. The works he created prove that language is not only a means of meaning, but also a game, a field of experimentation. For both literature lovers and language learners, his poetry is both thought-provoking and entertaining. The poems created by Jandl still retain their importance in DaF lessons and literary studies today. Ernst Jandl is an artist who transcends the boundaries of poetic language. He will be remembered as both an innovative and courageous poet in German poetry.

Keywords: language, poetry, modern, sound

ERNST JANDLIN DİL İLƏ EKSPERİMENTLƏRİ VƏ MÜASİR ALMAN POEZİYASINDA YERİ

baş müəllim Fatma Əmirova
Azərbaycan Dillər Universiteti
amirova.fatima97@gmail.com

Ədəbiyyat təkcə mətnin mənası ilə deyil, həm də necə deyildiyi ilə yaşayır. Müasir alman poeziyasının ən cəsarətli və orijinal simalarından biri olan Ernst Jandl poeziyadan təkcə mənasına görə deyil, həm də səsinə, ritminə, formasına görə istifadə edirdi. O, dilin sərhədlərini aşaraq oxucunu və dinləyicini düşünməyə və hiss etməyə vadar edir. Ernst Jandl 1925-ci il noyabrın 1-də Vyanada anadan olub. Gənclik illərində alman və ingilis dillərində ali təhsil almış, sonralar müəllim işləmişdir.

O, II Dünya Müharibəsi zamanı alman ordusunda xidmət edib və bu təcrübə onun gələcək işində böyük rol oynayıb. Müharibədən sonra Vyanaya qayıdan Ernst klassiklər əvəzinə yeni formalara maraq göstərdi. 2000-ci ildə vəfat edib.

Yaradıcılığı və poetik üslubu haqqında:

Dil ilə eksperimentlər.

Jandl şeirdə forma və səsə xüsusi diqqət yetirən şair idi. Onun şeirlərində sözlərin deyil, səslərin, ritmlərin yaratdığı təsir əsas yer tutur. Jandlın bir sıra şeirləri alman poeziyasında klassik status qazanmışdır. “Ottos mops” yalnız “o” saiti ilə yazılmış şeirdir. Bu şeir yumoristik üslubu və sadəliyi ilə məşhurdur. “Schtzngrmm” (Schützen graben – səngər) şeiri I Dünya Müharibəsində səngər döyüşlərini təsvir edir. Şair müharibənin dəhşətini və mənasızlığını izah etmək üçün sözlərdən daha çox səslərə əsaslanırdı. Şeiri oxuyarkən “oxumaq” yox, səngərdəki səsləri eşitmək vacibdir.

“Fünfter sein” dialoq şəklində yazılıb və gündəlik həyatın absurd məqamlarını əks etdirir.

Jandlın şeirləri nə qədər absurd və oyunvari görünsə də, onların arxasında dərin məna gizlənmişdir. Müharibə, cəmiyyətin mexanikası, insanın dil və azadlıq vasitəsilə özünü ifadə etmə bacarığı onun əsas mövzularındandır. Ernst Jandlın şeirləri alman dilini öyrənənlər üçün əla materialdır. Onun poetik dili sadədir, lakin auditoriyanı sözlərin səsi, intonasiyası, qrafik forması və məzmunu üzərində düşünməyə vadar edir. Məsələn, “Ottos mops” şeiri oxumaq, tələffüz etmək, söz ehtiyatı və yaradıcılıq baxımından A2 səviyyəsində olanlara böyük fayda verir. Deyilənlərdən belə nəticəyə gəlmək olar ki, Ernst Jandl alman poeziyasında müstəsna yer tutur. Onun yaratdığı əsərlər sübut edir ki, dil təkcə məna vasitəsi deyil, həm də oyun, təcrübə meydanıdır. İstər ədəbiyyatsevərlər, istərsə də dil öyrənənlər üçün onun poeziyası həm düşündürücü, həm də əyləncəlidir. Jandlın yaratdığı şeirlər bu gün də DaF dərslərində və ədəbiyyatşünaslıqda öz əhəmiyyətini saxlayır. Ernst Jandl poetik dilin hüdudlarını aşan bir sənətkardır. O, alman poeziyasında həm yenilikçi, həm də cəsarətli şair kimi yadda qalacaq.

Açar sözlər: dil, poeziya, modern, səs

DISCOURSE AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE DISCOURSE

PhD in Philology Fatma Nazim GURBANZADA
Azerbaijan University of Languages
fatma.gurbanzadeh@gmail.com

Discourse and artificial intelligence discourse is dealt with in the article. Discourse is mentioned to be the activity of language in real time. It is also emphasized that discourse is a product of coherent speech. Discourse is also presented to be a broad concept, and it is known to be able to reflect the process of language activity and its results.

The article provides some information about the structure of discourse as well. The opinions of different linguists regarding the structure of discourse are discussed. The opinions of such linguists as W. Mann, S. Thompson, W. Chaif, T. van Dijk, A. Mammadov, M. Mammadov, F. Veysalli (regarding the structure of discourse) are discussed. The role of language tools in organizing different discourse structures is touched upon in the article. These language tools are said to play an important role in ensuring coherence within the discourse.

The discourse of artificial intelligence, which has been particularly relevant in recent times has especially been highlighted in the article. The discourse of artificial intelligence is explained as a newly emerging type of discourse. The current places of development of the discourse of artificial intelligence, its frequency of development, and its relevance are also touched upon.

The article also analyzes the positive and negative characteristics of artificial intelligence, depending on public opinion. In addition, the article discusses the role of artificial intelligence tools in discourse analysis. The article also touches on the use of issues such as text analysis and the detection of certain patterns found in the structure of discourse in artificial intelligence discourse.

Corpus linguistics, class discourse, public discourse, and political discourse are presented as areas of artificial intelligence in discourse analysis. It is emphasized that artificial intelligence is an independent science that emerged from the merger of many fields. It is noted that its main goal is to create artificial systems that can imitate the human mind, thought, and thinking.

The discourse of artificial intelligence is reported to shape the processes of information acquisition and decision-making within certain organizations and institutions. The formulation of artificial intelligence in certain ways in different discourse structures can affect how its (AI) development, application, and management are approached.

Language plays a crucial role in shaping AI discourse. The language used in AI discourse is analyzed to reveal underlying assumptions, power dynamics, and potential biases. The discourse of AI is analyzed to reflect how AI technologies are understood, how they are developed by humans, and how they are a complex and multifaceted phenomenon in shaping interactions.

Furthermore, understanding the diverse perspectives and power dynamics within the discourse of AI is crucial to addressing the opportunities and challenges posed by this transformative technology.

Keywords: discourse, artificial intelligence, structure

DİSKURS VƏ SÜNİ İNTELLEKT DİSKURSU

fil.ü.f.d. Fatma Nazim qızı Qurbanzadə
Azərbaycan Dillər Universiteti
fatma.gurbanzadeh@gmail.com

Məqalədə diskurs və süni intellekt diskursu haqqında məlumat verilir. Məqalədə yazılır ki, diskurs real zamanda dilin fəaliyyətidir. Diskursun həmçinin əlaqəli nitq məhsulu olması da vurğulanır. Məqalədə diskurs geniş anlayış kimi təqdim edilir və yazılır ki, diskurs dilin fəaliyyəti prosesini, onun nəticəsini də özündə əks etdirə bilər.

Məqalədə diskursun struktura malik olması barədə yazılır. Diskursun strukturu ilə bağlı fərqli dilçilərin fikirlərinə yer verilir. Belə dilçilərdən U. Mann, S. Tompson, U. Çeyf, T. van Deyk, A. Məmmədov, M. Məmmədov, F. Veysəlli kimi dilçilərin fikirləri (diskursun struktutu ilə bağlı) müzakirə olunur. Məqalədə fərqli diskurs strukturlarının təşkilində dil vasitələrinin rolunun olması barədə yazılır və qeyd edilir ki, həmin dil vasitələri diskurs daxilində əlaqəliliyin təmin edilməsində mühüm rola malikdir.

Məqalədə xüsusi ilə son dövrlərdə aktual olan süni intellekt diskursu haqqında da yazılır. Süni intellekt diskursu diskursun yeni yaranan növü kimi izah olunur. Süni intellekt diskursunun hazırda işlənmə yerləri, işlənmə tezliyi, onun aktuallığı məsələlərinə də toxunulur.

İctimai fikirdən asılı olaraq süni intellektin müsbət və mənfi xüsusiyyətləri də məqalədə təhlil olunur. Bundan əlavə, məqalədə diskurs təhlilində süni intellekt vasitələrinin rolundan da danışılır. Məqalədə həmçinin mətnin təhlili, diskurs strukturunda rast gəlinən müəyyən nümunələrin aşkar edilməsi kimi məsələlərin süni intellekt diskursunda işlədilməsi məsələsinə də toxunulur.

Diskurs təhlilində süni intellekt sahələri kimi korpus dilçiliyi, sinif diskursu, ictimai diskurs, siyasi diskurs təqdim edilir. Süni intellektin bir çox sahələrin birləşməsində yaranmış müstəqil elm olması vurğulanır. Onun əsas məqsədinin insan ağlını, düşüncəsini, təfəkkürünü təqlid edə biləcək süni sistemlərin yaradılmasının olması qeyd olunur. Süni intellekt diskursu müəyyən təşkilatlar və qurumlar daxilində məlumat alma və qərar qəbuletmə proseslərini formalaşdırır.

Fərqli diskurs strukturlarında süni intellektin müəyyən üsullarla tərtib edilməsi onun (Sİ) inkişafına, tətbiqinə və idarəçiliyinə necə yanaşılmasına təsir göstərə bilər. Dil süni intellekt diskursunun formalaşmasında mühüm rola malikdir. Məqalədə süni intellekt diskursunda istifadə olunan dil təhlil edilir və yazılır ki, burada əsas fərziyyələr, güc dinamikası və potensial qərəzləri aşkar edə bilir.

Süni intellekt diskursu süni intellekt texnologiyalarının necə dərk edildiyini, onun insanlar tərəfindən necə inkişaf etdirildiyini və qarşılıqlı əlaqələrin formalaşmasında mürəkkəb və çoxşaxəli bir fenomen olmasını əks etdirə bilir.

Bundan əlavə, məqalədə izah olunur ki, süni intellekt diskursunda müxtəlif perspektivləri və güc dinamikasını başa düşmək bu transformativ texnologiyanın yaratdığı imkanlar və çətinlikləri həll etmək üçün çox vacibdir.

Açar sözlər: diskurs, süni intellekt, struktur

A CULTURAL AND TRANSLATION STUDIES ANALYSIS OF THE ROLE OF PARATEXT IN THE ARMENIAN TRANSLATION OF THE *BHAGAVADGĪTĀ*[3]

Dr. Fatma Jale Gül ÇORUK
Ankara University, Faculty of Language and History-Geography, Department of Armenian Language and Culture
coruk@ankara.edu.tr

The 1911 Armenian translation of the *Bhagavadgītā* by Hrachia Acharian represents not merely a linguistic transfer of the Sanskrit original, but rather a rich process of cultural and philosophical reinterpretation. Through an extensive array of paratexts—including prefaces, chapter conclusions, explanatory footnotes, and translator commentaries—the deep semantic world of the text is conveyed to the Armenian readership.

Acharian's preface positions the *Bhagavadgītā* both within the Indian mystical tradition and the Armenian intellectual milieu, emphasizing the translator not as a neutral conduit but as an active interpreter. This visibility of the translator directly shapes the interpretive process of the text and its impact on the reader. Throughout the translation, core Sanskrit concepts such as *Brahma, karma, yoga,* and *nirvana* are retained in their original form and supported with explanatory footnotes. This approach reflects an effort to preserve the cultural authenticity of the text while simultaneously exposing the reader to unfamiliar concepts, thereby enabling intercultural dialogue. In this sense, the translation strategy favors foreignization over domestication.

Formulaic closing statements such as "Այստեղ վերջանում է..." ("Here ends..."), placed at the end of each chapter, reinforce the sacred structure and formal coherence of the Sanskrit original, thus preserving and emphasizing the sanctity of the text. These paratexts not only assist readers in grasping the structural composition of the work but also underscore its sacred status. More broadly, the supplementary materials offer the reader tools to interpret and make sense of the complex philosophical and theological content of the *Bhagavadgītā*. By providing additional cultural, religious, and philosophical context, they function as a bridge that facilitates the transition of the text from Indian to Armenian culture.

In conclusion, this paper demonstrates that the paratextual elements in the Armenian translation of the *Bhagavadgītā* do more than simply aid comprehension; they shape the meaning and sacredness of the text by mediating the relationship between reader and text. In this regard, Acharian's translation creates a multilayered and intercultural narrative through paratextual engagement, offering a compelling example of how a sacred text can be reinterpreted in another cultural context.

Keywords: sacred text translation, paratext, *Bhagavadgītā*

[3] This study is a product/output of a project supported by Ankara University Scientific Research Projects (BAP): Project ID: 4184, Project Code: SBA-2025-4184.

BHAGAVADGĪTĀ'NIN ERMENİCE ÇEVİRİSİNDE PARATEKSTİN ROLÜ ÜZERİNE KÜLTÜREL VE ÇEVİRİBİLİMSEL BİR İNCELEME[4]

Dr. Fatma Jale Gül ÇORUK
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı
coruk@ankara.edu.tr

1911 tarihli Hraçya Acaryan'a ait *Bhagavadgītā*'nın Ermenice çevirisi, yalnızca Sanskrit orijinalinin dilsel bir aktarımı olmaktan öte, zengin bir kültürel ve felsefi yeniden yorumlama sürecidir. Bu süreçte, ön sözler, bölüm kapanışları, açıklayıcı dipnotlar ve çevirmen yorumlarından oluşan geniş çaplı yan metinler (paratekstler) aracılığıyla metnin derin anlam dünyası Ermeni okuyucuya aktarılmaktadır.

Acaryan'ın ön sözü, *Bhagavadgītā*'yı hem Hint mistik geleneği içinde hem de Ermeni entelektüel ortamında konumlandırarak, çevirmenin nötr bir aracı değil, aktif bir yorumlayıcı olduğunu vurgular. Çevirmenin bu görünürlüğü, metnin yorumlanma sürecini ve okur üzerindeki etkisini doğrudan şekillendirir. Metin boyunca, *Brahma, karma, yoga, nirvana* vb. gibi temel Sanskrit kavramları Ermeniceye aynen aktarılmış ve açıklayıcı dipnotlarla desteklenmiştir. Bu yaklaşım, metnin kültürel özgünlüğünü koruma çabasını gösterirken, aynı zamanda okuru bilinmeyen kavramlarla karşı karşıya bırakıp kültürlerarası bir diyalog kurmaya olanak tanır. Yani, çeviri sürecinde yerelleştirme yerine yabancılaştırma stratejisi benimsenmiştir.

Bölümlerin sonunda yer alan "Այստեղ վերջանում է..." ("Burada sona eriyor...") gibi formülize kapanış ifadeleri, Sanskrit metindeki kutsal yapıyı ve biçimsel bütünlüğü koruyarak metnin kutsallığını pekiştirmektedir. Bu paratekstler, okuyucunun metni hem yapısal olarak kavramasını sağlar hem de metnin kutsal statüsünü vurgulamakta; genel olarak yan metinler, okuyucuya *Bhagavadgītā*'nın karmaşık felsefi ve teolojik içeriğini yorumlama ve anlamlandırma imkânı sunmaktadır. Kültürel, dinî ve felsefi bağlamda ek bilgiler sağlayarak, metnin Hint kültüründen Ermeni kültürüne geçişini kolaylaştıran köprü işlevi görmektedirler.

Sonuç olarak bu bildiride, *Bhagavadgītā*'nın Ermenice çevirisindeki yan metinlerin, sadece metnin anlaşılmasını kolaylaştırmakla kalmadığı; aynı zamanda okuyucu ile metin arasındaki ilişkiyi düzenleyerek metnin anlamını ve kutsallığını şekillendirmekte olduğu ortaya koyulmaktadır. Bu yönüyle Acaryan'ın çevirisi, paratekst aracılığıyla çok katmanlı ve kültürlerarası bir anlatı yaratmakta, kutsal metnin başka bir kültürde nasıl yeniden anlamlandırılabileceğinin başarılı bir örneğini sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kutsal metin çevirisi, yan metin, *Bhagavadgītā*

[4] This study is a product/output of a project supported by Ankara University Scientific Research Projects (BAP): Project ID: 4184, Project Code: SBA-2025-4184.

METHODOLOGICAL DIFFERENCES IN ARABIC GRAMMAR (NAḤW) BETWEEN THE OTTOMAN AND MODERN PERIODS: A COMPARATIVE STUDY OF IẒHĀR AL-ASRĀR AL-NAḤW AL-WĀḌIḤ

Fatma YILDIRIM
Yalova University, Department of Arabic Language and Rhetoric (MSc) , Institute of Graduate Studies
fatma393774240@gmail.com

Studies in Arabic Grammar began in the early period of Islam and continued without interruption in the following centuries. The field of study that deals with sentence structure in the Arabic language is called “al-Naḥw” (syntax), and many scholars have contributed to this field. One of the prominent Ottoman scholars of the 16th century, Birgivî Mehmed Efendi (d. 981/1573), made significant contributions to Arabic grammar. In the modern period, Egyptian writers ʻAlī Jārim (d. 1881/1949) and Muṣṭafā Amīn also played a key role in the modernization of Arabic language studies. Imām Birgivî lived during a time when the Ottoman Empire reached its peak in science, culture, and the arts. One of his significant works, which is still taught today, is the book titled *Iẓhār al-Asrār*. This book examines the rules of Arabic grammar and systematically presents the theory of ʻāmil–maʻmūl. In the modern period, the *al-Naḥw al-Wāḍiḥ* grammar book by ʻAlī Jārim and Muṣṭafā Amīn came to the forefront and has been widely used as a textbook in universities and official institutions. The aim of this study is to identify the differences between the grammatical understanding in the *Iẓhār* -a prominent work of the Ottoman period- and modern approaches, and to reveal the changes in the teaching and systematic structure of Arabic over time. Birgivî structured *Iẓhār al-Asrār* around the methodology of ʻāmil, maʿmūl, and ʿamal (iʿrāb/grammatical function), presenting a total of one hundred issues. He adopted a concise and clear style, avoiding extensive discussion on disputed matters. Considering the traditions of the Ottoman madrasa (school) system, he wrote the book in a memorization-friendly format and typically explained topics with a single example. The book *al-Naḥw al-Wāḍiḥ*, jointly authored by ʻAlī Jārim and Muṣṭafā Amīn, is based on the method of exemplification. It is a grammar work written to teach Arabic in a way that is accessible to students, aligned with their cognitive levels, and with the goal of making them enjoy learning Arabic. In this study, both works have been analyzed and compared. Within this framework, similarities and differences between the two books have been identified, with the aim of understanding the methodological distinctions in the teaching of Arabic grammar. The content, target audience, and teaching methods of the works have also been examined.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, al-Naḥw, Imām al-Birgivî, Alī Jārim, *Iẓhār al-Asrār, al-Naḥw al-Wāḍiḥ.*

NAHİV İLMİNDE OSMANLI DÖNEMİ VE MODERN DÖNEM METODOLOJİ FARKLILIKLARI: *İZHÂRU'L-ESRÂR* VE *NAHVU'L VÂDIH* KİTAPLARI BAĞLAMINDA

Fatma YILDIRIM
Yalova Üniversitesi, Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
fatma393774240@gmail.com

Arap dili gramer çalışmaları, İslam'ın ilk döneminde başlamış ve bu çalışmalar sonraki dönemlerde hız kesmeden devam etmiştir. Arap dilinde cümle yapısıyla ilgilenen ilim, "nahiv" olarak adlandırılır ve nahiv ilmini inceleyen birçok Arap dili âlimi bulunmaktadır. 16. yy. Osmanlı âlimlerinden biri olan Birgivî Mehmed Efendi (öl. 981/1573), Arap gramerine önemli katkılar sunmuştur. Modern dönemde ise Mısırlı yazar Ali Cârim (öl.1881/1949) ve Mustafa Emîn, Arap dili çalışmalarının modernleşmesine etki etmişlerdir. İmam Birgivî, Osmanlı Devleti'nin ilim, kültür ve sanatta zirveye ulaştığı dönemde yaşamıştır. Birgivî'nin yazmış olduğu ve günümüzde hala okutulan önemli eserlerinden biri *"İzharu'l-Esrâr"* adlı kitaptır. Bu eser, dilbilgisi kurallarını incelemiş ve âmil mâmul teorisini sistemli bir şekilde sunmuştur. Modern dönemde ise Ali Cârim ve Mustafa Emîn'in (ö. 1368/1949)*"Nahvu'l Vâdıh"* adlı nahiv eseri ön plana çıkmış ve üniversitelerde ve resmi kurumlarda ders kitabı olarak okutulmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Osmanlı döneminde ön plana çıkan İzhar kitabındaki Arapça gramer anlayışı ile modern dönemdeki yaklaşımlar arasındaki farkları tespit etmeye çalışmak ve Arapçanın öğretiminde ve sistematik yapısında zaman içinde ne tür değişiklikler yaşandığını ortaya koymaktır. Birgivî, *İzharu'l-Esrâr* adlı eserini âmil, mâmul ve amel (i'râb) metodolojisini ele alarak işlemiş ve toplamda yüz meseleye yer vermiştir. Müellif, ihtilaflı meselelere çok fazla değinmeden kısa ve öz bir üslup tercih etmiştir. Birgivî medrese geleneklerini göz önünde bulundurarak ezbere uygun bir yapıda eserini yazmış ve konuları çoğunlukla bir örnekle açıklamıştır. Ali Cârim ve Mustafa Emîn'in birlikte yazmış olduğu *Nahvu'l Vâdıh* adlı kitabı örnekleme metodu üzerine kurulmuştur. Bu eser, öğrenciyi zorlamadan, algılarına uygun ve müelliflerinin öğrencilere Arapçayı severek öğretme düsturu üzerine yazılan bir gramer eseridir. Bu çalışmada, her iki eserin incelemesi yapılmış ve her iki eser birbiriyle mukayese edilmiştir. Bu bağlamda iki kitap arasındaki benzerlikler ve farklılıklar tespit edilip Arapça dilbilgisi öğretimindeki metot farklılıklarının anlaşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda eserlerin içeriği, hedef kitleleri ve öğretim yöntemleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belâgatı, Nahiv, İmam Birgivî, Ali Cârim, *İzhâru'l-Esrâr, en-Nahvül-Vâdıh*

REPRESENTATIONS OF WAR IN THE POETRY OF MAHJAR POETS: AMEEN MUSHRIQ AS A MODEL

Fawzy Eid Bekhit ABDELAAL
Selçuk University
fawzy.abdeaal@selcuk.edu.tr

The first half of the twentieth century was a period for many wars and political and social changes in the Middle East, where we live, in particular and in the world in general. Since literature is a reflection of its era and society, the effects of those changes and transformations emerged in modern Arabic poetry especially among the poets of the diaspora and in general. (Mahjar). The Mahjar poets are a group of poets, most of whom were from Syria and Lebanon. They were forced out of their countries to North and Latin America. They had a unique literary output and established their own poetic school with clear-cut characteristics that distinguished them apart from other poetic and literary schools. The poets who relocated to North America founded "Al-Rabita Al-Qalamiyya" (The Pen League), while those who moved to South America established "Al-Usba Al-Andalusiyya" (The Andalusian League). Both associations were established to publish and spread their literary works. Among these poets, some became quite famous, such as Gibran Khalil Gibran, Naseeb Arida, and others. However, there were also those poets who received less attention and not so much recognition despite the quality and significance of their poetry in portraying that important period in modern history. Among those little-known poets, whom this study seeks to call to attention, is the Lebanese poet Amin Mashriq. He was born in 1894 in Lebanon and died in 1938 in Ecuador. He died as a young poet, leaving behind a collection of more than 40 poems. This study seeks to focus on the image of war and its direct and indirect consequences on society in the poetry of Amin Mashriq. Some direct effects of war that this study will make known are scenes of displacement from homes, the image of hunger spreading during wartime, and the bloody scenes of death that do not spare either the elderly or children. Among the indirect images of war are descriptions of the occupation his homeland was subjected to by foreign powers, farewell scenes due to moving away from the homeland, nostalgic images after leaving the motherland, and scenes of alienation in which the poet communicates his misery and emotional trouble caused by being far from home.

Keywords: Mahjar poetry, Arabic literature, war, Amin Mashriq

MEHCER ŞAİRLERİNDE SAVAŞ İMGESİ: EMÎN MÜŞRİK ÖRNEĞİ

Fawzy Eid Bekhit ABDELAAL
Selçuk Üniversitesi
fawzy.abdeaal@selcuk.edu.tr

Yirminci yüzyılın ilk yarısı, genel anlamda dünyada, özelde ise içinde bulunduğumuz Orta Doğu coğrafyasında birçok savaşa ve siyasal-toplumsal dönüşüme sahne olmuştur. Edebiyat, dönemin ve toplumun bir yansıması olması hasebiyle söz konusu dönüşümlerin etkileri, modern Arap şiirine genel olarak, özellikle de Mehcer edebiyatı şairlerinin eserlerine belirgin biçimde yansımıştır. Mehcer edebiyatı şairleri, çoğunluğu Suriye ve Lübnan kökenli olan ve çeşitli siyasi, ekonomik ya da toplumsal nedenlerle ülkelerini terk ederek Kuzey ve Güney Amerika'ya göç eden bir şairler topluluğudur. Bu şairler, kendi edebî birikimleri doğrultusunda özgün eserler ortaya koymuş ve diğer edebî ekollerden ayrışan, belirli özellikler taşıyan bağımsız bir şiir okulu meydana getirmişlerdir. Kuzey Amerika'ya göç edenler Râbıtatu'l-Kalemiyye adlı edebî topluluğu; Güney Amerika'ya göç edenler ise Usbetu'l-Endelüsiyye adlı yapıyı kurmuşlardır. Her iki oluşumun temel amacı, mensuplarının edebî örneklerini yayımlamak ve bu sayede hem bireysel hem de kültürel ifade alanı yaratmaktır. Bu şairler arasında Cibrân Halîl Cibrân ve Nesîb Arîda gibi edebî şahsiyetler, kendi dönemlerinde ve sonrasında geniş ölçüde tanınmış ve edebî literatürde yer bulmuşlardır. Ancak buna karşılık, şiirlerinin sanatsal niteliği ve modern tarih açısından önem arz eden bir dönemi yansıtmadaki başarılarına rağmen, daha az tanınan ve edebi incelemelere daha sınırlı düzeyde konu olan şairler de bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında akademik literatürde yeterince ele alınmamış, ancak önem arz eden şairlerden biri olarak Lübnanlı Emîn Müşrik ön plana çıkmaktadır. Müşrik, 1894 yılında Lübnan'da doğmuş ve 1938 yılında Ekvador'da genç yaşta vefat etmiştir. Hayatı boyunca ortaya koyduğu nazım örnekleri, kırkı aşkın şiirden oluşan bir divanda toplanmış olup, bu eserler hem onun bireysel sanatsal vizyonunu hem de dönemin sosyokültürel koşullarının Mehcer şairleri üzerindeki etkisini anlamak açısından önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu çalışma, Emîn Müşrik'in şiirlerinde savaşın toplum üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerinin temsiline odaklanmaktadır. İncelenecek doğrudan savaş etkileri arasında, zorunlu yer değiştirme ve göç olgusu, savaş dönemlerinde yaygınlaşan açlık ve kıtlık imgeleri ile hem yetişkinler hem de çocuklar üzerinde dramatik ve ölümcül sonuçlar doğuran kanlı sahneler bulunmaktadır. Bu temalar, savaşın toplumsal yapıya ve bireysel yaşamlara yansımalarını şiirsel anlatım çerçevesinde derinlemesine açığa çıkarmaktadır. Savaşın dolaylı etkileri bağlamında, şairin eserlerinde; memleketinin yabancı güçler tarafından işgaline ilişkin betimlemeler, zorunlu göç ve yer değiştirme nedeniyle yaşanan yurtla vedalaşma sahneleri, göç sonrası duyulan memleket özlemi ve hasreti ile gurbet teması aracılığıyla yaşanan psikolojik ve sosyokültürel yabancılaşma deneyimleri ön plana çıkmaktadır. Bu imgeler, bireysel ve kolektif kimlik inşası bağlamında aidiyet, kimlik kaybı ve diaspora deneyimlerinin şiirsel temsiline önemli katkılar sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mehcer şiiri, Arap edebiyatı, Savaş, Emîn Müşrik

COMMON AND DISTINGUISHING FEATURES BETWEEN HOMONYMS AND POLY-SEMANTIC WORDS

PhD in Philology, Associate Professor Firangiz Furman GURBANOVA
Azerbaijan University of Languages
teacher34@yandex.ru

In linguistic literature, there is no lucid answer to the matter of the criteria for distinguishing between lexical homonymy and polysemy, therefore this problem continues to be one of the complex problems of lexicology and lexicography. The brightest criteria for distinguishing between these two phenomena are: etymological, semantic, word-formational, synonymous, distributive, and cognitive-semantic. Some linguists note the essence of applying a set of criteria for distinguishing the reviewed phenomena.

Poly-semantic words and homonyms are closely connected with each other by the similarity in their form and mutual connection. On developing in meaning, the word, loosing, its uniqueness is converting into polysemy and homonymy.

In linguistics, polysemy and homonymy are two similar notions. Polysemy is concerned with the coexistence of the most possible meanings of the word or the expression. Homonymy, on the other hand, refers to the existence of two or more words that are written or pronounced the same but have different meanings and origin. The aim of the given research is to define criteria distinguishing these two concepts. As a methodological basis we use the comparative method so that we can determine the structural and semantic peculiarities of homonymy and polysemy. As a result, homonyms can constitute the pun, and poly-semantic words create figurativeness. We consider that preference should be given to the semantic criterion that is derived from the very essence of these phenomena. When distinguishing lexical homonymy and polysemy, the main role is given to the similarity and difference in the denotative meanings of the words being compared. With different denotative meanings, the words are considered to be homonyms.

Keywords: homonymy, polysemy, features, distinguishing, common

ОБЩИЕ И ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ЧЕРТЫ МЕЖДУ ОМОНИМАМИ И МНОГОЗНАЧНЫМИ СЛОВАМИ

кандидат филологических наук, доцент Фирангиз Фурман гызы Гурбанова
Азербайджанский университет языков
teacher34@yandex.ru

В лингвистической литературе нет ясного ответа касательно вопроса критериев разграничения между лексической омонимией и многозначностью слов, вследствие этого этот вопрос остаётся одним из сложных проблем лексикологии и лексикографии. Самыми яркими критериями для разграничения этих двух явлений являются: этимологический, семантический, словообразовательный, синонимический, дистрибутивный и когнитивный-семантический. Некоторые лингвисты подчёркивают важность применения ряда критериев для разграничения рассматриваемых явлений.

Многозначные слова и омонимы тесно связаны между собой схожестью формы и взаимной связи. По мере развития значения слово теряя значение однозначности, движется от однозначности в сторону многозначности и омонимии.

В лингвистике понятие полисемии и омонимии – это два схожих понятия. Полисемия связана с сосуществованием всех возможных значений слова или выражения. Омонимия, с другой стороны, относится к существованию двух и более слов, которые пишутся и произносятся одинаково, но имеют разное значение и происхождение. Цель данной работы определить критерии, различающие эти два понятия. Как методологическую базу мы используем сопоставительный метод, чтобы определить структурные и семантические особенности омонимии и полисемии. Как результат омонимы составляют игру слов, многозначные слова же создают образность. Мы полагаем, что предпочтение должно быть отдано семантическому критерию, который исходит из самой сути этих явлений. Различая лексическую омонимию и полисемию, основная роль отдаётся схожести и различию денотативных значений сравниваемых слов. Слова с разными денотативными значениями считаются омонимами.

Ключевые слова: омонимия, полисемия, черты, различительные, общие

FROM HUMAN TO MACHINE: THE IMPACT OF AI ON MEDICAL TERMINOLOGY TRANSLATION ACCURACY: CASE OF TLEMCEN UNIVERSITY,

Dr.Ghania MEKKOUI
Mustapha Stambouli/Mascara University Department of Foreign Languages
ghania.mekkaoui@univ-mascara.dz
ghaniamekkihope1@gmail.com

The integration of artificial intelligence (AI) has become an essential feature across disciplines, particularly in translation. In the field of medicine, AI tools are increasingly used by students and teachers to access English-language resources and expand academic references. This action research study, conducted at the Faculty of Medicine, University of Tlemcen, involved five teachers and 120 students from different academic levels. It aimed to assess the extent of AI use in medical translation and examine the reliability of such tools in providing accurate translations. The research was carried out in three phases: in the pre-phase, data were collected through a student questionnaire, structured teacher interviews, and an analysis of AI-translated medical documents; during the intervention stage, observation checklists, diaries, and task performance tests were employed; and in the post-phase, expert evaluation grids, post-intervention questionnaires, and pre/post-tests were used for comparison. The findings indicated a strong reliance on AI, with participants acknowledging its value in improving comprehension and resource accessibility. However, both groups emphasized the need for post-editing, especially when dealing with specialized medical terminology. Based on these results, the study recommends promoting AI literacy among students and faculty, integrating AI-supported translation tasks into the medical curriculum, and encouraging responsible use through critical evaluation and cross-checking. These steps will help maximize the benefits of AI while addressing its limitations in medical English translation.

Keywords: Artificial Inteligence, Translation, Medicine

من الترجمة البشرية إلى الترجمة الآلية: أثر الذكاء الاصطناعي على دقة ترجمة المصطلحات الطبية – دراسة حالة جامعة تلمسان

Dr.Ghania MEKKOUI
Mustapha Stambouli/Mascara University Department of Foreign Languages
ghania.mekkaoui@univ-mascara.dz
ghaniamekkihope1@gmail.com

سمة جوهرية عبر مختلف التخصصات، ولا سيما في مجال الترجمة. وفي الطب على وجه الخصوص، (AI) أصبح دمج الذكاء الاصطناعي يلجأ الطلبة والأساتذة بشكل متزايد إلى أدوات الذكاء الاصطناعي للوصول إلى المصادر باللغة الإنجليزية وتوسيع المراجع الأكاديمية. وانطلاقاً ، أُجريت هذه الدراسة بكلية الطب بجامعة تلمسان بمشاركة خمسة أساتذة و120 طالباً من (Action Research) من منهج البحث الإجرائي مستويات أكاديمية متباينة. وهدفت إلى تقصي مدى اعتماد الذكاء الاصطناعي في الترجمة الطبية، فضلاً عن فحص موثوقيته في تقديم ترجمات دقيقة.

اعتمد البحث على ثلاث مراحل: ففي المرحلة القبلية، استُخدم استبيان للطلبة، ومقابلات منظَّمة مع الأساتذة، وتحليل للوثائق الطبية المترجمة عبر الذكاء الاصطناعي. وفي مرحلة التدخل، استُعملت استمارات الملاحظة، واليوميات، واختبارات الأداء. أما في المرحلة البَعدية، فقد تم الاعتماد على شبكات تقييم الخبراء، والاستبيانات اللاحقة للتدخل، إضافة إلى اختبارات مقارنة قبلية وبعدية.

أظهرت النتائج اعتماداً ملحوظاً على الذكاء الاصطناعي، مع اعتراف المشاركين بدوره في تعزيز الفهم وتوسيع الوصول إلى الموارد. غير أن المبحوثين أكدوا في الوقت ذاته الحاجة إلى المراجعة والتحرير اللاحق، خصوصاً عند التعامل مع المصطلحات الطبية المتخصصة. وبناءً على ذلك، توصي الدراسة بترسيخ ثقافة الوعي الرقمي بالذكاء الاصطناعي لدى الطلبة وأعضاء هيئة التدريس، وإدماج أنشطة ترجمة مدعومة بالذكاء الاصطناعي ضمن المناهج الطبية، وتشجيع الاستخدام المسؤول القائم على التقييم النقدي والمراجعة الدقيقة.

الكلمات المفتاحية: الذكاء الاصطناعي، الترجمة، الطب.

THE POSITION AND FUNCTION OF RETRANSLATIONS IN THE TARGET CULTURAL SYSTEM: AN EXAMINATION OF THE PARATEXTUAL ELEMENTS OF RETRANSLATIONS OF THE LITTLE PRINCE PUBLISHED AFTER THE EXPIRY OF ITS COPYRIGHT

Asst. Prof. Dr. Gökçe Mine OLGUN
Ankara Hacı Bayram Veli University
gokce.olgun@hbv.edu.tr

The aim of this study is to examine *The Little Prince*, the most translated literary work in the world after the holy books, in the context of the concept of retranslation (Berman, 1990). Translated into nearly 500 languages worldwide and selling over 20 million copies in the languages it has been translated into, this canonical work should be considered a (re)translation phenomenon. Retranslation (as a product) refers to a second or subsequent translation of a single source text into the same target language. In this study, the diversity of the *Little Prince*'s retranslations published in Turkish after the expiry of its copyright in 2015, particularly in terms of cover illustrations and other textual features, will be revealed based on a descriptive translation studies approach and interpreted in cultural and economic terms. The selection of text for retranslation is based on presenting a different interpretation from the one inscribed in the previous version. With the work no longer subject to the restrictions of the French publisher, new interpretations have been liberated, and a diversity has emerged, particularly at the paratextual level. The diversity offered by these interpretations at the textual and paratextual levels provides data on how this universal work is embraced by different cultural contexts and how it is marketed. For the impact of retranslation is not limited to the choices made by the translator or editor; it also comes into play when, as in the case of *The Little Prince*, the decision is made to invest in retranslation in order to capitalize on the marketability of the source text. In such cases, the value created by retranslation is further highlighted by the bibliographic code that enables the translation to compete strongly in the book market. Elements such as ink, font, paper, cover art, illustrations, the portrait of the source author vary and take on different positions and functions in the target system. As a result, the discourse of a retranslation is shaped by choices made for a specific target audience for both cultural and economic reasons. In this study, by interpreting the retranslation activities that intensified with the expiry of the copyright on the work in 2015 through paratextual elements, the cultural and economic factors that significantly influence the process of reranslation and enable the translation to have a wide-ranging social impact, and ultimately the role of the historical context or spirit of the age in translation, are revealed.

Keywords: *The Little Prince*, Retranslation, Paratextuality

YENİDEN ÇEVİRİLERİN EREK DİZGEDEKİ KONUMU VE İŞLEVİ: TELİF HAKKININ KALKMASINDAN SONRA YAYIMLANAN *KÜÇÜK PRENS* ÇEVİRİLERİNİN YAN METİNSEL UNSURLARININ İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Gökçe Mine OLGUN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
gokce.olgun@hbv.edu.tr

Bu çalışmanın amacı, dünyada kutsal kitaplardan sonra en çok çevirisi yapılan yazınsal eser olan *Küçük Prens*'i yeniden çeviri kavramı (Berman,1990) bağlamında ele almaktır. Yazar Antoine de Saint-Exupéry'nin hümanist dünya görüşünü Küçük Prens'in uzay yolculuğu aracılığıyla yansıtan felsefi masal, evrensel ve zamansız niteliğe sahiptir. Tüm dünyada 500'e yakın dile çevrilen, çevrildiği dillerde 20 milyondan fazla kopya satan kanonik eser bu yönüyle bir (yeniden) çeviri olgusu olarak kabul edilmelidir ve hakkında yapılacak çok perspektifli araştırmayı gerektirmektedir. Yeniden çeviri (bir ürün olarak) tek bir kaynak metnin aynı erek dile ikinci veya daha sonraki bir çevirisi anlamına gelmektedir. Bu çalışmada, *Küçük Prens*'in 2015 yılında telif hakkının kalkmasının ardından Türk yazın dizgesinde yayımlanan yeniden çevirilerinde, başta kapak illüstrasyonları olmak üzere yan metinsel özelliklerinin içerdiği çeşitlilik betimleyici çeviribilimsel yönteme dayalı olarak ortaya koyulacak ve kültürel ve ekonomik düzlemlerde yorumlanacaktır. 2015 yılında telif hakkının kalkması, eserin hâlihazırdaki çevirilerine yenilerinin eklenmesi sonucunu doğurmuş ve eserin nesnesi olduğu yoğun çeviri faaliyetlerine belirli bir zaman dilimi içerisinde yeni bir ivme katmıştır. Yeniden çeviri için metin seçimi, önceki versiyonda kaleme alınan yorumdan farklı bir yorumun ortaya koyulması üzerine kuruludur. Eserin artık Fransız yayıncısının yaptırımlarına tabi olmamasıyla da yeni yorumlar özgürleşmiş ve özellikle yan metinsel düzeyde bir çeşitlilik ortaya çıkmıştır**.** Dünyada ve Türkiye'de birçok yayıncı *Küçük Prens*'in farklı kimliklere ve farklı söylemsel stratejilere sahip yeni yorumlarını piyasaya sürmektedir. Bu yorumların metinsel ve yan metinsel düzeylerde arz ettiği çeşitlilik, bu evrensel eserin farklı kültürel konumsallıklar tarafından nasıl benimsendiğine ve nasıl piyasaya sunulduğuna dair veriler sunmaktadır. Zira yeniden çevirinin etkisi sadece çevirmen veya editörün seçimlerinden ibaret değildir, *Küçük Prens* örneğinde de olduğu gibi kaynak metnin pazarlanabilirliğinden yararlanmak için yeniden çeviriye yatırım yapmaya karar verdiğinde işlemeye başlamaktadır. Bu durumda yeniden çevirinin yarattığı değer, çevirinin kitap pazarında güçlü bir şekilde rekabet etmesini sağlayan bibliyografik kod ile de ön plana çıkar. Mürekkep, yazı tipi, kâğıt ve kapak resmi ve illüstrasyonlar kaynak yazarın portresi ve öneriler gibi unsurlar çeşitlilik arz ederek erek dizgede farklı konum ve işlevler edinirler. Sonuç olarak bir yeniden çevirinin söylemi hem kültürel hem ekonomik sebeplerle belirli bir hedef kitleye yönelik seçimlere bağlı olarak şekillenir. Bu çalışmada 2015 yılında eser üzerindeki telif hakkının kalkmasıyla yoğunlaşan yeniden çeviri faaliyetlerinin yan metinsel unsurlar üzerinden yorumlanmasıyla, yeniden çevirinin işleyişini belirleyici bir şekilde etkileyen ve çevirinin geniş kapsamlı sosyal etkilere ulaşmasını sağlayan kültürel ve ekonomik etkenlerin ve nihayetinde çeviride tarihsel konumun veya zamanın ruhunun rolü açığa çıkarılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küçük Prens, Yeniden Çeviri, Yan metinsellik

LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF LANGUAGE AND SPEECH PHENOMENA IN MODERN LINGUISTICS

Doctor of Sciences in Philology, Professor Gulchohra ALIYEVA
Azerbaijan State Marine Academy
emma_fn@mail.ru

Linguoculturology is an interdisciplinary field within modern linguistics that focuses on the interplay between language, culture, and cognition. It studies how national mentalities, cultural values, social norms, and historical traditions are encoded in language and reflected in speech practices. At the core of this approach is the notion of the *concept*, a mental structure representing culturally marked knowledge and experience, which shapes the linguistic worldview of a particular community. Concepts such as “freedom”, “honor”, or “family” may appear universal, but they are realized differently depending on the culture, worldview, and communicative traditions of a given linguistic group. The article explores key linguoculturological approaches to the analysis of language and speech phenomena, including the study of *cultural scenarios*, *speech behavior patterns*, and *discourse practices*. Special attention is paid to the linguistic worldview – a culturally specific mode of conceptualizing reality through language. Through discourse analysis, linguoculturology seeks to uncover both explicit and implicit cultural meanings conveyed in speech. The article also discusses the cognitive linguistic foundations of linguoculturology, particularly the role of categorization and conceptualization processes in meaning-making. Intercultural communication research is another essential component, revealing frequent misinterpretations and communicative breakdowns that occur when cultural codes differ across languages. The importance of linguoculturological approaches continues to grow in the context of globalization, multicultural interactions, and the increasing need for cross-cultural competence. This approach offers valuable tools not only for theoretical research but also for applied domains such as foreign language teaching, translation studies, diplomatic communication, and international cooperation. It allows for a deeper understanding of both one’s own and others’ cultures, helping individuals to interpret speech acts more accurately and engage in effective, culturally aware communication. In the conclusion it is stated that linguoculturology is not only a theoretical framework but also a practical tool for analyzing language in cultural context. It enables a deeper understanding of how language shapes thought and reflects cultural identity. As global communication becomes more prevalent, linguoculturological approaches become essential for fostering mutual understanding and effective interaction in multilingual and multicultural settings.

Keywords: linguoculturology, language, speech, cultural context, discourse, linguistic worldview, intercultural communication, cognitive linguistics, identity

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ ФАКТОВ ЯЗЫКА И РЕЧИ В СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКЕ

доктор филологических наук, профессор Гюльчохра Алыева
Азербайджанская государственная морская академия
emma_fn@mail.ru

Лингвокультурология как междисциплинарное направление современной лингвистики занимается изучением соотношения языка, мышления и культуры. Основное внимание в рамках данного подхода уделяется тому, каким образом культурные нормы, ценности, ментальные установки и исторические особенности народа находят отражение в языке и речевой практике. Лингвокультурологический анализ направлен на выявление концептов – ментальных единиц, представляющих ключевые элементы национальной языковой картины мира. Эти концепты, будучи универсальными по природе, получают специфическое выражение в разных культурах, формируя уникальное мировосприятие. Кроме того, лингвокультурология включает изучение культурных сценариев, речевых эталонов и коммуникативных стратегий, специфичных для той или иной этнокультуры.

Актуальность лингвокультурологических подходов особенно возрастает в условиях глобализации и усиления межкультурных контактов, где существует необходимость точной интерпретации речевых актов в чужой культурной среде. Анализ дискурса с позиций лингвокультурологии позволяет вскрыть глубинные смысловые структуры, обусловленные менталитетом и коллективным опытом носителей языка. Также важно учитывать роль когнитивной лингвистики, изучающей процессы категоризации и концептуализации, влияющих на формирование культурно-значимых смыслов. Особое значение приобретают исследования в области межкультурной коммуникации, в которых выявляются типичные коммуникативные сбои, возникающие при несовпадении культурных кодов.

Таким образом, лингвокультурологический подход является мощным инструментом не только в теоретическом, но и в прикладном аспекте – в преподавании иностранных языков, переводоведении, культурной адаптации и дипломатической практике.

В заключение отмечается, что лингвокультурология – это не просто теория, но и практический инструмент анализа языка в культурной перспективе. Она позволяет не только глубже понимать чужую культуру, но и адекватно строить собственное речевое поведение в многоязычной и мультикультурной среде.

Ключевые слова: лингвокультурология, культурный контекст, дискурс, языковая картина мира, межкультурная коммуникация, идентичность

IN-CLASS PROBLEMS IN READING LESSONS AND THEIR SOLUTIONS

Lecturer Gulnar Elmaz MUSAYEVA
Azerbaijan State Pedagogical University Sheki Branch, Faculty of Philology, Department of Languages and Their Teaching Technologies
guln994@gmail.com

Reading lessons are a fundamental component of language learning, serving as a critical foundation for vocabulary acquisition, comprehension development, and overall language proficiency. It supports the acquisition of vocabulary, syntactic awareness, and text structure comprehension for the students. In language classrooms, reading lessons serve as a bridge to enhance both linguistic skills and content knowledge.However, these lessons are frequently accompanied by a range of in-class challenges that can significantly hinder both student engagement and academic achievement. These challenges often stem from a combination of motivational deficits, cognitive barriers, and methodological limitations within the instructional approach. This study seeks to systematically identify the most common problems encountered during reading lessons in diverse classroom settings and to propose evidence-based, practical solutions that educators can readily implement. Drawing upon a comprehensive review of current scholarly literature and insights from classroom observations, the research categorizes the primary difficulties into three broad areas: lack of motivation among students, limited vocabulary and background knowledge, and reliance on outdated or rigid teaching methods. To address these issues, the study outlines a range of teacher-centered and student-centered strategies, including differentiated instruction, integration of multimedia resources, context-based vocabulary teaching, and promotion of learner autonomy. These approaches are designed to cater to varied learning needs and preferences while fostering an inclusive and interactive learning environment. The findings of this study underscore the importance of adopting diversified instructional techniques and creating active learning environments that can adapt to the evolving demands of language education. Ultimately, enhancing the quality of reading instruction not only improves students' reading comprehension skills but also contributes to their overall academic success and long-term language development.

Keywords: reading comprehension, classroom problems, instructional strategies, student engagement, language teaching

OKUMA DERSLERİNDE SINIF İÇİ SORUNLAR VE ÇÖZÜMLERİ

Öğretim Görevlisi Gülnar Elmaz kızı MUSAYEVA
Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Şeki Şubesi, Filoloji Fakültesi, Diller ve Onların Öğretim Teknolojileri Bölümü
guln994@gmail.com

Okuma dersleri, dil öğreniminin en temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmekte olup, kelime bilgisi edinimi, anlam geliştirme ve genel dil yeterliliği açısından vazgeçilmez bir rol oynamaktadır. Bu dersler sayesinde öğrenciler sadece yeni kelimeler öğrenmekle kalmaz, aynı zamanda cümle yapıları, bağlam analizi ve metin bütünlüğünü kavrama gibi üst düzey bilişsel beceriler de geliştirir. Dil sınıflarında okuma dersleri, hem dilsel becerilerin gelişimine katkı sağlamakta hem de farklı disiplinlerden bilgi edinilmesini kolaylaştırarak içerik bilgisine ulaşmada önemli bir araç görevi görmektedir. Ancak, okuma dersleri uygulamada çeşitli sınıf içi problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu problemler, öğrencilerin derse olan ilgisini azaltmakta, katılım oranlarını düşürmekte ve genel akademik başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir. Söz konusu zorluklar çoğunlukla düşük motivasyon düzeyi, sınırlı kelime bilgisi ve arka plan eksikliği gibi öğrenci kaynaklı faktörlerin yanı sıra, öğretmenlerin kullandığı yöntemlerin güncelliğini yitirmiş olması veya katı yapıda kalması gibi pedagojik sınırlamalardan da kaynaklanmaktadır. Bu çalışma, farklı düzey ve yapılardaki sınıflarda okuma dersleri sırasında sıkça karşılaşılan başlıca sorunları belirlemeyi ve bu sorunlara yönelik uygulanabilir, kanıta dayalı çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Güncel akademik literatür taraması ve sınıf içi gözlemlere dayanarak yapılan analizler sonucunda bu problemler üç ana başlık altında toplanmıştır: öğrenci motivasyonunun düşük olması, öğrencilerin kelime hazinesinin ve konuya dair önbilgisinin yetersiz olması ve öğretim yöntemlerinin esnek olmayan, geleneksel yapılarla sınırlı kalması. Bu problemlere çözüm olarak çalışmada, farklılaştırılmış öğretim, görsel ve işitsel materyallerin entegrasyonu, bağlam temelli kelime öğretimi, grup çalışmaları, etkileşimli okuma etkinlikleri ve öğrenci özerkliğini teşvik eden yaklaşımlar önerilmektedir. Bu stratejiler hem öğretmen hem de öğrenci merkezli bir anlayışla tasarlanmış olup, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını gözeterek daha kapsayıcı ve motive edici bir öğrenme ortamı oluşturmayı hedeflemektedir. Sonuç olarak, okuma öğretiminin niteliğinin artırılması sadece öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmekle sınırlı kalmayıp, onların akademik başarılarına ve uzun vadeli dil gelişimlerine de olumlu katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: okuma anlama, sınıf sorunları, öğretim stratejileri, öğrenci katılımı, dil öğretimi

STYLISTIC FEATURES OF THE LYRICAL GENRE (BASED ON THE POEMS OF VAHID AZIZ)

PhD Student Gulnar RZAYEVA
Azerbaijan University of Languages
College of Industry and Technology under ASOIU
gulelekber33@mail.ru

In the lyrical genre, the potential of language is more revealed and felt. In this sense, the word becomes more visible than other kinds of artistic creativity, and its possibilities acquire a broader scope because poetry itself is realized as a product of a high artistic idea, aesthetic pleasure.

Appeals and vocatives are actively used in the language of poetry. It is known that the active participation of messages in poetry is due to their functional capabilities, Vahid Aziz often skillfully uses this property of appeals, because appeals are an emotional means of a living spoken language. We often see an appeal to a beloved one in the poet's poetry. Vahid Aziz is more of a realist poet, and the people he addresses are also the people he sees, loves, and inspires. These people are his environment, and therefore the poet's appeals are distinguished by their naturalness and purity.

Along with an appeal to his dear beloved, Vahid Aziz often appeals to the Creator, and these appeals are also distinguished by their sincerity and naturalness, because the poet wants from God not the extraordinary, the incredible, the impossible, but the simple, the mundane, the everyday.

One of the appeals, characteristic of Vahid Aziz's work, is the appeal to himself. It is known that in the history of literature poets have constantly used such appeals. In this sense, the artist creates very beautiful appeals. The poet expresses his wishes, desires, grumbles in these messages.

Vocatives are very often confused with appeals in linguistic literature and the reason for this is, undoubtedly, that these two categories are different. So, if the vocative cases are considered as a category related to the lexical system, then the appeal is the subject of syntax. They should not be confused in this sense. The vocative cases are the most ancient in the language system.

As already said, it is wrong to identify vocative words with appeals. The use of vocative words and sentences in the points of appeal is not alien to the Vahid Aziz's poetry. The poet reinforces his opinion with emotion and expression with these types of words. Situational vocatives, on the other hand, appear in speech in connection with a certain situation. Other means, particularly, such morphological means as suffixes, also play an important role in the appearance of situational vocatives.

In general, the role of stylistic figures in the poetry of Vahid Aziz is very significant. In every sentence, in every couplet, in every quatrain the poet proves that along with simplicity, which is crucial for our poetry, he also stands against inappropriate repetition using his word-stock and knowledge of the rules of poetry. The poet's poems, no matter how simple, sincere, smooth they may seem at first glance, prove how deep and thoughtful they are at the same time when he pays attention. In this sense, the poetry of the Azerbaijani folk poet Vahid Aziz is important not only for our literature, but also for our linguistics in terms of the development of the Azerbaijani language.

Keywords: poetic language, appeal, vocative words, expressiveness

LİRİK TÜRÜN ÜSLUP ÖZELLİKLERİ (VAHİD AZİZ'İN ŞİİRLERİ BAĞLAMINDA)

Doktora Öğrencisi Gülnar RZAYEVA
Azerbaycan Diller Üniversitesi
ADPSÜ'na bağlı Sanayi ve Teknoloji Koleji
gulelekber33@mail.ru

Dilin potansiyel olanakları lirik türde daha tam olarak ortaya çıkmakta ve hissedilmektedir. Bu anlamda, kelime diğer sanatsal yaratıcılık türlerine göre şiirde daha belirgin olup onun olanakları da daha geniş bir kapsama sahiptir. Çünkü şiirin kendisi yüksek sanatsal düşüncenin ve estetik zevkin bir ürünü olarak ön plana çıkmaktadır. Şiir dilinde hitaplar ve çağrışımlar aktif olarak kullanılır. Hitapların şiirde aktif katılımının işlevsel olanaklarından kaynaklandığı bilinmektedir. Bu bağlamda Vahid Aziz, sanatında hitapların bu özelliğini sıklıkla ve ustaca kullanmaktadır. Çünkü hitaplar, konuşulan dili yaşamanın duygusal bir aracı olarak görülmektedir. Buna göre şairin şiirlerinde, sıklıkla sevilen birine bir çağrı görmek mümkündür.

Bu yönüyle Aziz gerçekçi bir şair olup; hitap ettiği kişiler aynı zamanda gördüğü, sevdiği ve önemsediği kişiler olarak bilinmektedir. Söz konusu kişiler onun yakın çevresinden olup; onun hitapları doğallıkları ve saflıklarıyla ayırt edilmektedir. Vahid Aziz, sanatında sevgiliye hitap etmenin yanı sıra sık sık Yaratıcı'ya da hitap etmektedir. Bu cümleden olarak şairin ilgili hitapları samimiyetleri ve doğallıklarıyla öne çıkmaktadır. Zira Aziz, Tanrı'dan basit, sıradan şeyleri talep etmekte sıra dışı ve gerçekleşmesi imkânsız olanları istememektedir.

Vahid Aziz'in eserlerinin karakteristik hitaplarından biri de şairin kendine hitap etmesidir. Şairlerin edebiyat tarihinde her zaman bu tür hitapları kullandığı bilinmektedir. Sanatçı bu anlamda çok güzel hitaplar kullanmıştır. Şair bu hitaplarda dileklerini, arzularını ve şikayetlerini dile getirmektedir. Dilbilim literatüründe, hitaplar sıklıkla muhataplarla karıştırılmaktadır. Bunun nedeni şüphesiz bu iki kategorinin farklı olmasıdır. Dolayısıyla, hitaplar sözcüksel sisteme ait bir kategori olarak düşünüldüğünde, muhataplar sözdiziminin öznesi gibi olmaktadır. Buna göre taklitler dil sistemindeki en eski katmanlardan biri olarak kabul edilmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, hitap sözcüklerini hitaplarla eş tutmak doğru değildir. Çağrı sözcüklerinin ve cümlelerinin çağrılarda kullanımı Aziz'in şiirine yabancı değildir. Şair bu tür sözcükleri, fikrini duygu ve ifadeyle güçlendirmek için kullandığı anlaşılmaktadır. Durumsal hitaplar, konuşmada belirli bir durum veya koşulla bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, morfolojik araçlar – ekler olmak üzere diğer araçlar, durumsal hitapların ortaya çıkmasında da önemli bir rol oynamaktadır.

Genel olarak Aziz'in şiirinde üslup figürlerinin rolü çok önemlidir. Şair, her cümlede, her beyitte, her kıtada, şiirimiz için çok önemli olan sadeliğin yanı sıra, kelime dağarcığı ve şiir kurallarına ilişkin bilgisiyle gereksiz tekrarlara karşı olduğunu kanıtlamaktadır. Şairin şiirleri ilk bakışta ne kadar sade, samimi ve akıcı görünse de yakından bakıldığında ne kadar derin ve anlam yüklü oldukları kanıtlanmaktadır. Bu anlamda Azerbaycan Halk Şairi Aziz'in şiiri, sadece edebiyatımız için değil, aynı zamanda Azerbaycan dilinin gelişimi açısından ve dilbilimimiz için de büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: şiir dili, hitap, hitap sözcükleri, ifade gücü

THE FORMATION OF THE EAST-WEST CONFRONTATION IN JAPANESE PROSE DURING THE MEIJI PERIOD

PhD in Philology Gulnar YUNUSOVA
ANAS Institute of Literature named after Nizami Ganjavi
gulnaryunusova@yahoo.com

The late 19th and early 20th centuries are characterized as a period of profound transformation in Japan's social, political, and cultural life. The Meiji Restoration of 1868, which abolished the feudal system and initiated a modernization policy based on Western models, led to large-scale cultural changes in the country. This process gave rise not only to technological and institutional reforms but also to new questions regarding national identity and spiritual orientation. It was precisely during this period that the confrontation between Eastern and Western values began to emerge as a central theme in Japanese prose, marking the initial phase of this literary discourse.

As part of the reforms implemented by the Meiji government, Western political, legal, educational, and economic models were adopted as exemplary frameworks. Particularly after 1873, with the establishment of new-style schools and, from 1877 onward, universities, a new generation of Western-educated intellectuals began to form. Writers and thinkers born in the 1860s-1880s embraced a worldview that differed significantly from that of the previous generation – one that emphasized individualism, free will, and psychological depth. Simultaneously, thousands of young Japanese studied at Western universities and brought new values back with them. These changes sparked both enthusiasm for modernization and fear of cultural assimilation within intellectual circles.

In Japanese prose, this tension began to manifest itself as a conflict between Eastern collectivism and moral harmony, on the one hand, and Western individualism and rationality, on the other. Exposure to European realism, romanticism, and the psychological novel not only reshaped the writers' aesthetic styles but also helped solidify their literary positions. Against the backdrop of the growing influence of Western ideas, the fear of losing national values and spiritual foundations became a significant concern for many authors. In this context, writers such as Kunikida Doppo, Kitamura Tokoku and Tokutomi Roka viewed the Western individualist model as a threat to the national spirit and moral order. For these authors, the West represented not merely an external influence but an ideological system that endangered Japan's cultural integrity.

Authors like Mori Ōgai and Natsume Sōseki, however, presented this confrontation in more complex terms, focusing on the search for synthesis and balance between East and West. In their works, themes such as inner solitude, spiritual fragmentation, and social alienation – brought about by modernization – were expressed through individual destinies. In particular, Sōseki's psychological novels explored the contradictions born of individualism, while Ōgai's writings focused on the tension between professional ethics and Western romanticism.

In conclusion, the modernization initiated during the Meiji period triggered not only administrative and structural changes but also profound disruptions in the spiritual and identity spheres. The literary manifestation of these changes – namely, the East-West confrontation – did not remain confined to simplistic cultural imitation or conservatism but evolved into a complex philosophical and psychological discourse centered on balance, dialogue, and synthesis. Through the works of Meiji era writers, this confrontation became one of the main discourses in literature, ultimately contributing to the formation of a modern literary identity in Japan.

Keywords: Meiji period, Japanese prose, literature, East – West, discourse, confrontation

MEYCİ DÖVRÜNDƏ YAPON NƏSRİNDƏ ŞƏRQ-QƏRB QARŞIDURMASININ FORMALAŞMASI

fil.ü.f.d. Gülnar Yunusova
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu
gulnaryunusova@yahoo.com

XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəlləri Yaponiyanın sosial, siyasi və mədəni həyatında dərin transformasiyalar dövrü kimi xarakterizə olunur. 1868-ci ildə həyata keçirilən Meyci Reforması nəticəsində feodal sistemin ləğvi və Qərb modelinə əsaslanan modernləşmə siyasəti ölkədə genişmiqyaslı mədəni dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Bu proses yalnız texnoloji və institusional sahələrdə deyil, həm də milli kimlik və mənəvi oriyentasiya baxımından yeni suallar doğurmuşdur. Məhz bu dövr yapon nəsrində Şərq və Qərb dəyərlərinin qarşıdurmasının formalaşdığı ilkin mərhələ kimi dəyərləndirilir.

Meyci hakimiyyəti tərəfindən həyata keçirilən islahatlar çərçivəsində Qərb dünyasının siyasi, hüquqi, təhsil və iqtisadi modelləri nümunə kimi götürülmüşdür. Xüsusilə 1873-cü ildən etibarən yeni tipli məktəblərin, 1877-ci ildən isə universitetlərin yaradılması nəticəsində Qərb təhsilli yeni intellektual nəsil formalaşmışdır. 1860-80-ci illərdə doğulmuş yazıçılar və mütəfəkkirlər, artıq əvvəlki nəslin düşüncə sistemindən fərqli olaraq, fərdiyyətçiliyə, azad iradəyə və psixoloji dərinliyə yönələn bir təfəkkür mənimsəmişdilər. Eyni zamanda, minlərlə yapon gənc Qərb universitetlərində təhsil alaraq özləri ilə yanaşı yeni dəyərlər də ölkəyə gətirirdi. Bu dəyişikliklər intellektual dairələrdə həm modernləşmə sevinci, həm də mədəni assimilyasiya qorxusu doğururdu.

Yapon nəsrində bu gərginlik Şərqə məxsus kollektivçilik və mənəvi harmoniya ilə Qərbin fərdiyyətçi, rasional ideyaları arasında ziddiyyətlər şəklində ifadə olunmağa başladı. Avropa realizmi, romantizmi və psixoloji roman janrı ilə tanışlıq, yazıçıların estetik üslubunu yeniləməklə yanaşı, onların ədəbi mövqelərini də formalaşdırırdı. Qərb ideyalarının yayılması fonunda milli dəyərlərin və mənəvi köklərin itirilməsi qorxusu yazıçılar üçün ciddi mövzuya çevrilmişdi. Bu kontekstdə Kunikida Doppo, Kitamura Tokoku və Tokutomi Roka kimi yazıçılar Qərbin fərdiyyətçi modelini milli ruh və əxlaqi prinsiplər üçün təhlükə kimi görərək, onun yaratdığı mənəvi boşluğa qarşı çıxmışlar. Sözügedən yazarlar üçün Qərb yalnız xarici təsir deyil, milli dəyərləri dağıdan ideoloji sistem idi. Mori Oqay və Natsume Souseki kimi ədiblər isə bu qarşıdurmanı daha kompleks şəkildə təqdim edərək, Şərq və Qərb arasında sintez və tarazlıq axtarışına yönəlmişdilər. Onların əsərlərində modernləşmənin doğurduğu daxili təklik, mənəvi parçalanma və sosial yadlaşma kimi mövzular fərdi talelər vasitəsilə ədəbi ifadəsini tapırdı. Xüsusilə Sousekinin psixoloji romanlarında fərdiyyətçiliyin doğurduğu ziddiyyətlər, Oqayın yaradıcılığında isə vəzifə etikası ilə Qərb romantizmi arasındakı gərginlik əsas mövzulara çevrilmişdir.

Nəticə etibarilə, Meyci dövründə həyata keçirilən modernləşmə yalnız struktur və idarəetmə səviyyəsində deyil, həm də mənəvi və kimlik səviyyəsində sarsıdıcı dəyişikliklərə yol açmışdır. Bu dəyişikliklərin ədəbi təzahürü kimi meydana çıxan Şərq və Qərb qarşıdurması, yapon nəsrində sadə mədəni təqlid və ya mühafizəkarlıq prizmasında deyil, tarazlıq, dialoq və sintez axtarışları kontekstində dərin fəlsəfi və psixoloji müstəviyə daşınmışdır. Meyci dövrünün yazıçıları vasitəsilə bu qarşıdurma ədəbiyyatın əsas diskurslarından birinə çevrilmiş, nəticədə Yaponiyada modern ədəbi kimlik formalaşmağa başlamışdır.

Açar sözlər: Meyci dövrü, yapon nəsri, ədəbiyyat, Şərq-Qərb, diskurs, qarşıdurma

MORPHOLOGICAL FEATURES OF VERBS IN PROVERBS OF THE ENGLISH AND AZERBAIJANI (NAKHCHIVAN) LANGUAGES

Gulvira ABBASOVA
Nakhchivan branch of ANAS
gulvira_abbasova@mail.ru

Proverbs are mirrors reflecting the language, culture, and worldview of every nation. These expressions, rich in wisdom passed down from the past to the future, convey a society's experiences in short but deeply meaningful patterns. The study of the morphological features of proverbs is of great importance in linguistics, as these structures provide clear information about a language's grammatical composition. Since Azerbaijani belongs to the Turkic language family and English to the Germanic language group, there are significant differences in the morphological structure of proverbs in these languages. The main objective of this study is to compare the morphological features of verbs used in proverbs in English and Azerbaijani.

Proverbs in the Azerbaijani language have been extensively researched by local scholars for many years. The rich folklore examples from the Nakhchivan region especially provide a significant material base in this field. Researchers like Firidun Bey Kocherli and Ezizağa Necefov have emphasized the critical role of proverbs in preserving the grammatical structure of the language and reflecting the thoughts of the people.

In recent years, modern trends related to the morphological structures of proverbs in both English and Azerbaijani have also become a subject of research. Daniel Grove analyzed proverbs frequently used on social media in English, noting that modern youth prefer short and concise expressions; this trend has led to the simplification of classic proverbs.

In proverbs, verbs not only indicate action or state but also add depth and direction to meaning through tense, person, and mood/voice categories. While these categories perform similar functions in both languages, their forms of expression are entirely different.

As a result of the comparative analysis, it is clear that in Azerbaijani proverbs, verb categories are expressed directly with suffixes, forming the foundation of the grammatical structure. In English, however, these meanings are conveyed more through syntactic structure, auxiliary verbs, and word order. Therefore, a comparative analysis of the tense, person, and mood/voice categories of verbs reveals that both languages express the same idea through different grammatical means. Studying these differences allows for a better understanding of the structure of proverbs, enables the selection of effective methods in the language learning process, and yields valuable results in comparative linguistics. This research stands out as an important field connecting cultural values with linguistic structure and aims to contribute to linguistics in both theoretical and practical aspects.

Keywords: proverbs, morphological features, language groups, verb

AZERBAYCAN (NAHÇIVAN) VE İNGİLİZ ATASÖZLERİNDE FİİLLERİN MORFOLOJİK YAPISI

Gülvira ABBASOVA
AMİA Nahçıvan Bölümü
gulvira_abbasova@mail.ru

Atasözleri, her bir milletin dilinin, kültürünün ve dünya görüşünün birer aynasıdır. Geçmişten geleceğe aktarılan bilgelikle dolu bu ifadeler, bir toplumun tecrübelerini kısa ama derin anlamlı kalıplarla aktarır. Atasözlerinin morfolojik özelliklerinin incelenmesi dilbilim açısından büyük önem taşır; çünkü bu yapılar dilin dilbilgisel kuruluşu hakkında net bilgiler sunar. Azerbaycan dili Türk dilleri ailesine, İngiliz dili ise Cermen dilleri grubuna ait olduğundan, bu dillerdeki atasözlerinin morfolojik yapısında belirgin farklılıklar bulunur. Bu çalışmanın temel amacı, İngiliz ve Azerbaycan dillerindeki atasözlerinde kullanılan fiillerin morfolojik özelliklerini karşılaştırmaktır.

Azerbaycan dilindeki atasözleri uzun yıllardır yerli bilim insanları tarafından kapsamlı bir şekilde araştırılmaktadır. Özellikle Nahçıvan bölgesinin zengin folklor örnekleri bu alanda önemli bir malzeme tabanı sağlamaktadır. Firidun Bey Köçerli ve Ezizağa Necefov gibi araştırmacılar, atasözlerinin dilin dilbilgisel yapısının korunmasında ve halkın düşüncesinin yansıtılmasında kritik bir rol oynadığını vurgulamışlardır.

Son yıllarda hem İngiliz hem de Azerbaycan dillerindeki atasözlerinin morfolojik yapılarıyla ilgili modern eğilimler de araştırma konusu olmuştur. Daniel Grove, İngilizcede sosyal medyada sıkça kullanılan atasözlerini analiz ederek, modern gençlerin kısa ve öz ifadelere yöneldiğini belirtmiş; bu durumun klasik atasözlerinin basitleştirilmiş formlara dönüşmesine yol açtığını kaydetmiştir.

Atasözlerinde fiiller sadece eylem veya durumu belirtmekle kalmaz, aynı zamanda zaman, şahıs ve kip/çatı kategorileriyle anlama derinlik ve yön katarlar. Bu kategoriler her iki dilde de benzer işlevleri yerine getirse de ifade biçimleri tamamen farklıdır.

Karşılaştırmalı analiz sonucunda, Azerbaycan atasözlerinde fiil kategorilerinin doğrudan eklerle ifade edildiği ve bunun dilbilgisel yapının temelini oluşturduğu açıkça görülmektedir. İngilizcede ise bu anlamlar daha çok sentaktik yapı, yardımcı fiiller ve kelime sırası ile aktarılır. Dolayısıyla, fiillerin zaman, şahıs ve kip/çatı kategorilerinin karşılaştırmalı analizi, her iki dilin de aynı fikri farklı dilbilgisel yollarla ifade ettiğini ortaya koymaktadır. Bu farklılıkların incelenmesi, atasözlerinin yapısını daha iyi anlamaya, dil öğrenme sürecinde etkili yöntemler seçmeye ve karşılaştırmalı dilbilim alanında değerli sonuçlar elde etmeye olanak tanır. Bu araştırma, kültürel değerlerle dilin yapısını birleştiren önemli bir alan olarak öne çıkmaktadır ve hem teorik hem de pratik alanda dilbilime katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: atasözleri, morfolojik özellikler, dil grupları, fiil

LINGUISTIC PERSONALITY OF AUTHORS IN AZERBAIJANI LITERATURE

PhD in Philology Gunay BAGHIROVA
Azerbaijan University of Languages
t.gunay_adu.edu@hotmail.com

In this research we tried to define the linguistic personality of an Azerbaijanian writer analyzing one of his works. For this we first defined such linguistic terms as cognitivism, culture and cognitive assimilation, linguistic personality. Since cognitivism deals with whole ethno-lingua-psychological society, also the term culture represents adaptation of an individual to this cultural environment, linguistic personality can be linked to the national character.

We analyzed linguistic personality as an information addressee who is not able to disguise his linguacultural characteristics. This is possible due to hermeneutical analysis. A writer creates his heroes consciously and knows what character he will create and which societal features that character will have. The writer appears in the text as a linguistic personality himself because he cannot construct himself. He transmits his own linguistic and cultural features implicitly and subconsciously, which relate to temporal and spatial peculiarities of that time.

The analysis of A. Hagverdiyev's "Father and Son" reveals the linguistic personality of the writer belonging to the temporal and spatial society of that time. A. Hagverdiyev was born in a bek family, got a good education, studied eastern literature and culture, and knew Arabic and Persian languages well. All these are unconsciously reflected in his works and speeches of characters.

In the above mentioned work one of the characters uses Persian words and sentences several times. Besides the Persian language, the great poet Sadi Shirazi's name proves the erudition and high education of the author. Also, the names of various places and cities in the work displays the author's wide outlook. In childhood A. Hagverdiyev studied in Tiflis and Petersburg, later lived, worked and travelled in Iran, Transcaucasia, Dagestan, Central Asia.

A. Hagverdiyev's next peculiarity expressed implicitly in his work is high appreciation of education. He claimed that only being educated a person may have a decent life. Also, the writer eagerly advises to help the children from poor families who thirst for knowledge. As to religion and spirituality, A. Hagverdiyev's childhood and upbringing was imbued with Islam. So, he describes his nation with deep faith in God.

In conclusion, we can claim that a creator of a text demonstrates himself as a linguistic and cultural personality subconsciously. The author of a work is considered to be the carrier of certain psychological, social and cultural values.

Keywords: cognitivism, culture, linguistic personality, hermeneutic analysis

ЯЗЫКОВАЯ ЛИЧНОСТЬ АВТОРА В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

кандидат филологических наук Гюнай Багирова
Азербайджанский университет языков
t.gunay_adu.edu@hotmail.com

В данном исследовании мы старались определить языковую личность азербайджанского литератора, анализируя его произведения. Для этого мы сначала определили такие лингвистические понятия как когнитивизм, культура и когнитивная ассимиляция, языковая личность. Поскольку когнитивизм интересуется целой этнолингвопсихологической общностью, а понятие культуры представляет собой адаптирование индивида к данной культурной среде, языковую личность можно связать с национальным характером.

Мы провели анализ языковой личности как адресанта информации, который не в состоянии замаскировать свои лингвокультурологические характеристики. Это возможно благодаря герменевтическому анализу. Автор создает своих героев сознательно, зная какого персонажа каким сконструирует и какие свойства общества передаст в его лице. А сам предстает в тексте обнаженным как личность языковая, поскольку не может конструировать самого себя. Автор на бессознательном уровне и имплицитно выдает свои лингвистические и культурологические особенности, которые бывают адекватными временным и пространственным особенностям того времени.

Анализ на материале азербайджанского литератора А. Хагвердиева «Отец и сын» выявляет его языковую личность и его принадлежность к данному временному и пространственному социуму. Абдулрагим бек Хагвердиев родился в бекской семье и получил хорошее образование сначала в Шуше, а потом в Тифлисе и Петербурге. Как и многие свои ровесники-соотечественники, он изучил восточную литературу и культуру, и поэтому хорошо был знаком с арабским и персидским языками. Это невольно находит свое отражение на его произведениях, в речах его персонажей.

В вышеуказанном произведении А. Хагвердиева один из персонажей по имени Рустам несколько раз выроняет из уст персидские слова. Наряду со знанием персидского языка, имя великого поэта Сади Ширази свидетельствует о начитанности автора данного литературного произведения и о его высокой образованности. Перечисление названий разных местностей и городов мира выражает широкий кругозор автора. А. Хагвердиев еще в детстве в поисках хорошего образования уже побывал в Тифлисе и Петербурге, а в будущем жил, работал и путешествовал в таких местах как Иран, Закафказия, Дагестан, Средняя Азия и др.

Следующим качеством А. Хагвердиева, имплицитно выраженное в его произведении, является его высокая оценка образования. А. Хагвердиев считал, что только благодаря своей образованности человек может прожить достойную жизнь. Также писатель с большой готовностью советует помочь тем детям из бедных семей, кто жаждет знаний. А что касается религиозности и духовности, детство и воспитание А. Хагвердиева пропитано мусульманством, ведь не напрасно он описывает свой народ с такой глубокой верой в Бога.

Таким образом, создатель текста демонстрирует себя как языковую и культурную личность на бессознательном уровне. Именно автор произведения представляется как носитель определенных психологических, социальных, философско-идеологических и культурных ценностей.

Ключевые слова: когнитивизм, культура, языковая личность, герменевтический анализ

CULTURAL ASPECTS OF THE GLOBAL EXPANSION OF ENGLISH

PhD in Philology, Associate Professor Gunay MUSLUMOVA
Azerbaijan University of Languages
gmuslumova@yahoo.com

The global expansion of the English language is intricately linked to cultural, political, and economic dynamics. As English solidifies its role as the dominant lingua franca in domains such as education, science, commerce, and technology, its spread has significantly influenced not only the linguistic landscape but also the cultural identities of communities worldwide. This paper examines the cultural implications of English's global proliferation, with particular attention to how the language both shapes and is shaped by the cultures it encounters. It also explores the symbolic and practical cultural power English holds in today's interconnected world.

Historically rooted in British colonial expansion, English was initially disseminated through imperial influence. However, its post-colonial growth has far surpassed its British origins, evolving into an international medium of communication. Today, English functions as an official or second language in diverse contexts, including Nigeria, South Africa, India, and the Philippines. In these multilingual societies, English has not only altered linguistic practices but has also become entangled with local cultural expressions, contributing to hybrid forms of identity and communication.

Culturally, the widespread use of English brings both opportunities and challenges. On the positive side, it fosters intercultural dialogue and cooperation, enabling people from varied linguistic backgrounds to engage in global conversations. English also facilitates access to international knowledge and promotes the dissemination of cultural products – such as films, literature, music, and digital media – that have a worldwide reach.

Conversely, concerns arise regarding the erosion of linguistic and cultural diversity. The dominance of English in education, media, and governance can marginalize indigenous languages and the cultural knowledge embedded within them. This phenomenon, often referred to as "linguistic imperialism", risks weakening cultural identities and disrupting the intergenerational transmission of traditions and heritage.

In conclusion, the cultural dimensions of English's global spread are complex and multifaceted. Recognizing both the benefits and the drawbacks is essential for developing inclusive language policies and fostering a global environment where cultural and linguistic diversity are respected and preserved.

Keywords: English as a global language, cultural impact, linguistic imperialism, intercultural communication, language and identity

İNGİLİS DİLİNİN QLOBAL MİQYASDA YAYILMASININ MƏDƏNİ ASPEKTLƏRİ

fil.ü.f.d., dosent Günay Müslümova
Azərbaycan Dillər Universiteti
gmuslumova@yahoo.com

İngilis dilinin qlobal miqyasda yayılması mədəni, siyasi və iqtisadi dinamikalarla sıx bağlıdır. Təhsil, elm, ticarət və texnologiya kimi sahələrdə əsas ünsiyyət vasitəsinə çevrilən ingilis dili, yalnız dil mühitinə deyil, həm də dünyanın müxtəlif bölgələrindəki icmaların mədəni kimliklərinə əhəmiyyətli təsir göstərmişdir. Bu məqalədə ingilis dilinin qlobal şəkildə yayılmasının mədəni nəticələri araşdırılır və dilin qarşılaşdığı mədəniyyətləri necə formalaşdırdığı, eyni zamanda bu mədəniyyətlər tərəfindən necə dəyişdirildiyi ön plana çıxarılır. Eləcə də, müasir qloballaşmış dünyada ingilis dilinin simvolik və praktik mədəni gücü təhlil olunur.

Tarixi olaraq Britaniya kolonializminin təsiri ilə yayılan ingilis dili, əvvəlcə imperiya gücü vasitəsilə tanıdılmışdır. Lakin post-kolonial dövrdə bu dilin inkişafı Böyük Britaniya sərhədlərini aşaraq, beynəlxalq ünsiyyət vasitəsinə çevrilmişdir. Bu gün ingilis dili Nigeriya, Cənubi Afrika, Hindistan və Filippin kimi ölkələrdə rəsmi və ya ikinci dil kimi fəaliyyət göstərir. Bu çoxdilli cəmiyyətlərdə ingilis dili yalnız dil baxımından dəyişiklik yaratmamış, eyni zamanda yerli mədəni ifadələrlə qovuşaraq, hibrid kimlik və ünsiyyət formalarının yaranmasına səbəb olmuşdur.

Mədəni baxımdan ingilis dilinin geniş yayılması həm imkanlar, həm də çağırışlar doğurur. Müsbət tərəfdən, bu dil mədəniyyətlərarası dialoq və əməkdaşlığı təşviq edərək, müxtəlif dil mənsubiyyətinə malik insanların qlobal səviyyədə qarşılıqlı əlaqəsini mümkün edir. Eyni zamanda ingilis dili beynəlxalq biliklərə çıxışı asanlaşdırır və dünya miqyasında təsirə malik olan filmlər, ədəbiyyat, musiqi və rəqəmsal media kimi mədəni məhsulların yayılmasına şərait yaradır.

Digər tərəfdən, dil və mədəni müxtəlifliyin azalması ilə bağlı narahatlıqlar da mövcuddur. Təhsil, media və idarəetmə sahələrində ingilis dilinin üstün mövqeyi yerli dilləri və onların daşıdığı mədəni bilikləri kənarlaşdıra bilər. “Linqvistik imperializm” adlandırılan bu proses, mədəni kimliklərin zəifləməsinə gətirib çıxara və ənənələrin nəsildən-nəslə ötürülməsinə mane ola bilər.

Nəticə etibarilə, ingilis dilinin qlobal miqyasda yayılması çoxşaxəli və mürəkkəb bir prosesdir. Bu genişlənmənin həm müsbət, həm də mənfi cəhətlərini dərk etmək inklüziv dil siyasətlərinin hazırlanması və mədəni-mənəvi müxtəlifliyin qorunduğu bir dünya yaratmaq üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: ingilis dili qlobal dil kimi, mədəni təsir, linqvistik imperializm, mədəniyyətlərarası ünsiyyət, dil və kimlik

THE ROLE OF ABBREVIATIONS IN THE EVOLUTION OF ENGLISH PERSONAL NAMES

Senior Lecturer Gunel Khanlar YUNUSOVA
Azerbaijan University of Languages, Department of English Stylistics
yunusovagunel7@gamail.com

English is one of the most widely spoken languages worldwide and possesses a rich history and complex structure. Proper names, especially personal names, constitute an important part of the language and culture. The abbreviation of personal names is an important phenomenon in the evolution of the language.

Amidst the dynamic nature of language and the development of social communication, various abbreviated forms of personal names have emerged and become widespread. These abbreviations not only serve the function of simplifying the language but also express emotional closeness in social relationships.

In English, the abbreviation of personal names that is, replacing the full name with a shorter form is widely used in daily communication, written texts, and socio-cultural practice. This phenomenon is not merely aimed at simplifying spoken language but also forms a part of social interaction and cultural style.

Abbreviations are closely related not only to linguistic efficiency but also to cultural communication, personal identity, and social status. Such name forms are widely used in everyday communication, public life, and media, and have a broader application compared to other languages.

English personal names have undergone a long historical development closely linked to the history of the English people. The creators of English personal names were the Anglo-Saxons. The invasion of the Scandinavians (Danes and Norwegians) did not significantly affect the system of names formed among the Anglo-Saxons at that time.

It is well known that the Norman Conquest was a major historical event that influenced the future development of the English people and language. After the defeat of the Anglo-Saxon army at Hastings in 1066, the Duke of Normandy, William, was declared King of England.

The highest civil and church offices were held by officials and clergy who came with him and later settled in England, speaking various Old French dialects of Norman French. The conquerors introduced their own names (modern names such as William, Robert, Richard, Roger, etc.), which soon began to displace Anglo-Saxon names.

Keywords: abbreviation of personal names, full name with a shorter form, full middle name, rhyming substitution

İNGİLİZ KİŞİ İSİMLERİNİN EVRİMİNDE KISALTMALARIN ROLÜ

Öğretim Görevlisi Günel Hanlar kızı YUNUSOVA
Azerbaycan Diller Üniversitesi, İngilizce Üslup Bilimi Bölümü
yunusovagunel7@gamail.com

İngilizce, dünya çapında en yaygın konuşulan dillerden biridir ve zengin bir tarihe ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Özel isimler, özellikle kişi isimleri, dilin ve kültürün önemli bir parçasını oluşturur. Kişi isimlerinin kısaltılması, dilin evriminde önemli bir olgudur.

Dil yapısının dinamik doğası ve sosyal iletişimin gelişimi sürecinde çeşitli kısaltılmış kişi ismi formları ortaya çıkmış ve yaygın hale gelmiştir. Bu kısaltmalar yalnızca dili sadeleştirme işlevi görmekle kalmaz, aynı zamanda sosyal ilişkilerde duygusal yakınlık ifadesi de sağlar.

İngilizcede kişi isimlerinin kısaltılması yani tam ismin daha kısa bir form ile değiştirilmesi günlük iletişimde, yazılı metinlerde ve sosyo-kültürel pratikte yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu olgu sadece konuşma dilini sadeleştirme amacı taşımaz, aynı zamanda sosyal etkileşim ve kültürel tarzın bir parçasını oluşturur.

Kısaltmalar yalnızca dilsel verimlilikle değil, aynı zamanda kültürel iletişim, kişisel kimlik ve sosyal statüyle de yakından ilişkilidir. Bu tür isim formları gündelik iletişimde, kamusal yaşamda ve medyada yaygın olarak kullanılmakta ve diğer dillere kıyasla daha geniş bir kullanım alanına sahiptir.

İngiliz kişi isimleri, İngiliz halkının tarihiyle yakından bağlantılı uzun bir tarihsel gelişim sürecinden geçmiştir. İngiliz kişisel isimlerinin yaratıcıları Anglo-Saksonlardı. İskandinavların (Danimarkalılar ve Norveçliler) istilası, o dönemde Anglo-Saksonlar arasında oluşmuş isim sistemini önemli ölçüde etkilememiştir.

Norman Fethi'nin, İngiliz halkının ve dilinin gelecekteki gelişimini etkileyen büyük bir tarihsel olay olduğu iyi bilinmektedir. 1066 yılında Hastings'te Anglo-Sakson ordusunun yenilmesinden sonra Normandiya Dükü William, İngiltere Kralı ilan edilmiştir.

En yüksek sivil ve dini makamlar, onunla birlikte gelen ve daha sonra İngiltere'ye yerleşen, Norman Fransızcasının çeşitli Eski Fransız lehçelerini konuşan memur ve din adamları tarafından doldurulmuştur. Fatihler, kendi isimlerini (günümüz isimleriyle William, Robert, Richard, Roger vb.) tanıttılar ve bu isimler kısa sürede Anglo-Sakson isimlerini geri plana itti.

Anahtar Kelimeler: kişi isimlerinin kısaltılması, tam ismin daha kısa bir form ile değiştirilmesi, tam orta isim, kafiyeli dönüşüm

A SOCIOLOGICAL OVERVIEW OF THE INTERNATIONAL CIRCULATION OF TRANSLATIONS SUPPORTED BY THE TEDA PROJECT

Ins. Dr. Gülay BİLGAN
Tekirdağ Namık Kemal University
gbilgan@nku.edu.tr

International cultural exchanges take place through institutional and individual actors with different political, economic, and cultural dynamics. It is an undeniable fact that translation is at the heart of this exchange. The position of translation requires a sociological approach to the act of translation that goes beyond examining its textual dimension. The aim of this study is to evaluate the international circulation of translations supported by the TEDA project from the perspective of sociology of translation. The TEDA Project is a translation, publication, and promotion support program run by the Ministry of Culture and Tourism of the Republic of Turkey since 2005 to promote works related to Turkish culture, art, and literature published in Turkish or another language abroad through translation and publication by encouraging publishers operating abroad or domestically. When examining the international circulation of products supported under the TEDA Project, the centre-periphery relationship of languages proposed by Johan Heilbron was taken into consideration. Pierre Bourdieu's concepts of field, capital, and illusio were used to determine the purposes and decisions of those who selected the products to be translated. In this study, the data presented in the catalogue of works supported between 2005 and 2023 on the official TEDA website were evaluated within the framework of the above-mentioned concepts. When examining the international circulation of works supported under the TEDA Project, the first step was to examine which countries and languages were prioritized within the project according to the centre-periphery hierarchy of languages. According to this, while the project primarily targeted and supported central and semi-peripheral languages in its first five years, in recent years there has been a noticeable flow of translated copyrighted works to Middle Eastern and Balkan countries. From this, it can be concluded that publishers prefer markets where they can more easily access economic capital because central cultures with central languages tend to be more resistant to accepting translations. Secondly, based on Bourdieu's concepts of field, capital, and illusio, how publishers present their products to readers when putting them into circulation was examined, and conclusions were drawn about the motives behind their decisions. At this point, it is seen that the symbolic capital of authors and works is considered in the circulation of cultural products within the scope of the TEDA project. It can be said that publishing houses supported by the project reproduce their economic capital through the transformation of the symbolic capital belonging to the author, work, or translator in the field they have entered with economic capital. It can be argued that this study contributes a sociological depth to the field of translation studies by using sociologic theories of translation to make the role of translation in cultural circulation visible, using the TEDA Project as an example.

Keywords: TEDA Project, sociology of translation, international circulation of cultural products

TEDA PROJESİ KAPSAMINDA DESTEKLENEN ÇEVİRİLERİN ULUSLARARASI DOLAŞIMINA SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ

Öğr. Gör. Dr. Gülay BİLGAN
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
gbilgan@nku.edu.tr

Uluslararası kültürel değiş-tokuşlar, farklı politik, ekonomik ve kültürel dinamiklere sahip kurumsal ve bireysel eyleyenler aracılığıyla geçekleşir. Bu değiş-tokuşun merkezinde ise çevirinin bulunması yadsınamaz bir gerçektir. Çevirinin bu konumu onun sadece metinsel boyutuyla incelenmesinin ötesinde çeviri edimine sosyolojik bir yaklaşımı da gerekli kılar. Bu çalışmanın amacı da TEDA projesi kapsamında desteklenen çevirilerin uluslararası dolaşımını çeviri sosyolojisi perspektifiyle değerlendirmektir. TEDA Projesi Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığınca 2005 yılından bu yana yürütülen Türk kültür, sanat ve edebiyatıyla ilgili Türkçede veya başka bir dilde yayımlanmış eserlerin, çeviri ve yayım yoluyla yurt dışında tanıtılmasını sağlamak için yurt dışında veya yurt içinde faaliyet gösteren yayıncılara teşvik veren bir çeviri, yayım ve tanıtım destek programıdır. TEDA Projesi kapsamında desteklenen ürünlerin uluslararası dolaşımı incelenirken ilk Johan Heilbron tarafından öne sürülen dillerin merkez-çevre ilişkisi dikkate alınmıştır. Çevrilmek üzere seçilen ürünler üzerinden eyleyenlerin hangi amaçlarla hangi kararları aldıklarını bulgulamakta ise Pierre Bourdieu'nün alan, sermaye ve illusio kavramlarından faydalanılmıştır. Çalışmada TEDA resmî web sitesinde 2005-2023 yılları arasında desteklenen eserlerin bulunduğu katalogda sunulan veriler yukarıda adı anılan kavramlar çerçevesinde değerlendirilmiştir. TEDA Projesi kapsamında desteklenen eserlerin uluslararası dolaşımı incelenirken öncelikle dillerin merkez-çevre hiyerarşisine göre proje kapsamında hangi ülkelerin ve dillerin öncelendiğine bakılmıştır. Buna göre projenin ilk beş yılında daha çok merkez ve yarı çevresel diller hedeflenerek desteklenirken, son yıllarda daha çok Ortadoğu ve Balkan ülkelerine çeviri telif eser akışının olduğu görülmektedir. Buradan merkezi dile sahip merkezi kültürlerin çevirileri kabul etmekte daha dirençli olmaları sebebiyle yayınevlerinin ekonomik sermayeye daha rahat ulaşabilecekleri pazarları tercih ettikleri sonucuna ulaşılabilir. İkinci olarak da Bourdieu'nün alan, sermaye ve illusio kavramlarından hareketle yayınevlerinin ürünleri dolaşıma sokarken okura nasıl sundukları incelenmiş ve hangi saiklerle karar aldıklarına ilişkin çıkarımlarda bulunulmuştur. Bu noktada TEDA projesi kapsamında kültürel ürünlerin dolaşımında yazar ve eserlerin sembolik sermayelerinin dikkate alındığı görülmektedir. Projeden destek alan yayınevlerinin halihazırda ekonomik sermaye ile girdikleri alanda yazara, esere veya çevirmene ait sembolik sermayenin dönüşümüyle ekonomik sermayelerini yeniden ürettikleri söylenebilir. Bu çalışmanın, çeviri sosyolojisi kuramlarını kullanarak TEDA Projesi örneğinde çeviri ediminin kültürel dolaşımdaki rolünü görünür kılarak çeviribilim alanına sosyolojik bir derinlik kazandırdığı öne sürülebilir.

Anahtar Kelimeler: TEDA Projesi, çeviri sosyolojisi, kültürel ürünlerin uluslararası dolaşımı

PHRASEOLOGICAL UNITS – FROM A LINGUOCULTURAL ASPECT

PhD in Philology, Associate Professor Hagigat HAJIYEVA
Azerbaijan University of Languages, Department of Foreign Languages
hagigat.hajiyeva1969@gmail.com

This study examines the national-cultural characteristics carried by phraseologisms in language, their position in the linguistic representation of the world, and a linguocultural approach to them. By summarizing different definitions given to the concept of linguoculturology by various linguists over time, it can be concluded that this concept, with its unique ethno-cultural specificity, integrates into the sphere of ideas while neutralizing specific differences. These differences are replaced by oral expression and ethno-cultural marking.

Phraseological units

Linguoculturology is an interdisciplinary field that emerges at the intersection of linguistics, cultural studies, and folklore studies. According to A. Palma, “Phraseological units function as compact national-cultural texts, demonstrating that uncovering these cultural meanings based on specific concepts allows for the study of several aspects simultaneously”.

The goal of a linguocultural approach to phraseology is to investigate the correlation between phraseological units and cultural markers, as well as to describe cultural and national characteristics through standards, stereotypes, symbols, and the actualization of values within the phraseological system.

The phraseological system of a language plays an essential role in shaping the linguistic picture of the world. It conveys collective knowledge, traditional beliefs, and cultural values that shape a community’s worldview.

Conclusion

Analyzing the theoretical foundations of this study leads to the following conclusions:
1. Phraseology is a branch of linguistics that studies set expressions and develops their classification.
2. Phraseological units are an essential part of the language system. By enriching speech with imagery and expressiveness, they enhance linguistic expressivity while also serving as a means of accumulating and transmitting culturally significant information.

Keywords: connotation, denotation, phraseological unit

FRAZEOLOJİ VAHİDLƏR – LİNQVOKULTUROLOJİ ASPEKTDƏN

fil.ü.f.d., dosent Həqiqət Hacıyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti, Xarici dillər kafedrası
hagigat.hajiyeva1969@gmail.com

Frazeologiyanın linqvistik aspekti mədəniyyətlə ekoloji dilin inteqrasiyası ilə bağlıdır. Frazeologiyalar onların semantikasında insanların mədəniyyətinin inkişafı, mədəniyyət səviyyəsindən stereotiplər səviyyəsinə keçmə prosesini ifadə edir. Məsələn, "yunan mənşəli" frazeologizmlər xalqın milli xüsusiyyətləri ilə bağlıdır və s. Çünki frazeoloji vahidlər çoxlu sözlərlə müəyyən edilir və tez-tez onları bir neçə sərbəst birləşmələrlə müqayisə etməklə xarakterizə olunur. Frazeoloji vahidlər sərbəst sözlər kimidir, beləki, daxildə sintaktik quruluşa malik çox sözlü strukturları birləşdirirlər, lakin sərbəst söz birləşmələrindən fərqli olaraq, leksika vahidləri dili təmsil edir. Sərbəst söz birləşmələri – ən azı uyğun olaraq lazımdır. Bundan əlavə, frazeoloji vahidlər sərbəst sözlərdən fərqlənir.

Frazeoloji vahidlər

Frazeoloji vahid, tərkibində ifadə etdiyi vahidlərin mənasından asılı olmayaraq vahid leksik məna daşıyan sözlərin sabit birləşməsidir. Belə bir ifadə öz fikrini daha dəqiq ifadə etməyə, cümlənin mənasını çatdırmağa, onu canlı, obrazlı etməyə, lazımi intonasiya və ya kölgəni ifadə etməyə kömək edir. Frazeoloji vahidlərin nitqdə düzgün, məharətlə işlədilməsi, onların tarixini bilmək geniş dünyagörüşlü, mütaliə edən insanı üzə çıxarır.

Frazeoloji vahidlər xüsusilə müxtəlif və rəngarəngdir. Onlar cəmiyyətin mədəni, tarixi və psixoloji aspektlərini əks etdirir.

Nitqdə toplu ifadələrdən istifadə dili zənginləşdirir, ona emosional rəng verir. Onların öyrənilməsi dilin dərinliyini ortaya qoyur və xalqın mentalitetini, adət-ənənələrini dərk etmək üçün unikal imkan yaradır.

Nəticə

Bu tədqiqatın nəzəri əsaslarının təhlili aşağıdakı nəticələrə gətirib çıxarır:
1. Frazeologiya çoxluq ifadələrini öyrənən və onların təsnifatını inkişaf etdirən dilçiliyin bir sahəsidir.
2. Frazeoloji vahidlər dil sisteminin mühüm tərkib hissəsidir. Onlar nitqi obrazlılıq və ifadəliliklə zənginləşdirməklə linqvistik ekspressivliyi artırır, eyni zamanda mədəni əhəmiyyətli məlumatların toplanması və ötürülməsi vasitəsi kimi xidmət edirlər.

Açar sözlər: frazeoloji vahidlər, leksik vahidlər, leksik məna

EXISTENTIAL PROBLEMS IN THE WORKS OF IRVIN YALOM

Doctor of Sciences in Philology Hamida Ahmad ALIYEVA
Provost for Science and Innovation, Azerbaijan University of Languages, Professor of the Department of World Literature and Theory
a_hemide@mail.ru

Every person faces various existential problems in his life. Especially in many cases, it is inevitable that a person who is forced to live under the difficult and serious psychological, social, and political conditions of the modern world will experience an existential crisis in one way or another. A person is an emotionally sensitive creature who, as strong as he is, always needs moral support and psychological help. In modern times, there are various teachings that try to prevent a person from being completely isolated from the world and from getting rid of the feelings of sadness and hopelessness that dominate him. Among them, existential psychoanalysis occupies one of the leading places. I. Yalom, one of the well-known representatives of neo-Freudianism, is currently one of the brightest figures in this direction. His existential-humanist ideas are reflected in his fundamental scientific and popular works as well as in his literary heritage. I. Yalom's works such as "The Gift of Therapy", "When Nietzsche Wept", "Schopenhauer Cure", "Momma and the Meaning of Life", "Lying on the couch" and others brought him world fame. Acquaintance with the teaching of psychoanalysis had a great influence on both I. Yalom's professional activity and the formation of his worldview. Among modern psychologists and psychotherapists, he is second only to Z. Freud in popularity. One of the reasons for his popularity is related to his writing activity. In his works, I. Yalom closely acquaints readers with the impressions he gained during his professional activity. The intellectual books written by the writer based on real life events do not bore readers at all, on the contrary, these stories telling about various events he encountered as a psychotherapist arouse their great interest. As he himself always noted, L. N. Tolstoy and F. M. Dostoevsky had a great influence on I. Yalom's writing activity. Their works have shaped the writer's philosophy of life and played a role as a visual tool for penetrating the depths of the human heart.

Keywords: Irvin Yalom, existential psychoanalysis, a literary heritage, a writer

İRVIN YALOMUN ƏSƏRLƏRİNDƏ EKZİSTENSİAL PROBLEMLƏR

fil.e.d. Həmidə Əhməd qızı Əliyeva
Azərbaycan Dillər Universitetinin Elm və innovasiya məsələləri üzrə prorektoru, Dünya ədəbiyyatı və nəzəriyyəsi kafedrasının professoru
a_hemide@mail.ru

Hər bir insan öz həyatında müxtəlif ekzistensial problemlərlə üzləşir. Xüsusilə də müasir dünyanın ağır və ciddi psixoloji, sosial, siyasi şərtləri altında yaşamağa məcbur olan insanın bu və ya digər şəkildə ekzistensial böhrana məruz qalması bir çox hallarda qaçılmazdır. İnsan güclü olduğu qədər də, daima mənəvi dəstəyə, psixoloji yardıma ehtiyacı olan emosianal həssas məxluqdur. Müasir dövrdə insanın dünyadan tam təcrid olmasının, ona hakim kəsilən kədər və çıxılmazlıq hisslərindən qurtulmasının qarşısını almağa çalışan müxtəlif təlimlər mövcuddur. Bunların içərisində ekzistensial psixoanaliz aparıcı yerlərdən birini tutur. Neofreydizmin tanınmış nümayəndələrindən olan İ. Yalom hazırda bu istiqamətin ən parlaq simalarından biridir. Onun ekzistensial-humanizm ideyaları fundamental elmi-kütləvi əsərləri ilə yanaşı bədii irsində də öz əksini tapır. İ. Yalomun bu qəbildən olan "Psixoterapiya vergisi", "Nitşe ağlayanda", "Şopenhauer dərman kimi", "Anacan və həyatın mənası", "Divandakı yalançı" və s. əsərləri ona dünya şöhrəti gətirmişdir.

Psixoanaliz təlimi ilə tanışlıq İ. Yalomun həm peşəkar fəaliyyətinə, həm də dünyagörüşünün formalaşmasına böyük təsir göstərmişdir. Müasir psixoloq və psixoterapevtlər içərisində məşhurluğuna görə o, yalnız Z. Freyddən geri qalır. Onun bu qədər populyar olmasının bir səbəbi də yazıçılıq fəaliyyəti ilə bağlıdır. İ. Yalom öz əsərlərində oxucuları peşəkar fəaliyyəti zamanı əldə etdiyi təəssüratlarla yaxından tanış edir. Yazıçının real həyat hadisələri əsasında yazdığı intellektual kitablar oxucuları qətiyyən darıxdırmır, əksinə, psixoterapevt kimi rastlaşdığı müxtəlif hadisələrdən bəhs edən bu hekayələr onların böyük marağına səbəb olur. İ. Yalomun yazıçılıq fəaliyyətinə, özünün də həmişə qeyd etdiyi kimi, L. N. Tolstoyun və F. M. Dostoyevskinin böyük təsiri olmuşdur. Mənz onların əsərləri yazıçının həyat fəlsəfəsini formalaşdırmış, insan qəlbinin dərinliklərinə nüfuz etməkdə əyani vasitə rolunu oynamışlar.

Açar sözlər: İrvin Yalom, ekzistensial psixoanaliz, bədii irs, yazıçı

THE AMERICAN BOARD'S MISSIONARY ACTIVITIES THROUGH MUSIC AND LANGUAGE

PhD Student Hilal AKBULUT
Dokuz Eylül University, Department of History
akbulut.hilal@ogr.deu.edu.tr

This study aims to analyze the missionary activities of the American Board missionaries, who have been active in the Ottoman geography since the first half of the nineteenth century, through music and the effects of these activities on the cultural transformation of Ottoman society. In the study, the translation activities, music education and practices of the American Board missionaries in order to bring the Bible to the local people will be evaluated.

The American Board sent missionaries to different parts of the world to spread the Protestant sect of Protestantism, and in the Ottoman territories, they opened educational institutions for boys and girls, creating not only religious education but also a scientific and cultural education model. In these schools, music, in particular art education, was adopted as a tool to convey the religious message; missionary activities were used as a "soft power". Missionaries trained in music were assigned to different cities in Anatolia and worked on a disciplined and systematic program based on Western music. In music classes, subjects such as vocal training, music knowledge, repertoire studies were carried out with a specific curriculum, and Christian hymns were accompanied by piano and string instruments. The year-long program also aimed to reach a wider public through year-end concerts and religious events.

The American Board missionaries initially tried to have an impact on Muslim communities, but since Muslims could not be converted from their religion, the missionaries chose the Greek and Armenian communities as their target audience. Especially in the schools they opened in the towns where Armenian citizens lived densely, they followed a systematic curriculum for Armenians to gain a national identity. In this context, hymns based on biblical stories were taught in order to realize a cultural transformation and these hymns were sung by choir members during Sunday services called "devotion to God". As a result, the American Board missionaries did not only limit themselves to conveying religious messages in order to convey their beliefs to individuals of different faiths, but also used music to bring about a transformation in the Ottoman society they were working on.

Keywords: American Board, Music, Missionary, Ottoman Empire, USA

AMERİKAN BOARD'UN MÜZİK VE DİL ARACILIĞIYLA YÜRÜTTÜĞÜ MİSYONERLİK FAALİYETLERİ

Doktora Öğrencisi Hilal AKBULUT
Dokuz Eylül Üniversitesi Tarih Bölümü
akbulut.hilal@ogr.deu.edu.tr

Bu çalışma, on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısından itibaren Osmanlı coğrafyasında faaliyet gösteren Amerikan Board misyonerlerinin müzik yoluyla yürüttükleri misyonerlik faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin Osmanlı toplumundaki kültürel dönüşüme etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada Amerikan Board misyonerlerinin, İncil'i yerel halka ulaştırmak üzere yaptıkları çeviri çalışmaları, müzik eğitimi ve uygulamaları değerlendirilecektir.

Amerikan Board, Protestanlık mezhebini yaymak üzere dünyanın farklı bölgelerine misyonerler göndermiş, Osmanlı topraklarında ise kız ve erkek çocuklar için açtıkları eğitim kurumlarıyla yalnızca dini eğitim değil, bilimsel ve kültürel bir eğitim modeli oluşturmuştur. Bu okullarda sanat eğitimi özelinde müzik, dini mesajın aktarılmasında araç olarak benimsenmiş; "yumuşak bir güç" olarak misyonerlik faaliyetleri kullanılmıştır. Müzik eğitimi almış misyonerler, Anadolu'nun farklı şehirlerinde görevlendirilmiş, Batı müziğine dayalı, disiplinli ve sistematik bir program üzerinde çalışmışlaradır. Müzik derslerinde ses eğitimi, müzik bilgisi, repertuar çalışmaları gibi konular belirli bir müfredatla yürütülmüş, piyano ve yaylı çalgılar eşliğinde Hristiyan ilahileri kullanılmıştır. Yıl boyunca yürütülen çalışmalar ise sene sonu konserleri ve dini etkinliklerle daha geniş bir halk kitlesine ulaştırılması hedeflenmiştir.

Amerikan Board misyonerleri ilk etapta Müslüman topluluklar üzerinde etkili olmaya çalışmış ancak Müslümanlar dinlerinden çevrilemediği için misyonerler hedef kitle olarak kendilerine Rum ve Ermeni cemaatlerini belirlemişlerdir. Özellikle Ermeni vatandaşların yoğun olarak yaşadığı beldelerde açtıkları okullarda Ermenilerin milli kimlik kazanmaları için sistematik bir müfredat takip etmişlerdir. Bu bağlamda kültürel bir dönüşümü gerçekleştirmek maksadıyla İncil kaynaklı hikâyelere dayanan ilahiler okutulmuş ve "Tanrı'ya adanmışlık" adı verilen Pazar ayinlerinde koro üyeleri tarafından bu ilahiler seslendirilmiştir. Sonuç olarak, Amerikan Board misyonerleri kendi inançlarını farklı inançlara mensup bireylere ulaştırmak için yalnızca dini mesaj aktarımıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda müziği kullanarak üzerinde çalıştıkları Osmanlı toplumunda bir dönüşüme yol açmayı hedeflemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Board, Müzik, Misyonerlik, Osmanlı Devleti, ABD

INVESTIGATING THE COGNITIVE DIMENSIONS OF EFL TEXTBOOKS: A STUDY BASED ON BLOOM ’S REVISED TAXONOMY

Hira Şimal YÜCE
Başkent University
simalyuce@gmail.com

This study investigates how the instructions and questions in A2 and B1 level English textbooks align with the lower and higher order thinking skills described in the Revised Bloom's Taxonomy. This research is based on the internationally recognized *Cambridge Primary Path* textbooks published by Cambridge University Press adopted in a private school in Ankara. Each book contains nine units. Within the scope of this study, all the instructions and questions in the textbooks are systematically examined based on the cognitive levels of the Revised Bloom's Taxonomy: Remember, Understand, Apply, Analyze, Evaluate, and Create. The aim of this study is to see whether the materials encourage students to build not only basic knowledge but also higher-level thinking skills. It also aims to help teachers and those who select educational materials to evaluate textbooks with a more critical perspective. Considering the structure of the revised Bloom Taxonomy that promotes higher-order thinking skills such as analysis, evaluation and creation, it is expected that the findings will make significant contributions to the learning process. The study uses a qualitative approach and the data is analyzed through content analysis. All the questions and instructions in the nine units of both books are classified according to the six levels of thinking. This process is conducted using a coding chart designed for qualitative data analysis. The results are shown using tables and charts, and the number of questions and instructions at each level is counted and interpreted. The study shows the importance of textbooks that support not only basic skills like remembering and understanding but also higher-order thinking skills such as analyzing, evaluating, and creating. It provides useful insights for teachers, material developers, and curriculum planners by showing how much the textbooks focus on each cognitive level. It also helps assess how well students are supported in reaching targeted cognitive achievements. In this way, the study emphasizes the value of choosing and developing teaching materials that encourage balanced and critical thinking- based education.

Keywords: English textbooks, Revised Bloom’s Taxonomy, cognitive skills, critical thinking, educational materials, teaching strategies

İNGİLİZCE DERS KİTAPLARININ BİLİŞSEL BOYUTLARININ İNCELENMESİ: BLOOM'UN YENİLENMİŞ TAKSONOMİSİNE DAYALI BİR ARAŞTIRMA

Hira Şimal YÜCE
Başkent Üniversitesi
simalyuce@gmail.com

Bu çalışma, A2 ve B1 seviyesindeki İngilizce ders kitaplarında yer alan yönerge ve soruların, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nde tanımlanan alt ve üst düzey bilişsel becerilerle ne ölçüde uyumlu olduğu araştırmaktadır. Bu araştırma, Ankara'daki özel bir okulda kullanılan, Cambridge University Press tarafından yayımlanan ve uluslararası düzeyde tanınan *Cambridge Primary Path* ders kitaplarını temel almaktadır. Her kitap dokuz üniteden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında, ilgili ders kitaplarında yer alan tüm yönerge ve sorular, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel boyutları olan: Hatırlama, Anlama, Uygulama, Analiz. Değerlendirme ve Yaratma düzeylerine göre sistematik bir biçimde incelenmiştir. Çalışmanın amacı, ders materyallerinin öğrencileri yalnızca temel bilgiler edinmeye değil, aynı zamanda üst düzey düşünme becerilerini geliştirme konusunda da teşvik edip etmediğini görmektir. Ayrıca, öğretmenler ve eğitim materyali seçiminde görev alan paydaşların ders kitaplarını daha eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerine yardımcı olmayı hedeflemektedir. Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin analiz, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey düşünme becerilerini teşvik eden yapısı göz önünde bulundurulduğunda, elde edilen bulguların öğrenme sürecine önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir. Çalışma, nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır ve veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmektedir. Her iki ders kitabındaki dokuz ünitenin tüm soruları ve yönergeleri, altı bilişsel düzeye göre sınıflandırılmıştır. Kodlama süreci, nitel veri analizine uygun bir şekilde oluşturulan kodlama cetveli aracılığıyla yürütülmektedir. Veriler, tablolar ve grafiklerle görselleştirilmiş, her seviyeye karşılık gelen sorular ve yönergeler sayılarak yorumlanmıştır. Araştırma, yalnızca hatırlama ve anlama gibi alt düzey becerilerle değil, analiz, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey bilişsel becerileri de destekleyen ders kitaplarının önemini göstermektedir. Bu çalışma, ders kitaplarının her bir bilişsel düzeye ne kadar vurgu yaptığını göstererek öğretmenlere, materyal geliştiricilere ve müfredat planlayıcılara faydalı bilgiler sunmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin hedeflenen bilişsel kazanımlara ulaşma konusunda ne kadar iyi desteklendiklerinin değerlendirilmesinde de yardımcı olmaktadır. Bu yönüyle çalışma, dengeli ve eleştirel düşündürmeye dayalı eğitimi teşvik eden öğretim materyallerinin seçiminin ve geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İngilizce ders kitapları, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi, bilişsel beceriler, eleştirel düşünme, eğitim materyalleri, öğretim stratejileri

“VALLEY OF THE MAGICIANS”: SYMBOLS OF MAGICAL REALISM IN THE STRUCTURE OF THE POSTMODERN TEXT

PhD Student İlaha AHMADOVA
Baku State University
akhmadovailaha@gmail.com

Magical realism is a narrative technique that has been extensively explored in world literature, particularly in Latin American narratives, yet it remains relatively under-researched within Azerbaijani literature. This study aims to examine Kamal Abdulla’s novel “Valley of the Magicians”, one of the prominent examples of Azerbaijani postmodern prose, through the lens of magical realism. The primary focus is to identify how elements of magical realism are constructed and which symbols are utilized to convey them within the framework of postmodern text structure.

The study initially outlines the theoretical foundations of magical realism and subsequently provides a brief historical overview of the development of this narrative style in Azerbaijani prose. The novel is analyzed in terms of typical postmodern literary features such as multi-layered narrative structure, open text, the elimination of boundaries between author and reader, and metafictional narrative techniques. In “Valley of the Magicians”, the figure of the magician is employed as a metaphorical symbol representing wisdom and the quest for knowledge. Furthermore, the primary setting – the valley of magicians – is not merely a physical space but is interpreted as a postmodern intellectual sphere and a multidimensional narrative platform.

The findings of this study indicate that Kamal Abdulla successfully integrates the elements of magical realism and postmodernism in a unique and original manner. Unlike the classical representations of magical realism, the magical events and metaphors in this novel are not perceived as pure illusions; rather, they are intentionally constructed as part of a postmodern literary game and a domain of epistemological inquiry. In this context, the study seeks to reveal how magical realism acquires a new narrative dimension within the postmodern structure of Azerbaijani literature.

Keywords: magical realism, postmodernism, Azerbaijani prose, Kamal Abdulla, “Valley of the Magicians”, postmodern text, myths, symbols

“SİHİRBAZLAR DERESİ”: POSTMODERN METİN YAPISINDA BÜYÜLÜ GERÇEKÇİLİK SEMBOLLERİ

Doktora Öğrencisi İlahe AHMEDOVA
Bakü Devlet Üniversitesi
akhmadovailaha@gmail.com

Büyülü gerçekçilik, dünya edebiyatında özellikle Latin Amerika anlatılarında geniş yer bulan, ancak Azerbaycan edebiyatında daha sınırlı araştırılmış bir anlatım biçimidir. Bu çalışma, Azerbaycan postmodern nesrinin seçkin örneklerinden biri olan Kamal Abdulla’nın “Sihirbazlar Deresi” adlı romanını büyülü gerçekçilik perspektifinden incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada romanın büyülü gerçekçilik unsurlarını nasıl ve hangi semboller aracılığıyla ortaya koyduğu, bu unsurların postmodern metin yapısı içinde nasıl yapılandığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada öncelikle büyülü gerçekçiliğin temel kuramsal özellikleri açıklanmış, ardından Azerbaycan nesrindeki büyülü gerçekçilik eğilimlerine kısa bir tarihsel perspektif sunulmuştur. Roman, postmodern edebiyatın tipik unsurları olan çok katmanlı yapı, açık metin, yazar-okur arasındaki sınırın kaldırılması ve metakurgusal anlatım teknikleri açısından değerlendirilmiştir. “Sihirbazlar Deresi” romanında sihirbaz figürü, metaforik anlamlar taşıyan bir bilgelik ve arayış sembolü olarak işlenmiştir. Aynı zamanda romanın ana mekânı olan “sihirbazlar deresi”, sadece fiziksel bir mekân değil, postmodern bir düşünce alanı ve çok boyutlu bir anlatı sahası olarak analiz edilmiştir.

Bu incelemede, Kamal Abdulla’nın büyülü gerçekçilik ve postmodernizm unsurlarını özgün bir şekilde harmanladığı sonucuna varılmıştır. Romandaki büyülü olaylar ve metaforlar, klasik büyülü gerçekçilik anlatılarından farklı olarak bir illüzyon değil, bilerek oluşturulmuş postmodern bir oyun ve sorgulama alanı olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, çalışma Azerbaycan edebiyatında büyülü gerçekçiliğin postmodern yapı ile nasıl yeni bir anlatı biçimi kazandığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: büyülü gerçekçilik, postmodernizm, Azerbaycan nesri, Kamal Abdulla, “Sihirbazlar Deresi”, postmodern metin, mitler, semboller

ORIENTALIST TRANSLATOR, HISTORIAN SCHOLAR, AS A TRANSLATOR OF THE HUMAN HEART

PhD in Philology, Postdoctoral Student İlaha DADASHOVA
National Museum of Azerbaijan Literature Named After Nizami Ganjavi
Azerbaijan Sports Academy
dadashova.ilaha@mail.ru

The talent whose creativity we have involved in the research is not only a polyglot, but also a connoisseur and professional in various fields. Shahin Fazil oglu Farzaliyev, known as Shahin Fazil, is the head of the Department of Source Studies and Historiography of the A.A. Bakikhanov Institute of History of ANAS, Doctor of Historical Sciences, Professor, poet, orientalist, pedagogue, translator, member of the Azerbaijan Writers' Union, and has successfully presented his activities in various directions.

He graduated from the Faculty of Oriental Studies of Azerbaijan State University (now BSU) with honors in 1964. He began his working life in his last year before graduating from the university. In 1963–1966, he worked as a translator in Afghanistan, in 1966–1968, he was the deputy dean of the Faculty of Oriental Studies of AUL, and in 1968–1970, he worked as a translator again in Afghanistan. In 1970–1973, he studied at the full-time postgraduate course of the Institute of History of the Academy of Sciences, and in 1974, he defended his PhD (Doctor of Philosophy) dissertation. From 1974 to 1978, he worked as a research assistant in the “Medieval History” department of this Institute, and from 1978 to 1982, he worked as a translator in Afghanistan for the third time. He was the chief research fellow of the institute in 1983–1985 and continued his translation work in Afghanistan again in 1985–1988. After returning to Azerbaijan, the scientist continued his work as a leading and chief research fellow at the Institute of History and taught at Baku State University, Sumgait State University, and Lankaran State University. In 1996, he defended his doctoral dissertation on the topic “Azerbaijan and the Ottoman Empire in the 15th-16th centuries”, making another contribution to science. Azerbaijani historian, poet, orientalist and translator Shahin Fazil was the head of the “Source Studies and Historiography” department of History Institute named after A. A. Bakikhanov Academy of Sciences of the Azerbaijan Republic in 2016. He was a member of the Azerbaijan Writers' Union and had been awarded three state medals of Afghanistan and honorary orders of the USSR, as well as the Honorary Order of the Academy of Sciences of the Republic of Azerbaijan. Shahin Fazil, who had been a Doctor of History since 1997 and a professor since 2004, is the author of more than 300 published scientific works and more than 40 scientific, literary and translated books.

The scholar of sources, who is fluent in Russian and Persian, and is well-versed in Arabic and classical Ottoman Turkish, had also been succeeded in the field of poetry, becoming a translator of the heart. His five large divans, which we have included in the study, are proof of our idea. The examples, distinguished by their variety of rhythm and genre, are primarily notable for their richness of themes. Here, the successful presentation of the voice of the heart, which ensures the success of poetry, is important. Hearing the voice of the heart of the artist and the hero is a guarantee of sincerity and successful presentation. This attracts attention in the poetry of Shahin Fazil. Beautiful poems are the answer to numerous questions and are important for research. In thematically rich, large-volume divans, along with the moments that make the poet and mankind think and worry, there is also the embodiment of a feeling of joy and exhilaration.

Keywords: divan, ghazal, translator, scholar, poet, sincerity

ORYANTALİST TERCÜMAN, TARİHÇİ UZMAN, İNSAN KALBİNİN TERCÜMANI OLARAK

Filoloji Alanında Felsefe Doktoru, Post Doktora Öğrencisi İlahe DADAŞOVA
Nizami Gencevi Adına Milli Azerbaycan Edebiyatı Müzesi
Azerbaycan Spor Akademisi
dadashova.ilaha@mail.ru

Yaratıcılığını araştırdığımız yetenek, sadece çok dilli biri değil, aynı zamanda çeşitli alanlarda uzman ve profesyoneldir. Şahin Fazıl olarak bilinen Şahin Fazıl oğlu Ferzaliyev, AMİA A. A. Bakıhanov Adına Tarih Enstitüsü Kaynak Çalışmaları ve Tarihçilik Bölümü başkanı, Tarih Bilimleri Doktoru, Profesör, şair, oryantalist, pedagog, tercüman, Azerbaycan Yazarlar Birliği üyesi olmuş ve faaliyetlerini çeşitli yönlerde başarıyla sunmuştur.

Azerbaycan Devlet Üniversitesi (şimdiki BDÜ) Doğu Bilimleri Fakültesi'nden 1964 yılında onur derecesiyle mezun olmuştur. Üniversiteden mezun olmadan önceki son yılında çalışma hayatına başlamıştır. 1963-1966 yıllarında Afganistan'da tercüman olarak çalışmış, 1966-1968 yıllarında ADÜ Doğu Bilimleri Fakültesi'nde dekan yardımcısı olmuş ve 1968-1970 yıllarında tekrar Afganistan'da tercüman olarak çalışmıştır. 1970-1973 yıllarında Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsü'nde tam zamanlı lisansüstü eğitim görmüş ve 1974 yılında doktora (Felsefe Doktoru) tezini savunmuştur. 1974-1978 yıllarında bu enstitünün "Orta Çağ Tarihi" bölümünde araştırma görevlisi, 1978-1982 yıllarında üçüncü kez Afganistan'da tercüman olarak çalışmıştır. 1983-1985 yıllarında enstitünün kıdemli araştırma görevlisi olmuş, 1985-1988 yıllarında tekrar Afganistan'da tercüme faaliyetlerine devam etmiştir. Azerbaycan'a döndükten sonra Tarih Enstitüsü'nde önde gelen ve kıdemli araştırma görevlisi olarak çalışmalarını sürdüren bilim adamı, Bakü Devlet Üniversitesi, Sumgayıt Devlet Üniversitesi ve Lenkeran Devlet Üniversitesi'nde ders vermiştir. 1996 yılında "15.-16. yüzyıllarda Azerbaycan ve Osmanlı İmparatorluğu" konulu doktora tezini savunarak bilime bir katkı daha sağlamıştır. Azerbaycanlı tarihçi, şair, oryantalist ve çevirmen Şahin Fazıl, 2016 yılından beri Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi A. A. Bakıhanov Adına Tarih Enstitüsü'nün "Kaynak Araştırmaları ve Tarih Yazımı" bölümünün başkanı olmuştur. Azerbaycan Yazarlar Birliği üyesi, üç kez Afganistan devlet madalyası ve SSCB fahri kararnameleri ile Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Fahri Kararnamesi'ne layık görülmüştür. 1997 yılından beri tarih alanında bilim doktoru, 2004 yılından beri profesör olan Şahin Fazıl, 300'den fazla yayınlanmış bilimsel eserin ve 40'tan fazla bilimsel, kurgu ve çeviri kitabın yazarıdır.

Rusça ve Farsçaya hâkim, Arapça ve klasik Osmanlı Türkçesine vakıf bir kaynak çalışmaları uzmanı olan âlim şiir sahasında da başarılı olmuş, gönül tercümanı olmuştur. Araştırmamıza dahil ettiğimiz beş büyük divanı bu düşüncemizin kanıtıdır. Ölçü ve tür çeşitliliğiyle öne çıkan örnekler, öncelikle tema zenginliğiyle dikkat çekmektedir. Burada şiirin başarısını sağlayan gönül sesinin başarılı bir şekilde sunulması önemlidir. Sanatçının ve kahramanın gönül sesini duymak samimiyetin ve başarılı bir sunumun garantisidir. Bu, Şahin Fazıl'ın şiirinde dikkat çekmektedir. Güzel şiirler birçok sorunun cevabıdır ve çalışma açısından önemlidir. Tematik açıdan zengin, büyük hacimli divanlar, şairi ve insanlığı düşündüren, kaygılandıran anlarla yanı sıra sevinç ve coşku duygularını da yansıtır.

Anahtar Kelimeler: divan, gazel, tercüman, alim, şair, samimiyet

REPRESENTATIONS OF WOMEN IN NATIONAL PUBLICISTIC DISCOURSE: A STUDY ON THE INTERRELATION OF LITERATURE AND SOCIETY

PhD Student İlaha SAFARZADEH
Baku State University
ilahe.safarzadeh@gmail.com

National publicism functions not only as a medium of information but also as a literary-intellectual platform that shapes the moral and cultural memory of society. In this context, the portrayal of female figures goes beyond the construction of literary characters; they are analyzed as symbolic structures bearing social, ideological, and ethical significance. The representation of women in Azerbaijani publicistic writing reflects both the society's perspective on women and the author's ideological stance and aesthetic worldview. In many cases, women are portrayed either as carriers of national and spiritual values or as symbols of resistance against social injustice. These representations in publicistic texts express not only individual destinies but also broader national anxieties and ideological tensions. This article aims to analyze female images within publicistic writing at the intersection of literature and society, exploring their socio-cultural meanings and evaluating the ideological implications of national publicism from a gender perspective.

The publicistic works of Zemfira Maharramli stand out as exemplary texts that examine the place, identity, and socio-moral existence of women in contemporary Azerbaijani society at the intersection of literature and journalism. In her writings, the female figure is not merely defined by biological gender but is also depicted as a bearer of national-spiritual values, a guardian of historical memory, and a symbol of social conscience. Her publicistic style successfully combines emotional sincerity with a strong sense of social responsibility, allowing for an in-depth treatment of the female issue on both individual and national levels. This study will explore the forms of representation, ideological content, and literary devices employed in her publicistic discourse, offering a scholarly evaluation of the new perspectives she brings to the issue of women within the framework of national publicism.

Keywords: publicistic writing, literature, society, woman character

MİLLÎ PUBLİSİSTİKADA KADIN TEMSİLLERİ: EDEBİYAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Doktora Öğrencisi İlahe SEFERZADE
Bakü Devlet Üniversitesi
ilahe.safarzadeh@gmail.com

Millî publisistika, yalnızca bir bilgi taşıyıcısı olmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun manevî-kültürel hafızasını şekillendiren edebî-düşünsel bir platforma olarak da ön plana çıkar. Bu bağlamda kadın imgelerinin işleniş özellikleri, yalnızca edebî bir kahraman düzleminde değil, aynı zamanda toplumsal, ideolojik ve etik anlamlar barındıran simgesel bir yapı olarak da incelenmeye açıktır. Azerbaycan publisistikasında kadın imgelerinin sunumu, bir yandan toplumun kadına bakış açısını, diğer yandan ise yazarın duruşunu ve estetik dünya görüşünü yansıtır. Eserlerde kadın figürü çoğu zaman ya millî-manevî değerlerin taşıyıcısı ya da toplumsal adaletsizliklere karşı direnişin sembolü olarak betimlenir. Publisistik metinlerdeki bu kadın imgeleri yalnızca bireysel kaderlerin değil, aynı zamanda toplumsal kaygıların ve ideolojik gerilimlerin ifade biçimi olarak da değerlendirilir. Bu makalede kadın imgelerinin publisistik çözümlemesi, edebiyat ile toplum ilişkilerinin kesiştiği noktada ele alınacak; onların sosyo-kültürel anlam katmanları açıklanacak ve millî publisistik bağlamında cinsiyet temelli ideolojik yükleri değerlendirilecektir.

Zemfira Meherramlı'nın publisistik yazıları, çağdaş Azerbaycan toplumunda kadının yerini, kimliğini ve toplumsal-manevî varlığını edebiyat ile publisistikanın kesiştiği noktada irdeleyen seçkin örnekler arasında yer almaktadır. Yazarın yazılarında kadın imgesi yalnızca biyolojik bir cinsiyet kategorisi olarak değil, aynı zamanda millî-manevî değerlerin taşıyıcısı, tarihsel hafızanın koruyucusu ve toplumsal vicdanın sembolü olarak sunulmaktadır. Zemfira Meherramlı'nın publisistik üslubu, duygusal içtenlikle toplumsal sorumluluk bilincini bir arada barındırmakta; kadın sorununu hem bireysel hem de toplumsal ölçekte analiz etmeye olanak sağlamaktadır. Bu makalede, Zemfira Meherramlı'nın publisistik metinlerinde kadın imgelerinin sunum biçimleri, ideolojik arka planı ve edebî anlatım araçları edebiyat ve toplum bağlamında incelenecek; yazarın millî publisistik çerçevede kadın meselesine getirdiği yeni bakış açıları bilimsel düzeyde değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: publisistika, edebiyat, toplum, kadın karakter

EXISTENTIAL MOTIFS IN STIG DAGERMAN'S WORKS

PhD in Philology Ilaha TAGHIZADA
Azerbaijan University of Languages
tagizade-1979@mail.ru

The most productive period of Stig Dagerman's creativity, one of the main figures of Swedish literature, coincides with his youth. His novels, short stories and dramas are considered classics of Swedish literature. According to the writer, who reflects the impact of the horror and chaos brought by the Second World War, when the rules of society are terribly strict and hostile to man, it is better to be an asocial person than a savage. This idea encompasses almost all of his creativity. Thus, the heroes of Stig Dagerman seek refuge in order to escape from the horrors of war and the aftermath of war, and when they can't find it, they prefer death. Stig Dagerman's works promote morality and conscience, love and compassion, and feelings of justice, and put forward universal values. The writer reflects the feelings of fear and guilt, the problem of loneliness and alienation as a painful reality and shows the helplessness of man in the face of choice.

In the novel "The Snake", which tells the story of the lives of a group of young people during World War II, the writer presented human suffering, loneliness, indifference, moral and psychological collapse, and the terrible and indelible marks that war leaves on human life in the context of existential problems. It should be noted that this novel was met with great acclaim by literary critics. Following this novel, the writer wrote the novel "The Island of the Doomed", and the work brought him world fame. "The Island of the Doomed" is an allegorical novel reflecting the struggle against fascism and power.

The main character of Stig Dagerman's novel "A Burnt Child" writes a suicide letter expressing his hatred for the world and protests in this way. Thus, the writer associates the difficulties brought by the era with suicide attempts, describing the transformation of newspaper pages into shows and the fact that women are descending into immorality in order to survive as a bitter reality. The writer's short life ended in an assassination attempt, as if he had lived the lives of his heroes. Apparently, the writer, unable to bear the heavy moral burden, ended his life in this way as a protest against reality.

Stig Dagerman, who lived a short life, puts forward the search for answers to existential problems such as fear, loneliness, impossible love, and the meaninglessness of life in his work. Although the writer, who describes the bitter reality, repeats the lives of his heroes, he has given his readers novels that deal with existential problems such as "The Snake", "The Island of the Doomed" and "A Burnt Child".

Keywords: Stig Dagerman, "The Snake", "A Burnt Child", existential motifs

STİQ DAQERMANIN ƏSƏRLƏRİNDƏ EKZİSTENSİAL MOTİVLƏR

fil.ü.f.d. İlahə Tağızadə
Azərbaycan Dillər Universiteti
tagizade-1979@mail.ru

İsveç ədəbiyyatının əsas simalarından biri olan Stiq Daqerman yaradıcılığının ən məhsuldar dövrü gənclik illərinə təsadüf edir. Onun roman, hekayə və dram əsərləri İsveç ədəbiyyatının klassikası hesab edilir. İkinci Dünya müharibəsinin gətirdiyi dəhşət və xaosun təsirini əks edən yazıçıya görə cəmiyyətin qaydaları dəhşətli dərəcədə sərt və insana düşmən mövqedə olanda, vəhşiləşmiş insandansa, asosial olmaq daha yetərlidir. Bu fikir onun demək olar ki, bütün yaradıcılığını ehtiva edir. Belə ki, Stiq Daqerman qəhrəmanları müharibə və müharibə sonrakı dəhşətlərdən qaçmaq üçün sığınmağa yer axtarır, tapmayanda ölümü üstün tuturlar. Stiq Dagermanın əsərləri əxlaq və vicdan, sevgi və şəfqət, ədalət hisslərini təbliğ edir, ümumbəşəri dəyərləri önə çəkirdi. Yazıçı qorxu və günah hisslərini, tənhalıq və özgələşmə problemini ağrılı gerçəklik kimi əks edir, insanın seçim qarşısında acizliyini göstərirdi.

İkinci Dünya müharibəsi illərində bir qrup gəncin həyatından bəhs edən "İlan" romanında yazıçı insan iztirablarını, tənhalığını, biganəliyini, mənəvi və psixi çöküşünü, müharibənin insan həyatında qoyduğu dəhşətli və silinməz izləri ekzistensial problemlər müstəvisində təqdim edirdi. Qeyd edək ki, bu roman ədəbi tənqid tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılanmışdır. Bu romanın ardınca yazıçı "Məhkumlar adası" romanını yazır və əsər ona dünya şöhrəti gətirir. "Məhkumlar adası" faşizm və hakimiyyətlə mübarizəni əks edən alleqorik romandır.

Stiq Daqermanın "Yanmış uşaq" romanının baş qəhrəmanı dünyaya nifrətini göstərən intihar məktubu yazır və bu şəkildə etiraz edir. Belə ki, yazıçı dövrün gətirdiyi çətinlikləri intihara cəhdlərlə əlaqələndirir, qəzet səhifələrinin şouya çevrilməsini, qadınların sağ qalmaq üçün mənəviyyatsızlığa yuvarlandığını acı gerçəklik kimi təsvir edirdi. Yazıçının qısa ömrü sui-qəsdlə bitmiş, sanki qəhrəmanlarının həyatını yaşamışdır. Görünür ağır mənəvi yükü daşıya bilməyən yazıçı gerçəkliyə etiraz olaraq bu şəkildə həyatına son vermişdir.

Qısa ömür yaşayan Stiq Daqerman öz yaradıcılığında qorxu, tənhalıq, qeyri-mümkün sevgi, həyatın mənasızlığı kimi ekzistensial problemlərə cavab axtarışını irəli sürür. Acı gerçəkliyi təsvir edən yazıçı öz qəhrəmanlarının həyatını təkrarlasa da oxucularına "İlan", "Məhkumlar adası", "Yanmış uşaq" kimi ekzistensial problemlərdən bəhs edən romanlar bəxş etmişdir.

Açar sözlər: Stiq Daqerman, "İlan", "Yanmış uşaq", ekzistensial motivlər

(NEO-)PATRIARCHY AND COLONIAL OPPRESSION IN TSITSI DANGAREMBGA'S WRITING

PhD Student Inas LAHEG
Azerbaijan University of Languages
inas.laheg@adu.edu.az

By the end of the twentieth century, postcolonial literature and criticism served as a liberating ideology against colonial hegemony and dominance. Noteworthy, such a liberation untied the knots of tyranny on doubly oppressed sub-groups, such as colonized Black women. In particular, Tsitsi Dangarembga sheds light on 'the struggle for existence', Black women are destined, by birth, to endure during colonial times. Dangarembga, through a sequence of three semi-autobiographies, "Nervous Conditions", "Book of No"t, and "This Mournable Body", addresses both patriarchy and neo-patriarchy, and the overlap between the two in an intricately woven colonial system. Dangarembga's first book opens with accentuating the protagonist's hate towards her family men, especially her elder brother. The rest of the pages try to account for the motives behind such an enmity. Over the lines, it becomes apparent that Tambu's life is orchestrated mainly by her father, brother, and uncle. Gender inequalities and colonially incited poverty accumulate in hindering her self-actualization and independence. Dangarembga studies the aftermath of the perversion and disfigurement of Black masculinity due to White supremacy from multidimensional perspective. The Zimbabwean author describes the social circumstances that surround Tambu, where one's gender can either 'grant him' or 'deprive her' of fundamental human rights, such as education, work, and decent lifestyle. Dangarembga follows the persistent patterns of traditional patriarchy practiced by Black men. At the same time, she dares to address the role of Black women, usually the elderly, in maintaining and fostering male dominance. Characters such as Tambu's and Nyasha's mothers are evocative of Hisham Sharabi's criticism. As a result, the protagonist's endeavors are dedicated in decoding the working mechanisms of both (neo-)/patriarchy. Henceforth, the battlefronts are depicted as multiple and interconnected. At the top of the hierarchy, European colonialism and imperialism were subversive of the Zimbabwean native societies' social, cultural, and economic life. Beneath it, the oppressed, colonized Black men took advantage of the Black women. At the bottom of the hierarchy, elderly Black women manipulated the younger generation in return for consent and approval from the commanding patriarchy.

Keywords: gender inequalities, imperialism, patriarchy, postcolonial literature

TSİTSİ DANQAREMBQANIN YAZILARINDA (NEO-)PATRİARXAT VƏ MÜSTƏMLƏKƏ ZÜLMÜ

doktorant İnas Laheg
Azərbaycan Dillər Universiteti
inas.laheg@adu.edu.az

XX əsrin sonlarına doğru postkolonial ədəbiyyat və tənqid müstəmləkə hegemonluğuna və ağalığa qarşı azadlıq ideologiyasına çevrildi. Maraqlıdır ki, belə azadlıq kölə edilmiş qaradərili qadınlar kimi ikiqat əzilmiş yarımqruplara qarşı tiraniyanın əl-qolunu açdı. Xüsusilə, Tsitsi Danqarembqa bu cür "mövcudolma mübarizəsi" üzərinə işıq tutur. Müstəmləkə dövründə qaradərili qadınlar doğulandan yaşamaq üçün mübarizə aparmağa məhkumdurlar. Danqarembqa üç yarımavtobioqrafiyadan – "Əsəbi vəziyyətlər", "Heçlik kitabı" və "Bu qəmli bədən"dən ibarət əsərlər silsiləsi vasitəsilə həm patriarxatı, həm neopatriarxatı, həm də müəmmalı müstəmləkə sistemində onların qarşılıqlı əlaqəsini nəzərdən keçirir. Danqarembqanın ilk kitabı əsərin qadın baş qəhrəmanının öz qohumlarına, xüsusilə də böyük qardaşına qarşı nifrətinə diqqəti çəkməklə başlayır. Sonrakı səhifələrdə bu nifrətin səbəbləri izah edilməyə çalışılır. Mətndən aydın olur ki, Tambunun yerinə əsasən onun atası, qardaşı və əmisi qərar verir. Müstəmləkə rejiminin gətirdiyi gender bərabərsizliyi və yoxsulluq ona özünü reallaşdırmağa və azadlıq əldə etməyə get-gedə daha çox mane olur. Danqarembqa müxtəlif prizmalardan ağların üstünlüyü nəticəsində qaraların şəxsiyyətinin sındırılmasının və məhv edilməsinin nəticələrini öyrənir. Zimbabveli yazıçı Tambanı əhatələyən sosial şəraiti təsvir edir. Bu şəraitdə gender ona həm "nəsə bağışlaya", həm də onu təhsil almaq, işləmək və ləyaqətli həyat yaşamaq kimi insan hüquqlarından "məhrum edə" bilər. Danqarembqa qaradərili kişilərin riayət etdikləri ənənəvi patriarxatın sarsılmaz modellərini nəzərdən keçirir. Eyni zamanda o, qaradərili qadınların, xüsusilə də yaşlı qadınların kişi dominantlığının saxlanılmasındakı və gücləndirilməsindəki rolunu vurğulamağa cürət edir. Tambu və Nyaşinin anaları kimi personajlar Hişam Şarabinin tənqidi ilə assosiasiya olunur. Baş qəhrəmanın cəhdləri həm (neo-)patriarxatın, həm də patriarxatın işləmə mexanizmlərinin deşifrə olunmasına gətirib çıxarır. Bundan sonra savaş cəbhələrinin sayı daha da artır və onlar bir-biri ilə əlaqələndirilir. İyerarxiyanın zirvəsində Avropa müstəmləkəçiliyi və imperializmi Zimbabve cəmiyyətlərinin sosial, mədəni və iqtisadi həyatlarını məhv edirdi. Daha aşağıda qaradərili qadınları istismar edən məzlum, kölə qaradərili kişilər dururdu. İyerarxiyanın ən aşağı pilləsində yaşlı qaradərili qadınlar hakim patriarxatın razılığı və təqdiri ilə gənc nəsillə manipulyasiya edirdi.

Açar sözlər: gender bərabərsizliyi, imperializm, patriarxat, postkolonial ədəbiyyat

CONNECT THE DOTS… TO FIND THE MESSAGE

Dr Ines VEAUTHIER
Johannes Gutenberg University of Mainz
veauthie@uni-mainz.de

Human communication relies mainly on coding and decoding meaning yet there is always the risk of ambiguity and miscommunication: Language can never be neutral, conveying mere facts. Moreover, words or texts are not isolated messages but rely on other texts, refer back to them, and are also framed by these connections. These references or allusions may be obvious, illustrating the author's intentions or they may be unobtrusive and vague instead. It is therefore important to decode the intertextual elements and their purposes. This way it is possible for readers to understand the intended message just as children can recognize an image hidden in the connect-the-dot drawings by filling in the gaps either mentally or physically, e.g. with the help of a pencil.

While multiple functions of intertextuality have been established, the focus of my analysis will be on the cultural implications. The literary works to be examined depict protagonists who do not belong to the American mainstream; their background is to be found in the Navajo, the Ojibwa, or the Latino culture, respectively. Even if ethnic literature has gained in importance in recent years, the cultural context still feels mostly unfamiliar to the general audience. Elements such as allusions, quotes, and metaphors act as intertextual undercurrents because cultural specifics are often hidden. However, they are involved in influencing our way of thinking and thus also in shaping realities. I argue that with the help of rhetorical codes the writers succeed in giving their novels an additional level of meaning rooted in cultural memory, at the same time reaching out to the audience and establishing a connection. Rendering the unfamiliar more familiar, the rhetorical tropes act as an anchor linking the readers to the protagonists and the ways of thinking that are important in their respective communities. This semiotic and cross-cultural approach will illustrate how connections can be forged and realities be shaped using intertextuality.

Keywords: communication; intertextuality; meaning-making; cultural context

СОЕДИНИТЕ ТОЧКИ... ЧТОБЫ НАЙТИ СООБЩЕНИЕ

Др. Инес Вотье
Майнцский университет имени Иоганна Гутенберга
veauthie@uni-mainz.de

Человеческое общение в основном основано на кодировании и декодировании смысла, однако всегда существует риск двусмысленности и недопонимания: Язык никогда не может быть нейтральным, передавая только факты. Более того, слова или тексты не являются изолированными сообщениями, они опираются на другие тексты, отсылают к ним, а также обрамлены этими связями. Эти отсылки или аллюзии могут быть очевидными, иллюстрирующими намерения автора, а могут быть ненавязчивыми и расплывчатыми. Поэтому важно расшифровать интертекстуальные элементы и их цели. Таким образом, читатель может понять задуманное послание, подобно тому как дети могут распознать изображение, скрытое в рисунках, заполняя пробелы мысленно или физически, например, с помощью карандаша.

Хотя было установлено множество функций интертекстуальности, основное внимание в моем анализе будет уделено культурным последствиям. В рассматриваемых литературных произведениях изображены герои, которые не принадлежат к американскому мейнстриму; их происхождение можно найти в культуре навахо, ожибва или латиноамериканцев. Несмотря на то, что в последние годы этническая литература приобретает все большее значение, культурный контекст все еще кажется незнакомым широкой аудитории. Такие элементы, как аллюзии, цитаты и метафоры, выступают в роли интертекстуальных подводных течений, поскольку культурная специфика зачастую скрыта. Тем не менее, они влияют на наш образ мышления и, таким образом, формируют реальность.

Я утверждаю, что с помощью риторических кодов писателям удается придать своим романам дополнительный уровень смысла, уходящий корнями в культурную память, и в то же время обратиться к аудитории и установить с ней связь. Делая незнакомое более знакомым, риторические тропы выступают в качестве якоря, связывающего читателей с главными героями и образом мышления, важным для их соответствующих сообществ. Этот семиотический и кросс-культурный подход проиллюстрирует, как с помощью интертекстуальности можно устанавливать связи и формировать реальность.

Ключевые слова: коммуникация; интертекстуальность; смыслотворчество; культурный контекст

THE POTENTIAL OF SYNTACTIC PARALLELISM IN POLITICAL DISCOURSE

PhD in Philology, Associate Professor Irina ABKADYROVA
Southern Federal University
irabkadyrova@sfedu.ru

Due to parallelism cognitive foundations, it is frequently used into politicians' public speeches. One of its forms is syntactic parallelism, which is a stylistic device based on the repetition or similarity of the structure of syntactic constructions – sentences and phrases – and functions as a means of expressive syntax.

In political speeches, it can structure a discourse. This refers to cases where one or more sentences are embedded between syntactically parallel sentences. These embedded sentences do not constitute units of parallelism but are integrated into a parallel macrostructure.

One such speech is the inaugural address of U.S. President Donald Trump delivered in 2025, where parallel macrostructures form the core of the composition. According to statistical data, parallelism is the most frequently used syntactic stylistic device in the analyzed speech (19 instances), with parallel macrostructures accounting for approximately 38.85% of the entire speech. A graph illustrating the implementation of parallel constructions was created, revealing a correlation between the density of parallel structures across different parts of the text, its thematic content, and their functions.

Figure 1. Distribution of Parallel Constructions in Donald Trump's Inaugural Speech (2025)

In informational parts of the speech, parallel constructions are not employed. For example, when D. Trump reports on renaming the Gulf of Mexico to the American Gulf, he does not use parallel structures.

The density of parallelism increases when the speaker aims to persuade listeners. Consequently, beyond its rhythmic and intonational organization, the use of parallelism enhances both expressiveness and pragmatic potential in speech.

In most cases within the analyzed speech, parallelism follows a schema: "Subject expressed by the personal pronoun We + verb in Future Simple + secondary sentence members", serving as a self-presentation strategy:

We will not forget our country, we will not forget our Constitution, and we will not forget our God. *Can't do that.*

In this context, through parallelism, the speaker conveys his political and personal values. D. Trump adds one element to this structure – a short closing sentence *Can't do that*, which has an emotional impact. This feature is generally characteristic for parallelism in his political inaugural addresses.

Instances where syntactic parallelism is used for discrediting strategies are significantly rarer. When employed for this purpose, parallelism aims to persuade that the speaker is assuming office in a country characterized by critical issues within government institutions, healthcare systems, and education systems. In other words, syntactic parallelism provides what seems to be the most truthful pathway to understanding the current USA situation.

Thus, by parallelism, D. Trump influences listeners' cognitive sphere by shaping their perceptions about the country's future and his role within this process.

Keywords: syntactic parallelism, political discourse, English language, pragmatic effect

ПОТЕНЦИАЛ СИНТАКСИЧЕСКОГО ПАРАЛЛЕЛИЗМА В ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

кандидат филологических наук, доцент Ирина Абкадырова
Южный федеральный университет
irabkadyrova@sfedu.ru

В силу своей когнитивной подоплеки параллелизм начали активно включать в публичные выступления политиков. Одним из видов параллелизма является синтаксический параллелизм, который представляет собой стилистический прием, построенный на одинаковой или сходной структуре синтаксических конструкций: предложений и фраз и который выступает средством экспрессивного синтаксиса.

В политических выступлениях он может стать композиционной основой выступления. Речь идет о случаях, когда между синтаксически параллельно организованными предложениями встроено еще одно или несколько предложений иной структуры. Сами они не являются единицами параллелизма, выполняя функцию пояснения, однако входят в состав макрокомплекса.

Одной из таких речей является инаугурационное обращение президента США Д. Трампа, произнесенное в 2025 г., в котором параллельные макрокомплексы являются композиционной основой. Согласно данным статистики, параллелизм является самым частотным синтаксическим стилистическим средством в анализируемой речи (19 случаев) и параллельные макрокомплексы в целом занимают 38,85% всей речи. Нами был составлен график реализации параллельных конструкций, на основании которого выявлена корреляция между плотностью параллельных конструкций в различных частях текста, его тематическим наполнением и их функциями.

График 1. Распределение параллельных конструкций в инаугурационной речь Д. Трампа (2025)

В информационных частях речи параллельные конструкции не реализуются. Так, в частности, когда Д. Трамп сообщает о переименовании мексиканского залива в Американский залив, политик не использует параллельные конструкции.

Плотность параллелизма возрастает, когда говорящий стремится убедить слушателей в чем-либо. Соответственно реализация параллелизма, помимо ритмико-интонационной организации речи, направлена на усиление экспрессивности и прагматического потенциала речи.

В анализируемой речи в большинстве случаев параллелизм построен по схеме «Подлежащее, выраженное личным местоимением We + сказуемое в Future Simple + второстепенные члены предложения» и является средством стратегии самопрезентации:

We will not forget our country, we will not forget our Constitution, and we will not forget our God. *Can't do that.*

В данном случае с помощью параллелизма говорящий транслирует свои политические и личностные ценности. Д. Трамп добавляет в структуру параллельного макрокомплекса еще один элемент – короткое замыкающее предложение *Can't do that,* обладающее эмоциональным воздействием. Такая особенность в целом характерна для параллелизма в инаугурационной речи политика.

Случаи использования синтаксического параллелизма при реализации стратегии дискредитации встречаются значительно реже. При применении данного приема говорящий убеждает, что он вступает в должность президента в стране, характеризующейся критическим состоянием правительства, системы здравоохранения и системы образования. Иными словами,

синтаксический параллелизм задает кажущийся наиболее правдивым путь к осмыслению текущей ситуации в стране.

Таким образом, с помощью параллелизма Д. Трамп воздействует на когнитивную сферу слушателя, формируя в их сознании определенное представление о будущем страны и своей роли в этом процессе.

Ключевые слова: синтаксический параллелизм, политический дискурс, английский язык, прагматический эффект

SOME TERMINOLOGICAL COINCIDENCES IN MODERN RUSSIAN

Associate Professor Irina GVELESIANI
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
irina.gvelesiani@tsu.ge

Associate Professor Eteri MUMLADZE
Tbilisi Humanitarian Teaching University
eterimumladze@yahoo.com

Language is the "system of spoken or written communication used by a particular country, people, community, etc." (Oxford English Dictionary). Every language changes throughout the centuries. "Generation by generation, pronunciations evolve, new words are borrowed or invented, the meaning of old words drifts, and morphology develops or decays" (O. Martini, 2015). Development of every language is usually determined by political, social, historical and other factors. Moreover, *lingua franca* of the world gradually invades "spaces" of other languages and makes a significant impact on their vocabularies. Nowadays, English can be treated as *lingua franca*. Many English lexical units are borrowed or transliterated into other languages.

The present paper deals with some Russian terms, which appeared in the 20th century in the field of entrusting relationships. In 1993 Russia faced an attempt of the implementation of the Anglo-American ***trust*** in its legal system. This attempt failed. The ***trust*** and its duality of ownership was unacceptable to the civil law jurisdiction. However, this failure facilitated the formation of the ***estate trust management*** (***доверительное управление имуществом***) – an innovative institution of the Russian law. Generally, emergence of any institution causes appearance of new concepts that need naming. As a result, coined words enrich vocabularies. In case of ***доверительное управление имуществом*** (Article 53), the vocabulary of the Russian language was enriched with the following lexical units: ***учредитель управления, доверительный управляющий, выгодоприобретатель***, etc. These terms partially coincide with the Russian equivalents of the English terminological units connected to the Anglo-American ***trust*** (***учредитель траста***, ***доверительный управляющий, выгодоприобретатель***, etc.). The existence of these terminological coincidences is impossible, because Russian ***доверительное управление имуществом*** and Anglo-American ***trust*** are different legal institutions with dissimilar mechanisms. Their components are different concepts that cannot be identically named. Such naming may cause misunderstanding and obscurity during the cross-national court proceedings. We propose to rename the concepts related to the Anglo-American ***trust*** with the newly-coined Russian terms. For more precision, we propose to transliterate some lexical units from English into Russian. As a result, the existing bilingual dictionaries may be enriched with the following English-Russian pairs: ***trustor/settlor - создатель траста***, ***trustee – управляющий трастом, beneficiary - бенефициар(ий) траста,*** etc. The results of the research will be useful for linguists, legal linguists, lawyers, etc. Moreover, they will assist in avoiding obscurity during the court proceedings.

Keywords: estate trust management, Russian terms, trust

НЕКОТОРЫЕ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЕ СОВПАДЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Ассоциированный Профессор Ирина Гвелесиани
Тбилисский государственный университет имени Иване Джавахишвили
irina.gvelesiani@tsu.ge

Ассоциированный Профессор Этери Мумладзе
Тбилисский гуманитарно-педагогический университет
eterimumladze@yahoo.com

Язык — это «система устного или письменного общения, используемая определенной страной, народом, сообществом и т. д.» (Оксфордский словарь английского языка). Каждый язык меняется на протяжении веков. «Поколение за поколением произношение развивается, новые слова создаются или изобретаются, значение старых слов меняется, а морфология развивается или приходит в упадок» (О. Мартини, 2015). Развитие каждого языка обычно определяется политическими, социальными, историческими и другими факторами. Более того, *lingua franca* мира постепенно вторгается в «пространства» других языков и оказывает существенное влияние на их словарный состав. В настоящее время английский язык можно рассматривать как *lingua franca*. Многие английские лексические единицы заимствованы или транслитерированы.

В данной статье рассматриваются некоторые русские термины, которые появились в XX веке в сфере доверительных отношений. В 1993 году Россия столкнулась с попыткой внедрения англо-американского ***траста / trust*** в свою правовую систему. Эта попытка не удалась. Траст и его двойственность собственности были неприемлемы для гражданского права. Однако эта неудача способствовала формированию ***доверительного управления имуществом*** – инновационного института российского права. В большинстве случаев, появление института влечет за собой появление новых понятий, которым необходимо дать название. В результате, созданные слова обогащают словарный запас. В случае ***доверительного управления имуществом*** (ст. 53), лексика русского языка обогатилась следующими лексическими единицами: ***учредитель управления, доверительный управляющий, выгодоприобретатель*** и др. Эти термины частично совпадают с русскими эквивалентами английских терминологических единиц, связанных с англо-американским ***трастом*** (***учредитель траста, доверительный управляющий, выгодоприобретатель*** и др.). Существование этих терминологических совпадений невозможно, поскольку российское ***доверительное управление имуществом*** и англо-американский ***траст*** разные правовые институты с несходными механизмами. Их составные части — это разные понятия, которые нельзя назвать одинаково. Такое наименование может вызвать недопонимание и неясность во время межнационального судебного разбирательства. Мы предлагаем именовать понятия, связанные с англо-американским ***трастом***, новосозданными русскими терминами. Для большей точности мы предлагаем транслитерировать некоторые лексические единицы с английского на русский. В результате существующие двуязычные словари могут быть дополнены следующими англо-русскими парами: ***trustor/settlor - создатель траста***, ***trustee – управляющий трастом, beneficiary - бенефициар(ий) траста,*** и т. д. Результаты исследования будут полезны лингвистам, юристам, и т. д. Кроме того, они помогут избежать неясностей в ходе судебных разбирательств.

Ключевые слова: доверительное управление имуществом, русские термины, траст

CHIMERAS OF RUSSIAN ADVERTISING AND NAMING

PhD in Philosophy, Associate Professor Irina KOPTELOVA
Diplomatic Academy of the Ministry of Foreign Affairs of Russia
scibisz@yandex.ru

Recently, the Russian language has not been only accepting many borrowed words from other languages, and mostly from English. Partly on the basis of borrowed words, partly on traditional vocabulary, active word formation processes are taking place in the Russian language. Not all words will take roots in the language, many of them will remain nonsense formations. But advertising and the media are coming up with more and more new words. The article examines one of the varieties of such words. We do not examine the use of individual Latin letters or symbols in Russian graphics to attract the reader's attention (primarily in advertising texts and titles), such as the words ПОДZEMKA, MARKET (names of stores), Zажигалка (gastrobar in St. Petersburg), KEKS (cafe in Yekaterinburg).

We are interested in occasional words created by blending using a foreign-language graphic element. Blending can be defined as a process of creating words by combining arbitrary fragments of two original units, called fragmentary elements, which has a special stylistic coloring, an intentional character of word production and an occasional status of most derivative units. But among all the variety of blends, we will focus only on chimera words. A distinctive feature of this group is, firstly, the presence of a foreign-language element, secondly, the consonance of this element with a certain Russian-language element, and the need to visualize the word for its perception. The nature of the semantic interaction of the elements of bilingual blends differs from the semantic interrelations of monolingual correlating lexemes. The connection between correlates is established due to the consonance of the foreign-language element to a certain segment of the Russian-language element, or by inserting an English-language element into a Russian word. For example: while gaining a foothold in the Russian market, the Tuborg company conducted an active advertising campaign in which it played up one of the parts of its trademark – the color green, creating the word вечegreenка (green + вечеринка, i.t. party), using it in several commercials. Since in this case there are no endo- and exocentric relations between the blend correlates, they can be classified not as blends per se, but as speech chimeras formed from artificially combined elements that contradict language norms, which do not constitute orthographic, morphological, syntactic, semantic integrity, and are unable to exist without a visual image. Chimeras always remain occasional formations that act as visual attractors mainly in naming and advertising. The most common chimera is Fantастический (-кая/-кое), for example: Fantастический lemonade. Chimeras are often used in car advertising: "AUDI"енция, удоVOLVствие, Uno-помрачительный. In media texts, chimera words are usually used in article titles.

Keywords: chimeras, nonsense formations, advertising, naming, graphic element, visual attractor

ХИМЕРЫ РОССИЙСКОЙ РЕКЛАМЫ И НЕЙМИНГА

кандидат философских наук, доцент Ирина Коптелова
Дипломатическая академия МИД России
csibisz@yandex.ru

В последнее время русский язык не только принимает много заимствованных слов из других языков, и, в первую очередь, английского. Частично на основе заимствованных слов, частично на традиционной лексике, в русском языке происходят активные процессы словообразования. Не все слова закрепляются в языке, многие из них так и остаются окказиональными. Но реклама и СМИ придумывают все новые и новые слова.

Мы не рассматриваем использование в русской графике отдельных букв латиницы или символов для привлечения внимания читателя (в первую очередь, в рекламных текстах и названиях). В словах ПОДZEMКА, MARKET (названия магазинов), Zажигалка (гастробар г.Санкт-Петербург), KEKS (кафе г. Екатеринбург).

Нас интересуют окказиональные слова, созданные способом блендинга с использованием иноязычного графического элемента.

Блендинг можно определить как процесс создания слов путем соединения произвольных фрагментов двух исходных единиц, называемых осколочными элементами, обладающий особой стилистической окраской, намеренным характером словопроизводства и окказиональным статусом большинства производных единиц. Но и среди всего разнообразия блендов мы остановимся лишь на словах-химерах. Отличительной чертой этой группы является, во-первых, наличие иноязычного элемента, во-вторых, созвучность этого элемента с определенным русскоязычным элементом, и необходимость визуализации слова для его восприятия. Характер семантического взаимодействия элементов двуязычных блендов отличен от семантических взаимосвязей одноязычных коррелирующих лексем. Связь между коррелятами устанавливается за счет созвучности иноязычного элемента определенному отрезку русскоязычного элемента, либо за счет вставки англоязычного элемента в русское слово. Например: закрепляясь на российском рынке компания Tuborg проводила активную рекламную компанию, в которой она обыграла одну из частей своего товарного знака – зеленый цвет (green), создав слово вечеgreenка < green + вечеринка, использовав его в нескольких рекламных роликах. Поскольку в данном случае не наблюдается эндо- и экзоцентрических отношений между коррелятами бленда, то их можно отнести не собственно блендам, а к речевым химерам, образованным из соединенных искусственным образом, противоречащим языковым нормам, элементов, которые не составляют орфографичекой, морфологической, синтаксической, семантической целостности, не способные существовать без визуального образа.

Химеры всегда остаются окказиональными образованиями, выступающими визуальными аттракторами главным образом в нейминге и рекламе. Наиболее часто встречающаяся химера – Fantастический (-кая/-кое), например: Fantастический лимонад. Часто химеры используются в рекламе автомобилией: «AUDI»енция, удоVOLVствие, Uno-помрачительный. В текстах СМИ слова-химеры, как правило, используются в заголовках статей.

Ключевые слова: химеры, окказионализмы, реклама, неймин, графический элемент, визуальный аттрактор

AI-ASSISTED TRANSLATOR: STUDENT EXPERIENCES AND CURRICULUM IMPLICATIONS

Prof. Dr. Irina TIVYAEVA
Moscow City University, Institute of Foreign Languages, Department of Linguistics and Translation Studies
tivyaeva@yandex.ru

The integration of AI technologies into Bachelor's and Master's degree programs in Linguistics represents a significant shift in language education, yet student perspectives on this transformation remain under-researched, particularly in non-Western contexts. This study examines the experiences and perceptions of translation students at Moscow City University regarding AI adoption in their learning processes and professional preparation. While the research focuses on students taking Bachelor's degree programs in Linguistics at one university, its implications can be indicative of the current trends in translator training worldwide.

Employing a qualitative approach, the research engaged third-year undergraduate translation students specializing in English, Chinese, and Japanese through focus group discussions, online questionnaires, and reflective writing exercises. Participants were engaged with AI tools through a new course on AI technologies in language education and, upon completing the course, shared their insights into practical applications and perceived impacts.

Findings reveal three key themes in student responses: (1) widespread adoption of AI for practical tasks including terminology research, draft generation, and post-editing, (2) emerging concerns about quality control and academic integrity, and (3) strong interest in developing strategic approaches to human-AI collaboration. Students also demonstrated awareness of both the capabilities and limitations of current AI translation tools.

The study highlights a critical need for curriculum development that addresses the evolving technological landscape of the translation profession. Results suggest that effective translator and interpreter training must now incorporate explicit instruction on AI tool evaluation, ethical considerations, and optimal human-AI collaboration strategies. These insights contribute to ongoing discussions about technological integration in language education and suggest that translator training must evolve to better prepare students for an increasingly technology-driven profession.

Keywords: translator training, AI-assisted translator, language education, large language models in translation

ПЕРЕВОДЧИК В ЭПОХУ ИИ: ПРАКТИЧЕСКИЙ ОПЫТ СТУДЕНТОВ И МОДЕРНИЗАЦИЯ УЧЕБНЫХ ПРОГРАММ

Доктор филологических наук, профессор Ирина Тивьяева
Московский городской педагогический университет, Институт иностранных языков, кафедра языкознания и переводоведения
tivyaeva@yandex.ru

Внедрение технологий искусственного интеллекта (далее ИИ) в образовательные программы бакалавриата и магистратуры по направлению «Лингвистика» способствует значительным трансформациям в области иноязычного образования. Однако восприятие этих изменений студентами, особенно в контексте образовательных систем, отличных от англо-саксонской, остается недостаточно изученным. Настоящее исследование направлено на анализ опыта и представлений студентов-переводчиков Московского городского педагогического университета относительно применения ИИ-технологий в учебном процессе и профессиональной подготовке. Несмотря на ограниченность выборки (студенты бакалавриата третьего курса, обучающиеся по направлению «Лингвистика» (программа «Перевод и переводоведение» (английский, китайский и японский языки)), полученные результаты, как видится, позволяют сделать выводы о глобальных тенденциях в развитии переводческого образования.

Методологической основой исследования является качественный подход, включающий методы опроса фокус-групп, онлайн-анкетирования и анализа рефлексивных эссе. Анализ ответов респондентов, знакомых с ИИ-инструментами через факультативный учебный курс «Нейротехнологии в овладении иностранным языком», позволил выявить три ключевых аспекта взаимодействия с ИИ-технологиями в рамках учебного процесса:

1. Широкое применение ИИ для решения практических задач перевода, таких как терминологический поиск, создание чернового варианта перевода и постредактирование.
2. Беспокойство, связанное с обеспечением качества перевода, выполненного с применением ИИ-технологий.
3. Острая необходимость в разработке методик эффективного взаимодействия с ИИ-системами.

Результаты исследования подчеркивают важность модернизации образовательных программ в ответ на технологические изменения в профессиональной среде. В частности, актуальными видятся следующие направления: развитие навыков критической оценки ИИ-инструментов; интеграция этического компонента в учебные программы; формирование стратегий оптимального взаимодействия между человеком и ИИ.

Таким образом, настоящее исследование подчеркивает необходимость адаптации учебных программ к требованиям технологически обусловленной профессиональной среды.

Ключевые слова: подготовка переводчиков, переводчик, владеющий ИИ-технологиями, иноязычное образование, большие языковые модели в переводе

PROBLEMS IN TURKEY TURKISH KORAN TRANSLATIONS: THE CASE OF SURAH YUSUF VERSE 50

Assoc. Prof. Dr. İsmail SÖKMEN
Dokuz Eylül University
i.sokmen@deu.edu.tr

The Quran was first translated into Persian as a foreign language in the Xth century. Simultaneously with this translation, it is thought that the Turks also started to translate the Qur'an. With these activities that started in the Karakhanid Turkish written language, it can be said that a literature of at least ten centuries has emerged as of today. This literature started with a translation method that is known by different terms such as "one-to-one translation", "dependent translation", "literal translation". From the 15th century onwards, this method was replaced by "independent translation", "free translation" and "exegetical translation". In the early 20th century, during the activities of translating the Qur'an into Turkish with the encouragement of the Republican administration, the concept of "meal", which means "free translation of meaning and concept", emerged. Since that time, more than forty translations have written by different people and institutions in the written language of Turkey Turkish. In these translations, generally independent translation method were used. However, it is observed that they are often under the influence of dependent translation for reasons such as conforming to the syntactic features of the source language and adhering to the basic meanings of morphemes. It is seen that this situation brings with it a confusion of methods and leads to expression disorders in the target language.

In this paper, the 50th verse of Surah Yûsuf, the 12th surah of the Qur'an, is discussed. It is analyzed how this verse is translated into the target language in the translations written in Turkey Turkish. It was observed that translators disagreed over the morpheme bâl in this verse and produced translations that would have different meanings in the target language. The results were evaluated within the framework of general translation problems in the translations. Based on this, suggestions are presented in the context of giving the best and correct equivalents in the context of the syntactic structure, lexical and semantic features, expression possibilities, subtleties and expressive power of the target language.

Keywords: Turkey Turkish, translation, Surah Yusuf, translation problems

TÜRKİYE TÜRKÇESİ KURAN ÇEVİRİLERİNDE SORUNLAR: YÛSUF SURESİ 50. AYET ÖRNEĞİ

Doç. Dr. İsmail SÖKMEN
Dokuz Eylül Üniversitesi
i.sokmen@deu.edu.tr

Kuran-ı Kerim X. asırda, ilk kez bir yabancı dil olarak Farsçaya çevrilmiştir. Bu çeviriye eş zamanlı olarak Türklerin de Kuran'ı çeviri etkinliklerine başladıkları düşünülmektedir. Karahanlı Türk yazı dilinde başlayan bu etkinliklerle birlikte günümüz itibarıyla hiç yoksa on asırlık bir literatür meydana geldiği söylenebilir. Bu literatür "birebir çeviri", "bağımlı çeviri", "harfî çeviri", "lafzî çeviri" şeklinde farklı terimlerle karşılanan bir çeviri yöntemi ile başlamıştır. 15. yüzyıldan itibaren ise bu yöntem yerini "bağımsız çeviri", "serbest çeviri", "tefsirî çeviri" şeklinde farklı adlarla anılan yönteme bırakmıştır. 20. yüzyıl başlarında ise Cumhuriyet yönetiminin teşvikiyle Kuran'ın Türkçeye çevrilmesi etkinlikleri sırasında, "anlam ve kavramın serbest bir şekilde" aktarılması anlamına gelen "meal" kavramı ortaya çıkmıştır. Bu tarihten beri Türkiye Türkçesi yazı dilinde farklı kişi ve kurumlarca kırktan fazla meal yazılmıştır. Bu meallerde, genel olarak bağımsız çeviri yöntemi söz konusudur. Fakat kaynak dilin söz dizimsel özelliklerine uymak, biçimbirimlerin temel anlamlarına bağlı kalmak, gibi sebeplerle çoğu kez bağımlı çevirinin etkisi altında kalındığı gözlemlenmektedir. Bu durumun da beraberinde bir yöntem karmaşası getirdiği ve hedef dilde ifade bozukluklarına yol açtığı görülmektedir.

Bu bildiride, Kuran'ın 12. suresi olan Yûsuf suresinin 50. ayeti ele alınmıştır. Türkiye Türkçesi yazı diliyle yazılmış olan meallerde bu ayetin hedef dile nasıl çevrildiği incelenmiştir. Çevirmenlerin bu ayette *bâl* biçimbirimi üzerinden ihtilafa düşerek hedef dilde başka başka anlamlara gelecek çeviriler ortaya koydukları görülmüştür. Buradan çıkan sonuçlar, meallerdeki genel çeviri sorunları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Buradan yola çıkılarak hedef dilin söz dizimsel yapısı, sözcükbilimsel ve anlambilimsel özellikleri, anlatım olanakları, incelikleri ve ifade gücü bağlamında en iyi ve doğru karşılıkların verilmesi bağlamında öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, meal, Yusuf suresi, çeviri sorunları

COMPARATIVE DICTIONARIES OF ALL LANGUAGES AND DIALECTS" (1787-1789) BY PETER SIMON PALLAS AS A SOURCE OF LEXICAL MATERIAL OF THE TURKIC LANGUAGES

PhD, Izabela KOZERA-SŁAWOMIRSKA
Jagiellonian University (Cracow, Poland)
izabela.kozera@uj.edu.pl

«Сравнительные словари всех языков и наречий» (eng. “Comparative Dictionaries of All Languages and Dialects” (1787-1789), latin: “Linguarum Totius Orbis Vocabularia Comparativa Augustissimae Cura Collecta”) is a special work in the scientific achievements of Peter Simon Pallas, an outstanding German zoologist and botanist, a participant in numerous expeditions to the eastern provinces of the Russian Empire. Despite the fact that the dictionary-thesaurus is considered within the framework of early non-scientific linguistic thought, it amazes with the wealth of empirical material and the consistency of the formal description. The structure of the dictionary, undoubtedly, allows not only to notice the lexical similarity of many languages, but also to notice in many cases their common origin. The work of P.S. Pallas is the first comparative multilingual dictionary, an extremely valuable source of knowledge about the names and distribution of various language groups in the 18th century, as evidenced by numerous scientific works devoted to materials on individual languages, for example: Uralic [Mukoseeva 2013], Albanian [Kaminskaya 2010; Stachowski 1987], Czech, Ukrainian and Polabian [Fałowski 1999a, 1999b, 2000], Kashubian [Popowska-Taborska 1994, 2006], Polish [Jakubczyk 2014], French [Bochnakowa 2013], Spanish [Stala 2011], Portuguese [Dębowiak 2016], English [Mańczak-Wohlfeld 2001], Russian [Juszkiewicz 1975, 1978], Persian [Maciuszak 2003], Chuvash [Siemieniec-Gołaś 1996], Ottoman Turkish [Stachowski 1967].

This presentation is devoted to languages that, based on the dictionary of P.S. Pallas have not been studied. The Kipchak languages are the largest group of Turkic languages reflected in the lexical material of the dictionary of P.S. Pallas. This group is dialectally stratified (e.g. Tatar languages), scattered over a vast territory of Russia, and is under the strong influence of other Altaic languages, Arabic and Persian. Semantic and grammatical analysis of the Kipchak lexical material revealed 285 dictionary entries and 3287 lexical units. 202 entries containing nouns were ordered according to semantic criteria (21 thematic classes). 83 entries were subject to grammatical division into other parts of speech. The identified semantic groups and grammatical classes were subjected to detailed characteristics. During the analysis of the material, many semantic modifications of the Kipchak vocabulary were noted. The material of the Kipchak languages made it possible to identify common Turkic phonetic features [explanation of abbreviations - see List], e.g. change of initial **b->m-**: ‘nose’: [91]basz. ***Бурунъ***, ***Мурунъ*** [Pallas 18 – I/56]; ‘ice’: [101]tel. ***Мусь***, ***Бусь*** [Pallas 86 – I/271]), as well as Kipchak features (e.g. initial *u-* in place of Oghuz *o-*: ‘grass’: [89]tat.kaz. ***Улянь***, [90]tat.miesz. ***Улянь***, [91]basz. ***Улемь*** [Pallas 127 – II/400]; ‘forest’: [89]tat.kaz. ***Урмань***, [90]tat.miesz. ***Урмань***, [91]basz. ***Урмань*** [Pallas 126 – II/397]).

Keywords: Turkic languages, dictionary-thesaurus, Pallas, Kipchak languages

«СРАВНИТЕЛЬНЫЕ СЛОВАРИ ВСЕХ ЯЗЫКОВ И НАРЕЧИЙ» (1787-1789) ПЕТРА СИМОНА ПАЛЛАСА КАК ИСТОЧНИК ЛЕКСИЧЕСКОГО МАТЕРИАЛА ТЮРКСКИХ ЯЗЫКОВ

кандидат филологических наук Изабела Козера-Славомирска
Ягеллонский университет (Краков, Польша)
izabela.kozera@uj.edu.pl

Сравнительные словари всех языков и наречий (1787-1789) (лат. *Linguarum Totius Orbis Vocabularia Comparativa augustissimae cura collecta*) представляют собой особенный труд в научных достижениях Петра Симона Палласа, выдающегося немецкого зоолога и ботаника, участника многочисленных экспедиций по восточным провинциям Российской империи. Несмотря на факт, что словарь-тезаурус рассматривается в рамках ранней ненаучной лингвистической мысли, он поражает богатством эмпирического материала и последовательностью формального описания. Структура словаря, несомненно, позволяет не только заметить лексическое сходство многих языков, но и заметить во многих случаях их общее происхождение. Работа П.С. Палласа является первым сравнительным многоязычным словарем, чрезвычайно ценным источником знаний о наименовании и распространении различных языковых групп в XVIII в., о чем свидетельствуют многочисленные научные труды, посвященные материалам отдельных языков, напр.: уральских [Мукосеева 2013], албанского [Каминская 2010; Stachowski 1987], чешского, украинского и полабского [Fałowski 1999a, 1999b, 2000], кашубского [Popowska-Taborska 1994, 2006], польского [Jakubczyk 2014], французского [Bochnakowa 2013], испанского [Stala 2011], португальского [Dębowiak 2016], английского [Mańczak-Wohlfeld 2001], русского [Juszkiewicz 1975, 1978], персидского [Maciuszak 2003], чувашского [Semieniec-Gołaś 1996], османско-турецкого [Stachowski 1967].

Настоящее выступление посвящено языкам, которые на материале словаря П.С. Палласа до сих пор не исследовались. Кыпчакские языки – это самая многочисленная группа тюркских языков, отображенная в лексическом материале словаря П.С. Палласа. Это группа, подверженная интенсивному диалектному расслоению (напр. татарские языки), рассеянная по обширной территории России, находящаяся под сильным влиянием других алтайских языков, арабского и персидского. Семантический и грамматический анализ кыпчакского лексического материала выявил 285 словарных статей и 3287 лексических единиц. 202 статьи, содержащие имена существительные, были упорядочены по семантическим критериям (21 тематический класс). 83 статьи подлежали грамматическому делению на остальные части речи. Подробной характеристике подверглись выделенные семантические группы и грамматические классы. В ходе анализа материала были замечены многие семантические модификации кыпчакской лексики. Материал кыпчакских языков позволил выделить общетюркские фонетические черты [объяснение сокращений - см. Список], напр. изменение инициального ***b->m-***, см. ‘нос’: [91]basz. ***Бурунъ***, ***Мурунь*** [Pallas 18 – I/56]; ‘lód’: [101]tel. ***Мусь***, ***Бусь*** [Pallas 86 – I/271]), а также кыпчакские особенности (напр. начальное ***и-*** на месте огузского ***о-***: ‘трава’: [89]tat.kaz. ***Улянь***, [90]tat.miesz. ***Улянь***, [91]basz. ***Улемь*** [Pallas 127 – II/400]; ‘лес’: [89]tat.kaz. ***Урмань***, [90]tat.miesz. ***Урмань***, [91]basz. ***Урмань*** [Pallas 126 – II/397]).

Ключевые слова: тюркские языки, словарь-тезаурус, Паллас, кипчакские языки

SPANGLISH: THE IMPACT OF BILINGUALISM ON LANGUAGE IN MODERN SOCIETIES

Senior Lecturer Jala GANBARLI
Azerbaijan University of Languages
jganbarli@mail.ru

The Spanglish phenomenon is one of the current and significant research areas in modern linguistics. Emerging as a result of the interaction between Spanish and English languages, Spanglish is not only considered a linguistic occurrence but also a product of social and cultural integration processes. This paper examines the historical formation, geographical distribution, and functional features of Spanglish. It is particularly emphasized that the 1848 Mexican-American War and the subsequent incorporation of Mexico's northern territories (now Arizona, California, New Mexico, and Texas) into the United States played a key role in the development of Spanglish. As the local population became bilingual, Spanish speakers began incorporating English vocabulary into their speech, while English speakers adopted Spanish expressions, gradually shaping this hybrid language.

Today, Spanglish is widely spoken in American cities such as Los Angeles, Houston, New York, and Miami, as well as in various regions of Latin America and parts of Spain. In New York City alone, approximately 1.8 million residents communicate in Spanglish, making it the city's third most widely used language after English and Spanish.

The paper also discusses the ongoing debate among linguists regarding the linguistic status of Spanglish. While some researchers classify it as mere jargon or a regional dialect, others argue that Spanglish is evolving into an independent language. Its presence is not limited to daily conversations; Spanglish is increasingly used in mass media, literature, theater, and even education. This highlights that Spanglish has moved beyond being a simple means of communication, acquiring broader social and cultural functions.

In conclusion, Spanglish is evaluated as a contemporary linguistic form arising from the intersection of two different languages and cultures. Its dynamic nature, continuous development, and increasing sociocultural role make Spanglish an important subject for further linguistic and sociolinguistic studies.

Keywords: Spanglish phenomenon, bilingualism, hybrid of Spanish and English languages, language and dialect distinction, sociolinguistic integration

SPANQLİŞ: MÜASİR CƏMİYYƏTLƏRDƏ İKİ DİLLİLİYİN DİLƏ TƏSİRİ

baş müəllim Jalə Qənbərli
Azərbaycan Dillər Universiteti
jganbarli@mail.ru

Spanqliş fenomeni müasir dövrdə dilçilik elminin diqqət mərkəzində olan aktual tədqiqat sahələrindən biridir. İspan və ingilis dillərinin qarşılıqlı təsiri nəticəsində yaranan spanqliş, yalnız dil hadisəsi deyil, həm də sosial və mədəni inteqrasiya proseslərinin nəticəsi kimi qiymətləndirilir. Məqalədə spanqlişin yaranma tarixi, yayılma coğrafiyası, sosial və funksional xüsusiyyətləri araşdırılır. Xüsusilə qeyd edilir ki, 1848-ci ildə baş verən Meksika-Amerika müharibəsindən sonra ABŞ-ın cənub-qərb ərazilərinin Meksikadan alınması və həmin ərazilərdə yaşayan əhalinin iki dilli vəziyyətə düşməsi spanqlişin formalaşmasına təkan verən əsas tarixi faktor olmuşdur. İspan dilinin daşıyıcıları ingilis dilindən, ingilis dilinin daşıyıcıları isə ispan dilindən müxtəlif söz və ifadələri öz nitqlərində işlədərək bu hibrid dili formalaşdırmışlar.

Hazırda spanqliş ABŞ-ın Los-Anceles, Hyuston, Nyu-York, Mayami kimi şəhərlərində, eləcə də Latın Amerikası və İspaniyanın bəzi bölgələrində geniş yayılmışdır. Nyu-York şəhərində spanqliş danışanların sayı artıq 1 milyon 800 min nəfəri keçmiş və bu dil ingilis və ispan dillərindən sonra üçüncü əsas dil statusuna yüksəlmişdir.

Məqalədə spanqlişin linqvistik statusuna dair dilçilər arasında mövcud olan fərqli yanaşmalar da təhlil olunur. Bəzi alimlər onu sadəcə jarqon və ya dialekt kimi qiymətləndirsələr də, digər mütəxəssislər spanqlişin müstəqil dilə çevrilməkdə olan bir hibrid forma olduğunu vurğulayırlar. Spanqliş yalnız gündəlik danışıq dilində deyil, həm də kütləvi informasiya vasitələri, ədəbiyyat, teatr və təhsil sahələrində də geniş tətbiq olunur. Bu fakt spanqlişin sırf ünsiyyət vasitəsi olmaqdan çıxaraq daha geniş ictimai və mədəni funksiyalar yerinə yetirdiyini göstərir.

Nəticə olaraq, spanqliş dil fenomeni iki müxtəlif dilin və mədəniyyətin qovuşmasından yaranmış müasir dil formasi kimi qiymətləndirilir. Onun həm dilçilik, həm də sosiolinqvistika baxımdan daha dərindən öyrənilməsi zəruri hesab olunur.

Açar sözlər: spanqliş fenomeni, iki dillilik, ispan və ingilis dillərinin qarışığı, dil və dialekt fərqləri, sosiolinqvistik inteqrasiya

TURKISH EPIC TRADITION AND “MANAS”

PhD Student Jale NAGHIYEVA
Baku State University
jalenaghiyeva@yahoo.com

The rich folklore creativity of the Turkic peoples is connected to a fundamental idea in typological analyses and the idea of reflecting the ancient cultural system of the ethnos. The appearance of such perfection in a broad aspect and its continuous experience are based on the potential to protect and carry forward the uniqueness connected to the most ancient layers of mythological thought as a whole and to carry it into the future. Peoples who have the idea of a universal state are charged with the idea of applying what they have created within a specific time and space in a more comprehensive circle (geographical space) in the form of supertemporality and superspatiality. The epic series “Bilqamıs”, “Oğuz Kağan”, “Boz Qurd”, “Manas”, “Corabatır”, “Edige”, “Köç”, “Törəyiş”, “Alpamış”, “Kitabi-Dədə Qorqud”, “Koblandıbatır”, “Maday Kara” and others follow the Turkic peoples as a clear example of this.

The landscape exhibited by the epic as a form and the possibilities of including other genres are connected to its peculiarity and the specificity of the form possibilities. These epics, which have been an example of the culture and upbringing of the people for hundreds of years, are specified by the feature of including a wide geography from the Uyghurs to the Balkans. Cultural monuments, which have gained specificity as a living history and identity indicator of the society, encompass the polyphony of thousands of years in terms of myth and history, from ethnographic richness to heroic history, from the family institution to behavior in the social environment.

Keywords: Kyrgyz folklore, epic, epic tradition, “Manas”, “Semetey”, “Seytey”, epic storytelling

TÜRK EPOS ƏNƏNƏSİ VƏ “MANAS”

doktorant Jalə Nağıyeva
Bakı Dövlət Universiteti
jalenaghiyeva@yahoo.com

Türk xalqlarının zəngin folklor yaradıcılığı tipoloji təhlillərdə əsaslı bir təsəvvürə və etnosun qədim mədəniyyət sistemini əks etdirmək düşüncəsinə bağlanır. Belə bir mükəmməlliyin geniş aspektdə görünüşü və davamlı olaraq yaşanışı mifoloji düşüncənin ən qədim laylarına bağlanan özünəməxsusluğu bir bütöv olaraq qoruma və gələcəyə daşıma potensiyasına dayanır. Cahanşümul dövlət düşüncəsinə sahib olan xalqlar fövqəlzamanlıq və fövqəlməkanlıq timsalında konkret zaman və məkan daxilində yaratdıqlarını daha əhatəli dairədə (coğrafi məkanda) tətbiqi görünüşünə yüklənirlər. “Bilqamıs”, “Oğuz Kağan”, “Boz Qurd”, “Manas”, “Corabatır”, “Edige”, “Köç”, “Törəyiş”, “Alpamış”, “Kitabi-Dədə Qorqud”, “Koblandıbatır”, “Maday Kara” və s. epos silsiləsi bunun bariz örnəyi olaraq bütünlükdə türk xalqlarını izləyir.

Eposun bir forma olaraq sərgilədiyi mənzərə və digər janrları da içinə ala bilmək imkanları onun özəlliyinə və forma imkanlarının spesifikasına bağlanır. Yüz illər boyu xalqın mədəniyyət və tərbiyə örnəyi olan bu dastanlar bütünlükdə uyğurlardan üzü bəri balkanlara qədər geniş bir coğrafiyanı özündə ehtiva etmək xüsusiyyəti ilə spesifikləşir. Toplumun canlı tarixi və kimlik göstəricisi olaraq spesifiklik qazanan mədəniyyət abidələri mif və tarix aspektində min illərin polifoniyasını, etnoqrafik zənginlikdən qəhrəmanlıq tarixinə, ailə institutundan sosial çevrədəki davranışlara qədər bir mükəmməlliyi əhatə edir.

Açar sözlər: Qırğız folkloru, epos, dastan ənənəsi, “Manas”, “Semetey”, “Seytey”, dastan söyləyiciliyi

THE “HAZA KİTABİ-KHAVARNAMEYİ-TURKİ” SAGA AS A TRANSLATED WORK

Research Fellow Jale RUSTAMOVA
ANAS Institute of Manuscripts named after Muhammad Fuzuli
jalerustemova90@gmail.com

Translated works constitute a distinct branch of literature and play a crucial role in enriching the vocabulary of a language, developing its terminological base, seeking new means of expression to clearly convey the words and phrases found in the original text, as well as in studying intercultural relations. In this context, translations from the Persian language, which has had a profound influence, hold particular relevance. One of the thousands of translated works preserved at the Məhəmməd Füzuli Institute of Manuscripts of ANAS is the epic poem “Haza Kitabi-Khavarnameyi-Turki”, considered a brilliant example of Eastern epic tradition. The work was skillfully translated from Persian into Azerbaijani in the 1328 AH (AD 1910) by the progressive intellectual and educator of his time, Mirza Sadiq Fani, and printed in Tabriz using the lithographic method. In the introduction to his translation, Fani briefly comments in a footnote on the reason for translating the epic, expressing it in the following words: *“However, since the original Khavarnama is in Persian, it has been difficult for some less-educated individuals to read and understand its content, and thus they are deprived of the pleasure of reading the book. Some devout admirers of the noble Household of the Prophet (peace be upon them) requested that Khavarnama be translated from Persian into the Turkish language of Azerbaijan and written in a simpler, more accessible style. Therefore, I, the humble servant Sadiq Fani, took the initiative to fulfill the request of these dear ones”*.

It is worth noting that since the epic is a translated work, there are quite a few Arabic-Persian words and word combinations, as well as extensive additions in the text. The translator also kept the explanatory headings at the beginning of the pages as in the original, that is, in Persian. However, these do not create any difficulty in reading the work, but rather add a special harmony.

The theme of the epic is about the unparalleled bravery and heroism of Hazrat Ali (a) and his companions in spreading Islam. Although Hazrat (a) and his comrades, who faced various obstacles on this path, fell into difficulties from time to time, in the end the work concludes with the victory of faith over disbelief – good over evil.

In total, the Institute of Manuscripts keeps 5 manuscripts and 1 lithographic copy of the epic “Khavarname”, one of which – the oldest copy of the monument (B-1591/3216) – was transphoneliterated by manuscript scholar Aybeniz Rahimova in 2017 and presented to the scientific community. The lithographic copy of “Haza kitabi-Khavarnamei-turki” with the code VI-407/2288, which is being prepared for publication by us, stands out from other copies of “Khavarname” in the treasury, both in terms of the world of images and the course of events. We hope that the research conducted on this epic, translated from Persian into Azerbaijani by Mirza Sadig Fani in 1910, will be useful for our literary studies.

Keywords: Khavarname, copy, saga

“HƏZƏ KİTABİ-XAVƏRNAMEYİ-TÜRKİ” DASTANI TƏRCÜMƏ ƏSƏRİ KİMİ

elmi işçi Jalə Rüstəmova
AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu
jalerustemova90@gmail.com

Tərcümə əsərləri ədəbiyyatın xüsusi qolunu təşkil edərək dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, terminoloji bazanın inkişafında, mətnin orijinalında yer alan söz və ifadələri oxucuya aydın şəkildə çatdırmaq üçün yeni ifadə yolları axtarmaqda, eləcə də xalqlararası mədəni münasibətlərin araşdırılmasında mühüm rol oynayır. Bu baxımdan böyük təsir gücünə malik olan fars dilindən edilən tərcümələr özünəməxsus aktuallıq kəsb edir. AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda mühafizə edilən minlərlə tərcümə əsərindən biri də Şərq epik ənənəsinin parlaq nümunəsi sayılan “Həzə kitabi-Xavərnameyi-türki” dastanıdır. Əsər h. 1328-ci ildə (m. 1910) dövrünün mütərəqqi ziyalısı və pedaqoqu Mirzə Sadıq Fani tərəfindən ustalıqla fars dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilərək daşbasma üsulu ilə Təbrizdə çap olunub. Fani tərcümə zamanı girişdə kiçik bir haşiyəyə çıxaraq dastanı tərcümə səbəbini bu cümlələrlə izhar etmişdir: *“Amma əsl Xavərnamə farsi dili ilə olduqundan bəzi kəmsavad adamlarun oxuyub mətləbdən xəbərdar olmaqı müşkül olub ol kitabı oxumaq ləzzətindən məhrum qalurlar. Bəzi mühibbani-xandani-əimmeyi-əthar (ə) xahişmənd oldılar ki, Xavərnaməni fars dilindən Azərbaycanun türk dilinə döndərüb asan istilah ilən yazulsun. Pəs bəndeyi-Cani Sadıq Fani xidməti-əhibbani qəbul etməgi iqdam edüb”*.

Qeyd etmək yerinə düşər ki, dastan tərcümə əsəri olduğu üçün mətndə kifayət qədər ərəb-fars söz və söz birləşmələri, eləcə də geniş izafət tərkibləri yer almaqdadır. Həmçinin mütərcim səhifə başlarındakı açıqlayıcı başlıqları orijinalında olduğu kimi, yəni farsca saxlamışdır. Lakin bunlar əsərin oxusunda çətinlik yaratmamaqla yanaşı, xüsusi ahəng qatır.

Dastanın mövzusu başda Həzrət Əli (ə) olmaqla yarananların islamı yaymaq uğrundakı misilsiz şücaət və qəhrəmanlığından bəhs edir. Bu yolda müxtəlif maneələrlə qarşılaşan Həzrət (ə) və silahdaşları zaman-zaman çətinliyə düşsələr də, sonda əsər imanın küfr – xeyrin şər üzərindəki qələbəsi ilə yekunlaşır.

Ümumilikdə isə Əlyazmalar İnstitutunda “Xavərnamə” dastanının 5 əlyazma və 1 daşbasma nüsxəsi saxlanmaqdadır ki, onlardan biri – abidənin ən qədim nüsxəsi (B-1591/3216) 2017-ci ildə əlyazmaşünas alim Aybəniz Rəhimova tərəfindən transfoneliterasiya edilərək elmi ictimaiyyətə təqdim edilmişdir. Tərəfimizdən çapa hazırlanmaqda olan VI-407/2288 şifrli “Həzə kitabi-Xavərnameyi-türki” daşbasma nüsxəsi isə istər obrazlar aləmi, istərsə də hadisələrin gedişi xüsusunda xəzinədəki digər “Xavərnamə” nüsxələrindən seçilir. 1910-cu ildə Mirzə Sadıq Fani tərəfindən fars dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilən bu dastan üzərində aparılan tədqiqatların ədəbiyyatşünaslığımız üçün faydalı olacağına ümid edirik.

Açar sözlər: Xavərnamə, əlyazma, dastan

REGARDING THE “GREETING” EXPRESSIONS USED IN THE UNITED ARAB EMIRATES DIALECT

PhD Kamil SHARIFOV
Azerbaijan University of Languages
kamil_sharif@mail.ru

Although Modern Standard Arabic is the shared official language of more than twenty Arab countries, each country has its own local spoken variety, that is, a dialect. These dialects differ from one another as well as from the standard language in terms of their phonetic, lexical, and morphological features. One of these dialects is the dialect of the United Arab Emirates, which is a branch of the Gulf dialect.

Just as the UAE, as a state, pays attention to the implementation, preservation, and promotion of Modern Standard Arabic as the official language, it also strives to protect and sustain its local spoken dialect – an important part of its culture – as a form of cultural heritage. Although these expressions, which are fundamentally derived from the standard language, undergo certain phonetic, lexical, and morphological changes, a careful examination reveals the original words from which they are derived. For example, one of the most commonly used greetings, "**مَرْحَبًا**" (marḥaban) – meaning "Welcome!" – is a verbal noun derived from the verb "**رَحُبَ**", which means "to be spacious." This expression conveys a message of "spaciousness" and "comfort" to the person being welcomed or the guest, implying that they are received warmly and with ease. Let's take a look at some of the ways this expression is used in the UAE dialect.

1) “**مرحبا الساع**” – "Marḥabas-sā‘" ("Welcome, may your arrival bring blessings, may your steps be fortunate!") is a phrase widely used, especially among Bedouins. Although the second part, "as-sā‘", is the active participle of the verb "**سَعَى**" ("to strive, to go back and forth, to set out on a journey"), in this context, it carries a deeper cultural meaning – "greetings to the one who came to visit us, who made the effort to come." It is used by the host to warmly address close and dear guests, conveying a heartfelt welcome.

2) “**مرحبا بالركاب وهلها**” – "Marḥaba bir-rikāb wa ahlihā" ("Welcome, may you and those who come with you always be welcome!"). In this expression, the second word "rikāb" refers to "pack camels", and the third word is a shortened form of "ʾahl" ("people, companions"), derived from "**أهل**", where the initial glottal stop (hamza) has been dropped in colloquial usage. With this phrase, the esteemed guest is greeted not only personally but also along with their mount or means of arrival, reflecting deep respect and traditional hospitality.

3) “**مرحبا بالطش والرش**” – "Marḥaba bit-tašši war-rašš" ("Welcome, may your arrival be blessed!"). The words "ṭašš" and "rašš" used in this expression are synonymous terms meaning "light rain" or "drizzle." For Arabs living in desert conditions, who endure long periods of drought and heat throughout much of the year, rain holds a special significance unlike in many other climate zones. Because of this, they liken the arrival of a guest to rainfall, which symbolizes blessing, fertility, and abundance. Thus, the guest is welcomed as a source of prosperity and joy, much like the long-awaited rain.

Alongside these, expressions such as "**الله حيه**" (Allāh ḥayya) and "**حياك الله**" (Ḥayyāk Allāh), which involve the verb "**حَيَ، حَيًّا**" meaning "to live, to exist," can also be mentioned. These phrases mean "May God grant you a long life, may you live." In these expressions, the verb "ḥayyā," which shares the same root as the noun "ḥayāt" (life), is used to wish the person being greeted or even a stranger encountered by chance a long life and good health through a prayer to God.

Whether used in greetings, farewells, or other situations, such expressions are abundant in the UAE dialect and will be included in further research as appropriate.

Keywords: United Arab Emirates, dialect, local spoken language, greeting, expressions

BİRLƏŞMİŞ ƏRƏB ƏMİRLİYİ LƏHCƏSİNDƏ İŞLƏNƏN “QARŞILAMA” İFADƏLƏRİNƏ DAİR

fil.ü.f.d. Kamil Şərifov
Azərbaycan Dillər Universiteti
kamil_sharif@mail.ru

Ərəb ədəbi dili iyirmidən artıq ərəb dövlətinin müştərək rəsmi dili olsa da, hər bir ölkənin özünəməxsus məhəlli danışıq dili, yəni ləhcəsi vardır. Bu ləhcələr fonetik, leksik və morfoloji xüsusiyyətlərinə görə həm bir-birindən, həm də ədəbi dildən fərqlənir. Bu ləhcələrdən biri də Körfəz dialektinin bir qolu olan Birləşmiş Ərəb Əmirliyi ləhcəsidir.

BƏƏ bir dövlət kimi rəsmi dili olan ərəb ədəbi dilinin tətbiqi, mühafizəsi və yayılmasına diqqət göstərdiyi kimi, mədəniyyətinin mühüm bir hissəsi olan məhəlli danışıq dilini də mədəni irs kimi qorumağa, yaşatmağa çalışır. Təməl olaraq ədəbi dildən götürülmüş bu ifadələr müəyyən fonetik, leksik və morfoloji dəyişikliklərə uğrasa da, diqqətlə nəzər saldıqda onların hansı sözdən törədiyi aydın olur. Məsələn, qarşılama ifadələrində ən çox istifadə olunan “مَرْحَبًا” – (mərḥabən) “Xoş gördük, xoş gəlmişsiniz!” ifadəsi “رَحُبَ” – “Geniş olmaq” feilindən düzəlmiş məsdərdir. Qarşılanan kəsə və ya qonağa gəldiyi yerdə “genişlik” və “rahatlıq” mesajı ötürən bu ifadənin BƏƏ ləhcəsində bəzi işlənmə formalarına nəzər salaq:

1) "مرحبا الساع" – (Mərḥəbəs-səa‘) “Xoş gəlib səfa gətirmisən, gələn ayağın var olsun!”. Daha çox bədəvilər arasında geniş yayılmış bu ifadənin ikinci hissəsi "سَعَى" – “Səy etmək, gedib-gəlmək, yola düşmək” feilinin ismi-faili olsa da, burada “bizi ziyarətə gələnə, bizi deyib gələnə salam olsun!” mənası daşıyır və ev sahibinə doğma və əziz adamlara müraciətlə deyilir.

2) "مرحبا بالركاب وهلها" – (Mərḥəbə bir-rikəb vahlihə) “Xoş gəlmişsiniz, həmişə siz gələsiniz!”. Bu ifadədə işlənən ikinci söz “ركاب” “yük dəvələri”, üçüncü söz isə "أهل" (əhlun) “sakinlər, əhali” sözünün “həmzəli əlifi”-nin düşmüş formasıdır. Bu ifadə ilə də hörmətli qonaq onu gətirən miniklə birlikdə salamlanır.

3) "مرحبا بالطش والرش" – (Mərḥəbə bit-taşşi var-raşş) “Xoş gördük, qədəmlərin mübarək!”. İfadədə yer alan “طَشّ” (taşş) və “رَشّ” (raşş) sözləri “narın yağış, çiskin” mənasını verən sinonim sözlərdir. Səhra şəraitində yaşayan və ilin əksər aylarında quraqlıq və istidən əziyyət çəkən ərəblərin yağışa olan münasibəti digər iqlim qurşaqlarında yaşayan xalqlardan fərqli olduğu üçün onlar gələn qonağı bərəkət, münbitlik və bolluq rəmzi saydıqları yağışa bənzətmişlər.

Bunlarla yanaşı “حَيِيَ، حَيًّا” “Yaşamaq, var olmaq” feilinin iştirakı ilə istifadə olunan “الله حيه” (Allah ḥəyyəh), “حياك الله” (Ḥəyyəkallah) “Allah ömrünü uzun eləsin, var olasan!” kimi ifadələri də qeyd etmək olar. Bu ifadələrdə də qarşılanan və ya təsadüfən gördüyü adama “həyat” ismi ilə eyniköklü olan “حَيًّا” feilini istifadə etməklə Allahdan uzun ömür, can sağlığı arzulanır.

İstər qarşılama, yola salma, istərsə də başqa situasiyalarda işlədilən bu cür ifadələr BƏƏ ləhcəsində çoxdur və yeri gəldikcə tədqiqata cəlb ediləcəkdir.

Açar sözlər: Birləşmiş Ərəb Əmirliyi, ləhcə, danışıq dili, qarşılama, ifadələr

PROBLEMS OF TRANSLATING DOSTOYEVSKI'S TEXTS

PhD in Philology Kemale Aydın UMUDOVA
Baku Slavic University, Faculty of Philology, Department of Slavic Literature
umudova_kyamalya@mail.ru

Dostoyevski is a quite complicated writer for translators. Knowing a language and knowing its language are two different concepts. If the hero says he is speaking in "figurative meaning", this state should not be lost in the translation. If any word is repeated in a text, ignoring it creates a gap or distortion of meaning. The repetitions found in Dostoevsky are intended to support, the "language" in which the idea, which moves along an ascending line, is expressed. Every word is important, and incorrect translation, individual translator or editor interpretation, and gaps are unacceptable.

Dostoevsky has an expression called "the writer's eye." The writer shows us with his own eyes what we don't see. These are higher meanings, not superficial ones. We don't see them, but he does. The superficial layer is for asking questions, and the answers lie deep within. This is why the issue of translating Dostoevsky is difficult. Dostoevsky's text is a text of great signs, a sacred text containing hidden references to the Bible, containing great allusions. The superficial language is intended to express the underlying, inner meaning. That is why this aim with adequate translating of Dostoevsky is complicated. Dostoevsky's artistic goal is to resurrect the "destroyed man", to restore his soul. Just as every detail in the original text serves this goal, every subtlety must be taken into account in the translation.

For example, in the novel "Demons", which is called a "character novel", the events develop through hidden moments and facts. This artistic landscape as a whole resembles a carpet woven with the densest loops. Sometimes a small episode, a word, a reminder sheds light on an entire human character, revealing issues that the writer could not directly reveal.

The issue of translating Dostoevsky's works into Azerbaijani is of very important scientific content. It is impossible to solve all the problems associated with a translated work (especially when it comes to Dostoevsky's novels), that is, to ensure the preservation of the original language, style and narrative forms, with a good, even very high level of knowledge of both languages – Russian and Azerbaijani, although a critical approach to literary translation would seem meaningless without a comparison of the translation and the original.

Keywords: Dostoevsky, novel "Demons", sacred text, adequate translation, writer's style

DOSTOYEVSKİ MƏTNLƏRİNİN TƏRCÜMƏ PROBLEMLƏRİ

fil.ü.f.d. Kəmalə Aydın qızı Umudova
Bakı Slavyan Universiteti, Filologiya fakültəsi, Slavyan xalqlarının ədəbiyyatı kafedrası
umudova_kyamlaya@mail.ru

Dostoyevski tərcüməçilər üçün çətin yazıçıdır. Dilini bilmək və dil bilmək fərqli mənalardır. "Məcazi dildə" danışıram deyirsə qəhrəman, bu ifadə tərcümədə itirilməməlidir. Hər hansı bir söz mətndə təkrarlanırsa, onu nəzərə almamaq məna boşluğu və ya təhrifi yaradır. Dostoyevskidə rast gəlinən təkrarlar yüksələn xətlə hərəkət edən fikrin hansı "dildə" ifadə olunmasını hər dəfə fərqli ölçülərdə dəstəkləmək üçündür. Hər kəlmə mühümdür, yanlış tərcümə, fərdi tərcüməçi və ya redaktor interpretasiyası və boşluqlar yolverilməzdir.

Dostoyevskidə "yazıçı gözü" ifadəsi var. Yazıçı öz gözü ilə bizim görmədiklərimizi göstərir. Bu, ali mənalardır, səthi deyil. Biz onları görmürük, o isə görür. Səthi təbəqə suallar vermək üçündür, cavab isə dərinlikdədir. Dostoyevskinin tərcüməsi məsələsi bu səbəbə görə çətinlik yaradır. Dostoyevski mətni böyük işarələr mətnidir, İncilə gizli istinad edən, böyük göndərmələri ehtiva edən sakral mətndir. Üzdə görünən daxili plandakı, təməldə duran üst dili, mənanı ifadə etmək üçündür. Dostoyevskinin adekvat tərcüməsi məsələsi də buna görə çətindir.

Dostoyevskinin bədii məramı "məhv olmuş insanı" diriltməkdir, onun qəlbini bərpa etməkdir. Orijinal mətndə hər bir detal bu mərama xidmət etdiyi kimi, tərcümədə də hər bir incəlik nəzərə alınmalıdır. Məsələn, "xarakterlər romanı" adlandırılan "Şeytanlar" romanında hadisələr gizli məqamlar, faktlar üzərindən inkişaf edir. Bu bədii mənzərə bütövlükdə ən sıx ilmələrlə toxunulmuş xalçanı xatırladır. Haradasa kiçik bir epizod, söz, xatırlatma bütöv bir insan xarakterinə işıq salır, yazıçının birbaşa açıb söyləyə bilmədiyi mətləblərdən xəbər verir.

Dostoyevskinin əsərlərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsi məsələsi çox mühüm elmi məzmun kəsb edir. Tərcümə əsəri ilə bağlı bütün problemləri (xüsusilə, söhbət Dostoyevski romanlarından gedirsə) həll etmək, yəni orijinal dil, üslub və təhkiyə formalarının qorunub saxlanılmasını, hər iki dili – rus və Azərbaycan dillərini yaxşı, hətta cox yüksək səviyyədə bilməklə təmin etmək mümkün deyil, baxmayaraq ki, bədii tərcüməyə tənqidi yanaşma tərcümə və orijinalın müqayisəsi olmadan mənasız görünərdi.

Açar sözlər: Dostoyevski, "Şeytanlar" romanı, sakral mətn, adekvat tərcümə, yazıçı üslubu

EVALUATION OF TRANSLATION THROUGH ISOTOPIC ANALYSIS

Senior Lecturer Khadija EYYUBOVA
Azerbaijan University of Languages
khadija.eyyubova@gmail.com

The issue determining or assessing the quality of translation has been a problem that has puzzled translation scholars throughout the history of translation and continues to be studied today. The criteria for translation evaluation by modern translation scholars varies depending on the theories and approaches. These criteria are mainly derived from the source-oriented and target-oriented approaches to quality. Another approach that has caught our attention is the textual approach. We believe that Katarina Reiss is right to emphasize the text in the evaluation of translation and to analyze the text in question from semantic, stylistic, and pragmatic aspects.

In this article, we will discuss the concept of “isotopia”, which is used in the semantic analysis of text and is rarely found in translation literature, and its application to translation evaluation. At first glance, the concept of “isotopia”, which reminds us of exact sciences such as physics and chemistry and which we recognize as a term related to the research field of these sciences, was introduced to linguistics in 1966 by the linguist Algirdas Greymas, who was born in Lithuania and lived in France, with his work “Structural semantics”.

Isotopes are a set of elements (or signs) in a text that share common semantic properties. This means that more than one element of a sentence belongs to the same domain and shares a common semantic property. So, what should be done to detect the phenomenon or fact of isotopes in any text? Of course, for this, first of all, it will be necessary to analyze the components that make up the sentence. For this analysis, we have chosen the original text of Paul Verlaine’s poem “Autumn Song” and two translations into Azerbaijani. That is, we intend to evaluate the translation by identifying and comparing isotopes in both – the original text and the translated versions of this text.

Keywords: isotopic analysis, translation evaluation, poetry translation

İZOTOPİK TƏHLİL YOLU İLƏ TƏRCÜMƏNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

baş müəllim Xədicə Əyyubova
Azərbaycan Dillər Universiteti
khadija.eyyubova@gmail.com

Tərcümənin keyfiyyətinin müəyyən edilməsi və ya qiymətləndirilməsi mövzusu tərcümə tarixinin bütün dövrlərində tərcüməşünasları düşündürən problem məsələlərdən olmuşdur və bu gün də araşdırılmağa davam edir. Müasir tərcüməşünasların tərcüməni qiymətləndirmə meyarları nəzəriyyə və yanaşmalardan asılı olaraq dəyişir. Bu meyarlar, əsasən, keyfiyyətə məxəzçi və hədəfçi yanaşmalardan qaynaqlanır. Bizim diqqətimizi çəkən isə başqa bir yanaşmadır: tekstual yanaşma. Düşünürük ki, haqlı olaraq Katarina Reiss tərcümənin qiymətləndirilməsində mətni ön plana çəkir və sözügedən mətni semantik, üslubi, praqmatik cəhətlərdən təhlil etməyə üstünlük verir.

Biz bu məqalədə mətnin semantik təhlilində istifadə olunan, tərcümə ədəbiyyatlarında çox az rast gəlinən "izotopiya" anlayışından və onun tərcümənin qiymətləndirilməsinə tətbiqindən bəhs edəcəyik. İlk baxışda bizə dəqiq elmləri – fizikanı, kimyanı xatırladan və bu elmlərin tədqiqat sahəsinə aid termin kimi tanıdığımız "izotopiya" anlayışını 1966-cı ildə "Struktural semantika" əsəri ilə dilçiliyə gətirən, Litvada doğulub Fransada yaşamış dilçi alim Algirdas Greymas olmuşdur.

İzotopiya mətndə yer alan, ümumi semantik xüsusiyyətlər daşıyan elementlər (və ya işarələr) toplusudur. Bu o deməkdir ki, bir cümlənin birdən çox elementi eyni sahəyə aid olur və ümumi semantik xassə daşıyır. Elə isə, hər hansı mətndə izotopiya hadisəsini və ya faktını aşkarlamaq üçün nə etmək lazımdır? Əlbəttə ki, bunun üçün, ilk növbədə cümləni təşkil edən komponentləri təhlil etmək lazım gələcək. Biz bu təhlil üçün Pol Verlənin "Payız nəğməsi" şerinin orijinal mətnini və Azərbaycan dilinə iki tərcümə versiyasını seçmişik. Yəni, biz həm orijinal mətndə, həm də bu mətnin tərcümə versiyalarında izotopların müəyyən edilməsi və müqayisə olunması yolu ilə tərcümənin qiymətləndirilməsini həyata keçirməyi düşünürük.

Açar sözlər: izotopik təhlil, tərcümənin qiymətləndirilməsi, poeziya tərcüməsi

EXPLICIT STRATEGIES OF POLITENESS AND IMPOLITENESS IN TRADITIONAL MEDIA

Senior Lecturer Khatira HUSEYNOVA
Baku Eurasian University
khatira.huseynova1982@gmail.com

The article titled "Explicit Strategies of Politeness and Impoliteness in Traditional Media" explores how explicit means of expressions of politeness and impoliteness are used pragmatically in traditional media platforms such as newspapers, television, and radio. Highlighting pragmatics and discourse analysis, the study examines language choices, their reflection on power dynamics, ideological positions, and audience interaction. The article also presents a theoretical framework based on Brown and Levinson's politeness theory and Culpeper's model of impoliteness, and media discourse analysis, by focusing on explicit linguistic strategies that serve to control face needs, build social harmony, create a positive atmosphere, enhance overall communicative effectiveness, and prevent conflict and misinterpretation in media discourse. Politeness strategies such as the use of formal address, honorifics, mitigation, euphemisms, speech etiquettes and hedging are analyzed in selected media samples (political interviews, news reports, newspaper texts and TV talk). These strategies function to maintain journalistic fairness, enhance reliability, and promote respectful, indirect language when addressing authority figures or discussing controversial topics. Conversely, impoliteness strategies such as interruptions, direct accusations, sarcasm, and negative labeling are utilized in aggressive interviews, provocative news, and editorial writing to undermine authority, challenge viewpoints, or sway public opinion. The data suggest that explicit strategies of politeness and impoliteness in media serve both stylistically and pragmatically by promoting wider discourse and ideological functions. Analysis made through media text samples justify that explicit politeness strategies can help strengthen institutional reliability and ensure professional ethics and norms, whereas impoliteness can grab attention, promote active response, or express ideological stances. The article argues that explicit politeness and impoliteness strategies play a key role in how traditional media constructs meaning and interact with its audience. These strategies show broader societal standards and dynamics, making their analysis essential for understanding media discourse and its impact on public opinion. The article emphasizes the need for further research into cross-cultural differences and comparative analysis of discursive practices in traditional and new media.

Keywords: media discourse, politeness strategy, explicit, traditional

ƏNƏNƏVİ MEDİADA NƏZAKƏTLİLİK VƏ NƏZAKƏTSİZLİYİN EKSPLİSİT STRATEGİYALARI

baş müəllim Xatirə Hüseynova
Bakı Avrasiya Universiteti
khatira.huseynova1982@gmail.com

“Ənənəvi mediada nəzakət və nəzakətsizliyin eksplisit strategiyaları” adlı məqalə nəzakət və nəzakətsizliyin eksplisit ifadə vasitələrinin qəzet, televiziya və radio kimi ənənəvi media platformalarında praqmatik aspektdə necə istifadə olunduğunu araşdırır. Praqmatika və diskurs analizinə əsaslanan tədqiqat, mediada dil seçimlərinin hakimiyyət münasibətlərinə necə təsir etdiyini, ideoloji mesajları necə əks etdirdiyini və auditoriyanın bu mesajlara necə reaksiya verdiyini nəzərdən keçirir. Məqalədə Brown və Levinsonun nəzakət nəzəriyyəsi, Culpeperin nəzakətsizlik modeli və media diskurs analizinə əsaslanan nəzəri tədqiqatlar təqdim olunur. Tədqiqatlarda “sima” saxlanılmasının tənzimlənməsi, sosial harmoniyanın qorunması, müsbət atmosfer yaradılması, kommunikativ səmərəliliyin artırılması və media diskursda qarşıdurma və anlaşılmazlıqların qarşısının alınması kimi məqsədlərə xidmət edən eksplisit dil strategiyalarına diqqət yetirilir. Siyasi müsahibələr, xəbər reportajları, qəzet mətnləri və televiziya proqramlarından seçilmiş nümunələr üzərində rəsmi müraciət formaları, titulardan istifadə, yumşaltma, efemizmlər, nitq etiketi və hecinq kimi nəzakət strategiyaları təhlil olunur. Bu strategiyalar jurnalist obyektivliyini qorumaq, etibarlılığı artırmaq, hakimiyyət nümayəndələrinə xitab edərkən və ya mübahisəli mövzuları müzakirə edərkən hörmətli, dolayı ifadə tərzini təşviq etmək üçün istifadə olunur. Digər tərəfdən, eksplisit nəzakətsizlik strategiyaları – məsələn, söz kəsmək, birbaşa ittihamlar, istehza və mənfi etiketləmə – aqressiv müsahibələrdə, provokativ xəbərlərdə və redaksiya yazılarında hakimiyyətə qarşı çıxmaq, fərqli baxış bucaqlarını sorğulamaq və ya ictimai rəyə təsir etmək məqsədilə tətbiq olunur. Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, mediada nəzakət və nəzakətsizliyin eksplisit strategiyaları həm üslubi, həm də praqmatik funksiyalara malikdir və diskurs və ideoloji məqsədlərə xidmət edir. Media mətnləri üzərində aparılan təhlil sübut edir ki, eksplisit nəzakət strategiyaları institusional etibarlılığı gücləndirə və peşəkar etik normaların qorunmasını təmin edə bilər, halbuki nəzakətsizlik diqqəti cəlb etmək və qarşı tərəfin cavabını təşfiq etmək və ya ideoloji mövqeləri ifadə etmək üçün istifadə olunur. Məqalədə iddia olunur ki, eksplisit nəzakət və nəzakətsizlik strategiyaları ənənəvi mediada kontekstin formalaşdırılmasında və auditoriya ilə düzgün ünsiyyət qurulmasında mühüm rol oynayır. Məqalədə həmçinin müxtəlif mədəni kontekst fərqlərinin, eləcə də ənənəvi və yeni mediada diskurs konseptinin müqayisəli təhlilinin aparılmasına ehtiyac olduğu vurğulanır.

Açar sözlər: media diskurs, nəzakətlilik strategiyası, eksplisit, ənənəvi

POETRY OF THE SILVER AGE IN THE AZERBAIJANI LANGUAGE: ISSUES OF TRANSLATION AND PERCEPTION

PhD in Philology, Associate Professor Khuraman Arif MURSALIYEVA
Baku Slavic University, Faculty of Philology, Department of Slavic Literature
xuraman.mursaliyeva@mail.ru

One of the most striking phenomena in early 20th-century literature was the Silver Age of Russian poetry – a unique and dynamic period that brought together a range of poetic schools, philosophical currents, and cultural innovations. Poets such as Blok, Akhmatova, Gumilev, Mandelstam, Tsvetaeva, Pasternak, and Mayakovsky each embodied a distinct worldview and artistic code, standing at the head of entire poetic traditions. Translating their works into Azerbaijani offers access to a rich layer of historical and cultural consciousness from the turn of the last century.

However, the poetry of the Silver Age poses serious challenges for translators. It is characterized by lexical and stylistic density, metaphorical richness, intricate sound play, and deep cultural and philosophical references – all of which complicate the process of accurate and expressive translation. The complex rhythms and stanzaic structures, often based on innovative metrical forms, demand exceptional poetic skill. Moreover, the poetry of this era is deeply rooted in its historical context, frequently capturing the spirit of the time in just a few lines. Its philosophical, religious, and historical allusions require not only linguistic accuracy but also cultural sensitivity and intellectual depth.

Translating early 20th-century Russian poetry into Azerbaijani is not merely a matter of conveying meaning – it is a true test of the translator's artistic and philosophical insight. Marina Tsvetaeva holds a special place in this context. Her poetry – emotionally intense, metaphysically charged, and syntactically free – poses unique difficulties, particularly given the different rhythmic and intonational nature of Azerbaijani poetic tradition.

Tsvetaeva remains one of the most vivid and tragic figures in 20th-century Russian literature. Her poetics, filled with inner drama, powerful imagery, and unpredictable rhythm, challenge translators to go beyond literal meaning and capture her artistic energy. In Azerbaijan, interest in Tsvetaeva's work began in the second half of the 20th century, and over time, Azerbaijani translators have endeavored not only to preserve the meaning of her texts but also to convey their emotional and aesthetic force. Her poetry stands out through its unusual syntax, fluctuating intonations — oscillating between sobbing and defiance – abrupt shifts in rhythm, and a sense of spontaneity that pulses throughout.

Prominent Azerbaijani poets such as Rasul Rza, Nigar Rafibeyli, Ramiz Rovshan, and Chingiz Alioglu have all contributed to translating Tsvetaeva's work, helping to establish a meaningful cultural dialogue and expand the reach of both Russian and Azerbaijani literary traditions.

Keywords: poetry, imagery, cultural and historical context, literary translation

ПОЭЗИЯ СЕРЕБРЯНОГО ВЕКА НА АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ: ВОПРОСЫ ПЕРЕВОДА И ВОСПРИЯТИЯ

кандидат филологическиз наук, доцент Хураман Ариф гызы Мурсалиева
Бакинский славянский университет, филологический факультет, кафедра «Литература славянских народов»
xuraman.mursaliyeva@mail.ru

Ярким явлением в литературе начала XX века стал серебряный век русской поэзии, уникальный период, в котором сконцентрированы многообразные поэтические школы, философские течения и культурные поиски рубежа двух веков. Блок, Ахматова, Гумилёв, Мандельштам, Цветаева, Пастернак, Маяковский – каждый из них представитель определённого мировоззренческого и художественного кода, за каждым целая поэтическая школа. Перевод их произведений на азербайджанский язык дает возможность понять и принять целый пласт историко-культурного процесса начала прошлого века.

Поэзия серебряного века достаточно трудная работа для переводчика. Её отличает лексико-стилистическая сложность – высокая плотность метафор, игра звуков, сложные культурные отсылки. Все это усложняет точную передачу на другой язык. Следует особо отметить и невероятно интересную, а местами очень сложную ритмику и строфику. Многие стихи поэтов серебряного века построены на оригинальных метрических формах, что приводит к требованию высокого мастерства от переводчика. Поэзия этого периода очень тесно связана со временем, в котором создавалась, и довольно часто в нескольких строках мастерски отражает эпоху. С этой точки зрения контекстуальная насыщенность – философские, религиозные и исторические аллюзии требуют глубокого понимания времени.

Переводы русских поэтов начала XX века на азербайджанский язык стали не просто попыткой донести содержание, но подлинным испытанием художественного и философского мышления переводчика. Особое место в этом контексте занимает поэзия М. Цветаевой, чья экспрессивность, метафизическая напряжённость и лексико-синтаксическая свобода представляют серьёзную трудность для передачи на другой язык, особенно с иной ритмической и интонационной природой, как у азербайджанской поэзии.

Марина Цветаева – яркая и трагичная фигура поэзии XX века. Её поэтика, наполненная внутренней драматургией, напряжённой образностью и ритмической сложностью, представляет серьёзный вызов для переводчика. В Азербайджане к поэзии Цветаевой стали обращаться со второй половины XX века, и с каждым новым этапом отечественные переводчики стремились передать не только смысл, но и художественную силу её стихов. В стихах Цветаевой привлекает внимание нестандартный, не похожий ни на чей синтаксис, интонация, колеблющаяся между рыданием и лихачеством, частые нарушения ритма и стихийность, ощущающаяся во всем. Среди переводивших М. Цветаеву на азербайджанский язык такие яркие поэты как Расул Рза, Нигяр Рафибейли, Рамиз Ровшан, Чингиз Алиоглы и другие.

Ключевые слова: поэзия, образность, культурно-исторический контекст, художественный перевод

CONTEMPORARY LINGUISTIC ISSUES: IDENTITY, TECHNOLOGY, AND COMMUNICATION

Senior Lecturer Konul HASANZADA
Azerbaijan University of Languages
hasanzadehkonul@gmail.com

The rapid integration of artificial intelligence (AI) technologies into everyday communication has dramatically transformed contemporary linguistic landscapes, raising important questions about identity, technology, and language use. The presented thesis examines how AI-powered tools such as machine translation, chatbots, voice assistants, and language models interact with human communication and influence linguistic practices in various social and digital contexts. It critically examines the dual role of AI as both a vehicle for new forms of expression and a potential source of linguistic bias and inequality. The focus of this research is on examining how AI-mediated communication affects the construction and negotiation of identity. AI systems, developed primarily based on dominant language data, often encounter minority dialects, code-switching, and non-standard language varieties, resulting in the distortion or exclusion of marginalized groups. The research paper analyses how users adapt their language use in interactions with AI technologies by negotiating their cultural, ethnic and gender identities within these mediated exchanges. Furthermore, the research examines the impact of AI-generated language on traditional language norms. Using discourse analysis and corpus linguistics, it identifies changes in vocabulary, syntax and pragmatics that are influenced by AI-generated sentences, autocorrect features and predictive text. The research also examines the rise of hybrid digital languages shaped by AI-human interactions, including the incorporation of emoji, slang and new expressions. The ethical implications of AI in language technologies are another important issue in focus. The research paper critiques the biases embedded in AI databases and training algorithms, assessing their implications for linguistic diversity and equitable communication. It proposes a framework for the development of inclusive, context-aware AI systems that respect linguistic diversity and support identity verification. Combining computational methods with sociolinguistic theory, the research offers a comprehensive and nuanced understanding of contemporary language challenges at the intersection of identity, technology, and AI. It argues for the importance of harnessing the potential of AI while critically examining its limitations to foster inclusive and dynamic language practices in a globalized digital age.

Keywords: artificial intelligence (AI), computational linguistics, digital communication, language and identity, language technology

СОВРЕМЕННЫЕ ЯЗЫКОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ: ИДЕНТИЧНОСТЬ, ТЕХНОЛОГИИ И КОММУНИКАЦИЯ

старший преподаватель Конул Гасанзаде
Азербайджанский университет языков
hasanzadehkonul@gmail.com

Быстрая интеграция технологий искусственного интеллекта (ИИ) в повседневное общение кардинально изменила современные языковые ландшафты, подняв важные вопросы об идентичности, технологиях и использовании языка. Представленная исследования исследует, как инструменты на основе ИИ, такие как машинный перевод, чат-боты, голосовые помощники и языковые модели, взаимодействуют с человеческим общением и влияют на лингвистические практики в различных социальных и цифровых контекстах. Она критически рассматривает двойную роль ИИ как средства для новых форм выражения и потенциального источника лингвистических предубеждений и неравенства. Основное внимание в этом исследовании уделяется изучению того, как опосредованная ИИ коммуникация влияет на построение и согласование идентичности. Системы ИИ, разработанные в первую очередь на основе данных о доминирующем языке, часто сталкиваются с диалектами меньшинств, переключением кодов и нестандартными языковыми разновидностями, что приводит к искажению или исключению маргинализированных групп. В исследовательской работе анализируется, как пользователи адаптируют свое использование языка во взаимодействиях с технологиями ИИ, согласовывая свою культурную, этническую и гендерную идентичность в рамках этих опосредованных обменов. Кроме того, в исследовании изучается влияние языка, генерируемого ИИ, на традиционные языковые нормы. Используя анализ дискурса и корпусную лингвистику, он выявляет изменения в словарном запасе, синтаксисе и прагматике, на которые влияют предложения, сгенерированные ИИ, функции автозамены и предиктивный текст. Исследование также изучает рост гибридных цифровых языков, сформированных взаимодействием ИИ и человека, включая включение эмодзи, сленга и новых выражений. Этические последствия ИИ в языковых технологиях являются еще одним важным вопросом в центре внимания. В исследовательской работе критикуются предубеждения, встроенные в базы данных ИИ и алгоритмы обучения, оценивая их последствия для языкового разнообразия и равноправного общения. В нем предлагается структура для разработки инклюзивных, контекстно-зависимых систем ИИ, которые уважают языковое разнообразие и поддерживают проверку личности. Объединяя вычислительные методы с социолингвистической теорией, исследование предлагает всестороннее и детальное понимание современных языковых проблем на стыке идентичности, технологий и ИИ. В нем утверждается важность использования потенциала ИИ, при этом критически изучая его ограничения для содействия инклюзивным и динамичным языковым практикам в глобализированную цифровую эпоху.

Ключевые слова: искусственный интеллект (ИИ), компьютерная лингвистика, цифровая коммуникация, язык и идентичность, языковые технологии

THE PROBLEM OF WOMAN IN THE WORK "WANDERING FALCON" BY JAMIL AHMED

PhD Student Konul ISGANDAROVA
ANAS Institute of Literature named after Nizami Ganjavi
konul-isgenderli@mail.ru

Where the patriarchal structure prevails, women have no freedom as an individual, no right as to choose-to be elected. The strictest form of such society was described with great skill by Jamil Ahmed, one of the prominent representatives of English-language Pakistani literature, in his work called "Wandering falcon" (2011). He served in the civil service in Pakistan for a long time. The experience gained by the writer while serving on borders of Baluchistan also played an important role in his activity. Thus, observing the traditions of people in the most remote parts of Pakistan, the writer began to write them in the 1970s and created the work "Wandering falcon", which brought him worldwide fame. The events in the work begin at the borders of Iran, Pakistan, Afghanistan and reflects the life of various ethnic groups such as Balochis, Brahui, Bhittanis, Chariots, Afridis and Gujars, as well as their traditions. Women belonging to this group don't have equal rights with men.

The female characters in the writer's work aren't his artistic heroes, but also a symbol of the patriarchal order that reigns in Pakistan. No matter how different lives they live, their defenselessness and disappointing fate unite them. Although his women characters did not rebel, the master can convey their sad tragedies to the reader with great skill.

In the story "A pound of opium", which is included in the work, one can see that Sheracain, one of the female heroines who does not have the right to free choice, is valued as a thing and her feelings and thoughts do not matter. Her father sold her for a pound of opium and hundred rupees.

In the story "The betrothal of Shah Zarina", the master through the image of Zarina shows that women are devalued not as people, but as unnecessary objects. When her family marries her, the family gets dowry money from her husband. Her father and stepmother, who never dreamed that their daughter would marry such a rich person, consider this marriage a true miracle of Allah. The life of a poor woman who leaves her father's house becomes more and more unbearable day by day. They believe that a woman is easily replaceable. Comparing a woman and a bear, the second one, which gives material benefits, gains more advantage. She is simply forced to fulfill her husband's needs without question, because there is no other way out. The woman sees the only way out of this unbearable situation in taking refuge in her father's place and leaves her husband not knowing what difficulties she will face there too. According to the rules of the time, woman did not have a right to leave husband's house without permission. Her decision wasn't individual and it also overshadowed her family's living and future marriage of her sisters.

In the presentation, the issue of women in the stories included in the work will be examined.

Keywords: Jamil Ahmad, "Wandering falcon", Pakistan, woman

CƏMİL ƏHMƏDİN “SƏYYAH ŞAHİN” ƏSƏRİNDƏ QADIN PROBLEMİ

dissertant Könül İsgəndərova
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu
konul-isgenderli@mail.ru

Patriarxal quruluşun hakim olduğu yerlərdə qadınların bir fərd olaraq heç bir azadlığı, seçmək-seçilmək kimi hüququ yoxdur. Belə bir cəmiyyətin ən sərt formasını ingilisdilli Pakistan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri olan Cəmil Əhməd “Wandering falcon” – “Səyyah şahin” (2011) adlı əsərində böyük məharətlə təsvir etmişdir. O, uzun müddət Pakistanda dövlət qulluğunda çalışmışdır. Yazıçının Bəlucistan sərhədlərində xidmət göstərərkən əldə etdiyi təcrübə yaradıcılığında da mühim rol oynamışdır. Belə ki, ədib Pakistanın ən ucqar yerlərində insanların adət-ənənələrini yaxından müşahidə etdikdən sonra bunları 1970-ci illərdə qələmə almağa başlamış və ona dünya şöhrəti gətirən “Səyyah şahin” əsərini ərsəyə gətirmişdir. Əsərdə hadisələr İran, Pakistan və Əfqanıstan sərhədlərinin qovuşduğu ərazidə başlayır və burada yaşayan Bəluclar, Brahuilər, Bhittanilər, Xarotlar, Əfridilər, Gucərlər kimi müxtəlif etnik qrupların həyatı, həmçinin, onların adət-ənənələri əks etdirilir. Bu qrupa mənsub olan qadınlar kişilərlə bərabərhüquqlu deyil.

Yazıçının əsərindəki qadın obrazları sadəcə onun bədii qəhramanları deyil, eyni zamanda, Pakistanda hökm sürən patriarxal quruluşun simvoludur. Onlar nə qədər fərqli həyat yaşasalar da, onları birləşdirən müdafiəsizliyi, məyusedici taleləridir. Onun qadınları üsyan etməsə də, sənətkar böyük ustalıqla onların kədərli faciələrini oxucuya çatdıra bilmişdir.

Əsərə daxil olan “A pound of opium” – “Bir funt tiryək” adlı hekayəsində heç bir azad seçim hüququna malik olmayan qadın qəhramanlarından biri olan Şerakainin bir əşya kimi dəyərləndirildiyini, onun hislərinin, düşüncələrinin heç bir əhəmiyyətə malik olmadığını görürük. Atası onu bir funt tiryək və yüz rupu qarşılığında satmışdır.

“The betrothal of Shah Zarina” – “Şah Zarinanın nişanı” hekayəsində sənətkar Zarina obrazı vasitəsilə qadınların insan kimi deyil, lazımsız əşya kimi dəyərsizləşdirildiyini göstərir. Ailəsi onu ərə verərkən ərindən qarşılığında cehiz pulu alır. Qızlarının belə imkanlı biriylə evlənəcəyini heç zaman xəyal belə etməyən atası və ögey anası bu evliliyi Allahın əsl möcüzəsi hesab edirlər. Ata evindən ər evinə yola düşən zavallı qadının həyatı gün keçdikcə daha da dözülməz bir vəziyyətə gəlib çatır. Qadının asanlıqla əvəzediləbilən olduğunu hesab edirlər. Bir qadını və ayını müqayisə etdikdə, maddi xeyir verən ayı daha üstünlük qazanır. O, sadəcə ərinin ehtiyaclarını sorğusuz-sualsız yerinə yetirməyə məcburdur, çünki başqa çıxış yolu da yoxdur. Qadın bu dözülməz vəziyyətdən yeganə çıxış yolunu atasının evinə sığınmaqda görür və ərini tərk edərək orada da hansı çətinliklərlə üzləşəcəyindən xəbərsiz öz kəndlərinə gedir. Dövrün qaydalarına görə, qadının icazəsiz ər evindən çıxmaq kimi bir hüququ yox idi. Onun bu qərarı heç də fərdi xarakter daşımır, həmçinin ailəsinin yaşayışına, bacılarının gələcəkdə ailə qurmasına da kölgə salırdı.

Məruzədə əsərə daxil olan hekayələrdəki qadın problemi araşdırılacaqdır.

Açar sözlər: Cəmil Əhməd, “Səyyah şahin”, Pakistan, qadın

USING SPEECH ANALYTICS TOOLKITS TO DETERMINE CORRELATION BETWEEN THE USE OF COMPRESSION AND DECOMPRESSION IN SIMULTANEOUS INTERPRETATION

Doctor of Sciences in Philology, Professor Ksenia Sufyanovna KARDANOVA-BIRYUKOVA
Moscow City University
kardanova-birukovaks@mgpu.ru

Quality assessment of simultaneous interpretation has always been a challenge as it is hardly possible to algorithmicize this process and identify how choices are made by simultaneous interpreters. Yet, present-day speech analytics toolkits which serve as measurement instruments for speech pace, location and determination of frequency of hesitation pauses, time-fillers and false starts in a particular speaker's speech delivery process, are also helpful in assessing which translation patterns are used by simultaneous interpreters and identifying those contexts when compression and decompression are naturally used. Given this, the objective of our study was to compare results of the acoustic analysis of speech samples from the accumulated corpus through Praat speech analytics toolkit and the types of choices made by simultaneous interpreters and the frequency of compression and decompression strategies. The empirical material includes samples of Russian-to-English and English-to-Russian simultaneous interpretation of public speeches by prominent speakers (overall 200 parallel contexts of audio files in the source language and their simultaneous interpretation into the target language) which were further analyzed with Praat speech analytics toolkit. The metrics obtained provide comprehensive description of speech characteristics of a speaker in the source language which are believed to determine the choices made by simultaneous interpreters in terms of compression and decompression. By comparing these findings we managed to trace certain patterns including the ones to follow: compression is frequently used in cases when the speaker delivers his/her speech too fast, decompression is most common in cases when there are many hesitation pauses and filler words as the interpreter is trying to deliver translation alongside the speech in the source language and adjusts his/her own speech delivery patterns with the speaker.

The findings of the study can be instrumental for practicing simultaneous interpreters, speechwriters, PR specialists, speakers planning their speeches for simultaneous interpretation, linguists and researchers in the field of translation studies. Statistically relevant findings help identify those speech characteristics which appear to be most difficult for simultaneous interpretation and need to be considered by coaches in interpretation and practiced in and outside classroom in interpreters' training courses.

Keywords: simultaneous interpretation, compression, decompression, speech analytics toolkit, translation choices

ПРИМЕНЕНИЕ ИНСТРУМЕНТОВ РЕЧЕВОЙ АНАЛИТИКИ ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЗАКОНОМЕРНОСТЕЙ ПРИМЕНЕНИЯ СТРАТЕГИЙ КОМПРЕССИИ И ДЕКОМПРЕССИИ С УСТНОМ СИНХРОННОМ ПЕРЕВОДЕ

доктор филологических наук, профессор Ксения Суфьяновна Карданова-Бирюкова
заведующий кафедрой языкознания и переводоведения института иностранных языков
Московского городского педагогического университета
kardanova-birukovaks@mgpu.ru

Оценка качества синхронного перевода всегда представляла собой сложную задачу в связи с отсутствием возможности четкой алгоритмизации этого процесса и идентификации того, как принимается решение о применении стратегии компрессии или декомпрессии синхронным переводчиком в каждом конкретном случае. Однако современные инструменты речевой аналитики, позволяющие количественно измерить темп речи, определить частотность пауз хезитации, фальш-стартов, регулярность появления слов-заполнителей и пр. речевых особенностей оратора, дают возможность оценить характер принятия переводческих решений синхронистом и выявить общие тенденции, связанные с условиями применения стратегий компрессии и декомпрессии в устном синхронном переводе. В связи с вышесказанным, цель нашего исследования состояла в сопоставительном анализе результатов обработки речевых образцов из корпуса анализируемого материала с помощью программы речевой аналитики Praat и логики принятия переводческого решения синхронистом и характера реализации в этом материале стратегий компрессии и декомпрессии. В качестве материала исследования были задействованы образцы устного синхронного русско-английского и англо-русского перевода официальных публичных выступлений известных спикеров (всего 200 параллельных образцов – звучащая речь на исходном языке + ее синхронный перевод), которые далее анализировались с использованием программы Praat. Были получены метрики, дающие комплексное представление о речевых характеристиках оратора, которые могли стать определяющими при выполнении перевода переводчиком-синхронистом. Сопоставление результатов обработки речевых образцов через программу Praat с принципами применения стратегий компрессии и декомпрессии синхронным переводчиком позволили выявить ряд закономерностей, в том числе определяющих зависимость появления в устном синхронном переводе компрессированных синтаксических структур от темпа речи оратора и, напротив, опоры на стратегию декомпрессии в ситуациях, когда в речи оратора изобилуют паузы хезитации и / или слова-заполнители.

Результаты проведенного исследования могут быть полезны практикующим устным переводчикам, PR-специалистам, спичрайтерам, спикерам, выстраивающим речь под устный синхронный перевод, исследователям в области лингвистики и переводоведения. Статистически значимые результаты, полученные в ходе проведения исследования, также позволили определить те речевые особенности ораторов, которые оказываются особенно трудными для синхронного перевода и требуют специально отработки на занятиях по устному переводу при подготовке будущих синхронистов.

Ключевые слова: синхронный перевод, стратегия компрессии, стратегия декомпрессии, инструменты речевой аналитики, принципы принятия переводческого решения

UNPACKING EFL LEARNERS' ACADEMIC WRITING CHALLENGES: A THEMATIC LITERATURE REVIEW

Dr. Kübra ŞIK
Abdullah Gül University
kubra.keser@agu.edu.tr

Academic writing constitutes a critical skill for English as a Foreign Language (EFL) learners, yet it remains one of the most demanding and multifaceted aspects of second language acquisition. This thematic literature review systematically analyses empirical studies published between 2000 and 2025 to synthesise the key difficulties encountered by EFL learners within academic writing contexts. The review identifies major themes, including lexical and grammatical deficiencies that hinder precise expression, limited rhetorical and genre knowledge which restricts learners' ability to structure texts appropriately, and challenges in argumentation and critical thinking that undermine the development of academic stance and authorial voice. Furthermore, cultural influences on academic conventions emerge as a significant barrier, with learners struggling to adapt to expectations of academic integrity, citation practices, and disciplinary discourse norms in English-medium contexts. Insufficient and ineffective feedback mechanisms, often limited to surface-level error correction, further exacerbate these challenges, failing to support learners' development of higher-order writing skills.

Moreover, the review examines salient affective factors such as writing anxiety, low self-efficacy beliefs, and fluctuating motivation, which compound cognitive and linguistic barriers, leading to avoidance behaviours and reduced engagement with academic writing tasks. The findings reveal that although numerous interventions target grammatical accuracy and vocabulary development, there remains a pressing need to address higher-order writing skills, including coherence, cohesion, critical evaluation, and academic voice construction. This review underscores the importance of pedagogical approaches that integrate genre-based instruction, process-oriented writing pedagogies, and critical literacy practices to enhance learners' overall academic writing competence.

Finally, the paper concludes by proposing directions for future research, suggesting that interdisciplinary frameworks incorporating applied linguistics, educational psychology, and digital literacies, alongside innovative digital tools and AI-supported writing environments, can offer transformative pathways to address persistent challenges in EFL academic writing development across diverse educational settings.

Keywords: academic writing, challenges, language teaching

İNGİLİZCE ÖĞRENEN ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK YAZMA ZORLUKLARININ ÇÖZÜMLENMESİ: TEMATİK BİR ALAN YAZINI TARAMASI

Dr. Kübra ŞIK
Abdullah Gül Üniversitesi
kubra.keser@agu.edu.tr

Akademik yazma, yabancı dil olarak İngilizce (EFL) öğrenenler için kritik bir beceri oluşturmaktadır; ancak, ikinci dil ediniminin en zorlu ve çok boyutlu yönlerinden biri olmaya devam etmektedir. Bu tematik literatür taraması, 2000 ile 2025 yılları arasında yayımlanan ampirik çalışmaları sistematik bir şekilde analiz ederek, EFL öğrencilerinin akademik yazma bağlamlarında karşılaştıkları temel zorlukları sentezlemektedir. İncelemede, öğrencilerin kendilerini kesin biçimde ifade etmelerini engelleyen sözcüksel ve dilbilgisel yetersizlikler, metinleri uygun şekilde yapılandırma becerilerini sınırlayan retorik ve tür bilgisi eksiklikleri ile akademik duruş ve yazar sesi geliştirmelerini zayıflatan tartışma ve eleştirel düşünme becerilerinde yaşanan sorunlar başlıca temalar olarak belirlenmiştir. Ayrıca, kültürel unsurlar da önemli bir engel olarak ortaya çıkmakta; öğrenciler, İngilizce eğitim verilen ortamlarda akademik dürüstlük, atıf uygulamaları ve alan yazını söylem normlarına uyum sağlamakta güçlük çekmektedirler. Çoğu zaman yalnızca yüzey düzeyindeki hataların düzeltilmesiyle sınırlı kalan geri bildirim mekanizmalarının yetersizliği ise, öğrencilerin yüksek düzeyde yazma becerileri geliştirmelerini desteklememekte ve bu zorlukları daha da artırmaktadır.

Bunun yanında, yazma kaygısı, düşük öz-yeterlik inançları ve motivasyondaki dalgalanmalar gibi önemli duyuşsal faktörlerin de bilişsel ve dilsel engelleri pekiştirerek, öğrencilerde kaçınma davranışlarına ve akademik yazma görevlerine karşı düşük katılıma yol açtığı görülmektedir. Bulgular, pek çok müdahale programının dilbilgisel doğruluk ve sözcük dağarcığı geliştirmeye odaklanmasına rağmen, tutarlılık, bütünlük, eleştirel değerlendirme ve akademik ses inşası gibi üst düzey yazma becerilerinin geliştirilmesi konusunda acil bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu derleme, tür temelli öğretim, süreç odaklı yazma pedagojisi ve eleştirel okuryazarlığı bütünleştiren pedagojik yaklaşımların, öğrencilerin akademik yazma yeterliklerini artırmada önemini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, çalışma, uygulamalı dilbilim, eğitim psikolojisi ve dijital okuryazarlıkları birleştiren disiplinlerarası çerçevelerin, yenilikçi dijital araçlar ve yapay zekâ destekli yazma ortamlarıyla birlikte, EFL öğrencilerinin akademik yazma gelişimindeki kalıcı sorunlara yönelik dönüştürücü yollar sunabileceğini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Akademik yazma, Zorluklar, Dil öğretimi

EXPLORING THE ETHICAL DIMENSIONS OF AI INTEGRATION IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING: A SCOPING REVIEW

Dr. Kübra ŞIK
Abdullah Gül University
kubra.keser@agu.edu.tr

The integration of Artificial Intelligence (AI) tools into English language learning and teaching has accelerated markedly in recent years, offering innovative solutions for personalised instruction, automated assessment, and enhanced learner engagement. AI-supported applications, ranging from intelligent tutoring systems and automated essay scoring to adaptive vocabulary learning apps, have transformed pedagogical practices by enabling differentiated learning pathways and instantaneous feedback. However, alongside these pedagogical benefits, significant ethical concerns have emerged, warranting systematic investigation to ensure their responsible implementation within educational contexts.

This scoping review synthesises empirical and theoretical studies published between 2010 and 2025 to comprehensively map the ethical landscape surrounding AI utilisation in English language education. Key concerns identified include data privacy breaches and surveillance risks associated with the collection and analysis of learners' personal data, algorithmic bias that may affect assessment fairness and perpetuate inequalities, and teacher deprofessionalisation, whereby automated systems replace or undermine teachers' pedagogical roles. Additionally, dependency risks among learners, who may become overly reliant on AI tools at the expense of developing autonomous learning skills, and inequities in access to AI-supported resources, particularly for learners in under-resourced contexts, emerge as salient ethical challenges.

The review further highlights the paucity of research focusing explicitly on ethical frameworks to guide AI integration in English language teaching and learning, despite widespread adoption in institutional policies and practices. By delineating the scope and nature of these ethical challenges, this paper underscores the urgent need for the development of critical digital literacy among both educators and learners, enabling them to engage with AI tools in an informed, reflective, and responsible manner. It concludes by proposing directions for future research, recommending the exploration of context-specific ethical guidelines, participatory approaches to AI tool design that include teachers and learners as co-designers, and the integration of ethical considerations into teacher education programmes to support equitable and just AI implementation in English language education.

Keywords: artificial Intelligence, language learning technologies, ethical concerns

İNGİLİZCE DİL ÖĞRETİMİNDE YAPAY ZEKÂ ENTEGRASYONUNUN ETİK BOYUTLARINI KEŞFETMEK: BİR KAPSAM TARAMASI

Dr. Kübra ŞIK
Abdullah Gül Üniversitesi
kubra.keser@agu.edu.tr

Yapay zekâ (YZ) araçlarının İngilizce dil öğrenimi ve öğretimine entegrasyonu son yıllarda önemli ölçüde hızlanmış, kişiselleştirilmiş öğretim, otomatik değerlendirme ve artırılmış öğrenci katılımı için yenilikçi çözümler sunmuştur. Akıllı öğretim sistemleri, otomatik yazı değerlendirme araçları ve uyarlanabilir kelime öğrenme uygulamalarından, farklılaştırılmış öğrenme yolları ve anlık geri bildirim imkânı sağlayan uygulamalara kadar pek çok YZ destekli araç, pedagojik uygulamaları dönüştürmüştür. Ancak bu pedagojik faydaların yanında, eğitim bağlamlarında sorumlu kullanımını garanti altına almak için sistematik olarak araştırılması gereken önemli etik endişeler de ortaya çıkmıştır.

Bu kapsam taraması, 2010 ile 2025 yılları arasında yayımlanan ampirik ve teorik çalışmaları sentezleyerek, İngilizce dil eğitimi bağlamında YZ kullanımını çevreleyen etik manzarayı kapsamlı bir şekilde haritalamaktadır. Belirlenen temel endişeler arasında, öğrencilerin kişisel verilerinin toplanması ve analizine bağlı veri gizliliği ihlalleri ve gözetim riskleri; değerlendirme adaletini etkileyebilecek ve eşitsizlikleri sürdürebilecek algoritmik önyargılar; öğretmenlerin pedagojik rollerinin otomatik sistemler tarafından ikame edilmesi veya zayıflatılması anlamına gelen mesleki itibar kaybı yer almaktadır. Ayrıca, öğrencilerin YZ araçlarına aşırı bağımlı hâle gelerek özerk öğrenme becerilerini geliştirmekte zorlanmaları ve özellikle kaynak yetersizliği yaşayan bölgelerdeki öğrenciler için YZ destekli kaynaklara erişimdeki eşitsizlikler, dikkat çeken etik zorluklar arasındadır.

İnceleme, kurumsal politikalarda yaygın olarak benimsenmesine rağmen, İngilizce dil öğretimi ve öğreniminde YZ entegrasyonunu yönlendirecek etik çerçevelere odaklanan araştırmaların yetersizliğini de ortaya koymaktadır. Bu etik zorlukların kapsamını ve doğasını ayrıntılı biçimde ortaya koyarak, eğitimciler ve öğrenciler arasında eleştirel dijital okuryazarlığın geliştirilmesi ve YZ araçlarıyla bilinçli, yansıtıcı ve sorumlu etkileşimin sağlanması gerekliliğini vurgulamaktadır. Çalışma, gelecekteki araştırmalar için, bağlama özgü etik yönergelerin geliştirilmesi, öğretmen ve öğrencilerin eş-tasarımcı olarak yer aldığı katılımcı YZ araç tasarımı yaklaşımlarının araştırılması ve etik hususların öğretmen yetiştirme programlarına entegre edilmesi yönünde önerilerde bulunmaktadır. Bu sayede, İngilizce dil eğitiminde daha adil ve kapsayıcı bir YZ uygulaması desteklenebilecektir.

Anahtar Kelimeler: yapay zekâ, dil öğrenme teknolojileri, etik kaygılar

INTERNATIONALIZATION OF SONGS FOR TEACHING ENGLISH: SAMPLES FROM KAZAKHSTAN, RUSSIA AND TÜRKİYE

Assoc. Prof. Dr. Kürşat CESUR
Çanakkale Onsekiz Mart University
kursatcesur@comu.edu.tr

The use of music in English language teaching helps eliminate the monotony of the classroom environment, making the process both enjoyable and effective. Songs reduce students' anxiety related to learning a foreign language and support incidental (peripheral) learning without learners even noticing. In this regard, previous studies have demonstrated how effective songs can be in enhancing language skills in EFL classrooms. Especially for children and young learners, songs stand out as tools that foster emotional engagement and long-term retention of language. Today, many teachers use educational songs that are easily accessible through ESL/EFL-oriented digital platforms and are specifically designed to teach certain language structures and vocabulary items. However, these songs are often centered on the target culture and may not always appeal to students' age groups, interests, or cultural backgrounds. Therefore, incorporating alternative and authentic songs that match learners' developmental levels and local contexts can make language teaching more meaningful and inclusive. The presenter aims to provide practical tips on how to select, adapt, and implement alternative songs that were not originally written to teach English but can be effectively integrated into the classroom through pedagogical adaptations. The presenter will also share original works that embrace cultural diversity. For instance, some traditional or popular children's songs from Türkiye have been translated into English and rewritten for instructional use; a well-known Russian melody has been paired with new English lyrics tailored to students' language levels; and a beloved Kazakh folk song has been adapted with entirely new English lyrics designed to teach specific grammar structures. These practices not only preserve the authenticity of the music but also foster an intercultural learning environment. By the end of the session, participants will be able to explore not only the use of existing English songs but also how to internationalize musical content from different countries and utilize it effectively in English language instruction.

Keywords: Song-based instruction, Intercultural learning, EFL classroom, Authentic materials

İNGİLİZCE ÖĞRETİMİNDE ŞARKILARIN ULUSLARARASILAŞTIRILMASI: KAZAKİSTAN, RUSYA VE TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLER

Doç. Dr. Kürşat CESUR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
kursatcesur@comu.edu.tr

İngilizce öğretiminde müzik kullanımı, ders ortamındaki monotonluğu ortadan kaldırarak süreci hem eğlenceli hem de etkili hâle getirir. Şarkılar, öğrencilerin yabancı dil öğrenme kaygılarını azaltmalarına ve farkında olmadan, çevresel (peripheral) yolla öğrenmelerine katkı sağlar. Bu bağlamda, önceki araştırmalar şarkıların EFL sınıflarında dil becerilerini geliştirmede ne denli etkili olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle çocuklar ve genç öğrenciler için şarkılar, hem duygusal etkileşim sağlayan hem de öğrenmeyi kalıcılaştıran araçlar olarak öne çıkmaktadır. Günümüzde pek çok öğretmen, ESL/EFL odaklı dijital platformlardan kolayca ulaşılabilen ve belirli dil yapıları ile kelime hazinelerini hedefleyen eğitim amaçlı şarkıları derslerinde kullanmaktadır. Ancak, bu şarkılar çoğunlukla hedef kültür merkezlidir ve öğrencilerin yaşına, ilgi alanlarına veya kültürel geçmişlerine her zaman hitap etmeyebilir. Bu nedenle öğretim ortamında öğrencilerin gelişim düzeylerine ve yerel bağlamlarına uygun alternatif ve otantik şarkıların kullanılması, dil öğretimini hem daha anlamlı hem de daha kapsayıcı hâle getirebilir. Bu sunum, doğrudan İngilizce öğretmek amacıyla yazılmamış; ancak pedagojik uyarlamalarla sınıf ortamına entegre edilebilecek alternatif şarkıların nasıl seçileceği, dönüştürüleceği ve uygulanabileceğine dair ipuçları sunmayı amaçlamaktadır. Sunumda ayrıca kültürel çeşitliliği esas alan bazı özgün çalışmalar da paylaşılacaktır. Örneğin, Türkiye'ye ait bazı geleneksel veya popüler çocuk şarkıları İngilizceye çevrilerek yeniden yazılmış; Rusya menşeli tanınmış bir melodinin üzerine öğrencilerin yaş ve dil seviyelerine uygun özgün İngilizce sözler yazılmış; Kazakistan'a ait sevilen bir halk ezgisi için ise dilbilgisel hedefleri içeren yepyeni İngilizce sözler hazırlanmıştır. Bu uygulamalar sayesinde hem şarkıların otantik yapısı korunmakta hem de kültürlerarası bir öğrenme ortamı oluşturulmaktadır. Sunum sonunda katılımcılar, yalnızca mevcut İngilizce şarkıları değil, farklı ülkelerin müzik miraslarını uluslararasılaştırarak İngilizce öğretiminde nasıl kullanabileceklerini öğrenmiş olacaklardır.

Anahtar Kelimeler: Şarkı temelli öğretim, Kültürlerarası öğrenme, EFL sınıfı, Otantik materyal

DISCOURSE MARKERS AS MAIN TOOLS OF THE DISCOURSE

PhD in Philology Laila Sahib GADIMOVA
Azerbaijan University of Languages
lsgadimova@gmail.com

The article deals with the usage of markers in written and spoken discourse. The article proves that discourse markers do not enter the structure of the clause. Discourse markers are used to serve to indicate various kinds of relationship between utterances, and simultaneously indicate social relations regarding power and formality. The article highlights discourse markers to be enable the speaker to exercise control in the discourse and they are power-related. It is explained in the article that discourse markers are a lexical rather than a grammatical category, but their classification in terms of the conventional major word classes (noun, verb, adjective, adverb) is problematic since they stand outside of phrase and clause structures, and they are best considered to be a class in their own right.

Discourse markers are elements that ensure the natural fluidity of language, provide coherence, or cohesion, of the text in speech and writing, and help make the content more understandable and logical. In English, discourse markers connect different parts of the text together, ensuring that the content is presented in a clearer and more coherent way for the reader and listener. The article provides information about the cohesion-creating function of discourse markers in English, their types, and their uses.

The article also introduces discourse markers as precisely creating cohesion though their correct use also ensures the coherence of the text. The article highlights the fact that in order to better understand the functions of discourse markers, it is important to distinguish between the concepts of “cohesion” and “coherence”. It analyzes cohesion to be related to the surface structure of the text and to include language tools that create connections between different parts of the text. Through cohesion, connections are established between different sentences or paragraphs of the text. The article states that coherence refers to the logical and meaningful connection of the text. That is, coherence is the logical connections that ensure the understanding of the general content of the text.

Keywords: discourse, marker, connection, connective, pragmatic

DİSKURS MARKERLƏRİ DİSKURSUN ƏSAS ALƏTLƏRİ KİMİ

fil.ü.f.d. Laila Sahib qızı Qədimova
Azərbaycan Dillər Universiteti
lsgadimova@gmail.com

Məqalə yazılı və şifahi nitqdə markerlərin istifadəsindən bəhs edir. Məqalə sübut edir ki, diskurs markerləri cümlənin strukturuna daxil olmur. Diskurs markerləri müxtəlif cümlələr, söyləmlər arasında fərqli əlaqələri göstərmək üçün işlədilir və eyni zamanda güc və rəsmiyyətlə bağlı sosial münasibətləri əks etdirir. Məqalədə həmçinin danışanın nitqində müəyyən nəzarəti həyata keçirməyə imkan verən diskurs markerləri vurğulanır və onların real vəziyyətlə, ətraf mühitlə, situasiya və kontekstlə bağlı olduğu yazılır. Məqalədə izah edilir ki, diskurs markerləri qrammatik kateqoriyadan çox leksik kateqoriyadır və onların öz bölgüləri vardır.

Məqalədə diskurs markerləri dilin təbii axıcılığını, danışıqda və yazıda mətnin ardıcıllığını və ya uyğunluğunu təmin edən, məzmunun daha başa düşülən və məntiqli olmasına kömək edən elementlər kimi təqdim edilir. Məqalədə yazılır ki, ingilis dilində diskurs markerləri mətnin müxtəlif hissələrini bir-birinə bağlayır, məzmunun oxuyan və dinləyən üçün daha aydın və ardıcıl şəkildə təqdim olunmasını təmin edir. Məqalədə ingilis dilində diskurs markerlərinin koheziya yaratma funksiyası, onların növləri və istifadələri haqqında məlumat verilir.

Məqalədə həm də yazılır ki, diskurs markerlərinin dəqiq uyğunluq yaradan kimi təqdim edilməsinə baxmayaraq, onların düzgün istifadəsi həm də mətnin uyğunluğunu təmin edir. Məqalədə vurğulanır ki, diskurs markerlərinin funksiyalarını daha yaxşı başa düşmək üçün “koheziya” və “koherens” anlayışlarını ayırd etmək vacibdir. Məqalədə koheziya mətnin səthi strukturu ilə əlaqə yaratmaq və mətnin müxtəlif hissələri arasında əlaqəni möhkəmlətmək üçün işlədilən vasitə kimi təhlil edilir. Koheziya vasitəsilə mətnin müxtəlif cümlələri və ya paraqrafları arasında əlaqə qurulur. Məqalədə bildirilir ki, koherens mətnin məntiqi və mənalı əlaqəsini ifadə edir, yəni o, mətnin ümumi məzmununun başa düşülməsini təmin edən məntiqi əlaqələri ehtiva edir.

Açar sözlər: diskurs, marker, əlaqə, birləşdirici, praqmatik

A THEORETICAL APPROACH TO NON-CONJUGATED VERB FORMS IN MODERN ARABIC

PhD in Philology, Associate Professor Lala ALIGULIYEVA
Azerbaijan University of Languages
aliquliyeva@bk.ru

Modern Arabic possesses a rich morphological structure in which verb conjugation plays a crucial role in expressing syntactic, semantic, and functional aspects of the language. The derivation of verb forms according to tense, person, gender, and number forms the backbone of the Arabic grammatical system. However, non-conjugated verbs – verbs that do not undergo inflectional changes – remain an underexplored area in contemporary Arabic linguistics. These forms carry significant structural and functional weight and should be analyzed not only morphologically, but also through semantic and syntactic perspectives.

Non-conjugated verb forms in Modern Arabic typically include masdar (verbal noun), active and passive participles (ism fāʿil and ism mafʿūl), and other invariant verb-derived forms. Masdars generalize the notion of action or process and serve as foundational elements in the formation of other grammatical structures. Participles, on the other hand, convey additional meaning related to the verb and function syntactically as either nouns or adjectives. While these forms are morphologically fixed, they play a dynamic role in sentence structure and contribute to the semantic layering of discourse.

A major semantic characteristic of these forms lies in their context-dependent meaning shifts. For instance, masdars, though typically representing abstract action or processes, may refer to the action itself, its outcome, or its continuity depending on the context. Participles reflect the active or passive state of the action and, when used adjectivally or nominally, add interpretive depth to sentence meaning.

Moreover, the semantic nuances of these forms are closely related to aspectual and modal categories**.** Certain masdars can imply incompleted or future actions, while others can signal obligation or probability, contributing to the modality of the utterance. These properties illustrate the multifaceted semantic functionality of non-conjugated forms and highlight the need for their thorough examination.

The study also aims to analyze the relationship between the syntactic position of these forms and their semantic roles. For example, the use of a masdar as the subject or object in a sentence underlines its autonomy as a semantic unit. Participles, due to their flexible noun-adjective behavior, often create subtle semantic relations within a sentence, enriching the interpretive potential.

The results of this study are expected to contribute to the fields of Modern Arabic language teaching and natural language processing applications, such as machine translation and speech recognition. Accurate modeling of these semantic nuances will enhance the performance and precision of AI-based language tools.

Ultimately, this research seeks to revisit existing theoretical frameworks and provide a systematic, contemporary linguistic account of the structural and semantic roles of non-conjugated verb forms in Modern Arabic.

Keywords: non-conjugated verbs, modern Arabic, semantic nuances, masdar and participle, morphological and syntactic analysis

MÜASİR ƏRƏB DİLİNDƏ FEİLLƏRİN TƏSRİFLƏNMƏYƏN FORMALARINA NƏZƏRİ YANAŞMA

fil.ü.f.d., dosent Lalə Əliquliyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
aliquliyeva@bk.ru

Müasir Ərəb dili zəngin morfoloji struktura malikdir və feillərin təsriflənməsi dilin sintaktik, semantik və funksional aspektlərinin ifadəsində mühüm rol oynayır. Feillərin müxtəlif zaman, şəxs, növ və cəm kateqoriyalarına uyğun təsrif formalarının yaranması ərəb dilinin qrammatik sisteminin əsasını təşkil edir. Lakin təsriflənməyən feillər – yəni qrammatik dəyişikliklərə məruz qalmayan sabit feillər – müasir ərəb dilçiliyində nəzəri və praktik cəhətdən hələ də kifayət qədər tədqiq olunmamış mövzulardan biridir. Bu feillər dilin strukturunda xüsusi əhəmiyyətə malikdir və onların funksiyaları morfoloji təsniflənmədən daha çox semantik və sintaktik səviyyədə araşdırılmalıdır.

Feillərin təsriflənməyən formaları əsasən məsdər (isimləşmiş feil), feili sifətlər (ism fəʿil və ism məfʿul) və digər qeyri-təsrifli formalar kimi xarakterizə olunur. Məsdərlər hərəkət və proses anlayışını ümumiləşdirən formadır və digər qrammatik kateqoriyaların ifadəsində bazalı funksiyanı yerinə yetirir. Feili sifətlər isə feillə əlaqədar əlavə məna daşıyaraq, cümlədə isim və ya sifət funksiyalarını yerinə yetirir. Bu formalar təsrif olunmadıqları üçün qrammatik kateqoriyalara bağlı deyil, lakin onların istifadəsi dilin sintaksis strukturunda və semantik məna qatlarında böyük rol oynayır.

Bu feillər, xüsusilə masdar və participlər kimi formalar, morfoloji baxımdan dəyişməsələr də, sintaktik mövqelərində və semantik məna çalarlarında zənginliyə malikdirlər.

Feillərin təsriflənməyən formalarının ən mühüm semantik xüsusiyyəti onların kontekstdən asılı olaraq müxtəlif məna çalarları daşımasıdır. Məsələn, məsdərlər hərəkət və prosesin ümumiləşdirilmiş ifadəsi kimi çıxış etsələr də, kontekstdən asılı olaraq həm hadisənin özünü, həm də onun nəticəsini və ya davamlılığını ifadə edə bilərlər. Bu, onların semantik spektrinin genişliyindən irəli gəlir. Feili sifətlər isə hərəkətin aktiv və ya passiv vəziyyətini göstərməklə yanaşı, isim və sifət funksiyalarını da icra edir, bu isə cümlədə müxtəlif məna qatlarının yaranmasına səbəb olur.

Bundan əlavə, feillərin təsriflənməyən formalarının semantik çalarları aspekt və modallıq kateqoriyaları ilə də bağlıdır. Məsələn, müəyyən masdar formalı feil məsdərlər hadisənin tamamlanmamış və ya gələcəkdə baş verəcək olduğunu vurğulaya bilər, digər hallarda isə məcburiyyət və ya ehtimal kimi modallıq məna çalarları ilə zənginləşər. Bu xüsusiyyətlər onların dilin semantik sistemindəki çoxşaxəli funksiyasını ortaya qoyur və təhlil edilməsini zəruri edir.

Tədqiqat həmçinin feillərin təsriflənməyən formalarının sintaktik mövqeyi ilə semantik məna çalarları arasındakı əlaqəni araşdıracaq. Belə ki, məsdərlərin cümlədə isim kimi çıxış etməsi onların müstəqil semantik vahid kimi qəbul edilməsinə, feili sifətlərin isə isim-sifət arasında çevik funksiyasını yerinə yetirməsi daha incə semantik münasibətlərin yaranmasına səbəb olur. Bu baxımdan, feillərin təsriflənməyən formalarının istifadəsi həm formal, həm də məna baxımından dillə əlaqəli çox qatlı sistem yaradır.

Bu tədqiqatın nəticələri müasir ərəb dili tədrisi, süni intellekt tətbiqləri, o cümlədən avtomatik tərcümə və nitq tanıma sistemləri üçün xüsusilə əhəmiyyətlidir. Belə ki, semantik məna çalarlarının düzgün modelləşdirilməsi bu sahələrdə daha dəqiq və funksional sistemlərin yaradılmasına kömək edir.

Son olaraq, bu iş təsriflənməyən feillərin struktur və funksional xüsusiyyətləri ilə bağlı mövcud nəzəriyyələri yenidən nəzərdən keçirərək, müasir ərəb dilçiliyində semantik çalarların rolunu daha aydın və sistemli şəkildə ortaya qoymağa çalışacaq.

Açar sözlər: təsriflənməyən feillər, müasir ərəb dili, semantik məna çalarları, masdar və particip, morfoloji və sintaktik analiz

THE LANGUAGE SITUATION IN MOROCCO: DARIJA AND ITS RESEARCH HISTORY

Senior Laboratory Assistant Lala ALIYEVA
ANAS Institute of Oriental Studies named after Academician Z. M. Bunyadov, Department of Arabic Philology
lalaaliy18@gmail.com

One of the key indicators of a language's lexical richness is, without a doubt, the presence of numerous dialects and regional varieties. It is well known that the vocabulary of a literary language is shaped and enriched through the lexical resources of its dialects. In the historical development of the Arabic language, which once comprised various local dialects, the Quraish vernacular played a pivotal role in the later formation of the "literary language". This was largely due to the fact that the Qur'an was revealed in that dialect. As a fundamental principle, the language of the Qur'an has always been regarded as the most perfect form of Arabic.

To this day, one of the core issues in Arabic linguistics remains the complex relationship between Arabic dialects and Classical Arabic. Although Classical Arabic is officially recognized as the state language in Arab countries, in everyday life and interpersonal communication, Arabs predominantly rely on their local dialects.

Currently, Morocco exhibits a highly diverse linguistic situation. Classical Arabic and Modern Standard Arabic are used in official government institutions, higher education, media, broadcasting, and publishing. Meanwhile, the Moroccan dialect – or Moroccan colloquial Arabic (الدارجة) – has become a unifying spoken language used by the general population. In fact, King Hassan II of Morocco would frequently switch from Classical Arabic to Darija in his public speeches in order to establish a closer connection with his audience.

The scholarly study of Maghrebi dialects dates back to the late 19th century, with European orientalists playing a particularly important role in this field. German scholars such as A. Socin, A. Fischer and B. Meissner are notable for their contributions. After Morocco became a French protectorate, the emergence of a French school of Arabic dialectology – founded by B. Mace – marked a significant shift, with its members producing extensive research on Maghrebi dialects.

Today, a substantial body of dialectal texts has been compiled. Valuable works such as V. Mace's "Arabic Texts from Tangier" and L. Brunot's Arabic "Texts from Rabat" exemplify these efforts.

Although the study of Arabic dialects has received considerable attention in Azerbaijani Arab studies, the Moroccan dialect has yet to be the focus of a dedicated monographic study.

Keywords: Maghrebi dialect, 19th century, Arabic linguistics

MƏRAKEŞDƏKİ DİL SİTUASİYASI: DƏRİCƏ VƏ ONUN ARAŞDIRILMA TARİXİ

baş laborant Lalə Əliyeva
AMEA akad. Z. M. Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutu, Ərəb filologiyası şöbəsi
lalaaliy18@gmail.com

Dilin lüğət fondunun zənginliyinə dəlalət edən amillərdən biri və ən önəmlisi həmin dilin çoxlu sayda ləhcə və dialektlərə malik olmasıdır. Məlumdur ki, ədəbi dilin lüğət fondu müxtəlif ləhcələrin leksik bazaları hesabına formalaşır və zənginləşir. Zamanında müxtəlif məhəlli dialektlərdən ibarət olmuş ərəb dilinin sonrakı inkişaf mərhələsində, yəni "ədəbi dil" kimi formalaşmasında Qüreyş danışıq dili mühüm rol oynayıb. Bu da, Qurani-Kərimin həmin dildə olması ilə bağlı idi. Bir ehkam kimi, Quranın dili mükəmməl ərəb dili hesab olunurdu. Bu günədək də ərəb linqvistikasının əsas problemlərindən biri kimi, ərəb dialektləri ilə klassik ərəb dili arasındakı müəyyən nisbətin durması olmuşdur. Məlum olduğu kimi, ərəb ədəbi dilinin ərəb ölkələrində rəsmi dövlət dili olmasına baxmayaraq, məişətdə, gündəlik ünsiyyətdə ərəblər bir qayda olaraq dialekt nitqindən istifadə edirlər. Hazırkı vaxtda Mərakeşdə çox rəngarəng bir dil situasiyası hökm sürür. Belə ki, klassik ərəb dili və müasir ərəb ədəbi dili rəsmi dövlət dairələrində, ali təhsil müəssisələrində, KİV, tele-radio yayımı və nəşriyyat sahəsində mövcuddur. Mərakeş dialekti və ya Mərakeş danışıq dili – الدارجة bütün ölkə əhalisi tərəfindən istifadə olunaraq ümumi bir dilə çevrilmişdr. Hətta, Mərakeş kralı II Həsən özünün xalq qarşısındakı çıxışlarında ona daha yaxın olmaq üçün klassik ərəb dilindən çox asanlıqla dəricəyə keçərdi.

Məğrib dialektlərinin öyrənilmə tarixi XIX əsrin sonlarına gedib çıxır və burada Avropa şərqşünaslarının fəaliyyətini xüsusi şəkildə vurğulamalıyıq. Alman alimləri A. Sosinin, A. Fişerin, B. Maysnerin bu sahədəki xidmətləri ön plana çıxır. Mərakeş üzərində Fransanın protektoratı bərqərar olduqdan sonra, təbii ki bu sahədə B. Marse tərəfindən əsası qoyulmuş Fransız məktəbinin nümayəndələrinin daxil olduğu ərəbşünas-dialektoloqlarının fəaliyyəti xüsusi şəkildə vurğulanmalıdır. Hal-hazırda dialekt nitqinə dair kifayət qədər toplular ərsəyə gəlmişdir. V. Marsenin "Арабские тексты Танжера", L. Bryünonun "Арабские тексты из Рабата" və s. kimi dəyərli əsərləri buna nümunədir.

Azərbaycan ərəbşünaslığında dialektlərin öyrənilməsinə geniş yer ayrılsa da, Mərakeş dialekti xüsusi bir monoqrafik tədqiqatın obyekti olmamışdır.

Açar sözlər: Məğrib dialekti, XIX əsr, ərəb linqvistikası

STYLISTIC FEATURES OF THE CONCEPT OF TIME IN DISCOURSE

Lala HASANOVA
Azerbaijan University of Languages
lala_hassanova@hotmail.com

The scientific novelty of the study is that for the first time in linguistics it is noted that since discourse is a means of conveying the picture formed in one cognitive space to another, in order to determine and systematize its specific features, the process of “destruction” and reconstruction of discourse must be studied. Based on this theoretical basis, as a first step in linguistics, the concept of time, which is used in various types of discourse, manifests itself differently in different languages and is examined in detail in discourses.

The research is devoted to the stylistic study of the concept of “time” in the discursive space. Generally, concepts act as structural-content elements of the individual’s conceptual system, ensuring the process of processing information reflecting subjective human experience related to certain categories and classes formed in society. If a concept is a mental process, that is, a process that occurs directly in consciousness and cannot be evaluated until it manifests itself, the study of the manifestations of a specific concept will allow both to clarify the concept itself and the set of meanings it carries, as well as to analyze it stylistically.

The following tasks are analyzed in the research:
– To review existing approaches to the concept, which is one of the main units of linguistics;
– To clarify the concept of the concept, to study its essence, content and determine the specifics of conceptual analysis;
– To identify the factors influencing the formation of the concept of “time” and characterize them with various examples;
Cognitive categories such as time and space constitute the links of the conceptual chain. In fact, each concept appears as a part of a whole. The parts constitute microconcepts as smaller parts. Words and expressions that indicate time in a literary text can be considered microconcepts of the concept of time.

Keywords: concept, manifestations, consciousness, stylistic, approaches

DİSKURSDA ZAMAN KONSEPTİNİN ÜSLUBİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Lalə Həsənova
Azərbaycan Dillər Universiteti
lala_hassanova@hotmail.com

Tədqiqatın elmi yeniliyi ondan ibarətdir ki, dilçilikdə ilk dəfə olaraq qeyd olunur ki, diskurs bir idrak məkanında formalaşan mənzərənin digərinə ötürülməsi vasitəsi olduğundan onun spesifik xüsusiyyətlərini müəyyən etmək və sistemləşdirmək üçün diskursun "məhv edilməsi" və yenidən qurulması prosesi öyrənilməlidir. Diskurs, müxtəlif dillərdə fərqli şəkildə özünü göstərir və diskurslarda ətraflı şəkildə araşdırılır.

Tədqiqat diskursiv məkanda "zaman" anlayışının üslubi tədqiqinə həsr edilmişdir. Ümumiyyətlə, anlayışlar şəxsiyyətin konseptual sisteminin struktur-məzmun elementləri kimi çıxış edərək, cəmiyyətdə formalaşan müəyyən kateqoriya və siniflərlə bağlı subyektiv insan təcrübəsini əks etdirən informasiyanın emalı prosesini təmin edir. Əgər konsepsiya psixi prosesdirsə, yəni bilavasitə şüurda baş verən və özünü təzahür etdirənə qədər qiymətləndirilə bilməyən bir prosesdirsə, həm konkret konsepsiyanın təzahürləri toplusunun, həm də özünün təzahürünə imkan verəcəkdir.

Tədqiqatda aşağıdakı vəzifələr təhlil edilir:
– Dilçiliyin əsas vahidlərindən olan anlayışa mövcud yanaşmaları nəzərdən keçirmək;
– Konsepsiya anlayışını aydınlaşdırmaq, onun mahiyyətini, məzmununu öyrənmək və konseptual təhlilin xüsusiyyətlərini müəyyən etmək;
– "Zaman" anlayışının formalaşmasına təsir edən amilləri müəyyən etmək və onları müxtəlif misallarla xarakterizə etmək;
Zaman və məkan kimi koqnitiv kateqoriyalar konseptual zəncirin həlqələrini təşkil edir. Əslində, hər bir anlayış bir bütünün hissəsi kimi görünür. Parçalar daha kiçik hissələr kimi mikro anlayışları təşkil edir. Bədii mətndə vaxtı bildirən söz və ifadələri zaman anlayışının mikrokonsepti hesab etmək olar.

Açar sözlər: konsepsiya, təzahürlər, şüurluluq, üslub, yanaşmalar

PRACTICAL APPLICATION AND LIMITATION OG COMPUTER TRANSLATION TOOLS (CAT AND MT TOOLS) IN SPANISH TO AZERBAIJANI TRANSLATION

Master Student, Senior Lecturer Lala IBADOVA
Azerbaijan University of Languages
lalaibadova773@gmail.com

In recent years, the rapid development of technology in the field of translation has led to the widespread use of Computer-Aided Translation (CAT) and Machine Translation (MT) tools in translators' daily work. These technologies not only accelerate the translation process but can also have both positive and negative effects on translation quality. Specifically, identifying the capabilities and limitations of these tools in Spanish-to-Azerbaijani translation is of great theoretical and practical importance.

This includes the fundamental concepts of computer translation technologies, their types, and the theoretical issues that may arise in the context of the Spanish–Azerbaijani language pair.

Theoretical Foundations

Computer-Aided Translation (CAT) and Machine Translation (MT): Concepts and Differences

Computer-Aided Translation (CAT) involves software used by human translators to optimize the translation process. CAT tools typically include:

Translation Memories (TM)
Terminology Databases
Fuzzy Match Suggestions
Segment-Based Translation Interfaces

Machine Translation (MT), on the other hand, is the automatic translation of text from one language to another using algorithmic methods without human intervention. Common MT systems include:

Statistical MT (SMT) – based on text corpora (e.g., earlier versions of Google Translate)
Neural MT (NMT) – based on artificial intelligence and deep learning models (e.g., DeepL, newer versions of Google Translate)

While CAT tools assist human translators, MT performs translation automatically. In practice, these two technologies are often used in combination.

Advantages and Limitations of Translation Technologies

Advantages:

Time-saving: Translation memories suggest similar sentences automatically.
Terminological consistency: Term bases ensure uniformity.
Cost-effectiveness: Large projects save time and effort, reducing overall budget.
Quality control: Reduces inconsistency in terminology and style across repeated segments.

Limitations:

Contextual issues: MT systems may not account for context beyond the sentence.
Cultural and realia mismatches: Idiomatic expressions and culturally specific items in Spanish may be mistranslated.
Syntactic and morphological differences: Structural differences between Spanish and Azerbaijani (e.g., verb forms, gender categories) complicate automatic translation.
Weak performance on literary texts: MT often fails to preserve stylistic richness in poetic and literary works.

Notable Differences in the Spanish–Azerbaijani Translation Context

Spanish is a fusional language and morphologically rich. It features gendered nouns, complex verb tenses, and modal forms, which are more extensive than those in Azerbaijani. These differences often lead to accuracy issues in automated systems. For example:

While machine translation systems may perform adequately with short and simple sentences, they show deficiencies when terminological and stylistic precision is required. CAT tools, especially when used in

combination with translation memories and terminology databases, yield more efficient results in terms of both speed and quality.

Keywords: translation technologies, Spanish–Azerbaijani translation, translation memory (TM), terminology management

İSPAN DİLİNDƏN AZƏRBAYCAN DİLİNƏ TƏRCÜMƏDƏ KOMPYUTER TƏRCÜMƏ PROQRAMLARININ (CAT VƏ MT ALƏTLƏRİ) PRAKTİK TƏTBİQİ VƏ MƏHDUDİYYƏTLƏRİ

magistrant, baş müəllim Lalə İbadova
Azərbaycan Dillər Universiteti
lalaibadova773@gmail.com

Son illərdə tərcümə sahəsində texnologiyanın sürətli inkişafı nəticəsində kompüter dəstəkli tərcümə (Computer-Aided Translation – CAT) və maşın tərcüməsi (Machine Translation – MT) alətləri tərcüməçilərin gündəlik işində geniş yer almağa başlamışdır. Bu texnologiyalar tərcümə prosesini sürətləndirməklə yanaşı, bəzən keyfiyyətə də müsbət və ya mənfi təsir göstərir. Xüsusilə ispan dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə zamanı bu alətlərin imkan və məhdudiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi həm nəzəri, həm də praktik baxımdan böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Buna kompüter tərcümə texnologiyalarının əsas anlayışları, növləri və ispan-azərbaycan dil cütlüyü kontekstində yarana biləcək nəzəri məsələlər aiddir.

Nəzəri əsaslar

Kompüter dəstəkli tərcümə (CAT) və maşın tərcüməsi (MT): anlayış və fərqlər
Kompüter dəstəkli tərcümə (CAT) tərcüməçinin tərcümə prosesini optimallaşdırmaq üçün istifadə etdiyi proqram təminatlarını əhatə edir. CAT alətləri, əsasən, aşağıdakılardan ibarətdir:
Tərcümə yaddaşları (Translation Memory – TM)
Terminologiya bazaları
Avtomatik uyğunluq təklifləri (fuzzy match)
Segment əsaslı tərcümə interfeysi
Maşın tərcüməsi (MT) isə insan müdaxiləsi olmadan, alqoritmik üsullarla bir dildəki mətnin avtomatik olaraq başqa dilə tərcümə edilməsidir. Buraya ən çox yayılan sistemlər daxildir:
Statistik MT (SMT) – mətn korpuslarına əsaslanır (məs: Google Translate-in əvvəlki versiyası)
Nevral MT (NMT) – süni intellekt və dərin öyrənmə modellərinə əsaslanır (məs: DeepL, Google Translate yeni versiyası)
CAT alətləri tərcüməçiyə yardım edən vasitə kimi çıxış edir, MT isə tərcüməni avtomatik həyata keçirir. Praktikada isə bu iki texnologiya tez-tez birlikdə tətbiq edilir.
Tərcümə texnologiyalarının üstünlükləri və məhdudiyyətləri
Tərcümə texnologiyalarının üstünlüklərinə nəzər salaq:
Vaxta qənaət: Tərcümə yaddaşı oxşar cümlələri avtomatik təklif edir.
Terminoloji uyğunluq: Termin bazaları vahidlik təmin edir.
Qiymətə təsir: Böyük layihələrdə vaxt və əmək azaldığı üçün büdcəyə qənaət olunur.
Keyfiyyət nəzarəti: Termin və üslub baxımından təkrarlanan hissələrin uyğunsuzluqları azalır.
Məhdudiyyətlər:
Kontekst problemi: MT sistemləri cümlədənkənar konteksti nəzərə almaya bilər.
Mədəni və kulturoloji uyğunsuzluq: Xüsusilə ispan dilindəki realia və ifadələr səhv tərcümə oluna bilər.
Sintaktik və morfoloji fərqlər: İspan dili ilə Azərbaycan dili arasındakı struktur fərqlər (feil formaları, cinsiyyət kateqoriyası və s.) avtomatik tərcüməni çətinləşdirir.
Poetik və ədəbi mətnlərdə zəif performans: Stilistik dərinliyi qorumaqda MT zəifdir.

İspan dili və Azərbaycan dili arasında tərcümə kontekstində nəzərəçarpacaq fərqlər

İspan dili flektiv dildir və morfoloji cəhətdən zəngindir. Xüsusilə cinsiyyətli isimlər, feil zamanları və modal formalar Azərbaycan dili ilə müqayisədə daha genişdir. Bu da avtomatlaşdırılmış sistemlər üçün tərcümədə dəqiqlik problemini yaradır. Məsələn:

Maşın tərcüməsi sistemləri qısa və sadə cümlələrdə qənaətbəxş nəticə versə də, terminoloji və stilistik dəqiqliyin tələb olunduğu hallarda çatışmazlıqlar mövcuddur. CAT alətləri, xüsusilə tərcümə yaddaşları və termin bazaları ilə birgə istifadə olunduqda, həm sürət, həm də keyfiyyət baxımından daha səmərəli nəticə verir.

Açar sözlər: tərcümə texnologiyaları, ispan dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə, tərcümə yaddaşı (TM), terminologiyanın idarə olunması

THE STUDY OF THE CONCEPT PROBLEM IN THE CONTEXT OF COGNITIVE LINGUISTICS

PhD Student, Lecturer Lamia HEYDAROVA
ANAS Institute of Linguistics named after Nasimi
Sumgayit State University, Department of Foreign Languages
lamia.heydarova@sdu.edu.az

The cognitive approach in linguistics highlights the essential role of human experience and knowledge in forming linguistic meanings. Language is not just a set of arbitrary signs but a complex reflection of how people perceive, understand, and interpret the world around them. Each individual holds a unique system of knowledge, often described as a “picture of the world” or “conceptual system,” which is shaped by both personal experiences and the cultural context they belong to. This system influences how meaning is constructed and communicated through language.

Among the many concepts studied within cognitive linguistics, the abstract notions of “good” and “evil” are particularly significant. These concepts are deeply rooted in human nature, moral values, and social norms, yet they are expressed differently across cultures. Each language provides a unique “lexical grid of coordinates” that shapes how speakers perceive and verbalize these ideas. Linguist G. D. Gachev describes this grid metaphorically as cultural “glasses,” through which individuals interpret reality in culturally specific ways.

The examination of “good” and “evil” within American and Russian lingua-cultures reveals both universal aspects shared across humanity and unique cultural distinctions. Concepts primarily exist as mental constructs but gain full clarity and meaning only when articulated through language. Beyond linguistics, the significance of “good” and “evil” extends into philosophy, ethics, psychology, and geopolitics, playing a crucial role in intercultural communication and international relations.

Keywords: cognitive linguistics, concept, picture of the world, good and evil

BİLİŞSEL DİLBİLİM BAĞLAMINDA KAVRAM SORUNUNUN İNCELENMESİ

Doktora Öğrencisi, Öğretim Görevlisi Lamia HEYDAROVA
AMİA Nasimi adına Dilbilim Enstitüsü
Sumgayıt Devlet Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü
lamia.heydarova@sdu.edu.az

Dilbilimdeki bilişsel yaklaşım, insan deneyimi ve bilgisinin dilsel anlamların oluşumundaki temel rolünü vurgular. Dil, sadece rastgele işaretlerden oluşan bir sistem değil, insanların çevrelerindeki dünyayı algılayış, anlama ve yorumlama biçimlerinin karmaşık bir yansımasıdır. Her birey, genellikle "dünya resmi" veya "kavramsal sistem" olarak tanımlanan, kişisel deneyimler ve ait olduğu kültürel bağlam tarafından şekillendirilen benzersiz bir bilgi sistemine sahiptir. Bu sistem, anlamın dil aracılığıyla nasıl oluşturulup iletildiğini etkiler.

Bilişsel dilbilim kapsamında incelenen birçok kavram arasında, "hayır" ve "şer" soyut kavramları özellikle önemlidir. Bu kavramlar insan doğası, ahlaki değerler ve toplumsal normlarla derinlemesine bağlı olmakla birlikte, kültürler arasında farklı biçimlerde ifade edilir. Her dil, konuşanların bu fikirleri algılayış ve dile getiriş biçimini şekillendiren kendine özgü bir "leksikal koordinat ağı" sunar. Dilbilimci G. D. Gaçev, bu ağı mecazi anlamda kültürel "gözlükler" olarak tanımlar; bireyler dünyayı bu gözlükler aracılığıyla kendi kültürel özelliklerine göre yorumlar.

Amerikan ve Rus dil-kültürlerinde "hayır" ve "şer" kavramlarının incelenmesi, hem insanlık ortaklığını yansıtan evrensel özellikleri hem de kültüre özgü farklılıkları ortaya koyar. Kavramlar öncelikle zihinsel yapılar olarak var olur ancak yalnızca dil yoluyla ifade edildiklerinde tam açıklık ve anlam kazanır. Dilbilimin ötesinde, "hayır" ve "şer" kavramlarının önemi felsefe, etik, psikoloji ve jeopolitik alanlarına kadar uzanır ve kültürlerarası iletişim ile uluslararası ilişkilerde kritik bir rol oynar.

Anahtar Kelimeler: bilişsel dilbilim, kavram, dünya resmi, hayır ve şer

THE TRANSLATION TECHNIQUES USED TO TRANSLATE PROVERBS IN POLITICAL DISCOURSE

Assoc. Prof. Dr. Larisa SOFRONOVA
Moscow State University of Linguistics
lvs877@gmail.com

Nowdays politicians in their speeches appeal to idioms, including proverbs, with certain pragmatic goals. When translating proverbs used in political discourse, it is necessary to consider its' function in the context and choose a particular translation method, corresponding to the pragmatic aim of it's use. Political speeches contain proverbs with both positive and negative connotation. Proverbs with a positive connotation are usually used to confirm the speaker's words or his own assessment of the latest developments. These proverbs, as a rule, do not have a striking image and the translator's efforts to find an analogue may lead to an emphasis on something else not intended by the politician at all. Indeed, one may be advised to make a literal translation or adaptation. For example: *'İman varsa imkân da vardır'* (Если есть вера, то есть и возможности – *literal translation (calque)*); *'Mermeri delenin suyun gücü değil sürekliliği'* (Не вода точит мрамор, а упорство - *adaptation*). Proverbs with a negative connotation are used by a politician in order to characterise negative actions of a person or negative events, or to refute the accusations of political opponents. In this case proverbs may contain striking (often –animalistic) images, because such images affect the audience much more. For example: the President of Turkey R.T. Erdogan used the idiom *'gökten zembille inmedik'* (мы не в рубашке родились - *analogue*), with the aim of refuting the opposition's accusation of manipulation. It is possible in such cases to find an equivalence or analogue in the target language. It is also necessary to identify the key word of the proverb, which cannot be ignored. For example, when President R.T.Erdogan made a statement in a positive context about the activities of the ruling party in the country, he used the following proverb as an affirmative expression: *'Eşek ölür kalır semeri, insan ölür kalır eseri'* (Умирает осел - остается его седло, умирает человек - остаются его дела - *literal translation*). A bit later, in the article written by the representative of the main opposition CHP party, in response to this proverb, the words of the famous poet Ziya Pasha were quoted: *'Zerdüz (altın) palan vursan eşşek yine eşektir'*(Даже если ослу справишь золотое седло, осел все равно останется ослом - *literal translation*). While translating a proverb with animalistic images, the translator could have some difficulties due to the different cultural heritage of two nations. Therefore, in oral translation it is preferable to use a literal (discriptive) translation method, while in written translation could be chosen a semantic analogue or equivalence, because at this time it is already clear whether this image was or not referenced in the media.

Keywords: political discourse, translation of proverbs, translation techniques

SİYASİ SÖYLEMDEKİ ATASÖZLERİNİN ÇEVİRİ YÖNTEMLERİ ÜZERİNE

Doç. Dr. Larisa SOFRONOVA
Moskova Devlet Dilbilim Üniversitesi
lvs877@gmail.com

Günümüzdeki siyasi söylemde etkileyici ifadelerin kullanılmasına sık sık rastlanır. Politikacılar belirli pragmatik hedeflerle konuşmalarında atasözleri de dahil olmak üzere daha fazla deyimsel ifadelere yönelmektedir. Siyasi söylemde kullanılan atasözlerini çevirirken, metindeki işlevlerini göz önünde bulundurmak ve buna dayanarak belirli bir çeviri yöntemini seçmek gerekir. Siyasi konuşmalarda hem olumlu hem de olumsuz anlam taşıyan atasözleri yer alır. Olumlu anlam taşıyan atasözleri genellikle konuşmacının sözlerini doğrulamak, son gelişmelerle ilgili kendi değerlendirmelerini teyit etmek için kullanılır. Bu atasözleri, kural olarak, çarpıcı imgelere sahip değil ve çevirmenin bir benzeşme bulmaya yönelik çabaları konuşmacı tarafından ima edilmeyen farklı bir vurgu yapılmasına yol açabilir. Nitekim, bunları taklit etmek tavsiyesinde bulunulabilir. Örneğin: *'İman varsa imkân da vardır'* (Если есть вера, то есть и возможности – *tam taklit çeviri*); *'Mermeri delenin suyun gücü değil sürekliliği'* (Не вода точит мрамор, а упорство - *kısmi taklit çeviri*). Olumsuz anlamı taşıyan atasözleri, bir kişinin olumsuz eylemlerini veya negatif olayları nitelendirmek veya siyasi rakiplerin suçlamalarını reddetmek amacıyla kullanılır ve çarpıcı imgeleri içerebilir, çünkü böyle imgeler dinleyicileri daha çok etkiler. Türkiye Cumhurbaşkanı R.T. Erdoğan'ın konuşmasındaki *'gökten zembille inmedik'* (мы не в рубашке родились - benzeşme), muhalefetin manipülasyon suçlamasının çürütülmesi bağlamında ortaya çıkar. Atasözlerinin çevrilmesinde bazen konuşmacının kullandığı atasözünün kilit kelimesinin belirlenmesi gerekir. O zaman içerdiği imge göz ardı edilemeyecek önemli bir bileşen haline gelir. Örneğin, Cumhurbaşkanı R.T.Erdoğan'ın ülkedeki iktidar partisinin faaliyetleri hakkında olumlu bir bağlamda yaptığı açıklamada doğrulayıcı bir ifade olarak şu atasözünü kullandı: *'Eşek ölür kalır semeri, insan ölür kalır eseri'* (Умирает осел – остается его седло, умирает человек – остаются его дела - *tam taklit çevirisi*). Biraz sonra ana muhalefet partisi CHP temsilcisinin makalesinde bu atasözüne karşılık olarak şair Ziya Paşa'nın sözlerine atıfta bulunuldu: *'Zerdüz (altın) palan vursan eşşek yine eşektir'* (Даже если ослу справишь золотое седло, осел все равно останется ослом - *tam taklit çevirisi*). Bir çevirmen hayvan imgeli bir atasözüyle karşılaştığında, çoğu zaman iki ulusun farklı kültürel mirası nedeniyle çeviri zorlukları ile karşı karşıya olur ve bunlar ortak insani değerleri veya tutumları ifade ederken farklı imgeleri içerebilir. Bu nedenle, sözlü çeviride taklit çeviriye başvurmak, yazılı çeviride ise, bu imgenin medyada daha sonra geliştirilip geliştirilmeyeceğini bilerek, mümkün olduğu kadar bir anlamsal benzeşme seçilmesi tercih edilir.

Anahtar Kelimeler: siyasi söylem, atasözlerinin çevirisi, çeviri yöntemi

FAMILY AND POLITICAL LIFELINES IN JOSEPH HELLER'S NOVEL "GOOD AS GOLD"

PhD Student Latifa AHMADOVA
Ganja State University
latifaahmadova9@gmail.com

"Good as Gold" (1979) is the third novel by Joseph Heller (1923-1999), an outstanding representative of American literature of the 20th century. The writer chose a Jewish protagonist for this novel. The work is an ironic and absurd version of the success story of the Jewish hero Bruce Gold in his attempts to penetrate the world of Washington politics. The novel is an interesting example of black humor.

The main character of the work is a university professor named Bruce Gold. He receives an order to write a book about a Jew for a fee of twenty thousand dollars. Despite his hesitation due to the difficulty of writing a book about a Jew in America, the professor accepts the order in order to pay for the education of his children, who are studying in a private school. In this regard, the novel "Good as Gold" is also connected with the problem of anti-Semitism. The writer seriously criticized the hypocrisy of the professor, who took advantage of this incident. To express the satirical tendency, the writer uses the hero's own words: "How can I write about the life of a Jew ... if I don't even know who he is? ... I don't think I've ever met a real anti-Semite ..."

Bruce Gold was from a poor Jewish family of Russian immigrants. He spent his childhood in the Coney Island area of New York, where Jewish families who had emigrated from Eastern Europe lived. Despite the fact that the hero was from a Jewish family, the difficulty and hesitation of writing about a Jew in America was due to the fact that no Jewish family in this country was discriminated against on the basis of nationality.

Gold's review of the President's book "My Year in the White House" was well received, and he was invited to the White House to a high position in Washington. In addition to the description of the Jewish family to which Bruce Gold belongs, the social plots that give a fictional image of political life in Washington also attract attention as a second line in the novel. In fact, J. Heller brought to the forefront in the novel two important problems. The first problem is related to the assimilation of American Jews and politicians. The second problem is the widespread distortion of language created by the political establishment for selfish purposes. Bruce Gold represents people who have distanced themselves from their identity and live with the desire to become a person whose growth is unattainable.

Keywords: Joseph Heller, "Good as Gold", American literature, Jewish

COZEF HELLERİN “QIZIL KİMİ YAXŞI” ROMANINDA AİLƏ VƏ SİYASİ HƏYAT XƏTLƏRİ

dissertant Lətifə Əhmədova
Gəncə Dövlət Universiteti
latifaahmadova9@gmail.com

“Good as Gold” – “Qızıl kimi yaxşı” (1979) XX əsr Amerika ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Cozef Hellerin (1923-1999) üçüncü romanıdır. Yazıçı bu romanı üçün yəhudi qəhrəmanı seçmişdir. Əsər yəhudi qəhrəmanı Brüs Qoldun Vaşinqton siyasət dünyasına nüfuz etmək səylərində izlədiyi uğur hekayəsinin istehzalı və mənasız bir versiyasını təqdim edir. Roman qara yumorun maraqlı örnəklərindəndir.

Romanın əsas qəhrəmanı olan Brüs Qold professordur. O iyirmi min dollar qonorar qarşılığında bir yəhudi haqqında kitab yazmaq sifarişi alır. Amerikada bir yəhudi haqqında kitab yazmağın çətinliyindən doğan tərəddüdlərinə baxmayaraq, professor özəl məktəbdə oxuyan övladlarının təhsil haqqını ödəmək üçün sifarişi qəbul edir. Bu baxımdan “Qızıl kimi yaxşı” romanı antisemitizm problemi ilə də bağlıdır. Yazıçı bu hadisədən mənfəətlə istifadə edən professorun ikiüzlülüyünü ciddi şəkildə tənqid etmişdir.

Brüs Qold Rusiyadan mühacir olan yoxsul yəhudi ailəsindən idi. O, uşaqlığını Şərqi Avropadan mühacirət etmiş yəhudi ailələrinin məskunlaşdığı Nyu-York şəhərinin Coney İsland bölgəsində keçirmişdi. Qəhrəmanın yəhudi ailəsindən gəlməsinə baxmayaraq, Amerikada bir yəhudi haqqında yazmağın çətinliyi və tərəddüdləri onunla bağlı idi ki, bu ölkədə heç bir yəhudi ailəsi milli mənsubiyyətinə görə heç bir ayrı-seçkiliyə məruz qalmamışdır.

Brüs Qoldun prezidentin “Mənim Ağ evdəki ilim” kitabına yazdığı rəyi bəyənildiyi üçün onu Vaşinqtonda yüksək bir vəzifəyə təyin etməkdən ötrü Ağ evə dəvət edirlər. Brüs Qoldun mənsub olduğu yəhudi ailənin təsviri ilə yanaşı, Vaşinqtondakı siyasi həyatın xəyali görüntüsünü verən süjetlər də romanda ikinci xətt kimi diqqəti cəlb edir. Əslində, C. Heller romanda iki mühüm məsələni ön plana çəkmişdir. Birinci problem Amerika yəhudilərinin assimilyasiyası və siyasətçilər ilə bağlıdır. İkinci məsələ isə siyasi quruluşun eqoist məqsədlər üçün yaratdığı geniş yayılmış dil təhrifi idi. Brüs Qold özündən, kimliyindən uzaqlaşmış, yetişilməsi əlçatmaz olan bir şəxsiyətə çevrilməyin həsrəti ilə yaşayan insanları təmsil edir.

Açar sözlər: Cozef Heller, “Qızıl kimi yaxşı”, Amerika ədəbiyyatı, yəhudi

THE SEMANTIC SIGNIFICANCE OF SYNONYMOUS PARADIGMS IN THE FORMATION OF STYLISTIC EXPRESSION

PhD Student, Lecturer Latifa Vugar SHIRZADOVA
Azerbaijan University of Languages, Faculty of Philology, Department of English Stylistics
shirzadovalatifa5@gmail.com

The article investigates the essential function of synonymous paradigms in the domain of stylistic expression, with particular attention to their linguistic, cognitive, and stylistic intricacies. Synonymous paradigms are composed of lexemes belonging to the same grammatical class, enabling their substitution within appropriate syntactic contexts. Nevertheless, these paradigms exhibit considerable variation in expressive capacity, stylistic associations, and frequency of occurrence, which collectively render their acquisition and application more complex than that of unrelated vocabulary. Effective mastery of synonymous paradigms requires an acute awareness of nuanced semantic and stylistic distinctions, thereby imposing a heightened cognitive demand on learners.

A principal concern of the study is the stylistic utility of synonyms, especially those that function as contextual synonyms whose synonymous relationship is established uniquely within specific textual environments. Such context-bound synonyms extend beyond their conventional dictionary meanings, contributing to the enrichment of discourse through emotional depth, precision, and lexical variety while mitigating repetitiveness. Synonyms manifest through various forms, including pairs, clusters, and synonymous variations, each facilitating semantic reinforcement and contributing to stylistic refinement. Moreover, lexical items that are not traditionally synonymous may temporarily assume synonymous roles within particular contexts, often serving as stylistic or artistic devices.

The analysis further addresses syntactic synonymy, which enhances expressive diversity by leveraging syntactic flexibility and incorporating rhetorical strategies such as metaphor. The stylistic application of synonyms is particularly salient in literary and journalistic genres, as well as certain types of newspaper writing, though it holds limited relevance in scientific and official discourse.

Additionally, the paper examines the historical development of English synonym inventories, emphasizing the influence of loanwords, American English, and regional dialects, notably Irish and Scottish. This diverse linguistic input has significantly enriched the stylistic and semantic repertoire of the English language.

Ultimately, the strategic employment of synonyms fosters stylistic variety, clarity, and emotive expressiveness. The scholarly investigation of synonyms offers valuable insights for fields such as translation, lexicography, and linguistic research, highlighting the dynamic and evolving nature of both semantic and stylistic properties in response to cultural and linguistic shifts.

Keywords: synonymous paradigms, stylistic expression, contextual synonyms

ÜSLUBİ İFADƏNİN FORMALAŞMASINDA SİNONİM PARADİQMLƏRİNİN SEMANTİK ƏHƏMİYYƏTİ

doktorant, müəllim Lətifə Vüqar qızı Şirzadova
Azərbaycan Dillər Universiteti, Filologiya fakültəsi, İngilis dilinin üslubiyyatı kafedrası
shirzadovalatifa5@gmail.com

Məqalədə sinonim paradiqmlərinin üslubi ifadə sahəsindəki fundamental funksiyası araşdırılır və bu kontekstdə onların dilçilik, idrak və üslubi mürəkkəbliklərinə xüsusi diqqət yetirilir. Sinonim paradiqmlər eyni qrammatik kateqoriyaya daxil olan leksik vahidlərdən təşkil olunmuşdur və bu sözlərin uyğun sintaktik mühitdə bir-birini əvəz etməsinə imkan verir. Bununla belə, sinonim paradiqmlər ifadə potensialı, üslubi mənsubiyyət və istifadənin tezlik göstəriciləri baxımından ciddi fərqlər nümayiş etdirir ki, bu da onların mənimsənilməsi və praktik tətbiqini digər leksik vahidlərə nisbətən daha mürəkkəb edir. Sinonim paradiqmlərinin səmərəli şəkildə mənimsənilməsi üçün semantik və üslubi fərqliliklərin incəliklərinə dərindən bələd olmaq tələb olunur və bu da öyrənən subyekt üçün artan idrak yükü formalaşdırır.

Tədqiqatın əsas istiqamətlərindən biri sinonimlərin üslubi funksionallığı ilə bağlıdır, burada xüsusilə kontekstual sinonimlər ön plana çəkilir. Bu tip sinonimlər spesifik mətn mühitində sinonimik əlaqə quraraq, ənənəvi lüğəvi mənalarından kənara çıxır, nitqin emosional dərinliyini, dəqiqliyini və leksik rəngarəngliyini artırır, həmçinin təkrarlanmanın qarşısını alır. Sinonimlər müxtəlif formalarda: cütlüklər, qruplar və sinonimik variasiyalar şəklində ortaya çıxaraq semantik möhkəmləndirməni və üslubi incəliyi təmin edir. Eyni zamanda, ənənəvi baxımdan sinonim hesab edilməyən leksik vahidlər müəyyən kontekst daxilində müvəqqəti sinonimik funksiyanı yerinə yetirə bilər və bu halda onlar üslubi və ya bədii ifadə vasitəsi kimi çıxış edir.

Təhlil həmçinin sintaktik sinonimiyanı əhatə edir ki, bu da metafor kimi ritorik vasitələrin tətbiqi sayəsində ifadə müxtəlifliyinin artmasına imkan yaradır. Sinonimlərin üslubi tətbiqi xüsusilə bədii ədəbiyyat, publisistika və bəzi qəzet janrlarında əhəmiyyətli rol oynayır, lakin elmi və rəsmi diskursda məhdud tətbiq sahəsinə malikdir.

Əlavə olaraq, məqalə ingilis dilində sinonim ehtiyatlarının tarixi inkişafını araşdırır, burada alınma sözlərin, Amerikan ingilis versiyasının və regional dialektlərin, xüsusilə irland və şotland dialektlərinin təsiri xüsusi vurğulanır. Bu müxtəlif dil mənbələri ingilis dilinin üslubi və semantik zənginliyinin formalaşmasına mühüm töhfələr vermişdir.

Nəticə etibarilə, sinonimlərin strateji istifadəsi üslubi müxtəlifliyi, aydınlığı və emosional ifadəliliyi gücləndirir. Sinonimlərin elmi tədqiqi tərcümə, leksikoqrafiya və dilçilik sahələrində praktik əhəmiyyət kəsb edir, həmçinin mədəni və dilçilik dəyişikliklərinə uyğun olaraq sinonimlərin semantik və üslubi xüsusiyyətlərinin dinamik və inkişaf edən təbiətini əks etdirir.

Açar sözlər: sinonim paradiqmlər, üslubi ifadə, kontekstual sinonimlər

LINGUISTIC PERSONALITY AND TRANSLATION: DIALOGUE OF CULTURES IN THE MIRROR OF TEXT

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor Leyla ALIYEVA
Bolu Abant Izzet Baysal University
leyla_aliyeva08@mail.ru

Modern translation is inconceivable without considering the cultural, cognitive, and individual characteristics of communication participants. The linguistic personality of the translator and the author of the text becomes a central element in the process of conveying the meaning, emotions, and aesthetics of the original. This article explores the role of linguistic personality in intercultural transfer through translation, as well as its reflection in the structure and content of the text. In the context of globalization and active intercultural interaction, translation becomes not only a linguistic but also a cultural practice, where the category of linguistic personality comes to the forefront. Linguistic personality represents a combination of an individual's linguistic characteristics, determined by both linguistic and socio-cultural factors. The article examines the concept of linguistic personality in translation as a reflection of intercultural dialogue, particularly relevant in literary translation, where it is necessary to convey not only information but also the author's individuality, stylistic uniqueness, and cultural background. Special attention is paid to how the linguistic personalities of the author and translator interact and relate in the translation process, forming a "mirror" of cultural interaction through the text. The purpose of the article is to identify how linguistic personality influences translation and how intercultural dialogue is realized in the translation process. The theoretical framework includes the works of Yu. N. Karaulov, L. S. Vygotsky, V. N. Komissarov, as well as contemporary research in cognitive linguistics and translation studies. The research methodology includes the analysis of translation strategies, comparison of original and translated texts, as well as linguo-cultural and discursive analysis. Based on literary translations, cases are analyzed where the translator's linguistic personality either contributes to preserving the author's intention or introduces certain transformations due to cultural and linguistic differences. The research results show that the translator, acting as a second linguistic personality, simultaneously reflects and reinterprets the author's speech, creating a unique text in which not only meaning is conveyed, but also the cultural context is rethought. Thus, translation becomes not a mechanical process, but a creative act of intercultural communication. The key conclusions of the article emphasize the importance of considering linguistic personality in translation activities and the necessity of approaching translation as a cultural-semantic dialogue, rather than merely a lexical-grammatical substitution. The influence of linguistic personality on translation is complex. It affects both the linguistic parameters of the text and its cultural interpretation. The translator, possessing their own linguistic personality, unwittingly becomes a co-author of the text, entering into a dialogue with the original author. Therefore, translation should be viewed as a form of intercultural communication in which linguistic personality acts not as an obstacle, but as a bridge between cultures. Accounting for this factor contributes to a more accurate and culturally adequate transmission of the text.

Keywords: linguistic personality, intercultural communication, culture, text, translator, identity

ЯЗЫКОВАЯ ЛИЧНОСТЬ И ПЕРЕВОД: ДИАЛОГ КУЛЬТУР В ЗЕРКАЛЕ ТЕКСТА

кандидат педагогических наук, доцент Лейла Алиева
Университет Болу Абант Иззет Байсал
leyla_aliyeva08@mail.ru

Современный перевод невозможно представить без учета культурных, когнитивных и индивидуальных особенностей участников коммуникации. Языковая личность переводчика и автора текста становится центральным элементом в процессе передачи смысла, эмоций и эстетики оригинала. В данной статье исследуется роль языковой личности в межкультурной передаче через перевод, а также её отражение в структуре и содержании текста. В условиях глобализации и активного межкультурного взаимодействия перевод становится не только лингвистической, но и культурной практикой, где на первый план выходит категория языковой личности. Языковая личность представляет собой совокупность индивидуальных языковых характеристик субъекта, обусловленных как лингвистическими, так и социокультурными факторами. В статье рассматривается концепт языковой личности в переводе как отражение межкультурного диалога, особенно актуального в художественном переводе, где необходимо передать не только информацию, но и авторскую индивидуальность, стилевое своеобразие, культурный фон. Особое внимание уделяется тому, как языковая личность автора и переводчика взаимодействуют и соотносятся в процессе перевода, формируя «зеркало» культурного взаимодействия через текст. Цель статьи – выявить, каким образом языковая личность влияет на перевод и как в процессе перевода осуществляется межкультурный диалог. В качестве теоретической базы используются труды Ю. Н. Караулова, Л. С. Выготского, В. Н. Комиссарова, а также современные исследования в области когнитивной лингвистики и переводоведения. Методология исследования включает анализ переводческих стратегий, сопоставление оригинальных и переводных текстов, а также лингвокультурный и дискурсивный анализ. На материале художественных переводов анализируются случаи, в которых языковая личность переводчика либо способствует сохранению авторской интенции, либо вносит определённые трансформации, обусловленные культурными и языковыми различиями. Результаты исследования показывают, что переводчик, выступая как вторая языковая личность, одновременно отражает и перерабатывает авторскую речь, создавая уникальный текст, в котором происходит не только передача смысла, но и переосмысление культурного контекста. Таким образом, перевод становится не механическим процессом, а креативным актом межкультурной коммуникации. Ключевые выводы статьи подчеркивают важность учета языковой личности в переводческой деятельности и необходимость подхода к переводу как к культурно-семантическому диалогу, а не только как к лексико-грамматической замене. Влияние языковой личности на перевод носит комплексный характер. Она влияет как на лингвистические параметры текста, так и на культурную интерпретацию. Переводчик, обладая своей языковой личностью, невольно становится соавтором текста, вступая в диалог с автором оригинала. Таким образом, перевод следует рассматривать как форму межкультурной коммуникации, в которой языковая личность выступает не как препятствие, а как мост между культурами. Учет этого фактора способствует более точной и культурно адекватной передаче текста.

Ключевые слова: языковая личность, межкультурная коммуникация, культура, текст, переводчик, идентичность

NATIONAL-MORAL VALUES AND MULTICULTURAL TENDENCIES IN AZERBAIJANI LITERATURE (BASED ON THE WORKS OF YUSİF VAZİR CHAMANZAMİNLİ)

Associate Professor Loghman RASHIDZADE
Azerbaijan University of Languages
rashidzadelogman@gmail.com

From the beginning of human society, people have felt the need for the rules of the coexistence. In order to survive and live, to fight against difficulties, they have united their strengths, taken initiatives, and tried to overcome the complexities of life by joining hands in one way or another. This can be observed from the lifestyle of primitive humans to the advanced stages of the modern cosmic era and the globalized world. People contribute to the global community with their spiritual worlds, daily life aspects, and social identities. Universal multicultural values are formed at the intersection of national-moral qualities. Literature, art, and artistic thought have reflected these values as a priority from the early times. The practice of world literature has also been successfully tested in Azerbaijani literature. In this context, multicultural values, alongside national-moral qualities, have become one of the main themes of Azerbaijani literature.

Tolerance and multicultural thinking have become a continuous tradition starting from classical Azerbaijani literature. Authors such as Khagani, Nizami Ganjavi, Mujir al-Din Beylagani, Imadaddin Nasimi, Shah Ismail Khatai, Mahammad Fuzuli, and others highly valued the multicultural spirit in shaping human relations and paid special attention to equality and unifying factors in the establishment of socio-cultural and political-economic ties among people.

These traditions continued as a central artistic-aesthetic line in the works of Yusif Vazir Chamanzaminli, who wrote in the 20th century. His novels such as “The Girls’ Spring”, “Between Two Fires”, and “Students”, as well as his numerous stories and journalistic notes, devote significant space to these issues. The novel “Students” (initially titled “Sin”) is rich in national-moral values, multicultural qualities, and tolerant ideas. In the novel, Azerbaijani students are portrayed as forming a distinct society in the Kyiv environment. According to the events of the novel, it is as if Azerbaijanis are creating their own unique socio-political atmosphere there, establishing a special environment within the broader society. “Students” appears as a work reflecting an Azerbaijani mosaic in Kyiv. The novel realistically portrays everything from the students’ individual daily life to their education and public-political activities. Students – Khalil, Faramaz, Rustambey, Parviz, and Iskandar – though possessing individual characteristics, are united under the common notion of Azerbaijani identity.

The entire work is built around the interactions and relationships among representatives of different nationalities. Each notion representative is remembered by own national roots, mentality, and unique identity.

Keywords: culture, national-moral values, artistic thought

AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏR VƏ MULTİKULTURAL TENDENSİYA (YUSİF VƏZİR ÇƏMƏNZƏMİNLİNİN YARADICILIĞI ƏSASINDA)

dosent Loğman Rəşidzadə
Azərbaycan Dillər Universiteti
rashidzadelogman@gmail.com

Bəşər cəmiyyəti mövcud olduğu gündən insanlar birgəyaşayış qaydalarına ehtiyac duymuş, həyatda var olub yaşamaq, mübarizə aparmaq üçün güclərini birləşdirmiş, təşəbbüslərini ortaya qoymuş, bu və ya digər vasitələrlə həyatın çətinliklərinə, mürəkkəbliyinə əl-ələ verərək qalib gəlməyə çalışmışlar. Bunu biz ibtidai insanın yaşam tərzindən tutmuş müasir kosmik əsrin, qloballaşan dünyanın yüksək paralellərinə qədər müşahidə edə bilərik. İnsanlar ümumdünya birliyinə öz mənəvi dünyaları, məişət özəllikləri, sosial siması ilə qatılırlar. Bəşəri multikultural dəyərlər milli-mənəvi keyfiyyətlərin qovuşuğunda formalaşır. Ədəbiyyat, sənət, bədii düşüncə ilk gündən bu dəyərləri prioritet sahələr kimi əks etdirmişdir. Dünya ədəbiyyatı praktikası Azərbaycan ədəbiyyatında da uğurla sınaqdan keçmiş, o cümlədən, multikultural dəyərlər milli-mənəvi keyfiyyətlərlə paralel Azərbaycan ədəbiyyatının baş mövzularından biri olmuşdur.

Tolerantlıq, multikultural düşüncələr klassik Azərbaycan ədəbiyyatından üzübəri davamlı ənənəyə çevrilmişdir. Ə. Xəqani, N. Gəncəvi, M. Beyləqani, İ. Nəsimi, Ş. İ. Xətai, M. Füzuli və başqaları öz yaradıcılığında insan münasibətlərinin formalaşmasında multikultural ovqata yüksək dəyər vermiş, insanlar arasında sosial-mədəni, iqtisadi-siyasi əlaqələrin qurulmasında bərabərliyə, tənzimləyici vasitə olan eyniliyə xüsusi diqqət yetirmişlər.

Bu ənənələr XX əsrdə yazıb-yaratmış Y. V. Çəmənzəminlinin yaradıcılığında da əsas bədii-estetik xətt kimi keçir. Onun “Qızlar bulağı”, “İki od arasında”, “Studentlər” adlı romanlarında, çoxsaylı hekayə və publisist qeydlərində bu məsələyə geniş yer verilir. “Studentlər” (əvvəlcə “Günah” adlandırılmışdır) milli-mənəvi dəyərlər, multikultural keyfiyyətlər, tolerant fikirlərlə zəngindir. Romanda Kiyev mühitində azərbaycanlı tələbələrin əlahiddə bir cəmiyyət qurduqları təsvirini tapır. Romandakı hadisələrə görə, sanki, azərbaycanlılar burada özlərinə məxsus xüsusi sosial-siyasi ab-hava yaradır, öz milli dövlətlərini qurur, cəmiyyət içərisində özünəməxsus əlahiddə bir mühit formalaşdırırlar. “Studentlər”, sanki, Kiyevdə Azərbaycan mozaikasını əks etdirən bir əsərdir. Əsər burada yaşayan, çalışan, müxtəlif universitetlərdə təhsil alan tələbələrin fərdi məişət həyatından tutmuş, təhsilinə qədər, ictimai-siyasi fəaliyyət sferasını əks etdirən hadisələrədək hər şeyi realist boyalarla əks etdirir. Studentlər – Xəlil, Fərəməz, Rüstəmbəy, Pərviz, İskəndər nə dərəcədə fərdi cizgilərə malik olsalar da, ümumi azərbaycançılıq anlayışında birləşirlər.

Əsər başdan-ayağa müxtəlif xalqların nümayəndələrinin bir-birinə təmasları, münasibətləri üzərində qurulub. Hər bir xalqın nümayəndəsi öz milli kökü, mentaliteti, özəl sifətiylə yadda qalır.

Açar sözlər: mədəniyyət, milli-mənəvi dəyərlər, bədii düşüncə

TEACHING RUSSIAN LITERATURE IN AN ITALIAN UNIVERSITY: A CASE STUDY: "DVORIANSKOE GNEZDO" ("A NEST OF GENTRY") BY I. S. TURGENEV

PhD in Philology Luizetta FALYUSHINA
University of Perugia, Department of Humanities, Ancient and Modern Languages, Literature and Cultures
luizetta.falyushina@unipg.it

In Russian literature courses held in Italian universities, the most common approach includes, among other methods, linguistic analysis of texts in the original language (i.e., Russian). Reading Russian literature in the original provides the most profound experience compared to reading only in translation and achieves several goals: to better appreciate the language (its musicality, rhythm and the peculiarity of the author's style); to understand the details (wordplay, allusions, nuances that might be lost in translation) and the author's worldview.

At the same time, however, the ability to read literary texts in Russian requires advanced language proficiency and consequently more time and effort of students. Therefore, during undergraduate courses in Russian literature, the reading and analysis of passages in the original language is frequently accompanied by the simultaneous use of its Italian translation. This method offers several advantages for students, who can analyze the original language and style of the author and at the same time take advantage of a support in their native language to better understand the text and orient themselves in it more easily.

The purpose of this contribution is to examine the difficulties related to the comprehension and linguistic analysis of a Russian literary text for Italian-speaking students during their study in a Foreign Languages and Cultures course (Bachelor's degree) at the University of Perugia (Italy). This analysis is based on the materials used in a series of lectures dedicated to the Russian novel of the second half of the 19th century, with particular focus on the novel "Dvorianskoe gnezdo" ("A Nest of Gentry") written by I. S. Turgenev in 1858 and translated to Italian by Maria Rosaria Fasanelli (Garzanti ed., 2000).

The difficulties related to the linguistic, semantic and stylistic understanding of the original language text will be presented and some fragments of the original text will be compared to their translation to Italian. The problems of literary translation (at the syntactic, semantic and stylistic levels) as well as different strategies for reaching a complete comprehension of the original text will be highlighted.

Keywords: literary text, linguistic analysis, translation

ПРЕПОДАВАНИЕ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ИТАЛЬЯНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ: НА ПРИМЕРЕ РОМАНА «ДВОРЯНСКОЕ ГНЕЗДО» И. С. ТУРГЕНЕВА

кандидат филологических наук Луизетта Фалюшина
Университет Перуджи, кафедра гуманитарных наук, древних и современных языков, литературы и культуры
luizetta.falyushina@unipg.it

На курсах русской литературы в итальянских университетах наиболее распространенный подход включает, помимо прочих методов, лингвистический анализ текстов на языке оригинала (т.е. на русском). Чтение русской литературы в оригинале позволяет глубже понять её содержание по сравнению с чтением только в переводе и достичь нескольких целей: лучше оценить русский литературный язык (его музыкальность, ритм и своеобразие стиля автора); понять детали (игру слов, аллюзии, нюансы, которые могут быть утеряны при переводе), а также мировоззрение автора.

В то же время, умение читать художественные тексты на русском языке требует довольно высокого уровня владения языком и, следовательно, бо̀льшего времени и усилий от студентов. Поэтому, во время прохождения курса по русской литературе, чтение и анализ отрывков на языке оригинала часто сопровождается одновременным использованием его итальянского перевода. Этот метод дает ряд преимуществ студентам, которые могут анализировать оригинальный язык и стиль автора и в то же время иметь опорный материал на родном языке, чтобы лучше понимать текст и легче в нем ориентироваться.

Целью данного исследования является рассмотрение трудностей, связанных с пониманием и лингвистическим анализом русского литературного текста для италоязычных студентов во время их обучения по специальности «Иностранные языки и культуры» (по программе бакалавриата) в Университете Перуджи (Италия). Этот анализ основан на материалах курса, посвященного русскому роману второй половины XIX века. В частности, подробно рассматривается работа над романом «Дворянское гнездо», написанном И. С. Тургеневым в 1858 году и переведенном на итальянский язык Марией Розарией Фазанелли (издательство «Гарзанти», 2000).

В исследовании представлены трудности, связанные с лингвистическим, семантическим и стилистическим пониманием текста на русском языке; некоторые фрагменты оригинального текста сопоставлены с их переводом на итальянский язык; освещены проблемы художественного перевода (на синтаксическом, семантическом и стилистическом уровнях), а также рассмотрены различные стратегии для достижения наиболее полного понимания оригинала произведения.

Ключевые слова: художественный текст, лингвистический анализ, перевод

ON A NEW TYPE OF GERMAN/RUSSIAN GENDER-MARKED FALSE FRIENDS: CROSS-CULTURAL CONFLICT AS A CAUSE OF INACCURATE TRANSLATION

Doctor of Sciences in Philology, Professor Lyubov Arkadyevna NEFEDOVA
Moscow Pedagogical State University
la.nefedova@mpgu.su

Translation of texts from one language to another is the transfer of meaning, which includes the cultural characteristics of the native speakers, since words and expressions often have different meanings in different languages. Modern translation practices have allowed us to accumulate a wealth of experience in translating culturally marked vocabulary and demonstrate all sorts of methods of linguistic transformations that make it possible, with the help of certain linguistic means, to compensate for and convey the implied cultural meanings of statements.

During linguistic contact between representatives of German and Russian cultures, differences in values, norms and beliefs may be observed, creating a cross-cultural conflict, which becomes the cause of inaccurate translation, such as the translation of gender-marked vocabulary, in particular, nominations of a person from German into Russian and from Russian into German. Contemporary gender-marked vocabulary of the German and Russian languages represents a new challenge for translation as a linguistic phenomenon characterized by the peculiarities of appealing to gender identities in each linguistic and cultural community. In the Russian linguocultural community, the traditional binary gender model assumes the division of gender into two categories: male and female, based on biological sex. In German-speaking countries, the concept of gender diversity is widespread; gender identity is understood as a person's internal sense of belonging to a certain gender, which may not coincide with their biological sex. Modern German tends to take into account the gender factor, which implies the preferred use of gender-neutral, or gender-inclusive, forms that have no equivalent in Russian. Thus, gender-inclusive nominations denoting persons of all gender identities in German, for example, *die Student*innen*, and differentially denoting men and women, for example, *die Studentinnen und die Studenten*, are opposed by the nomination of the person *studenty*, which generally denotes men and women in Russian. The German plural form *die Studenten* (male persons) and the Russian *studenty* (both male and female persons) are a new type of gender-marked false friends. German set phrases like *der Mann von Welt* (a socialite man) and their Russian equivalents (*svetskij chelovek* – a socialite person) should also be considered as false friends, since the translation ignores the fact that the German language has a gender-symmetrical feminine forms (*die Frau von Welt* – a socialite woman).

Thus, the translation of modern gender-marked vocabulary requires a deep understanding of cultural contexts from the translator, and inaccurate transmission of culturally conditioned semantic nuances of gender-marked lexical units during translation leads to the emergence of a new type of gender-marked false friends.

Keywords: gender-marked false friends, inaccurate translation, cross-cultural conflict

О НОВОМ ТИПЕ ГЕНДЕРНО МАРКИРОВАННЫХ ЛОЖНЫХ ДРУЗЕЙ ПЕРЕВОДЧИКА НЕМЕЦКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ: КРОСС-КУЛЬТУРНЫЙ КОНФЛИКТ КАК ПРИЧИНА НЕТОЧНОГО ПЕРЕВОДА

доктор филологических наук, профессор Любовь Аркадьевна Нефедова
Московский педагогический государственный университет
la.nefedova@mpgu.su

Перевод текстов с одного языка на другой – это передача смысла, которая включает культурные особенности носителей языка, так как слова и выражения часто имеют разное значение в различных языках. Современные переводческие практики позволили накопить богатый опыт перевода культурно маркированной лексики и демонстрируют всевозможные способы языковых трансформаций, позволяющих с помощью определенных языковых средств компенсировать и транслировать имплицируемые культурные смыслы высказываний.

При языковом контакте представителей немецкой и русской культур могут наблюдаться различия в ценностях, нормах и убеждениях, создающие кросс-культурный конфликт, который становится причиной неточного перевода, как, например, перевод гендерно маркированной лексики, в частности, номинаций лица с немецкого языка на русский и с русского языка на немецкий. Современная гендерно маркированная лексика немецкого и русского языков представляет собой новый вызов для перевода как языковой феномен, для которого характерны особенности апеллирования к гендерным идентичностям в каждой лингвокультурной сообщности. В российском лингвокультурном сообществе традиционная бинарная гендерная модель предполагает разделение гендера на две категории: мужскую и женскую, основанные на биологическом поле. В немецкоязычных странах распространена концепция гендерного многообразия, гендерная идентичность понимается как внутреннее ощущение человеком своей принадлежности к определенному полу, которое может не совпадать с биологическим полом. Современный немецкий язык стремится учитывать гендерный фактор, что имплицирует предпочтительное употребление гендерно нейтральных, или гендерно инклюзивных форм, не имеющих соответствия в русском языке. Так, гендерно инклюзивным номинациям, обозначающим лиц всех гендерных идентичностей, в немецком языке, например, *die Student*innen,* и дифференцированно обозначающим мужчин и женщин, например, *die Studentinnen und die Studenten,* противостоит номинация лица *студенты*, генерализованно обозначающая мужчин и женщин, в русском языке. Немецкое слово в форме множественного числа *die Studenten* (лица мужского пола) и русское *студенты* (лица как мужского, так и женского пола) являются новым типом гендерно маркированных ложных друзей переводчика. Немецкие устойчивые словосочетания типа *der Mann von Welt* (светский мужчина) и их принятые в русском языке эквиваленты (*светский человек*) также следует рассматривать как ложных друзей переводчика, так как перевод игнорирует факт наличия в немецком языке гендерно симметричных феминнных форм (*die Frau von Welt* – светская женщина).

Таким образом, перевод современной гендерно маркированной лексики требует от переводчика глубокого понимания культурных контекстов, а неточная передача культурно обусловленных смысловых нюансов гендерно маркированных лексических единиц при переводе приводит к появлению нового типа гендерно маркированных ложных друзей переводчика.

Ключевые слова: гендерно маркированные ложные друзья переводчика, неточный перевод, кросс-культурный конфликт

LANGUAGE POLICY AND THE PROBLEM OF IDENTITY IN LITERARY TRANSLATION

Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor Mahira HAJIYEVA
Azerbaijan University of Languages
mhacieva@hotmail.com

This article investigates how postcolonial literature navigates the challenges of national and cultural identity during translation, particularly within the context of language policy and ideological frameworks. The research is primarily based on the theoretical ideas of Homi K. Bhabha, Stuart Hall, Frantz Fanon, E.Said and L. Venuti as well as examples of postcolonial literature, and utilizes a comparative-typological method.

Postcolonial literature provides a rich source for analyzing the political and ideological power of language. A distinctive feature of literary works from this period is that they became platforms for the discussion of national and cultural identity in newly independent countries. It should be noted that these discussions were conducted in the language of the former colonizers but were influenced by the local cultural context. This influence is reflected through borrowed words from local languages, the expression of cultural realities, and values. In the translation of such works, preserving this spirit and conveying not only artistic taste but also the unique features of the originating culture and identity to the reader complicates the translation process.

Postcolonial literature demonstrates that language and the literature formed in a specific language, as a part of political ideology, can serve both as a tool for extreme nationalism and as a means for fostering a liberal postmodern environment. In such works, national and cultural identity is artistically reflected through the personal experiences of writers, offering insights into the ongoing social and cultural processes within a society. At the same time, these works act as political and ideological tools that promote a sense of identity. Therefore, literary translation demands both preservation of the authors' style and ideas, as well as a sensitive approach to cultural context and an informed understanding of the environment. These issues are especially relevant in the translation of works by authors such as Bapsi Sidhwa, Mohsin Hamid, and Ngũgĩ wa Thiong'o.

Thus, literature is not only an aesthetic category but also a cultural medium with political and ideological power. Literary works written in English – a global language – can influence a broad readership. Since this language reflects the cultural heritage of various peoples, it gains a multicultural character and plays an exceptional role in intercultural dialogue. For this reason, the translation of English-language postcolonial literature requires a special approach.

Keywords: literature, language, identity, translation

DİL POLİTİKASI VE EDEBİ ÇEVİRİDE KİMLİK SORUNU

Filoloji Bilimleri Doktoru, Doçent Mahire HACIYEVA
Azerbaycan Diller Üniversitesi
mhacieva@hotmail.com

Bu makale, sömürge sonrası edebiyatın, özellikle dil politikası ve ideolojik çerçeveler bağlamında, çeviri sırasında ulusal ve kültürel kimlik zorluklarıyla nasıl başa çıktığını araştırmaktadır. Araştırma, öncelikle Homi K. Bhabha, Stuart Hall, Frantz Fanon, E. Said ve L. Venuti'nin teorik fikirlerine ve sömürge sonrası edebiyat örneklerine dayanmaktadır ve karşılaştırmalı-tipolojik bir yöntem kullanmaktadır.

Sömürge sonrası edebiyat, dilin politik ve ideolojik gücünü analiz etmek için zengin bir kaynak sağlar. Bu döneme ait edebi eserlerin ayırt edici bir özelliği, yeni bağımsız ülkelerde ulusal ve kültürel kimlik tartışmaları için platformlar haline gelmeleridir. Bu tartışmaların eski sömürgecilerin dilinde yürütüldüğü ancak yerel kültürel bağlamdan etkilendiği unutulmamalıdır. Bu etki, yerel dillerden ödünç alınan kelimeler, kültürel gerçekliklerin ve değerlerin ifadesi yoluyla yansıtılır. Bu tür eserlerin çevirisinde, bu ruhu korumak ve yalnızca sanatsal zevki değil, aynı zamanda orijinal kültürün ve kimliğin kendine özgü özelliklerini de okuyucuya iletmek, çeviri sürecini karmaşıklaştırır.

Sömürge sonrası edebiyat, dilin ve belirli bir dilde oluşturulan edebiyatın, politik ideolojinin bir parçası olarak hem aşırı milliyetçilik hem de liberal bir postmodern ortamı teşvik etme aracı olabileceğini göstermektedir. Bu tür eserlerde, ulusal ve kültürel kimlik, yazarların kişisel deneyimleri aracılığıyla sanatsal olarak yansıtılır ve bir toplum içindeki devam eden sosyal ve kültürel süreçlere dair içgörüler sunar. Aynı zamanda, bu eserler bir kimlik duygusunu teşvik eden politik ve ideolojik araçlar olarak işlev görür. Bu nedenle, edebi çeviri, yazarın tarzının ve fikirlerinin korunmasının yanı sıra kültürel bağlama duyarlı bir yaklaşım ve çevreyi iyi anlamayı gerektirir. Bu konular, Bapsi Sidhwa, Mohsin Hamid ve Ngũgĩ wa Thiong'o gibi yazarların eserlerinin çevirisinde özellikle önemlidir.

Dolayısıyla edebiyat sadece estetik bir kategori değil aynı zamanda politik ve ideolojik güce sahip kültürel bir ortamdır. Küresel bir dil olan İngilizcede yazılmış edebi eserler geniş bir okuyucu kitlesini etkileyebilir. Bu dil, çeşitli halkların kültürel mirasını yansıttığı için çok kültürlü bir karakter kazanır ve kültürlerarası diyalogda istisnai bir rol oynar. Bu nedenle, İngilizce postkolonyal edebiyatın çevirisi özel bir yaklaşım gerektirir.

Anahtar Kelimeler: edebiyat, dil, kimlik, çeviri

DIGITAL LINGUISTICS AND ONLINE LANGUAGE COMMUNITIES

Associate Professor Malahat Akbar VALIYEVA
Azerbaijan University of Languages, Department of English Lexicology
malahatveliyeva@yahoo.com

The XXI century is the period of major historical, geographical, political, economic and social changes in the world. As the human society and the language are evolving simultaneously, all the dynamics of the modern life is reflected on the language which is uniting people and promotes to the worldwide communication within one nation as well as on the international level. The rapid development of all spheres of life including digital technology have a significant impact on the way people interact and communicate with one another not only nationally, but also globally. The effect of the advancement of modern technology on language and linguistic science is enormous. If previously people conversed verbally, nowadays they started communicating virtually in digital platforms, social media that dramatically changed people's communication habits and affected interpersonal relationships as well as global interaction between nations.

During the last two decades the implementation of modern technologies in our life is unavoidable and especially in human interaction such as text messaging, instant messaging, using social networking sites such as Instagram, Facebook, WhatsApp, Messenger, Telegram, Viber, Snapchat and other means of virtual communication caused the creation of such terms in Linguistics as "internet Linguistics" (Crystal D., 2001) explaining the influence of the world wide web on the language and "digital Linguistics" (Selvaraj & Hameed, 2023) which is defined as "the study of language use in digital contexts, such as online chat, social media, and text messaging". Digital Linguistics is a wider term which can be interpreted as the investigation of the language used for communication in the virtual world including verbal, non-verbal, written and emoji-mediated interaction.

Digital communication is realized in a variety of online language communities, such as online gaming groups, fan clubs, study groups, forums, chats, etc. The study of different ways of communication of online language communities is directly related to Lexicology, Stylistics and Grammar which are the branches of Linguistics closely connected with Digital Linguistics and Sosiolonguistics. The increasing tendency to virtual communication makes online language communities and their specific language styles more and more popular in the globalizing world.

A wide variety of language uses in the virtual world such as official (language of formal documents, official email correspondence, research papers), neutral, colloquial (slangs, dialects, vulgarisms, professionalisms, etc.) are the object of Digital Linguistics.

Keywords: digital linguistics, online language community, virtual, communication

ЦИФРОВАЯ ЛИНГВИСТИКА И ОНЛАЙН-ЯЗЫКОВЫЕ СООБЩЕСТВА

доцент Малахат Акбар гызы Валиева
Азербайджанский университет языков, кафедра лексикологии английского языка
malahatveliyeva@yahoo.com

XXI век – это период крупных исторических, географических, политических, экономических и социальных изменений в мире. Поскольку человеческое общество и язык развиваются одновременно, вся динамика современной жизни отражается на языке, который объединяет людей и содействует мировой коммуникации как внутри одной нации, так и на международном уровне. Ускоренное развитие всех сфер жизни, включая цифровые технологии, оказывает значительное влияние на то, как люди взаимодействуют и общаются друг с другом не только на национальном, но и на глобальном уровне. Влияние современных технологий на язык и лингвистическую науку колоссально. Если раньше люди общались устно, то в наши дни они начали общаться виртуально на цифровых платформах, в социальных сетях, что кардинально изменило привычки общения людей и повлияло на межличностные отношения, а также на глобальное взаимодействие между нациями.

В последние два десятилетия внедрение современных технологий в нашу жизнь неизбежно, особенно в человеческом взаимодействии, таком как текстовые сообщения, мгновенные сообщения, использование социальных сетей, таких как Instagram, Facebook, WhatsApp, Messenger, Telegram, Viber, Snapchat и других средств виртуальной коммуникации, привело к созданию таких терминов в лингвистике, как «интернет-лингвистика» (Кристал Д., 2001), объясняющая влияние всемирной паутины на язык, и «цифровая лингвистика» (Селварадж и Хамеед, 2023), которая определяется как «изучение использования языка в цифровых контекстах, таких как онлайн-чат, социальные сети и текстовые сообщения».

Цифровая лингвистика – это более широкое понятие, которое можно интерпретировать как исследование языка, используемого для общения в виртуальном мире, включая вербальное, невербальное, письменное и взаимодействие с помощью эможи. Цифровая коммуникация осуществляется в самых различных онлайн-языковых сообществах, таких как группы онлайн-игр, клубы поклонников, учебные группы, форумы, чаты и т. д. Изучение различных способов общения онлайн-языковых сообществ напрямую связано с лексикологией, стилистикой и грамматикой, которые являются отраслями лингвистики, тесно связанными с цифровой лингвистикой и социолингвистикой. Увеличивающаяся тенденция к виртуальному общению делает онлайн-языковые сообщества и их специфические языковые стили все более популярными в глобализирующемся мире.

Широкое разнообразие языковых стилей в виртуальном мире, таких как официальный (язык официальных документов, официальная электронная переписка, научные статьи), нейтральный, разговорный (жаргон, диалекты, вульгаризмы, профессионализмы и т. д.) является объектом цифровой лингвистики.

Ключевые слова: цифровая лингвистика, онлайн языковое сообщество, виртуальный, коммуникация

ON THE SPECIFICITY OF TRANSMITTING IN RUSSIAN FEATURES OF TABASARAN ORAL AND WRITTEN SPEECH (BASED ON THE STORY BY S. I. SHAKHMARDANOV "PEAR TREE")

PhD in Philology, Associate Professor Malik VADZHIBOV
Dagestan State University
malikvad@yandex.ru

These theses reflect the specifics of conveying the features of the Tabasaran speech culture in Russian. The material was the translation of Sh. I. Shakhmardanov's story "The Pear Tree" from the Tabasaran language into Russian, carried out by Gadzhi Ilyasov.

The translation uses orientalisms that are realized in Tabasaran communication and are presented in the original source: Allah, salam, miras, shakal, mullah, tavkhana, etc.

When reading the text, we see the translator's desire to preserve the local names of springs: Takhrishid – shid means water, Takhri – rather Takhira, that is, Takhrishid should obviously be translated as the spring of Takhira; Funishid – some or someone's water (some or someone's spring), etc.

The translated text uses elements of invective characteristic of Tabasaran speech. Thus, Uncle Aslim in the eyes of the protagonist's mother turns into Aslim, because he lit a fire next to a blossoming pear tree. Or: Khalumaga, who initially called Aglar uncle, suddenly addresses him impolitely, the reason for which is the behavior of Aglar himself, who behaves incorrectly towards Khalumaga, her husband and son.

The translator uses the You-communication, typical of Russian speech etiquette, when translating the content of dialogues between generations, which means introducing elements alien to the indigenous people into the text. At the same time, he sporadically turned to You-communication, characteristic of Tabasaran verbal communication: Khidir accidentally switches to – You in a conversation with grandfather Zhangut, as presented in the original.

Of interest are also some of the stable combinations used in the story, which the translator resorts to in a unique way, using a literal translation: khvaran chinchar "mare's berries" – this is how rose hips are called in the original; yiz ib kadabtInu, yav shalamdik kiv "having cut off my ear, sewn it to my charyk", etc.

It should be noted that in the translation G. Ilyasov conveyed one lexeme as it was pronounced by elderly Tabasarans in the 80s of the 20th century and as it is orthoepically used in the original: pirsidatil "chairman". This means that even through isolated cases in the Russian language, the uniqueness of Tabasaran verbal communication is presented.

Thus, when transforming the means of Tabasaran oral and written speech in the Russian language, in most cases, the specificity of their use in the original is preserved. In addition, the translator realized this or that idea, resorting to the original units used in the original source, functioning in the living Tabasaran language, in order to preserve the local color and accurately convey the essence of the statement, description or narrative. This will help Russian-speaking readers to more deeply understand the content of the prose work and acquire new knowledge about the mentality of one of the Dagestani ethnic groups – the Tabasarans.

Keywords: Tabasaran language, Russian language, specifics, script, translation, pear tree, story, speech.

О СПЕЦИФИКЕ ПЕРЕДАЧИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ТАБАСАРАНСКОЙ УСТНОЙ И ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПОВЕСТИ Ш. И. ШАХМАРДАНОВА «ГРУШЕВОЕ ДЕРЕВО»)

кандидат филологических наук, доцент Малик Ваджибов
Дагестанский государственный университет
malikvad@yandex.ru

В настоящих тезисах отражена специфика передачи на русском языке особенностей табасаранской речевой культуры. Материалом послужил осуществленный Гаджи Ильясовым перевод повести Ш. И. Шахмарданова «Грушевое дерево» с табасаранского языка на русский язык.

В переводе используются ориентализмы, которые реализуются в табасаранской коммуникации и представлены в первоисточнике: Аллах, салам, мирас, шакал, мулла, тавхана и др.

При чтении текста мы видим стремление переводчика сохранять местные наименования родников: Тахришид – шид означает вода, Тахри – скорее Тахира, то есть Тахришид, очевидно, следует перевести как родник Тахира; Фунишид – какая-то или чья-то вода (какой-то или чей-то родник) и др.

В переводном тексте применены элементы инвективы, характерные для табасаранской речи. Так, дядя Аслим в глазах матери главного героя превращается в Аслима, поскольку он поджег костер рядом с цветущим грушевым деревом. Или: Халумага, которая вначале называла Аглара дядей, внезапно обращается к нему невежливо, причиной чему становится поведение самого Аглара, ведущего себя некорректно по отношению к Халумаге, ее мужу и сыну.

Переводчик использует типичное для русского речевого этикета Вы-общение при переложении содержания диалогов между поколениями, что означает внесение в текст чуждых автохтонному народу элементов. При этом спорадически он обратился и к Ты-общению, свойственному табасаранской вербальной коммуникации: Хидир случайно переходит на –Ты в беседе с дедом Жангутом, как подано в оригинале.

Интерес представляют и используемые в повести некоторые устойчивые сочетания, к которым прибегает переводчик своеобразным способом, пользуясь буквальным переложением: хваран чинчар «кобыльи ягоды» – так называют в подлиннике шиповник; йиз иб кадабтIну, яв шаламдик кив «отрезав мое ухо, пришей к своему чарыку» и др.

Отметим, что в переводе Г. Ильясов одну лексему передал так, как ее произносили пожилые табасаранцы в 80-х годах XX столетия и как она орфоэпически использована в подлиннике: пирсидатил «председатель». Это означает, что даже через единичные случаи в русском языке представлено своеобразие табасаранской вербальной коммуникации.

Таким образом, при трансформации средств табасаранской устной и письменной речи в русском языке в большинстве случаев сохранена специфика их использования в оригинале. Кроме того, переводчик реализовал ту или иную мысль, прибегая к употребленным в первоисточнике оригинальным единицам, функционирующим в живом табасаранском языке, с целью сохранения местного колорита и точной передачи сути высказывания, описания или повествования. Это поможет русскоязычным читателям глубже понять содержание прозаического произведения и приобрести новые знания о ментальности одного из дагестанских этносов – табасаранцев.

Ключевые слова: табасаранский язык, русский язык, специфика, подлинник, перевод, грушевое дерево, повесть, речь.

SPIRITUAL TREASURY – CLASSICAL POETRY

Doctor of Sciences in Philosophy, Professor Matanat ABDULLAYEVA
Baku State University, Faculty of Philology
matanat.a@hotmail.com

The article is devoted to the problem of conceptual metaphor and its understanding in classical poetry. It highlights that wise and profound thinkers have always known the importance of self-knowledge as the first step toward comprehending the mysteries of existence and the universe, and they expressed this awareness through the art of poetic language. Throughout different eras, great minds have emphasized that true knowledge is the knowledge of the self. The article presents the valuable and timeless reflections of great masters of the Turkic world regarding the science of self-knowledge, offers interpretations of their views, and stresses the necessity of studying symbols and metaphors on all levels to truly grasp their essence. In philosophical poetry, it is crucial to uncover the "hidden layers," determine their functional dynamics, decipher their symbolic-metaphorical language, and provide philosophical interpretation. The article demonstrates the philosophical, historical-scientific, and educational significance of evaluating the works of master poets as a "spiritual treasure." It also explains, through specific examples and evidence, that the poetic works of these masters – presented not openly but metaphorically – are in fact based on profound scientific knowledge revealing the secrets of the universe and humanity, grounded in irrational cognition. Since the research focuses on the art of poetic expression, the literary examples are presented in fragments rather than in full form. The underlying meanings of conceptual metaphors are analyzed, and the meanings within lines and couplets are interpreted. The article points out that the metaphorical nature of language serves to conceal difficult-to-understand concepts, keeping them hidden from those who are not yet ready to comprehend them. It argues that examining the issue broadly, deeply, comprehensively, and systematically is essential. One of the emphasized aspects is that understanding Sufi poetry requires viewing the problem from multiple perspectives and as an integrated system – an approach possible only through the unity of rational and irrational cognition. For individuals with limited reasoning or worldly and spiritual experience, a metaphor appears as nothing more than a colorful image.

Keywords: Sufi poetry, conceptual metaphor, cognition, irrational knowledge, mystery of existence

MƏNƏVİYYAT XƏZİNƏSİ – KLASSİK POEZİYA

fəl.e.d., professor Mətanət Abdullayeva
Bakı Dövlət Universiteti, Filologiya fakültəsi
matanat.a@hotmail.com

Məqalə klassik poeziyada konseptual metafora və onun anlaşılması probleminə həsr olunub. Burada göstərilir ki, müdriklər, dərin təfəkkürlü insanlar dünyanın , varoluşun sirlərinə yiyələnmək üçün öncə özlərini dərk etməyin vacibliyini bilirdilər, bildiklərini poetik söz sənəti vasitəsilə ifadə etmişlər: müxtəlif dövrlərdə yaşayan dahi insanlar həqiqi elmin özünübilmə elmi olduğunu söyləyirlər. Məqalədə türk dünyasının böyük ustad sənətkarlarının insanın özünü bilməsi elmi ilə bağlı dəyərli və əbədiyaşar fikirləri verilir, onlara münasibət bildirilir və onların həqiqi dəyərini dərindən anlamaq üçün rəmz və metaforaları bütün səviyyələrdə tədqiq etməyin vacib olduğu deyilir. Fəlsəfi poeziyada "gizli səviyyələrin" üzə çıxarılması, onların funksional dinamikasının müəyyənləşdirilməsi, rəmzi-metaforik dilinin deşifrə olunması və fəlsəfi şərhi vacib məsələdir. Məqalədə ustad sənətkarların yaradıcılığının "mənəvi xəzinə" olaraq dəyərləndirilməsinin fəlsəfi, tarixi-elmi və tərbiyəvi əhəmiyyəti göstərilir. Məqalədə söz ustadlarının açıq şəkildə yox, metaforik formada təqdim etdikləri poetik sənət nümunələrinin, əslində kainatın və insanın sirlərini açıqlayan dərin elmi biliklərə – irrasional biliklərə əsaslandıqları konkret nümunələr, faktlar üzrə izahlar verilir. Araşdırma poetik söz sənəti üzrə aparıldığı üçün təqdim olunan bədii nümunələr tam formatda deyil, fraqmentar olaraq verilir. Konseptual metaforaların alt mənaları göstərilir, misra və daha sonra beyt daxilindəki mənaları şərh edilir. Məqalədə göstərilir ki, dilin metaforkliyi anlaşılması çətin olan konseptlərin gizli saxlanması üçündür, onları anlamağa hazır olmayanlardan gizlətmək üçündür: problemə geniş, dərin, hərtərəfli və sistemli baxmaq vacib məsələdir. Məqalədə vurğulanan cəhətlərdən biri odur ki, problemə, yəni təsəvvüf poeziyasının dərki məsələsinə müxtəlif aspektlərdən və eyni zamanda, bütöv sistem olaraq baxmaq effektli nəticə verə bilər, yəni belə iş rasionalla irrasional idrakın vəhdəti şəraitində mümkündür, çünki mühakiməsi çərçivəli olan, yaxud dünyəvi və ruhani təcrübəsi kasad insan üçün metafora rəngarəng obrazdan başqa bir şey deyil.

Açar sözlər: sufi poeziyası, konseptual metafora, idrak. irrasional bilik, varoluşun sirri

ASSESSING MACHINE TRANSLATION POTENTIAL AS A TOOL IN TRANSLATING "PERIPHERAL" ENGLISH SYNTACTIC STRUCTURES IN MASS MEDIA TEXTS

PhD candidate, Maxim SHIPUNOV
Moscow City University
shipunovma@mgpu.ru

The study deals with the analysis of English semi predicative syntactic structures in media texts featured on the United Nations official website.

The relevance of this study is determined by the growing interest in advancing digital technologies, including machine translation and AI. Despite the increasing significance of such approaches, no previous research has covered the problems associated with semi predicative syntactic structures in English-to-Russian translation. Yet, such syntactic structures pose significant challenges for machine translation systems.

The goal of the study is to assess the potential of machine translation systems in rendering English peripheral syntactic models into Russian, with a particular focus on media texts published on the official UN website. The following tasks have been outlined to attain this goal:

1. To build a representative empirical corpus based on the UN media texts (between 2020 and 2024).

2. To conduct a comparative analysis of human and machine translation of English semi predicative syntactic structures into Russian.

3. To analyze the potential of machine translation as well as to provide guidelines for the design of translation glossaries for media texts.

The theoretical significance of the work lies in advancing the understanding of semi predicative syntactic structures in English, detailing their features, translation strategies, while employing machine translation. It also contributes to expanding theoretical models of MT.

The practical significance lies in the ability to use this work's results for teaching linguistic and translation disciplines, such as translation theory and practice, introduction to linguistics, and introduction to linguistic research methods. The findings also offer guidelines for improving MT tools and workflows, especially in media text processing.

The initial stage of the research focused on the empirical base. First, the sentences containing English semi predicative syntactic structures were extracted from the UN website selected articles, and their Russian translations were identified to compile an empirical corpus. Then automated machine translations and translations generated by artificial intelligence systems were provided to be further contrasted to the human translation. At the next stage, the comparative analysis was conducted to identify the limitations and specific features of machine translation when dealing with English semi predicative structures. The analysis focused on MT systems' ability to perform complex sentence transformations.

Keywords: semi predicativity, media text, machine translation.

ОЦЕНКА ПОТЕНЦИАЛА СИСТЕМ МАШИННОГО ПЕРЕВОДА: АНАЛИЗ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКИХ ПЕРИФЕРИЙНЫХ СИНТАКСИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ В МЕДИЙНЫХ ТЕКСТАХ

аспирант, Максим Шипунов
Московский городской педагогический университет
shipunovma@mgpu.ru

Исследование посвящено оценке потенциала систем машинного перевода в области англо-русского перевода английских вторично-предикативных синтаксических структур в медийных текстах, представленных на официальном сайте ООН.

Актуальность исследования обусловлена растущим интересом к развитию цифровых технологий, в частности машинного перевода и искусственного интеллекта. Помимо этого, исследование представляется актуальным в связи с наличием общего интереса к исследованию английского синтаксиса в переводческой перспективе, однако в рассмотренных фундаментальных переводческих исследованиях вторично-предикативная синтаксических структура затрагивалась, но не получила исчерпывающего описания, что свидетельствует об ее недостаточной изученности в переводческой перспективе.

Цель работы заключается в оценке анализа потенциала систем машинного перевода в отношении возможностей передачи в англо-русском переводе английских периферийных синтаксических моделей в медийных текстах. Поставленная цель предполагает решение следующих конкретных задач:

1. сформировать репрезентативный корпус примеров на основе медиатекстов ООН (в период с 2020 по 2024 года), который составит эмпирическую базу исследования;

2. осуществить компаративный анализ человеческого и машинного переводов английских вторично-предикативных синтаксических моделей на русский язык;

3. провести анализ потенциала машинного перевода и подготовить методические рекомендации по разработке переводческих глоссариев для текстов медийной направленности.

Теоретическая значимость работы заключается в развитии и дополнении представлений о переводе английских вторично-предикативных конструкций на русский язык, а также в усовершенствовании подходов к изучению подобного языкового материала с применением средств автоматизированного лингвистического анализа.

Практическая значимость исследования заключается в возможности использования материалов и результатов исследования для разработки и планирования теоретических курсов, учебных пособий и методической литературы, а также в практике преподавания практических лингвистических дисциплин. Результаты работы способствуют формированию рекомендаций по оптимизации работы систем машинного перевода и повышению качества их услуг в области обработки медийных текстов на английском языке, что предоставит возможность переводчикам оптимизировать свою работу и использовать машинный перевод более эффективно.

В качестве материала исследования выбраны новостные публикации, представленные на англоязычной и русскоязычной версиях официального сайта ООН, а именно встречающиеся в текстах публицистической направленности английские вторично-предикативные синтаксические структуры. Предложения с примерами отбирались приемом сплошной выборки. Критерием отбора выступало наличие синтаксических структур, заключающих в себе элементы вторичной предикативности. Для каждого из примеров, помимо официального человеческого перевода, предлагается автоматизированный машинный перевод, а также перевод, осуществленный искусственным интеллектом. На следующем этапе применялся компаративный

анализ с целью выявления недостатков и особенностей использования машинного перевода в контексте работы с вторично-предикативными структурами английского языка, а именно анализировались возможности систем машинного перевода по изменению объема предикативности, по учету правого и левого контекста вербоида (инфинитивные, герундиальные и причастные обороты) и рассматривалась их способность к комплексной трансформации предложения. Заключительным этапом исследования является формирование методических рекомендаций касательно возможности использования машинного перевода применительно к обработке английских вторично-предикативных структур.

Ключевые слова: полупредикативность, медиатекст, машинный перевод.

A SIGNIFICANT ACTOR IN THE BOOK INDUSTRY: SECOND HAND BOOKSELLER LÜTFÜ SEYMEN AND THE JOURNAL “MÜTEFERRIKA”

Asst. Prof. Dr. Mehmet SARI
Fatih Sultan Mehmet University
msari@fsm.edu.tr

Various studies have been conducted on the profession of second-hand bookseller, which has an important place in our cultural history, and many articles have been written about the historical development of this profession. Second-hand bookshopping is not just a profession that involves buying and selling old books; it also plays an important role in providing access to historical information and preserving cultural heritage. Researchers and book lovers often turn to second-hand booksellers to access resources such as archival printed documents, rare artefacts, old maps and periodicals. Second-hand booksellers, on the other hand, play the role of a “collective memory keeper” in the process of preserving, classifying and circulating such materials. In this context, it can be said that second-hand booksellers are individuals with high knowledge of books, strong cultural capital and are well-equipped. The starting point of this study is the book journal Müteferrika, which has been published since 1993 with the great efforts of Lütfü Seymen and his close friends, and its founder, Lütfü Seymen. The main purpose of the study is to analyse the role of Lütfü Seymen, an active actor in the bookselling sector, in the cultural field within the framework of Pierre Bourdieu's concept of "capital" and to reveal the relationship established by the journal in question with translation. In this context, first of all, the talks and interviews Lütfü Seymen gave on various platforms about second-hand bookselling will be evaluated, and then the texts written about him will be interpreted within the framework of the concept of "capital". Finally, a general evaluation will be made by examining the quantitative status of the translated texts that have appeared in the journal since its inception.

Keywords: Lütfü Seymen, knowledge of books, Journal Müteferrika, capital, translation

KİTAPÇILIK SEKTÖRÜNDE ÖNEMLİ BİR EYLEYEN: SAHAF LÜTFÜ SEYMEN VE "MÜTEFERRİKA" DERGİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SARI
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
msari@fsm.edu.tr

Kültür tarihimizde önemli bir yere sahip olan sahaflık mesleği üzerine çeşitli çalışmalar yapılmış, bu meslek dalının tarihsel gelişim süreciyle ilgili pek çok yazı kaleme alınmıştır. Sahaflık, yalnızca eski kitapların alım-satımını içeren bir uğraş olmanın ötesinde, tarihsel bilgiye erişim sağlama ve kültürel mirası koruma açısından da önemli bir rol üstlenmektedir. Araştırmacılar ve kitapseverler; arşiv niteliğindeki basılı belgeler, nadir eserler, eski haritalar ve süreli yayınlar gibi kaynaklara ulaşmak için sıklıkla sahaflara başvurmaktadır. Sahaflar ise bu tür materyallerin korunması, sınıflandırılması ve dolaşıma girmesi sürecinde adeta bir "kolektif hafıza bekçisi" rolü oynamaktadır. Bu bağlamda, sahafların *kitâbiyât* bilgisi yüksek, kültürel sermayesi güçlü ve donanımlı bireyler oldukları söylenebilir. Bu çalışmanın çıkış noktasını, 1993 yılından itibaren Lütfü Seymen ve yakın arkadaşlarının büyük emeği ile yayımlanmaya başlayan *Müteferrika* adlı kitâbiyât dergisi ve derginin kurucusu Lütfü Seymen oluşturmaktadır. Çalışmanın temel amacı, kitapçılık sektöründe aktif bir eyleyen olarak yer alan Lütfü Seymen'in kültürel alandaki rolünü, Pierre Bourdieu'nün "sermaye" kavramı çerçevesinde analiz etmek ve söz konusu derginin çeviriyle kurduğu ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, öncelikle Lütfü Seymen'in sahaflık üzerine çeşitli platformlarda verdiği söyleşiler ve yaptığı röportajlar değerlendirilecek, ardından kendisiyle ilgili kaleme alınan metinler "sermaye" kavramı ekseninde yorumlanacaktır. Son olarak, yayımlanmaya başlandığı tarihten bu yana dergide yer alan çeviri metinlerin niceliksel durumu incelenerek genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Lütfü Seymen, kitâbiyat, Müteferrika dergisi, sermaye, çeviri

ARTISTIC LANGUAGE FEATURES OF TRANSLATED WORKS (EARLY 20TH CENTURY)

PhD in Philology, Associate Professor Mehriban ASADULLASOY
Nakhchivan State University
quliyeva.mehriban@list.ru

His approach to strengthening and developing literary and literary relations helped to create the integration of world civilization. Starting from the 19th century, a number of great writers translated the best examples of Azerbaijani, Eastern and European literature in accordance with the linguistic characteristics of the country. They were able to own the best classical examples that existed. Translation, which played an important role in the development of civilization and literature, has a unique expression and style in Azerbaijani literature.

During the period when interest in the field of translation increased, writers, in addition to perfectly knowing the linguistic capabilities of both peoples, paid attention to giving a new breath, a new atmosphere, and poetics to the literary work while preserving the content, choosing appropriate language units for effectiveness, creating meaning relationships between expressions, and being careful about words that cause a large number of expressions. Translated works from different periods play an important role in the development of the literary language and are considered a useful source in terms of reflecting the lexical composition of the language, as well as studying the historical and social conditions, folk literature, and literary language characteristics.

Thanks to the services of writers who have gained sufficient experience in the field of literary translation, who understand the language of the original, who are able to convey the artistic truth, feel it, and most importantly, who reflect the artistic expressive possibilities of their native language at a high level, literary relations and cultural achievements began to develop in this field. As can be seen, most of the classical translations included the words and terms of the linguistic environment of the time, and clearly demonstrated the process of enrichment of the vocabulary of the language.

The examples of translations, which mainly cover artistic topics, not only provide rich material for the study of the history of literary language, but also reflect the main features of the artistic language. The works involved in translation during these periods are interesting in terms of their artistry, language and stylistic mastery, and readability. The translators paid attention to preserving the writer's style, ensuring that the translation is both accurate and artistically expressive, covering the plot line of the work, the period in which it was written, what the main content consists of, and conveying the author's words as accurately and clearly as possible. Both verse and prose styles were preserved in the translation of classical works written in Azerbaijani Turkish.

Keywords: translation, artistic language, literary language, language and style, native language

TƏRCÜMƏ ƏSƏRLƏRİNİN BƏDİİ DİL XÜSUSİYYƏTLƏRİ (XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİ)

fil.ü.f.d., dosent Mehriban Əsədullasoy
Naxçıvan Dövlət Universiteti
quliyeva.mehriban@list.ru

Bədii tərcümə ədəbi əlaqələrin möhkəmlənməsinə və inkişaf etməsinə töhfə verməklə yanaşı, dünya mədəniyyətinin inteqrasiyasının yaranmasına xidmət etmişdir. XIX əsrdən başlayaraq bir sıra görkəmli yazıçılar Azərbaycan, eləcə də Şərq və Avropa ədəbiyyatının ən yaxşı nümunələrini dövrün dil xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq tərcümə etmiş, ən yaxşı klassik nümunələrin ərsəyə gəlməsinə nail olmuşdular. Mədəniyyətin, ədəbiyyatın inkişafında mühüm rol oynayan tərcümə Azərbaycan ədəbiyyatında bənzərsiz ifadə və üslub gözəlliyinə malik olmuşdur.

Tərcümə sahəsinə marağın artdığı dövrdə ədiblər hər iki xalqın dil imkanlarını mükəmməl bilməklə yanaşı bədii əsərdə məzmunu qorumağa, ona yeni nəfəs, yeni ab-hava qazandırmağa, poetikliyə diqqət yetirmiş, təsirli olması üçün uyğun dil vahidləri seçərək ifadələr arasında məna əlaqələri yaratmış, ifadələrin çox olmasına səbəb olan sözlərə ehtiyatla yanaşmışdırlar. Müxtəlif dövrlərə aid tərcümə əsərləri ədəbi dilin inkişafında mühüm rol oynayaraq dilin leksik tərkibini əks etdirməklə yanaşı tarixi-ictimai şəraiti, xalq ədəbiyyatını, ədəbi dil xüsusiyyətlərini öyrənmək baxımından faydalı mənbə hesab edilir.

Bədii tərcümə sahəsində kifayət qədər təcrübə qazanan, orijinalın dilini dərk edən, bədii həqiqəti çatdırmağı bacaran, onu hiss edən, başlıcası isə öz ana dilinin bədii ifadə imkanlarını yüksək səviyyədə əks etdirən ədiblərin bu sahədəki xidmətləri sayəsində ədəbi əlaqələr, mədəni nailiyyətlər inkişaf etməyə başladı. Göründüyü kimi, klassik tərcümələrin əksəriyyəti dövrün dil mühitinin söz və terminlərini əhatə etmiş, dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsi prosesini qabarıq şəkildə biruzə vermişdir.

Əsasən bədii mövzuları əhatə edən tərcümə nümunələri ədəbi dil tarixinin araşdırılması üçün zəngin material verməklə yanaşı, bədii dilin başlıca xüsusiyyətərini əks etdirmişdir. Bu dövrlərdə tərcüməyə cəlb olunan əsərlər bədiiliyi, dil-üslub sənətkarlığı, oxunaqlılığı baxımından maraqlıdır. Mütərcimlər yazıçının üslubunun qorunub saxlanılmasına, tərcümənin dəqiq, həm də bədii cəhətdən ifadəli olmasına, əsərin süjet xəttinə, yazıldığı dövrü əhatə etməsinə, əsas məzmunun nədən ibarət olmasına, müəllif sözlərinin mümkün qədər dəqiq, aydın çatdırılmasına diqqət göstərmişdirlər. Azərbaycan türkcəsində qələmə alınan klassik əsərlərin tərcüməsində həm nəzm, həm də nəsr üslubu qorunub saxlanılmışdır.

Açar sözlər: tərcümə, bədii dil, ədəbi dil, dil və üslub, ana dili

WAYS OF CREATING SPECIAL TERMS IN THE MILITARY LEXICON OF THE LANGUAGE

Teacher Assistant Mehriban Isa MAMMADJAFAROVA
Azerbaijan University of Languages
mehriban49@gmail.com

The vocabulary of a language is enriched with the creation of new words. The enrichment of the lexical composition with new words occurs mainly as a result of various field terminology. Thus, the names of individual objects, concepts, and events enter the general vocabulary of the language.

At a certain stage of history, military work was a common work of all the masses. Unlike other fields, military terms, military lexical units have a very long life. Until the subject becomes obsolete and disappears, that term continues to name a specific thing. Each military term arises as the name of a specific denotation. This denotative direction serves to group military terms.

Special field terms are often "translated" into ordinary colloquial language. For example, “stop” (dayandoldurum) instead of rifle, “lemon” instead of hand grenade, “uninvited guest” instead of the word enemy, and so on.

In terms of convention, such expressions can have various variants. For example, terms such as “alaghac / border post”, “agîzotu / barît”, “arpacîg / nişangah”, “yatagan / khançar”, used in the language, are one of such variants.

The enrichment of military terminology and military lexicon in the language is in the direction of borrowed words, calque, changes and clarifications in the field of expression, changes and clarifications in content, polysemy, homonymy, synonymy and antonymy.

The creation of special terms in military lexicon is possible through terminology, the creation of military terms based on the lexical base of the national language. Terminology, as a rule, refers to ready-made words in the lexical fund of the language. For example, the word “alay” (artillery), which means a crowd, a mass, a large group, is termed as an independent military unit – an artillery regiment.

Keywords: terminology, military term, loanwords, morphological, syntactic, weapon

DİLİN HƏRBİ LEKSİKASINDA XÜSUSİ TERMİN YARADICILIĞI YOLLARI

müəllim assistenti Mehriban İsa qızı Məmmədcəfərova
Azerbaycan Dillər Universiteti
mehriban49@gmail.com

Dilin lüğət tərkibi yeni sözlərin yaradılması ilə zənginləşir. Leksik tərkibin yeni sözlərlə zənginləşməsi əsasən müxtəlif sahə terminologiyası nəticəsində baş verir. Beləliklə, ayrı-ayrı obyektlərin, anlayışların, hadisələrin adları dilin ümumi lüğət tərkibinə daxil olur.

Tarixin müəyyən mərhələsində hərbi iş bütün kütlələrin ümumi işi idi. Digər sahələrdən fərqli olaraq hərbi terminlər, hərbi leksik vahidlər çox uzun ömürlüdür. Mövzu köhnəlib yoxa çıxana qədər həmin termin konkret bir şeyi adlandırmağa davam edir. Hər bir hərbi termin müəyyən bir denotatın adı kimi yaranır. Bu denotativ istiqamət hərbi terminlərin qruplaşdırılmasına xidmət edir. Xüsusi sahə terminləri çox vaxt adi danışıq dilinə "tərcümə" olunur. Məsələn, tüfəng əvəzinə "dayandoldurum", əl qumbarası əvəzinə "limon", düşmən sözü əvəzinə "çağrılmamış qonaq" və s. Konvensiya baxımından bu cür ifadələrin müxtəlif variantları ola bilər. Məsələn, dildə işlənən "alağac / sərhəd postu", "ağızotu / barît", "arpacîq / nişangah", "yatağan / xançar" kimi terminlər belə variantlardandır. Dildə hərbi terminologiyanın və hərbi leksikanın zənginləşməsi alınma sözlər, kalka, ifadə sahəsində dəyişiklik və dəqiqləşdirmələr, məzmunda dəyişiklik və dəqiqləşdirmələr, polisemiya, omonimiya, sinonimiya və antonimiya istiqamətindədir.

Hərbi leksikada xüsusi terminlərin yaradılması terminologiya, milli dilin leksik bazası əsasında hərbi terminlərin yaradılması ilə mümkündür. Terminologiya, bir qayda olaraq, dilin leksik fondunda olan hazır sözlərə aiddir. Məsələn, izdiham, kütlə, böyük dəstə mənasını verən "alay" (topçu) sözü müstəqil hərbi hissə – artilleriya alayı adlanır.

Açar sözlər: terminologiya, hərbi termin, alınma sözlər, morfoloji, sintaktik, silah

THE TRADITION OF FREE TRANSLATION AND THE GENRE OF MAQTAL IN AZERBAIJANI LITERATURE

PhD in Philology Mehriban MOVLAMOVA
Azerbaijan University of Languages
m.movlamova@gmail.com

Translation occupies an important place in the history of literature as one of the main means of intercultural dialogue. Especially in Eastern literature, the interpretation and translation of literary texts have led to various methodological approaches over time. Free translation represents a content-based approach in translation theory. One of these approaches is free translation, where the meaning, aesthetics, and spirit of the text are taken as the basis, not the lexical arrangement. This concept was put forward in antiquity by ancient authors such as Cicero and Jerome. They emphasized the inadequacy of word-for-word translation in conveying the spirit of literature. In the sources related to the poetics of the Classical East, "translation" also includes the complete conveyance of the expression in terms of meaning. Al-Jahiz (9th century) noted the importance of the translator not only of linguistic knowledge, but also of the ability to interpret the author's ideas. A large part of the history of the formation and development of Azerbaijani literature took place within the framework of pan-Oriental literature. For this reason, the general oriental, especially Arabic and Persian literary trends have also influenced Azerbaijani literature, and free translation, which is widespread in classical oriental literature, has also manifested itself in our literature. Examples of literary translation in the work of writers such as Nizami Ganjavi, Vali Shirazi, Ahmadi, Mahammad Fuzuli, Fariduddin Attar, etc. are noteworthy. It should be noted that literary translation is not just related to the literary process. This process is directly based on historical reasons. It is natural that topics that were relevant for a certain historical period were also interesting for Azerbaijani readers, and authors translated popular works into our language with free or expanded translation based on the "translation" rules of that period.

Based on a variety of translation examples, it can be said that the principle of free translation, which is also relevant in world literature, has been implemented in Azerbaijani literature with high professionalism and mastery. In the article, we have tried to examine the theoretical foundations of free translation, its historical development and applications in classical oriental literature, as well as the issues of the maqtal genre and its enrichment against the background of free translation.

Keywords: free translation, maqtal genre, translations by Muhammad Fuzuli

AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA SƏRBƏST TƏRCÜMƏ ƏNƏNƏSİ VƏ MƏQTƏL JANRI

fil.ü.f.d. Mehriban Mövlamova
Azərbaycan Dillər Universiteti
m.movlamova@gmail.com

Tərcümə, mədəniyyətlərarası dialoqun əsas vasitələrindən biri kimi ədəbiyyat tarixində mühüm yer tutur. Xüsusilə Şərq ədəbiyyatında, bədii mətnlərin mənalandırılması və tərcüməsi zamanla müxtəlif metodoloji yanaşmalara səbəb olmuşdur. Sərbəst tərcümə, tərcümə nəzəriyyəsində məzmun əsaslı yanaşmanı təmsil edir. Bu yanaşmalardan biri də sərbəst tərcümədir ki, burada mətnin lüğəvi düzülüşü deyil, mənası, estetikası və ruhu əsas götürülür. Bu anlayış antik dövrdə Siseron və İyeronim kimi antik dövr müəllifləri tərəfindən irəli sürülmüşdür. Onlar sözbəsöz tərcümənin ədəbiyyatın ruhunu çatdırmaqda qeyri-kafi olduğunu vurğulamışlar. Klassik Şərqin poetika ilə bağlı mənbələrəində də "tərcümə" əsasən məna baxımından ifadənin bütöv çatıdırılmasını ehtiva edir. Əl-Cahiz (IX əsr) tərcüməçinin yalnız dil biliklərinin deyil, həm də müəllifin fikirlərini mənalandırmaq bacarığının vacibliyini qeyd etmişdir. Azərbaycan ədəbiyyatının təşəkkül və inkişaf tarixinin böyük bir qismi ümumşərq ədəbiyyatının daxilində baş vermişdir. Bu səbəbdən ümumşərq, xüsusən də ərəb və fars ədəbi tendensiyaları Azərbaycan ədəbiyyatına da təsir etmiş və klassik şərq ədəbiyyatında geniş yayılmış sərbəst tərcümə bizim ədəbiyyatımızda da özünü göstərmişdir. Nizami Gəncəvi, Vəli Şirazi, Əhmədi, Məhəmməd Füzuli, Fəridəddin Əttar və s. ədiblərin yaradıcılığında bədii tərcümə örnəkləri diqqət çəkir. Qeyd etmək lazımdır ki, bədii tərcümə sadəcə ədəbi proseslə bağlı deyil. Bu proses birbaşa tarixi səbəblərə əsaslanır. Təbii haldır ki, müəyyən tarixi dövr üçün aktual olan mövzular azərbaycanlı oxucular üçün də maraqlı olmuş və müəlliflər həmin dövrün "tərcümə" qaydalarına əsaslanaraq sərbəst, yaxud genişləndirilmiş tərcümə ilə populyar olan əsərləri dilimizə çevirmişlər.

Çoxçeşidli tərcümə örnəklərinə əsaslanaraq demək olar ki, dünya ədəbiyyatında aktual olan sərbəst tərcümə prinsipi Azərbaycan ədəbiyyatında da yüksək peşəkarlıq və ustalıqla həyata keçirilmişdir. Məqalədə biz sərbəst tərcümənin nəzəri əsasları, tarixi inkişafı və klassik Şərq ədəbiyyatında tətbiqləri, eyni zamanda məqtəl janrı və onun sərbəst tərcümə fonunda zənginləşməsi məsələlərini araşdırmağa çalışmışıq.

Açar sözlər: sərbəst tərcümə, məqtəl janrı, Məhəmməd Füzuli tərcümələri

FROM PERIPHERY TO CANON: İSTANBUL KENT OYUNCULARI AND THE POLYSYSTEMIC DYNAMICS OF AMERICAN DRAMA IN TURKISH THEATER

Dr. Melda DİNÇEL ENGİNSU
Üsküdar University
melda.enginsu@uskudar.edu.tr

This presentation examines the translational and cultural significance of İstanbul Kent Oyuncuları's sustained engagement with American plays, analyzing their role in reshaping the Turkish theatrical landscape through the lens of Itamar Even-Zohar's polysystem theory. Founded during a period of intense cultural modernization in Turkey, İstanbul Kent Oyuncuları played a key role not only as performers but also as cultural mediators, importing and domesticating American dramatic texts that were previously peripheral to the Turkish stage.

Polysystem theory posits that translated literature can occupy either a central or peripheral position in a literary system depending on historical, social, and institutional conditions. This framework is particularly apt for understanding how American plays - such as Arthur Miller's Death of a Salesman and Edward Albee's Who's Afraid of Virginia Woolf? - transitioned from foreign novelties to central components of Turkish theatrical and literary discourse. Through close analysis of selected plays' translation strategies, this presentation argues that İstanbul Kent Oyuncuları contributed to a systemic shift in which translated drama became a site of aesthetic innovation, social reflection, and cultural authority.

The presentation will explore how these translations were adapted and domesticated for Turkish audiences, often emphasizing universal themes of family, alienation, and social critique, while subtly resonating with national concerns such as modernization, urbanization, and ideological conflict.

By positioning İstanbul Kent Oyuncuları's repertoire choices within the dynamics of the Turkish polysystem, this presentation highlights the complex interplay between translation, repertoire formation, and cultural transformation. It contributes to broader discussions in Translation Studies on the agency of institutions in shaping translational norms and the evolving status of translated literature in national contexts.

Keywords: İstanbul Kent Oyuncuları; polysystem theory; American drama; cultural transfer; Turkish theater; repertoire; Arthur Miller; Edward Albee

ÇEVREDEN KANONA: İSTANBUL KENT OYUNCULARI VE AMERİKAN TİYATRO METİNLERİNİN TÜRK TİYATROSUNDAKİ ÇOĞULDİZGESEL DİNAMİKLERİ

Dr. Melda DİNÇEL ENGİNSU
Üsküdar Üniveristesi
melda.enginsu@uskudar.edu.tr

Bu sunum, İstanbul Kent Oyuncuları'nın Amerikan tiyatro metinleriyle olan sürekli etkileşiminin çevirisel ve kültürel önemini incelemek, Itamar Even-Zohar'ın çoğul kuramı merceğinden Türk tiyatro manzarasını yeniden şekillendirmedeki rolünü analiz etmek çabasındadır. Türkiye'de kültürel modernleşme döneminde kurulan İstanbul Kent Oyuncuları, yalnızca tiyatro eyleyicisi olarak değil aynı zamanda kültürel aracı olarak da önemli bir rol oynamış, daha önce Türk sahnelerinin repertuvarında çevre konumda kalan Amerikan tiyatro metinlerini ithal etmiş ve yerelleştirmişti.

Çoğul dizge kuramı, çevrilmiş edebiyat metinlerin tarihsel, toplumsal ve kurumsal koşullara bağlı olarak edebi sistemde merkezi veya çevresel konum işgal edebileceğini varsaymaktadır. Bu çerçeve, Arthur Miller'ın Satıcının Ölümü ve Edward Albee'nin Virginia Woolf'tan Kim Korkar? isimli Amerikan tiyatro metinlerinin yabancı ve yeni metin geleneklerinden Türk tiyatro ve edebiyat söyleminin merkezi bileşenlerine nasıl dönüştüğünü incelemeyi mümkün kılmaktadır. Bu çalışma, adı geçen erek metinlerin çeviri stratejilerinin eleştirel bakış açısıyla incelenmesiyle, İstanbul Kent Oyuncuları'nın çevri metinlerin sahnelenmesiyle tiyatro alanına estetik yenilik getirerek, toplumsal yansıma oluşturarak ve kültürel hami olarak bir alan yaratarak sistemik bir değişime katkıda bulunduğunu savunmaktadır.

Sunumda, bu çevirilerin Türk izleyici kitlesine nasıl uyarlandığı ve yerelleştirildiği incelenecek, sıklıkla aile, yabancılaşma ve toplumsal eleştiri gibi evrensel temalar vurgulanırken, aynı zamanda modernleşme, kentleşme ve ideolojik çatışma gibi ulusal kaygılarla kurulan bağ irdelenecektir.

Çalışmada, İstanbul Kent Oyuncuları'nın repertuar tercihlerini Türkiye yazın çoğuldizgesinin dinamikleri içinde konumlandırarak, çeviri, repertuar oluşumu ve kültürel dönüşüm arasındaki karmaşık etkileşimi vurgulanacaktır. Aynı zamanda Çeviribilim araştırmaları alanında çeviri normlarını şekillendirmede kurumların etkisi ve ulusal bağlamlarda çevrilmiş edebiyatın değişen statüsü üzerine tartışmalara katkıda bulunması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Kent Oyuncuları, Çoğuldizge Kuramı, Amerikan Tiyatrosu, kültürel aktarım, Türk Tiyatrosu, repertuvar, Arthur Miller, Edward Albee

THE REPRESENTATION OF REPATRIATES FROM COLONIAL COLONIES IN CONTEMPORARY JAPANESE LITERATURE AND HIKIAGESHA

Asst. Prof. Dr. Melek ÇELİK
Çanakkale Onsekiz Mart University
kabamelek@gmail.com

This study examines the literary representation of repatriates from the colonies in contemporary Japanese literature following the collapse of the Great Japanese Empire, specifically structuring the discussion through Sakuraba Kazuki's Akakuchibake no Densetsu. The expansion of the Great Japanese Empire became visible from the latter half of the 19th century and extended into a vast mainland area extending to Taiwan, Indonesia, the Philippines, the Korean Peninsula, and Manchuria by 1945. Colonial migrations, which were systematically carried out outside the homeland by state policies and continued to be supported in practice, ceased with Japan's defeat in the war, and subsequent repatriation to the homeland became essential. These migrations, which have recently begun to be addressed in postcolonial studies in Japanese literature, have also been written about by writers who themselves were the subjects of migration. Those who retreated from the colonies were called hikiagesha (repatriates). In his work Akakuchibake no Densetsu, Sakuraba Kazuki describes the return to Japan of the only son of the Kurobishi family in Tottori Prefecture, who had been imprisoned in Siberia, and describes this only son as no longer a man, but a "feminized man". The study reveals that, in the post-Imperial migrations, hikiagesha were marginalized and were represented in literature as unwanted and contaminated elements who bore the burden of Japanese imperialism. Sakuraba's work is a novel that makes intense references to the historical context, recording those who retreated from the post-imperial colonies as ostracized, shamed, gendered, and burdened with the war crimes and shame of the Great Japanese Empire.

Keywords: Hikiagesha, Sakuraba Kazuki, post-imperial migrations, return migration, Japanese literature

GÜNÜMÜZ JAPON EDEBİYATINDA SÖMÜRGELERDEN GERİ GÖÇLERİN TEMSİLİ VE HİKİAGESHA

Dr. Öğr. Üyesi Melek ÇELİK
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
kabamelek@gmail.com

Bu çalışma, Büyük Japon İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra kolonilerden geri göçenlerin günümüz Japon edebiyatındaki edebi temsilini incelemekte ve özellikle Sakuraba Kazuki'nin Akakuchibake no Densetsu eseri üzerinden tartışmayı yapılandırmaktadır. Büyük Japon İmparatorluğu'nun yayılması 19. yy'ın son yarısından itibaren gözle görülür hale gelmiş ve 1945'e kadar Tayvan, Endonezya, Filipinler, Kore Yarımadası ve Mançurya'ya kadar uzanan geniş bir anakara sahasına doğru ilerlemiştir. Devlet politikaları ile sistematik bir şekilde anavatan dışındaki topraklara yapılan ve uygulamada desteklenmeye devam edilen sömrüge dönemi göçleri Japonya'nın savaşta yenilmesi ile durmuş ve ardından anavatan topraklarına geri göçü elzem olmuştur. Japon edebiyatında post kolonyal çalışmalarda ele alınmaya son yıllarda başlanan bu geri göçler ise bizzat kendisi göçün öznesi olmuş yazarlar tarafından da kaleme alınmıştır. Kolonilerden geri çekilenlere *hikiagesha* (geri çekilenler) denmiştir. Sakuraba Kazuki de Akakuchibake no Densetsu adlı eserinde Tottori Vilayeti'ndeki Kurobishi Ailesi'nin Sibirya'da tutsak kalan tek oğlunun Japonya'ya geri dönüşüne değinmekte ve bu tek oğulun artık erkek değil bir "kadınlaşmış erkek" olduğunu tasvir etmektedir. Çalışma sonucunda, Japon İmparatorluğu sonrasınaki geri göçlerde, *hikiageshalar*ın toplum dışına itilerek ötekleştirildiği, Japon emperyalizminin sorumluluğunu yüklenen istenmeyen, kirlenmiş bir unsur olarak edebiyatta temsil edildiği ortaya çıkmıştır. Sakuraba'nın eseri imparatorluk sonrası kolonilerden geri çekilenleri, toplumdan dışlanan, utanç duyulan, toplumsal cinsiyet açısından ötekileştirilen, Büyük Japon İmparatorluğu'nun savaş suçunun ve utancını taşımakla yükümlü insanlar olarak kayda geçirmiş tarihsel bağlama yoğun göndermeler yapan bir romandır.

Anahtar Kelimeler: Hikiagesha, Sakuraba Kazuki, imparatorluk sonrası göçler, geri göç, Japon edebiyatı

TEACHING AI USE TO EFL STUDENTS: FOSTERING AUTONOMY AND CRITICAL THINKING IN THE DIGITAL AGE

Master Student Melih ÜNAL
Başkent University, English Language Education
melih.unal1990@gmail.com

Artificial intelligence is no longer something new to students. They use it daily, often without thinking too much about how or why. Tools like ChatGPT or Grammarly are just part of how they learn now. But this familiarity brings problems. It leads to shallow understanding, unchecked dependence, and ethical uncertainty. This presentation suggests that we, as educators, should not only use AI in class, but also teach students how to use it well. That means using it thoughtfully, responsibly, and with purpose.

As someone who has always loved literature, I see language not just as a skill to master, but as a space where thought, feeling, and imagination come together. That's why I believe AI should not be something that gives answers too easily. It should be something that learners can explore. Something they can question and grow with. If they are left alone, students might use AI to avoid learning. But if they are guided, they can use it to deepen it. Many students, for example, rely on

AI to complete their assignments without really engaging with the content. This creates an illusion of learning, rather than real progress.

This talk will offer examples of how AI can be used in class in ways that build learner independence. Tasks will include activities where students compare their own writing with AI-generated texts, design prompts for writing practice, and reflect on how AI helped, or didn't. The aim is to help teachers shift their role. Not just to use the technology, but to teach with it in a way that supports students who are still learning to think for themselves.

Keywords: artificial intelligence, AI literacy, EFL teaching, learner autonomy, digital pedagogy, language education

EFL ÖĞRENCİLERİNE YAPAY ZEKA KULLANIMINI ÖĞRETMEK: DİJİTAL ÇAĞDA ÖZERKLİK VE ELEŞTİREL DÜŞÜNMEYİ GELİŞTİRMEK

Yüksek Lisans Öğrencisi Melih ÜNAL
Başkent Üniversitesi, İngiliz Dili Eğitimi
melih.unal1990@gmail.com

Yapay zeka artık öğrenciler için yeni bir şey değil. Günlük olarak kullanıyorlar, çoğu zaman nasıl ya da neden kullandıklarını pek düşünmeden. ChatGPT ya da Grammarly gibi araçlar, artık onların öğrenme süreçlerinin sıradan bir parçası hâline geldi. Ancak bu aşinalık bazı sorunları da beraberinde getiriyor: Yüzeysel kavrayış, kontrolsüz bir bağımlılık ve etik belirsizlik. Bu sunumda, biz eğitimcilerin sadece sınıfta yapay zeka kullanmamız değil, aynı zamanda öğrencilerimize bu araçları nasıl iyi kullanacaklarını öğretmemiz gerektiği ileri sürülmektedir. Bu da yapay zekayı düşünerek, sorumlulukla ve bilinçli bir amaçla kullanmak anlamına gelir.

Her zaman edebiyatı seven biri olarak, dili yalnızca ustalaşılması gereken bir beceri olarak değil, düşüncenin, duygunun ve hayal gücünün birleştiği bir alan olarak görüyorum. Bu yüzden, yapay zekanın öğrenciye kolayca cevap veren bir araç olmaması gerektiğine inanıyorum. Onun yerine, öğrencilerin keşfedebileceği, sorgulayabileceği ve onunla birlikte gelişebileceği bir alan olmalı. Yalnız bırakıldıklarında, öğrenciler yapay zekayı öğrenmekten kaçınmak için kullanabilirler. Ancak rehberlik edilirlerse, onunla öğrenmelerini derinleştirebilirler. Örneğin birçok öğrenci, ödevlerini tam anlamıyla içeriğe bağlanmadan yalnızca yapay zeka yardımıyla tamamlamaya çalışıyor. Bu da gerçek bir ilerlemeden ziyade, sadece öğreniyor gibi görünmelerine yol açıyor.

Bu sunumda, yapay zekanın sınıfta öğrenci özerkliğini destekleyecek şekilde nasıl kullanılabileceğine dair örnekler verilecektir. Görevler arasında öğrencilerin kendi yazılarını yapay zeka tarafından oluşturulan metinlerle karşılaştırmaları, yazma çalışmaları için yönergeler tasarlamaları ve yapay zekanın kendilerine nasıl yardımcı olduğunu (ya da olmadığını) yansıtmaları gibi etkinlikler yer alacaktır. Amaç, öğretmenlerin rolünü dönüştürmelerine yardımcı olmaktır. Sadece teknolojiyi kullanmak değil, aynı zamanda hâlâ kendi başına düşünmeyi öğrenen öğrencileri destekleyecek şekilde onunla birlikte öğretmek esas alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: yapay zeka, yapay zeka okuryazarlığı, EFL öğretimi, öğrenci özerkliği, dijital pedagojik yaklaşım, dil eğitimi

THE STRATEGIC IMPORTANCE OF ENGLISH IN THE CONTEMPORARY BUSINESS ENVIRONMENT

PhD in Philology MesmaYakub ZOHRAB-MAJID
Azerbaijan University of Languages
z.mesma@yahoo.com

Language is defined by its structural features, richness of vocabulary, and its connection with various cultures. These factors play a fundamental role in the spread of a language and its global popularity. However, historical experience shows that the global spread of a language and its attainment of world language status is primarily related to the political and economic power of its speakers. In the era of globalization, communication, especially in the fields of business, trade, and professional activities, has become an indispensable tool.

In this context, English is recognized as the primary communication tool for academic and professional activities. Moreover, acquiring foreign languages, particularly English, significantly enhances an individual's competitiveness and chances of employment in the labor market. In the modern era, knowledge of English is often listed as a key requirement for many job vacancies. The English language strengthens the position of a candidate in the labor market and broadens their professional development opportunities. Undoubtedly, English serves as the primary means of communication in multinational work environments, contributing to the establishment of mutual relationships and the strengthening of global connections.

English is widely used as a crucial means of communication that brings together people from diverse cultural backgrounds and ensures mutual understanding. According to data from the academic organization “Global Language Monitor”, approximately 95% of electronic communications are conducted in English. Furthermore, around 85% of international organizations and conferences use English as their working language.

Research published in the “Harvard Business Review” shows that the use of a common language in the international business environment significantly enhances the efficiency and agility of communication and business processes. For this reason, English has acquired the status of an official working language in many international companies, enabling goal alignment and fostering collaboration in addressing shared challenges.

The recognition of English as the common language of business communication has made it the primary tool widely used in various professional activities, including meetings, negotiations, board discussions, presentations, and international conferences.

In the context of rapidly integrating global markets and the increasing internationalization of trade, professionals working in organizations of all sizes – from multinational corporations to small and medium enterprises – represent diverse linguacultural communities. As a result, the need for a shared language to ensure effective communication has grown significantly. In this context, English functions as a “lingua franca”, serving as a bridge for intercultural interaction and understanding.

Therefore, English is not only a fundamental element of business but has also become a critical component of global collaboration and modern commercial exchange. By eliminating language barriers, it expands communication opportunities and serves as an indispensable tool for both professional engagement and international cooperation.

Keywords: English language, globalization, international business, intercultural communication, integration

İNGİLİS DİLİNİN MÜASİR BİZNES MÜHİTİNDƏ STRATEJİ ÖNƏMİ

fil.ü.f.d. Məsmə Yaqub qızı Zöhrab-Məcid
Azərbaycan Dillər Universiteti
z.mesma@yahoo.com

Dil, onun struktur xüsusiyyətlərinin zənginliyi, lüğət ehtiyatı və müxtəlif mədəniyyətlərlə əlaqəsi baxımından müəyyən olunur. Bu amillər dilin yayılmasında və qlobal miqyasda məşhurluq qazanmasında fundamental rol oynayır. Bununla belə, tarixi təcrübə göstərir ki, bir dilin qlobal səviyyədə yayılması və dünya dili statusu qazanması ilk növbədə həmin dilin daşıyıcılarının siyasi və iqtisadi gücü ilə bağlıdır. Qloballaşma dövründə ünsiyyət, xüsusilə biznes, ticarət və peşə fəaliyyətləri sahələrində, əvəzolunmaz alətə çevrilmişdir.

Bu kontekstdə ingilis dili akademik və peşəkar fəaliyyət üçün əsas ünsiyyət vasitəsi kimi qəbul olunur. Bundan əlavə, xarici dillərə, xüsusilə də ingilis dilinə yiyələnmək fərdin rəqabət qabiliyyətini və əmək bazarında işə qəbul şanslarını əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Müasir dövrdə bir çox vakansiyalarda ingilis dilini bilmək əsas tələblərdən biri kimi göstərilir. İngilis dili namizədin əmək bazarındakı mövqeyinin möhkəmləndirilməsinə və onun peşəkar inkişaf imkanlarının genişlənməsinə xidmət edir. Şübhəsiz ki, ingilis dili çoxmillətli iş mühitlərində əsas ünsiyyət dili kimi çıxış edərək qarşılıqlı əlaqələrin qurulmasına və qlobal əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə töhfə verir.

İngilis dili müxtəlif mədəni mühitlərdən olan insanları bir araya gətirən və qarşılıqlı anlaşmanı təmin edən mühüm ünsiyyət vasitəsi kimi geniş şəkildə istifadə olunur. *“Global Language Monitor”* adlı akademik təşkilatın məlumatına əsasən, elektron yazışmaların təxminən 95 %-i ingilis dilində aparılır. Bundan əlavə, beynəlxalq təşkilatların və konfransların təqribən 85 %-i ingilis dilindən iş dili kimi istifadə edir.

“Harvard Business Review” jurnalında dərc olunan tədqiqatlar göstərir ki, beynəlxalq biznes mühitində ortaq bir dilin istifadəsi ünsiyyətin və biznes proseslərinin səmərəliliyini və operativliyini əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Məhz bu səbəbdən bir çox beynəlxalq şirkətlərdə ingilis dili rəsmi iş dili statusu qazanmışdır ki, bu da məqsədlərin uyğunlaşdırılmasına və ortaq problemlərin həlli üçün səylərin birləşdirilməsinə şərait yaradır.

İngilis dilinin biznes ünsiyyətində ümumi dil kimi tanınması onu iclaslar, danışıqlar, idarə heyətinin toplantıları, təqdimatlar və beynəlxalq konfranslar kimi müxtəlif peşəkar fəaliyyətlərdə geniş tətbiq olunan əsas vasitəyə çevirmişdir.

Qlobal bazarların sürətli inteqrasiyası və ticarətin artan beynəlmiləlləşməsi şəraitində, müxtəlif ölçülü təşkilatlarda – transmilli korporasiyalardan başlayaraq kiçik və orta müəssisələrə qədər – fəaliyyət göstərən mütəxəssislər müxtəlif linqvokulturoloji icmaları təmsil edirlər. Nəticə etibarilə, effektiv ünsiyyəti təmin etmək məqsədilə ortaq bir dilə olan tələbat əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. İngilis dili bu kontekstdə *“lingua franca”* kimi çıxış edərək mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqə və anlaşma üçün körpü rolunu oynamaqdadır.

Beləliklə, ingilis dili yalnız biznesin əsas elementi olmaqla kifayətlənmir, eyni zamanda qlobal əməkdaşlığın və müasir kommersiya dövriyyəsinin mühüm tərkib hissəsinə çevrilmişdir. Dil baryerlərini aradan qaldırmaqla o, ünsiyyət imkanlarını genişləndirir və həm peşəkar sahədə, həm də beynəlxalq səviyyədə qarşılıqlı fəaliyyət üçün əvəzolunmaz alət funksiyasını yerinə yetirir.

Açar sözlər: ingilis dili, qloballaşma, beynəlxalq biznes, mədəniyyətlərarası ünsiyyət, inteqrasiya

ON THE CHARACTERISTICS OF COMMUNICATIVE ACTIONS IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Associate Professor Misgar MAMMADOV
Azerbaijan University of Languages, Department of Psychology
tedris_departamenti@inbox.ru

1. Dialogic discourse is the most emotional formal act of speech acts and has a very important educational and cognitive content in both communication and the learning process in understanding the sociocultural component of communicative competence and in the formation of competence. Speech creativity activity in dialogic discourse also provides the basis for achieving high results in communication.

If we consider understanding as a creative activity, then we can say that communicative competence constitutes the core of personality, and by approaching this process as a learning factor affecting the formation of personality in teaching a foreign language, it is possible to achieve effective acquisition and use of various language tools.

By including speech knowledge in communicative competence, it also has the feature of speech creativity in the mastery of a foreign language. Such approach to the issue at the level of the educational paradigm in teaching and mastering a foreign language requires special attention to speech creativity in communication.

The educational paradigm interprets the integration of speech acts arising from knowledge in the formation of communicative competence as a dynamic solution to this process by including the knowledge, skills and habits of learning.

In dialogic discourse, communicative competence motivates these processes as a cognitive source of interpersonal competence in expanding the cognitive boundaries of language materials. Communicative competence is directed to the communicative core of personality by activating the interpersonal essence through dialogic discourse.

2. As mentioned above, we tried to group several systems of actions for the acquisition of communicative competence in teaching a foreign language: 1) a system of dialogical actions, 2) a system of speech creativity actions, 3) a system of interpersonal actions, 4) a system of actions related to creative activity that depends on understanding.

Artificial speech situations created in the process of teaching a foreign language lead to the formation of a context that includes the components of education. Contexts created in the course of the pedagogical process motivate the activity of the teaching process and the learner in mastering the language. Artificial speech situations are speech behaviors that have non-standard speech labels in their content.

It is based on emotional intelligence and is a very attractive training platform for stimulating speech creative activity. Considering that emotionality is stimulated by the attitude to contextual speech situations, we observe the effectiveness of mastering speech activity in a foreign language. It is known in the literature that emotional intelligence is determined by a 20% increase in the performance indicator (IQ) of a person in creative activity.

The development of activity in communicative behavior in the educational process, depending on the contextual situation, also includes creative activity. Attempts aimed at the intensity of speech activity are the result of understanding, and in this case, understanding does not belong to the subject of a foreign language, but to its educational activity as a whole.

Pedagogical contexts formed under the influence of speech situations activate the correspondence of the content of speech to linguistic signs and condition the mastery of speech acts.

Keywords: speech acts, communicative competence, speech creativity

XARİCİ DİLİN TƏDRİSİNDƏ KOMMUNİKATİV HƏRƏKƏTLƏRİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ HAQQINDA

dosent Misgər Məmmədov
Azərbaycan Dillər Universiteti, Psixologiya kafedrası
tedris_departamenti@inbox.ru

1. Dialoji diskurs nitq hərəkətlərinin ən emosional formal hərəkəti olub, kommunikativ kompetensiyanın sosiomədəni komponentini anlamaqda və kompetensiyanın formalaşmasında çox mühüm həm ünsiyyət, həm də təlim prosesində təlim-idraki məzmuna malikdir. Dialoji diskursda nitq yaradıcılığı fəallığı, ünsiyyətdə həm də yüksək nəticələrə nail olmağa əsas verir.

Anlamaya yaradıcı fəallıq kimi baxsaq, onda kommunikativ kompetensiya şəxsiyyətin nüvəsini təşkil edir deyə bilirik və bu prosesə xarici dilin tədrisində şəxsiyyətin formalaşmasına təsir edən təlim amili kimi yanaşmaqla müxtəlif dil vasitələrinin effektiv mənimsənilməsinə və istifadəsinə nail olmaq mümkündür.

Kommunikativ kompetensiya nitq biliklərini ehtiva etməklə yanaşı həmçinin xarici dilin mənimsənilməsində nitq yaradıcılığı xüsusiyyətinə də malikdir. Xarici dilin tədrisində və mənimsənilməsində təhsil paradiqması səviyyəsində məsələyə belə yanaşma ünsiyyətdə nitq yaradıcılığına xüsusi diqqət tələb edir.

Təhsil paradiqması təlimin bilik, bacarıq və vərdişlərini ehtiva etməklə kommunikativ kompetensiyanın formalaşmasında biliklərdən doğan nitq hərəkətlərinin inteqrasiyasını bu prosesin dinamik həlli kimi şərh edir.

Dialoji diskursda kommunikativ kompetensiya dil materiallarının koqnitiv sərhədlərinin genişləndirilməsində interpersonal kompetensiya idraki mənbə olaraq bu prosesləri motivləşdirir. Kommunikativ kompetensiya dialoji diskursun vasitəsi ilə interpersonal mahiyyəti fəallaşdırmaqla şəxsiyyətin kommunikativ nüvəsinə istiqamətlənir.

2. Biz yuxarıda xarici dilin tədrisinin kommunikativ kompetensiyaya yiyələnmək üçün bir neçə hərəkətlər sistemini qruplaşdırmağa çalışdıq: 1) dialoji hərəkətlər sistemi, 2) nitq yaradıcılığı hərəkətlər sistemi, 3) interpersonal hərəkətlər sistemi, 4) anlamadan asılı olan yaradıcı fəallığa bağlı hərəkətlər sistemi.

Xarici dilin tədrisi prosesində yaradılmış süni nitq situasiyaları təhsilin komponentlərini özündə ehtiva edən kontekstin yaranmasına səbəb olur. Pedaqoji prosesin gedişində yaranmış kontekstlər dili mənimsəmək üçün tədris prosesinin və öyrənənin fəallığını motivləşdirir. Süni nitq situasiyaları öz məzmunu ilə qeyri-standart nitq etiketləri olan nitq davranışlarıdır.

O, emosional intellektə əsaslanır və nitq yaradıcı fəallığını canlandırmaq üçün çox cəlbedici təlim platformasıdır. Emosionallığın kontekstual nitq situasiyalarına münasibətdən stimullaşdığını nəzərə alsaq, biz xarici dildə nitq fəaliyyətinə yiyələnməyin effektivliyini müşahidə etmiş olarıq. Emosional intellekt insanın yaradıcı fəallığında iş göstəricisini (IQ) 20% artımı ilə müəyyən olunduğu ədəbiyyatda məlumdur.

Tədris prosesində kommunikativ davranışlarda aktivliyin kontekstual situasiyadan asılı olaraq inkişafı həm də yaradıcı fəallığı ehtiva edir. Nitq fəaliyyətinin aktivliyinə yönəlmiş cəhdlər anlamanın nəticəsidir və belə olan halda anlama xarici dilin predmetinə deyil bütövlükdə onun təhsil fəaliyyətinə aid olur.

Nitq situasiyalarının təsiri ilə formalaşmış pedaqoji kontekstlər nitqin məzmununun linqvistik işarələrə uyğunluğunu aktivləşdirir və nitq hərəkətinin mənimsənilməsini şərtləndirir.

Açar sözlər: nitq hərəkətləri, kommunikativ kompetensiya, nitq yaradıcılığı

REVEALED IN TRANSLATION. TRANSLATION IN THE PROCESS OF LITERARY INTERPRETATION: THE EXAMPLE OF LUDMILA ULITSKAYA'S NOVEL *DANIEL STEIN, INTERPRETER*

Dr. hab., Associate Professor Monika SIDOR
The John Paul II Catholic University of Lublin
monika.sidor@kul.pl

The interpretive implications of translation are generally not a primary concern for translation studies scholars, who usually focus on translation effectiveness. Adopting a literary approach to translation enables us to see the translator's role as one of interpretation and emphasizes the impact of their work on shaping the reader's particular understanding of the text. The common perception of translation as a process where meaning inevitably shifts has led to research on how to preserve the original meaning. The phrase “loss in translation” aptly describes this area of study. In my presentation, I want to examine translation as a process that broadens the interpretive scope of a work and even uncovers new and interesting interpretative possibilities. Using U. Eco's now classic categories, translation not only helps the reader understand the meaning of the original work but also clearly demonstrates the differences between *intentio auctoris*, *intentio operis*, and *intentio lectoris*. The material for my reflections is the Polish translation of Ludmila Ulitskaya's novel *Daniel Stein, Interpreter*. The work offers extremely interesting material for studying the consequences of translation practices, both at the level of content and at the level of the effect of its translation. Translation is one of the important themes of the novel, which inspires deep reflection on what translation is, what its conditions and consequences are. Additionally, the work is a collection of personal notes that have undergone multi-level translation. Furthermore, the Polish version of the novel reveals issues that significantly complement the meaning of the original text. This multi-level translation is the subject of my detailed research.

Keywords: translation, interpretation, broadening of meaning, intentio operis, loss in translation

ВЫЯВЛЕНО В ПЕРЕВОДЕ. ПЕРЕВОД В ПРОЦЕССЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ЛИТЕРАТУРЫ: НА ПРИМЕРЕ РОМАНА ЛЮДМИЛЫ УЛИЦКОЙ «ДАНИЭЛЬ ШТАЙН, ПЕРЕВОДЧИК»

д-р Моника Сидор
Люблинский католический университет имени Иоанна Павла II
monika.sidor@kul.pl

Вопрос о интерпретационных последствиях перевода обычно находится за рамками интересов исследователей-транслятологов, которые, как правило, сосредоточены на вопросах ефективности перевода. Литературоведческий подход позволяет рассматривать деятельность переводчика как интерпретацию, а результат его работы — как важный фактор, влияющий на специфическое понимание произведения читателем. Популярное представление о переводе как о процессе, в котором происходит неизбежное изменение значения, привело к анализу, направленному на изучение способов сохранения первоначального смысла произведения. Термин «потеря в переводе» хорошо характеризует это направление исследований. В своем выступлении я предлагаю посмотреть на перевод как на процесс, результат которого расширяет поле интерпретации произведения и даже открывает новые, интересные возможности интерпретации. Используя уже классические категории У. Эко, перевод не только позволяет читателю понять смысл оригинального произведения, но и ясно показывает различия между *intentio auctoris, intentio operis* и *intentio lectoris*. Материалом для моих размышлений является польский перевод романа Людмилы Улицкой «Даниэль Штейн, переводчик». Произведение представляет собой чрезвычайно интересный материал для исследования последствий переводческой практики как на уровне содержания, так и на уровне результата переводческой деятельности. Перевод является одной из важных тем романа, который вдохновляет на глубокие размышления о том, что такое перевод, каковы его условия и последствия. Кроме того, произведение представляет собой сборник личных записей, которые подвергаются многоуровневому переводу. Дополнительно, роман в польском языковом варианте раскрывает проблемы, которые значительно дополняют смысл оригинального текста. Этот многоуровневый перевод является предметом моего детального исследования.

Ключевые слова перевод, интерпретация, расширение смысла, *intentio operis,* потеря в переводе

TRANSLATION-BASED USE OF LITERARY TEXTS IN TEACHING RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Dr. Muhammed TAŞKESENLİGİL
Atatürk University, Faculty of Letters, Department of Russian Language and Literature
m.taskesenli@atauni.edu.tr

This study examines the importance of literary texts and how a translation-based approach can be effectively used in Russian language teaching. The study highlights the contributions of literary texts in language teaching in terms of developing language skills, creating cultural awareness and understanding the esthetic dimension of language. Literary texts help students improve both their grammar and vocabulary because they reflect the natural use of language, while also enabling them to understand the cultural and historical context of the target language.

The translation-based approach is a method that involves students translating texts they encounter in the language learning process from the target language to their native language or from their native language to the target language. This approach enables students to better understand the language structure, notice nuances of meaning in the language, and establish connections between the two languages. This study provides examples of how this method can be applied in Russian language teaching. For example, the aim is to reinforce grammar rules, expand vocabulary, and develop students' text analysis skills through translation exercises of texts selected from classical Russian literature. In practical studies conducted with students of the Russian Language and Literature Department at Atatürk University, texts selected from the works of writers such as Pushkin, Dostoevsky and Tolstoy present students with both a high level of language use and the cultural atmosphere of the period. Thus, students have the opportunity to learn not only the language but also the intellectual and historical transformations of Russian society.

The use of literary texts based on translation takes language teaching beyond a focus on grammar rules and offers a more holistic learning experience. Students discover the esthetic and cultural dimensions of language by analyzing the emotions of the characters in the texts, the context of the events, and the author's linguistic choices. This process increases students' motivation while learning a foreign language and makes language learning more meaningful. In addition, the translation process contributes to the development of students' critical thinking and problem-solving skills. Indeed, idioms, metaphors, and cultural references encountered during translation increase students' interpretive skills and help them understand the boundaries of the target language.

In conclusion, this study reveals that the translation-based use of literary texts in Russian language teaching is a method that enriches language learning. This approach enables students to gain cultural awareness and esthetic understanding in addition to language skills, allowing them to master the target language more deeply. In this context, translation is not merely a technical activity but is also regarded as a process of meaning construction, interpretation, and reproduction; literary texts contribute significantly to this process as powerful tools. It has been observed that undergraduate students, in particular, develop the ability to analyze the relationship between language and culture through these texts.

Keywords: Translation-Based Teaching, Literary Texts, Russian as a Foreign Language, Cultural Awareness, Language Skills Development

YABANCI DİL OLARAK RUSÇA ÖĞRETİMİNDE EDEBİ METİNLERİN ÇEVİRİ TEMELLİ KULLANIMI

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed TAŞKESENLİGİL
Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü
m.taskesenli@atauni.edu.tr

Bu çalışma, edebi metinlerin önemini ve Rusça dil öğretiminde çeviri temelli yaklaşımın nasıl etkili bir şekilde kullanılabileceğini ele almaktadır. Çalışma, dil öğretiminde edebi metinlerin dil becerilerini geliştirme, kültürel farkındalık yaratma ve dilin estetik boyutunu kavrama açısından sunduğu katkıları vurgulamaktadır. Edebi metinler, dilin doğal kullanımını yansıttığı için öğrencilerin hem dil bilgisi hem de kelime dağarcığını geliştirmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda hedef dilin kültürel ve tarihsel bağlamını anlamalarını sağlar.

Çeviri temelli yaklaşım, öğrencilerin dil öğrenim sürecinde karşılaştıkları metinleri hedef dilden ana dile veya ana dilden hedef dile çevirmelerini içeren bir yöntemdir. Bu yaklaşım, öğrencilerin dil yapısını daha iyi kavramalarına, dildeki anlam nüanslarını fark etmelerine ve iki dil arasında bağlantılar kurmalarına olanak tanır. Çalışmada, bu yöntemin özellikle Rusça dil öğretiminde nasıl uygulanabileceği konusunda örnekler sunulmaktadır. Örneğin, klasik Rus edebiyatından seçilen metinlerin çeviri çalışmaları ile dil bilgisi kurallarının pekiştirilmesi, kelime dağarcığının genişletilmesi ve öğrencilerin metin analiz becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Atatürk Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencileriyle yapılan uygulamalı çalışmalarda**,** Puşkin, Dostoyevski ve Tolstoy gibi yazarların eserlerinden seçilen metinler, hem dilin yüksek düzeyde kullanımını hem de dönemin kültürel atmosferini öğrencilere sunmaktadır. Böylece öğrenciler, sadece dili değil, aynı zamanda Rus toplumunun düşünsel ve tarihsel dönüşümlerini de öğrenme fırsatı bulmaktadır.

Edebi metinlerin çeviri temelli kullanımı, dil öğretimini sadece dil bilgisi kurallarına odaklanmaktan çıkararak daha bütüncül bir öğrenme deneyimi sunar. Öğrenciler, metinlerdeki karakterlerin duygularını, olayların bağlamını ve yazarın dilsel tercihlerini analiz ederek dilin estetik ve kültürel boyutlarını keşfeder. Bu süreç, öğrencilerin yabancı dili öğrenirken motivasyonlarını artırır ve dil öğrenimini daha anlamlı hale getirir. Ayrıca, çeviri süreci öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine de katkı sağlar. Nitekim, çeviri esnasında karşılaşılan deyimler, mecazlar ve kültürel referanslar öğrencilerin yorum gücünü artırmakta ve hedef dilin sınırlarını kavramalarını sağlamaktadır.

Sonuç olarak, çalışma, Rusça öğretiminde edebi metinlerin çeviri temelli kullanımının dil öğrenimini zenginleştiren bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, dil becerilerinin yanı sıra kültürel farkındalık ve estetik anlayış kazandırarak öğrencilerin hedef dile daha derinlemesine hakim olmalarını sağlar. Bu bağlamda, çeviri yalnızca bir teknik etkinlik değil, aynı zamanda anlam kurma, yorumlama ve yeniden üretme süreci olarak değerlendirilmekte; edebi metinler de bu sürece güçlü birer araç olarak katkı sunmaktadır. Özellikle lisans düzeyindeki öğrencilerin bu metinler aracılığıyla dil ve kültür arasındaki ilişkiyi çözümleme becerileri kazandıkları gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri Temelli Öğretim, Edebi Metinler, Yabancı Dil Olarak Rusça, Kültürel Farkındalık, Dil Becerileri Geliştirme

WHAT CONTRIBUTIONS CAN MACHINE TRANSLATION MAKE TO TRANSLATORS' DECISIONS AND THE TRANSLATION PROCESS? DOES A PROFESSIONAL TRANSLATOR NEED MACHINE TRANSLATION?

Prof. Dr. Muharrem TOSUN
Sakarya University
mtosun@sakarya.edu.tr

Although today's machine translations have advanced greatly thanks to artificial intelligence, they have been produced based on the idea that translation is merely a process of code transfer and that each sign in translation has a single, universal meaning.

In machine translation, there is no stage of comprehension or interpretation. All equivalents chosen by the machine are selections drawn from previously translated texts—translations performed by others, in different contexts and under different conditions.

For the translator, this means confronting a ready-made target text provided by the machine without engaging in the processes of reading, understanding, and interpreting the source text, and then merely revising that output. Consequently, translation becomes a two-stage process for the machine, but only a single-stage process for the translator. In this case, the translator grabs the role of a reviser, editor, and critic. However, translation is not a process that begins after the translated text is completed; rather, it finalizes with the production of that text. The final product of the translation process constitutes the starting point for machine translation.

When used as an assistance tool—just as dictionaries were once used—machine translation can yield entirely different benefits. One of the greatest challenges after properly reading, understanding, and interpreting a text is to re-express it in the target language and to find suitable means of expression. In this stage, machine translation can assist the translator by offering suggestions for word and sentence choices, thereby facilitating a more effective transfer process. A good translator is not one who is directed by machine translation, but one who directs it, supplements its shortcomings, and surpasses it. Translation is inherently a creative process, and the translator is a producer, not a repeater, in every act of translation. The translators' re-creations will, in turn, provide new data for machine translation systems, contributing to the accumulation of knowledge that will enable further improvement in machine translation quality.

Keywords: Machine Translation, Translator's Role, Translation Process

BİLGİSAYAR ÇEVİRİSİ ÇEVİRMEN KARARLARINA VE ÇEVİRİ SÜRECİNE HANGİ KATKILARI SAĞLAYABİLİR? UZMAN ÇEVİRMEN BİLGİSAYAR ÇEVİRİSİNE İHTİYAÇ DUYAR MI?

Prof. Dr. Muharrem TOSUN
Sakarya Üniversitesi
mtosun@sakarya.edu.tr

Günümüz bilgisayar çevirileri, yapay zeka sayesinde çok gelişmiş olmakla birlikte, her durumda yine çeviriyi bir kod aktarım süreci olarak görmenin ve çeviride bir göstergenin herkes için tek bir anlamı olduğunu varsaymanın sonucunda üretilmişlerdir.

Bilgisayar çevirisinde anlama ve sahneleme aşaması yoktur. Bilgisayar çevirilerinin seçmiş olduğu tüm karşılıklar, başkaları tarafından başka durumlarda, başka bağlamlarda yapılmış çeviriler arasından yapılacak seçimlerden oluşmaktadırlar.

Çevirmen açısından, kaynak metni okuma, anlama ve yorumlama süreci hiç işletilmeksizin, bilgisayarın sunduğu hazır erek dile çevrilmiş bir metinle yüzleşme ve o metnin düzenlenmesi söz konusudur. Bu durumda çeviri, bilgisayar açısından iki aşamaya, çevirmen açısından ise tek aşamaya indirilmektedir. Çevirmen burada bir redaktör, editör ve eleştirmen kimliğindedir. Oysa çeviri süreci, çeviri metnin bitişinden sonra başlayan değil, çeviri metnin üretimiyle sonlanmış bir süreçtir. Çeviri sürecinin nihai ürünü, bilgisayar çevirisinin başlangıç noktasını oluşturur.

Bilgisayar çevirisi, daha öncesinde sözlüklerden yararlanıldığı gibi, bir yardımcı araç olarak kullanıldığında, bambaşka bir verim elde edebiliriz. Çünkü iyi okuyup, anlayıp yorumladığımız metinle ilgili en büyük zorluklardan birisi, erek dilde yeniden ifade etmek, ifade araçlarını arayıp bulmaktır. Bu süreçte bilgisayar çevirisi çevirmen için sözcük ve cümle seçim önerileri sunmakla, çevirmenin aktarım sürecini daha iyi yapmasına yardımcı olabilir. İyi bir çevirmen, bilgisayar çevirisinin yönlendirdiği değil, bilgisayar çevirisini yönlendiren, onun eksikliklerini tamamlayan ve onu aşan çevirmendir. Çünkü çeviri süreci yaratıcılık gerektiren bir süreçtir ve çevirmen her çeviride, tekrarlanan değil, ilk defa olarak üretendir. Çevirmenlerin yeniden üretimleri bilgisayar çevirileri için yeni veriler sağlayarak, bilgisayar çevirilerinin daha iyi yapılması için birikim oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilgisayar Çevirisi, Çevirmen Kararları, Çeviri Süreci

AUDIO DESCRIPTION IN TÜRKİYE: A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF VISUALLY IMPAIRED PEOPLE'S EXPERIENCES

Dr. Mustafa DOLMACI
Selçuk University
dolmaci@selcuk.edu.tr

Audio description is a verbal narration that is optional and conveys critical visual details in visual content, including physical actions, facial expressions, costumes, settings, and scene transitions. This service is essential for guaranteeing equitable access to information and fostering inclusivity by allowing visually impaired users to thoroughly understand visual content. In Türkiye, prominent civil society organizations like Sesli Betimleme Derneği (SEBEDER) cooperate with diverse platforms to enhance access to and utilization of digital material. This study seeks to examine the present condition of audio description in Turkey by investigating the experiences of visually impaired individuals and to reveal the transformative effects of the service on social integration and quality of life. Data for this qualitative study were gathered through semi-structured interviews with eight visually impaired individuals living in Türkiye. The demographic characteristics of participants and their audio description usage patterns were thoroughly explored, and the data was examined by theme analysis. The results demonstrate that the restricted availability of audio-described content, deficiencies in quality and consistency, technical difficulties, and concerns regarding narrator competence adversely impact user experience. The research indicates that the shortage of material and quality deficiencies in Türkiye's audio description services are associated with elevated foreign production costs and the lack of rules and regulations. In conclusion, audio description is underscored as a pivotal instrument that improves the quality of life for visually impaired individuals, and the necessity for a multi-stakeholder approach is highlighted in establishing an accessible media ecosystem in Turkey.

Keywords: audio description, visually impaired individuals, accessibility in Türkiye

TÜRKİYE'DE SESLİ BETİMLEMENİN DURUMU: GÖRME ENGELLİ BİREYLERİN DENEYİMLERİ ÜZERİNE KAPSAMLI BİR ANALİZ

Dr. Mustafa DOLMACI
Selçuk Üniversitesi
dolmaci@selcuk.edu.tr

Sesli betimleme (Audio Description), görsel içeriklerdeki fiziksel eylemler, yüz ifadeleri, kostümler, mekânlar ve sahne değişiklikleri gibi önemli görsel detayları açıklayan isteğe bağlı bir sözlü anlatıdır. Bu hizmet, görme engelli bireylerin görsel içeriği tam olarak anlamalarını sağlayarak bilgiye eşit erişim ve kapsayıcılık açısından kritik bir rol oynar. Türkiye'de Sesli Betimleme Derneği (SEBEDER) gibi öncü sivil toplum kuruluşları, dijital içeriklere erişim ve kullanımını artırmak amacıyla çeşitli platformlarla işbirliği yapmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'deki görme engelli bireylerin sesli betimleme deneyimlerini incelenerek mevcut durum analiz edilecek ve hizmetin sosyal entegrasyon ile yaşam kalitesi üzerindeki dönüştürücü etkisi ortaya konulacaktır. Nitel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada, Türkiye'de yaşayan sekiz görme engelli bireyle yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veri toplanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri ve sesli betimleme kullanım alışkanlıkları ayrıntılı olarak incelenmiş, elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, sesli betimlemeli içeriklerin azlığı, kalite ve standartlaşma eksikliği, teknik aksaklıklar ve anlatıcı performansına ilişkin sorunların kullanıcı deneyimini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Çalışmada, Türkiye'deki sesli betimleme hizmetlerinin içerik azlığı ve kalite sorunlarının, uluslararası alandaki yüksek üretim maliyetleri ve yasal düzenleme eksiklikleriyle ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Sonuç olarak, sesli betimlemenin görme engelli bireylerin yaşam kalitesini artıran dönüştürücü bir araç olduğu ve Türkiye'de erişilebilir bir medya ortamı için çok paydaşlı bir yaklaşımın gerekliliği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: sesli betimleme, görme engelli bireyler, Türkiye'de erişilebilirlik

CULTURAL CODES IN ARABIC LITERARY TEXTS AND THE IMPACT OF TRANSLATOR'S INTERPRETATION

Asst. Prof. Dr. Naci ÖZSOY
Bitlis Eren University
nozsoy@beu.edu.tr

This study aims to examine how cultural codes embedded in Arabic literary texts are shaped during the translation process, and how the translator's interpretation of these codes can lead to transformations in the target text. Arabic literature possesses a rich cultural background, deeply intertwined with historical continuity and social structure. Elements such as proverbs, religious and mythological references, traditional values, historical events, and everyday practices create multilayered meanings within the text. These elements not only convey information but also reflect notions of identity, belonging, and ideology.

When translating such cultural components, the translator must make decisions not only at the linguistic level but also at semantic and contextual levels. The translator's cultural knowledge, ideological orientation, and assumptions about the target audience directly influence the translation process. At times, choices may lean toward remaining faithful to the source culture, while in other cases, they may aim to adapt the content to the norms of the target culture. Each strategy can reshape the meaning, tone, and function of the text in the target language.

This study analyzes major challenges encountered in translating cultural codes through selected examples from contemporary Arabic novels and short stories, focusing on how translators respond to these challenges. It explores whether cultural references are preserved or transformed, and to what extent the original context, meaning, and aesthetic structure are maintained in the translated version. Furthermore, it evaluates how translation decisions are shaped in accordance with the cultural sensitivities and expectations of the target society.

In conclusion, in the translation of Arabic literary texts, the translator is not merely a conduit for transferring content from one language to another but functions as an active agent who interprets, reshapes, and reproduces cultural meaning. Therefore, in translation practices, attention must be paid to the function of cultural codes, the impact of translator interpretation, the preservation of contextual integrity, and the prevention of semantic shifts.

Keywords: Arabic Literature, Cultural Codes, Translator's Interpretation, Literary Translation, Foreignization, Domestication.

ARAPÇA EDEBÎ METİNLERDE KÜLTÜREL KODLAR VE ÇEVİRMEN YORUMUNUN ETKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Naci ÖZSOY
Bitlis Eren Üniversitesi
nozsoy@beu.edu.tr

Bu çalışma, Arapça edebî metinlerde yer alan kültürel kodların çeviri sürecinde nasıl biçimlendiğini ve çevirmenin bu kodlara yönelik yorumunun hedef dildeki metin üzerinde nasıl bir dönüşüm yarattığını incelemeyi amaçlamaktadır. Arap edebiyatı, tarihsel süreklilik ve toplumsal yapıyla iç içe geçmiş zengin bir kültürel arka plana sahiptir. Atasözleri, dini ve mitolojik göndermeler, geleneksel değerler, tarihsel olaylar ve gündelik yaşam pratikleri gibi öğeler, metnin anlam dünyasında derin katmanlar oluşturur. Bu unsurlar, yalnızca bilgi aktarmakla kalmaz; aynı zamanda kimlik, aidiyet ve ideoloji gibi kavramları da içerir.

Çevirmen, bu kültürel ögeleri hedef dile aktarırken sadece dil düzeyinde değil, aynı zamanda anlamsal ve bağlamsal düzeylerde de kararlar almak zorundadır. Çevirmenin sahip olduğu kültürel bilgi, ideolojik yönelimi ve hedef okuyucuya dair öngörüleri, çeviri sürecine doğrudan etki eder. Bu süreçte kimi zaman kaynak kültüre sadık kalma, kimi zaman da hedef kültüre yakınlaştırma yönünde stratejik tercihler yapılır. Bu tercihler, metnin anlamını, tonunu ve işlevini yeniden şekillendirebilir.

Çalışmada, klasik ve çağdaş Arap edebiyatına ait seçilmiş kıssa, roman ve hikâye örnekleri üzerinden kültürel kodların çevirisinde karşılaşılan başlıca sorunlar ve çevirmenin bu sorunlara nasıl müdahale ettiği analiz edilmektedir. Kültürel referansların korunması ya da dönüştürülmesi, bağlamın, anlamın ve estetik yapının hedef dilde ne ölçüde sürdürülebildiği incelenmektedir. Ayrıca, çeviri kararlarının hedef toplumun kültürel duyarlılıkları ve beklentileri doğrultusunda nasıl şekillendiği de değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, Arapça edebî metinlerin çevirisinde çevirmen, sadece kaynak metni hedef dile aktaran bir aracı değil, kültürel anlamları yeniden üreten, yorumlayan ve yönlendiren aktif bir özne konumundadır. Bu nedenle, çeviri süreçlerinde kültürel kodların işlevi, çevirmen yorumunun etkisi, bağlamsal bütünlüğün korunması ve anlam kaymalarının önlenmesi gibi hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Kültürel Kodlar, Çevirmen Yorumu, Edebi Çeviri, Yabancılaştırma, Yerelleştirme.

ARABIC LITTERATURE AND POSTCOLONIAL TRANSLATION APPROACHES: THE CASE OF PALESTINIAN NOVELS

Asst. Prof. Dr. Naci ÖZSOY
Bitlis Eren University
nozsoy@beu.edu.tr

This study examines the reflections of themes such as cultural identity, anti-occupation resistance, and colonialism—particularly prominent in Palestinian novels within Arabic literature—through the lens of postcolonial translation theories. Palestinian authors do not merely recount individual stories in their works; they also articulate collective memory, historical trauma, and the struggle for national identity through literature. In this context, the literary works of Palestinian writers are regarded not only for their aesthetic value but also as textual representations of political resistance and cultural existence.

However, the process of translating these works into other languages brings significant challenges regarding the preservation of their political and cultural contexts. During translation, the resistance discourse is often softened or neutralized, local cultural elements are generalized or universalized, and political references are diluted—practices that risk undermining the ideological depth of the original text. Thus, the translation process is not merely a linguistic transfer but also an ideological space where cultural identities and power relations are reconstructed.

This study analyzes the translation strategies employed in Palestinian novels in light of the translator's ideological stance, level of cultural awareness, and the political expectations of the target audience. Lawrence Venuti’s concept of the “visible translator” emphasizes that the translator is not a passive conduit but an active agent who shapes the text and considers its cultural and political dimensions. Similarly, Tejaswini Niranjana’s critique of “colonial translation” highlights that translation practices cannot be separated from their historical and political contexts.

In conclusion, this study argues that the translation of Palestinian novels is not only a literary endeavor but also a political and ethical act. The translator should be seen not as a passive transmitter, but as an active subject who sustains and reconstructs the cultural resistance embedded in the text. This approach brings to light a significant theoretical intersection between postcolonial theory and literary translation studies, encouraging a critical examination of the ideological dimensions of translation practices. In this regard, the study offers scholars—especially those engaged in translation studies—a new perspective that literary texts must be approached not only on a linguistic level, but also with attention to their historical, cultural, and political contexts. Cultural identity and resistance discourse should not be treated merely as "translatable content" but as “semantic structures to be preserved.

Keywords: Arabic Literature, Palestinian Novel, Postcolonial Translation, Cultural Identity, Resistance Discourse, Translation Politics.

ARAP EDEBİYATI VE POSTKOLONYAL ÇEVİRİ YAKLAŞIMLARI: FİLİSTİN ROMANLARI ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Naci ÖZSOY
Bitlis Eren Üniversitesi
nozsoy@beu.edu.tr

Bu çalışma, Arap edebiyatında özellikle Filistin romanlarında öne çıkan kültürel kimlik, işgal karşıtı direniş ve sömürgecilik temalarının çeviri süreçlerindeki yansımalarını postkolonyal teoriler çerçevesinde incelemektedir. Filistinli yazarlar, sadece bireysel hikâyeleri değil, aynı zamanda kolektif hafızayı, tarihsel travmaları ve ulusal kimlik mücadelesini edebiyat aracılığıyla ifade etmektedir. Bu bağlamda Filistinli yazarların eserleri, estetik yönlerinin ötesinde politik direnişin ve kültürel varoluşun metinsel temsilleri olarak değerlendirilmektedir.

Ancak bu eserlerin başka dillere çevrilme süreci, metinlerin politik ve kültürel bağlamlarının korunması açısından önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Çeviri esnasında direniş söyleminin yumuşatılması ya da nötralize edilmesi, yerel kültürel unsurların evrensel ifadelere dönüştürülerek özgün bağlamdan uzaklaştırılması ve siyasi göndermelerin silikleştirilmesi gibi uygulamalar, metnin ideolojik derinliğini zedeleyebilmektedir. Bu bağlamda, çeviri süreci yalnızca dilsel bir aktarım değil; aynı zamanda kültürel kimliklerin ve güç ilişkilerinin yeniden üretildiği ideolojik bir zemindir.

Çalışmada, Filistin romanlarının çevirilerinde tercih edilen stratejiler çevirmenin ideolojik yönelimi, kültürel farkındalık düzeyi ve hedef toplumun politik beklentileri doğrultusunda değerlendirilmekte ve çeviri kararlarının metnin anlam dünyasına etkileri irdelenmektedir. Lawrence Venuti'nin "görünür çevirmen" kavramı, çevirmenin edilgen bir aktarım aracı değil, metne yön veren ve kültürel-siyasi boyutu gözeten aktif bir özne olduğunu savunmaktadır. Benzer şekilde, Tejaswini Niranjana'nın "sömürgeci çeviri" eleştirisi, çeviri faaliyetinin tarihsel bağlamdan bağımsız düşünülemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, Filistin romanlarının çevirisinin yalnızca edebî bir faaliyet değil, aynı zamanda politik ve etik boyutlar taşıyan bir eylem olduğunu öne sürmekte; çevirmenin pasif bir aktarım aracı değil, metnin kültürel direnişini sürdüren ve yeniden inşa eden aktif bir özne olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, postkolonyal teori ile edebi çeviri çalışmalarının kesiştiği önemli bir kuramsal alanı görünür kılmakta ve çeviri eyleminin ideolojik yönünü tartışmaya açmaktadır. Bu çerçevede, özellikle çeviriyle ilgilenen akademisyenlere, edebi metinlerin sadece dil düzeyinde değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve politik bağlamlarıyla birlikte ele alınması gerektiği yönünde bir perspektif sunulmaktadır. Çeviri çalışmalarında kültürel kimlik ve direniş söylemi gibi öğelerin sadece "aktarılabilir içerik" değil, aynı zamanda "korunması gereken anlam yapıları" olduğu unutulmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Filistin Romanı, Sömürgecilik Sonrası Çeviri, Kültürel Kimlik, Direniş Söylemi, Çeviri Politikaları.

FORENSIC LINGUISTICS: IN PURSUIT OF LINGUISTIC FINGERPRINTS

Lecturer Nadezda ERYILDIZ M.A. (FU Berlin)
Atatürk University, School of Foreign Languages
nadezda.e@grv.atauni.edu.tr

Forensic linguistics is a specialized field that brings together various branches of science and requires advanced expertise in linguistics as well as other related disciplines. Forensic linguistics, which analyzes linguistic patterns to clarify important legal questions, involves not only the analysis of written documents, such as threat and blackmail messages, but also the identification of a caller via communication channels or the assessment of the reliability of witness statements. Accordingly, linguists often work with handwritten notes, emails, SMS texts, transcripts of telephone conversations and other documents that may play a role in legal disputes.

In criminalistics, linguistic analysis plays a decisive role. It helps experts solve mysteries and find clues in criminal investigations. Linguistic methods are used to analyze and interpret texts that may serve as evidence in cases involving fraud, blackmail and even terrorist threats. Therefore, the work of linguistic experts is crucial for deciphering the hidden meanings embedded within communicative messages.

Recognizing linguistic patterns is a central aspect of forensic linguistics, involving the identification and analysis of specific features within language. Such patterns may range from word choice to sentence structure and are often important in identifying the author of a text or confirming the authenticity of a statement. Experts use a variety of methods, such as frequency analysis and the examination of stylistic features, to identify individuals based on their linguistic characteristics.

The expression “linguistic fingerprint” is based on the fact that each person has a unique way of using language that distinguishes them from others. This unique use of language can be seen as a kind of “fingerprint” that enables texts or speech to be attributed to a particular person. In this context, word choice, syntax and grammar, stylistic features, spelling and punctuation, thematic emphasis and idiosyncratic expressions are particularly the subject of study.

The aim of this paper is to raise awareness of the significance of forensic linguistics from both linguistics and legal perspectives and to offer an overview of the field’s methods and applications.

Keywords: Forensic linguistics, Criminalistics, Linguistic patterns, Linguistic fingerprinting, Linguistic analysis.

ADLİ DİLBİLİM: DİLSEL PARMAK İZİNİN PEŞİNDE

Öğr. Gör. Nadezda ERYILDIZ, M.A. (FU Berlin)
Atatürk Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu
nadezda.e@grv.atauni.edu.tr

Adli dilbilim, çeşitli bilim dallarını bir araya getiren bir uzmanlık alanıdır ve ilgili diğer disiplinlerle birlikte dilbilim alanında da derin bir yetkinliği gerektirir. Önemli hukuki soruları açıklığa kavuşturmak için dil kalıplarını inceleyen adli dilbilimin faaliyet alanı, yalnızca tehdit ve şantaj mesajları gibi yazılı belgelerin analizini değil, aynı zamanda iletişim araçları vasıtasıyla bir başkasını arayan kişinin kimliğini belirlemeyi veya tanık beyanlarının güvenilirliğini değerlendirmeyi de kapsar. Bu doğrultuda dilbilimciler genellikle el yazısı notlar, e-postalar, SMS mesajları, telefon konuşmalarının dökümleri ve hukuki anlaşmazlıklarda rol oynayabilecek diğer belgeler üzerinde çalışırlar.

Kriminalistikte dilsel analiz, belirleyici bir role sahiptir. Uzmanların çözülmemiş gizemleri çözmelerine ve ceza soruşturmalarında ipuçlarını bulmalarına yardımcı olur. Dilbilimsel yöntemler; dolandırıcılık, şantaj ve hatta terör tehdidi vakalarını aydınlatmak için delil olabilecek metinleri analiz etmek ve yorumlamak için kullanılır. Bu nedenle, dilbilim uzmanlarının çalışmaları, iletişimsel mesajların içerisinde saklı olan gizli anlamları deşifre etmek için olukça önemlidir.

Dil kalıplarını tanıma; dildeki belirli özellikleri tanımlama ve analiz etmekle ilgilenen adli dilbilimin merkezi yönüdür. Bu tür kalıplar, kelime seçiminden cümle yapısına kadar değişebilir ve genellikle metnin yazarının belirlenmesinde veya bir ifadenin gerçekliğinin teyit edilmesinde önem arz eder. Uzmanlar, dilsel niteliklerine dayanarak kişileri tespit etmek için frekans analizi ve stilistik özelliklerin incelenmesi gibi çeşitli metotlar kullanır.

“Dilsel parmak izi” ifadesi de her kişinin kendisini diğerlerinden ayıran benzersiz bir dil kullanım biçimine sahip olmasına dayanmaktadır. Dilin bu benzersiz kullanımı, metinlerin veya konuşmanın belirli bir kişiye özgülenmesini mümkün kılan bir tür “parmak izi” olarak görülebilir. Bu kapsamda bilhassa kelime seçimi, sözdizimi ve dilbilgisi, üslup özellikleri, yazım ve noktalama işaretleri, tematik vurgular ve kendine özgü ifadeler inceleme konusunu oluşturur.

Bu bildirinin amacı; adli dilbilimin hem dilbilim hem de hukuk bilimi perspektifinden önemine ilişkin farkındalık yaratmak ve bu alanın metot ve uygulamaları hakkında bir bakış açısı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Adli dilbilim, Kriminalistik, Dil kalıpları, Dilsel parmak izi, Dilsel analiz.

MNEMONICS IN THE DIGITAL AGE: MNEMIC ACTIVITY IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES

Senior Lecturer Nadezhda Alekseevna ANANIEVA
Diplomatic Academy of the Ministry of Foreign Affairs of Russia
magiegift@yahoo.com

The article examines the use of mnemonics, defines mnemonics, and identifies the types of mnemonics most suitable for studying foreign languages by adult students, taking into account the influence of digital technologies. The author focuses on the possibility of improving students' mnemonic abilities when studying foreign languages.

This study focuses on the specifics of adult mnemic activity in learning foreign languages in the era of total digitalization and the use of various multimedia learning tools. It analyzes in detail the role of mnemonics in the learning process and provides examples of mnemonic techniques traditionally used by teachers and students and examples of mnemonics that differ from well-known methods of memorization. The article presents the problem of memorizing the sequence of information presentation and storing information in memory for a long period in order to extract it at any appropriate moment.

As digital technologies have been actively incorporated into all spheres of life recently, including education, here we set the task to analyze their impact on studying and memorization processes, as well as to determine the place of mnemonics in these processes. To solve this problem, we strive to answer the following questions: 1) what digital technologies are available to students; 2) what tools students use with enthusiasm; 3) how to increase motivation to memorize and process information independently, rather than using digital technologies unnecessarily to complete a study assignment; 4) how to find a balance between voluntary and involuntary memorization during the lesson; 5) how we integrate mnemonic techniques into digital technologies.

Within the framework of the article, the author examines the use of digital technologies in combination with the use of mnemonic techniques in the process of studying foreign languages, identifies the advantages and disadvantages of digital technologies in the process, points out the importance of increasing students' motivation to do work independently, and draws conclusions about the effectiveness of integrating mnemonic techniques into digital technologies and the effectiveness of mnemonics in general; the article presents the most convenient mnemonic techniques used during the lesson. The author also suggests using some new terms.

When considering the problem this article is devoted to, the author relies on practical experience, data from open sources, and scientific literature.

Keywords: mnemonics, foreign languages, adults, digital technologies, memory

МНЕМОТЕХНИКА В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ: МНЕМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРИ ИЗУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

старший преподаватель Надежда Алексеевна Ананьева
Дипломатическая академия МИД России
magiegift@yahoo.com

В статье рассматривается вопрос применения мнемотехники, одной из древнейших практик, используемых людьми как в повседневной жизни, так и в процессе обучения, даётся определение мнемотехнике (мнемонике), а также устанавливаются виды мнемотехники, наиболее подходящие для изучения иностранных языков взрослыми учащимися с учётом влияния цифровых технологий. Автор делает акцент на возможности улучшить мнемические способности студентов при изучении лексики и грамматики иностранных языков, а также в процессе освоения навыков устного перевода.

В данном исследовании особое внимание уделено специфике мнемической деятельности взрослых при изучении иностранных языков в эпоху тотальной цифровизации и использования различных мультимедийных средств обучения. Автор тщательно анализирует роль мнемоники в процесса обучения и приводит не только примеры мнемотехнических приёмов, традиционно применяемых преподавателями и студентами, но и примеры мнемотехники, отличающейся от общеизвестных способов запоминания. В статье представлена проблема запоминания информации, запоминания последовательности изложения информации и сохранение информации в памяти на длительный период с целью её дальнейшего извлечения в том случае, когда эта информация понадобится.

В связи с тем, что в последнее время цифровые технологии активно внедряются во все сферы жизни, включая и образование, в данной работе мы ставим задачу проанализировать их влияние на процессы обучения и запоминания, а также определить место мнемотехники в данных процессах. Для решения этой задачи мы попытаемся ответить на следующие вопросы: 1) какие цифровые технологии доступны студентам; 2) какие средства студенты используют (охотно используют); 3) как повысить мотивацию запоминать и самостоятельно обрабатывать информацию, а не пользоваться без необходимости цифровыми технологиями для выполнения учебного задания; 4) как найти баланс между произвольным и непроизвольным запоминанием учебной информации во время урока; 5) как мы встраиваем мнемотехнические приёмы в цифровые технологии.

В рамках статьи автор рассматривает применение цифровых технологий в сочетании с использованием мнемотехнических приёмов в процессе изучения иностранных языков, выявляет достоинства и недостатки применения цифровых технологий в процессе обучения, указывает на важность повышения мотивации студентов к выполнению работы самостоятельно, делает выводы относительно эффективности интеграции мнемотехнических приёмов в цифровые технологии и результативности мнемотехники в целом; вместе с тем в статье представлены наиболее удобные для использования во время урока приёмы мнемоники. По ходу исследования автор также предлагает использование некоторых новых терминов.

При рассмотрении проблемы, которой посвящена данная статья, автор опирается на практический опыт, данные из открытых источников и научную литературу.

Ключевые слова: мнемоника, иностранные языки, взрослые, цифровые технологии, память

ON THE TRANSLATION OF ONE BAYT OF PRE-ISLAMIC ARABIC POET IMRU' AL-QAYS

Master of Arts (MA) Narmin SADYKHOVA
University Paris 8 Laboratoire ArScAn Archéologies et Sciences de l'Antiquité
narmin201@gmail.com

In one of the *qasīdas* (poems) of the pre-Islamic poet Imru' al-Qays (d. ca. 550), there is a *bayt* (verse) that contains the word *zabūr*. Over time, the meaning of this term has varied, leading to different interpretations in translations of the verse. The aim of this study is to define what meaning Imru' al-Qays himself intended when he used the word.

As the part of this study, different translations of the verse made by Western scholars were examined and compared. To explore the meaning of the term, the medieval Arabic sources were used as well as western dictionaries and encyclopedias. The collected information made it possible to trace the development of the term *zabūr* over time. The analysis revealed that the word has several meanings, namely: book, scripture, psalms, the Syriac or Hebrew languages, writing, and also a cursive form of the South Arabian monumental script known as *musnad*. The latter meaning of *zabūr* was discovered in the middle of the 20th century by the Arab scholar Muḥammad ʻAlī Mādūn (1933–2022).

The analysis of the translations, along with the evolution of the term *zabūr*, revealed that its meaning has varied depending on the historical and cultural context, as well as on the availability of sources to scholars. Over time, as new evidence emerged containing references to *zabūr*, the term acquired new meanings.

Thus, the differences in translations are not due to the multiple meanings of the term itself, but rather to the meanings that were known to the translators. In the earlier stages of translation, a religious interpretation of *zabūr* prevailed, and the term was commonly translated as "psalms". Later studies, including the work of Muḥammad ʻAlī Mādūn, identified another possible meaning of the term as a type of South Arabian script. Most likely it is the meaning intended by the poet Imru' al-Qays in his *qasīda*.

As a result of this study, it can be concluded that, by using the term zabūr, Imru' al-Qays was not referring to its religious meaning (such as "psalms" or "sacred scripture"), but rather to a specific form of ancient Arabian script. The use of *zabūr* together with the word *ḫaṭṭ* ("line", "handwriting" or "script") indicates that the term refers to a form of writing rather than a religious text. The reference to *zabūr* as a form of writing in poetry highlights the importance of written tradition in pre-Islamic Arabian society.

Keywords: *zabūr*, translation, Imru' al-Qays, pre-Islamic poetry

О ПЕРЕВОДЕ ОДНОГО БЕЙТА ДОИСЛАМСКОГО АРАБСКОГО ПОЭТА ИМРУЛЬКАЙСА

магистр искусств Нармин Садыхова
Университет Париж 8 ArScAn – Лаборатория археологии и древних наук
narmin201@gmail.com

В одной из *ḳaṣīd* доисламского арабского поэта Имрулькайса (ум. ок. 550) встречается *бейт*, содержащий слово *забӯр*. С течением времени значение данного термина варьировалось, что приводило к его различной интерпретации при переводе *бейта*. Таким образом, цель настоящего исследования выяснить – какой смысл вкладывал в это слово сам Имрулькайс.

В рамках проведенного исследования были сопоставлены переводы данного *бейта*, выполненные западными учеными. Для анализа значения термина были использованы сведения, содержащиеся в средневековых арабских источниках, а также в западных словарях и энциклопедиях. Собранные данные позволили проследить эволюцию термина *забӯр*. Анализ показал, что это слово имеет несколько значений: книга, писание, псалмы, сирийский или еврейский языки, письменность, а также курсивная форма южноаравийской монументальной письменности *муснад*. Последнее значение *забӯра* было открыто в середине 20 века арабским ученым Муḥаммадом ʿАлӣ Мādӯном (1933–2022).

В результате анализа переводов, а также эволюции термина *забӯр*, стало очевидно, что значение слова варьировалось в зависимости от историко-культурного контекста и доступности источников для ученых. Иными словами, с течением времени, по мере обнаружения новых данных, в которых появлялась информация о *забӯре*, этот термин приобретал новое значение.

Таким образом, различие в переводах связано не с многозначностью самого термина, а с известными переводчикам значениями слова. На ранних этапах перевода доминировала религиозная трактовка слова *забӯр*: соотвественно, это слово переводили как «псалмы». Более поздние исследования, включая труды Муḥаммада ʿАлӣ Мādуна, обнаружили еще одно значение этого слова – разновидность южноаравийской письменности. Судя по всему, именно это значение имел в виду поэт Имрулькайс в своей *ḳaṣīde*.

В результате проведенного исследования можно сделать вывод, что Имрулькайс, употребляя термин *забӯр*, имел в виду не религиозное значение термина (псалмы или писание), а конкретную форму древнеаравийской письменности, потому что слово *забӯр* употреблено в бейте в сочетании со словом *ẖaṭṭ* (почерк), которое конкретизирует его значение. Использование в стихах письменности *забӯр* демонстрирует важное значение письменной традиции в доисламском обществе Аравии.

Ключевые слова: *забӯр*, перевод, Имрулькайс, доисламская поэзия

INTERNATIONALISMS IN TRANSLATIONAL SPECIAL DICTIONARIES (BASED ON A MULTILINGUAL TERMINOLOGICAL DICTIONARY ON CONSTRUCTION)

Doctor of Sciences in Philology, Professor Nasima Saetovna SHARAFUTDINOVA
Ulyanovsk State Technical University
nassima@mail.ru

Equivalent translation of foreign-language terms in technical texts is one of the main problems of translation activity. In this regard, the issue of standardization and interlingual unification of technical terms is relevant. The interlingual unification of terms also serves to improve the quality of translation dictionaries. International terms play an important role in solving these important problems. This research is devoted to the study of the number of internationalisms in modern industry terminology. The material for the study was the multilingual "Terminological Dictionary of Construction in 12 Languages".

Internationalisms are worldwide recognizable words that function in the same meaning in at least three unrelated languages and have a common external form (common root), taking into account graphic, phonetic and grammatical adaptation in a specific recipient language. Internationalism arises in one language to name a scientific concept and is borrowed by other languages.

When analyzing the multilingual construction dictionary, it was found that its vocabulary (word list) consists of 5303 terms. The head term in each dictionary entry is a term from Russian construction terminology, followed by a brief definition of the term in Russian, and the head Russian term is followed by a column of equivalents in Bulgarian, Czech, German, Hungarian, Mongolian, Polish, Romanian, Serbo-Croatian, Spanish, English and French. Of the 5,303 terminological units in the dictionary, 1,236 terms are international. It is approximately 23.29% of the total number of terms in the dictionary. Thus, almost a quarter of the terms in this dictionary are internationalisms. However, the construction terminology of not every language contains 1236 (23.9%) international terms. Thus, 447 internationalisms have been identified in Russian construction terminology, which is 8.5% of the construction terms of the Russian language presented in this dictionary. In the construction terminology of the German language, the number of internationalisms is greater, namely 679 terminological units, which is 12.8% of the total number of German construction terms. In the construction terminology of the English language, 763 internationalisms (14.4%) were identified in the analyzed dictionary. It should be noted that the dictionary also contains terms that are international in all 12 languages (for example: stylobate), and terms that are internationalisms in 11 languages, except for the Mongolian language (for example: sgraffito, pyramid).

In our opinion, the functioning of a significant number of international terms in industry terminology is explained by a number of reasons. One of the reasons is economic integration, which requires specialists in a certain industry, in particular, the construction, to use a common terminology to ensure successful communication between specialists from different countries. The next reason is the desire of specialists to use the lexical material of well-known languages that are convenient for naming scientific concepts, for example, Greek and Latin.

Internationalisms contribute to the international standardization and unification of terms, thereby facilitating effective professional communication between specialists from different countries, international exchange of information and cooperation in the global construction industry.

Keywords: term, internationalism, construction terminology, technical translation, foreign language equivalent.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМЫ В ПЕРЕВОДНЫХ СПЕЦИАЛЬНЫХ СЛОВАРЯХ (НА ПРИМЕРЕ МНОГОЯЗЫЧНОГО ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОГО СЛОВАРЯ ПО СТРОИТЕЛЬСТВУ)

доктор филологических наук, профессор Насима Саетовна Шарафутдинова
Ульяновский государственный технический университет
nassima@mail.ru

Равноценный перевод иноязычных терминов в технических текстах – одна из главных проблем переводческой деятельности. В связи с этим является актуальным вопрос о стандартизации и межъязыковой унификации технических терминов. Межъязыковая унификация терминов служит также повышению качества переводных словарей. В решении этих важных проблем большую роль играют интернациональные термины. Данное исследование посвящено изучению количества интернационализмов в современной отраслевой терминологии. Материалом для исследования послужил многоязычный «Терминологический словарь по строительству на 12 языках». Интернационализмы – это международно узнаваемые слова, которые функционируют в одном значении не менее чем в трех неродственных языках и имеют общую внешнюю форму (общий корень) с учётом графической, фонетической и грамматической адаптации в конкретном языке-реципиенте. Интернационализм возникает в одном языке для наименования научного понятия и заимствуется другими языками.

При анализе многоязычного строительного словаря было установлено, что его словник состоит из 5303 заглавных терминов. В качестве заглавного термина в каждой словарной статье выступает термин русской строительной терминологии, далее следует краткая дефиниция термина на русском языке, к заглавному русскоязычному термину приводятся столбиком эквиваленты на болгарском, чешском, немецком, венгерском, монгольском, польском, румынском, сербскохорватском, испанском, английском и французском языках. Из 5303 терминологических единиц словника 1236 терминов являются интернациональными, что составляет примерно 23,29% от общего числа терминов словника. Таким образом, почти четверть терминов в данном словаре являются интернационализмами. Однако строительная терминология не каждого языка содержит 1236 (23,9%) интернациональных терминов. Так, в русской строительной терминологии выявлено 447 интернационализмов, что составляет 8,5% строительных терминов русского языка, представленных в данном словаре. В строительной терминологии немецкого языка количество интернационализмов больше, а именно 679 терминологических единиц, что составляет 12,8% от общего количества немецких строительных терминов. В строительной терминологии английского языка в анализируемом словаре выявлено 763 интернационализма (14,4%). Следует заметить, что в словаре выявлены также термины, которые являются интернациональными во всех нами исследуемых 12 языках (например: стилобат), найдены термины, которые являются интернационализмами в 11 языках, кроме монгольского языка (например: сграффито, пирамида).

На наш взгляд, функционирование значительного количества интернационализмов в отраслевой терминологии объясняется рядом причин. Одной из причин является экономическая интеграция, при которой между специалистами определенной отрасли, в частности строительства, появляется необходимость использования единой терминологии для обеспечения успешного общения специалистов из различных стран. Следующая причина – желание специалистов использовать лексический материал известных языков, удобных для наименования научных понятий, например, греческого и латинского.

Интернационализмы способствуют международной стандартизации и унификации терминов, тем самым благоприятствуют эффективной профессиональной коммуникации между специалистами различных стран, международному обмену информацией и сотрудничеству в глобальной строительной индустрии.

Ключевые слова: термин, интернационализм, строительная терминология, технический перевод, иноязычный эквивалент.

THE CHARACTERISTIC OF THE FORMATION OF READING TASTE OF MODERN STUDENTS AND METHODS OF FAMILIARIZATION WITH TEXTS OF FICTION IN THE DIGITAL GENERATION

PhD, Associate Professor Nataliya GETMANENKO
Charles University in Prague, Department Methodology of Teaching and Russian Language Teaching
ngetmanenko@pedf.cuni.cz

The report is devoted to the peculiarities of the formation of reading taste of modern students in the digital age. Based on a survey of European high school and college students conducted in 2023-2024, the author addresses the importance of the pedagogical problem of forming a culture of search and reading taste of modern students. A comparative analysis of the results of our survey, regarding modern trends in the preferences of choice of literature for reading among modern youth, with other results obtained by our colleagues is given. See publications by A.G. Adrshina, E.A. Fedorova, Yu.A. Parfenova (2023), L.F. Borusyak (2010), N. Getmanenko, L. Rozboudova (2024). R.Elinka, E.A. Vasilyeva (2019) and others.

Another aspect of the presentation is the different ways of getting acquainted with the texts of fiction today. It is supposed to consider the peculiarities of the listener's perception of sounding texts (audiobooks), which are gaining more and more popularity recently. The researcher addresses the problem of perception and analysis of the spoken text – listening and the role and influence of the speaker on the primary perception and understanding of the text of fiction by the listener.

Another relevant way of getting acquainted with the text is reading it from electronic media. The author discusses the perception and depth of understanding of literary texts when reading them from screens. Along with many other researchers (Lindström, Andersson), the author draws attention to the quality of the process of assimilation and penetration into the idea of the writer creating his text. We are faced with the problem of interaction between the author as the creator of the text and the reader as a like-minded person or simply a careless student who does not delve deeply into the meaning of the text.

In both the first and second cases, the researcher relies on the hermeneutic approach (G. Bogin), i.e. the question arises of an adequate understanding of the author’s intention and its interpretation by the reader or reciter of the text.

The pedagogical aspect of the speech is the modern role of reading as a type of speech activity in teaching foreign languages in the era of digitalization. Methodologists classify listening and reading text from the screen as modern teaching methods. The author reflects on how these new ways of getting acquainted with texts affect the psyche of students, help or slow down the process of learning foreign languages.

Keywords: development of reading taste, audio books, text perception, hermeneutic approach, reading, survey.

ОСОБЕННОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОГО ВКУСА СОВРЕМЕННЫХ УЧАЩИХСЯ И СПОСОБЫ ОЗНАКОМЛЕНИЯ С ТЕКСТАМИ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ

к.п.н., доцент Наталия Гетьманенко
Карлов университет в Праге, кафедра методики преподавания и обучения русскому языку
natalia.getmanenko@pedf.cuni.cz

Доклад посвящен особенности формирования читательского вкуса современных учащихся в цифровую эпоху. На основе проведенного в 2023-2024 гг. опроса европейских учащихся старшей и высшей школы автор обращается к значимости педагогической проблемы формирования культуры поиска и читательского вкуса современных учащихся. Приводится сравнительный анализ результатов нашего опроса, относительно современных тенденций в предпочтении выбора литературы для чтения у современной молодежи, с другими результатами, полученными нашими коллегами. См. публикации А.Г.Адршиной, Е.А.Федоровой, Ю.А.Парфеновой (2023), Л.Ф.Борусяк (2010), Н.Гетьманенко, Л.Розбоудовой (2024). Р.Елинкой, Е.А. Васильевой (2019) и др.

Другой аспект выступления – разные способы ознакомления с текстами художественной литературы в наши дни. Предполагается рассмотреть особенности восприятия слушателем звучающих текстов (аудиокниги), которые набирают все большую популярность в последнее время. Исследователь обращается в проблеме восприятия и анализа звучащего текста – аудированию, его роли и влиянию диктора на первичное восприятие и понимание текста художественной литературы слушателем.

Еще один актуальный способ знакомства с текстом – это его чтение с электронных носителей. Автор рассуждает о восприятии и глубине понимания художественных текстов при их чтении с экранов. Наряду с многими другими исследователями (Lindström, Andersson) автор обращает внимание на качество процесса усвоения и проникновения в замысел писателя, создающего свой текст. Перед нами проблема взаимодействия автора как создателя текста и читателя как единомышленника или просто нерадивого учащегося, не вникающего глубоко в смысл текста.

И в первом, и во втором случае исследователь опирается на герменевтический подход (Г.Богин), т.е. встает вопрос адекватного понимания замысла автора и его интепретация читателем или чтецом текста.

Педагогический аспект выступления – современная роль чтения как вида речевой деятельности при обучении иностранным языкам в эпоху цифровизации. Аудирование и чтение текста с экрана методисты относят к современным способам обучения. Автор размышлят, как эти новые способы знакомства с текстами влияют на психику учащихся, помогают или замедляют процесс изучения иностранных языков.

Ключевые слова: формирование читательского вкуса, аудиокниги, восприятие текста, герменевтический подход, чтение, опрос

TEACHING TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS TO IDENTIFY AND INTERPRET METAPHORS IN ENGLISH-LANGUAGE TEXTS ON DIGITAL FORENSICS

PhD in Philology, Associate Professor Natalja Nikolaevna NIKOLAEVA
Bauman Moscow State Technical University, Department of Linguistics (L2)
nnn55n73@mail.ru

Conceptualizing the field of digital forensics from a metaphorical perspective can contribute to a deeper understanding of cybersecurity discourse and developing new approaches to cyber defense in the global information space. English-language texts in the field of digital forensics contain a wide range of metaphors, among which the most common are those related to military and other conflicts, as well as protectionist, spatial, biological, medical, marketing, and financial metaphors. Since metaphorical understanding of the world is an immanent property of human thinking, and metaphors permeate the entire language, they are familiar and largely unconscious to native English speakers. However, for students studying English for specific purposes (ESP), identifying, perceiving and interpreting metaphors in professional texts poses certain difficulties.

The aim of this work is to analyze a conceptual and interpretative approach to teaching Russian-speaking students how to identify and interpret (translate) metaphors in English-language authentic scientific and professional texts on digital forensics. Four metaphorical conceptual categories are formulated that have proven their efficiency for interpreting professional texts: “struggle” (based on the metaphor of war), “heterogeneity” (a metaphor of biological diversity), “safe behavior” (a marketing metaphor) and “cyber health” (a metaphor of individual and public health).

The implementation of this approach for working with students studying cybersecurity at Bauman Moscow State Technical University demonstrates that students have become much better at identifying metaphors and interpreting them correctly, while intelligently explaining and translating both separate sentences and entire texts. This also proliferates the development of the students’ reading skill in English. Moreover, group discussions of English-language metaphorical concepts of cybersecurity contribute to the promotion of various professional concepts, which might improve counteraction to cybercrime. In our opinion, it is extremely useful for shaping a specialist’s thinking abilities.

Keywords: English for specific purposes, reading skills, digital forensics, cybersecurity, conceptual metaphor, conceptual and interpretative approach

ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА ВЫЯВЛЕНИЮ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ МЕТАФОР В АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ТЕКСТАХ ИЗ ОБЛАСТИ ЦИФРОВОЙ КРИМИНАЛИСТИКИ

кандидат филологических наук, доцент Наталья Николаевна Николаева
ФГАОУ ВО «Московский государственный технический университет имени Н.Э. Баумана (национальный исследовательский университет)», кафедра Л2
nnn55n73@mail.ru

Концептуализация области цифровой криминалистики с метафорической точки зрения может способствовать более глубокому пониманию дискурса кибербезопасности и созданию новых подходов киберзащиты в глобальном информационном пространстве. Англоязычные тексты из области цифровой криминалистики (digital forensics) содержат широкий спектр метафор, среди которых наиболее часто встречаются метафоры, связанные с военными и другими видами конфликтов, а также протекционистские, пространственные, биологические, медицинские, маркетинговые и финансовые метафоры. Поскольку метафорическое осмысление мира является имманентным свойством человеческого мышления, а метафоры пронизывают всю плоть языка, они привычны и в основном не осознаваемы для носителей английского языка. Однако для студентов, изучающих специализированный английский язык, выявление, восприятие и интерпретация метафор в профессиональных текстах вызывают определенные трудности.

Целью данной работы является анализ концептуально-интерпретативного подхода к обучению русскоязычных студентов выявлению и интерпретации (переводу) метафор в англоязычных неадаптированных научно-профессиональных текстах из области цифровой криминалистики. Сформулированы четыре метафорические концептуальные категории, доказавшие свою эффективность при интерпретации профессиональных текстов: «борьба» (в основе – метафора войны), «гетерогенность» (метафора биологического разнообразия), «безопасное поведение» (маркетинговая метафора) и «киберздоровье» (метафора индивидуального и общественного здоровья).

Опыт реализации данного подхода в МГТУ им. Н.Э. Баумана в группах студентов, обучающихся по специальности «Безопасность информационных технологий в правоохранительной сфере» на основе неадаптированных академических текстов, продемонстрировал, что студенты стали значительно лучше выявлять метафоры и корректно их толковать, при этом разумно объясняя и переводя смысл высказывания и всего текста, что пролиферировало отработку навыка чтения англоязычных текстов. Более того, групповые обсуждения англоязычных метафорических концептов в сфере кибербезопасности способствовали выдвижению и формулированию различных профессиональных концепций по улучшению противодействия киберпреступности, что, на наш взгляд, чрезвычайно полезно для формирования мышления специалиста.

Ключевые слова: английский язык для специальных целей, навык чтения, цифровая криминалистика, кибербезовасность, концептуальная метафора, концептуально-интерпретативный подход

ALIAGHA VAHID AND THE POETICAL BRIDGE TO WORLD LITERATURE: A LOOK AT TRANSLATIONAL ACTIVITY

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor Nazile ABDULLAZADEH
Azerbaijan State Pedagogical University
nazile.s.m.d@mail.ru

The 20th century Azerbaijani literature has gone through a rich and multifaceted development, and its representatives have built a literary bridge between classical traditions and modernity. The ghazal poet of the period, who added a national spirit to classical poetry, Aliaga Vahid, not only continued the tradition of classical poetry with his ghazals and satirical poems, but also expanded the boundaries of national literature with his translation activities and built a bridge to world literature with his original style and poetic presentation. His poetic translations of medieval Azerbaijani literature and classical Eastern poetry instill artistic and aesthetic values in the Azerbaijani reader.

When we look at Aliaga Vahid's translation activities, we can clearly see not only the poet's poetic taste and language mastery, but also the “poetic bridge” he created between the works he translated and national poetry. This bridge, on the one hand, presents the values of Eastern poetry in the context of national literature, and on the other hand, demonstrates the possibilities of Azerbaijani poetry. In this sense, to systematically analyze Aliaga Vahid's translation activity, to examine the artistic and poetic features of the works he translated is to reveal what kind of aesthetic relationship he established between the world and Azerbaijani poetry through translation.

Aliaga Vahid's translation choices confirm that he translated not only the works of famous poets, but also works with poetic spirit, philosophical content and high artistic value. Through these translations, the Azerbaijani reader both became acquainted with world poetry and the universal expressive power of classical poetic forms was once again confirmed. The poet's translations are not just technical language translations, but examples of true poetic interpretation. He “rewrites” each poem he translates, as if adapting it to the Azerbaijani literary environment.

Vahid did not view translation only as a means of transmitting meaning through language, but rather valued this work as a form of poetic creativity. While remaining faithful to the classical poetic form, his translations also reveal the subtleties and artistic possibilities of the Azerbaijani language.

Vahid's translation activity, on the one hand, served to enhance literary taste and translation culture, and on the other hand, it created a deep and natural connection between Azerbaijani poetry and world literature.

Keywords: literary translation, Aliaga Vahid, interpretation, poetic burden, classical tradition

ƏLİAĞA VAHİD VƏ DÜNYA ƏDƏBİYYATINA POETİK KÖRPÜ: TƏRCÜMƏ FƏALİYYƏTİNƏ BAXIŞ

ped.ü.f.d., dosent Nazilə Abdullazadə
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
nazile.s.m.d@mail.ru

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı zəngin və çoxşaxəli inkişaf yolu keçmiş, bu ədəbiyyatın nümayəndələri klassik ənənələrlə müasirlik arasında ədəbi körpü qurmuşlar. Dövrün qəzəl şairi, klassik şeirə milli ruh qatan Əliağa Vahid yalnız qəzəlləri, satirik şeirləri ilə klassik poeziya ənənəsini davam etdirməmiş, tərcüməçilik fəaliyyəti ilə də milli ədəbiyyatın sərhədlərini genişləndirmiş, orijinal üslubu və poetik təqdimi ilə dünya ədəbiyyatına körpü salmışdır. Onun orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı və klassik Şərq poeziyasından etdiyi poetik tərcümələr Azərbaycan oxucusuna bədii-estetik dəyərlər aşılayır.

Əliağa Vahidin tərcümə fəaliyyətinə nəzər saldıqda şairin yalnız poetik zövqünü və dil ustalığını deyil, həm də tərcümə etdiyi əsərlərlə milli poeziya arasında yaratdığı "poetik körpü"nü aydın şəkildə görə bilirik. Bu körpü, bir tərəfdən, Şərq poeziyasının dəyərlərini milli ədəbiyyat müstəvisində təqdim edir, digər tərəfdən isə Azərbaycan şerinin imkanlarını nümayiş etdirir. Bu mənada Əliağa Vahidin tərcüməçilik fəaliyyətini sistemli şəkildə təhlil etmək, onun tərcümə etdiyi əsərlərin bədii və poetik xüsusiyyətlərini araşdırmaq tərcümə yolu ilə dünya və Azərbaycan poeziyası arasında necə bir estetik münasibət qurduğunu ortaya çıxarmaqdır.

Əliağa Vahidin tərcümə seçimləri təsdiq edir ki, o, yalnız məşhur şairlərin əsərlərini deyil, həm də poetik ruhu, fəlsəfi məzmunu və yüksək bədii dəyəri olan əsərləri tərcümə etmişdir. Bu tərcümələr vasitəsilə Azərbaycan oxucusu həm dünya poeziyası ilə tanış olur, həm də klassik poeziya formalarının universal ifadə gücü bir daha təsdiqlənirdi. Şairin tərcümələri sırf texniki dil çevirməsi yox, əsl poetik interpretasiya nümunələridir. O, tərcümə etdiyi hər bir şeiri sanki Azərbaycan ədəbi mühitinə uyğunlaşdıraraq "yenidən yazır".

Vahid tərcüməyə yalnız dil vasitəsilə mənanı ötürmək kimi baxmamış, bu işi poetik yaradıcılığın bir forması kimi dəyərləndirmişdir. Onun tərcümələri klassik poetik formaya sadiq qalmaqla bərabər, həm də Azərbaycan dilinin incəliklərini və bədii imkanlarını üzə çıxarır.

Vahidin tərcüməçilik fəaliyyəti bir tərəfdən ədəbi zövq və tərcümə mədəniyyətinin yüksəlməsinə xidmət etmişsə, digər tərəfdən Azərbaycan poeziyası ilə dünya ədəbiyyatı arasında dərin və təbii bir əlaqə yaratmışdır.

Açar sözlər: bədii tərcümə, Əliağa Vahid, interpretasiya, poetik yük, klassik ənənə

A. S. PUSHKIN IN THE POETRY AND PROSE OF RUSSIAN POET MARINA TSVETAEVA

PhD in Philology Nigar ALIYEVA
ANAS Institute of Literature named after Nizami Ganjavi
nigaraliyeva83a@gmail.com

The famous poet, prose writer, translator Marina Ivanovna Tsvetaeva (1892-1941) left a bright mark on Russian literature of the XX century. She is considered one of the most beloved figures of the Silver Age of Russian poetry. The works of M. Tsvetaeva vividly reflect the main and characteristic features of the Silver Age and the Russian culture of that period. In the poet's works, compassion and mercy towards humanity, the value of human life, the prioritization of human feelings above all else, and the harsh, strict moral rules set for people, distrust of people, are in harmony side by side. But against the backdrop of these contradictory approaches, there is one thing that remains unchanged, unshaken: Love and admiration for Pushkin. Pushkin was her first and eternal love. "Pushkin infected me with love": Marina Tsvetaeva herself confesses in her work "My Pushkin".

In the early 1930s, M. Tsvetaeva wrote six poems collected under the title "Poems to Pushkin". These poems reflected her discomfort with modern literary studies that presented Pushkin in a different light. For the literary studies of the time, Pushkin was the "golden mean", the standard of harmony and meter. For M. Tsvetaeva, Pushkin was the personification of the Russian soul, of Russian history.

M. Tsvetaeva's prose includes two works connected with Pushkin's name: "My Pushkin" and "Pushkin and Pugachev". However, in her notebooks she has many ideas about Pushkin that she has never published anywhere. These ideas are proof of the constant presence of Pushkin in M. Tsvetaeva's life and consciousness.

"My Pushkin" is a key work not only for getting to know Pushkin, but also for understanding Tsvetaeva herself. Many literary experts consider it to be the most sincere and confessional prose work about Pushkin ever written. Through the prism of Pushkin's fate, M. Tsvetaeva examines herself as a poet, her place in the world and in literature. There is the following sentence in the work: "Pushkin was my first poet, and they killed my first poet". This sentence is a verbal expression of M. Tsvetaeva's mental trauma, which did not subside until the end of her life, until the day she committed suicide.

In her works, instead of the biased myth about Pushkin created by literary critics, M. Tsvetaeva creates her own myth, the main features of which are absolute freedom, vastness, extreme emotions and vitality. The poet sees in Pushkin not only a literary genius, but also an image of Russian national identity.

The main purpose of our research is to analyze in detail the image of Pushkin in both poetry and prose of M. Tsvetaeva and to reveal the characteristic features of this image.

Keywords: Marina Tsvetaeva, Alexander Sergeyevich Pushkin, Silver Age of Russian poetry, prose, poetry

RUS ŞAİR MARİNA TSVETAYEVA'NIN ŞİİR VE NESRİNDEKİ A. S. PUŞKİN

Filoloji Alanında Felsefe Doktoru Nigar ALİYEVA
AMİA Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü
nigaraliyeva83a@gmail.com

Ünlü şair, nesir yazarı, çevirmen Marina İvanovna Tsvetayeva (1892-1941) XX. yüzyıl Rus edebiyatında parlak bir iz bırakmıştır. O, Rus şiirinin Gümüş Çağı'nın en sevilen isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. M. Tsvetayeva'nın eserleri de Gümüş Çağ'ın ve o dönemin Rus kültürünün temel ve karakteristik özelliklerini canlı bir şekilde yansıtmaktadır. Şairin eserlerinde insanlığa karşı şefkat ve merhamet, insan hayatına verilen değer, insan duygularının her şeyin üstünde tutulması ve insanlar için belirlenmiş sert, katı ahlak kuralları, insanlara güvensizlik yan yana uyum içindedir. Ama bu çelişkili yaklaşımların zemininde değişmeyen, asla sarsılmayan bir şey var: Puşkin'e duyulan sevgi ve hayranlık. Puşkin onun ilk ve ebedi aşkıydı. Marina Tsvetayeva kendisi de "Benim Puşkin'im" adlı eserinde "Puşkin bana aşkı bulaştırdı" diye itiraf etmektedir.

M. Tsvetayeva 1930'lu yılların başında "Puşkin'e Şiirler" başlığı altında topladığı altı şiir yazmıştır. Bu şiirler onun, Puşkin'i farklı bir şekilde sunan modern edebiyat çalışmalarından duyduğu rahatsızlığı yansıtmaktaydı. Dönemin edebiyat çalışmaları için Puşkin "altın ortalama", uyum ve ölçü standardıydı. M. Tsvetayeva için ise Puşkin, Rus ruhunun, Rusya tarihinin kişileştirilmiş haliydi.

M. Tsvetayeva'nın nesri, Puşkin'in adıyla bağlantılı iki eser içermektedir: "Benim Puşkin'im" ve "Puşkin ve Pugaçyov". Ancak onun not defterlerinde Puşkin hakkında hiçbir yerde yayınlamadığı pek çok fikri vardır. Bu fikirler Puşkin'in M. Tsvetayeva'nın hayatında ve bilincinde sürekli var olduğunun kanıtıdır.

"Benim Puşkin'im" eseri sadece Puşkin'i tanımak için değil, Tsvetayeva'nın kendisini de anlamak için anahtar bir eserdir. Birçok edebiyat uzmanı bu eseri Puşkin hakkında şimdiye kadar yazılmış en samimi ve itiraf niteliğindeki nesir eseri olarak değerlendirmektedir. M. Tsvetayeva, bu eserinde Puşkin'in kaderinin prizmasından bir şair olarak kendisini, dünyadaki ve edebiyattaki yerini ele almaktadır. Eserde şöyle bir cümle var: "Puşkin benim ilk şairimdi ve benim ilk şairimi öldürdüler". Bu cümle, M. Tsvetayeva'nın yaşadığı ve hayatının sonuna, intihar ettiği güne kadar hafiflemeyen ruhsal sarsıntısının sözlü bir anlatımıdır.

M. Tsvetayeva eserlerinde, edebiyat eleştirmenlerinin Puşkin hakkındaki oluşturdukları taraflı mit yerine, temel özelliklerinin mutlak özgürlük, enginlik, aşırı duygular ve canlılık olduğu kendi mitini yaratır. Şair, Puşkin'de yalnızca edebi bir deha değil, aynı zamanda Rus milli kimliğinin bir imgesini de görür.

Araştırmamızın da temel amacı, M. Tsvetayeva'nın hem şiirinde hem de nesrinde Puşkin imgesini ayrıntılı olarak analiz etmek ve bu imgenin karakteristik özelliklerini ortaya çıkarmaktır.

Anahtar Kelimeler: Marina Tsvetayeva, Aleksandr Sergeyeviç Puşkin, Rus şiirinin Gümüş Çağı, nesir, şiir

THE USAGE OF EXPRESSIVE MEANS AS A KEY ASPECT OF THE IMAGE OF LINGUISTIC PERSONALITY

PhD in Philology, Associate Professor Nigar MADATOVA
Azerbaijan University of Languages
nigar.madatova@yahoo.com

Expressive means are considered to be a kind of emotional amplifiers that affect any audience. As a result of this, expressive means that carry certain information leave a much larger imprint in the memory of listeners. Being a manifestation of the speaker's emotions, they explicitly convey phenomena that characterize certain features of linguistic personality. Thus, the abundance of emotions helps to increase the impact on the audience. The linguistic personality who is able to be persuasive, charismatic, and emotional at the same time achieves the great success.

The speech of the linguistic personality should be perceived not only as a formal performance, but also to a certain extent as his "speech manifestation", which creates a corresponding image. The image of linguistic personality should coincide with his personal characteristics. The concept of "image" is known to be an opinion about a person that people have. While characterizing a personality, not only his views but also personal qualities such as responsibility, patriotism, nobility, self-confidence are assessed. The formation of a personality's image depends on his language competence. A speech in front of people is a unique opportunity not only to demonstrate his speech skills, but also to make his speech his "calling card". A significant place here is occupied by the correct choice and competent use of certain expressive means such as periphrasis, allusion, gradation, syntactic parallelism, chiasmus, anadiplosis, oxymoron, parallel constructions, etc. There is a system of approaches to the study of principles of using language means in speech. All this contributes to the increased attention of linguists to the problems of language, since expressive means serve to decorate speech, to give it additional stylistic coloring, to attract the attention of the audience to one's speech, to highlight certain elements of a speech utterance. Expressive means make it possible to add any information, to expand or detail the main content of the utterance in one form or another.

As a result, the analysis of the speech of a linguistic personality shows us the depth and originality of his ideas. The variety of expressive means reflects the linguo-stylistic features of the personality, his worldview, and the logic of the development of his thoughts.

Keywords: expressive means, linguistic personality, speech, language competence

EKSPRESSİV İFADƏ VASİTƏLƏRİNİN DİL ŞƏXSİYYƏTİNİN OBRAZININ ƏSAS ASPEKTİ KİMİ İSTİFADƏSİ

fil.ü.f.d., dosent Nigar Mədətova
Azərbaycan Dillər Universiteti
nigar.madatova@yahoo.com

Ekspressiv ifadələr istənilən auditoriyaya təsir edən bir emosional vasitə hesab olunur. Bunun nəticəsidir ki, müəyyən informasiya daşıyan ifadə vasitələri dinləyicilərin yaddaşında daha dərin iz buraxır. Bu vasitələr danışanın emosiyalarının təzahürü olmaqla yanaşı, linqvistik şəxsiyyətin müəyyən xüsusiyyətlərini xarakterizə edən hadisələri açıq şəkildə çatdırırlar. Beləliklə, emosiyaların çoxalması auditoriyaya təsirin artmasına səbəb olur. İnandırıcı, xarizmatik və eyni zamanda emosional olmağı bacaran linqvistik şəxsiyyət böyük uğura nail olur.

Dil şəxsiyyətinin nitqi təkcə formal ifadə vasitəsi kimi deyil, həm də müəyyən dərəcədə onun müvafiq obrazını yaradan "nitq təzahürü" kimi qəbul edilməlidir. Dil şəxsiyyətinin obrazı onun şəxsi xüsusiyyətləri ilə üst-üstə düşməlidir. Şəxsiyyət səciyyələndirilərkən onun yalnız həyata baxışları deyil, həm də məsuliyyət, vətənpərvərlik, nəciblik, özünəinam kimi şəxsi keyfiyyətləri qiymətləndirilir. Şəxsiyyətin obrazının formalaşması onun dil səriştəsindən də asılıdır. Auditoriya qarşısında çıxış yalnız onun nitq qabiliyyətlərini nümayiş etdirmək deyil, həm də çıxışını özünün "vizit kartı" etmək üçün unikal imkandır. Burada perifraz, allyuziya, qradasiya, sintaktik paralellik, xiazm, anadiplozis, oksimoron, paralel konstruksiyalar və s. kimi müəyyən ifadə vasitələrinin düzgün seçilməsi və səriştəli istifadəsi mühüm yer tutur. Nitqdə dil vasitələrindən istifadə prinsiplərinin öyrənilməsinə yanaşmalar sistemi mövcuddur. Bütün bunlar dilçilərin dil problemlərinə diqqətinin artmasına kömək edir, çünki ekspressiv vasitələr nitqi bəzəməyə, ona əlavə üslubi çalar verməyə, auditoriyanın diqqətini cəlb etməyə, nitqin müəyyən elementlərini vurğulamağa xidmət edir. Ekspressiv vasitələr istənilən məlumatı əlavə etməyə, nitqin əsas məzmununu bu və ya digər formada genişləndirməyə və ya təfərrüatlandırmağa imkan verir.

Bunların nəticəsi olaraq, dil şəxsiyyətinin təhlili onun ideyalarının dərinliyini və orijinallığını bizə göstərir. İstifadə olunan ifadə vasitələrinin rəngarəngliyi dil şəxsiyyətinin xüsusiyyətlərini, üslubunu, dünyagörüşünü və düşüncələrinin inkişaf məntiqini əks etdirir.

Açar sözlər: ifadə vasitələri, dil şəxsiyyəti, nitq, dil kompetensiyası

JAPANESE COMPOUND VERBS COMBINED WITH THE VERB –*DASU* AND THEIR EQUIVALENCES IN TURKISH

Research Assistant Dr. Nihal ÇAKMAK BİLGİLİ
Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
ncakmakbilgili@nevsehir.edu.tr

Compound verbs combined with two verbs are common structure in Japanese language. This paper focuses on Japanese compound verbs combined with the verb *-dasu* and their Turkish translations. *Dasu* is one of the most frequently used as a second verb in Japanese compound verbs. It typically means "to move something from inside to outside. Take out." and it still has the similar meaning of "take out" in compound verbs structure. Moreover it takes on the additional meaning of "to begin, to start" as a second verb of compound verbs. As a result, compound verbs with *-dasu* carry a range of semantic nuances. Structurally, *-dasu* appears in both syntactic and lexical compound verb forms. The aim of this study is to analyze how these compound verbs with the verb *-dasu*, which have both structural and semantic complexity, are expressed in Turkish – a language that is agglutinative language like Japanese. Therefore this paper examine the compound verbs through the short stories by Tanizaki Jun'ichirō -"*Shisei*", "*Shōnen*" and "*Shunkinshō*"- all of which have been translated from Japanese into Turkish language. According to the analysis firstly, a total of 510 compound verbs were identifed. Among these, *-dasu* was the most frequently used as a second verb in compound verbs constructions. Specificially, 55 compound verbs formed with *-dasu* were found. Among the 55 examples of *-dasu* compound verbs, *iidasu* was identified as the most frequently used. Secondly, lexical compound verbs were found to be more common than syntactic compound verbs across these three short stories of Tanizaki Jun'ichirō. In Turkish traslations of the syntactic compound verbs, it was observed that while the verbs "başlamak (to begin, to start)" was used, more than half of the translations also incorporated additional words to support the Japanese compound verbs meaning. It was observed that the lexical compound verbs were more often translated into Turkish language using simple verbs. These findings indicate that various expressions are used in Turkish to convey the meaning of Japanese compound verbs combined with the verb *-dasu*. Apart from the verb "başlamak (to begin, to start)" which is commonly used in syntactic compounds, no single consistent equivalent was identifed in Turkish translations.

Keywords: Japanese, Compound Verbs, The verb *-dasu*, Translation, Turkish

JAPONCADA *-DASU* İLE KURULAN BİRLEŞİK EYLEMLER VE TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNDEKİ DİLSEL ANLATIMLAR

Arş. Gör. Dr. Nihal ÇAKMAK BİLGİLİ
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ncakmakbilgili@nevsehir.edu.tr

İki eylemden oluşan birleşik eylemler Japoncada yoğun olarak kullanılan birleşik sözcük yapılarıdır. Bu çalışmada Japoncada *–dasu* eylemi ile kurulan eylem+eylem yapısındaki birleşik eylemler ele alınmış ve Türkçe çevirilerinde tercih edilen dilsel anlatımlar incelenmiştir. *-dasu* eylemi Japonca birleşik eylemlerde son eylem olarak en sık kullanılan eylemlerden biridir. Tek başına kullanıldığında "İçeriden dışarı doğru hareket ettirmek, çıkarmak" anlamına gelen *dasu* eylemi, birleşik eylem yapılarında da bu anlamını korumaktadır. Bununla birlikte *-dasu* eyleminin birleşik eylem yapılarında "başlamak" anlamı da bulunmaktadır. Dolayısıyla birleşik eylem yapılarında farklı anlamsal özellikleri dikkat çekmektedir. Dahası yapısal olarak bakıldığında Japonca birleşik eylem sınıflandırmalarında *-dasu* eyleminin hem sözdizimsel hem de sözcüksel birleşik eylem yapılarında kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, birleşik eylemlerde hem yapı hem de anlamsal olarak çeşitli özellikleri bulunan *-dasu* ile kurulan birleşik eylemlerin, Japonca gibi sondan eklemeli dil özelliğine sahip Türkçede hangi dilsel ifadelerle desteklendiğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Japonca orijinal metinden Türkçeye çevirisi en çok yapılan Japon yazarlardan biri olan Tanizaki Jun'ichirō'nun eserlerindeki birleşik eylemler ve Türkçe çevirilerindeki dilsel ifadeler üzerinden inceleme yapılmıştır. Türkçeye çevirisi yapılmış eserleri içinden "*Shisei*", "*Shōnen*" ve "*Shunkinshō*" olmak üzere üç öyküsündeki birleşik eylemler incelenmiştir. Bu incelemeye göre toplam 510 birleşik eylem tespit edilmiştir. Bu birleşik eylemler içinde en sık kullanılan son eylemin *–dasu* eylemi olduğu görülmüştür. *-dasu* eylemi ile kurulan birleşik eylemlere bakıldığında ise 30 farklı birleşik eylem yapısı olmak üzere toplam 55 birleşik eylem tespit edilmiştir. 55 birleşik eylem içinde eserlerde en fazla kullanılan birleşik eylemin ise *iidasu* tespit edilmiştir. Üç eserde yer alan *-dasu* ile kurulan 55 birleşik eylem yapılarına bakıldığında sözcüksel birleşik eylemlerin sözdizimsel birleşik eylemlere göre daha fazla yer aldığı görülmüştür. Sözdizimsel birleşik eylemlerin Türkçe çevirileri incelendiğinde "başlamak" eylemi tercih edilmekle birlikte yarısından fazlasının çeşitli sözcüklerle desteklendiği görülmüştür. Sözcüksel birleşik eylemlerin Türkçe çevirileri incelendiğinde ise basit eylem ile karşılanma eğiliminde olduğu dikkat çekmektedir. Bulgular sonucunda *-dasu* ile kurulan Japonca birleşik eylemlerin ifade etmek istediği anlamın aktarılabilmesi için Türkçede farklı dilsel anlatımlara başvurulduğu anlaşılmış ve sözdizimsel birleşik eylemlerde tercih edilen "başlamak" eylemi dışında ortak bir dilsel ifade tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Japonca, Birleşik Eylem, *-dasu* Eylemi, Çeviri, Türkçe

PRAGMATIC ASPECTS OF COMPRESSING PREDICATIVE AND SEMI-PREDICATIVE SYNTACTIC STRUCTURES IN ENGLISH-TO-RUSSIAN TRANSLATION OF VIDEO GAME ADVERTISING

Post-graduate student Nikita LYUBASHEV
Department of Linguistics and Translation Studies, Institute of Foreign Languages, Moscow City University
lyubashevna956@mgpu.ru

The study delves into the specifics of employing syntactic compression within the framework of professional English-to-Russian video game advertising texts translation with the focus on the most frequently encountered cases of syntactic compression within the analyzed data, including subordinate clauses and participial phrases. The relevance of the study is determined by the growing need for further study of the specifics of using syntactic compression in written translation of advertising texts and to identify the connection between translation transformations and the functional sentence perspective. As such, the work highlights that the thematic component of an utterance that includes different predicative structures is subjected to syntactic compression more often, than the focal part of the utterance. The object of the study is syntactic structures with full predicativity and semipredicativity in video game advertising texts. The subject of the study are specific ways to implement the above-mentioned structural transformations and the dependence of syntactic compression on the functional sentence perspective. The study is aimed at identifying the specifics of using syntactic compression in written translation to retain the pragmatics of advertising, i.e. promoting a product to attract the attention of a prospective buyer and, subsequently, making a profit. The empirical material is comprised of video game advertising texts of over 100,000 written characters in total. The choice of employing video game-related content was made due to the comparative novelty of such advertising materials that combine the elements of web-advertising and in-game content. The data was selected using the "Steam" digital distribution platform for games and programs alongside the third-party web resource SteamDB.info. During the selection process, a continuous selection method was employed with the use of the All-Time Peak filter. In addition, the selection followed the strict condition of English being the original language of all the chosen video games. The main methods employed in the study include contextual analysis, semantic-syntactic analysis and content analysis. The findings resulted in an attempt to identify the main patterns of syntactic compression in order to develop a typology in the future research.

Keywords: advertising, functional sentence perspective, syntax, syntactic compression, translation, video games.

КОМПРЕССИЯ ПРЕДИКАТИВНЫХ И ПОЛУПРЕДИКАТИВНЫХ СИНТАКСИЧЕСКИХ СТРУКТУР В АНГЛО-РУССКОМ ПЕРЕВОДЕ РЕКЛАМЫ ВИДЕОИГР: ПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

аспирант Никита Алексеевич Любашев
Кафедра языкознания и переводоведения, Институт иностранных языков, Московский городской педагогический университет
lyubashevna956@mgpu.ru

В докладе рассматривается специфика перевода рекламных текстов видеоигр с позиций профессионального англо-русского перевода с использованием синтаксической компрессии. Особое внимание уделяется наиболее частотным случаям компрессии в проанализированных текстах, в том числе в отношении придаточных предложений и причастных и деепричастных оборотов. Актуальность исследования обусловлена потребностью в изучении специфики использования синтаксической компрессии в письменном переводе рекламных текстов и выявлении связи переводческих преобразований с актуальным членением предложения. Так, результаты исследования показали, что в большей части случаев синтаксической компрессии подвергается тематическая составляющая высказывания с предикативными структурами разных типов. Объектом исследования выступают синтаксические структуры с полной предикативностью и полупредикативные структуры в рекламных текстах видеоигр. Предметом исследования является специфика осуществления вышеизложенных структурных преобразований и зависимость синтаксической компрессии от актуального членения предложения. Цель исследования состоит в изучении особенностей использования синтаксической компрессии в письменном переводе с целью реализации коммуникативно-прагматического компонента рекламы – продвижение товара для привлечения внимания покупателя и последующего получения прибыли. В качестве эмпирического материала исследования выступили рекламные тексты видеоигр объемом свыше 100000 знаков ввиду сравнительной новизны подобных рекламных материалов и особенностей, связанных с пересечением специфики интернет-рекламы и элементов внутриигрового контента. Материал отбирался на платформе цифровой дистрибуции игр и программ Steam с привлечением стороннего веб-ресурса SteamDB.info способом сплошной выборки с использованием фильтра All-Time Peak (максимальное количество одновременно играющих пользователей) и с условием, что английский является языком оригинала, т.е. языком, на котором изначально были написаны и с которого переводились на другие языки внутриигровые тексты и реклама. В качестве основных методов выступили контекстный анализ, семантико-синтаксический анализ и контент-анализ. На основе результатов предпринимается попытка выявить основные модели синтаксической компрессии для дальнейшего составления типологии.

Ключевые слова: актуальное членение предложения, видеоигры, перевод, реклама, синтаксис, синтаксическая компрессия.

LEARNING AUTONOMY AND TEACHER SUPPORTIVE BEHAVIORS AMONG EFL STUDENTS

Asst. Prof. Dr. Nilüfer AYBİRDİ TANRIVERDİ
Bayburt University
niluferaybirdi@bayburt.edu.tr

Graduate Student Melike DURMAZ
Bayburt University
melikedurmaz832@gmail.com

Graduate Student Gülcan BARAN
Bayburt University
gulcanbaran35@gmail.com

This study explores university students' perceptions of their own autonomy in learning English as a foreign language (EFL) and their evaluations of the autonomy-supportive behaviors demonstrated by their instructors. While learner autonomy is widely recognized as essential for successful language acquisition, its development and the role of teachers in supporting it remain under-researched in many EFL contexts, particularly in Türkiye. To address this gap, the study adopts a descriptive correlational design using quantitative methods. A total of 150 undergraduate students from an English Language Teaching department at a Turkish state university participated in the study. Data were collected using two validated instruments: the Learner Autonomy Perception Scale and the Teacher Autonomy Support Scale. Descriptive statistics, t-tests, and Pearson correlation analyses were performed to examine students' autonomy levels, their perceptions of teacher support, and the relationship between the two. The findings reveal that students perceive themselves as moderately autonomous, especially in goal setting and resource use. However, they show lower levels of self-regulation and intrinsic motivation, highlighting a continued reliance on structured classroom environments. Instructors are perceived to provide moderate autonomy support, primarily by encouraging independent tasks and use of external resources. Nonetheless, emotional and procedural support appears less evident. Interestingly, the results indicate no significant correlation between perceived learner autonomy and teacher support, suggesting that individual learner traits such as self-efficacy and previous learning experiences may have a stronger influence on autonomy development than external teacher behaviors alone. These insights underline the importance of integrating metacognitive and emotional skills training into language education curricula to strengthen students' self-monitoring and motivation. They also emphasize the need for teacher education programs to address not only cognitive but also emotional and procedural aspects of autonomy support. Future research employing mixed methods and larger samples could provide deeper insights into how contextual factors and individual differences interact to shape learner autonomy in EFL settings.

Keywords: Learner autonomy, teacher support, student perceptions, self-regulation, EFL

YABANCI DİL OLARAK İNGİLİZCE ÖĞRENEN ÖĞRENCİLERDE ÖĞRENME ÖZERKLİĞİ VE ÖĞRETMEN DESTEKLEYİCİ DAVRANIŞLARI

Dr. Öğr. Üyesi Nilüfer AYBİRDİ TANRIVERDİ
Bayburt Üniversitesi
niluferaybirdi@bayburt.edu.tr

Yüksek Lisans Öğrencisi Melike DURMAZ
Bayburt Üniversitesi
melikedurmaz832@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi Gülcan BARAN
Bayburt Üniversitesi
gulcanbaran35@gmail.com

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenme sürecindeki kendi özerklik algılarını ve öğretim elemanlarının özerklik destekleyici davranışlarına ilişkin değerlendirmelerini incelemektedir. Öğrenci özerkliği, başarılı dil edinimi için hayati öneme sahip bir unsur olarak kabul edilmesine rağmen, pek çok EFL bağlamında — özellikle de Türkiye'de — bu kavramın gelişimi ve öğretmenlerin rolü yeterince araştırılmamıştır. Bu eksikliği gidermek amacıyla çalışma, nicel yöntemlere dayalı betimsel-korelasyonel bir desen benimsemiştir. Araştırmaya Türkiye'de bir devlet üniversitesinin İngilizce Öğretmenliği bölümüne kayıtlı toplam 150 lisans öğrencisi katılmıştır. Veriler, iki geçerli ölçme aracı kullanılarak toplanmıştır: Öğrenci Özerklik Algısı Ölçeği ve Öğretmen Özerklik Desteği Ölçeği. Öğrencilerin özerklik düzeylerini, öğretmen desteğine ilişkin algılarını ve iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için betimsel istatistikler, t-testleri ve Pearson korelasyon analizleri yapılmıştır. Bulgular, öğrencilerin özellikle hedef belirleme ve kaynak kullanımı alanlarında kendilerini orta düzeyde özerk olarak algıladıklarını göstermektedir. Ancak, öz-düzenleme ve içsel motivasyon düzeylerinin daha düşük olması, yapılandırılmış sınıf ortamlarına olan bağımlılığın devam ettiğini ortaya koymaktadır. Öğretim elemanları, bağımsız görevleri ve dış kaynak kullanımını teşvik etme konusunda orta düzeyde destekleyici olarak görülmektedir; buna karşın duygusal ve işlemsel desteklerin daha az belirgin olduğu gözlemlenmiştir. İlginç bir şekilde, öğrenci özerkliği ile öğretmen desteği algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum, özerklik gelişiminin öğretmen davranışlarından ziyade öğrencilerin öz yeterlik ve önceki öğrenme deneyimleri gibi bireysel özelliklerinden daha fazla etkilenebileceğini düşündürmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin öz-düzenleme ve motivasyon becerilerini güçlendirmek için dil eğitimi programlarına bilişüstü ve duygusal beceri eğitimlerinin entegre edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca öğretmen eğitimi programlarının yalnızca bilişsel değil, duygusal ve işlemsel özerklik desteği boyutlarını da kapsaması gerekmektedir. Karma yöntemli ve daha geniş örneklemlerle yapılacak gelecek araştırmalar, bağlamsal faktörlerin ve bireysel farklılıkların EFL ortamlarında öğrenci özerkliğini nasıl şekillendirdiğine dair daha derinlemesine bilgiler sunabilir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci özerkliği, öğretmen desteği, öğrenci algıları, öz-düzenleme, EFL

TERMINOLOGICAL RESEARCH IN TRANSLATION STUDIES IN RUSSIA

Assoc. Prof. Dr. Nuray DONMEZ
Selcuk University
nuray.donmez@selcuk.edu.tr

Since the 1950s, although Translation Studies has managed to move beyond being a subfield of linguistics or literary studies, various contradictory approaches, differing theoretical justifications, and inconsistent concepts within the field of translation theory and practice have hindered the completion of its formation process. The interdisciplinary nature of Translation Studies—positioned at the intersection of numerous sciences and directly linked to technological developments—has further slowed this process. This situation has also influenced the formation of its terminological foundation. In the 1990s, Translation Studies entered a dynamic phase. As a result of this developmental process, the discipline began to establish its own terminology. In line with the scientific and technological developments of the century, Translation Studies started to be examined in conjunction with other disciplines. In recent years, with the advancement of machine translation and neural translation technologies, the list of newly acquired terms has expanded to include terminology from fields such as technology, engineering, and even medicine—areas that might initially seem unrelated to translation. Among translation studies terms, it is possible to find numerous borrowings from linguistics, literary studies, cultural studies, psychology, mathematics, history, ethnography, logic, computer science, and other disciplines. New terms sometimes express entirely new concepts, sometimes merge with existing ones to create new meanings, and occasionally replace older terms that have fallen out of use. Moreover, recent technological progress has significantly enriched the terminological framework of Translation Studies.

Translation plays a crucial role in the development of terminology. This fact can also be observed throughout Russian history. The absence of specific terminology in Russian has posed challenges in various types of translation—scientific, technical, and literary—since the reign of Peter the Great. Different solutions were proposed to address these challenges. During the formative period of Translation Studies in Russia, scholars such as A.M. Fedorov, Ya.I. Retsker, L.S. Barkhudarov, V.N. Komissarov, A.D. Schweitzer et al. developed and used a substantial number of terms. Efforts to theoretically substantiate translation led to the emergence of valuable theoretical works and translation terminology dictionaries. Understanding this developmental process of Translation Studies in Russia is of great importance. Based on this gap in the literature, this study examines key books, online resources, and articles that compile translation studies terminology in Russia in the form of dictionaries and evaluates the content of these works.

Keywords: Translation Studies in Russia, translation studies terminology, terminological dictionaries

RUSYA'DA ÇEVİRİBİLİM TERİM ÇALIŞMALARI

Doç. Dr. Nuray DÖNMEZ
Selçuk Üniversitesi
nuray.donmez@selcuk.edu.tr

1950'lerden bu yana çeviribilim; dilbilim veya edebiyat biliminin bir alt dalı olmaktan kurtulsa da çeviri kuram ve uygulama alanındaki çeşitli çelişkili yaklaşımlar, farklı kuramsal gerekçelendirmeler ve uyumsuz kavramlar, çeviribilimin oluşum sürecinin tamamlanmasını engellemiştir. Özellikle, birçok bilimin kesişim noktasında yer alması, yani disiplinler arası yapısı ve teknolojik gelişmelerle doğrudan bağlantılı olması nedeniyle, çeviribilimin oluşum süreci daha yavaş ilerlemiştir. Bu durum, çeviribilimin terminolojik temelinin oluşumunu da etkilemektedir. 1990'lı yıllarda ise çeviribilim hareketli bir sürece girmiştir. Gelişim sürecinin bir ürün çıktısı olarak çeviribilimin kendi terminolojisi de oluşmaya başlamıştır. Yüzyılın gelişimine uygun olarak çeviribilim farklı disiplinlerle birlikte incelenmeye başlamıştır. Son yıllarda makine çevirisi ve sinirsel çeviri programlarının gelişmesiyle birlikte, edinilen terimler listesinin teknoloji, mühendislik ve hatta ilk bakışta çeviriden uzak bir alan gibi görünen tıp alanından da terimler içerdiğini görüyoruz. Çeviribilim terimleri arasında başta dilbilim ve edebiyat bilimi olmak üzere kültürbilim, psikoloji, matematik, tarih, etnografya, mantık, bilgisayar bilimi ve diğer bilim alanlarından ödünç alınmış çok sayıda terim bulmak mümkündür. Yeni terimler bazen tamamen yeni kavramları ifade etmekte, bazen eski terimlerle birleşerek yeni içerikli bir terim oluşturmakta, bazen de eski bir terimi dolaşımdan çıkarıp yerine geçmektedir. Ayrıca son zamanlarda yaşanan teknolojik gelişmeler, çeviribilimin terminolojik altyapısını ciddi anlamda zenginleştirmiştir.

Çeviri, terim çalışmalarının gelişim göstermesinde önemlidir. Bu gerçeği Rusya tarihinde de görmek mümkündür. Rusçada yer almayan özel terimler I. Petro döneminden itibaren bilimsel, teknik ve edebi çeviri gibi birçok çeviri türünde sorun olmuştur. Bu sorunu çözmek için farklı çözüm yolları ortaya konmuştur. Rusya'da çeviribilim emekleme dönemindeyken A.M. Fedorov, Ya. İ. Retsker, L.S. Barhudarov, V.N. Komissarov, A.D. Şveytser vd. tarafından çok sayıda terim geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Çeviriyi kuramsal olarak doğrulama girişimleri, değerli kuramsal çalışmaların ve çeviri terimleri sözlüklerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Rusya'da çeviribilimin söz konusu gelişim sürecini öğrenmek büyük önem taşımaktadır. Alanyazındaki bu boşluktan yola çıkarak çalışmada; Rusya'da çeviribilim terimlerinin derlenip sözlük şeklinde verildiği belli başlı kitaplara, çevrimiçi kaynaklara ve makalelere yer verilmiş, çalışmaların içeriklerine yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rusya'da çeviribilim, çeviribilim terimleri, terim sözlükleri

ENGLISH DISCOURSE AND DIGITAL METHODOLOGY IN APPLIED LINGUISTICS

Senior Lecturer Nushaba ABDULRAHIMOVA
Azerbaijan University of Languages, Department of English Stylistics
nushaba.azizova@mail.ru

This study investigates the relationship between English-language discourse and digital methodology within the field of applied linguistics. Applied linguistics explores the practical use of language, including its communicative roles, instructional strategies, and sociocultural functions. With the rapid development of digital technologies, new instructional methodologies and learning environments have emerged, transforming the teaching and acquisition of English discourse skills.

The integration of digital platforms – such as Google Classroom, Moodle, Canvas – and tools like virtual reality, mobile applications, and natural language processing technologies facilitates both receptive and productive language skill development. These tools create interactive, personalized, and engaging learning environments that enhance student motivation and foster multimodal discourse practices. Learners engage not only through traditional spoken or written text but also via images, videos, and audio materials, reflecting the evolving nature of discourse in digital contexts.

The paper also explores how digital discourse differs across academic and non-academic platforms. Social networks, especially Twitter, YouTube, and online forums, offer opportunities for authentic, real-time engagement in informal English discourse, which, while beneficial, can lead to divergence from academic language norms. Thus, distinguishing between formal and informal styles is critical in teaching discourse competence.

In addition, the use of digital corpora has become increasingly valuable in both discourse studies and language teaching. By giving learners access to real examples of language in use, corpus tools such as AntConc or Sketch Engine help uncover patterns in vocabulary, grammar, and usage that might not be evident through traditional instruction. This approach not only sharpens students' awareness of how English operates across different contexts – academic, professional, or informal – but also encourages a more analytical engagement with language.

Moreover, this study addresses challenges such as digital inequality and the cautious use of artificial intelligence in language education. While AI tools like ChatGPT offer support in language production and feedback, their use should be guided by structured, teacher-led methodology to ensure language accuracy and relevance.

In conclusion, digital methodology significantly contributes to the development of English-language discourse competence in applied linguistics. However, its implementation must be carefully managed to balance technological innovation with pedagogical integrity and linguistic standards. The synergy between digital tools and discourse education promises enriched learning experiences, but also calls for awareness of the limitations and responsibilities that come with digitalization in education.

Keywords: applied linguistics, digital methodology, English discourse, formal and informal discourse, communicative competence

TƏTBİQİ DİLÇİLİKDƏ İNGİLİSDİLLİ DİSKURS VƏ RƏQƏMSAL METODİKA

baş müəllim Nüşabə Əbdülrəhimova
Azərbaycan Dillər Universiteti, İngilis dilinin üslubiyyatı kafedrası
nushaba.azizova@mail.ru

Bu tədqiqat işi tətbiqi dilçilik sahəsində ingilisdilli diskurs və rəqəmsal metodika arasında mövcud olan əlaqəni araşdırır. Tətbiqi dilçilik dilin praktik istifadəsini, onun kommunikativ funksiyalarını, tədris strategiyalarını və sosial-mədəni aspektlərini öyrənir. Rəqəmsal texnologiyaların sürətli inkişafı nəticəsində ingilis dili diskurs bacarıqlarının tədrisini və mənimsənilməsini dəyişdirən yeni təlim metodologiyaları və öyrənmə yolları meydana çıxmışdır.

Google Classroom, Moodle, Canvas kimi rəqəmsal və virtual platformaların, mobil tətbiqlərin, təbii dil emalı (Natural Language Processing) kimi texnologiyaların tədrisə inteqrasiyası həm reseptiv, həm də produktiv dil bacarıqlarının inkişafına şərait yaradır. Bu alətlər interaktiv, fərdiləşdirilmiş və motivasiyaedici öyrənmə mühiti yaradaraq tələbələrin marağını artırır və müxtəlif diskurs bacarıqlarının formalaşmasını təşviq edir. Tələbələr yalnız ənənəvi yazılı və şifahi mətnlə deyil, həm də şəkillər, videolar və audio materiallar vasitəsilə diskursa qoşulurlar ki, bu da rəqəmsal mühitdə diskursun dəyişkən xüsusiyyətlərini əks etdirir.

Məqalədə həmçinin akademik və qeyri-akademik platformalarda rəqəmsal diskursun fərqləri araşdırılır. Xüsusilə Twitter, YouTube və onlayn forumlar kimi sosial şəbəkələr qeyri-rəsmi ingilis dili diskursu üçün orijinal ünsiyyət imkanı yaradır. Lakin bu mühitdə dilin istifadəsi akademik normalardan uzaqlaşa bilər. Bu səbəbdən, rəsmi və qeyri-rəsmi üslublar arasında fərqin öyrənilməsi diskurs bacarıqlarının inkişafı baxımından vacibdir.

Bundan əlavə, rəqəmsal (elektron) korpuslardan istifadə həm diskurs tədqiqatlarında, həm də dil tədrisində daha faydalı xarakter almaqdadır. Tələbələrə real dil mühitinə çıxış imkanı verməklə, AntConc və Sketch Engine kimi korpus alətləri lüğət, qrammatika və istifadə nümunələrindəki qanunauyğunluqları üzə çıxarmağa kömək edir ki, bu da ənənəvi tədris üsulları ilə asanlıqla mümkün olmaya bilər. Bu yanaşma tələbələrdə ingilis dilinin müxtəlif kontekstlərdə – akademik, peşəkar və ya qeyri-rəsmi – necə işlədiyini daha dərindən anlamağa və dilə daha analitik yanaşmağa imkan verir.

Bundan əlavə, bu araşdırma rəqəmsal bərabərsizlik və süni intellektin dil tədrisində ehtiyatla istifadəsi kimi problemlərə də toxunur. ChatGPT kimi süni intellekt vasitələri tələbələrə produktiv və reseptiv bacarıqlar baxımından dəstək göstərsə də, onların istifadəsi müəllim tərəfindən müəyyənləşdirilən metodoloji çərçivədə həyata keçirilməlidir. Bu zaman məqsəd dilin dəqiqliyi və aktuallığının təmin olunmasıdır.

Beləliklə, tətbiqi dilçilik baxımından rəqəmsal metodika ingilisdilli diskurs bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynayır. Texnoloji yeniliklərin pedaqoji prinsiplər və dil standartları ilə balanslaşdırılması üçün bu yanaşmanın diqqətlə idarə olunması zəruridir. Rəqəmsal alətlər vasitəsilə diskursiv bacarıqların inkişaf etdirilməsi zəngin imkanlar təqdim edir. Bu zaman rəqəmsallaşmanın gətirdiyi məsuliyyət və məhdudiyyətlərin nəzərə alınması da vacibdir.

Açar sözlər: tətbiqi dilçilik, rəqəmsal metodika, ingilisdilli diskurs, rəsmi və qeyri-rəsmi diskurs, kommunikativ bacarıqlar

INTERCULTURAL DIALOGUE AND DEVELOPMENT: AZERBAIJAN AND JAPAN

Doctor of Sciences in Philology, Professor Ogtay JALILBAYLI
Baku State University
ogtay_jalilbeyli@yahoo.com

Intercultural relations between Azerbaijan and Japan have dynamically developed over recent decades, building a bridge of deep understanding and mutual respect between the two nations. These relations have been enriched not only at the diplomatic level but also through active exchanges in literature, music, education, and the arts. Literary translation plays a vital role in deepening cultural ties between Azerbaijan and Japan. The rich literary heritage of both countries has been introduced and appreciated mutually through the efforts of translators. This study analyzes Azerbaijani translations of Japanese literature and vice versa, exploring the major achievements and challenges in the field. Thanks to Azerbaijani translators, selected works of classical and modern Japanese literature have reached Azerbaijani readers. Renowned Japanese authors such as Akutagawa Ryūnosuke, Kōbō Abe, Takayuki Yokota-Murakami, and Nobel laureates Yasunari Kawabata and Kenzaburō Ōe have been translated into Azerbaijani by Saday Budaglı, Rovshan Aliyev, Nariman Abdulrahmanli, and others. Some classical and modern Azerbaijani literary works have also been introduced to Japanese readers. Excerpts from the great Azerbaijani poet Nizami Ganjavi's "Khamsa" and parts of Mahammad Fuzuli's poem "Layla and Majnun" have been translated into Japanese. In modern Azerbaijani literature, Kamal Abdulla's famous novel "The Valley of the Wizards" was translated into Japanese in 2013 by Professor Takayuki Murakami of Osaka University and published in Tokyo. Another novel by the same author, "The Incomplete Manuscript", was published in Japan in 2017. Through these translations, Japanese readers have had the opportunity to get acquainted with Azerbaijani culture through Kamal Abdulla's multicultural literary model. In this context, attention to not only the language of the literary text but also its cultural context and background is crucial in the translation process. Music also plays an irreplaceable role in intercultural relations. Azerbaijan's mugham art and classical music heritage are attracting increasing interest in Japan. Performances of Uzeyir Hajibeyli's works and concerts by Azerbaijani musicians in Japan represent significant steps in this field. One of the most vivid examples of these relations is Azerbaijani composer Farhang Huseynov's "Kodayu", the first opera written in Japanese, which stands as a great contribution to Japanese musical culture.

Keywords: Azerbaijan, Japan, translation, literary works, intercultural

MƏDƏNİYYƏTLƏRARASI DİALOQ VƏ İNKİŞAF: AZƏRBAYCAN VƏ YAPONİYA

fil.e.d., professor Oqtay Cəlilbəyli
Bakı Dövlət Universiteti
ogtay_jalilbeyli@yahoo.com

Azərbaycan və Yaponiya arasında mədəniyyətlərarası əlaqələr son onilliklərdə dinamik şəkildə inkişaf edərək iki xalq arasında dərin anlaşma və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan bir körpü qurmuşdur. Bu əlaqələr təkcə diplomatik səviyyədə deyil, həm də ədəbiyyat, musiqi, təhsil və incəsənət sahələrində aktiv mübadilələr vasitəsilə zənginləşmişdir. Azərbaycan ilə Yaponiya arasında mədəni əlaqələrin dərinləşməsində bədii tərcümə mühüm rol oynayır. Hər iki ölkənin zəngin ədəbi irsi tərcüməçilər vasitəsilə qarşılıqlı şəkildə tanınır və sevilir. Bu tədqiqat işində Azərbaycan tərcüməçilərinin yapon ədəbiyyatından Azərbaycan dilinə, eləcə də Azərbaycan ədəbiyyatından yapon dilinə tərcümə nümunələri təhlil edilir, bu sahədəki əsas nailiyyətlər və çətinliklər araşdırılır. Tərcüməçilərimizin sayəsində klassik və müasir yapon ədəbiyyatının seçmə əsərləri Azərbaycan oxucularına çatdırılmışdır. Yapon ədəbiyatının tanınmış yazıçıları – Akutagava Ryūnoske, Kobo Abe, Takayuki Yokota-Murakami və Nobel mükafatçıları Yasunari Kavabata, Kenzaburo Oe və digərlərinin əsərlərinin tərcüməsi Azərbaycan oxucusuna Saday Budaqlı, Rövşən Əliyev, Nəriman Əbdülrəhmanlı və digərləri tərəfindən təqdim edilmişdir. Azərbaycanın klassik və müasir ədəbi incilərindən bəzi tərcümələr yapon oxucularına təqdim edilmişdir. Dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin "Xəmsə"sindən seçmələr, Məhəmməd Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasının bəzi hissələri yapon dilinə tərcümə olunmuşdur. Müasir Azərbaycan ədəbiyyatından isə Kamal Abdullanın məşhur "Sehirbazlar dərəsi" romanı 2013-cü ildə Osaka Dövlət Universitetinin professoru Takayuki Murakami tərəfindən yapon dilinə tərcümə edilərək Tokioda nəşr edilmişdir. Yazıçının diğər əsəri – "Yarımçıq əlyazma" romanı da 2017-ci ildə Yaponiyada nəşr edilmişdir. Bu tərcümələrin köməyilə yapon oxucuları K. Abdullanın multikultural yaradıcılıq modeli sayəsində Azərbaycan mədəniyyəti ilə də tanış olmaq imkanı əldə edirlər. Bu mənada tərcümə prosesində bədii mətnin yalnız dilinə deyil, həm də mədəni kontekstinə və arxa planına diqqət yetirilməsi vacib olan məsələlərdəndir. Mədəniyyətlərarası əlaqələrdə müsiqi də əvəzsiz rol oynayır. Azərbaycanın muğam sənəti və klassik musiqi irsi Yaponiyada getdikcə daha çox maraq doğurur. Üzeyir Hacıbəylinin əsərlərinin ifası, habelə Azərbaycan musiqiçilərinin Yaponiyadakı konsertləri bu sahədə əhəmiyyətli addımlardır. Azərbaycan bəstəkarı Fərhəng Hüseynovun "Kodayu" adlı yapon dilində yazılmış ilk operası bu əlaqələrin ən bariz nümunələrindən biri olaraq yapon müsiqi mədəniyyətinə verilmiş ən böyük töhfədir.

Açar sözlər: Azərbaycan, Yaponiya, tərcümə, bədii əsərlər, mədəniyyətlərarası

FEATURES OF TRANSLATION OF ENGLISH SLANGISMS WITH AN ANTHROPONYM COMPONENT

Doctor of Sciences in Philology Oksana Vasilyevna KAZACHENKO
Professor of the Department of Philology at Moscow City Pedagogical University
Professor of the Department of English Language and Intercultural Communication at the Financial University under the Government of the Russian Federation
kazachenkoov@mgpu.ru

Slangisms as part of the informal register are an important part of the lexis of any language. However, their spread is currently growing due not only to spoken language, but also by online communication, which allows to expand a person's social circle to an impressive size, going far beyond the usual live or off-line communication. The purpose of slangisms as special units for a certain historical period is to reduce the formal register, as well as to increase the expressiveness of speech. It is also important to note such features of slangisms as rapid obsolescence, limited understanding, usage as a “secret language”, as well as the unification of groups of people into a community. That is why slang can be considered not only as a linguistic phenomenon, but also as a way of uniting people, which is primarily in the interest to psychology and sociology. Slang expressions are distinguished by subject-object relations, i.e. they arise to describe reality, interpret and evaluate it. As a result, slang becomes a full-fledged component of the linguistic picture of the world.

An analysis of the linguistic features of English slangisms with an anthroponym component revealed some of their features. Structurally, slangisms with an anthroponym component can be classified into slangisms consisting only of an anthroponym (single-component – Einstein, Smith, two-component – Mary Jane), slangisms with an anthroponym component (one or more commonly used units and an anthroponym – Crying Jordan, Christ on a bike), and slangisms-acronyms in the form of an anthroponym. (ROMEO). It is important to note that anthroponyms can refer to real-life people, or they can serve as the names of fictional characters. From the point of view of belonging to the fields of human activity, slangisms with an element of anthroponym can be classified according to the following dominant areas: the social sphere (Ivan), interpersonal communication (Bye, Felicia), the financial and economic sphere (Benjamin, Benjamines, Benji), the socio-political sphere (Dark Brandon, Crooked H), online communication (Einstein), but also deviation (various types of addictions, including alcohol and drugs – Britney Spears, Bob Marley).

An analysis of the word-formation models of slangisms with an anthroponym component has revealed the most common ways that include techniques for creating multicomponent slangisms-phrases, affixation and semantic transformation.

The difficulty of translating slangisms is that they belong a very dynamic layer of vocabulary, and therefore their fixation in the dictionary is always “delayed” and the translator needs to constantly monitor new slang expressions. In addition, being an informal language, translators can change the degree of informality when translating. And finally, when transmitting slang, a professional translator must express exactly the connotations that are present in the original language.

Keywords: slangism, translation of slangisms, word-formation model, anthroponym

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКИХ СЛЕНГИЗМОВ С КОМПОНЕНТОМ АНТРОПОНИМОМ

доктор филологических наук Оксана Васильевна Казаченко
профессор департамента филологии Московского городского педагогического университета
профессор кафедры английского языка и межкультурной коммуникации Финансового университета при Правительстве Российской Федерации
kazachenkoov@mgpu.ru

Сленгизмы как часть неформального регистра являются важной частью лексического состава любого языка. Однако их распространение растет в настоящее время благодаря не только разговорной речи, но и часто онлайн- коммуникации, которая позволяет расширять круг общения человека до внушительных размеров, выходя далеко за пределы привычного живого общения. Целю сленгизмов как особых устойчивых для определенного исторического периода единиц является снижение формального регистра, а также повышение экспрессивности речи. Важно отметить также такие черты сленгизмов как быстрое устаревание, ограниченное понимание, использование в качестве «секретного языка», а также объединение групп людей в сообщество. Именно поэтому сленг можно рассматривать не только как лингвистический феномен, но и как способ объединения людей, интересующий прежде всего психологию и социологию. Сленговые выражения отличаются субъектно-объектными отношениями, т. е. они возникают, чтобы описывать действительность, интерпретировать и оценивать ее. В результате сленг становится полноценным компонентом языковой картины мира.

Анализ лингвистических особенностей английских сленгизмов с компонентом антропонимом позволил выявить некоторые их особенности. С точки зрения структуры сленгизмы с компонентом антропонимом можно классифицировать на сленгизмы, состоящие только из антропонима (однокомпонентные – Einstein, Smith, двухкомпонентные – Mary Jane), сленгизмы, имеющие компонент антропоним (одного или нескольких общеупотребительных единиц и антропонима – Crying Jordan, Christ on a bike), и сленгизмы-акронимы в форме антропонима (ROMEO). При этом важно отметить, что антропонимы могут называть реально существующих людей, а могут служить именами вымышленных персонажей. С точки зрения принадлежности к областям человеческой жизнедеятельности сленгизмы с элементом антропонимом возможно выделить следующие доминантные области: социальная сфера (Ivan), межличностное общение (Bye, Felicia), финансово-экономическая сфера (Benjamine, Benjamines, Benji), общественно-политическая сфера (Dark Brandon, Crooked H), онлайн-коммуникация (Einstein), но также девиация (различные типы зависимостей, включающие алкоголь и наркотики – Britney Spears, Bob Marley).

Анализ словообразовательных моделей сленгизмов с элементом антропонимом позволил выявить наиболее распространенные способы, которые включают приемы создания многокомпонентных сленгизмов-словосочетаний, аффиксация и семантическое преобразование.

Сложность перевода сленгизмов состоит в том, что они являются очень динамичным слоем лексики, а потому фиксация их словаре всегда «запаздывает» и переводчику нужно постоянно отслеживать новые сленговые выражения. Кроме того, будучи неформальным языком, переводчики могут изменять степень неформальности при переводе. И, наконец, при передаче сленга профессиональный переводчик обязан выразить именно те коннотации, которые присутствуют в языке-оригинале.

Ключевые слова: сленгизм, перевод сленгизмов, словообразовательная модель, антропоним

DIFFERING RUSSIAN TRANSLATIONS OF BRITISH PRE-VICTORIAN ERA POLITENESS IN LITERARY TEXTS: A CASE STUDY OF JANE AUSTEN'S *PRIDE AND PREJUDICE*

Olga PONOMAREVA
The University of Mississippi
oponomar@go.olemiss.edu

This study explores the linguistic, cultural, and pragmatic complexities of translating pre-Victorian British politeness into Russian, as seen in Jane Austen's Pride and Prejudice. Austen's narrative is representative of the social conventions and class hierarchies of the early 19th century, where politeness is a key marker of status, identity, and interpersonal relationships. Translating such culturally embedded concepts presents challenges when navigating the differences between the English and Russian linguistic and cultural systems. To analyze these challenges, the research draws on Brown and Levinson's (1987) politeness theory, with a focus on positive and negative politeness strategies and their manifestations in social interactions.

A comparative analysis of selected excerpts from two Russian translations - Immanuel Marshak's 1967 Soviet-era version and Irina Gurova's 1998 post-Soviet edition - forms the empirical basis of the study. The analysis focuses on how indirect speech, irony, formal address, and expressions of deference and familiarity are handled in each translation.

The findings reveal a significant variance in translation strategies. Marshak's version exhibits a culturally adaptive style that aligns with Soviet literary conventions, prioritizing readability and historical conformity. Gurova, by contrast, adheres more closely to the structure and tone of Austen's original text, reflecting a shift toward linguistic authenticity and individual expressiveness in the post-Soviet era.

This research contributes to the field of translation studies by demonstrating how historical context and cultural norms impact translation choices. It underscores the importance of cultural competence and pragmatic sensitivity in literary translation and highlights the ethical responsibilities of the translator as both a linguistic and cultural mediator.

Keywords: literary translation, politeness theory, intercultural communication, Russian translation.

РАЗЛИЧИЯ В РУССКИХ ПЕРЕВОДАХ БРИТАНСКОЙ ВЕЖЛИВОСТИ ДО-ВИКТОРИАНСКОЙ ЭПОХИ В ЛИТЕРАТУРНЫХ ТЕКСТАХ: НА ПРИМЕРЕ РОМАНА ДЖЕЙН ОСТИН «ГОРДОСТЬ И ПРЕДУБЕЖДЕНИЕ»

Ольга Пономарева
Университет Миссисипи
oponomar@go.olemiss.edu

Это исследование посвящено лингвистическим, культурным и прагматическим сложностям перевода британской вежливости до-викторианской эпохи на русский язык на примере романа Джейн Остин «Гордость и предубеждение». Повествование Остин отражает социальные нормы и классовую иерархию начала XIX века, где вежливость служит важным обозначением статуса, личности и межличностных отношений. Перевод таких культурно обусловленных понятий представляет трудности, связанные с различиями между английской и русской языковыми и культурными системами.

Для анализа этих трудностей в исследовании используется теория вежливости Брауна и Левинсона (1987), с акцентом на стратегии положительной и отрицательной вежливости и их проявления в социальных взаимодействиях.

Эмпирической основой исследования служит сравнительный анализ избранных отрывков из двух русских переводов - версии Имануила Маршака 1967 года, выполненной в советский период, и постсоветского перевода Ирины Гуровой 1998 года. Анализ сосредоточен на том, как каждый переводчик передаёт косвенную речь, иронию, формы обращения, а также выражения почтительности.

Результаты показывают существенные различия в стратегиях перевода. Перевод Маршака демонстрирует культурно адаптированный стиль, соответствующий советским литературным традициям, с приоритетом на читаемость и историческую стилизацию. Напротив, Гурова стремится сохранять структуру и тон тсходного текста Остин, что отражает сдвиг в сторону языковой аутентичности и индивидуального самовыражения в постсоветскую эпоху.

Данное исследование вносит вклад в теорию перевода, показывая, как исторический контекст и культурные нормы влияют на выбор перевода. Оно подчёркивает значимость культурной компетентности и прагматического намерения в литературном переводе, а также освещает этическую ответственность переводчика как языкового и культурного медиатора.

Ключевые слова: художественный перевод, теория вежливости, межкультурная коммуникация, русский перевод.

THE ISSUE OF RUSSIAN STRESS VARIABILITY AMONG TURKISH LEARNERS: LINGUISTIC DIMENSIONS AND METHODOLOGICAL APPROACHES

Asst. Prof. Dr. Olga ZENCİRCİ
Artvin Çoruh University
olgazencirci@artvin.edu.tr

The teaching of Russian as a foreign language in Turkish universities presents a range of specific challenges, among which accentology stands out as one of the most systemic and significant. Unlike Turkish, where stress is predominantly fixed on the final syllable, the Russian stress system is characterized by mobility, positional variability, and accentological variation, creating considerable difficulty for Turkish learners.

Mastering Russian stress constitutes one of the most acute problems in Russian language instruction among Turkish students. Accentological errors not only distort pronunciation but also cause communication failures, hinder comprehension, and give the impression of insufficient language competence—even when learners demonstrate confident command of grammar and vocabulary. The lack of clear methodological guidelines and systematized approaches to teaching variable stress forms undermines learner confidence and leads to the formation of unstable or inaccurate pronunciation habits. Therefore, the study of accentological variation and its influence on the learning process in Turkish higher education institutions is of both theoretical and practical importance.

Despite the existence of extensive research on Russian phonetics and phonology, as well as teaching methods for pronunciation, systematic instruction in accentological variation in the context of the Turkish student audience remains insufficiently explored. Although the existence of variant norms is recognized, questions related to their classification, origin, and the means by which Turkish students can effectively acquire them require deeper and more comprehensive analysis.

The aim of this study is to analyze the nature of accentological variation in the Russian language and, based on this, to develop methodological and practical approaches to teaching Russian stress to students in Turkey. To achieve this aim, the study systematizes the accentological norms of modern Russian, identifies typical errors made by Turkish learners, investigates the causes of these errors with regard to cross-linguistic interference, and offers methodological recommendations and practical exercises for developing stable pronunciation skills that incorporate accentological variability.

The methodological foundation of the study includes theoretical analysis of linguistic and pedagogical literature, and a comparative analysis of the accentological systems of Russian and Turkish. Methods of systematization and generalization of language-teaching materials are used to develop recommendations.

The scientific novelty of the study lies in a comprehensive approach to the problem of accentological variation within the framework of teaching Russian as a foreign language in the Turkish context and in the systematization of methodological strategies for teaching this variation in Turkish universities. The practical significance of the research is reflected in the development of specific recommendations and exercises for use by instructors of Russian in Turkish higher education institutions.

Keywords: accentology, Russian stress, accentological variation, phonetic errors, pronunciation skills, pronunciation teaching, Turkish universities

ПРОБЛЕМА ВАРИАТИВНОСТИ РУССКОГО УДАРЕНИЯ В ТУРЕЦКОЙ АУДИТОРИИ: ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ

Др. Ольга Зенджирджи
Артвинский университет Чорух
olgazencirci@artvin.edu.tr

Преподавание русского языка как иностранного в вузах Турции сопряжено с рядом специфических трудностей, среди которых одной из наиболее системных и значимых является акцентология. В отличие от турецкого языка, где ударение преимущественно фиксируется на последнем слоге, русская система ударения отличается подвижностью, разноместностью, а также акцентологической вариативностью, что создаёт серьёзные затруднения для турецких студентов.

Овладение русским ударением представляет собой одну из наиболее острых проблем в обучении русскому языку в турецкой аудитории. Акцентологические ошибки не только искажают произношение, но и становятся источником коммуникативных неудач, затрудняют понимание и формируют впечатление о недостаточном владении языком, даже при уверенном уровне грамматических и лексических знаний. Отсутствие чётких методических ориентиров и систематизированных подходов к обучению формам акцентологической вариативности ведёт к снижению уверенности студентов и, как следствие, к формированию неустойчивых или некорректных произносительных навыков. В связи с этим актуальность исследования акцентологической вариативности и её влияния на процесс обучения в турецких вузах обусловлена как теоретическими, так и практическими потребностями.

Несмотря на наличие обширных исследований, посвящённых фонетике и фонологии русского языка, а также методике преподавания произношения, систематическое обучение акцентологической вариативности в контексте турецкой аудитории остаётся недостаточно изученным. Хотя существование вариативных норм признано, вопросы их классификации, происхождения и способов эффективного усвоения турецкими студентами требуют более глубокого и комплексного анализа.

Цель настоящей работы - анализ природы акцентологической вариативности русского языка с последующей разработкой методических и практических подходов к обучению русскому ударению студентов в Турции. Для достижения данной цели в исследовании осуществляется систематизация акцентологических норм современного русского языка, выявляются типичные ошибки, допускаемые турецкими обучающимися, проводится анализ причин их возникновения с учётом межъязыковой интерференции, а также разрабатываются методические рекомендации и практические упражнения для формирования устойчивых произносительных навыков, учитывающих акцентологическую вариативность.

Методологическую основу исследования составляют теоретический анализ лингвистической и методической литературы и сопоставительный анализ акцентологических систем русского и турецкого языков. Для разработки рекомендаций использованы методы систематизации и обобщения лингводидактического материала.

Научная новизна исследования заключается в комплексном подходе к проблеме акцентологической вариативности в рамках обучения русскому как иностранному в турецкой аудитории и в систематизации методических приёмов её преподавания в турецких учебных заведениях. Практическая значимость исследования выражается в разработке конкретных рекомендаций и упражнений, предназначенных для использования преподавателями русского языка в вузах Турции.

Ключевые слова: акцентология, русское ударение, акцентологическая вариативность, фонетические ошибки, произносительные навыки, обучение произношению, турецкие учебные заведения

ON THE TRANSLATION OF AFFIX TYPES IN THE RUSSIAN LANGUAGE INTO TURKISH

Asst. Prof. Onur AYDIN
Anadolu University
onur_aydin@anadolu.edu.tr

Russian, belonging to the Slavic branch of the Indo-European language family, and Turkish, part of the Altaic branch of the Ural-Altaic language family, exhibit fundamental typological differences. While Turkish is an agglutinative language, Russian can incorporate various main affixes in different positions, including inflectional ending, prefix, interfix, suffix, and postfix. This structural distinction significantly complicates the understanding of the target language's word structure for Turkish students learning Russian as a foreign language, leading to certain difficulties during the stages of new word acquisition and derivation. In this context, the accurate translation of affixes from the target language into the native language is of paramount importance for students' foreign language acquisition process. This research is a qualitative study aiming to overcome the difficulties encountered in translating Russian affix types into Turkish and to propose a more consistent terminology. The methodology of the research is based on comparative analysis, supported by Eugene Nida's functional equivalence theory and morphological analysis. The research revealed a consensus in the Turkish translations of the Russian morphemes префикс (prefix), интерфикс (interfix), and суффикс (suffix). However, noticeable discrepancies and variations were observed in the translations of окончание (inflectional ending), which indicates the singularity-plurality, gender (masculine-feminine-neuter), case, and person of a word, and постфикс (postfix), an affix that follows all other morphemes and changes the meaning or form of a word. It has been thought that the placement of both affixes at the end of the word's morpheme sequence led to this confusion. In cases where both affixes are simultaneously present in a word, the postfix, given its position after the okonchaniye, was deemed appropriate to be termed as "en son ek" (final affix). The okonchaniye, referring to its grammatical type, was proposed to be termed as "çekim eki" (inflectional ending). Consequently, the following Turkish equivalents for Russian affixes are proposed: префикс → ön ek (prefix), интерфикс → orta/ara/iç ek (interfix/mid-affix), суффикс → son ek (suffix), окончание → çekim eki (inflectional ending), and постфикс → en son ek (final affix). It is believed that this proposed terminology will help Turkish students learning Russian to grasp grammatical structures more clearly and facilitate their word acquisition processes. Furthermore, this study is expected to contribute to the creation of a standardized terminology for future Russian grammar textbooks and teaching materials, thereby reducing translation inconsistencies. It was concluded that when translating Russian affixes into Turkish, considering not only their position within the word but also their function (derivational and inflectional affix) would be highly beneficial for linguistic consistency and pedagogical effectiveness. This approach will offer a clearer framework in language teaching, making the complex Russian morphology more accessible to Turkish students.

Keywords: Russian, Turkish, translation, morphology, morpheme, affix

О ПЕРЕВОДЕ ТИПОВ АФФИКСОВ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ НА ТУРЕЦКИЙ ЯЗЫК

старший преподаватель Онур Айдын
Университет Анадолу
onur_aydin@anadolu.edu.tr

Русский язык относится к славянской ветви индоевропейской языковой семьи, тогда как турецкий язык входит в алтайскую ветвь уральско-алтайской языковой семьи. Если турецкий язык является агглютинативным, то русский язык способен принимать различные основные аффиксы: окончание, префикс, интерфикс, суффикс и постфикс. Это обстоятельство значительно усложняет понимание структуры слова целевого языка для турецких студентов, изучающих русский язык как иностранный. Кроме того, оно создает определенные трудности на этапах изучения и образования новых слов. В связи с этим точный перевод аффиксов целевого языка на родной имеет первостепенное значение для успешного усвоения иностранного языка учащимися. Данное исследование представляет собой качественную работу, направленную на преодоление трудностей, возникающих при переводе русских аффиксов на турецкий язык, и на предложение более последовательной терминологии. Методология исследования основана на сравнительном анализе и подкрепляется теорией функциональной эквивалентности Юджина Найды и морфологическим анализом. В ходе исследования было отмечено, что при переводе на турецкий язык морфем префикс, интерфикс и суффикс наблюдается общепринятое единообразие. Однако в переводах окончания, обозначающего число, род (мужской, женский, средний), падеж и лицо слова, а также постфикса, который следует за всеми морфемами и изменяет значение или форму слова, были выявлены различные варианты употребления. Предположено, что расположение обоих аффиксов в конце морфемной последовательности слова привело к этой путанице. В случаях, когда оба аффикса присутствуют в одном слове, постфикс следует за окончанием, поэтому для него было предложено выражение «en son ek» (самый последний аффикс), а для окончания, с учетом его типа, – «çekim eki» (флексия). Таким образом, нами предложены следующие турецкие эквиваленты для русских аффиксов: префикс → ön ek (префикс), интерфикс → orta/ara/iç ek (интерфикс), суффикс → son ek (суффикс), окончание → çekim eki (флексия), постфикс → en son ek (самый последний аффикс). Предполагается, что эта предложенная терминология поможет турецким студентам, изучающим русский язык, более четко освоить грамматические структуры и облегчит процесс изучения слов. Кроме того, ожидается, что данная работа будет способствовать созданию стандартной терминологии для будущих учебников по русской грамматике и учебных материалов, тем самым уменьшая несоответствия в переводах. Было сделано заключение о том, что при переводе русских аффиксов на турецкий язык полезно учитывать не только их положение в слове, но и их функции (словообразовательный или словоизменительный аффикс), что обеспечит лингвистическую последовательность и педагогическую эффективность. Такой подход предоставит более четкие рамки в преподавании языка, делая сложную русскую морфологию более доступной для турецких студентов.

Ключевые слова: русский язык, турецкий язык, перевод, морфология, морфема, аффикс

A COMPARATIVE CURRICULUM REVIEW WITHIN THE CONTEXT OF INTERPRETING COMPETENCE: THE CASE OF SELÇUK UNIVERSITY

Prof. Dr. Onur KÖKSAL
Selcuk University
onurkoksal@selcuk.edu.tr

Research Assistant Beyza Nur ZORLU KALE
Selcuk University
beyzanur.zorlu@selcuk.edu.tr

This research is a comparative curriculum review based on qualitative research methods. The focus of the study is the comparative evaluation of the courses offered by the Department of Translation and Interpreting at Selçuk University within the scope of interpreting education with the curricula of the same departments at Hacettepe University and Istanbul University, which are among the universities that accept students with the highest scores among higher education institutions in Türkiye. During the comparison process, up-to-date course plans and course content descriptions published on the official websites of the relevant universities for the 2024–2025 academic year were carefully examined. In addition, student admission rankings and score information of the universities were obtained through YÖK Atlas platform, which is the official database of the Council of Higher Education. In this context, the interpreting courses in the undergraduate curricula of all three universities, as well as other courses that could indirectly support interpreting skills, were systematically identified. In the next stage of the research, these courses were analyzed within the framework of the basic competence types that constitute interpreting competencies. The competence types taken as reference in the study are as follows: Linguistic Competence, Cultural Competence, World Knowledge, Subject-Matter Knowledge, Interpreting Competence, Professional Competence, Instrumental Competence, and Emotional Competence. These competence types were determined in line with theoretical and pedagogical models developed in the field of translation and interpreting education and allow for a comprehensive assessment of competencies in the field of interpreting. Descriptive content analysis was used in the study. Using this method, course contents and learning outcomes were examined in detail, and the resulting data was thematically categorized and interpreted according to the competency types. In light of the findings, some recommendations are presented to make the interpreting curriculum of the Selçuk University Department of Translation and Interpreting more effective. While Selçuk University has a strong curriculum in terms of interpreting proficiency and the proportion of required courses, it also has room for improvement in the areas of Linguistic Competence, Cultural Competence, Professional Competence, Instrumental Competence, and, especially, Emotional Competence. Enriching the curriculum in these areas will significantly enhance students' professional skills.

Keywords: Translation and Interpreting, Interpreting Education, Interpreting Competencies, Curriculum Analysis.

SÖZLÜ ÇEVİRİ EDİNÇLERİ BAĞLAMINDA MÜFREDAT KARŞILAŞTIRMASI: SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Onur KÖKSAL
Selçuk Üniversitesi
onurkoksal@selcuk.edu.tr

Araştırma Görevlisi Beyza Nur ZORLU KALE
Selçuk Üniversitesi
beyzanur.zorlu@selcuk.edu.tr

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemleri temel alınarak tasarlanmış olan karşılaştırmalı bir müfredat incelemesidir. Çalışmanın odak noktasını, Selçuk Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü'nün sözlü çeviri eğitimi kapsamında sunduğu derslerin, Türkiye'de yükseköğretim kurumları arasında en yüksek puanla öğrenci kabul eden üniversitelerden olan Hacettepe Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nin aynı bölümlerine ait müfredatlarla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Karşılaştırma süreci yürütülürken, ilgili üniversitelerin 2024–2025 eğitim-öğretim yılına ait resmi web sitelerinde yayımlanan güncel ders planları ve bu derslere ait içerik açıklamaları dikkatle incelenmiştir. Ayrıca, üniversitelerin öğrenci kabul sıralamaları ve puan bilgileri, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın resmi veri tabanı olan YÖK Atlas platformu aracılığıyla elde edilmiştir. Bu kapsamda, her üç üniversitenin lisans düzeyindeki müfredatlarında yer alan sözlü çeviri dersleri ile sözlü çeviri becerilerini dolaylı yoldan destekleyebilecek nitelikteki diğer dersler sistematik bir biçimde belirlenmiştir. Araştırmanın ilerleyen aşamasında, bu dersler sözlü çeviri yeterliklerini oluşturan temel edinç türleri çerçevesinde analiz edilmiştir. Çalışmada referans alınan edinç türleri; Dil Edinci, Kültür Edinci, Dünya Bilgisi, Alan Bilgisi, Sözlü Çeviri Becerisi, Profesyonel Edinç, Araçsal Edinç ve Duygusal Edinç olmak üzere sekiz başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu edinç kategorileri, çeviri eğitimi alanında geliştirilen kuramsal ve pedagojik modeller doğrultusunda belirlenmiş olup, sözlü çeviri alanındaki yeterliliklerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Verilerin çözümleme aşamasında ise betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem doğrultusunda, derslerin içerikleri ve öğrenme kazanımları ayrıntılı olarak incelenmiş ve elde edilen veriler, yukarıda belirtilen edinç türlerine göre tematik olarak kategorize edilerek yorumlanmıştır. Bu analiz süreci, her bir üniversitenin müfredatında sözlü çeviri yeterliklerine ne düzeyde yer verildiğini ve bu yeterliklerin hangi açılardan desteklendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, elde edilen bulgular ışığında Selçuk Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü'nün sözlü çeviri eğitimine yönelik müfredatının daha etkili ve kapsamlı hale getirilmesine yönelik somut, geliştirici öneriler sunulmuştur. Selçuk Üniversitesi, sözlü çeviri yeterliği ve zorunlu ders oranı bakımından güçlü bir müfredata sahip olsa da, Dil Edinci, Kültür Edinci, Profesyonel Edinç, Araçsal Edinç ve özellikle Duygusal Edinç alanlarında geliştirmeye açıktır. Müfredatın bu yönlerde zenginleştirilmesi, öğrencilerin mesleki donanımını ve saha yeterliğini önemli ölçüde artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Mütercim ve Tercümanlık, Sözlü Çeviri Eğitimi, Sözlü Çeviri Edinçleri, Müfredat Analizi

THE USE OF CHATGPT IN TRANSLATION AND INTERPRETING EDUCATION: PEDAGOGICAL ADVANTAGES AND POTENTIAL CHALLENGES FOR STUDENT TRANSLATORS AND INTERPRETERS

Assoc. Prof. Dr. Osman ÖZDEMİR
Selcuk University School of Foreign Languages
osman_ozdemir73@selcuk.edu.tr

The rapid development of artificial intelligence technologies, particularly through tools such as ChatGPT, is radically transforming pedagogical approaches and the understanding of professional competence in translation and interpreting education. This study aims to examine the perceptions, experiences, and ethical concerns of English and Arabic Translation and Interpreting students regarding the use of artificial intelligence in translation and interpreting education. Forty-six students (25 English, 21 Arabic; 26 female, 20 male) participated in the study. A qualitative research design was adopted; data were collected through semi-structured interviews with the participants and analyzed using thematic analysis. The analysis identified eight main themes: usage patterns and context, pedagogical advantages, practical limitations, post-editing and workload, ethical and academic concerns, student skills and impacts, pedagogical integration and the instructor role, and the future of the profession and employment. The findings indicate that ChatGPT saves time, provides terminology support, and boosts student confidence, particularly in written translation processes. Participants viewed AI as a support tool that facilitates speed and convenience in the translation process, but they also harbored significant concerns about originality, ethical boundaries, and academic integrity. The risk of plagiarism, over-dependence, and the weakening of critical thinking skills were considered significant threats to the inadvertent use of AI. Furthermore, the need to systematically integrate AI literacy and ethical awareness into translation programs is a prominent theme in the findings. The study's results suggest that translation education should focus not only on the use of technological tools but also on the development of ethical awareness and critical evaluation skills. In this context, it is recommended that AI-assisted translation applications be designed in a pedagogically balanced manner and that educational policies that support student autonomy and creative productivity be developed. The study aims to provide theoretical and practical contributions to future curriculum development studies by holistically evaluating the opportunities and limitations encountered in the process of integrating artificial intelligence into translation education.

Keywords: ChatGPT, translation education, translation and interpreting, artificial intelligence, pedagogical integration

ÇEVİRİ VE TERCÜMANLIK EĞİTİMİNDE CHATGPT'NİN KULLANIMI: ÖĞRENCİ ÇEVİRMENLER VE TERCÜMANLAR İÇİN PEDAGOJİK AVANTAJLAR VE OLASI ZORLUKLAR

Doç. Dr. Osman ÖZDEMİR
Selçuk Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu
osman_ozdemir73@selcuk.edu.tr

Yapay zekâ teknolojilerinin özellikle ChatGPT gibi araçlar aracılığıyla hızla gelişmesi, mütercim ve tercümanlık eğitiminde pedagojik yaklaşımları ve mesleki yeterlik anlayışını köklü biçimde dönüştürmektedir. Bu çalışma, İngilizce ve Arapça Mütercim-Tercümanlık bölümü öğrencilerinin mütercim tercümanlık eğitim sürecinde yapay zekâ kullanımına ilişkin algılarını, deneyimlerini ve etik kaygılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada 46 öğrenci (25 İngilizce, 21 Arapça; 26 kadın, 20 erkek) yer almıştır. Nitel bir araştırma deseni benimsenmiş; veriler, katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Analiz sonucunda sekiz ana tema belirlenmiştir: kullanım biçimleri ve bağlam, pedagojik avantajlar, pratik sınırlılıklar, post-editing ve iş yükü, etik ve akademik kaygılar, öğrenci becerileri ve etkileri, pedagojik entegrasyon ve öğretim elemanı rolü, mesleğin geleceği ve istihdam. Bulgular, ChatGPT'nin özellikle yazılı çeviri süreçlerinde zaman kazandırdığı, terminoloji desteği sunduğu ve öğrenci özgüvenini artırdığına işaret etmektedir. Katılımcıların yapay zekâyı çeviri sürecinde hız ve kolaylık sağlayan bir destek aracı olarak gördüklerini; ancak özgünlük, etik sınırlar ve akademik dürüstlük konularında belirgin endişeler taşıdıklarını ortaya koymuştur. Özellikle intihal riski, aşırı bağımlılık ve eleştirel düşünme becerilerinin zayıflaması gibi durumlar, yapay zekânın bilinçsiz kullanımına yönelik önemli tehditler olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, AI okuryazarlığı (AI literacy) ve etik farkındalık konularının çeviri programlarına sistematik biçimde entegre edilmesi gerekliliği de bulguların öne çıkan temalarından biridir. Çalışmanın sonuçları, çeviri eğitiminin yalnızca teknolojik araç kullanımına değil, aynı zamanda etik bilinç ve eleştirel değerlendirme becerilerinin geliştirilmesine de odaklanması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, yapay zekâ destekli çeviri uygulamalarının pedagojik olarak dengelenmiş biçimde tasarlanması, öğrenci özerkliğini ve yaratıcı üretkenliği destekleyecek eğitim politikalarının oluşturulması önerilmektedir. Çalışma, yapay zekânın çeviri eğitimine entegrasyonu sürecinde karşılaşılan fırsatlar ve sınırlılıkları bütüncül biçimde değerlendirerek, gelecekteki öğretim programı geliştirme çalışmalarına teorik ve uygulamalı katkılar sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: ChatGPT, çeviri eğitimi, mütercim ve tercümanlık, yapay zekâ, pedagojik entegrasyon

THE CONCEPT OF IDENTITY AND MINORITIES IN THE NOVELS OF FAREED RAMADAN

Lecturer Omer Faruk DEGİRMENCİ
Selcuk University
omerfaruk.degirmenci@selcuk.edu.tr

This study focuses on the life, literary identity, and novels of Bahraini screenwriter, short story writer and novelist Fareed Ramadan (1961–2020), who holds an important place in the Bahraini novel. Ramadan stands out as a writer who addresses the concepts of identity and minorities in his novels, through which he contributed to Bahraini literature. He was born in the city of Muharraq and received education in the field of civil aviation. Following his education, he began working in the banking sector; in addition, he was also involved in the fields of radio, television and cinema. Ramadan, who also reflected his multifaceted personality in the realm of literature, became a prominent figure through his prolific contributions, particularly in the genres of story and the novel. His short story collection *al-Bayad*, which is both his first and only published work in the short story genre, constitutes the initial example of his literary publication. Apart from this work, Ramadan left behind four novels titled *al-Tannour / A Cloud over Bab al-Bahrain*, *al-Barzakh / A Star on a Journey*, *al-Sawafih / The Water of Bliss* and *The English Ocean*. He passed away on November 6, 2020. In his first novel, the author draws attention to the existence of social strata with different national identities in societies around the world; in his second novel, he addresses the social transformations that took place in Bahrain as a result of various factors, including migration. In his third novel, he explores the process of adaptation of people who migrated from Iraq and Saudi Arabia to Bahraini society; in his fourth and final novel, he strongly criticizes the slave trade carried out by the British. In light of this information, the study first presents background information on the historical context of the Bahraini novel, followed by an overview of Ramadan's life, literary identity and works. Moreover, the absence of any studies in Turkey focusing on the Bahraini novel and Ramadan has been a major factor in the development of this research. This study, which has been written primarily by making use of Arabic references, aims to introduce Ramadan's prominent identity as a novelist within Bahraini literature.

Keywords: Bahrain, Literature, Novel, Fareed Ramadan

FERÎD RAMADÂN'IN ROMANLARINDA KİMLİK KAVRAMI VE AZINLIKLAR

Öğr. Gör. Dr. Ömer Faruk DEĞİRMENCİ
Selçuk Üniversitesi
omerfaruk.degirmenci@selcuk.edu.tr

Bu çalışmada Bahreyn romanında önemli bir yere sahip olan Bahreynli senarist, öykü ve roman yazarı Ferîd Ramadân'ın (1961-2020) hayatına, edebî kişiliğine ve romanlarına değinilmiştir. Ramadân, Bahreyn edebiyatına katkıda bulunduğu roman örneklerinde kimlik kavramı ile azınlıklar konusuna temas etmesi yönüyle öne çıkmış bir yazardır. Muharrak şehrinde dünyaya gelmiş; sivil havacılık alanında eğitim almıştır. Tahsil hayatının akabinde bankacılık alanında çalışmaya başlamış; bunun yanında radyo, televizyon ve sinema sektörlerinde de iştigal etmiştir. Bu çok yönlü kişiliğini edebiyat alanına da aksettiren Ramadân, öykü ve bilhassa roman türlerindeki üretkenliğiyle hafızalarda yer edinmiştir. Şöyle ki onun öykü türünde neşrettiği ilk ve tek yapıtı olan *el-Beyâd* (Beyaz) adlı öykü koleksiyonu, yazarın edebiyat alanında neşrettiği ilk örnek olmuştur. Bu eserinin dışında ardında sırasıyla *et-Tennûr / Ğaymetun li Bâbi'l-Bahreyn* (Fırın/Bâbu'l-Bahreyn Üzerinde Bir Bulut), *el-Berzah / Necmetun fî Sefer* (Kıstak/Yolculukta Bir Yıldız), *es-Sevâfih / Mâ'u'n-Ne'îm* (Akıp Gidenler/Ne'îm Mahallesi'nin Suyu) ve *el-Muhîtu'l-İncilîzî* (İngiliz Okyanusu) başlıklarını taşıyan dört roman bırakan Ramadân, 6 Kasım 2020 tarihinde vefat etmiştir. Yazar, ilk romanında dünya üzerindeki toplumlarda farklı millî kimliklere sahip tabakaların varlığına dikkat çekerken; ikinci romanında çeşitli etkenlerden kaynaklı göç alan Bahreyn'de vuku bulan toplumsal dönüşümlere değinmiştir. Üçüncü romanında Irak ve Suudi Arabistan'dan Bahreyn'e göç eden insanların Bahreyn toplumuna uyum sağlama sürecini ele almış; dördüncü ve son romanında ise İngilizlerin gerçekleştirdikleri köle ticaretlerini şiddetle eleştirmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak söz konusu çalışmada sırasıyla Bahreyn romanının tarihsel arka planı hakkında bilgilere yer verilmiş; Ramadân'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserlerine temas edilmiştir. Ayrıca Türkiye'de Bahreyn romanını ve Ferîd Ramadân'ı merkeze alan herhangi bir çalışmanın bulunmayışı, bu çalışmanın ortaya konmasında başlıca etken olmuştur. Çoğunlukla Arapça kaynaklardan istifade edilerek kaleme alınan bu çalışmayla Ferîd Ramadân'ın, Bahreyn edebiyatında öne çıkan romancı kimliği tanıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bahreyn, Edebiyat, Roman, Ferîd Ramadân

SUBTITLING ACROSS THE DIVIDE: THE WOMEN'S DIALOGUES IN THE TURKISH SERIES *ETHOS*

Asst. Prof. Dr. Özlem GÜLEN
Haliç University
ozlemgulen@halic.edu.tr

Ethos (known in Turkish as 'Bir Başkadır') is a Turkish series, which was released on Netflix in 2020. The series presents a story that revolves mainly around female characters, who are from diverse social, cultural and economic backgrounds. Starting with the tensions that emerge between the characters as a result of their differing religious beliefs, varied lifestyles, and conflicting worldviews, the series — which is comprised of a single season up to now— concludes with a sense of mutual understanding that is gradually developed among the characters. This marked shift in their relationships is meticulously traced through the characters' discourse toward their 'others' and the dialogues among them, which directly reflect their sociological status, as well as their religious and political standing that shapes and defines their identities. Therefore, the diverse language and dialogues of women play a central role in understanding both the narrative structure and character development in the series, along with the later established common sense between them in spite of their differences. The significance of this particular aspect becomes notably paramount when addressing the audiovisual translations prepared for the series. Building on the aforementioned points, this study analyzes the sole season of the series consisting of eight episodes and examines the English subtitles of the women's dialogues in the series, specifically referring to the evolving perspectives and identities of female characters through the language and discourse they use. Within this framework, the findings of the study elucidate the pivotal role of subtitling in reshaping women's language and dialogues, which serve as manifestations of their distinctive identities and dynamic mindsets that are intricately linked to the sociopolitical structures prevailing in the contexts where they live.

Keywords: audiovisual translation, identity, subtitling, women's discourse

FARKLILIKLAR İÇİNDE ALTYAZI ÇEVİRİSİ: ETHOS (BİR BAŞKADIR) DİZİSİNDE KADINLARIN DİYALOGLARI

Dr. Öğr. Üyesi Özlem GÜLEN
Haliç Üniversitesi
ozlemgulen@halic.edu.tr

Ethos (Türkçe adıyla 'Bir Başkadır'), dijital yayın platformu Netflix üzerinden 2020 yılında yayına sunulan bir Türk dizisidir. Diziye konu olan hikâye, farklı toplumsal, kültürel ve ekonomik arka planlara sahip olan kadın karakterler etrafında şekillenmektedir. Bugüne kadar yalnızca bir sezonu yayına giren bu dizi, karakterlerin dini inançları, farklı yaşam tarzları ve birbirine zıt dünya görüşleri nedeniyle ortaya çıkan gerilimlerle başlamasına rağmen, karakterler arasında zaman içerisinde gelişen bir karşılıklı anlayış ile sona ermektedir. Karakterlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde ortaya çıkan bu belirgin değişim, karakterlerin kendi 'ötekilerine' yönelik söylemleri ve birbirleriyle kurdukları diyaloglar üzerinden titizlikle işlenmektedir ve bu durum, onların hem toplumsal statüsünü hem de kimliklerini inşa eden ve tanımlayan dini ve siyasi duruşlarını da doğrudan yansıtmaktadır. Bu nedenle, dizide yer alan kadınların benimsedikleri farklı dil kullanımları ve kurdukları diyaloglar, aralarındaki farklılıklara rağmen ulaştıkları sağduyunun yanı sıra, dizideki olay örgüsü ve karakter gelişiminin de anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Dizinin bu dikkate değer yönü, özellikle dizi için yapılan görsel-işitsel çeviriler söz konusu olduğunda çok daha önemli bir husus haline gelmektedir. Burada bahsi geçen noktalardan yola çıkılarak, bu çalışma, Ethos (Bir Başkadır) dizisinin şu ana kadar yayınlanmış olan ve toplamda sekiz bölümden oluşan tek sezonunu örneklem olarak almaktadır. Bu örneklem dâhilinde, söz konusu kadın karakterlerin söylemleri üzerinden değiştiği gözlemlenen bakış açıları ve kimliklerine odaklanılmakta ve karakterlerin diyalogları için yapılan İngilizce altyazılar incelenmektedir. Bu çerçevede, çalışmanın bulguları kadınların mevcut sosyopolitik yapılarla doğrudan bağlantılı olan özgün kimlikleri ve değişen düşünce yapılarının birer yansıması olarak gözlemlenen dil kullanımı ve diyaloglarının yeniden şekillendirilmesinde altyazı çevirisinin rolü ve önemine ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: görsel-işitsel çeviri, kimlik, altyazı çevirisi, kadın söylemi

WRITING ASSESSMENT VIA ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) AND HUMAN RUBRICS: A PERFORMANCE COMPARISON OF LANGUAGE LEARNING MODELS (LLMS) AND HUMAN RATERS

Master Student Özlem Gülsüm ÖZÇİÇEK
Pamukkale University
ozlemg.ozcicek@gmail.com

Master Student Eylül HÜRCAN
Pamukkale University
eylulhurcan100@gmail.com

Dr. Pınar KARAHAN
Pamukkale University
pkarahan@pau.edu.tr

Rubrics, which are one of the commonly used assessment tools for teachers, especially for grading essays, are essential evaluation tools that set basic criteria and expectations for task grading. They are widely recognized as instruments for assessment of learning and assessment for learning. Although they are still valuable tools for clarifying expectations and supporting both teaching and learning, their efficacy can be hindered by issues such as complexity and time-consumingness. With the latest advancements in artificial intelligence (AI), the question of how AI might help in designing and using rubrics has emerged. The anticipated answer is that AI could make the process faster and more consistent. This notion serves as the foundation of this research. Thus, this study investigates the efficacy of both human-made and artificial intelligence (AI)-generated rubrics for assessing writing assignments in second- language (L2) schools by AI and human raters. Content, structure, elaboration of evidence, language, vocabulary, and grammar were the five criteria covered by the study, which was conducted at the ELT Department of a public university located in Turkiye. Participants of the study involved 18 students who were evaluated utilizing predetermined AI and human rubrics. During the data collection process, participants were instructed to write a paragraph on the topic of quality of good language learners between 100-150 words. The purpose of this essay was to generate comments that showed the students' capacity for clear idea expression, cohesive thought organization, and proper grammar use. After collecting the essays written by the participants, the agreement and consistency of scoring between human and AI raters were compared using statistical analyses, such as Intraclass Correlation Coefficient (ICC) evaluations and independent samples t-tests. Results indicated minimal differences in rubric outcomes, with human- and AI-generated rubrics producing comparable scores. In terms of raters, there was a moderate agreement between the two groups. However, AI raters demonstrated a stricter assessment approach and higher reliability in organization and mechanical categories, while human raters showed variability in terms of the above-mentioned categories. The overall findings may suggest that AI-assisted tests can be used with conventional evaluation techniques by offering grading that is scalable, effective, and impartial.

Keywords: Writing Assessment, AI-Generated Rubrics, AI Raters, Human Raters

YAPAY ZEKÂ (YZ) VE İNSAN RUBRİKLERİYLE YAZMA BECERİSİNİN DEĞERLENDİRMESİ: DİL ÖĞRENME MODELLERİ VE İNSAN PUANLAYICILARIN PERFORMANS KARŞILAŞTIRMASI

Yüksek Lisans Öğrencisi Özlem Gülsüm ÖZÇİÇEK
Pamukkale Üniversitesi
ozlemg.ozcicek@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi Eylül HÜRCAN
Pamukkale Üniversitesi
eylulhurcan100@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Pınar KARAHAN
Pamukkale Üniversitesi
pkarahan@pau.edu.tr

Rubrikler, özellikle öğretmenler tarafından kompozisyonları değerlendirmede yaygın olarak kullanılan ölçme araçlarından biridir ve görevlerin değerlendirilmesi için temel ölçütleri ve beklentileri belirleyen önemli değerlendirme araçlarıdır. Hem öğrenmenin değerlendirilmesi hem de öğretimin değerlendirilmesi bağlamında yaygın bir şekilde kullanılırlar. Her ne kadar beklentileri netleştirme ve öğretme-öğrenme sürecini destekleme açısından hâlâ değerli araçlar olsalar da karmaşıklıkları ve zaman alıcı olmaları gibi nedenlerle etkililikleri zaman zaman sınırlı kalabilmektedir. Yapay zekâ (YZ) alanındaki son gelişmelerle birlikte, YZ'nin rubriklerin tasarımı ve kullanımı konusunda nasıl ve ne ölçüde bir katkı sağlayabileceği sorusu gündeme gelmektedir. Beklenen yanıt, YZ'nin bu süreci daha hızlı ve tutarlı hale getirebileceğidir. Bu düşünce, söz konusu araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma ikinci dil öğretimi yapılan okullarda yazma ödevlerinin değerlendirilmesinde hem insan yapımı hem de YZ tarafından oluşturulan rubriklerin etkililiğini, YZ ve insan puanlayıcılar aracılığıyla değerlendirmektedir. Çalışmada, içerik, yapı, kanıtların detaylandırılması, dil, kelime bilgisi ve dil bilgisi olmak üzere beş ölçüt kullanılmıştır. Araştırma, Türkiye'de bir devlet üniversitesinin İngiliz Dili Eğitimi bölümünde yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcıları, önceden belirlenmiş ölçütlerle YZ tarafından oluşturulan rubrikler ve insanlar tarafından tasarlanan rubrikler kullanılarak değerlendirilen 18 öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde katılımcılardan yabancı dil öğrenme konusunda başarılı olan insanların özellikleri konusunda 100-150 sözcük aralığında bir paragraf yazmaları istenmiştir. Bu görev ile öğrencilerin net fikir ifade etme, tutarlı düşünce organizasyonu yapma ve doğru dil bilgisi kullanma kapasitelerinin nasıl olduğunu anlama gibi konularda çıkarımlar üretmek amaçlanmıştır. Katılımcılar tarafından yazılan paragraflar toplandıktan sonra, insan ve YZ puanlayıcıları arasındaki puanlama uyumu ve tutarlılığı, Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı analizleri ve bağımsız örneklem t-testi gibi istatistiksel yöntemlerle karşılaştırılmıştır. Analizler, rubrik sonuçlarında oldukça az fark olduğunu ve insan yapımı ile YZ tarafından oluşturulan rubriklerin benzer puanlar ürettiğini göstermiştir. Puanlayıcılar açısından ise iki grup arasında orta düzeyde bir uyum tespit edilmiştir. Ancak YZ puanlayıcılar, özellikle örgütlenme ve mekanik kategorilerde daha katı bir değerlendirme yaklaşımı ve daha yüksek güvenilirlik göstermiştir; buna karşılık insan puanlayıcılar, belirtilen kategorilerde daha fazla değişkenlik göstermiştir. Sonuç olarak, çalışmanın genel bulguları YZ destekli testlerin geleneksel değerlendirme yöntemleriyle birlikte kullanılabileceğini ve bu sayede ölçeklenebilir, etkili ve tarafsız bir notlandırma süreci sunabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yazma Değerlendirmesi, YZ Tabanlı Rubrikler, YZ Puanlayıcılar, İnsan Puanlayıcılar

LOVE ACROSS BORDERS: EXPLORING WOMEN'S EXPERIENCE OF MIGRATION, RACE AND CLASS IN THE *WIDE SARGASSO SEA*

Master Student Özlem RECEBLİ
TED University
niyet23@gmail.com

Wide Sargasso Sea, written by Jean Rhys in 1966. It is the rewriting of Charlotte Brontë's *Jane Eyre*. The main character Antoinette grows up in a troubled environment marked by racial tensions and the aftermath of slavery. She and her family struggle with financial instability and social isolation. Also, Antoinette feels increasingly alienated from both the black and white communities around her. After her father's death she and her mother Annette eventually marry foreign men. However, their relationships become strained due to cultural misunderstandings, and the reader sees kind a madwoman in the attic figure. In this context, this paper aims to analyse main character's mother Annette's and main character Antoinette's change before and after their marriages to their husbands in the context of how migration, race, and class influence notions of love and emotions in the light of Chandra Talpade Mohanty's ideas, particularly her critique of the homogenization of "Third World women" and the "Western feminist gaze". The analysis will also explore the novel through the lens of the politics of location using the Caren Kaplan's and Adrianne Rich's ideas. Also, the paper aims to address the themes of madness, loneliness and migration interpreting Antoinette's and Annette's mental decline as a result of intersectional forces such as race, gender, class, and colonial displacement, echoing the insights of scholars like Eleanor Wilkinson and Denise Brennan. By examining how migration, race, and class influence notions of love and emotions, this paper underscores the importance of amplifying marginalized voices, regardless of the often painful or unjust conclusions of their stories.

Keywords: Third World Women, Feminism, *Wide Sargasso Sea*, Love Across Borders, Western feminist gaze

SINIRLARIN ÖTESİNDE AŞK: *WİDE SARGASSO SEA* (*GENİŞ SARGASSO DENİZİ*) ROMANINDA GÖÇ, IRK VE SINIF BAĞLAMINDA KADIN DENEYİMLERİNİ KEŞFETMEK

Yüksek Lisans Öğrencisi Özlem RECEBLİ
TED Üniversitesi
niyet23@gmail.com

Jean Rhys tarafından 1966 yılında yazılan *Wide Sargasso Sea (Geniş Sargasso Denizi)*, Charlotte Brontë'nin *Jane Eyre* adlı eserinin yeniden yazımı niteliğindedir. Romanın başkahramanı Antoinette, ırksal gerilimler ve köleliğin ardından gelen karmaşık bir ortamda büyür. Antoinette ve ailesi maddi zorluklar ve toplumsal dışlanma ile mücadele ederler. Aynı zamanda Antoinette, çevresindeki siyah ve beyaz topluluklardan giderek yabancılaşır. Babasının ölümünün ardından hem Antoinette hem de annesi Annette yabancı erkeklerle evlenir. Ancak bu evlilikler, kültürel farklılıklardan kaynaklanan anlaşmazlıklarla sarsılır ve okuyucu, "tavan arasındaki deli kadın" figürüne benzer bir temsille karşılaşır. Bu bağlamda, bu çalışma, Antoinette ve annesi Annette'in evliliklerinden önceki ve sonraki değişimlerini, göç, ırk ve sınıfın aşk ve duygular üzerindeki etkileri çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma özellikle Chandra Talpade Mohanty'nin "Üçüncü Dünya kadınlarının" homojenleştirilmesine ve "Batılı feminist bakışa" yönelik eleştirileri ışığında şekillenmiştir. Aynı zamanda Caren Kaplan ve Adrienne Rich'in "mekân siyaseti" (politics of location) kavramları üzerinden romanın analizine katkı sunulacaktır. Bu makale ayrıca, Antoinette ve Annette'in zihinsel çöküşlerini ırk, cinsiyet, sınıf ve sömürgecilikten kaynaklanan yerinden edilme gibi kesişimsel güçlerin bir sonucu olarak değerlendirerek göç, delilik ve yalnızlık temalarını ele alacaktır. Bu noktada Eleanor Wilkinson ve Denise Brennan gibi akademisyenlerin görüşlerinden yararlanılacaktır. Son olarak, göç, ırk ve sınıfın aşk ve duygular üzerindeki etkilerini irdeleyen bu çalışma, hikâyeleri acı veya adaletsiz sonlarla bitse bile, dışlanmış seslerin duyurulmasının önemini vurgulamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üçüncü Dünya Kadınları, Feminizm, *Wide Sargasso Sea (Geniş Sargasso Denizi)*, Sınırların Ötesinde Aşk, Batılı feminist bakış

“THE ROAD HEARS THE TASTE”: WHEN AUTOMATIC SUBTITLING FAILS

PhD., Patrizia GIAMPIERI
University of Camerino
patrizia.giampieri@unicam.it

Automatic subtitling is becoming popular and is gaining significant scholarly attention. Despite its recent developments and attested advantages, the literature has also discussed its challenges and pitfalls. This paper wishes to explore the benefits and drawbacks of automated subtitles. To do so, it carries out a comparative analysis of automatically generated English subtitles of extracts of episodes of the Turkish *İstanbullu Gelin* (“Bride of Istanbul”) soap opera (2017-2019). More precisely, the official English subtitles of some excerpts are compared with machine-generated subtitles to assess their quality and accuracy. The platforms focused on are the following ones: the Google Translate MT interface; the ChatGPT chatbot; the AI-driven Turbo Scribe and Clideo audio-video transcribers, and the Subtitle Edit professional desktop subtitling platform. To obtain English subtitles from Goole Translate and ChatGPT, the original Turkish captions are inputted in the respective systems, given that both interfaces do not perform any speech-to-text conversion. By contrast, as far as Turbo Scribe, Clideo and Subtitle Edit are concerned, the video extracts are uploaded to the respective platforms which carry out speech-to-text conversion and automatic translation. Additionally, they produce timed dialogue transcriptions. The paper findings reveal the overall reliability of both MT- and chatbot-generated subtitles, whereas it surprisingly point to several inconsistencies produced by the *ad hoc* tools such as Turbo Scribe, Clideo, and Subtitle Edit. Particularly in the latter, shortcomings may be so salient that some words are nonsensical or meanings are reversed, so that some utterances are incomprehensible. Further research is called on to explore the reasons for such rather poor performances, which may actualy occur at the speech recognition level.

Keywords: audiovisual translation; automatic subtitles; machine translation; AI-driven audiovisual translation

“YOL TADINI DUYUYOR”: OTOMATİK ALTYAZI BAŞARISIZ OLDUĞUNDA

PhD., Patrizia Giampieri
Camerino Üniversitesi
patrizia.giampieri@unicam.it

Otomatik altyazı popüler hale gelmekte ve akademik olarak büyük ilgi görmektedir. Son gelişmelere ve kanıtlanmış avantajlarına rağmen, literatür aynı zamanda zorluklarını ve tuzaklarını da tartışmıştır. Bu makale, otomatik altyazıların avantajlarını ve dezavantajlarını keşfetmeyi amaçlamaktadır. Bunu yapmak için, Türk İstanbullu Gelin pembe dizisinin (2017-2019) bölümlerinden alıntıların otomatik olarak oluşturulan İngilizce altyazılarının karşılaştırmalı bir analizini gerçekleştirmektedir. Daha açık bir ifadeyle, bazı bölümlerin resmi İngilizce altyazıları, kalitelerini ve doğruluklarını değerlendirmek için makine tarafından oluşturulan altyazılarla karşılaştırılmaktadır. Odaklanılan platformlar şunlardır: Google Translate MT arayüzü; ChatGPT sohbet robotu; yapay zeka destekli Turbo Scribe ve Clideo ses-video transkripsiyon cihazları, ve Subtitle Edit profesyonel masaüstü altyazı platformu. Google Translate ve ChatGPT'den İngilizce altyazılar elde etmek için, her iki arayüz de herhangi bir konuşmadan metne dönüştürme işlemi yapmadığından, orijinal Türkçe altyazılar ilgili sistemlere girilir. Buna karşılık, Turbo Scribe, Clideo ve Subtitle Edit söz konusu olduğunda, video altyazıları konuşmadan metne dönüştürme ve otomatik çeviri yapan ilgili platformlara yüklenir. Ayrıca zamanlı diyalog transkripsiyonları da üretirler. Makalenin bulguları, hem MT hem de sohbet robotu tarafından oluşturulan altyazıların genel güvenilirliğini ortaya koyarken, Turbo Scribe, Clideo ve Subtitle Edit gibi geçici araçlar tarafından üretilen bazı tutarsızlıklara şaşırtıcı bir şekilde işaret etmektedir. Özellikle ikincisinde, hatalar o kadar belirgin olabilir ki bazı kelimeler anlamsız olabilir veya anlamlar tersine çevrilebilir, böylece bazı ifadeler anlaşılmaz hale gelebilir. Gerçekte konuşma tanıma seviyesinde meydana gelebilecek bu tür oldukça düşük performansların nedenlerini araştırmak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: görsel-işitsel çeviri; otomatik altyazı; makine çevirisi; yapay zeka güdümlü görsel-işitsel çeviri

THE ROLE OF CZECH GRAMMATICAL TERMINOLOGY IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES: A CORRELATIONAL STUDY

Mgr. Pavel BLUĎOVSKÝ
Charles University, Faculty of Arts
pabluda@volny.cz

Teaching grammar versus the practical use of language has represented contrariety in second language acquisition in the last few decades. This paper represents the findings of the author's study on the influence of Czech grammar instruction on the acquisition of English and Spanish. The research focuses on the relationship between Czech native speakers' familiarity with grammatical terminology acquired during their schooling in Czech and their ability to analyse foreign language structures. The contribution establishes a general connection between grammatical awareness and success in language tasks and offers a correlational analysis between three terminological frameworks: traditional Czech terminology, Latin-based Czech terminology, and terminology used in foreign language textbooks.

A total of 200 participants (100 learners of English and 100 learners of Spanish) completed tasks using all three terminological sets. Their responses were analysed using statistical methods, including regression analysis and McNemar's test, to determine the strength and direction of correlations among individual categories. This allowed for a more detailed examination of whether and how knowledge of Czech grammatical terms of the two nomenclatures supports comprehension of foreign grammatical systems and consequently the acquisition of foreign languages.

The results show that both Czech-based terminology traditionally used in Czech elementary and secondary education as well as parallelly used Latin-based terminology serve as significant predictors of success in interpreting related categories in English and Spanish grammar. However, differences emerged between the two language groups, likely due to varying levels of language proficiency and the conceptual alignment or mismatch between grammatical systems.

The study also highlights the pedagogical importance of integrating explicit grammar instruction and metalinguistic terminology in both L1 and L2 settings. It also suggests that consistency and clarity in terminology can play a critical role in facilitating cross-linguistic transfer and structural understanding. These findings contribute to ongoing debates about the role of grammar in language education and support a more intentional approach to terminology use in multilingual learning environments.

Keywords: grammar, metalanguage, cross-linguistic influence, second language acquisition, linguistic transfer

YABANCI DİL ÖĞRENİMİNDE ÇEKÇE DİLBİLGİSİ TERİMLERİNİN ROLÜ: İLİŞKİSEL BİR ÇALIŞMA

Mgr. Pavel BLUĎOVSKÝ
Charles Universitesi, Sanat Fakültesi
pabluda@volny.cz

Son yıllarda, dilbilgisi öğretimi ile dilin pratik kullanımı, ikinci dil ediniminde karşıt bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu bildiri, yazarın Çekçe dilbilgisi öğretiminin İngilizce ve İspanyolca edinimi üzerindeki etkisine ilişkin çalışmasının bulgularını sunmaktadır. Araştırma, anadili Çekçe olan bireylerin okul hayatları boyunca edindikleri dilbilgisi terimlerine aşinalıkları ile yabancı dil yapıları üzerine analiz edebilme becerileri arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Bu çalışma, dil bilgisi farkındalığı ile dil görevlerindeki başarı arasında genel bir bağlantı kurmakta ve üç terminolojik çerçeve arasında ilişkisel bir analiz sunmaktadır: geleneksel Çek terminolojisi, Latince tabanlı Çek terminolojisi ve yabancı dil ders kitaplarında kullanılan terminoloji.

Toplam 200 katılımcı (100 İngilizce ve 100 İspanyolca öğrenicisi), üç farklı terim setini kullanarak verilen görevleri tamamlamıştır. Katılımcıların yanıtları, bireysel kategoriler arasındaki korelasyonların yönünü ve gücünü belirlemek amacıyla regresyon analizi ve McNemar testi de dâhil olmak üzere çeşitli istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Bu sayede, iki farklı terminolojiye ait Çekçe dilbilgisi terimlerine hâkim olmanın, yabancı dil dilbilgisi sistemlerinin anlaşılmasını ve dolayısıyla yabancı dil edinimini ne ölçüde ve nasıl desteklediği daha ayrıntılı biçimde incelenebilmiştir.

Elde edilen sonuçlar, Çekya'daki ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında geleneksel olarak kullanılan Çekçe kökenli terminoloji ile eşzamanlı olarak kullanılan Latince kökenli terminolojinin, İngilizce ve İspanyolca dilbilgisindeki karşılık gelen kategorilerin yorumlanmasında başarıyı anlamlı ölçüde öngördüğünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, iki dil grubu arasında muhtemelen dil yeterlilik düzeylerindeki farklılıklar ile dilbilgisel sistemler arasındaki kavramsal uyum ya da uyumsuzluktan kaynaklanan bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Çalışma ayrıca, hem anadil (L1) hem de ikinci dil (L2) bağlamlarında açık dilbilgisi öğretimi ile üst-dilsel (metalinguistic) terminolojinin öğretim sürecine dâhil edilmesinin pedagojik önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca, terimlerin tutarlılığı ve açıklığının, diller arası aktarımı ve yapısal anlayışı kolaylaştırmada kritik bir rol oynayabileceği ileri sürülmektedir. Bu bulgular, dil eğitiminde dilbilgisinin rolüne dair süregelen tartışmalara katkı sunmakta ve çok dilli öğrenme ortamlarında terim kullanımına daha bilinçli bir yaklaşım geliştirilmesini desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: dilbilgisi, üst-dil, dillerarası etkileşim, ikinci dil edinimi, dilsel aktarım

THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION: THE TRANSFORMATION OF LEARNING PARADIGMS AND THE PROSPECTS FOR PERSONALIZATION

PhD in Philology Peri Israfil AKHMADOVA
Baku Slavic University, Faculty of Philology, Department of Slavic Literature
perim379@rambler.ru

In the context of global digital transformation and increasing interconnectivity, modern education is undergoing a profound renewal through the integration of advanced technologies such as artificial intelligence (AI) and neural networks. AI plays a particularly significant role in the preparation of highly qualified specialists in Azerbaijan, necessitating the development of personalized educational programs and the implementation of innovative digital tools.

Artificial intelligence has become an essential component of the educational process, evolving in parallel with transformations within the field itself. Its capabilities include processing vast amounts of data, identifying patterns, generating precise analytical outputs, and continuously improving its performance with minimal human intervention.

Today, AI is applied across various domains of education: from the automated administration and assessment of tests to the adaptation of educational content to learners' individual needs. By analyzing students' strengths and weaknesses, AI allows for the dynamic adjustment of curricula, enhancing comprehension and engagement. This automation not only personalizes learning but also optimizes educators' time and effort, fostering more effective pedagogical environments.

For instance, tools such as Gradescope automate grading processes, while Fetchy supports teachers in creating lesson plans. Applications like Photomath assist students in solving mathematical problems, Duolingo GPT-4 facilitates language acquisition, and Google Lens enables the translation of visual content. Moreover, platforms like Assemblr EDU employ augmented reality to create immersive learning experiences, and Envision Glasses offer assistive educational solutions for visually impaired learners. These technologies can track student progress in real time, formulating adaptive learning trajectories based on individual interests and abilities.

The integration of AI contributes to the development of critical thinking, creativity, and targeted support mechanisms by identifying knowledge gaps and providing timely intervention. Key objectives of AI in education include the creation of adaptive learning systems, personalization of instruction, and monitoring of learners' socio-psychological development.

Platforms such as Socrat streamline administrative tasks and enhance interactivity, while MathGPTPro and Cognii offer AI-driven assistance in mathematics and critical thinking. In the realm of career guidance, AI technologies help learners identify potential career paths by objectively mapping their skills and aptitudes, thereby reducing external social pressures.

Among the most prominent AI-driven educational platforms are Course Hero, Gradescope, Fetchy, Socrat, MathGPTPro, Cognii, Century Tech, and Carnegie Learning – each contributing to diverse areas of educational practice.

In summary, artificial intelligence and neural networks significantly enhance the efficiency of modern education by fostering a culture of digital and informational literacy and supporting a learner-centred approach. These technologies facilitate the creation of virtual learning environments, overcome language barriers, and narrow the gap between teaching and learning. Nevertheless, the challenges associated with data security, reduced human interaction, and digital inequality must be acknowledged and addressed. Importantly, AI does not replace educators but rather empowers them – broadening their professional capabilities and reinforcing their central role in the learning process. This synergy between human expertise and technological innovation lays a solid foundation for the sustainable development of educational systems and their participants.

Keywords: artificial intelligence, education, individualization, neural networks, digital transformation, machine learning, teaching, training

TƏHSİLDƏ SÜNİ İNTELLEKTİN TƏTBİQİ: PARADİQMA DƏYİŞİKLİYİ VƏ FƏRDİLƏŞDİRİLMİŞ TƏHSİLİN PERSPEKTİVLƏRİ

fil.ü.f.d. Pəri İsrafil qızı Əhmədova
Bakı Slavyan Universiteti, Filologiya fakültəsi, Slavyan xalqlarının ədəbiyyatı kafedrası
perim379@rambler.ru

Rəqəmsal transformasiya və qloballaşma şəraitində müasir təhsil neyron şəbəkələr və süni intellekt (Sİ) kimi qabaqcıl texnologiyaların inteqrasiyası ilə yenilənir. Azərbaycanda yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasında süni intellektin rolu xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bu, fərdiləşdirilmiş təhsil proqramlarının və innovativ alətlərin yaradılmasını tələb edir. Süni intellekt geniş məlumat bazalarını təhlil edərək qanunauyğunluqları aşkar edir, dəqiq analitik nəticələr çıxarır və beləliklə, IT mütəxəssislərinin daimi nəzarəti olmadan özünü təkmilləşdirir.

Təhsil peşə sahəsindəki dəyişikliklərlə paralel inkişaf etdiyi üçün süni intellektin tədrisə inteqrasiyası zəruridir. Süni intellekt müasir təhsildə imtahanların avtomatik keçirilməsi, qiymətləndirilməsi və dərs materiallarının fərdi xüsusiyyətlərə uyğunlaşdırılması kimi müxtəlif sahələrdə tətbiq olunur. Süni intellekt tələbələrin nailiyyətlərini təhlil edir, çətinlikləri aşkarlayır və tədris proqramını adaptasiya edərək dərslərin daha dərindən mənimsənilməsinə şərait yaradır. Bütün bunlar pedaqoqların vaxtına qənaət edərək daha keyfiyyətli pedaqoji ünsiyyət yaratmağa imkan verir.

Məsələn, Gradescope qiymətləndirməni avtomatlaşdırır, Fetchy isə müəllimlərə dərs planları hazırlamaqda kömək edir. Süni intellekt sayəsində tədrisin fərdiləşdirilməsi real imkanlara çevrilir. Süni intellekt hər bir tələbənin bacarıqlarına və motivasiyasına əsasən fərdi tədris planları tərtib edir. Photomath riyazi məsələləri həll etməyə, Duolingo GPT-4 ilə dil öyrənməyə, Google Lens isə vizual məlumatları tərcümə etməyə kömək edir. Assemblr EDU kimi Artırılmış reallıq texnologiyaları dərsləri interaktiv edir, Envision Glasses isə görmə məhdudiyyətli tələbələr üçün təhsili əlçatan edir. Sİ real vaxt rejimində nailiyyətləri izləyir və tələbənin idrak maraqlarını nəzərə alaraq fərdi təhsil trayektoriyası qurur.

Süni intellekt həmçinin tənqidi təfəkkür və yaradıcı qabiliyyətləri inkişaf etdirərək bilik boşluqlarını müəyyənləşdirir və ünvanlı dəstək verir. Təhsildə süni intellektin əsas məqsədləri fərdiləşdirilmiş təhsil sistemi yaratmaq, tədris prosesini tələbənin imkanlarına uyğunlaşdırmaq və sosial-psixoloji aspektləri izləməkdir.

Socrat kimi platformalar müəllimlər üçün idarəetməni asanlaşdırır, tələbələr üçün isə interaktiv öyrənmə imkanları yaradır. MathGPTPro və Cognii müvafiq olaraq riyaziyyat və tənqidi düşünmə üzrə süni intellekt dəstəyini təmin edir. Peşəkar istiqamətləndirmə sahəsində süni intellekt obyektiv bacarıq profilləri formalaşdıraraq gələcək peşə seçimində və məşğulluqda kömək edir, sosial təzyiqi azaldır.

Course Hero, Gradescope, Fetchy, Socrat, MathGPTPro, Cognii, Century Tech, Carnegie Learning kimi qabaqcıl süni intellekt alətləri təhsilin müxtəlif sahələrində istifadə olunur.

Nəticə olaraq, qeyd edək ki, süni intellekt və neyron şəbəkələr təhsilin effektivliyini artırır, tələbələrdə rəqəmsal və informasiya mədəniyyətini formalaşdırır, eyni zamanda fərdi yanaşmanı təmin edir. Süni intellekt virtual tədris mühitləri yarada, “intellektual kontent” formalaşdıra, dil baryerlərini aradan qaldıra və təlimlə tədris arasındakı boşluğu minimuma endirə bilər. Lakin bu prosesdə informasiya təhlükəsizliyi, insan təmasının azalması və rəqəmsal bərabərsizlik kimi məhdudiyyətlər də nəzərə alınmalıdır. Süni intellekt müəllimi əvəz etmir, əksinə onun imkanlarını genişləndirərək tələbəyə öz tədrisini idarə etmək imkanı verir. Belə yanaşma təhsil iştirakçılarının uğurlu inkişafı üçün dayanıqlı əsas yaradır.

Açar sözlər: süni intellekt, təhsil, fərdiləşmə, neyron şəbəkələr, rəqəmsal transformasiya, maşın öyrənməsi, tədris, təlim

SEMIOTIC ANALYSIS OF TURKISH TRANSLATIONS OF EDGAR ALLAN POE'S POEM ANNABEL LEE

Instructor Dr. Pınar YÜNCÜ KURT
Tekirdağ Namık Kemal University
pyuncu@nku.edu.tr

Edgar Allan Poe was one of the first American short story writers and a pioneer of American Gothic literature. Although his short stories were more popular, he considered himself more of a poet. One of his best-known poems, Annabel Lee, is thought to be a dedication to his wife and was the last poem he wrote and was only published posthumously. Annabel Lee has been translated into Turkish by many translators. The fact that the poem is still being translated and published in new editions shows that it has been read with interest in every period. Every translator wants to understand the semantic universe of the text correctly and to interpret and convey the signs properly. Poetry differs from other text types due to its characteristics. In poetry translation, grasping the intense meanings hidden behind the words and conveying them smoothly is a challenging process that requires a good analysis. It is inevitable for every translator to be influenced by some deforming tendencies during the translation process that may divert the translation from its original goal. Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar has classified the tendencies that emerge during the translator's search for meaning from the perspective of semiotics and named this classification as the Systematics of Designification in Translation. This sequence consists of nine stages from over-translation of meaning to the absence of translation. The first three stages describe the mild destruction of the universe of meaning of the translation, the next three describe the destruction associated with the limitation of the domain of meaning, and the last three describe the destruction of the sign by going beyond the domain of meaning of the sign, which leads to meaninglessness. This indexicality concretizes what kind of translation strategies are preferred and the results arising from these preferences by showing the shifts in meaning made by translators in systematic categories. The aim of this study is to compare four different Turkish translations of Edgar Allan Poe's poem Annabel Lee, with the original text by using the Systematics of Designification in Translation to present an objective translation criticism by discussing how implicit signs, deep and symbolic meanings are conveyed. The comparison of different translations of this highly symbolic poem makes the layered nature of poetry translation visible; and it makes a meaningful contribution to both translation theory and applied semiotics by demonstrating the applicability of semiotic analysis in multi-layered texts such as poetry.

Keywords: Semiotics, Annabel Lee, the Systematics of Designification in Translation, poetry translation

EDGAR ALLAN POE'UN ANNABEL LEE ADLI ŞİİRİNİN TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL İNCELENMESİ

Öğr. Gör. Dr. Pınar YÜNCÜ KURT
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
pyuncu@nku.edu.tr

Amerikalı ilk kısa hikâye yazarlarından olan Edgar Allan Poe, Amerikan Gotik edebiyatının ve modern anlamda korku, gerilim ve polisiye türlerinin de öncüsüdür. Kısa hikayeleri daha popüler olmasına rağmen kendini daha çok bir şair olarak görmüştür. En bilinen şiirlerinden biri olan Annabel Lee şairin eşine ithafen yazdığı düşünülen ve en son yazdığı şiiridir ve ölümünden sonra yayımlanabilmiştir. Şiirin, Edgar Allan Poe'nun büyük bir aşkla sevdiği eşini erken yaşta kaybedişini, ona olan sevgisinin büyüklüğünü anlattığı düşünülmektedir; bu nedenle şiir, Poe'nun eserleri arasında önemli bir yere sahiptir. Annabel Lee farklı dönemlerde Türkçeye birçok çevirmen tarafından aktarılmıştır. Şiirin hâlâ yeniden çevrilmeye ve yeni baskılarla yayımlanmaya devam etmesi, onun her dönemde ilgiyle okunduğunu göstermektedir. Her çevirmen metnin anlam evrenini doğru anlamak ve göstergeleri doğru yorumlayıp aktarmak ister. Her metin açık veya örtük birçok göstergeden oluşmaktadır. Şiir özellikleri gereği diğer metin türlerinden ayrılmaktadır. Şiir çevirisi bağlamında, kelimelerin arkasına gizlenen yoğun anlamları kavrayıp sorunsuz bir şekilde aktarabilmek iyi bir çözümleme gerektiren zorlu bir süreçtir. Her çevirmen çeviri süreci esnasında çeviriyi asıl hedefinden saptırabilecek bir takım bozucu eğilimlerin etkisi altına girmesi kaçınılmazdır. Bu anlam bozucu eğilimler şiir çevirilerinde kendilerini daha kolay şekilde açığa vurabilir. Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar çevirmenin anlam arayışı esnasında ortaya çıkan eğilimlere göstergebilim çerçevesinden bakarak bu eğilimleri sınıflandırmış ve bu sınıflandırmaya Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği adını vermiştir. Bu dizgesellik anlamın aşırı çevrilmesinden çevirinin yokluğuna doğru seyreden dokuz aşamadan oluşmaktadır. Bu dokuz aşamadan ilk üçü, çevirinin anlam evrenini oluştururken yapılan hafif tahribatı, sonraki üçü anlam alanının sınırlandırılmasıyla ilişkili tahribatı ve son üçü göstergenin anlam alanının dışına çıkılarak yapılan ve anlamsızlığa yol açan tahribatı açıklamaktadır. Bu dizgesellik çevirmenlerin yaptığı anlam kaymalarını sistematik bir kategori içerisinde göstererek şiir çevirisinde ne tür çeviri stratejilerinin tercih edildiğini ve bu tercihlerden doğan sonuçları somutlaştırır. Bu çalışmanın amacı, Sündüz Öztürk Kasar tarafından geliştirilen Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliğini kullanarak Edgar Allan Poe' nun Annabel Lee adlı şiirinin farklı çevirmenler tarafından çevrilmiş dört Türkçe çevirisinin özgün metinle karşılaştırmak; örtük göstergelerin, derin ve sembolik anlamların nasıl aktarıldığı tartışarak nesnel bir çeviri eleştirisi sunmaktır. Annabel Lee gibi sembolik değeri yüksek bir şiirin farklı çevirilerinin karşılaştırılması, şiir çevirisinin katmanlı doğasını görünür kılarken; aynı zamanda şiir gibi çok katmanlı metinlerde göstergebilimsel çözümlemenin uygulanabilirliğini ortaya koyarak hem çeviri kuramına hem de uygulamalı göstergebilim alanına anlamlı bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Annabel Lee, çeviride anlam evrilmesi dizgeselliği, şiir çevirisi

LOCALISATION OF SACRED CONCEPTS: CULTURAL TRANSFER IN TRANSLATIONS OF SURAH YÂSIN

Asst. Prof. Dr. Rabia AKSOY
Çankırı Karatekin University
rabiaksoy9@gmail.com

The Yâsin Sûrah functions not only as a channel for divine messages but also as a sacred text, regarded as holy and frequently utilised in religious rituals, deeply embedded in Turkish Islamic culture. It is often recited during prayers, illnesses, and death ceremonies, thus playing a significant role in collective memory. Typically referred to as the "heart" of the Qur'an, this chapter merits examination from both linguistic and cultural viewpoints. In this context, it is valuable to explore how cultural concepts are localised in various Turkish translations of Yâsin and to analyse how sacred texts are conveyed within the target culture. This study aims to develop translation strategy recommendations for communicating concepts absent in the target culture by evaluating key terms within the translations. To gain comprehensive insights, we will incorporate diverse perspectives by analysing five different Turkish translations: Elmalılı Hamdi Yazar (traditional-religious), the Directorate of Religious Affairs (official-simplified), Gazi Öztürk (meaning-focused and interpretative), Suat Yıldırım (modern conservative), and Yaşar Nuri Öztürk (interpretative-secular). The study systematically investigates the translation strategies used in the cultural transfer process, including Lawrence Venuti's domestication and foreignization, Vinay & Darbelnet's and Blum-Kulka's explicitation, Peter Newmark's and Mona Baker's cultural substitution, Peter Newmark's and Eugene Nida's cultural preservation, as well as cultural borrowing strategies discussed in Baker's recent works and those of Newmark and Vinay&Darbelnet. This research aims to compare how methods such as cultural borrowing, domestication, and foreignization are applied across five Turkish translations of the Yâsin Sûrah. The objective is to provide a theoretical evaluation of the cultural transmission of sacred texts, identifying the most effective strategies for translating sacred concepts and analysing the functionality of processes involved in the transformation and preservation of artistic elements in translations.

Keywords: Sacred Concepts Translation, Cultural Transfer, Cultural Borrowing, Domestication, Sûrah Yâsin.

KUTSAL KAVRAMLARIN YERELLEŞTİRİLMESİ: YÂSİN SÛRESİ ÇEVİLERİNDE KÜLTÜREL AKTARIM

Dr. Öğr. Üyesi Rabia AKSOY
Çankırı Karatekin Üniversitesi
rabiaksoy9@gmail.com

Yasin Sûresi sadece ilahî mesajların taşıyıcısı değil, aynı zamanda Türk İslâm kültüründe dua, hastalık ve ölüm ritüellerinde sıklıkla yer alan toplumsal bellek ve kültürde yer etmiş Kur'an'ın "kalbi" olarak nitelendirilen kutsal bir metindir. Kültürümüzde yaygın olarak zikredilen Yasin suresinin sadece dilsel olarak değil kültürel bellek ve kavramların aktarımı kapsamında incelenmesi isabetli olacaktır. Bu çalışmada, çeşitli Türkçe Yasin çevirilerinde kültürel kavramların nasıl yerelleştirildiği, hedef kültürün anlayışına kutsal metinlerin nasıl aktarıldığı incelenecek hedef kültürde bulunmayan kavramların hedef dile aktarımına yönelik kavramların çevirisine dair çeviri öneri stratejisi metinde geçen kavramların çevirileri ve çeviri önerileri aracılığıyla sunulacaktır. Çalışmada tüm bakış açılarını ve çeviriye aktarımlarını yansıtmak amacıyla, Elmalılı Hamdi Yazar (geleneksel-dini), Diyanet Meali (resmî-sadeleştirme), Gazi Özdemir **(**anlam odaklı-yoruma açık), Suat Yıldırım (modern muhafazakâr), Yaşar Nuri Öztürk (yorumlayıcı-lâik) beş farklı çevirisi analiz edilecektir. Kültürel aktarımın hedef kültüre aktarımında Lawrence Venuti(1995) in yerelleştirme (domestication) ve yabancılaştırma (foreignization), Vinay&Derbent, Blum-Kulka'nın açıklayıcı çeviri (explication), Peter Newmark ve Mona Baker'ın ikame stratejisi (cultural substituion), Peter Newmark ve Eugene Nida'nın kültürel koruma (cultural preservation) ve Baker'ın güncel açıklamalarıyla yaygınlaştırdığı Newmark ve Vinay&Darbelnet'in sistematik bir şekilde ele alığı kültürel ödünçleme (cultural borrowing) stratejilerinden faydalanılacaktır. Çalışmanın amacı Yâsin suresinin beş farklı Türkçe çevirisinde kültürel ödünçleme, yerelleştirme ve yabancılaştırma stratejilerinin uygulama biçimlerini karşılaştırmak ve kutsal metinlerin kültürel aktarımına dair kuramsal bir değerlendirme sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Kutsal Kavramların Çevirisi, Kültürel Aktarım, Kültürel Ödünçleme, Yerelleştirme, Yâsin Sûresi

NOTES ON THE TRANSFORMATION OF "THE BOOK OF DEDE KORKUT" INTO ENGLISH

Senior Lecturer Rabiyya Bahman SHAMIYEVA
Azerbaijan University of Languages
rabiyyash@mail.ru

Kitabi-Dede Qorqud (The Book of Dede Korkut) is a medieval epic monument that is a singular example of oral folk tradition and has a significant position in the collective memory of Turkic-speaking peoples. Its translation into other languages, especially English, which is spoken by around 25% of the world's population, has particular relevance in today's globalizing world in terms of incorporating the epic into the global literary system.

Three major English translations of Kitabi-Dede Qorqud are compared in this paper: those by F. Sümer, A. Uysal & W. Walker (1972); Geoffrey Lewis (1974); and P. Mirabile (1990). Examining how language, style, semantic faithfulness, and cultural codes are expressed in each translation and how closely these renditions adhere to the epic's original meaning and artistic essence are the goals of the study. Hermeneutic and philological methods are used in the study. Additionally, the research notes the linguistic and cultural obstacles that the translators faced when converting the Old Turkic text into English, as well as their efforts to overcome these obstacles.

Whether directly or indirectly examined, epic stories provide deep understanding of the worldview, mental health, and cultural philosophy of the peoples from which they emerge, providing the groundwork for fascinating and in-depth scientific research. The offered study is anticipated to contribute significantly to current translation studies because of its emphasis and relevance.

Keywords: translation, English, epic story, transformation, philological study, cultural codes, Kitabi-Dede Qorqud

“KİTABİ-DƏDƏ QORQUD”UN İNGİLİS DİLİNƏ TRANSFORMASİYASINA DAİR QEYDLƏR

baş müəllim Rəbiyyə Bəhmən qızı Şamıyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
rabiyyash@mail.ru

“Kitabi-Dədə Qorqud” Orta əsrlərə aid epik abidə olaraq, türkdilli xalqların kollektiv yaddaşında mühüm yer tutur və folklor ənənəsinin unikal nümunəsidir. Bu dastanın qloballaşan dünyada beynəlxalq ədəbi sistemə inteqrasiya baxımından müxtəlif dillərə, xüsusilə dünya əhalisinin təxminən 25 faizinin danışdığı ingilis dilinə tərcümələri xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Təqdim olunan məqalə, “Kitabi-Dədə Qorqud”un ingilis dilinə edilmiş üç əsas tərcüməsini – F. Sümer, A. Uysal və W. Walker (1972), Geoffrey Lewis (1974) və P. Mirabile (1990) versiyalarını müqayisəli şəkildə təhlil etməyə yönəlmişdir. Tədqiqatın məqsədi, bu tərcümələrdə dil, üslub, semantik uyğunluq və mədəni kodların ötürülmə xüsusiyyətlərini araşdırmaqla, tərcümələrin epik mətnin orijinal mənasına və estetik ruhuna nə dərəcədə sadiq qaldığını müəyyənləşdirməkdir. Bu araşdırmada filoloji və hermenevtik yanaşmalar tətbiq olunmuşdur. Bununla belə tərcümələrdə epik dastanın qədim türk dilindən çevrilməsi zamanı qarşıya çıxan çətinliklərin ingilis dilinə transformasiyası prosesində müəlliflərin üzləşdikləri problemlər də əksini tapmışdır. Dastanın ingilis dilinə tərcüməsində hər üç versiyaya istinad edilmiş, nümunələrə müraciət edilərək qarşılaşdırılmış və dil məxəzlərinin transformasiyasında müxtəliflik səbəblərinin izahına müəyyən dərəcədə yer verilmişdir.

Avropa dillərindən Azərbaycan dilinə və əksinə tərcümə işlərinə nəzər salındıqca tərcümə prosesinin uzun bir məsafə qət edərək müxtəlif məqsədlərə xidmət etdiyi məlum olur. A. Xotskonun ingilis dilinə tərcümə etdiyi “Koroğlu” dastanını, “Kitabi- Dədə Qorqud”un (üç dəfə) ingilis dilinə tərcümələrini qeyd etməklə, həmin tərcümə versiyalarının sadəcə ədəbi irsimizə maraqdan olmadığını vurğulamaq məqsədəuyğun olardı. Ümumilikdə dastanların tədqiq edilməsinin birbaşa və ya dolayı yollarla onların məxsus olduğu xalqın psixologiyasını, yaşam fəlsəfəsini öyrənilməsi nöqteyi-nəzərindən ən yaxşı mənbə olması dərin və maraqlı elmi araşdırmalara zəmin yaratmaqdadır.

Təqdim edilən tədqiqat işinin aktuallıq baxımından müasir tərcümə sahəsinə dəyərli töhfə verməsi nəzərdə tutulur.

Açar sözlər: Kitabi-Dədə Qorqud, tərcümə, ingilis dili, epik dastan, transformasiya, filoloji təhlil, mədəni kodlar

LINGUISTIC PLEONASM IN AZERBAIJANI LANGUAGE

Lecturer Rafana Camal ISAYEVA
Azerbaijan University of Languages, Department of Azerbaijani Linguistics
refane_isayeva@yahoo.com

Linguistic pleonasm is a stylistic feature used to enhance the richness of language and make expressions more accurate and powerful. In the Azerbaijani language, such expressions can be found in various forms. It is used to create rich and complex expressions in texts. The purpose of this article is to explore what linguistic pleonasm is and what forms exist in the Azerbaijani language.

Linguistic pleonasm is a stylistic feature used to strengthen the semantic meaning of language expressions. Pleonasm refers to the use of redundant or repetitive words that express the same meaning. This can arise as a result of the natural development of language and is often considered a grammatical and stylistic flaw. Pleonasm cases are also found in the Azerbaijani language, and in this article, we will analyze the causes, types, and effects of pleonasm.

The causes of pleonasm may vary:

1. Language development: During the natural development of language, some expressions may have repetitive meanings. The approach of language speakers and misunderstandings can also lead to the emergence of pleonasm.

2. Style and emphasis: Sometimes, writers or speakers use redundant words to emphasize a point or make the style more effective.

3. Repetition characteristic: In some cases, speakers or writers may use redundant words to help the listener or reader better understand the point.

In the Azerbaijani language, it is quite common to encounter pleonasm. These examples can be found in both everyday speech and written literature.

Keywords: pleonasm, text, language, style

AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ LİNQVİSTİK PLEONAZM

müəllim Rəfanə Camal qızı İsayeva
Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan dilçiliyi kafedrası
refane_isayeva@adu.edu.az

Linqvistik pleonazm, dilin zənginliyini artırmaq, ifadələrin daha dəqiq və güclü olmasını təmin etmək məqsədilə istifadə olunan bir üslub xüsusiyyətidir. Azərbaycan dilində bu cür ifadələrə müxtəlif növlərdə rast gəlinir. Mətnlərdə zəngin və mürəkkəb ifadələr yaratmaq üçün istifadə olunur. Bu məqalədə, linqvistik pleonazmın nə olduğunu və Azərbaycan dilində hansı növlərdə mövcud olduğunu araşdırmağı qarşımıza məqsəd qoymuşuq. Linqvistik pleonazm, dilin ifadə semantikasını gücləndirmək məqsədilə istifadə olunan bir üslub xüsusiyyətidir. Linqvistik pleonazm, dilin təsirli və səmərəli istifadəsini tənzimləyən vacib anlayışlardan biridir. Pleonazm, eyni mənanı ifadə edən artıq və ya təkrarlanan sözlərin istifadəsini ifadə edir. Bu, dilin təbii inkişafı nəticəsində meydana çıxa bilər və bir çox hallarda qrammatik və üslubi qüsur kimi qəbul edilir. Azərbaycan dilində də pleonazm halları mövcuddur və bu məqalədə onların səbəbləri, növləri və nəticələri təhlil ediləcəkdir.

Pleonazmın yaranma səbəbləri müxtəlif ola bilər:

1. Dilin inkişafı: Dilin təbii inkişafı prosesində bəzi ifadələr təkrarlanan mənalara sahib ola bilər. Dil daşıyıcılarının dilə olan yanaşmaları və səhv anlamaları da pleonazmın yaranmasına səbəb ola bilər.

2. Üslub və vurğu: Bəzən yazıçılar və ya natiqlər, müəyyən bir məqamı vurğulamaq və ya üslubu daha təsirli etmək üçün artıq sözlərdən istifadə edirlər.

3. Təkrarlama xüsusiyyəti: Bəzi hallarda, natiq və ya yazar, oxucunun və ya dinləyicinin daha yaxşı anlamağı üçün artıq sözlərdən istifadə edə bilər.

Azərbaycan dilində olduqca çox pleonazm hallarına rast gəlmək mümkündür. Bu nümunələr həm gündəlik danışıq dilində, həm də yazılı ədəbiyyatda mövcuddur.

Açar sözlər: pleonazm, mətn, dil, üslub

SOME OF THE TECHNIQUES USED IN TEACHING ENGLISH AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE

Senior Lecturer Rahima BABAYEVA
Azerbaijan University of Languages
rahimababayeva70@gmail.com

The thesis deals with studying the various techniques that I use in teaching English as a second foreign language. I inspire my students to master English as a second language, to be able to communicate English with each other, to read foreign literature in the original. I try to share my knowledge with my students, I motivate them to take an active part in discussions. I give my students a chance to express their opinions in English and to feel comfortable at each lesson.

As a rule, I use the interactive method at my lessons. The main principle of this method is the use of lexical units and grammatical constructions studied at the lessons, both in oral speech and written speech. Its main purpose is not to give my students certain knowledge about the language, but to teach them to use the language for communication.

I try to conduct my lessons in English, with minimal inclusion of native speech. I only direct my students, ask them questions and create a communicative situation. Work in pairs and groups is often used at my lessons. Thanks to these activities, even a weak student in my class tries to take an active part in discussions and his/her interest in learning the language increases. Using these methods my students do not memorize grammar rules for the sake of grammar and do not read endless texts aloud, they do the exercises that repeat as much as possible those situations in which they will use English in real life. At the same time, not only spoken language develops, but also writing, reading, and listening.

As a rule, I use the technique of 80/20 at my lessons. I think spending 80% on practice and 20% on instruction is useful for the students. Because if the teacher himself speaks throughout the lesson and explains something from the beginning of the lesson to the end of the lesson this lesson is boring. The students are passive at this lesson. Therefore, I should give my students a chance so that my students are active at the lesson and can put what they have learned into practice.

At every lesson before starting the lesson, I use a warm-up activity to motivate my students. I use brainstorming, quizzes, questions for this activity. When I present a new topic or a new grammar rule, I use correct language learning strategies because they give my students more confidence, motivation and better language skills. In my opinion, for my students practice is necessary for language learning and application of what they have learned into practice is important, not memorizing rules.

Keywords: method, lesson, chance

İNGİLİS DİLİNİN İKİNCİ XARİCİ DİL KİMİ TƏDRİSİNDƏ İSTİFADƏ OLUNAN BƏZİ ÜSULLAR

baş müəllim Rəhimə Babayeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
rahimababayeva70@gmail.com

Bu tezis mənim ingilis dilinin ikinci xarici dil kimi tədrisində istifadə etdiyim müxtəlif üsulların öyrənilməsindən bəhs edir. Mən tələbələrimi ingilis dilini ikinci xarici dil kimi mənimsəməyə, ingilis dilində onların bir-biri ilə ünsiyyət qurmasına, xarici ədəbiyyatı orijinaldan oxumağa ruhlandırıram. Mən dərs müddətində biliyimi tələbələrimlə bölüşməyə çalışıram, onları müzakirələrdə fəal iştirak etməyə həvəsləndirirəm. Mən tələbələrimə öz fikirlərini ingilis dilində ifadə etmək və hər bir dərsdə özlərini rahat hiss etmək imkanı verirəm.

Mən dərslərimdə bir qayda olaraq interaktiv metoddan istifadə edirəm. Bu metodun əsas prinsipi həm şifahi nitqdə, həm də yazılı nitqdə dərslərdə öyrənilən leksik vahidlərdən və qrammatik konstruksiyalardan istifadə edilməsidir. Onun əsas məqsədi tələbələrimə dil haqqında müəyyən biliklər vermək deyil, onlara dildən ünsiyyət üçün istifadə etməyi öyrətməkdir.

Dərslərimi ingilis dilində, ana dilini minimuma endirməklə keçirməyə çalışıram. Mən yalnız tələbələrimə istiqamət verirəm, onlara suallar verirəm və ingilis dilində ünsiyyət üçün şərait yaradıram. Dərslərimdə əsasən cütlərlə və qruplarla iş üsullarından istifadə olunur. Bu üsullar sayəsində sinifimdə zəif tələbə belə müzakirələrdə fəal iştirak etməyə çalışır və onun dil öyrənməyə marağı artır. Bu üsullardan istifadə edərək tələbələrim qrammatika xatirinə qrammatik qaydaları əzbərləmir və sonsuz mətnləri ucadan oxumur, ingilis dilindən real həyatda istifadə edəcəkləri vəziyyətləri mümkün qədər təkrarlayan çalışmalar edirlər. Eyni zamanda tələbələrdə təkcə danışıq deyil, həm də yazı, oxu və dinləyib-anlama kimi vərdişlər də inkişaf edir.

Mən dərslərimdə bir qayda olaraq 80/20 texnikasından istifadə edirəm. Düşünürəm ki, 80% təcrübəyə, 20% isə təlimə sərf etmək tələbələr üçün faydalıdır. Çünki müəllimin özü dərs boyu danışırsa və dərsin əvvəlindən dərsin sonuna kimi nəsə izah edirsə, bu dərs darıxdırıcı olur. Tələbələr belə dərsdə passivdirlər. Ona görə də, tələbələrimə imkan verməliyəm ki, tələbələrim dərsdə fəal olsunlar və öyrəndiklərini praktikada tətbiq etsinlər.

Hər bir dərsdə dərsə başlamazdan əvvəl tələbələrimi həvəsləndirmək üçün warm-up-dan istifadə edirəm. Mən bu fəaliyyət üçün beyin həmləsi, viktorina, suallardan faydalanıram. Mən yeni mövzu və ya yeni qrammatik qayda təqdim edərkən düzgün dil öyrənmə strategiyalarından istifadə edirəm, çünki onlar tələbələrimə daha çox inam, motivasiya verir və onların dil bacarıqlarını inkişaf etdirir. Məncə, tələbələrimə dil öyrənmək üçün praktika lazımdır və öyrəndiklərinin praktikada tətbiqi vacibdir.

Açar sözlər: metod, dərs, imkan

CHALLENGES IN CONSECUTIVE INTERPRETING IN SPANISH

Senior Lecturer Rahima Gedir MAMMADOVA
Azerbaijan University of Languages
rahi76@mail.ru

In consecutive interpreting, the interpreter acts as an intermediary between speakers, rendering the speaker's speech, expressions, or sentences in the target language after the speaker has completed their message in the source language. The interpreter waits for the speaker to finish conveying a complete thought or a portion thereof in the source language before beginning to orally translate not only the words but also their specific meaning into the target language with as much accuracy as possible.

During consecutive interpreting, the specialist carefully listens to, memorizes, and takes notes on the speaker's statements to avoid terminological errors, preserve the original meaning and style of the text when conveying its context into the target language, and remember proper nouns and dates. In addition to excellent linguistic skills, an interpreter needs to maintain full concentration during consecutive interpreting, as distraction can lead to the loss of textual content and the incorrect transmission of terminology.

One of the main advantages of consecutive interpreting over simultaneous interpreting is its use of note-taking techniques. Without requiring any additional technical equipment, the interpreter can refer to their notes to recall and clarify the speaker's speech, formulate the translation, and synchronize the output.

The challenges that interpreters face during consecutive interpreting include the following:

1. Memory retention and cognitive load: A strong memory is crucial in consecutive interpreting to recall, analyze, and formulate the oral translation of lengthy text segments in the target language.

2. Note-taking technique: After listening to a short segment of the speaker's speech, the subject should be written to the left of the page, approximately 3 cm from the right margin, and the predicate (information) should be written slightly below the subject.

2. Note-taking: Balancing listening and writing techniques, developing a personal semantography, and utilizing notes to translate can mitigate challenges in consecutive interpreting.

4. Domain specific terminology and vocabulary: Interpreters must enhance their knowledge by pre-studying the terminology and meanings of public-political, legal, medical, scientific, economic, technical, and other fields in both the source and target languages.

5. Cultural and contextual characteristics: Misinterpretations of cultural characteristics, customs, traditions, and idiomatic expressions during consecutive interpreting can lead to misunderstandings and even offense.

6. Stress management: Listening to and interpreting speeches by presidents at international conferences and diplomatic meetings, combined with the cognitive load, can lead to emotional exhaustion, anxiety, and stress.

7. Effective time management: The speaker's speech rate, the length of the ideas, and external factors (technical problems or delays) can cause delays in the translation.

In conclusion, the strategies employed by interpreters for memory retention, note-taking, and stress management facilitate overcoming linguistic and cultural barriers, enabling the creation of accurate and high-quality translated texts.

Keywords: consecutive translation, note-taking technique, difficulties encountered during consecutive translation, the role of the translator, consecutive translation skills

İSPAN DİLİNDƏ ARDICIL TƏRCÜMƏ ZAMANI QARŞIYA ÇIXAN ÇƏTİNLİKLƏR

baş müəllim Rəhimə Qədir qızı Məmmədova
Azərbaycan Dillər Universiteti
rahi76@mail.ru

Ardıcıl tərcümədə tərcüməçi danışanlar arasında vasitəçi kimi çıxış edərək məxəz dildə natiqin nitqini, ifadələrini və ya cümlələrini tamamladıqdan sonra hədəf dildə təqdim edir. Tərcüməçi yalnız sözləri deyil, həm də onların xüsusi mənasını hədəf dilə mümkün qədər dəqiqliklə şifahi tərcümə etməyə başlamazdan əvvəl digər şəxsin öz fikrinin tam və ya bir hissəsini məxəz dildə çatdırmasını gözləyir.

Ardıcıl tərcümə zamanı mütəxəssis mətnin kontekstinin hədəf dilə ötürərkən terminoloji səhvlərə yol verməmək, mətnin orijinal mənasını, üslubunu qoruyaraq tərcümə mətnini qurmaq, xüsusi isimlər və tarixləri yadda saxlamaq üçün natiqin dediklərini diqqətlə dinləyir, yadda saxlayır və qeydlər aparır. Ardıcıl tərcümə zamanı mükəmməl dil bacarıqlarından əlavə olaraq, tərcüməçi tam konsentrasiyaya ehtiyac duyur, çünki diqqətinin yayınması mətnin məzmununun itirilməsinə və terminlərin düzgün ötürülməməsinə səbəb ola bilər.

Ardıcıl tərcümənin şifahi tərcümədən əsas üstünlüklərindən biri onun qeydgötürmə texnikasından istifadə etməsidir. Heç bir əlavə texniki avadanlıq tələb etmədən tərcüməçi öz qeydlərinə baxaraq natiqin nitqini yada salır, dəqiqləşdirir, tərcümə mətnini qurur və sinxronlaşdırır.

Ardıcıl tərcümə zamanı tərcüməçinin rast gəldiyi çətinliklər aşağıdakılardır:

1. Yaddaşın saxlanması və koqnitiv yaddaş yükü. Ardıcıl tərcümə zamanı mətnin uzun fraqmentlərini xatırlamaq, təhlil etmək və hədəf dildə şifahi tərcümə mətnini qurmaq üçün güclü yaddaşın rolu böyükdür.

2. Verikal yazı. Natiqin nitqinin kiçik bir fraqmentinə qulaq asdıqdan sonra vərəqin sağında 3 sm kənarda subyekti ondan aşağıda bir az sola tərəf predikat (məlumatları) yazmaq lazımdır.

3. Qeydlərin aparılması. Dinləmə və yazı texnikasını balanslaşdırmaq, fərdi semantoqrafiyasını yaratmaq, qeydlərdən tərcümə bacarıqları ardıcıl tərcümə zamanı çətinliklərin aradan qaldırılmasını asanlaşdırır.

4. Sahə terminologiyası və lüğət. Tərcüməçilər həm məxəz, həm də hədəf dillərdə ictimai-siyasi, hüquqi, tibbi, elmi, iqtisadi, texniki və digər sahənin terminləri və mənalarını əvvəlcədən araşdıraraq biliklərini təkmilləşdirməlidir.

5. Mədəni və kontekstual xüsusiyyətlər. Ardıcıl tərcümə zamanı mədəni xüsusiyyətlərin, adət və ənənələrin, idiomatik ifadələrin yanlış təfsiri anlaşılmazlıqlara və hətta təhqirlərə səbəb ola bilər.

6. Stresin idarə olunması. Beynəlxalq danışıqlar və diplomatik görüşlərdə prezidentlərin çıxışlarını dinləmək və tərcümə etmək idrak yükü ilə birlikdə emosional tükənməyə, narahatlığa və stresə səbəb ola bilər.

7. Vaxtdan düzgün istifadə. Natiqin nitqinin sürəti, fikrin uzunluğu, xarici amillər (texniki problemlər və ya fasilələrə görə gecikmələr) tərcümədə gecikmələrə səbəb olur.

Buradan belə nəticəyə gəlirik ki, nitqin yaddaşda saxlanılması, qeydlərin aparılması, stresin idarə edilməsi üçün tərcüməçilərin tətbiq etdikləri strategiyalar dil və mədəni maneələri dəf etməyə, dəqiq və keyfiyyətli tərcümə mətnini qurmağa şərait yaradır.

Açar sözlər: ardıcıl tərcümə, qeydgötürmə texnikası, ardıcıl tərcümə zamanı yaranan çətinliklər, tərcüməçinin rolu, ardıcıl tərcümə bacarıqları

ZOOMORPHIC METAPHORS AS A SOURCE OF DIFFICULTIES ON THE WAY TO ADEQUATE TRANSLATION

Doctor of Sciences in Philology, Professor Raisa Ivanovna BABAEVA
Ivanovo State University
nitdaf@mail.ru

Translation of a text in the digital age seems at first glance to be a simple process, since the translator has electronic tools at his disposal that allow him to quickly find the necessary correspondences in another language. The tasks of a translator in modern conditions are changing and consist of evaluating and editing the translation offered by the machine. This requires a specialist to clearly understand where there are potential dangers of distortion of meaning and loss of cultural information. Such a source of difficulties on the way to an ideal translation can be metaphorical uses of words; this applies to a greater extent to nationally marked metaphors. Many zoomorphic metaphors are ideoethnic, such lexical units are often cultural symbols, their semantics reflecting the values of native speakers. The report plans to demonstrate, using the example of translations of ornithomymic metaphors, what discrepancies in the volume of meanings and in the perception of these images appear when comparing Russian, German and English texts. The material for the study was parallel texts of the National Corpus of the Russian Language and experimental translations created using automatic translators. For example, the cognitive projection associated with the transfer of the qualities of a duck to a person or the characteristics of this bird to objects and phenomena may coincide either completely or partially among speakers of different languages or may have nothing in common. Thus, the diminutive form of address for a loved one “ducky” (“duckling”), which is typical for the English language, has correspondences in Russian that do not coincide with the image of this bird, and is conveyed in the author’s translations by the words “darling”, “sweetie”, etc. In automatic translation, the word ducky is translated literally, which makes the translation inadequate. A partial coincidence of the metaphorical meaning of the lexeme under study was found in the stable combination “lame duck”. In the languages studied, this expression was found in the meaning: “the idiom “lame duck” refers to a person who is no longer effective or influential, often because he has lost power or authority”. In German, the corresponding expression “lahme Ente” can also mean a slowly moving car on the road. This mismatch of meanings can cause a semantic error in translation. There are other cases of mismatches (“podsadnaya utka”, “pokhodka utochkoy”). Identifying and systematizing such correspondences in different languages will allow the translator to avoid errors.

Keywords: zoomorphic metaphor, cognitive transfer, idioethnic metaphor

ЗООМОРФНЫЕ МЕТАФОРЫ КАК ИСТОЧНИК ТРУДНОСТЕЙ НА ПУТИ К АДЕКВАТНОМУ ПЕРЕВОДУ

доктор филологических наук, профессор Раиса Ивановна Бабаева
Ивановский государственный университет
nitdaf@mail.ru

Перевод текста в цифровую эпоху на первый взгляд кажется простым процессом, так как в распоряжении переводчика находятся электронные инструменты, которые позволяют быстро найти нужные соответствия в другом языке. Задачи переводчика в современных условиях меняются и заключаются в оценке и редактировании предложенного машиной перевода. Это требует от специалиста ясного понимания того, где существуют потенциальные опасности искажения смысла, потери культурологической информации. Таким источником трудностей на пути к идеальному переводу могут быть метафорические употребления слов; это касается в большей мере национально-маркированных метафор. Идеоэтническими являются многие зооморфные метафоры, такие лексические единицы часто являются культурными символами, в их семантике отражаются ценности носителей языка. В докладе планируется продемонстрировать на примере переводов метафор-орнитонимов, какие несоответствия в объеме значений и в восприятии данных образов проявляются при сравнении русских, немецких и английских текстов. Материалом исследования послужили параллельные тексты Национального корпуса русского языка и экспериментальные переводы, созданные с помощью автоматических переводчиков. Например, когнитивная проекция, связанная с переносом качеств утки на человека или признаков данной птицы на предметы и явления, может у носителей разных языков совпадать либо полностью, либо частично, или же может не иметь ничего общего. Так, характерное для английского языка уменьшительно-ласкательное обращение к близкому человеку «ducky» («утёночек») в русском языке имеет соответствия, не совпадающие с образом данной птицы, и передается в авторских переводах словами «душечка», «лапочка» и др. При автоматическом же переводе слово «ducky» переводится буквально и это делает перевод неадекватным. Частичное совпадение метафорического значения у исследуемой лексемы было обнаружено в устойчивом сочетании «хромая утка». В исследуемых языках это выражение встретилось в значении: «идиома «хромая утка» относится к человеку, который больше не является эффективным или влиятельным, часто потому, что он потерял власть или авторитет». В немецком языке соответствующее выражение «lahme Ente» может обозначать также медленно передвигающийся по дороге автомобиль. Это несовпадение значений может вызвать смысловую ошибку при переводе. Существуют и другие случаи несовпадений («подсадная утка», «походка уточкой»). Выявление и систематизация подобных соответствий в разных языках позволят переводчику избежать смысловых и прагматических ошибок.

Ключевые слова: зооморфная метафора, когнитивный перенос, идиоэтническая метафора

TIME AND SPACE CONCEPTS IN THE LINGUISTIC WORLDVIEW

Lecturer Rana Khatayil MAMMADZADA
Azerbaijan University of Languages
rena.m6556@gmail.com

The study of various aspects of concepts currently attracts the attention of linguists. One of the studied areas in the context of intercultural communications is the scientific worldview and concepts of the world. The study of the concepts of time and space, which form the basis of the linguistic worldview of the world, always continues to be in the center of attention.

Considering linguistics, we become witnesses to the existence of numerous explanations for the concept of the world's linguistic worldview. According to some linguists, the linguistic worldview of the world is understood as a scheme of perception of reality, expressed in language, specific to a given language community. The linguistic worldview of the world, which is the common cultural wealth of the people, is the leading criterion with various properties in structure and forms the basis of the conditions of communicative behavior. Within the framework of this concept, the inner world of a person and its sociocultural environment are formed. The study of individual and general aspects of the concepts of time and space in each language is considered one of the main elements of the world language worldview in modern linguistics. Most of the scientific research conducted on this issue serves to contrast the world language worldview with the world scientific worldview.

At one time, time and space were studied mainly as grammatical categories in linguistics, but if we look at recent times, we will see that this category is considered a cultural concept, a cognitive category, an element of the world language worldview, an essential part of the linguistic and cultural knowledge of certain peoples.

From ancient times to the present day, various scientists have been trying to study the categories of time and space, which form the basis of the world scientific and linguistic worldview, and are looking for answers to a number of questions.

In natural science, the categories of time and space are considered universal categories, that is, it follows from this that no event or process occurs outside of time and space.

Keywords: linguistic worldview, concept, time, space, culture

DÜNYANIN DİL MƏNZƏRƏSİNDƏ ZAMAN VƏ MƏKAN KONSEPTLƏRİ

müəllim Rəna Xatayıl qızı Məmmədzadə
Azərbaycan Dillər Universiteti
rena.m6556@gmail.com

Konseptlərin müxtəlif aspektlərinin tədqiqatı günümüzdə dilçilərin nəzərini cəlb etməkdədir. Mədəniyyətlərarası kommunikasiyalar kontekstində araşdırılan sahələrdən biri də dünyanın elmi mənzərəsi və konseptlərdir. Dünyanın dil mənzərəsinin əsasını təşkil edən zaman və məkan konseptlərinin tədqiq olunması hər zaman diqqət mərkəzində qalmaqda davam edir.

Linqvistikaya nəzər salaraq dünyanın dil mənzərəsi məfhumunun çoxsaylı izahının olduğunun şahidi olarıq. Bəzi dilşünas alimlərə görə dünyanın dil mənzərəsi dedikdə dildə qeyd olunan, bu dil kollektivi üçün spesifik olan real gerçəkliyin qavrayış sxemi anlaşılır. Xalqın ümummədəni sərvəti olan dünyanın dil mənzərəsi quruluş baxımından müxtəlif xassələrə malik olan aparıcı meyar olmaqla kommunikativ davranış şərtlərinin əsasını təşkil edır. İnsanın daxili dünyası və onu əhatə edən ətraf aləm bu məfhum çərçivəsində formalaşır.

Hər bir dildə zaman və məkan konseptlərinin fərdi və ümumi cəhətlərinin tədqiq olunması müasir dilçilikdə dünyanın dil mənzərəsinin əsas elementlərindən hesab edilir. Bu məsələ ilə əlaqədar aparılan elmi araşdırmaların çox hissəsi dünyanın dil mənzərəsi ilə dünyanın elmı mənzərəsinin qarşılaşdırılmasına xidmət edir.

Bir vaxtlar zaman və məkan dilçilik sahəsində əsas etibarı ilə qrammatik kateqoriya kimi öyrənilirdi, lakin son dövrlərə nəzər salsaq görərik ki, bu kateqoriya mədəni konsept, koqnitiv kateqoriya, dünyanın dil mənzərəsinin elementi, bu və ya digər xalqların dil və mədəni biliklərinin əsas hissəsi olaraq qəbul edilir.

Qədim dövrdən günümüzədək müxtəlif elm sahibləri dünyanın elmi və dil mənzərəsinin əsasını təşkil edən zaman və məkan kateqoriyalarını tədqiq etməyə çalışır və bir sıra suallara cavab axtarırlar.

Təbiətşünaslıq elmində zaman və məkan kateqoriyaları universal kateqoriyalar hesab edilir, yəni, buradan belə qənaətə gəlinir ki, heç bir hadisə və ya proses zaman və məkandan kənarda baş vermir.

Açar sözlər: dil mənzərəsi, konsept, zaman, məkan, mədəniyyət

THE EMOTIONALITY OF SPORTS TERMS

Master Student Rauf GULIYEV
Baku Slavic University
raufq2003@gmail.com

When we talk about terminology, we usually refer to a collection of specific words belonging to a particular field of science, devoid of emotional charge. However, this cannot be applied to all terms. For instance, in modern media, the use of sports terms is not limited to delivering information; it also serves to evoke emotions in the reader or viewer. The emotional classification of sports terms allows for a deeper exploration of their semantic nuances and their influence on society.

Sports terms can be classified into three main groups according to their emotional connotations: positive, negative, and neutral.

Expressions with positive emotional connotation motivate and encourage athletes. Words such as “leader,” “champion,” and “victory,” which are both commonly used and part of sports terminology, belong to this group. The Japanese-origin term ippon, used in Eastern martial arts to indicate a full point or a victory, is another example. An example of this term in media usage: “Ultimately, every judoka strives to win with a flawless ippon.” Other terms that can uplift the morale of a player include “fora” and “handicap,” which denote advantages given to a weaker opponent.

Negatively charged emotional expressions include terms that indicate defeat, penalties, or negative outcomes. These terms typically refer to rule violations or competitive failures. For example, the widely used term “penalty” is also prevalent in sports. In hockey, a “major penalty” implies a serious rule violation and results in the player being suspended from the game for 5 minutes, while a “minor penalty” refers to a lighter infraction with a 2-minute suspension. The term revenge expresses the desire to compensate for a previous loss, and crossing refers to illegally blocking an opponent’s path. Waza-ari, another term from Eastern martial arts, represents a penalty point. Interestingly, ippon and waza-ari are semantically opposite: while ippon indicates a full point and victory, waza-ari implies a partial score that can leave the athlete behind in competition.

Neutral sports terms, on the other hand, carry neither positive nor negative emotional connotations. These primarily refer to types of sports (e.g., “football,” “volleyball”), equipment (e.g., “rapier”), or materials used in equipment (e.g., “tartan”). Some terms denoting people (such as “speaker,” “fielder,” “bookmaker,” etc.) may also be considered neutral, with the exception of the term “outsider,” which, due to its association with an athlete in the last position of a competition, is viewed as emotionally negative.

The classification of sports terms based on emotivity is significant for studying how such terms form within a language and influence public consciousness. These terms not only shape athletes’ and audiences’ attitudes toward competitions but also play an essential role in conveying emotional impressions.

Keywords: sports terminology, emotivity, emotional charge of terms, negative and positive terms, neutral terms

İDMAN TERMİNLƏRİNİN EMOTİVLİYİ

magistrant Rauf Quliyev
Bakı Slavyan Universiteti
raufq2003@gmail.com

Terminlər dedikdə, adətən, hər hansı elm sahəsinə aid, emotivlikdən məhrum spesifik sözlər toplusu nəzərdə tutulur. Lakin bu bütün terminlərə aid edilə bilməz. Məsələn, müasir mediada idman terminlərinin istifadəsi yalnız informativ məqsəd daşımır, eyni zamanda oxucuda və tamaşaçıda emosionallıq yaratmağa xidmət edir. İdman terminlərinin emosional baxımdan təsnifatı onların məna çalarlarını və cəmiyyətə təsirini daha dərindən öyrənməyə imkan yaradır.

İdman terminlərini emosional çalarlarına görə üç əsas qrupa ayırmaq mümkündür: müsbət, mənfi və neytral.

Müsbət emosional çalara malik ifadələr idmançını ruhlandırır, motivasiyasını artırır. Məsələn, həm ümumişlək, həm də idman terminologiyasına daxil olan “lider”, “çempion”, “qələbə” kimi sözlər bu qrupa aiddir. Yapon mənşəli “ippon” sözü isə Şərq əlbəyaxa döyüşlərində tam xal, qələbə mənasını ifadə edir. Mediada bu terminin istifadəsinə belə bir nümunə gətirə bilərik: “Nəhayət, hər bir cüdoçu qüsursuz “ippon”la qələbə qazanmağa can atır”. Oyunçuda ruh yüksəkliyi formalaşdıra biləcək digər terminlərə isə “fora” və “handikap” sözlərini aid etmək olar. Bu sözlər zəif rəqibə verilən güzəştləri bildirir.

Mənfi emosional yüklü ifadələrə məğlubiyyət, cəza və neqativ nəticələri bildirən sözlər daxildir. Bu terminlər, adətən, qayda pozuntuları və ya rəqabətdə uğursuzluq hallarını bildirir. Məsələn, müxtəlif sahələrdə işlənən “cərimə” sözü idmanda da geniş istifadə olunur. Hokkeydə “böyük cərimə” ciddi qayda pozuntusuna görə oyunçunun 5 dəqiqə meydandan uzaqlaşdırılmasını, “kiçik cərimə” isə daha yüngül pozuntuya görə 2 dəqiqəlik cəzanı bildirir. Bundan başqa, “revanş” məğlubiyyətin əvəzini çıxmaq istəyini, intiqam hissini ifadə edir, “krossinq” isə rəqibin yolunu qadağan olunmuş üsulla kəsmə hərəkətidir. “Vaza-ari” ifadəsi Şərq əlbəyaxa döyüşlərində cəza xalı kimi istifadə olunan bir termindir. Hətta “vaza-ari” və “ippon” terminləri semantik baxımdan bir-birinə zidd məna daşıyır. Belə ki, “ippon” tam xal əldə etməklə qələbəni ifadə etdiyi halda, “vaza-ari” cəza xalı verilməsi ilə idmançını rəqibindən geri salır.

Neytral emosional yüklü idman terminləri isə müsbət və ya mənfi emosional çalar daşımayan ifadələrdir. Bu qrupa, əsasən, idman növlərini (“futbol”, “voleybol”), alətlərini (“rapira”) və alətlərin materiallarını (“tartan”) bildirən terminlər daxildir. İnsan anlayışını bildirən bəzi sözlər də (məsələn, “spiker”, “filder”, “bukmeyker” və s.) bu qrupa daxil edilə bilər, istisna olaraq “autsayder” termini yarışda axırıncı mövqeni tutan idmançı anlayışı ilə assosiasiya olunduğuna görə mənfi emosional yüklü söz kimi ayrıca nəzərdən keçirilməlidir.

İdman terminlərinin emosionallıq bildirməsi baxımından təsnifatı onların dildə formalaşma xüsusiyyətlərinin və ictimai şüura təsir mexanizmlərinin araşdırılması üçün əhəmiyyətlidir. Bu terminlər idmançının və tamaşaçının yarışlara münasibətini formalaşdırmaqla yanaşı, emosional təəssüratların ötürülməsində mühüm vasitəyə çevrilir.

Açar sözlər: idman terminləri, emotivlik, terminlərin emosionallığı, mənfi və müsbət terminlər, neytral terminlər

TRANSLATION PROBLEMS IN TURKISH SUBTITLES OF WESTERN FILMS: AN ANALYSIS ON THE FILM "HELL OR HIGH WATER"

Std. Rolêda ABİÇ
Mardin Artuklu University
roledaabic@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. Murat KALELİOĞLU
Mardin Artuklu University
kalelioglu.murat@gmail.com

The aim of this study is to examine how cultural, linguistic, and stylistic elements of Western cinema are conveyed in the Turkish subtitles of the film Hell or High Water, and to evaluate the findings within the framework of Skopos theory. The study identifies major issues such as loss of meaning, the neutralization of idiomatic expressions, deletion of cultural references, and distortion of character voices. In this context, it addresses primary translation problems in the film, how linguistic and cultural differences affect subtitle translation, the balance that translators establish between accuracy, readability, and cultural adaptation, and the extent to which subtitles preserve the original dialogues' stylistic and thematic integrity. The answers to these questions are derived from a comparative analysis of selected scenes from the film. Findings indicate that cultural metaphors and historical references have been either simplified or entirely omitted; idiomatic expressions stripped of their original meaning weaken the characters' humor and tone. The distinctive voices and regional dialects of the characters have been transformed into formal Turkish, resulting in a loss of authenticity. Moreover, the censorship of racially charged expressions has diminished the film's critical edge. Based on these analyses, this study is believed to contribute to translation studies in three ways: Firstly, it exemplifies the effects of translation strategies in culturally dense genres such as Westerns. Secondly, it offers a concrete application of Skopos theory in subtitle translation. Thirdly, it raises awareness about the balance between cultural adaptation and meaning preservation. In conclusion, subtitle translation must consider not only functionality but also the preservation of cultural context and character authenticity. Otherwise, the target text may fail to reflect the aesthetic and narrative power of the source text.

Keywords: Subtitle translation, Western films, Skopos theory, cultural adaptation, idiom translation

WESTERN FİLMLERİNİN TÜRKÇE ALTYAZILARINDAKİ ÇEVİRİ SORUNLARI: "HELL OR HİGH WATER" FİLMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Öğr. Rolêda ABİÇ
Mardin Artuklu Üniversitesi
roledaabic@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Murat KALELİOĞLU
Mardin Artuklu Üniversitesi
kalelioglu.murat@gmail.com

Bu çalışmanın amacı, Hell or High Water filmi üzerinden Batı sinemasına ait kültürel, dilsel ve üslupsal ögelerin Türkçe altyazı çevirisine nasıl aktarıldığını ortaya koymak ve elde edilen bulguları Skopos kuramı çerçevesinde değerlendirmektir. Çalışma; anlam kaybı, deyimlerin etkisizleştirilmesi, kültürel referansların silinmesi ve karakter seslerinin bozulması gibi başlıca sorunları incelemektedir. Bu bağlamda, filmdeki çeviri sorunları, dilsel ve kültürel farkların altyazı çevirisine etkisi, çevirmenlerin doğruluk, okunabilirlik ve kültürel uyarlama arasında kurduğu denge ve altyazıların, orijinal diyalogların üslup ve tematik bütünlüğünü ne ölçüde koruduğu gibi sorular ele alınmıştır. Bulgular, filmden seçilen sahnelerin karşılaştırmalı çözümlemesiyle elde edilmiştir. Sonuçlara göre, kültürel metaforlar ve tarihî referanslar çoğunlukla sadeleştirilmiş veya tamamen çıkarılmış; deyimlerin etkisizleştirilmesi karakter mizahını ve üslubunu zayıflatmıştır. Karakterlerin yöresel ağızları ve özgün sesleri Türkçede resmi bir dile dönüşerek kaybolmuştur. Irkçılığa dair ifadelerin sansürlenmesi, filmin eleştirel boyutunu törpülemiştir. Bu çözümlemeler ışığında, çalışmanın çeviribilime üç katkı sunduğu düşünülmektedir: Birincisi, Western gibi kültürel yoğunluğu yüksek türlerde çeviri stratejilerinin etkisini örneklemektedir. İkincisi, Skopos kuramının altyazı çevirisinde işlevsel kullanımına dair somut bir analiz örneği sunmaktadır. Üçüncüsü ise kültürel uyarlama ile anlam kaybı arasındaki dengeye dair farkındalık yaratmaktadır. Sonuç olarak, altyazı çevirisinde yalnızca işlevsellik değil, aynı zamanda kültürel bağlam ve karakter özgünlüğü de korunmalıdır. Aksi takdirde hedef metin, kaynak metnin estetik ve anlatı gücünü yansıtmakta yetersiz kalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Altyazı çevirisi, Western filmleri, Skopos kuramı, kültürel uyarlama, deyim çevirisi

QUALITY MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Senior Specialist Roya SHIKHALIYEVA
Azerbaijan University of Languages
r.shixaliyeva@adu.edu.az

In the modern era, universities do more than just teach and train students. They are also places where scientific research happens, where ideas for the economy and society are developed, and where innovation is supported both nationally and internationally. Because of this, universities have big responsibilities. Fast changes in technology, digital tools, and job market needs make it necessary for universities to be managed in a more transparent and quality-focused way.

In this context, managing quality has become very important in education. Quality management means making sure everything in the university – teaching, research, administration, and student services – meets certain standards. It also means checking these things regularly and improving them when needed. To do this well, universities need a clear and organized plan.

There are two main types of quality management:

Internal quality assurance is what the university does inside. For example, checking how well teachers teach, collecting student feedback, reviewing academic results, and updating course programs regularly.

External quality assurance is done by outside groups like government bodies, accreditation agencies, or international ranking organizations. These evaluations help increase the university's reputation and trust from the public.

Universities should also create a "quality culture". This means everyone at the university – teachers, students, and staff – should work together to make sure quality is always improving. If this happens, education will keep getting better over time.

In short, managing quality in universities is not just about rules and paperwork. It is a big and important process. When done well, it improves education, meets the needs of students and society, and helps universities compete internationally.

Keywords: education system, internal quality assurance, external quality assurance

ALİ TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ KEYFİYYƏTİN İDARƏ EDİLMƏSİ

baş mütəxəssis Röya Şıxəliyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
r.shixaliyeva@adu.edu.az

Müasir dövrdə ali təhsil müəssisələrinin rolu təkcə bilik ötürmək və kadr hazırlamaqla məhdudlaşmır, eyni zamanda elmi tədqiqatların mərkəzi, sosial və iqtisadi inkişafın aparıcı qüvvəsi, milli və beynəlxalq səviyyədə innovasiyanın təşviqedicisi kimi çıxış edirlər. Bu səbəbdən də ali təhsil müəssisələrinin cəmiyyət qarşısında daşıdığı məsuliyyət, gündən-günə dayanmadan sürətli inkişafı, rəqəmsallaşma və əmək bazarının dəyişən tələbləri, universitetləri şəffaf və keyfiyyətə əsaslanan idarəetmə modellərinə üstünlük verməyə məcbur edirlər.

Bu kontekstdə, keyfiyyətin idarəolunması təhsil sistemində aparıcı sahələrdən birinə çevrilmişdir. Keyfiyyətin idarəolunması tədris, tədqiqat, idarəetmə və tələbələrlə iş daxil olmaqla, bütün sahələrdə müəyyən edilmiş standartlara uyğun fəaliyyətin təmin edilməsi, bu fəaliyyətin davamlı olaraq təhlil olunması, həmçinin təkmilləşdirilməsi prosesidir. Bu prosesin uğurla həyata keçirilməsi üçün strukturlaşdırılmış və sistemli yanaşma tələb olunur.

Keyfiyyətin idarəolunması adətən iki əsas səviyyədə aparılır:

Daxili keyfiyyət təminatı – ali təhsil müəssisəsinin daxilində həyata keçirilən fəaliyyətlərdən ibarətdir. Buraya müəllim fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi, tələbə rəylərinin təhlili, akademik nəticələrin izlənməsi, kurikulumun mütəmadi yenilənməsi və digər daxili monitorinq vasitələri daxildir.

Xarici keyfiyyət təminatı – bu isə dövlət qurumları, akkreditasiya agentlikləri və ya beynəlxalq reytinq təşkilatları tərəfindən aparılan müstəqil qiymətləndirmə və yoxlamaları əhatə edir. Xarici qiymətləndirmə universitetin ictimai etibarlılığını və beynəlxalq tanınmasını artırmaq baxımından əhəmiyyətlidir.

Ali təhsil müəssisələrində daxili “keyfiyyət mədəniyyəti” formalaşdırılmalıdır. Bu, o deməkdir ki, universitetin bütün üzvləri keyfiyyətin təmin olunmasına dair ortaq məsuliyyət daşımalı və bu istiqamətdə təşəbbüsləri dəstəkləməlidirlər. Belə olduğu təqdirdə təhsilin keyfiyyətində davamlı inkişaf mümkün olacaqdır.

Ali təhsil müəssisələrində keyfiyyətin idarəolunması təşkilati və inzibati məsələ kimi eyni zamanda strateji əhəmiyyət kəsb edən kompleks bir prosesdir. Bu prosesin düzgün və səmərəli təşkili təhsilin səviyyəsini yüksəldir, tələbələrin və cəmiyyətin ehtiyaclarını daha dolğun şəkildə qarşılayır və universitetləri beynəlxalq rəqabətə hazırlayır.

Açar sözlər: təhsil sistemi, daxili keyfiyyət təminatı, xarici keyfiyyət təminatı

THE AZERBAIJAN TRANSLATION ENCYCLOPEDIA AS A RICH DATABASE FOR AZERBAIJANI TRANSLATION STUDIES

PhD in Philology, Asst. Prof. Dr. Rushen RAMIZOGHLU
Selçuk University
rovshan@selcuk.edu.tr

The Azerbaijan Translation Encyclopedia, whose first edition was published in 2018 and second edition in 2022 pursuant to the decision of the Scientific Council of Azerbaijan Languages University dated February 28, 2018, is the richest database on the translation profession, translation theory, and practice in Azerbaijan. This encyclopedia is an invaluable source of information for academics conducting scientific research in the field of translation, students pursuing their education, and translators engaged in practical translation activities. The Azerbaijan Translation Encyclopedia includes detailed research articles on the history of translation literature, as well as various valuable studies on translation theory and philosophy. Additionally, the encyclopedia reflects all official decrees and documents accepted in the field of translation in Azerbaijan to date. The most extensive sections of the encyclopedia are those containing the biographies and bibliographies of professional translators active in the field of translation in Azerbaijan. Furthermore, the encyclopedia concludes with a concise glossary of translation terms. The encyclopedia's ability to reflect historical, documentary, theoretical, and practical aspects in such a complex manner makes it a unique database. One of the striking points is that, despite only four years passing between the first and second editions of the encyclopedia, the second edition contains sufficient new information, including the biographies of new young translators, bibliographic data on newly published translations, information on reprinted translations, and updated biographies of deceased translators. This indicates that the second edition is not the final edition of this valuable database and that it will be republished in the future, with its information expanded and updated, becoming an invaluable guide for translation experts in the coming years. The value of the encyclopedia is most clearly explained in the foreword by its chief editor, Kamal Abdulla, a full member of the Azerbaijan National Academy of Sciences, rector of Azerbaijan Languages University, and popular writer: "Writing an encyclopedia is as honorable as it is fascinating. This book will be a lifelong companion for many. Through this book, new literary horizons will open up. New names, new works... New interpretations of old names... Visible and invisible expanses, depths..."

Keywords: Azerbaijani translation studies, history and theory of Azerbaijani translation, Azerbaijani translators, Azerbaijan University of Languages

AZERBAYCAN ÇEVİRİBİLİMİNİN ZENGİN BİR VERİTABANI OLARAK AZERBAYCAN TERCÜME ANSİKLOPEDİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Ruşen RAMİZOĞLU
Selçuk Üniversitesi
rovshan@selcuk.edu.tr

Azerbaycan Diller Üniversitesi Bilim Kurulu'nun 28 Şubat 2018 tarihli kararıyla ilk baskısı 2018 yılında, ikinci baskısı ise 2022 yılında yayımlanan Azerbaycan Tercüme Ansiklopedisi, Azerbaycan'da çeviri mesleği, çeviri kuramı ve pratiği konusunda en zengin veri tabanıdır. Bu ansiklopedi, çeviri alanında bilimsel araştırma yapan akademisyenler, öğrenim gören öğrenciler ve pratik çeviri faaliyetlerinde bulunan çevirmenler için paha biçilmez bir bilgi kaynağıdır. Azerbaycan Tercüme Ansiklopedisi, çeviri edebiyatının tarihi üzerine detaylı araştırma makalelerinin yanı sıra çeviri kuramı ve felsefesi üzerine çeşitli değerli çalışmalar içermektedir. Ayrıca, ansiklopedi, Azerbaycan'da çeviri alanında bugüne kadar kabul edilen tüm resmi kararname ve belgeleri yansıtmaktadır. Söz konusu ansiklopedinin en geniş bölümleri, Azerbaycan'da çeviri alanında faaliyet gösteren profesyonel çevirmenlerin biyografilerini ve bibliyografyalarını içeren bölümlerdir. Ayrıca, ansiklopedinin sonunda kısa bir çeviri terimleri sözlüğü yer almaktadır. Ansiklopedinin tarihsel, belgesel, teorik ve pratik yönleri böylesine karmaşık bir şekilde yansıtması, onu eşsiz bir veri tabanı haline getirmektedir. Dikkat çeken noktalardan biri de ansiklopedinin 1. ve 2. baskıları arasında yalnızca 4 yıl geçmesine rağmen 2. baskıda yeterince yeni bilgilerin bulunması, kitaba yeni genç çevirmenlerin biyografileri ve yeni yayımlanan çeviri eserlerine ilişkin bibliyografik verilerin, tekrar basılan çeviri eserleri hakkında bilgilerin eklenmesi ve vefat eden çevirmenlerin biyografilerinin güncellenmiş olmasıdır. Bu, 2. baskının böylesine değerli bir veri tabanının son baskısı olmadığını ve gelecekte yeniden yayınlanarak, içerdiği bilgi miktarının artırılıp güncelleneceğini ve önümüzdeki yıllarda çeviri uzmanları için paha biçilmez bir rehber olmağa devam edeceğini göstermektedir. Ansiklopedinin değeri, baş editörü, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi asil üyesi, Azerbaycan Diller Üniversitesi rektörü ve halk yazarı Kamal Abdulla tarafından kitabın önsözünde en anlaşılır şekilde açıklanmıştır: "Bir ansiklopedi yazmak, ilgi çekici olduğu kadar da onurludur. Bu kitap, birçokları için ömür boyu bir yoldaş olacak. Bu kitap sayesinde yeni edebi ufuklar açılacak. Yeni isimler, yeni eserler... Eski isimlerin yeni okumaları... Görünür ve görünmez genişlikler, derinlikler..."

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan çeviribilimi, Azerbaycan çeviri tarihi ve kuramı, Azerbaycanlı çevirmenler, Azerbaycan Diller Üniversitesi

TRANSLANGUAGING, DECOLONIZATION, AND CRITICAL PEDAGOGY IN ELT: A SCOPING SYNTHESIS OF 2025 ELT RESEARCH

Dr. Rümeysa PEKTAŞ
Süleyman Demirel University
pektasrumeysa@gmail.com

As English Language Teaching (ELT) becomes increasingly enmeshed in global debates about equity, identity and multilingualism, the year 2025 has witnessed a notable surge in research related to social justice and equity in language education. Critical pedagogy, translanguaging, culturally sustaining practices, and antiracist frameworks have begun to disrupt how pedagogy is enacted. However, this endeavor continues to be siloed between disparate global contexts that require synthesizing. This current scoping review maps the coverage, focus, and frameworks of peer-reviewed studies published in 2025 that engaged explicitly with social justice-oriented pedagogies in ELT. The researcher followed the PRISMA-ScR protocol to identify 20 empirical and conceptual studies from a search of Web of Science. The studies were analyzed using thematic analysis to delve into developing patterns, gaps, and future directions for pedagogical innovation. Four dominant thematic clusters emerged: (1) critical and multilingual pedagogies translanguaging, decoloniality); (2) teacher agency and curriculum activism against the face of standardized testing and linguistic mononormativity; (3) learner empowerment and identity work working with participatory methods such as PhotoVoice and localization; and (4) structural and epistemic barriers including resistance from policy, misalignment in assessment to pedagogy, and marginalization of minoritized practices and languages. While 2025 indicates a positive crusade toward building equity as a tenet of ELT, the review also steers persistent gaps including, a lack of longitudinal studies assessing the impacts of social justice frameworks in ELT, limited inclusion of Global South perspectives in ELT research, and scant research on assessment reform. This current study details an emerging but uneven commitment to social justice in ELT research and practice. It highlights the need for continued investment in teacher preparation and education, inclusive curricular development, and participatory policy advocacy for action and impact. By foregrounding 2025 as a pivotal year in ELT, this present review has provided timely knowledge for educators, researchers, and policymakers coveting to rethink ELT through the lens of the equitable, just and socially conscious.

Keywords: Critical Pedagogy, Decolonization, ELT, Language Policy, Social Justice, Translanguaging.

DİL ÖĞRETİMİNDE DİLLER ARASI GEÇİŞLİLİK, SÖMÜRGECİLİK SONRASI YAKLAŞIMLAR VE ELEŞTİREL PEDAGOJİ: 2025 İNGİLİZ DİL EĞİTİMİ ARAŞTIRMALARININ KAPSAMLI BİR SENTEZİ

Dr. Rümeysa PEKTAŞ
Süleyman Demirel Üniversitesi
pektasrumeysa@gmail.com

İngiliz Dili Eğitimi (ELT), küresel düzeyde eşitlik, kimlik ve çok dillilik tartışmalarıyla giderek daha fazla iç içe geçtikçe, 2025 yılı dil eğitimi alanında toplumsal adalet ve eşitlik temelli araştırmalarda kayda değer bir artışa sahne olmuştur. Eleştirel pedagoji, translanguaging (diller arası geçişlilik), kültürel olarak sürdürülebilir uygulamalar ve ırkçılık karşıtı yaklaşımlar, pedagojik uygulamaların yeniden düşünülmesine öncülük etmeye başlamıştır. Bununla birlikte, bu çabaların hâlâ farklı küresel bağlamlar arasında dağınık biçimde sürdüğü ve bu bağlamların sentezine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu kapsamlı tarama çalışması, 2025 yılında yayımlanmış, toplumsal adalet odaklı pedagojilerle açık biçimde ilişkilendirilen hakemli çalışmaları kapsama, odak alanları ve kuramsal çerçeveler açısından haritalamayı amaçlamaktadır. Araştırmacı, Web of Science Veritabanı üzerinden yaptığı taramayla belirlenen 20 ampirik ve kuramsal çalışmayı PRISMA-ScR protokolüne uygun biçimde incelemiştir. Elde edilen çalışmalar, tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiş ve ortaya çıkan desenler, araştırma boşlukları ve pedagojik yenilikler için geleceğe yönelik yönelimler değerlendirilmiştir. Dört temel tematik küme belirlenmiştir: (1) Eleştirel ve çok dilli pedagojiler (ör. translanguaging, sömürgecilik karşıtı yaklaşımlar) ;(2) Standart testler ve tek dillilik normlarına karşı öğretmen öznelliği ve müfredat aktivizmi;(3) PhotoVoice ve yerelleştirme gibi katılımcı yöntemlerle yürütülen öğrenen güçlendirme ve kimlik çalışmaları; (4) Politika direnci, değerlendirme ile pedagojik uygulama arasındaki uyumsuzluk ve marjinalleştirilen dilsel pratikler gibi yapısal ve epistemik engeller. 2025 yılı, ELT alanında eşitliği temel alan bir dönüşüm için umut verici bir gelişme olarak öne çıksa da birtakım devam eden boşluklara da dikkat çekilmektedir. Bunlar arasında, toplumsal adalet temelli çerçevelerin ELT üzerindeki etkisini uzun vadede değerlendiren çalışmaların eksikliği, Küresel Güney perspektiflerinin sınırlı temsili ve değerlendirme reformuna dair çalışmaların yetersizliği yer almaktadır. Bu güncel çalışma, ELT araştırma ve uygulamalarında toplumsal adalete yönelik ortaya çıkan ancak eşit dağılmayan bir bağlılığı gözler önüne sermektedir. Öğretmen eğitimi, kapsayıcı müfredat geliştirme ve katılımcı politika savunuculuğu alanlarında süregelen yatırımların gerekliliğini vurgulamaktadır. 2025 yılını ELT alanında kritik bir dönüm noktası olarak konumlandıran bu kapsamlı tarama, adil, eşitlikçi ve toplumsal açıdan duyarlı bir ELT anlayışını yeniden düşünmek isteyen eğitimciler, araştırmacılar ve politika yapıcılar için güncel ve değerli bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Pedagoji, Sömürgecilik Sonrası Yaklaşımlar, İngilizce Öğretimi (ELT), Dil Politikası, Toplumsal Adalet, Translanguaging

THE USE OF PREPOSITIONS IN THE GERMAN LANGUAGE

Senior Lecturer Saadat GULIYEVA
Azerbaijan University of Languages
seadet.quliyeva00@mail.ru

This thesis deals with the use of prepositions in the German language. The words existing in the language are divided into certain groups according to their lexical meanings, morphological features and syntactic functions, which are called parts of speech. The parts of speech existing in all languages differ from each other in terms of their roles in the language and in speech. Some of them, for example, nouns, adjectives, verbs, etc. have both nominative and grammatical meanings. Therefore, they carry an independent communicative function and become independent members of the sentence. Such parts of speech are called notional parts of speech. Other parts, for example, articles, prepositions, conjunctions, etc. do not have independent nominative meanings and cannot be independent members of the sentence.

First of all, it should be noted that prepositions in German belong to structural parts of speech. Prepositions (die Präposition) are structural parts of speech that show the relation of nouns and pronouns with other words in the sentence. They can sometimes be used with adverbs other than nouns and pronouns.

There is no preposition in the Azerbaijani language. The preposition in German is a means of expressing various syntactic relations in a sentence, and in Azerbaijani it is expressed partly by case suffixes of nouns, partly by conjunctions or by auxiliary words and adverbs. For example: Ins Hause – to the house, im Hause – at home, biz zum Hause – to the house.

Prepositions in German have the following characteristics:

1. Prepositions are placed before the word they belong to;
2. Prepositions require the case of the word that follows them;
3. Prepositions are usually written separately.

Note that prepositions in German have more grammatical meanings. When translating prepositions in German into Azerbaijani, it is necessary to use the notional parts of speech, not postposition, to express their grammatical meanings.

There are the following types of prepositions in German:

1. Prepositions that require an accusative case after themselves;
2. Prepositions that require an accusative case after themselves;
3. Variable prepositions;
4. Prepositions of direction;
5. Prepositions of place;
6. Prepositions of time;
7. Prepositions used with verbs.

It should also be noted that in German, prepositions lose their basic meaning when used abstractly, which creates a syntactic connection between words in a sentence. Such combinations indicate the direction of the action, the place, time, reason and purpose of objects. An example of this is the preposition “von”. For example: Goethes Gedichte werden von mir gern gelesen. Die Gedichte von Goethe werden von mir gern gelesen.

So, in German, prepositions have different meanings by joining words used in different cases of the noun.

Keywords: part of speech, preposition, sentence

ALMAN DİLİNDƏ SÖZÖNLƏRİNİN İŞLƏNMƏSİ

baş müəllim Səadət Quliyeva
Azərbayca Dillər Universiteti
seadet.quliyeva00@mail.ru

Bu tezis alman dilindəki sözönlərinin işlənməsindən bəhs edir. Dildə mövcud olan sözlər leksik mənalarına, morfoloji əlamətlərinə və sintaktik funksiyalarına görə müəyyın qruplara bölünür ki, bunlara nitq hissələri deyilir. Bütün dillərdə mövcud olan nitq hissələri dildəki və nitqdəki rollarına görə bir-birindən fərqlənirlər. Onların bir qismi, məsələn, isim, sifət, feil və s. həm nominativ, həm də qrammatik mənaya malikdir. Buna görə də onlar müstəqil kommunikativ funksiya daşıyırlar və müstəqil cümlə üzvü olurlar. Bu qəbildən olan nitq hissələrinə əsas nitq hissələri deyilir. Digər qisim, məsələn, artikl, sözönü, bağlayıcı və s. müstəqil nominativ mənaya malik olmadığından cümlədə müstəqil üzv ola bilmirlər.

İlk öncə onu qeyd etmək lazımdır ki, alman dilində sözönləri köməkçi nitq hissələrinə aiddir. Sözönləri (die Präposition) cümlədə isimlərin və əvəzliklərin başqa sözlərlə əlaqəsini göstərən köməkçi nitq hissəsidir. Onlar bəzən isim və əvəzliklərdən başqa zərflə də işlənə bilərlər.

Azərbaycan dilində sözönü yoxdur. Alman dilindəki sözönü cümlədə müxtəlif sintaktik münasibətləri ifadə edən bir vasitə olub, Azərbaycan dilində qismən ismin hal şəkilçiləri, qismən qoşmalar və yaxud yardımçı sözlər və zərflər vasitəsilə ifadə olunur. Məsələn: Ins Hause – evə, im Hause – evdə, biz zum Hause – evə qədər.

Alman dilində sözönlərinin aşağıdakı xüsusiyyətləri var:

1. Sözönləri aid olduğu sözdən əvvəl gəlir;
2. Sözönləri ondan sonra gələn sözün hallanmasını tələb edir;
3. Sözönləri bir qayda olaraq ayrı yazılır.

Qeyd edək ki, alman dilində sözönləri daha çox qrammatik mənalara malikdirlər. Alman dilindəki sözönlərinin Azərbaycan dilinə tərcümə zamanı onların qrammatik mənalarını ifadə etmək üçün qoşmalar deyil, əsas nitq hissələrindən istifadə etmək lazım gəlir.

Alman dilində sözönlərinin aşağıdakı növləri var:

1. Özündən sonra təsirlik hal tələb edən sözönləri;
2. Özündən sonra yönlük hal tələb edən sözönləri;
3. Dəyişkən sözönləri;
4. İstiqamət mənasında işlənən sözönləri;
5. Yer mənasında olan sözönləri;
6. Zaman mənasında işlənən sözönləri;
7. Feillər ilə işlənən sözönləri.

Bundan başqa qeyd etmək lazımdır ki, alman dilində sözönləri mücərrəd şəkildə işlənərək öz əsas mənalarını itirirlər, bu isə cümlədə sözlər arasında sintaktik əlaqə yaradır. Belə birləşmələr hərəkətin hansı istiqamətdə olmasını, əşyaların yerini, zamanını, səbəbini və məqsədini bildirir. Buna misal olaraq “von” sözönünü göstərmək olar. Məsələn: Goethes Gedichte werden von mir gern gelesen. Die Gedichte von Goethe werden von mir gern gelesen.

Deməli, alman dilində sözönləri ismin müxtəlif hallarında işlənən sözlərə qoşularaq müxtəlif mənalar kəsb edirlər.

Açar sözlər: nitq hissəsi, sözönü, cümlə

THE ROLE OF THE PARTICLE IN THE FORMATION OF DOUBLE MODALS IN STANDARD ENGLISH

PhD in Philology, Associate Professor Saadat Tapdig NURIYEVA
Azerbaijan University of Languages, Department of English Grammar
saadetnuriyeva@gmail.com

The article discusses the Particle, which is considered a structural (functional) part of speech in modern linguistics, its expression of modality, and the ability to create double modality arising from this feature. Most linguists believe that the Particle, as a structural part of speech, doesn't have lexical meaning, doesn't answer questions, doesn't carry a syntactic function, and doesn't have combinability with other sentence members. The ideas put forward and the analyses carried out force us to deny some of these views of linguists, since it is impossible to agree with all of them.

It is true that the functional semantic properties of the Particle, its position in the sentence, and shades of meaning have always been in the spotlight. However, in their studies, whether the Particle has a lexical meaning remains under question. This issue is explained in detail in the article. On the other hand, for the first time in linguistics, this topic has been approached from a different perspective. The author, based on the classifications compiled by famous grammarians to determine the types of parts of speech, gives the Particle as a free part of speech, because the Particle meets all the requirements set for free parts of speech. The main point of the article is that the Particle expresses modality as a free part of speech and therefore acts as one of the components of double modality. According to the author, The Particle creates double modality by being used together with other means of expressing modality in the same syntactic unit, that is, in a sentence. These means of expression include modal words, modal verbs, inversion, interjection, and the category of the verb's form. The characteristic feature of the double modality formed by the Particle is that, although it is used in the same sentence as other means of expression that create a double modality, it may not have right and left combinability with other means of double modality. The place of the Particle in the sentence is free and comes next to the word it most often relates to and emphasizes, and this does not prevent from its being a part of double modality, as it is used with another means of expressing modality within the same sentence.

Keywords: the particle, double modality, modal verbs, lexical meaning, grammatical meaning, modal words

MÜASİR STANDART İNGİLİS DİLİNDƏ ƏDATLARIN QOŞA MODALLIĞIN YARANMASINDA ROLU

fil.ü.f.d., dosent Səadət Tapdıq qızı Nuriyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti, İngilis dilinin qrammatikası kafedrası
saadetnuriyeva@gmail.com

Məqalədə müasir dilçilikdə köməkçi (funksional) nitq hissəsi kimi qəbul edilən ədatdan, onun modallıq ifadə etməsindən və məhz onun bu xüsusiyyətindən irəli gələn qoşa modallığı yaratma xüsusiyyətindən bəhs olunur. Əksər dilçilər belə hesab edirlər ki, ədatlar köməkçi nitq hissəsi kimi leksik mənaya malik deyil, suala cavab vermir, sintaktik funksiya daşımır, digər cümlə üzvləri ilə əlaqədə olmur. İrəli sürülən ideyalar və aparılan təhlillər dilçilərin bu fikirlərinin bəzilərini inkar etmək məcburiyyəti yaradır, çünki onların heç də hamısı ilə razılaşmaq mümkün deyil. Düzdür, ədatların funksional semantik xüsusiyyətləri, cümlədə işlənmə mövqeyi, məna çalarlıqları həmişə diqqət mərkəzində olmuşdur. Ancaq onların araşdırmalarında ədatların leksik mənaya malik olub olmaması sual altında qalır. Məqalədə bu məsələ hərtərəfli izah edilir. Digər tərəfdən dilçilikdə ilk dəfə olaraq bu mövzuya fərqli bir müstəvidən yanaşılmışdır. Müəllif məhşur qrammatistlərin nitq hissələrinin növünün müəyyən edilməsi üçün tərtib edilmiş təsnifatlarına əsaslanaraq ədatı sərbəst nitq hissəsi kimi verir, çünki ədat sərbəst nitq hissəsi üçün müəyyən edilmiş bütün tələblərə cavab verir. Məqalənin əsas məğzi ədatın sərbəst nitq hissəsi kimi modallıq ifadə etməsi və bu səbəbdən qoşa modallığın komponentlərindən biri kimi çıxış etməsidir. Müəllifin fikrincə, ədatlar modallığın digər ifadə vasitələri ilə eyni bir sintaktik vahid tərkibində, yəni cümlədə birgə işlənərək qoşa modallıq yaradır. Həmin ifadə vasitələrinə modal sözlər, modal feillər, inversiya, nida və feilin şəkil kateqoriyası aiddir. Ədatlarla əmələ gələn qoşa modallığın xarakterik xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, o qoşa modallığı yaradan digər ifadə vasitələri ilə eyni cümlə tərkibində işlənsə də, yanaşı işlənməyə də bilər. Ədatların yeri cümlədə sərbəstdir və ən çox aid olub emfatikləşdirdiyi sözün yanında gəlir və bu onun qoşa modallıq yaratma xüsusiyyətinə mane olmur, çünki həmin cümlə daxilində daha bir modallıq ifadə edən vasitə olur.

Açar sözlər: ədat, qoşa modallıq, modal feillər, leksik məna, qrammatik məna, modal sözlər

FOOTNOTES AS THE TRANSLATOR'S VOICE IN THE POLISH TRANSLATION OF *BHAGAVADGĪTĀ*[5]

Dr. Saadet BÜYÜK
Ankara University, Faculty of Language and History-Geography, Slavic Languages and Literatures, Department of Polish Language and Literature
buyuk@ankara.edu.tr

Bhagavadgītā is one of the fundamental texts of Indian philosophy and literature, and offers a deep moral and spiritual content that carries universal values. The Polish translations of this sacred text are part of not only a linguistic but also a cultural transmission. The first Polish translation appeared in 1902 by Julian A. Swiecicki, followed by contemporary commentaries by scholars such as Wiktor Dynarski and Anna Rucińska. The Polish translations of *Bhagavadgītā* are not only a transmission of a philosophical text; they are also tools that promote mutual understanding between two cultures. The simplified, poetic or academic versions of the text have reached different audiences. These translations are an indication of the growing interest in Eastern thought in Poland, and they open up the universal values of Indian culture to Polish readers.

In this paper, the Polish translation made by Wanda Dynowska and published in 1957 will be used. Although the translator's foreword, written in India in 1947, is encountered in some sources, the foreword in question is not present in the source examined in this study, and the Polish text consists of 70 pages. When the Polish translation was compared with the original translated from Sanskrit into Turkish, it was seen that there were no deficiencies in the text. On the other hand, it was observed that the translator wrote notes at the end of each section in the Polish translation to provide the explanations he deemed necessary. The paper aims to evaluate the journey of *Bhagavadgītā* in Polish with an approach that addresses paratextual elements. Paratexts, defined as thresholds by Gérard Genette in his work Seuils (1987), who revealed that translation is not only a text-focused phenomenon, are elements that ensure the integrity of the work, such as the title, subtitle, epigraph, epilogue, critical articles and footnotes. In order to determine the translation processes and the roles of the translator, the footnotes at the end of each chapter in the *Bhagavadgītā* were analyzed in detail, as they convey what the translator, who wrote to explain cultural differences as well as deeper meanings, wanted to convey to the target reader.

Keywords: Paratextual Elements, Translation Studies, Translator's Visibility, Polish Language**,** *Bhagavadgītā*.

[5] This study is a product/output of a project supported by Ankara University Scientific Research Projects (BAP): Project ID: 4184, Project Code: SBA-2025-4184

BHAGAVADGĪTĀ'NIN LEHÇE ÇEVİRİSİNDEKİ ÇEVİRMENİN SESİ OLAN DİPNOTLAR[6]

Dr. Saadet BÜYÜK
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
Leh Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
buyuk@ankara.edu.tr

Bhagavadgītā, Hint felsefesinin ve edebiyatının temel metinlerinden biri olarak evrensel değerler taşıyan derin bir ahlaki ve spiritüel içerik sunar. Bu kutsal metnin Lehçe çevirileri, yalnızca dilsel değil, aynı zamanda kültürel bir aktarımın da parçasıdır. İlk Lehçe çeviri 1902 yılında Julian A. Swiecicki ile, ardından Wiktor Dynarski ve Anna Rucińska gibi akademisyenlerin çağdaş yorumlarıyla ortaya çıkmıştır. *Bhagavadgītā*'nın Lehçe çevirileri, sadece felsefi bir metnin aktarımı değil; aynı zamanda iki kültür arasında karşılıklı anlayışı teşvik eden araçlardır. Metnin sadeleştirilmiş, şiirsel ya da akademik versiyonları farklı hedef kitlelere ulaşmıştır. Bu çeviriler, Polonya'da doğu düşüncesine artan ilginin bir göstergesi olup, Hint kültürünün evrensel değerlerini Polonyalı okurlarına açar.

Söz konusu bildiride ise Wanda Dynowska tarafından yapılmış ve 1957 yılında basılmış olan Lehçe çeviri kullanılacaktır. Çevirmenin 1947 yılına ait Hindistan'dayken yazdığı ön sözü bazı kaynaklarda karşımıza çıksa da bu çalışmada incelenen kaynakta söz konusu ön söz bulunmamakta olup Lehçe metin 70 sayfadan oluşmaktadır. Lehçe çeviri, Sanskrit dilinden Türkçeye çevrilen orijinaliyle kıyaslandığında metinde eksik olmadığı görülmüştür. Buna karşın Lehçe çeviride her bölümün sonunda çevirmenin gerekli gördüğü açıklamaları vermek üzere notlar yazdığı gözlemlenmiştir. Bildiri, *Bhagavadgītā*'nın Lehçedeki yolculuğunu yan metinsel ögeleri ele alan bir yaklaşımla değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çevirinin yalnızca metin odaklı bir olgu olmadığını ortaya koyan Gérard Genette'in Eşikler (1987) adlı eserinde eşikler olarak tanımladığı yan metinler; başlık, alt başlık, epigraf, sonsöz, eleştiri yazıları ve dipnotlar gibi eserin bütünlüğünü sağlayan unsurlardır. Çeviri süreçlerinin ve çevirmenin rollerini de önemle belirlemek amacıyla *Bhagavadgītā*'da her bölümün sonunda yer alan dipnotlar derin anlamları olduğu kadar kültürel farklılıkları da açıklama amaçlı yazan çevirmenin erek okuyucuya aktarmak istediklerini aktaracağından detaylı analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yan Metinsel Ögeler, Çeviribilim, Çevirmenin Görünürlüğü, Lehçe, *Bhagavadgītā*.

[6] Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kapsamında desteklenen ilgili projenin bir ürünü/çıktısıdır: Proje ID: 4184, Proje Kodu: SBA-2025-4184

DISCOURSE AND AI IN THE CLASSROOM DISCOURSE

PhD in Philology, Associate Professor Sahila Baghir MUSTAFAYEVA
Azerbaijan University of Languages, Chair of the Department of English Grammar
mustafayeva.sahila@gmail.com

Discourse and AI in the classroom discourse has been investigated in the article.

It states that the term discourse in linguistics refers to a combination of two or more sentences that are related to each other in terms of thought and content. It is highlighted in the article that due to its place in the syntax system, discourse is a language-speech unit that is larger than a sentence but smaller than a text. There is both a semantic relationship between the sentences that make up a discourse, and they are combined into a single structure. As a syntactic whole, discourse is located between a sentence and a text, connecting them.

A person's consciousness, thinking, and worldview are formed under the influence of the discourses that surround him/her in everyday life in the modern world. Discourse refers to all areas of an individual's activity. It can be represented by any written or oral expressions, for example: scientific publications and educational materials, lectures, essays in periodicals and media speeches of journalists, politicians, and cultural figures, business correspondence, classroom, etc. Discourse is known to be a complete speech work.

The article writes that the issue of the relationship between text and discourse is controversial in modern linguistics. At the same time, it is of fundamental importance for the interpretation of these concepts, which, by the way, is far from unambiguous. What is undeniable is that text and discourse are related concepts. As a review of the scientific literature shows, most definitions of discourse are given through the text. However, in most cases, the text is complicated by some features though there are works where the terms "text" and "discourse" are the same, interchangeable. Therefore, the article writes that it is most logical to build a justification from the definition of text to the definition of discourse by clarifying the relationship between text and discourse.

Keywords: discourse, text, classroom discourse, artificial intelligence

SİNİF DİSKURSUNDA DİSKURS VƏ Sİ

fil.ü.f.d., dosent Sahilə Bağır qızı Mustafayeva
Azərbaycan Dillər Universiteti, İngilis dilinin qrammatikası kafedrasının müdiri
mustafayeva.sahila@gmail.com

Məqalədə diskurs və sinif diskursunda süni intellekt araşdırılır.

Diskurs termini dilçilikdə fikir, məzmunca bir-biri ilə bağlı olan iki və daha çox cümlənin birləşməsini nəzərdə tutur. Sintaksis sistemində tutduğu yerinə görə diskurs cümlədən böyük, lakin mətndən kiçik dil-nitq vahididir. Diskursu təşkil edən cümlələr arasında həm məna əlaqəsi olur, həm də onlar vahid strukturda birləşir. Sintaktik bütöv kimi diskurs da cümlə ilə mətn arasında yerləşir, onları əlaqələndirir.

İnsanın şüuru, təfəkkürü, dünyagörüşü müasir dünyada gündəlik həyatda onu əhatə edən diskursların təsiri altında formalaşır. Diskurs fərdin fəaliyyətinin bütün sahələrinə aiddir. O, hər hansı yazılı və ya şifahi ifadələrlə təmsil oluna bilər, məsələn: elmi nəşrlər və tədris materialları, mühazirələr, jurnalistlərin, siyasətçilərin və mədəniyyət xadimlərinin dövri mətbuatda və mediada çıxışlarında, işgüzar yazışmalarda, sinif otağında və s.

Məqalədə yazılır ki, mətnlə diskurs əlaqəsi məsələsi müasir dilçilikdə mübahisəlidir. Əsas məsələ odur ki, mətn və diskurs əlaqəli anlayışlardır. Elmi ədəbiyyatın təhlilindən göründüyü kimi, diskursun əksər tərifləri mətn vasitəsilə verilir. Bununla belə, əksər hallarda mətn bəzi xüsusiyyətlərə görə mürəkkəbləşir. Məqalədə mətn və diskursun fərqli anlayışlar olması yazılır və izah edilir.

Dilçilikdə diskurs anlayışı mətn dilçiliyinin inkişafı və onun tədqiq predmetinin genişlənməsi ilə əlaqədar yaranmışdır. Müasir linqvistik ədəbiyyatda “diskurs” termini “mətn”, “nitq”, “ünsiyyət” terminləri ilə eyni cərgədə işlədilir, lakin alimlərin bu anlayışlara yanaşmaları müxtəlif, bəzən hətta ziddiyyətli və ya bir-birini inkar edən fərziyyələrdir.

Məqalədə mətnlə diskurs əlaqəsi məsələsinin müasir dilçilikdə mübahisəli olduğu yazılır. Birmənalılıqdan uzaq olan bu anlayışların şərhi prinsipial əhəmiyyət kəsb edir. Hər iki anlayış, yəni həm mətn həm də diskurs əlaqəli anlayışlar hesab olunur. Elmi ədəbiyyatın təhlilindən göründüyü kimi, diskursun əksər tərifləri mətn vasitəsilə verilir. Bununla belə, əksər hallarda mətn bəzi xüsusiyyətlərə görə mürəkkəbləşir.

Məqalədə diskursun növləri haqqında məlumat verilir və yazılır ki, süni intellekt diskursu süni intellekt vasitələrini ehtiva edən diskurs növüdür. Müasir dilçilikdə süni intellekt diskursu inkişaf edir və ona müxtəlif sahələrdə rast gəlmək olur. Qeyd olunur ki, bu cür diskurs əsasən sinif otağında müəllim və tələbələr arasında istifadə olunur.

Açar sözlər: diskurs, mətn, sinif diskursu, süni intellekt

FROM ILLUSION TO REALITY: A LITERARY INVESTIGATION OF EGO AND TRUTH IN "THE SEA, THE SEA"

PhD in Philology, Associate Professor Samira MAMMADOVA
Azerbaijan University of Languages
smammadova@adu.edu.az
samiramammadova23@gmail.com

Iris Murdoch (1919-1999), one of the most prominent figures in 20th-century British literature, was also a renowned philosopher. Her 1978 novel "The Sea, The Sea" is not only the pinnacle of her artistic creation but also a work that encapsulates profound philosophical reflections on human nature. In Murdoch's novels, philosophical ideas are intricately woven together with aesthetic nuances, examining human psychology and morality. The aim of this paper is to provide an artistic and philosophical analysis of "The Sea, The Sea", exploring its key themes, symbolism, and characters.

The protagonist of the novel, Charles Arrowby, is a former famous theater director and actor who has retired and moved to a secluded house by the sea. He seeks tranquility in order to write his memoirs and undergo a spiritual cleansing. However, a chance encounter with his former lover Hartley upends his plans. Charles believes that he and Hartley are still lovers, but these feelings become distorted, trapped between desire and obsession, and evolve into a product of his ego and illusions. This situation leads him into a profound psychological and spiritual crisis. Charles's approach to the world is a result of his ego and illusions. He perceives people as mere images and tries to shape his life within a dramatic framework, similar to the theater world he once inhabited.

The sea, as reflected in the novel's title, carries multiple layers of symbolic meaning. It represents both freedom and danger, sanctity and fear. Despite Charles's desire for peace, the sea constantly reminds him of his inner turmoil and uncertainty. This symbolism also mirrors Murdoch's philosophical approach to understanding the human soul and her emphasis on liberation from the ego. By the end of the novel, Charles undergoes some spiritual changes, but these changes remain unresolved, and his inner struggle persists.

"The Sea, The Sea" is a work that not only presents Murdoch's philosophical ideas but also offers deep reflections on the human soul. The novel analyzes the psychological, ethical, and spiritual crises of an individual, as well as themes of attachment to the past and confrontation with reality. Murdoch's work prompts readers to engage deeply, both artistically and philosophically, providing a broad perspective on human relationships, morality, and the process of self-awareness.

Keywords: Iris Murdoch, "The Sea, The Sea", philosophical analysis, human psychology, symbolism

SÜNİ GÖRÜNTÜDƏN HƏQİQƏTƏ: “DƏNİZ, DƏNİZ” ROMANINDA EQO VƏ REALLIĞIN ƏDƏBİ ARAŞDIRMASI

fil.ü.f.d., dosent Samirə Məmmədova
Azərbaycan Dillər Universiteti
smammadova@adu.edu.az
samiramammadova23@gmail.com

Ayris Mördok (1919-1999), XX əsr Britaniya ədəbiyyatının ən mühüm simalarından biri olmaqla yanaşı, həm də tanınmış filosof idi. Onun 1978-ci ildə yazdığı “Dəniz, Dəniz” romanı, yalnız bədii yaradıcılığının zirvəsi deyil, həm də insan təbiətinə dair dərin fəlsəfi düşüncələri özündə cəmləşdirən bir əsərdir. Mördokun romanlarında fəlsəfi ideyalar estetik incəliklə birləşdirilərək, insan psixologiyasını və əxlaqını araşdırır. Bu məqalənin məqsədi, “Dəniz, Dəniz” əsərinin bədii və fəlsəfi təhlilini təqdim edərək, romanın əsas mövzularını, simvolizmini və personajlarını araşdırmaqdır.

Romanın baş qəhrəmanı Çarlz Ərroubi, keçmişdə məşhur teatr rejissoru və aktyoru olmuş, lakin artıq fəaliyyətini dayandıraraq dəniz sahilində tənha bir evə köçmüşdür. O, sükunət içində memuarlarını yazmaq və mənəvi təmizlənmə keçirmək istəyir. Lakin keçmiş sevgilisi Hartli ilə təsadüfi qarşılaşması, onun planlarını alt-üst edir. Çarlz, Hartli ilə hələ də sevgili olduqlarını düşünür, amma bu hisslər, arzu və obsessiya arasında sıxışaraq onun eqosunun və illüziyalarının məhsuluna çevrilir. Bu vəziyyət onu həm psixoloji, həm də mənəvi cəhətdən dərin böhrana sürükləyir. Çarlzın dünyaya yanaşma tərzi, öz eqosunun və illüziyalarının bir məhsuludur. O, insanları obrazlar kimi görür və həyatını dramatik çərçivədə, teatr dünyasında olduğu kimi formalaşdırmağa çalışır.

Romanın adı ilə də əks olunan dəniz, bir neçə qatlı simvolik məna kəsb edir. Dəniz, həm azadlıq, həm də təhlükə, həm müqəddəslik, həm də qorxu kimi təqdim olunur. Çarlzın sükunət arzusuna baxmayaraq, dəniz ona daxili qarışıqlığını və qeyri-müəyyənliyini xatırladır. Bu simvolizm, həm də Mördokun insanın ruhunu anlamasında və onu öz eqosundan qurtarmaq mövzusundakı fəlsəfi yanaşmasını əks etdirir. Çarlz, romanın sonunda müəyyən mənəvi dəyişikliklər yaşayır, lakin bu dəyişikliklər tamamilə müəyyənləşmir və onun daxili mübarizəsi davam edir.

“Dəniz, Dəniz” əsəri, yalnız Mördokun fəlsəfi ideyalarını deyil, həm də insan ruhunun dərinliklərinə dair dərin düşüncələri təqdim edən bir əsərdir. Bu roman insanın psixoloji, etik və mənəvi böhranlarını, həmçinin keçmişə bağlılıq və gerçəkliklə üzləşmə mövzularını təhlil edir. Mördokun əsəri, oxucuları həm bədii, həm də fəlsəfi baxımdan dərindən düşündürərək, insan münasibətləri, mənəviyyat və özünü dərk etmə prosesləri haqqında geniş bir perspektiv təqdim edir.

Açar sözlər: Ayris Mördok, “Dəniz, Dəniz”, fəlsəfi təhlil, insan psixologiyası, simvolizm

LEXICAL STRATEGIES FOR EXPRESSING COMPLETIVE MEANING IN MANDARIN CHINESE

Dr Sebastian WIELOSZ
Jagiellonian University
sebastian.wielosz@uj.edu.pl

Completiveness is a semantic and grammatical category concerned with the encoding of event finality, boundedness, and culmination. It encompasses a range of meanings that indicate the full realization of an event or the successful achievement of its intended outcome. In MC, completiveness is not primarily marked by aspectual morphology – as is often the case in Indo-European languages – but rather through syntactic constructions, particularly verbal compounds. This paper examines how completive meanings are expressed in Mandarin through two principal types of verb compounds: Resultative Verb Compounds (RVCs) and Directional Verb Compounds (DVCs).

RVCs are a canonical means of expressing completiveness in MC. These constructions consist of a main verb followed by a complement that denotes a result state, such as 打破 *da-po* 'hit and break' or 吃完 *chi-wan* 'eat and finish'. They encode both the dynamic action and its endpoint, thereby integrating lexical semantics with event structure. Resultativity, in this context, serves as a core strategy for expressing event completion and is closely tied to telicity and perfective readings, often in interaction with aspectual particles like 了 *le*.

DVCs, while primarily associated with motion and spatial orientation, also contribute to completiveness when the direction encoded by the compound implies an achieved spatial goal. Constructions such as 推出 *tui-chu* 'push out' or 送進 *song-jin* 'send in' denote not only movement but also the fulfilment of that movement's purpose. These directional elements can function analogously to resultatives, especially when the direction is interpreted metaphorically as a telic endpoint.

By analysing the semantic and syntactic properties of these compounds, this study proposes a unified account of completiveness in MC. It draws on cognitive and constructional approaches to argue that both RVCs and DVCs reflect Mandarin's reliance on lexical-syntactic strategies for aspectual encoding. The paper also discusses implications for cross-linguistic typology, highlighting how Mandarin's verb compound system offers insight into the diverse ways natural languages can grammaticalize event completion.

Keywords: Mandarin Chinese; completiveness; resultative verb compounds; directional verb compounds; lexical aspect; telicity; event structure; Chinese syntax

汉语表达完成性的词汇策略

Sebastian Wielosz
尉培乐 **博士, 雅盖隆大学**
sebastian.wielosz@uj.edu.pl

完成性是一个语义与语法范畴，涉及事件的终结、界限性以及达成性等意义的编码。在许多语言中，完成性主要通过体貌形态标记来表达，如体词缀或完结时态标记；而在汉语中，完成性则主要依赖于句法结构，尤其是动词复合结构的使用。**本文聚焦于**汉语中表达完成意义的两类主要动词复合结构：结果补语（Resultative Verb Compounds, RVCs）**与**趋向补语（Directional Verb Compounds, DVCs）。

结果补语是汉语中表达完成性的典型方式。这类结构由表示动作的主要动词和表示结果状态的补语组成，**例如"打破"、"吃完"等**，编码了事件从过程到结果的完整发展，体现出词汇语义与事件结构的结合。在此背景下，结果性不仅体现出述谓的终结性（telicity），**也常常与**动态助词**"了"等体**标记共同构成完成体表达。

趋向补语虽主要用以表达空间运动和方向，但在许多情况下亦可承载完成意义，特别是当所表达的空间方向被隐喻性地解读为动作的终点时。例如**"推出"、"送**进**"等**结构，除了描写运动过程，还体现了动作目的的实现。因此，趋向补语在语义功能上与结果补语存在一定程度的重叠，均可视为汉语中表达完成性的手段。

本文基于认知语义学与构式语法的框架，对结果补语与趋向补语进行统一分析，指出汉语通过动词复合结构系统地编码事件的边界、目的性与状态转变。文章亦从类型学角度讨论汉语在完成性表达上的特征，揭示不同自然语言中完成性语义的多样化语法实现路径。

关键词: 汉语；完成性；结果补语；趋向补语；词汇体；终结性；动词复合；事件结构；汉语句**法**

ECO-TRANSLATION IN TURKISH DRAMA: ANALYSIS OF THE ENGLISH SUBTITLES OF MAGARSUS

Asst. Prof. Dr. Seda KUŞÇU ÖZBUDAK
Ankara Hacı Bayram Veli University
seda.kuscuozbudak@hbv.edu.tr

As the global climate crisis deepens, scholars increasingly consider translation not only as linguistic transfer but as an ethical and ecological practice. Eco-translation theory, as proposed by Michael Cronin, emphasizes the translator's responsibility to foreground environmental discourse, challenge anthropocentric narratives, and preserve the ecological issues embedded in source texts. While eco-translation has primarily been explored in literary or technical contexts, its application to audiovisual translation (AVT), particularly in popular media such as television series, remains relatively underexplored. This study proposes an eco-translation analysis of the English subtitles of Magarsus, a Turkish drama series set against the rich ecological and agricultural backdrop of southern Türkiye. Magarsus currently spans two seasons of eight episodes each and remains an ongoing series. Recently made available internationally on the streaming platform MAX, the series has the potential to reach a wide global audience, increasing the significance of how its ecological narratives are translated. Magarsus revolves around the themes of land ownership, citrus agriculture, water scarcity, and the human relationship with nature, offering fertile ground for investigating how environmental narratives are rendered in translation. Using Cronin's framework, this study will examine how the English subtitles handle ecological terminology, metaphors of nature, instances of anthropocentric framing, and expressions tied to local environmental knowledge. The analysis will involve a qualitative comparison between selected Turkish dialogues and their English subtitles, focusing on key scenes where ecological discourse is prominent. By investigating the English subtitles of Magarsus, this research aims to bridge eco-translation theory with audiovisual translation practice, highlighting the subtitler's role as a cultural and ecological mediator. The study seeks to contribute to the growing dialogue between environmental humanities and translation studies, demonstrating how even mainstream entertainment content can carry and potentially reshape important ecological narratives in cross-cultural contexts.

Keywords: eco-translation, audiovisual translation, Magarsus, ecological discourse, subtitles

TÜRK DİZİSİNDE EKO-ÇEVİRİ: MAGARSUS'UN İNGİLİZCE ALTYAZILARININ ANALİZİ

Dr. Öğr. Üyesi Seda KUŞÇU ÖZBUDAK
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
seda.kuscuozbudak@hbv.edu.tr

Küresel iklim krizi derinleştikçe, araştırmacılar çeviriyi yalnızca dilsel bir aktarım olarak değil, aynı zamanda etik ve ekolojik bir uygulama olarak görmeye başladılar. Michael Cronin tarafından öne sürülen eko-çeviri teorisi, çevirmenin çevresel söylemi ön plana çıkarma, insan merkezli anlatılara meydan okuma ve kaynak metinlerde gömülü olan ekolojik meseleleri koruma sorumluluğunu vurgulamaktadır. Eko-çeviri öncelikle edebi veya teknik bağlamlarda araştırılmış olsa da özellikle televizyon dizileri gibi popüler medyada görsel-işitsel çeviriye uygulanması nispeten az araştırılmıştır. Bu çalışma, Türkiye'nin güneyinin zengin ekolojik ve tarımsal ortamında geçen bir Türk dizisi olan *Magarsus*'un İngilizce altyazılarının eko-çeviri analizini önermektedir. *Magarsus* şu anda her biri sekiz bölüm içeren iki sezondan oluşan ve halen devam eden bir dizidir. Kısa bir süre önce uluslararası yayın platformu MAX'te yayınlanmaya başlayan dizi, geniş bir küresel izleyici kitlesine ulaşma potansiyeline sahip, bu da ekolojik anlatıların nasıl tercüme edildiğinin önemini artırmaktadır. Toprak mülkiyeti, narenciye tarımı, su kıtlığı ve insanın doğayla ilişkisi temaları etrafında dönen *Magarsus*, çevresel anlatıların çeviride nasıl işlendiğini araştırmak için verimli bir zemin sunmaktadır. Bu çalışma, Cronin'in çerçevesini kullanarak, İngilizce altyazıların ekolojik terminolojiyi, doğa metaforlarını, antroposentrik çerçeveleme örneklerini ve yerel çevre bilgisine bağlı ifadeleri nasıl ele aldığını inceleyecektir. Analiz, ekolojik söylemin öne çıktığı belirli sahnelere odaklanarak, seçilen Türkçe diyaloglar ile İngilizce altyazıları arasında niteliksel bir karşılaştırmayı içerecektir. Bu araştırma, *Magarsus*'un İngilizce altyazılarını inceleyerek, eko-çeviri teorisi ile görsel-işitsel çeviri pratiği arasında bir köprü kurmayı ve altyazı çevrimenin kültürel ve ekolojik bir aracı olarak rolünü vurgulamayı amaçlamaktadır. Çalışma, ana akım eğlence içeriğinin bile kültürler arası bağlamlarda önemli ekolojik anlatıları nasıl taşıyabileceğini ve potansiyel olarak yeniden şekillendirebileceğini göstererek, çevresel beşeri bilimler ve çeviribilim arasında büyüyen diyaloğa katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: eko-çeviri, görsel-işitsel çeviri, Magarsus, ekolojik söylem, altyazı

IN PURSUIT OF MAGICAL WORDS: CREATIVITY AND FIDELITY IN TRANSLATING THE HARRY POTTER SERIES

Sedar BOZYEL
Dogus University
202301113015@dogus.edu.tr

Niran Eylül KOÇ
Dogus University
202301113019@dogus.edu.tr

J.K. Rowling's Harry Potter series is not merely a work of fantasy fiction; it also poses a unique challenge for the field of translation. Translated into over 85 languages, the series is filled with cultural references, invented terminology, and intricate wordplay, pushing translators beyond linguistic competence into the realm of creative adaptation. Especially the spells, character names, and magical concepts often have etymological, mythological, or historical roots, transforming translation from a technical process into an imaginative act of rewriting. The Turkish edition, translated by Sevin Okyay and her son Kutlukhan Kutlu, stands as a successful example of balancing creativity with fidelity. Unique renderings such as Ruh Emici (Dementor), Seherbaz (Auror), and Hortkuluk (Horcrux) reflect not only the literal meaning but also the tone and spirit of the source text. As noted in Okyay's interview, extensive etymological research was conducted, sometimes tracing a single sound or drawing on Ottoman Turkish to reflect the Latin roots used in the original. However, creativity in translation must coexist with fidelity. Okyay firmly states, "Translation is not authorship," highlighting the importance of staying true to the original text. Still, the translator must recontextualize when necessary to enable cultural transmission. The anagram "Tom Marvolo Riddle – I am Lord Voldemort" is a striking example, requiring inventive solutions in many languages, including Turkish. Ultimately, the Harry Potter series proves that a translator must be equipped not only with linguistic skills but also with a deep understanding of culture, history, and narrative. In this sense, translation becomes not just a process of transfer, but an act of creation.

Keywords: Creative translation, Cultural adaptation, Etymological analysis

BÜYÜLÜ SÖZCÜKLERİN PEŞİNDE: HARRY POTTER SERİSİNİN ÇEVİRİSİNDE YARATICILIK VE SADAKAT DENGESİ

Sedar BOZYEL
Doğuş Üniversitesi
202301113015@dogus.edu.tr

Niran Eylül KOÇ
Doğuş Üniversitesi
202301113019@dogus.edu.tr

J.K. Rowling'in Harry Potter serisi, yalnızca bir fantastik kurgu metni değil, aynı zamanda çeviri dünyası için benzersiz bir sınavdır. 85'ten fazla dile çevrilen bu seri, kültürel referanslarla yüklü yapısı, yaratılmış kelimeleri ve sözcük oyunlarıyla çevirmenleri eşsiz bir zorlukla karşı karşıya bırakır. Özellikle kitapta geçen büyüler, karakter isimleri ve fantastik kavramlar, yalnızca dilsel değil, aynı zamanda etimolojik ve mitolojik bir derinliğe sahiptir. Bu da çeviri sürecini teknik bir uğraştan çok yaratıcı bir yeniden yazım pratiğine dönüştürür. Türkçeye kazandırılan edisyonda, Sevin Okyay ve oğlu Kutlukhan Kutlu'nun çeviri süreci bu dengenin başarılı bir örneğini sunar. "Ruh Emici", "Seherbaz" ve "Hortkuluk" gibi özgün karşılıklar, hem kelimelerin anlamını hem de kitabın ruhunu yansıtır. Okyay'ın röportajında belirttiği üzere, kimi zaman tek bir sözcüğün peşinde etimolojik araştırmalar yapılmış, Osmanlıca kökenli sözcükler Latince'nin karşılığı olarak değerlendirilmiştir. Ancak çeviri süreci yalnızca yaratıcılıkla sınırlı değildir; sadakat ilkesi de göz ardı edilmemelidir. Okyay, "Çevirmenlik yazarlık değildir" diyerek, metne sadık kalmanın önemini vurgular. Bununla birlikte, çevirmen gerektiğinde kültürel aktarımı sağlayabilmek adına yeniden anlamlandırmalar yapmak durumundadır. "Tom Marvolo Riddle – I am Lord Voldemort" anagramı bunun çarpıcı bir örneğidir. Sonuç olarak Harry Potter serisi, çevirmenin yalnızca dil değil, kültür, tarih ve kurgu bilgisiyle donanımlı olması gerektiğini ortaya koyar. Bu bağlamda çeviri, sadece bir aktarım değil, aynı zamanda yaratıcı bir inşadır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri yaratımı, Kültürel aktarım, Etimolojik analiz

AN INTERTEXTUAL MAPPING OF J.D. SALINGER'S NINE STORIES

Sena ABUŞOĞLU
İstanbul Yeni Yüzyıl University
senaabusoglu1@gmail.com

Asst. Prof. Dr. Ayşe Zeynep KIVANÇ
İstanbul Yeni Yüzyıl University
aysezeynep.kivanc@yeniyuzyil.edu.tr

Intertextuality, as a central concept of postmodern literary theory, enables the analysis of the layered relationships that shape a text's world of meaning. This concept refers to the process through which a text is reconfigured and gains new significance by engaging with other texts. It suggests that a literary work should not be understood solely within its own context, but also through the dialogue it establishes with earlier texts. Intertextuality reveals how the connections a text establishes with preceding texts and discourses transform its world of meaning. When a text is reworked within another text, it revitalizes the original, offering a fresh perspective. In this way, the earlier text is not only preserved from being forgotten but also becomes open to new interpretations; for intertextuality provides a reading and interpretative approach that focuses on creating new layers of meaning through interactions between texts. Writers often, and sometimes unknowingly, address the same theme with different expressions, presenting it from a distinct point of view. Intertextuality takes concrete form through techniques such as quotation, reference, pastiche, parody, montage, and collage, creating a multilayered and dynamic network of connections between texts. The aim of this thesis is to reveal the intertextual relationships in J.

D. Salinger's *Nine Stories* in light of Gérard Genette's categories of transtextuality and to examine the intertextual elements that have been transformed from selected novels, short stories, and other literary forms into new contexts. Salinger's *Nine stories* vividly depict the intense psychological trauma and emotional exhaustion that permeated American society in the aftermath of World War II. The existential uncertainty and inner emptiness left behind by the war compel characters to question themselves and their roles within society. The superficial comforts offered by modern life overshadow individuals' efforts to discover their authentic selves; these temporary distractions ultimately distance them from their true identities. The stories delve into the tension between societal expectations of success and status, and the characters' inner quest for personal truth. In doing so, the texts reveal the suppressed collective pain and the deep need for meaningful connection hidden beneath America's postwar pursuit of progress and prosperity. Through multilayered narratives, Salinger's works powerfully reflect the period's atmosphere, portraying the individual's search for belonging, meaning, and emotional fulfillment.

Keywords: Intertextuality, *Nine Stories*, short story, postmodern, J.D. Salinger

J.D. SALINGER'IN *NINE STORIES* ADLI ESERİNİN METİNLERARASI HARİTALAMASI

Sena ABUŞOĞLU
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
senaabusoglu1@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Zeynep KIVANÇ
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
aysezeynep.kivanc@yeniyuzyil.edu.tr

Metinlerarasılık, postmodern edebiyat kuramının merkezi kavramlarından biri olarak, bir metnin anlam dünyasını şekillendiren katmanlı ilişkilerin analiz edilmesine olanak tanır. Bu kavram, bir metnin diğer metinlerle etkileşime girerek yeniden biçimlenmesi ve yeni bir anlam kazanması sürecini ifade eder. Metinlerarasılık, edebî bir eserin yalnızca kendi bağlamında değil, aynı zamanda önceki metinlerle kurduğu diyalog üzerinden de anlaşılması gerektiğini öne sürer. Metinlerarası olgu, bir metnin önceki metinler ve söylemlerle kurduğu bağlantıların onun anlam dünyasını nasıl dönüştürdüğünü ortaya koyar. Bir metin başka bir metin içinde yeniden işlendiğinde, orijinal metni canlandırarak ona taze bir bakış açısı kazandırır. Bu şekilde eski metin hem unutulmaktan kurtulur hem de farklı yorumlara açık hale gelir; çünkü metinlerarasılık, metinler arasındaki etkileşimlerin yeni anlam katmanları yaratmasına odaklanan bir okuma ve yorumlama yaklaşımı sunar. Yazarlar çoğu zaman, bazen de farkında olmadan, aynı temayı farklı ifadelerle ele alarak konuyu değişik bir perspektiften sunabilir. Metinlerarasılık; alıntı, gönderme, pastiş, parodi, montaj ve kolaj gibi teknikler aracılığıyla somutlaşarak metinler arasında çok katmanlı ve dinamik bir ilişki ağı kurar. Bu tezin amacı, Gérard Genette'in metinlerötesilik kategorileri ışığında J. D. Salinger'ın *Nine Stories* adlı eserindeki metinlerarası ilişkileri ortaya çıkarmak ve seçilmiş roman, hikâye ve diğer yazınsal türlerden dönüştürülerek yeni bağlamlara aktarılan metinlerarası unsurları incelemektir. Salinger'ın *Nine Stories* adlı eseri,

II. Dünya Savaşı sonrasında Amerikan toplumunu saran yoğun psikolojik travmayı ve duygusal tükenmişliği çarpıcı bir şekilde yansıtmaktadır. Savaşın geride bıraktığı varoluşsal belirsizlik ve içsel boşluk, karakterleri kendilerini ve toplum içindeki rollerini sorgulamaya zorlar. Modern yaşamın sunduğu yüzeysel rahatlıklar, bireylerin otantik benliklerini keşfetme çabalarını gölgeler; bu geçici teselliler, onları kendi gerçek kimliklerinden uzaklaştırır. Öyküler, toplumsal başarı ve statü beklentileri ile bireylerin içten gelen kişisel doğruluk arayışları arasındaki gerilimi derinlemesine ele alır. Bu anlatılar, savaş sonrası Amerika'nın ilerleme ve refah arzusunun ardında saklı kalan bastırılmış kolektif acıyı ve anlamlı bağlar kurma ihtiyacını açığa çıkarır. Çok katmanlı hikâyeler aracılığıyla Salinger'ın eserleri, dönemin atmosferini etkileyici bir şekilde yansıtarak bireyin aidiyet, anlam ve duygusal tatmin arayışını güçlü bir biçimde ortaya koyar.

Anahtar Kelimeler: Metinlerarasılık, *Nine Stories*, kısa öykü, post-modern, J.D. Salinger

NEGATION STRATEGIES IN POLITICAL DISCOURSE: FUNCTIONAL ROLES OF NEGATIVE LINGUISTIC ELEMENTS

Asst. Prof. Dr. Serap BOZKURT GÜVENEK
Trakya University
serapbozkurtttt@gmail.com

Language functions as a medium through which reality is constructed and interpreted via meaning. Meaning, in this context, is not a static construct but a dynamic phenomenon shaped by the individual's systematic and cumulative acquisition of knowledge. Since all phenomena that involve the subject simultaneously constitute the basis for emotional experience, the function of meaning extends beyond the mere transmission or generation of information. It also provides the discursive foundation for affective states such as contradiction, opposition, denial, negation, and affirmation. Among the domains that intensify and sustain these affective and oppositional functions of language, political discourse holds a prominent place. Political discourse typically manifests through a binary structure. The first dimension encompasses self-referential discourse in which a political actor foregrounds their own agenda, proposals, and ideological orientation. The second dimension shifts the focus toward the political opponent. In this latter category, the discourse tends to adopt a confrontational and negational tone, rather than a conciliatory one. It strategically highlights the rival's perceived weaknesses, delegitimizes their stance, and asserts rhetorical superiority through various modes of discursive negation.

This study investigates the functional use of negative linguistic elements (e.g., *"not," "never," "no such thing exists,"*etc.) within politically motivated acts of negation. Political speech does not merely transmit factual content; it simultaneously functions as an ideological mechanism to marginalize, discredit, or delegitimize opposing actors. Thus, negation is not merely the linguistic absence of something—it becomes a strategic tool in the struggle for political legitimacy.

The research is based on a discourse analysis of selected examples from Turkish political discourse over the past decade (2015–2025), including parliamentary records, public speeches by political leaders, and social media posts. The findings reveal that linguistic negation operates with multiple functions such as denial, refusal, exclusion, inversion, and blame redirection. For example, the statement *"There is no terrorism problem in Turkey as claimed by the opposition"* demonstrates a strategy of outright denial, while *"We have never done such a thing"* serves to both clear the speaker's name and implicate the opponent.

In addition, the paper discusses how negative linguistic elements are shaped grammatically and pragmatically within varying discursive contexts to reinforce ideological positioning. The analysis is grounded both in linguistic theory and sociopolitical discourse. Ultimately, negation emerges as a core element of political language, central to power struggles and identity formation.

Keywords: Political discourse, discourse analysis, negation, linguistic function, ideological strategy

SİYASİ SÖYLEMDE YADSIMA STRATEJİLERİ: OLUMSUZLAMA YAPAN DİL UNSURLARININ İŞLEVSEL DAĞILIMI

Dr. Öğr. Üyesi Serap BOZKURT GÜVENEK
Trakya Üniversitesi
serapbozkurtttt@gmail.com

Dil, dünya üzerinde bağ kurduğu gerçekliği anlam üzerinden açıklayan ve ortaya koyan bir araçtır. Anlam ise bireyin düzenli ve aktarmalı olarak edindiği bilgilerin izinde ortaya çıkan bir olgu ve gerçekliktir. Öznenin dâhil olduğu her şey duyguların zeminini de oluşturduğundan, anlamın işlevi bilgi oluşturmak ve aktarmakla sınırlı değildir; çelişkiyi, karşıtlığı, reddetmeyi, olumsuzlamayı, olumlamayı vb. duygulanım hâllerinin dilsel göstergelerinin zeminini besler ve geliştirir. Özellikle çelişkiyi, karşıtlığı, reddetmeyi ve olumsuzlamayı besleyen alanlardan biri de siyasi söylem örnekleridir. Siyasi söylem temelde ikili bir ayrım ile ortaya çıkmaktadır. Bu ayrımın ilki, bir siyasi aktörün plan, proje ve kendisine odaklandığı, kendini anlattığı söylemleri içerirken diğer ayrımda rakibe odaklanma söz konusudur. Rakibe odaklanan söylem örnekleri ise, uzlaşmacı bir söylemden ziyade rakibini olumsuzlayan, rakibinin eksikleri üzerinden gücünü önceleyen ve bunu değişik biçimde ortaya koyan çatışmacı ve yadsıyıcı söylemleri kapsamaktadır.

Bu çalışma, siyasi söylem içerisinde yer alan yadsıma stratejilerini gösteren söylem örneklerinde olumsuzlama yapan dil unsurlarının (“değil”, “asla”, “hiçbir zaman”, “yoktur” vb.) işlevsel kullanım biçimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Siyasi aktörlerin söylemleri, yalnızca bilgi aktarmakla kalmayıp aynı oranda ideolojik konumlarını güçlendirme, karşı tarafı dışlama ya da suçlama gibi söylem araçları üzerinden inşa edilir. Bu bağlamda, yadsıma ifadeleri sadece bir şeyin olmadığını belirtmekle sınırlı kalmaz, tam aksine politik meşrutiyet savaşında bir araç olarak da kullanılır.

Araştırmada, Türkiye’deki son 10 yıllık (2015-2025) siyasi söylem örnekleri taranmış, TBMM tutanakları, lider konuşmaları ve sosyal medya paylaşımları gibi metinler üzerinden söylem çözümlemesi yapılmaktadır. Elde edilen veriler olumsuzlama anlamı veren dil unsurları üzerinden ret, inkâr, dışlama, tersine çevirme ve suçu yönlendirme gibi farklı işlevlere sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin; “Türkiye’de muhalefetin bahsettiği gibi bir terör sorunu yoktur” ifadesi doğrudan bir inkâr stratejisi taşırken, “Asla böyle bir şey yapmadık” gibi ifadeler kendini aklarken karşı tarafı ithaf etme işlevi taşır.

Bildiride ayrıca yadsıma dil unsurlarının bağlamlara göre işlevsel kullanımları ve söylemin ideolojik yönünü güçlendirmek için gramatikal olarak nasıl biçimlendirildiği tartışılmaktadır. Bu analiz öncelikle dilbilimsel düzeyde olup aynı zamanda toplumsal bağlamda da değerlendirilmektedir. Sonuç olarak yadsıma söylemi politik dilin temel taşlarından biri olarak hem güç mücadelesinin hem de kimlik inşasının belirleyicilerinden biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Siyasi söylem, söylem analizi, olumsuzlama, işlevsellik

TRANSLATOR AS A RADICANT SUBJECT OF TRANSLATION PROCESS

Assoc. Prof. Dr. Serhan DİNDAR
Selçuk University
serhan.dindar@selcuk.edu.tr

The concept of radicant (fr. radicant) is a concept that emerged in the field of contemporary arts. This concept, introduced by French curator Nicolas Bourriaud, is defined as “taking roots” (radication) in art. The concept of radicant is a dynamic and mobile emotional or affective state that includes change, development, and the experience of the artist and the artwork. The root can be seen as the culture the artist is grounded in, and everything related to his/her culture (education, development, knowledge, language, etc.). However, the radicant, or taking roots, is not the starting point of art and the artist, but the point they arrive at. Although production is made based on a certain root, being radicant (radication) is a state of being mobile that develops during the journey of the artist or the artwork to other cultures and the process of being nourished by them. Thus, in the context of radicant, roots are actually formed not from the beginning but later and being radicant always entails development. Bourriaud establishes a relationship between the concept of radicant and translation but does not take this relationship beyond a simple analogy. According to him, radicant, like translation, is a process of transmission, passage and transposition. In interlingual translation, the point reached by starting from the source text is the target text. The target text that emerges at the end of this process, which corresponds to the transmission, passage or transposition between different languages and cultures, begins to take root in the target culture, that is, where it arrives, just like a radicant artwork. Because the target text, which undertakes the mission of providing the sense, effect and function of the source text in the target culture, can only achieve its purpose by taking roots in the target culture. In brief, the target text preserves its core, which is the source text, but on the other hand, it moves to another culture and finds a place for itself there, takes root and continues its own way by developing. In this context, we can say that translation is inherently radicant. Bourriaud made a superficial analogy between the concept of radicant and translation and did not approach this relationship through the translator, who is the main and the most important subject of the process. Because just as the artist who produces the radicant artwork exhibits a radicant characteristic, the translator who oversees especially the interlingual translation process is also a radicant subject. The radicant translator, although having roots in the society and culture he/she belongs to during the interlingual translation process, must leave his/her own roots and move toward the other language and culture in the context of the target language and culture. During this journey, the translator, stripped of his/her roots, creates a target text that will be accepted in the target culture, which is a different language and culture. Thus, the translator, who successfully completes the translation process, takes root and evolves in the target culture by showing radicant characteristics just like the target text. The objective of this study is to present the concept of the radicant translator in an interdisciplinary context by showing that the concept of the radicant is valid not only for the artwork (or translation), as in contemporary arts, but also for the translator, who is the artist of the translation process.

Keywords: Radicant, interlingual translation, radicant translator

ÇEVİRİ SÜRECİNİN RADİKAN BİR ÖZNESİ OLARAK ÇEVİRMEN

Doç. Dr. Serhan DİNDAR
Selçuk Üniversitesi
serhan.dindar@selcuk.edu.tr

Radikan (fr. radicant) kavramı çağdaş sanatlar dalında ortaya çıkan bir kavramdır. Fransız küratör Nicolas Bourriaud tarafından ortaya atılan bu kavram sanatta "kök salma" olarak tanımlanmaktadır. Radikan kavramı içerisinde değişimi, gelişimi, sanatçının ve sanat eserinin yaşanmışlığını barındıran dinamik ve devingen bir duygu durumudur. Kök ise sanatçının içerisinde bulunduğu kültür ve bu kültüre dair her şey (eğitim, gelişim, bilgi, dil vs.) olarak görülebilir. Fakat radikan yani kök salma durumu sanatın ve sanatçının başlangıç noktası değil vardığı noktadır. Her ne kadar belirli bir kökten hareketle üretim yapılmış olsa da radikan (kök salma) olmak sanatçının veya sanat eserinin başka kültürlere olan yolculuğu ve başka kültürlerden beslenme süreci esnasında gelişen bir hareketli olma durumudur. Böylece radikan bağlamda kökler aslında baştan değil sonradan oluşmaktadır ve radikan olmak her zaman gelişimi de beraberinde getirir. Bourriaud radikan kavramı ve çeviri eylemi arasında bir ilişki kurar fakat bu ilişkiyi basit bir benzetmeden öteye taşımaz. Ona göre radikan da tıpkı çeviri gibi bir geçiş, aktarım ve dönüşüm sürecidir. Dillerarası çeviride kaynak metinden hareketle varılan nokta erek metindir. Farklı dil ve kültürler arasındaki aktarım, geçiş ya da dönüşüme denk gelen bu süreç sonunda ortaya çıkan erek metin tıpkı radikan sanat eseri gibi erek kültürde diğer bir deyişle vardığı yerde beslenerek orada kök salmaya başlar. Çünkü kaynak metnin anlamını, etkisini ve işlevini erek kültürde sağlama görevini üstlenen erek metin ancak erek kültürde kök salarak amacını gerçekleştirebilir. Kısacası erek metin, kaynak metin olan özünü korur fakat bir yandan da başka bir kültüre geçip orada kendine bir yer bularak kök salar ve gelişerek yoluna devam eder. Bu bağlamda, çevirinin doğasında radikan bir durum olduğunu söyleyebiliriz. Bourriaud radikan kavramı ve çeviri arasında yüzeysel bir benzetme yapmış ve bu ilişkiye sürecin asıl ve en önemli öznesi olan çevirmen üzerinden bir yaklaşımda bulunmamıştır. Çünkü radikan sanat eserinin üreticisi olan sanatçı nasıl radikan bir özellik gösteriyorsa aynı şekilde dillerarası çeviri sürecini yöneten çevirmen de radikan bir öznedir. Radikan çevirmen, dillerarası çeviri sürecinde içinde bulunduğu toplum ve kültüre ait köklere sahip olsa da varmak zorunda olduğu erek dil ve kültür bağlamında kendi köklerini bırakıp bir hareket halinde karşı dil ve kültüre yolculuk etmek durumundadır. Bu yolculuk sırasında köklerinden sıyrılan çevirmen farklı bir dil ve kültür olan erek dil ve kültürde kabul görecek erek metni oluşturur. Böylece çeviri sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlayan çevirmenin kendisi de tıpkı erek metin gibi erek kültürde radikan özellik göstererek kök salar ve gelişir. Bu çalışmanın amacı, radikan kavramının tıpkı çağdaş sanatlarda olduğu gibi sadece sanat eseri (ya da çeviri) açısından değil çeviri sürecinin sanatçısı niteliğindeki çevirmen açısından da geçerli olduğunu göstererek disiplinlerarası bir bağlamda radikan çevirmen kavramını ortaya atmaktır.

Anahtar Kelimeler: Radikan, dillerarası çeviri, radikan çevirmen

FROM MISLEADING ANXIETIES TO EMERGING OPPORTUNITIES: TRANSLATION IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Asst. Prof. Dr. Serhat ARSLAN
Bingöl University
serhatarslan@bingol.edu.tr

The dizzying rapid developments in artificial intelligence-based translation technologies are creating excitement in academic translation pedagogy on the one hand while generating significant anxiety on the other. In this context, the study aims to demonstrate that students' anxieties stem from misconceptions and that artificial intelligence technology can further empower translators rather than threaten them. Students receiving academic translation pedagogy are anxious, believing that AI-based translation technologies will render translators unemployed and jeopardize their professional futures. Such a negative perspective leads to a wrong assessment of artificial intelligence technology's actual role and potential in translation activities. Contrary to this perception, however, it is evident that AI-based translation technologies will become a significant opportunity for translators. Students' sense of professional security in this new technological environment will be possible through the technical knowledge they acquire and by developing an open and flexible perspective toward change. However, capitalizing on these opportunities requires a proper understanding of the transformation in the translation industry. On the other hand, the pace of current developments in artificial intelligence also makes it challenging for traditional pedagogical approaches to keep up with this change. The rapid proliferation of AI-based technologies in the translation market is reshaping the competencies required by the job description of the translation profession. In this new technological age, translators must move beyond basic translation operations to assume more active roles in areas such as cultural mediation, text editing, and creative assessment. Academic translation pedagogy must be updated to move beyond its classical understanding and provide new competencies such as AI literacy, critical thinking, and human-technology collaboration. Students' ability to follow current technological developments and rapidly adapt to innovations in the sector will be the key to their professional success in the coming period. The new technological era is simultaneously a transformation process, and in this process, academics providing academic translation pedagogy bear critical responsibilities. Academics must closely monitor rapid developments in translation technologies to address their students' anxieties about artificial intelligence and transition to applied pedagogical models supported by current research. In this context, greater emphasis should be placed on case studies drawn from the actual translation market and applied projects to strengthen students' professional identities. Furthermore, academics should collaborate with professionals in the translation market. This situation enables their students to closely observe technology use in the real business world and develop their translation competencies through these experiences.

Keywords: Translation profession, Artificial intelligence, Translation pedagogy, Translation market

YANILTICI KAYGILARDAN YENİ FIRSATLARA: YAPAY ZEKÂ ÇAĞINDA ÇEVİRMENLİK

Dr. Öğr. Üyesi Serhat ARSLAN
Bingöl Üniversitesi
serhatarslan@bingol.edu.tr

Yapay zekâ tabanlı çeviri teknolojilerindeki baş döndüren hızlı gelişmeler, akademik çeviri eğitiminde bir yandan heyecan yaratmakta; diğer yandan da büyük bir kaygı oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, öğrencilerin bu kaygılarının yanlış algılardan kaynaklandığını ve yapay zekâ teknolojisinin çevirmenleri tehdit etmek yerine onları daha da güçlendirebileceğini göstermektir. Akademik çeviri eğitimi alan öğrenciler, yapay zekâ tabanlı çeviri teknolojilerinin çevirmenleri işsiz bırakacağını ve dolayısıyla bu teknolojinin mesleki geleceklerini tehlikeye atacağını düşünerek endişe duymaktadır. Böyle negatif bir bakış açısı, yapay zekâ teknolojisinin çeviri faaliyetlerindeki gerçek rolünün ve potansiyelinin yanlış değerlendirilmesine neden olacaktır. Oysa bu algının tam aksine, yapay zekâ tabanlı çeviri teknolojilerinin çevirmenler için büyük fırsata dönüşeceği açıkça görülmektedir. Öğrencilerin bu yeni teknolojik ortamda kendilerini mesleki açıdan güvende hissetmeleri, yalnızca edinecekleri teknik bilgilerle değil, aynı zamanda değişime açık ve esnek bir bakış açısı geliştirmeleriyle mümkün olacaktır. Ancak bu fırsatları değerlendirmek için çeviri sektöründeki dönüşümü doğru anlamak gerekmektedir. Öte yandan günümüzde yapay zekâ konusundaki gelişmelerin hızı, geleneksel eğitim yaklaşımlarının bu değişime ayak uydurmasını da zorlaştırmaktadır. Çeviri piyasasında yapay zekâ tabanlı teknolojilerin hızla yaygınlaşması, çevirmenlik mesleğinin iş tanımının gerektirdiği yetkinlikleri yeniden şekillendirmektedir. Çevirmenler içinde bulundukları yeni teknolojik çağda, temel çeviri işlemlerinin ötesine geçerek, kültürel aktarım, metin düzenleme ve yaratıcı değerlendirme gibi alanlarda daha etkin rol üstlenmek zorundadırlar. Akademik çeviri eğitimi artık klasik anlayışından öteye geçerek yapay zekâ okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve insan-teknoloji iş birliği gibi yeni edinimleri kazandıracak şekilde güncellenmelidir. Öğrencilerin güncel teknolojik gelişmeleri takip etmeleri ve sektördeki yeniliklere hızla uyum sağlayabilmeleri, önümüzdeki dönemde mesleki başarılarının anahtarı olacaktır. Yeni teknolojik dönem aynı zamanda bir dönüşüm sürecidir ve bu süreçte akademik çeviri eğitimi veren akademisyenlere kritik sorumluluklar düşmektedir. Akademisyenler, öğrencilerinin yapay zekâ karşısında yaşadıkları kaygıları gidermek için çeviri teknolojilerindeki hızlı gelişmeleri yakından takip etmeli, güncel araştırmalarla desteklenen uygulamalı eğitim modellerine geçmelidir. Bu bağlamda, öğrencilerin mesleki kimliklerini güçlendirmek için gerçek çeviri piyasasından alınan vaka analizlerine ve uygulamalı projelere daha fazla yer verilmelidir. Ayrıca akademisyenler, çeviri piyasasındaki profesyonellerle iş birliğinde bulunmalıdır. Bu sayede öğrencilerinin gerçek iş dünyasındaki teknoloji kullanımını yakından gözlemlemelerine ve bu kazanımlarla çeviri edinçlerini geliştirmelerine olanak sağlamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çevirmenlik, Yapay zekâ, Çeviri eğitimi, Çeviri piyasası

STYLISTIC DIFFERENCES BETWEEN CLASSICAL AND COLLOIAL ARABIC IN TEXTS AND THEIR IMPACT ON TURKISH TRANSLATION

Asst. Prof. Dr. Serkut Mustafa DABBAGH
Karamanoglu Mehmetbey Unıversity, Faculty of Letters, Department of Translation and Interpreting
smustafa@kmu.edu.tr

The tylistic differences between Classical Arabic (Fasih) and colloquial varieties present one of the most significant challenges for translators working from Arabic into Turkish. Arabic is not a stylistically uniform language; it is a linguistic mosaic that spans formal and informal registers, from elevated literary forms to everyday spoken discourse. This diversity is especially evident in literary, dialogic, and media texts, placing the translator in front of complex linguistic and cultural choices.

This study aims to analyze how translators handle stylistic shifts within Arabic texts and how this diversity is rendered in Turkish, which generally tends to have a more stylistically uniform structure. The paper examines real examples from Arabic texts that mix Fusha and colloquial language and compares them with their Turkish translations. It analyzes the strategies used: Did the translator preserve the stylistic differences? Did they unify the register? And how did these choices affect the meaning, tone, and cultural context?

Findings indicate that ignoring stylistic variations can lead to a loss of textual identity—particularly in works that rely on colloquial language to express emotion or represent popular identity. In contrast, preserving this stylistic diversity requires a high degree of contextual awareness and the ability to generate flexible stylistic equivalents in modern Turkish.

Study aims to examine the stylistic differences between Classical Arabic (Fasih) and colloquial dialects, and to analyze how these differences affect the translation process into Turkish. The research focuses on the challenges faced by translators when dealing with texts that combine various linguistic levels within the source language, particularly in literary and dialogic contexts. It also seeks to evaluate the translation strategies employed to handle this stylistic diversity and to explore their impact on the transfer of meaning, context, and cultural tone into Turkish.

The paper concludes by recommending that translators be trained to analyze the language levels in the source text, distinguish stylistic registers before beginning translation, and adopt diverse strategies that allow for the transfer of linguistic variety into Turkish without compromising the spirit of the original text.

Keywords: Fasih, Colloquial Arabic, Turkish translation, style, linguistic levels.

ARAPÇA METİNLERDE FESİH (KLASİK) İLE AĞIZ (LEHÇE) ARASINDAKİ ÜSLUP FARKLILIKLARI VE BUNUN TÜRKÇEYE ÇEVİRİYE YANSIMASI

Dr. Öğr. Üyesi Serkut Mustafa DABBAGH
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
smustafa@kmu.edu.tr

Arapçada fesih (klasik dil) ile ağız (günlük lehçe) arasındaki üslup farklılıkları, Arapçadan Türkçeye yapılan çevirilerde çevirmenlerin karşılaştığı en önemli zorluklardan biridir. Arapça, üslup düzeyleri açısından tek tip bir dil değildir; resmi ifadelerden gayriresmî konuşma diline, edebi metinlerden günlük dile kadar uzanan çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Bu çeşitlilik, edebi, diyaloglu ve medya metinlerinde açıkça görülür ve çevirmeni karmaşık dilsel ve kültürel seçimlerle karşı karşıya bırakır.

Bu çalışma, çevirmenin Arapça metinlerdeki üslup geçişleriyle nasıl başa çıktığını ve bu çeşitliliğin Türkçeye nasıl aktarıldığını incelemeyi amaçlamaktadır. Türkçenin genellikle daha homojen bir üsluba sahip olması nedeniyle bu aktarım ayrı bir zorluk teşkil eder. Çalışmada, fesih ve ağız karışımı içeren Arapça metinlerden alınan örnekler analiz edilmekte ve bunların Türkçe çevirileriyle karşılaştırılmaktadır. Kullanılan çeviri stratejileri irdelenmekte; çevirmen üslup farklarını korumuş mu, yoksa üslubu sadeleştirerek tekdüze hâle mi getirmiş, bunların anlam, ton ve kültürel bağlam üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir.

Sonuçlar, üslup farklarının göz ardı edilmesinin, özellikle ağızların duygusal ve halkla bağlantılı ifadeleri taşıdığı eserlerde, metnin kimliğini zedeleyebileceğini göstermektedir. Buna karşılık, bu çeşitliliği korumak, yüksek düzeyde bağlam farkındalığı ve esnek üslup karşılıkları üretebilme yetisi gerektirir.

Araştırma, Arapça'nın klasik (fesih) ve yerel ağızlar (lehçeler) arasındaki üslup farklılıklarını incelemeyi ve bu farklılıkların Türkçeye çeviri sürecine nasıl yansıdığını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, özellikle edebi ve diyalog ağırlıklı metinlerde, kaynak dildeki farklı dil düzeylerini bir arada barındıran metinlerle çalışırken çevirmenlerin karşılaştığı zorluklara odaklanmaktadır. Ayrıca çalışma, bu üslup çeşitliliğiyle başa çıkmak için kullanılan çeviri stratejilerini değerlendirmeyi ve bu stratejilerin anlam, bağlam ve kültürel tonun Türkçeye aktarımına etkisini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Bu nedenle çalışma, çevirmenlerin kaynak metindeki dil düzeylerini analiz etme becerilerinin geliştirilmesini ve çok katmanlı üslubu Türkçeye aktarabilecek stratejik esneklikle donatılmalarını önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Fesih, ağız, Türkçeye çeviri, üslup, dil düzeyleri

THE IMPORTANCE OF USING VISUAL AIDS IN DEVELOPING STUDENTS' COMMUNICATION-ORIENTED ORAL SPEECH SKILLS

Senior Lecturer Sevda ABUZARLI
Azerbaijan University of Languages
sevdaabuzerli@yahoo.com

The role of visual aids in developing students' communication-oriented oral skills is exceptional. In general, the effective use of visual aids by a teacher is of great importance for the comprehensive development of students. The didactic principle that requires students to build any problem on specific objects or events in such a way that they can directly perceive it is called visual aids. The principle of visual aids was first substantiated as an important teaching principle in the works of the great Czech educator Jan Amos Komensky in his work "The Great Didactics". J. A. Komensky, relying on the materialistic philosophy of the English philosopher F. Bacon, put forward the principle of visual aids in teaching and applied it in his school.

J. A. Komensky, who considered the principle of visual aids to be the golden rule for teachers, dedicated his book "The Real World at School" to the principle of visual aids. Visual aids in teaching ensure easy understanding and long-term memorization of educational material, increase students' interest in the lesson and encourage all students to actively participate in the lesson. In general, the importance of using visual aids in teaching all subjects has always been in the spotlight. From this, we can conclude that future teachers should learn how to effectively use visual aids in their lessons. As in teaching other subjects, visual aids are important to use in teaching English.

In modern English lessons, visual aids should be used not only as illustrations, but also to create a broad imagination and motivation in students on the topic being studied, as well as to provide deep knowledge. Just as the development of computer technology has had a positive impact on every area, it has had a positive impact on the teaching of foreign languages. The use of technical means should also be thoughtful and planned. When using visual aids, the teacher should plan the material being studied in advance.

Thus, from all that has been said, we can conclude that visual aids help to create correct, true ideas about the objects and phenomena being studied. Visual aids should be used in the classroom at all stages of the learning process – both in acquisition, consolidation and application of knowledge.

Visual or tape recordings were used in all teaching methods, such as the direct approach, the audio-lingual method or the approach based on comprehension. The main reason for this was the complete exclusion of the use of the native language in the classroom, as required by these methods and approaches. The emphasis on the importance of using authentic materials among the requirements of the communicative approach, widely used in our time, also brings the use of visual aids to the forefront.

When using authentic-original materials written in English for the development of productive language skills of students, materials spoken or written in the language of native speakers are more important in the language learning process than fabricated, artificial materials.

Keywords: oral speech, visual aids, communicative approach

TƏLƏBƏLƏRİN KOMMUNİKASİYAYÖNÜMLÜ ŞİFAHİ NİTQ VƏRDİŞLƏRİNİN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİNDƏ ƏYANİ VƏSAİTLƏRDƏN İSTİFADƏNİN ƏHƏMİYYƏTİ

baş müəllim Sevda Abuzərli
Azərbaycan Dillər Universiteti
sevdaabuzerli@yahoo.com

Tələbələrin kommunikasiyayönümlü şifahi nitq vərdişlərinin inkişaf etdirilməsində əyani vəsaitlərin rolu müstəsnadır. Ümumiyyətlə, tələbələrin hərtərəfli inkişafının əsasında müəllimlərin əyani vəsaitlərdən səmərəli istifadə etmələri böyük əhəmiyyət kəsb edir. Tələbələrin hər hansı problemi bilavasitə qavrayacaqları şəkildə, konkret əşya və ya hadisələr üzərində qurmağı tələb edən didaktik prinsip əyanilik adlanır. Əyanilik prinsipi ilk dəfə dahi çex pedaqoqu Yan Amos Komenskinin "Böyük didaktika" əsərində təlimin mühüm prinsi kimi əsaslandırılmışdır. Y. A. Komenski ingilis filosofu F. Bekonun materialist fəlsəfəsinə əsaslanaraq təlimdə əyanilik prinsipini irəli sürmüş və öz məktəbində tətbiq etmişdir.

Əyanilik prinsipini müəllim üçün qızıl qayda hesab edən Y. A. Komenskinin "Real aləm məktəbdə" kitabı da məhz əyanilik prinsipinə həsr olunmuşdur. Tədrisdə əyani vəsaitlər təlim materialının asan başa düşülməsini və uzun müddət yadda qalmasını təmin edir, tələbələrin dərsə marağını artırır və bütün tələbələri dərsdə fəal iştirak etməyə sövq edir.

Ümumiyyətlə, bütün fənnlərin təlimində əyani vəsaitlərdən istifadənin əhəmiyyəti daim diqqət mərkəzində olmuşdur. Buradan belə bir nəticə çıxarmaq olar ki, gələcək müəllimlər öz dərslərində əyani vəsaitlərdən səmərəli istifadə etməyin üsullarını öyrənməlidirlər. Digər fənnlərin tədrsində olduğu kimi, ingilis dilinin tədrisində də əyani vəsaitlərdən istifadə etmək vacibdir.

Müasir ingilis dili dərslərində isə əyanilikdən təkcə illüstrasiya kimi, keçilən mövzu barəsində tələbələrdə həm geniş təsəvvür və motivasiya yaratmaq, həm də dərin bilik vermək məqsədilə istifadə olunmalıdır. Kompüter texnologiyalarının inkişafı hər sahəyə müsbət təsir etdiyi kimi, xarici dillərin təliminə də öz müsbət təsirini göstərmişdir. Texniki vasitələrdən istifadə də düşünülmüş və planlı şəkildə olmalıdır. Əyanilikdən istifadə edərkən müəllim tədris edəcəyi materialı əvvəlcədən planlaşdırmalıdır.

Bələliklə, bütün deyilənlərdən bu nəticəyə gələ bilərik ki, əyani vasitələr öyrənilən əşya və hadisələr haqqında doğru, düzgün təsəvvürlərin yaranmasına kömək edir. Dərsdə əyanilikdən öyrənmə prosesinin bütün mərhələlərində – həm biliklərin mənimsənilməsində, həm möhkəmləndirilməsində, həm də tətbiqində istifadə etmək lazımdır.

Bütün təlim metodlarında, məsələn, birbaşa yanaşma, audio-linqual metod və ya anlamaya əsaslanan yanaşmada vizual və ya lent yazılarından istifadə edilmişdir. Buna əsas səbəb isə həmin metod və yanaşamaların tələbi kimi dərsdə ana dilindən istifadənin tamamilə kənarlaşdırılması idi. Müasir dövrdə geniş tətbiq olunan kommunikativ yanaşmanın tələbləri sırasında autentik materiallardan istifadənin vacibliyinin vurğulanması da əyani vəsaitlərdən istifadəni önə çəkir.

Tələbələrin ingilis dilində produktiv dil vərdişlərinin inkişaf etdirilməsi üçün autentik – ingilis dilində yazılmış orijinal materiallardan istifadə edərkən dil daşıyıcılarının dilindən deyilmiş və ya yazılmış materiallar dilöyrənmə prosesində uydurulmuş, süni materiallara nisbətən daha çox əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: şifahi nitq, əyani vəsaitlər, kommunikativ yanaşma

THE POSSIBILITIES OF USING COMPARATIVE ANALYSIS OF FICTION WHEN FORMING INTERCULTURAL COMPETENCE IN STUDENTS DURING FOREIGN LANGUAGE TEACHING

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor Sevda Rafig IMANOVA
Azerbaijan University of Languages
sevda.imanova11@gmail.com

In the current market terms intercultural competence has been included to the key list of the necessary competences for employees by the Council of Europe and the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). Forming students' intercultural competence in teaching foreign languages through the use of multicultural literary texts can promote reflection on cultural differences, develop understanding of the native culture and consequently enhance more tolerant and open attitudes towards other cultures.

Kamal Abdullah, outstanding Azerbaijani national writer at the IV Baku International Humanitarian Forum mentioned "One of the roads leading to the dialogue of civilizations and multiculturalism lies precisely through the mutual study of epics". In his report he conducted a comparative analysis of two great works of oral folk art: "The Song of the Nibelungs" and "The Book of Dede Gorgud" [1, s.203]. Such comparative study of literature is an important contribution to the intercultural dialogue of the peoples of the East and the West. Promoting students intercultural competence through the use of multicultural literary texts can help to develop understanding of one's own and target culture, to be more tolerant and open toward other cultures.

As a result of the implementation of this comparative literature analysis approach in teaching literature, the student will be able to:

– analyze and interpret a work of literature from the point of view of national specifics;

– to reveal the national-cultural paradigm of literature;

– to reveal the national-historical and universal content of literary works;

– use the acquired knowledge and skills in practice and everyday life for intercultural communication, which will give an opportunity for successful socialization.

Literary texts should be a crucial element in culture based foreign languages teaching material content. Thus by including material from target culture and literature to the educational process gives a chance to reflect on culturally determined attitudes and values, to develop empathy, to analyze the characters' feelings, to compare target culture values to native culture ones, to promote critical interest in social and cultural issues, to explore and discuss cultural stereotypes, to nurture students' tolerance and respect, and to overcome stereotyped perspectives in order to promote intercultural understanding.

Keywords: intercultural competence, native culture, comparative literature analysis approach

References

1. Council of Europe documentation on Intercultural Competence. (2003). Retrieved from ttps://rm.coe.int/16806ad2dd

2. Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunun materialları (2–3 oktyabr 2014-cü il). – Bakı: "Şərq-Qərb", 2016. 2 cilddə, I cild. – 356 səh

TƏLƏBƏLƏRDƏ XARİCİ DİLLƏRİN TƏDRİSİ ZAMANI MƏDƏNİYYƏTLƏRARASI SƏRİŞTƏNİ FORMALAŞDIRARKƏN BƏDİİ ƏDƏBİYYATIN MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİNDƏN İSTİFADƏNİN İMKANLARI

ped.ü.f.d., dosent Sevda Rafiq qızı İmanova
Azərbaycan Dillər Universiteti
sevda.imanova11@gmail.com

Müasir əmək bazarı şəraitində Avropa Şurası və Avropa Şurasının dillər üzrə ümumavropa çərçivə sənədi tərəfindən (ing.CEFR-The Common European Framework of Reference for Languages) mütəxəssislərin uğurlu fəaliyyət göstərməsi üçün tələb olunan mühüm səriştələr siyahısına mədəniyyətlərarası səriştə də daxil edilmişdir [1].

IV Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunda görkəmli Azərbaycan yazıçısı Kamal Abdulla "Sivilizasiyaların və multikulturalizmin dialoquna aparan yollardan biri məhz dastanların qarşılıqlı tədqiqindən keçir" fikrini qeyd edərək məruzəsində şifahi xalq yaradıcılığının iki böyük əsərinin müqayisəli təhlilini vermişdir: "Nibelunqların nəğməsi" və "Dədə Qorqud kitabı" [2, s.203]. Ədəbi əsərlərin bu cür müqayisəli tədqiqi Şərq və Qərb xalqlarının mədəniyyətlərarası dialoquna mühüm töhfədir.

Tələbələrdə mədəniyyətlərarası səriştənin formalaşdırılması zamanı multikultural ədəbi mətnlərdən istifadə etmək doğma və digər mədəniyyətlər haqqında daha anlayışlı, daha tolerant fikirlər yaratmağa kömək edə bilər.

Xarici dillərin tədrisində mədəniyyətlərarası səriştəni formalaşdırmaq məqsədilə ədəbi mətnlərin müqayisəli təhlilinin tətbiqi nəticəsində tələbələr aşağıdakı bacarıqlara yönəldilir:

– bədii mətni milli xüsusiyyətlər baxımından təhlil və şərh etmək;

– ədəbiyyatın milli-mədəni paradiqmasını üzə çıxarmaq;

– bədii əsərlərin milli-tarixi və ümumbəşəri məzmununu açmaq;

– əldə edilmiş bilik və bacarıqlardan təcrübədə və real həyatda mədəniyyətlərarası ünsiyyət zamanı uğurla istifadə etmək.

Xarici dillərin tədris materiallarının tərtibində bədii mətnlərdən istifadə həlledici element olmalıdır. Beləliklə, dili öyrənilən digər xalqın malik olduğu bədii ədəbiyyatdan istifadənin tədris prosesinə daxil edilməsi münasibət və dəyərlər üzərində düşünməyə, empatiya hissini inkişaf etdirməyə, mədəni dəyərlər arasında müqayisə aparmağa, sosial və mədəni problemlərə tənqidi yanaşmanı formalaşdırmağa, sosial stereotipləri araşdırmağa və müzakirə etməyə, tələbələrdə tolerantlıq hissini formalaşdırmağa, mədəniyyətlərarası dialoqda mümkün arzuolunmaz stereotipləri dəf etməyə imkan verir.

Açar sözlər: mədəniyyətlərarası səriştə, doğma mədəniyyət, bədii ədəbiyyatın müqayisəli təhlili yanaşması

Ədəbiyyat

1. Council of Europe documentation on Intercultural Competence. (2003). Retrieved from ttps://rm.coe.int/16806ad2dd

2. Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunun materialları (2–3 oktyabr 2014-cü il). – Bakı: "Şərq-Qərb", 2016. 2 cilddə, I cild. – 356 səh

RESEARCH UNIVERSITIES' LINGUISTIC APPEARANCES IN PROMOTING THEMSELVES[7]

Assoc. Prof. Dr. Sevgi Çalışır ZENCİ
Anadolu University
sevgicalisir@anadolu.edu.tr

The fact that 75% of the total internet traffic in the world is generated by website visits clearly shows the importance and frequency of use of web pages. Institutional web pages are defined as the "window of the institution to the outside". Especially for educational institutions, web pages play a critical role in interaction with other stakeholders, especially student candidates.

Web pages not only reflect the identity of institutions, but also are an important tool for informing, persuading and interacting. Academic studies on the analysis of web pages reveal the impact and importance of these digital platforms on public relations strategies. The study aims to reveal how universities define and describe themselves on websites that are widely used in the field of education. For this purpose, 10 universities were randomly selected from 23 research universities determined by the Council of Higher Education (Atatürk University, Boğaziçi University, Bursa Uludağ University, Çukurova University, Dokuz Eylül University, Erciyes University, Fırat University, Gebze Technical University, Karadeniz Technical University, Yıldız Technical University) and the linguistic features used by the universities in introducing themselves will be presented. The electronic texts on the websites will be collected manually. The contents will then be compiled in a text file uploaded to AntConc 3.5.0, an open source text analysis software developed by Lawrence Anthony (2017) from Waseda University. When we look at the studies on university websites, it is seen that they are mostly studies on the design and usability of websites (Alexander, 2005; Bilal and Huang, 2019; Caglar and Mentes, 2012; Islam and Tsuji, 2011; Kostaras and Xenos, 2012; Mustafa and Al-Zoua'bi, 2008; Ozcelik et al., 2006; Torres et al., 2019). Although there are a limited number of studies examining the discursive steps in various sections of university web pages (Li et al., 2017; Xiong and Li, 2020; Villanueva et al., 2018), no study examining the rhetorical steps of university web pages in Turkey has been found.

This study will reveal what kind of rhetorical moves these universities make in introducing themselves, ensuring that the writing of official documents is almost the same in nature and requires attention while writing. The findings will also guide future introduction writers regarding the use of certain linguistic features in university introductions.

Keywords: Research universities, promotional discourse, linguistic features

[7] This paper was produced from Anadolu University Scientific Research Project No. SBA-2025-2699.

ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTELERİNİN KENDİNİ TANITMADA DİLSEL GÖRÜNÜMLERİ[8]

Doç. Dr. Sevgi Çalışır ZENCİ
Anadolu Üniversitesi
sevgicalisir@anadolu.edu.tr

Dünya üzerindeki toplam internet trafiğinin %75'inin web siteleri ziyaretleri tarafından oluşması, web sayfalarının önemini ve kullanım sıklığını açıkça gösterir niteliktedir. Kurumsal web sayfaları "kurumun dışa açılan penceresi" olarak tanımlanmaktadır. Özellikle eğitim kurumları için web sayfaları, öğrenci adayları başta olmak üzere diğer paydaşlarla etkileşimde kritik bir rol oynar. Web sayfaları, yalnızca kurumların kimliğini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda bilgilendirme, ikna ve etkileşim sağlamada önemli bir araçtır. Web sayfalarının analizi üzerine yapılan akademik çalışmalar, bu dijital platformların halkla ilişkiler stratejileri üzerindeki etkisini ve önemini ortaya koymaktadır.

Çalışma, eğitim alanında oldukça yaygın olarak kullanılan web sitelerinde, üniversitelerin kendilerini nasıl tanımladıklarını ve betimlediklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, Yükseköğretim Kurumunun belirlemiş olduğu 23 araştırma üniversitesinden rastlantısal olarak 10 üniversite seçilerek (Atatürk Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi) üniversitelerin kendini tanıtmada kullandıkları dilsel özellikler sunulacaktır. Web sitelerindeki elektronik metinler manuel olarak toplanacaktır. İçerikler daha sonra Waseda Üniversitesi'nden Lawrence Anthony (2017) tarafından geliştirilen açık kaynaklı bir metin analiz yazılımı olan AntConc 3.5.0'a yüklenen bir metin dosyasında derlenecektir. Üniversite web siteleri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında çoğunlukla web sitelerinin tasarımı ve kullanılabilirliği üzerine yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir (Alexander, 2005; Bilal ve Huang, 2019; Caglar ve Mentes, 2012; Islam ve Tsuji, 2011; Kostaras ve Xenos, 2012; Mustafa ve Al-Zoua'bi, 2008; Ozcelik ve ark., 2006; Torres ve ark., 2019). Üniversite web sayfalarının çeşitli bölümlerinde söylemsel adımları inceleyen sınırlı sayıda çalışma (Li ve ark., 2017; Xiong ve Li, 2020; Villanueva ve ark., 2018) bulunmakla birlikte Türkiye'deki üniversite web sayfalarının retorik adımlarını inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışma, söz konusu üniversitelerin kendilerini tanıtmada ne gibi retorik hareketler sunduğunu ortaya koyacak, resmî belgelerin yazımının doğası gereği hemen hemen aynı olmasını ve yazarken dikkat gerektirmesini sağlayacaktır. Bulgular ayrıca, üniversite tanıtımlarının belirli dilsel özelliklerin kullanımına ilişkin gelecekteki tanıtım yazarlarına da rehberlik edecektir.

Anahtar Kelimeler: Araştırma üniversiteleri, tanıtma söylemi, dilsel özellikler

[8] Bu bildiri Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi SBA-2025-2699 No'lu projeden üretilmiştir.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING: DOES IT ENHANCE OR UNDERMINE CRITICAL THINKING? A REVIEW OF EXISTING EVIDENCE

PhD Student Sevil AGHAYEVA
ADA University, Faculty of Humanities and Social Sciences
siaghayeva@ada.edu.az

This study examines the potential impact of artificial intelligence (AI) on critical thinking skills within English language teaching (ELT). As digital technologies and intelligent systems become increasingly integrated into education, their influence on the development of students' cognitive abilities becomes a subject of growing concern. Tools such as ChatGPT, Grammarly, and AI-based learning platforms are widely used to support language instruction. However, while these technologies can enhance learner autonomy and provide real-time feedback, there is debate about whether they promote or diminish independent and analytical thinking. This paper conducts a literature-based review to assess the current findings on the relationship between AI-assisted learning and critical thinking in ELT settings. It synthesizes current research findings and theoretical discussions to explore whether AI technologies function as enablers or inhibitors of higher-order thinking. The analysis reveals that AI tools can either foster or hinder critical thinking depending on how they are implemented. When used as supplementary aids that encourage student reflection, argumentation, and language creativity, AI may support critical engagement. In other words, once instructional design is comprehensively contemplated- encouraging learners to evaluate and analyze, then these tools can promote critical engagement and linguistic flexibility. Conversely, if learners rely too heavily on AI for ready-made answers or passive consumption, their critical faculties may weaken over time. The findings emphasize the need for deliberate pedagogical strategies and teacher guidance to ensure that AI use in language classrooms contributes positively to learners' intellectual development. More than this, it highlights the essence of the scaffolded tasks, reflection, and deliberate instructional strategies to ensure the alignment with the goals of critical pedagogy. The paper concludes with recommendations for teachers, curriculum designers, and researchers to strike a balance between technological efficiency and critical pedagogy to develop students' critical thinking ability.

Keywords: artificial intelligence, English language teaching, critical thinking, digital tools, student autonomy, language education

İNGİLİS DİLİ TƏDRİSİNDƏ SÜNİ İNTELLEKT: TƏNQİDİ DÜŞÜNCƏ BACARIQLARINI GÜCLƏNDİRİR, YOXSA ZƏİFLƏDİR? MÖVCUD SÜBUTLARIN TƏHLİLİ

doktorant Sevil Ağayeva
ADA Universiteti, Humanitar və sosial elmlər fakültəsi
siaghayeva@ada.edu.az

Bu tədqiqat süni intellektin (Sİ) ingilis dili tədrisində tənqidi düşünmə bacarıqlarına mümkün təsirini araşdırır. Rəqəmsal texnologiyalar və ağıllı sistemlər təhsilə daha çox inteqrasiya olunduqca, onların tələbələrin idrak bacarıqlarının inkişafına təsiri narahatlıq doğuran aktual mövzuya çevrilir. ChatGPT, Grammarly və digər Sİ əsaslı öyrənmə platformaları kimi alətlər hazırda dil tədrisində geniş şəkildə istifadə olunur. Lakin bu texnologiyalar öyrənənlərin müstəqilliyini gücləndirə və real vaxtda rəy təqdim etmə baxımından faydalı olsa da, onların müstəqil və analitik düşünməyi təşviq edib-etmədiyi ilə bağlı fikir ayrılığı mövcuddur. Bu məqalə mövcud elmi ədəbiyyata əsaslanaraq Sİ-dən istifadə ilə tənqidi düşünmə arasında mövcud əlaqəni qiymətləndirir. Araşdırma, Sİ əsaslı öyrənmənin ingilis dili tədrisində tənqidi düşünmə bacarıqlarına təsiri ilə bağlı mövcud elmi tədqiqatların nəticələrini və nəzəri müzakirələri ümumiləşdirərək, bu texnologiyaların ali səviyyəli düşünmə bacarıqlarını təşviq edən, yoxsa zəiflədən amil kimi çıxış etdiyini araşdırır. Təhlil göstərir ki, süni intellekt vasitələri tənqidi düşünməni həm təşviq edə, həm də ona mane ola bilər – bu, onların necə tətbiq olunmasından asılıdır. Əgər bu texnologiyalar tələbələri düşünməyə, arqument irəli sürməyə və yaradıcılıqla dil istifadə etməyə təşviq edən əlavə vasitə kimi tətbiq olunarsa, onlar tənqidi münasibəti dəstəkləyə bilər. Başqa sözlə, əgər təlim dizaynı hərtərəfli düşünülmüş şəkildə qurularsa və öyrənənlərdən qiymətləndirmə, təhlil və yaradıcı dil istifadəsi tələb olunarsa, bu texnologiyalar tənqidi iştirakçılığı təşviq edə bilər. Lakin əgər tələbələr süni intellektə hazır cavablar almaq və passiv bilik qəbul etmə vasitəsi kimi həddindən artıq güvənərlərsə, bu, onların tənqidi təfəkkür qabiliyyətlərinin zamanla zəifləməsinə səbəb ola bilər. Araşdırmanın nəticələri göstərir ki, dil dərslərində Sİ texnologiyalarından istifadə edərkən mütləq şəkildə pedaqoji məqsədyönlülük və müəllim yönləndirməsi tələb olunur ki, bu vasitələr öyrənənlərin intellektual inkişafına müsbət töhfə versin. Bundan əlavə, məqalədə pilləli tapşırıqların (scaffolded tasks), reflektiv öyrənmənin və məqsədyönlü təlim strategiyalarının əhəmiyyəti vurğulanır ki, bu da tənqidi pedaqogikanın məqsədləri ilə uyğunlaşmanı təmin edir. Nəticə olaraq, müəllimlər, kurikulum dizaynerləri və tədqiqatçılar üçün texnoloji imkanlarla tənqidi pedaqogika arasında balans yaratmaqla, tələbələrin tənqidi düşünmə qabiliyyətlərinin inkişafına dəstək olmaq üçün tövsiyələr təqdim olunur.

Açar sözlər: süni intellekt, ingilis dilinin tədrisi, tənqidi düşüncə, rəqəmsal alətlər, tələbə muxtariyyəti, dil təhsili

POETIC ANTROPONIMIC UNITS IN W. SHAKESPEARE'S WORKS

PhD in Philology Sevinc SELIMOVA
Azerbaijan University of Languages
salimovasevinc00@gmail.com

Poetic onomastics is widely spread both in classical and contemporary literature. There are two main areas of poetic onomastics: the onomastic units which are used in oral literature and the onomastic units which are used in written literature. One can meet poetic onomastic units in legends, tales, epics and so on. Onomastic units are widely encountered in both classical and literary literature. Unlike the onomastics in linguistics, the field of science dealing with this area of onomastics in literature is called poetic onomastics. Poetic onomastics is considered a newly researched area in linguistics. In written literature, the writer provides a wide range of information about individuals, their characteristic features, place names and important historical events. Anthroponomy is one of the departments of onomastics. Names, surnames, titles, nicknames and pseudonyms are studied here. Poetic anthroponyms are considered to be an important part of anthroponyms. Here, names, surnames, titles and pseudonyms, style characteristics of individual names and other issues are investigated. In certain cases, the writer is considered to create a kind of artistic image through the names given to the characters. The personal names used by the writer in artistic works should be analyzed. This analysis can provide the reader with detailed information about the period the work belongs to and the historical events occurring at that time. Therefore, in our opinion, special attention should be paid to the analysis of poetic anthroponyms in artistic works. William Shakespeare is a world-famous English playwright who has gifted us a multitude of works in classical literature. His works span various genres: both comedy and tragedy. In several of his works, such as "Hamlet", "Romeo and Juliet", "Othello" and "King Lear" Shakespeare has created unforgettable characters. These characters not only create an artistic image in the work but also provide us with extensive information about that era. Being a famous English playwright W. Shakespeare used many poetic anthroponyms in his works. William Shakespeare chose names in his works that had not been used before. After that, those anthroponomic units, that is, names began to be widely used. In the article the author tries to investigate some of them taken from famous W. Shakespeare's works

Keywords: onomastics, poetic anthroponomy, W. Shakespeare, "Twelfth Night"

V. ŞEKSPİRİN ƏSƏRLƏRİNDƏ POETİK ANTROPONİMLƏR

fil.ü.f.d. Sevinc Səlimova
Azərbaycan Dillər Universiteti
salimovasevinc00@gmail.com

Poetik onomastikadan həm klassik, həm də müasir ədəbiyyatda geniş istifadə olunur. Poetik onomastikanın iki əsas işlənmə sahəsi var: bu onomastik vahidlər həm yazılı, həm də şifahi ədəbiyyatda işlənir. Şifahi ədəbiyyatda işlənən poetik onomastik vahidləri biz əfsanə, nağıl, dastan və s. görə bilərik. Onomastika məsələlərinə həm klassik, həm də müasir ədəbiyyatda geniş yer verilir. Dilçilikdə onomastikadan fərqli olaraq ədəbiyyatda onomastika sahəsini poetik onomastika adlı elm sahəsi öyrənir. Poetik onomastika dilçilikdə yeni tədqiqat sahəsi hesab edilə bilər. Yazılı ədəbiyyatda yazıçı bəzi insanlar, onların xarakterik xüsusiyyətləri, toponimləri və mühüm tarixi hadisələr haqqında geniş məlumat verir. Antroponimiya onomastikanın bölmələrindən biridir. Burada adlar, soyadlar, təxəllüslər və titullar tədqiq olunur. Poetik antroponimlər antroponimlərin mühüm tərkib hissəsidir. Bəzi hallarda yazıçının personajlara verdiyi adların köməyi ilə bir növ bədii obraz yaratdığına inanılır. Yazıçının bədii əsərlərdə istifadə etdiyi personajların adları təhlil edilməlidir. Bu təhlil oxucuya əsərin hansı dövrə aid olduğu və həmin dövrdə baş verən tarixi hadisələr haqqında ətraflı məlumat verə bilər. Ona görə də, fikrimizcə, bədii ədəbiyyatda poetik antroponimlərin təhlili xüsusi diqqət mərkəzində olmalıdır. V. Şekspir dünya şöhrətli ingilis dramaturqudur, bizə klassik ədəbiyyata dair çoxlu əsərlər bəxş etmişdir. Yazıçının əsərləri müxtəlif janrlarda yazılıb: həm komediya, həm də faciə. V. Şekspir "Hamlet", "Romeo və Cülyetta", "Otello", "Kral Lir" kimi əsərlərində unudulmaz obrazlar yaradıb. Həmin əsərlərdə bədii obraz yaradan bu personajlar eyni zamanda o dövr haqqında bizə geniş məlumat veriri. Vilyam Şekspir əsərlərində əsasən əvvəllər heç yerdə istifadə olunmayan adlar seçmişdir. Bundan sonra bu antroponimik vahidlər, yəni adlar geniş istifadə olunmağa başladı. Məşhur ingilis dramaturqu olan V. Şekspir öz əsərlərində çoxlu poetik antroponimlərdən də istifadə edib. Bu məqalədə müəllif V. Şekspirin məşhur əsərlərindən götürülmüş bəzi antroponimləri təhlil etməyə çalışır.

Açar sözlər: onomastika, poetik antroponimiya, Vilyam Şekspir, "On ikinci gecə"

THE IMPORTANCE OF THE MORPHOLOGICAL FEATURES OF AFFIXES IN TRANSLATION

PhD Student Shafa SALMANOVA
Azerbaijan University of Languages
shafa.salmanova@mail.ru

Within the fields of modern linguistics and translation studies, morphology is increasingly acknowledged as a foundational component for facilitating accurate and effective intercultural communication. Affixes – bound morphemes that encode both semantic and grammatical meaning – are essential for lexical construction, the articulation of syntactic relationships, and the transmission of subtle textual nuances. Ensuring the precise translation of affixes is crucial for maintaining the intended meaning, stylistic integrity, and structural cohesion of the translated text. This paper investigates the semantic roles and functional diversity of affixes, examines their manifestations across typologically different languages, and identifies translation challenges arising from morphological disparities.

Azerbaijani, categorized as an agglutinative language, predominantly employs suffixation for grammatical and lexical purposes. This structural characteristic poses significant challenges when translating into morphologically distinct languages such as English and Russian. For instance, the Azerbaijani term “qardaşlıq” (“brotherhood”) finds a direct morphological counterpart in Russian («братство») but only a partial functional equivalent in English (“friendship”). Likewise, the participial form in “oxuyandır” must be rendered in English through syntactic reformulation as “the one who reads”.

This study outlines core strategies used to overcome affix translation difficulties, including morphological substitution, syntactic restructuring, and lexical compensation. Morphological substitution entails using a comparable morpheme in the target language, while syntactic transformation involves expressing the affix’s function through sentence-level structures. Lexical compensation, on the other hand, replaces the affix with semantically aligned lexical or grammatical alternatives to preserve meaning.

Ultimately, the selection of a translation strategy depends on the genre and communicative aim of the text. Scientific discourse often requires high morphological precision, whereas literary texts emphasize stylistic and contextual resonance. Through concrete examples and theoretical insights, this research proposes methodological recommendations to enhance the fidelity and fluency of affix translation, thereby supporting improved cross-cultural comprehension.

Keywords: affix, morphology, translation studies, translation equivalence

AFFİKSLƏRİN MORFOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN TƏRCÜMƏDƏ ƏHƏMİYYƏTİ

dissertant Şəfa Salmanova
Azərbaycan Dillər Universiteti
shafa.salmanova@mail.ru

Müasir dilçilik və tərcüməşünaslıq sahələrində morfologiya dəqiq və effektiv mədəniyyətlərarası kommunikasiya üçün əsas elmi amillərdən biri kimi getdikcə daha çox tanınır. Semantik və qrammatik informasiya daşıyan şəkilçilər – bağlı morfemlər – sözlərin yaradılması, qrammatik münasibətlərin ifadəsi və mətnin semantik incəliklərinin ötürülməsi baxımından mühüm rol oynayır. Şəkilçilərin düzgün tərcüməsi orijinal məna, üslub bütövlüyü və tərcümə mətninin struktur uyğunluğunun qorunması üçün olduqca vacibdir. Bu məqalədə şəkilçilərin semantik və funksional xüsusiyyətlərinin, müxtəlif dil sistemlərindəki formalarının və morfoloji fərqliliklərinin tərcümədə yaratdığı əsas çətinliklər təhlil olunur.

Aqqlütinativ dillərdən olan Azərbaycan dili əsasən şəkilçilər vasitəsilə söz yaradıcılığı və qrammatik formalaşmanı həyata keçirir. Bu tip morfoloji struktur morfologiyası fərqli olan dillərə – xüsusilə ingilis və rus dillərinə tərcümə zamanı mühüm çətinliklər yaradır. Məsələn, “qardaşlıq” termini rus dilində birbaşa morfoloji qarşılığa («братство») malik olsa da, ingilis dilində bu, yalnız qismən qarşılığı olan “friendship” kimi ifadə olunur. Eyni zamanda, “oxuyandır” formasında iştirak edən sifət şəkilçisi ingilis dilinə yalnız sintaktik konstruksiya – “the one who reads” vasitəsilə tərcümə oluna bilər.

Bu tədqiqat şəkilçilərin tərcüməsində tətbiq olunan əsas transformasiya strategiyalarını nəzərdən keçirir: morfoloji əvəzləmə, sintaktik çevirmə və leksik kompensasiya. Morfoloji əvəzləmə – orijinal şəkilçinin hədəf dildə morfoloji baxımdan ekvivalent vahidlə əvəz olunmasıdır. Sintaktik çevirmə – şəkilçinin funksiyasının sintaktik strukturlar vasitəsilə verilməsi; leksik kompensasiya isə şəkilçinin daşıdığı funksiyanın semantik cəhətdən uyğun leksik və ya qrammatik vahidlərlə ifadə olunmasıdır.

Strategiya seçimi, əsasən, mətnin janrından və kommunikativ məqsədindən asılıdır. Elmi mətnlərdə morfoloji dəqiqlik prioritet hesab olunduğu halda, bədii mətnlərdə kontekstual və üslubi uyğunluq ön plana çıxır. Bu araşdırmada təqdim olunan konkret nümunələr və nəzəri yanaşmalar əsasında şəkilçilərin tərcümə keyfiyyətinin artırılması məqsədilə metodoloji tövsiyələr irəli sürülür. Nəticə etibarilə, tərcümədə morfoloji adekvatlığın təmin olunması mədəniyyətlərarası anlaşmanın gücləndirilməsinə mühüm töhfə verir.

Açar sözlər: affiks, morfologiya, tərcüməşünaslıq, tərcümə adekvatlığı

THE ROLE OF EGYPT IN THE RENAISSANCE OF ARAB COUNTRIES

PhD in Philology, Senior Research Fellow Shahana Mugaddas SHAHBAZOVA
ANAS Institute of Oriental Studies named after Academician Z. M. Bunyadov
shahaneshahbaz@gmail.com

In the second half of the 19th century and the beginning of the 20th century, Egyptian culture experienced its revival period. Egyptian intellectuals and culture played an important role in the politics of Arab countries during that period when the foundation of modern state building was laid. The arrival of intellectual and literary forces from all over the Arab East and their gathering in Egypt laid the groundwork for its transformation into the center of the Arab cultural and educational movement in the last decades of the 19th century.

Starting from the beginning of the 19th century, Egypt began to get rid of the remnants of the Middle Ages, opened its doors to Europe, and turned to the West, which was three centuries ahead of the Arab East in terms of cultural development. As a result of this connection, they began to use the inventions of the new culture; The greatest achievement in this direction was the printing field. In 1820, Muhammad Ali Pasha established the printing house called “Bulag Printing House” or “Amiriyya Printing House” in Cairo. The first official printing press of Egypt, the “Bulag Press”, caused a quantitative, qualitative and ideological change in the field of science throughout the Arab region.

In the 70s of the 19th century, in Egypt, at the same time, scholars of Muslim modernism were growing up, the Arab national movement was reviving, and the idea of forming Islam in a new spirit arose. The ideologists of this movement, called “Islamic modernism”, were the Afghan thinker Jamal al-Din al-Afghani (1839-1897) and the Egyptian sheikh from al-Azhar, Muhammad Abdoh (1849-1905). The main goal of the movement was based on the national liberation struggle, which was based on the unity of Muslim peoples and demanded the development of the masses of the people in a modern spirit. The homeland of “Islamic modernism” was Egypt. This was natural, because it was Egypt, with its Islamic university, Al-Azhar, that preserved the ancient literary and philosophical traditions of the Arab national heritage. The first Egyptian intellectuals were graduates of Al-Azhar: Rifa'a al-Tahtawi (1801-1873), Hassan ibn Muhammad al-Attar (1776-1834), Hussein al-Marsafi (d. 1889) and others. They were developing a new doctrine in Islam. Thus, although the new Muslim enlightenment ideology benefited significantly from Western public opinion, it was formed more on the Eastern spirit.

During the reign of Ismail Pasha, large funds were allocated for public education and culture. Under his leadership, more than four thousand five hundred schools, including schools for girls, were opened. During the reign of Ismayil Pasha, Syrian writers and journalists began to immigrate to Egypt, as a result, newspapers and magazines in various fields were published.

Immigrants play a major role in the development of culture in Egypt. Syrian and Lebanese writers gathered in Cairo, where they, on the one hand, propagated their enlightened views, established contact with the European literary environment, and on the other hand, laid the foundation for printing and translation work there. Together with Egyptian intellectuals and thinkers, these intellectuals make a great contribution by following the demands of the times and expressing the voice of the century. The activities of Arab enlightened writers, the development of self-awareness, the emergence and development of a modern press lead to an expansion of the readership in the country, and Arab countries embark on the path of progress.

Keywords: Egyptian renaissance, development period in Arab countries, Muslim modernism

MİSİRİN ƏRƏB ÖLKƏLƏRİNİN İNTİBAHINDA ROLU

fil.ü.f.d., böyük elmi işçi Şahanə Müqəddəs qızı Şahbazova
AMEA akad. Z. M. Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutu
shahaneshahbaz@gmail.com

XIX əsrin ikinci yarısı və XX əsrin əvvəllərində Misir mədəniyyəti öz dirçəliş dövrünü yaşamışdır. Müasir dövlət quruculuğunun təməlinin qoyulduğu həmin dövrdə Misir ziyalıları və mədəniyyəti ərəb ölkələrinin siyasətində əhəmiyyətli rol oynamışlar. Ərəb Şərqinin hər yerindən intellektual və ədəbi qüvvələrin gəlib Misirdə toplanması onu XIX əsrin son onilliklərində ərəb mədəni-maarif hərəkatının mərkəzinə çevrilməsinə zəmin yaratmışdır.

XIX əsrin əvvəllərindən başlayaraq Misir Orta əsrin qalıqlarından xilas olmaq yolunu tutur, qapılarını Avropaya açır, Ərəb Şərqini mədəni inkişaf baxımından üç əsr qabaqlayan Qərbə istiqamətlənir. Bu əlaqə nəticəsində yeni mədəniyyətə məxsus ixtiralardan istifadə etməyə başlayır; bu istiqamətdə ən böyük nailiyyət mətbəə sahəsi olur. 1820-ci ildə Məhəmməd Əli Paşa tərəfindən Qahirədə "Bulaq mətbəəsi", yaxud "Amiriyyə mətbəəsi" adlanan mətbəənin əsası qoyulur. Misirin ilk rəsmi mətbu orqanı olan "Bulaq mətbəəsi" bütün ərəb regionunda elm sahəsində kəmiyyət, keyfiyyət və fikir dəyişikliyinə səbəb olur. Bundan qırx il sonra "Vadin-Nil" və "Cəmiyyətul-məarif" kimi yerli mətbəələr meydana gəlir.

XIX əsrin 70-ci illərində Misirdə, eyni zamanda, müsəlman modernizminin alimləri yetişir, ərəb milli hərəkatı dirçəlir, İslamın yeni ruhda formalaşması ideyası yaranır. "İslam modernizmi" adlanan bu hərəkatın ideoloqları əfqan mütəfəkkiri Cəmaləddin əl-Əfqani (1839-1897) və əl-Əzhərdən Misir şeyxi Məhəmməd Əbdoh (1849-1905) olur. Hərəkatın əsas qayəsi müsəlman xalqlarının birliyinə əsaslanan və xalq kütlələrinin müasir ruhda inkişafını tələb edən milli-azadlıq mübarizəsinə köklənir. "İslam modernizmi"nin vətəni Misir olur. Bu da təbii idi, çünki, məhz Misir özünün "əl-Əzhər" İslam universiteti ilə ərəb milli irsinin qədim ədəbi və fəlsəfi ənənələrini mühafizə edirdi. İlk Misir ziyalıları "əl-Əzhər"in yetirmələri idi: Rifaə əl-Təhtavi (1801-1873), Həsən ibn Məhəmməd əl-Əttar (1776-1834), Hüseyn əl-Mərsafi (v.e.1889) və başqaları. Onlar İslamda yeni təlim hazırlayırdılar. Beləcə yeni müsəlman maarif ideologiyası əhəmiyyətli dərəcədə Qərb ictimai fikrindən faydalansa da, daha çox Şərq ruhu üzərində formalaşır. Bu da öz növbəsində, dini görüşlərdə müasir yanaşmaya yer verməklə yanaşı, Qərbdən daxil olan yeniliklər qarşısında milli dəyərlərin mühafizəsinə xidmət edir.

İsmayıl Paşanın dövründə xalq maarifinə və mədəniyyətinə böyük vəsait ayrılmışdı. Onun rəhbərliyi altında qızlar üçün məktəblər də daxil olmaqla dörd min beş yüzdən artıq məktəb açılır. İsmayıl Paşanın hakimiyyəti zamanı Suriya ədib və jurnalistlərinin Misirə immiqrasiyası başlayır, müxtəlif istiqamətdə qəzet və jurnallar nəşr olunur. Ədəbi arenaya sanballı publisistlər daxil olur.

Mühacirlər Misirdə mədəniyyətin inkişafında böyük rol oynayırlar. Suriya və Livan əsilli qələm sahibləri Qahirəyə toplaşaraq orada bir tərəfdən özlərinin maarifpərvər görüşlərini təbliğ edir, Avropa ədəbi mühiti ilə təmas qurur, digər tərəfdən çap və tərcümə işinin əsasını qoyurlar. Bu ziyalılar Misir ziyalıları və fikir xadimləri ilə birgə zamanın, dövrün tələbi ilə ayaqlaşmaqda, əsrin səsinə səs verməkdə böyük xidmətlər göstərirlər. Ərəb maarifçi ədiblərinin fəaliyyəti, özünüdərkin inkişafı, dövrü mətbuatın meydana gəlməsi və formalaşması ölkədə oxucu kütləsinin də genişlənməsinə gətirib çıxarır, ərəb ölkələri tərəqqi yoluna qədəm qoyur.

Açar sözlər: Misirin intibahı, ərəb ölkələrində inkişaf dövrü, müsəlman modernizmi

THE REPRESENTATION AND INTERPRETATION OF ASHIG ART IN ENGLISH

Doctor of Sciences in Philology, Professor Shahla Badir NAGHIYEVA
Azerbaijan University of Languages, Department of Germanic Languages Translation Theory and Practice
shnagiyeva@adu.edu.az

This article explores the English translation and interpretation of Azerbaijani ashik poetry, focusing on two interrelated areas: the poetry of Ashik Basti, a notable 19th-century female ashik, and the classical love story-the dastan “Tahir and Zohra”. Through an analysis of Ashik Basti’s poetic legacy, the study highlights key themes such as sorrow, female subjectivity, and resistance to patriarchal norms. Her emotionally charged verses reflect deeply personal experiences, notably the trauma of her beloved’s public execution, which she transforms into lyrical expression. The article examines how these themes resonate with English-speaking scholars of folklore and oral literature.

Particular attention is given to the cultural translation of symbols such as Novruz, idiomatic expressions, and oral poetic structures. These elements are not only linguistically adapted but also culturally interpreted to preserve the original artistic and emotional force of the poems in English. The article considers how translating such culturally embedded material requires more than linguistic equivalence – it demands sensitivity to historical context, metaphorical depth, and poetic voice.

The second part of the article focuses on the translation of the dastan “Tahir and Zohra”, based on H. Tahmasib’s written version. This translation seeks to maintain both narrative flow and aesthetic integrity, following the principle of “double fidelity” – faithfulness to both the content and the form of the original. The preservation of names, rhythmic patterns, and poetic metaphors is prioritized to ensure that the English version remains true to the epic’s linguistic beauty and cultural roots.

By examining both lyrical and narrative traditions within ashik literature, the article demonstrates the potential for meaningful intercultural exchange through literary translation. It argues that, when carried out with poetic and cultural sensitivity, the English rendering of ashik poetry and dastans can serve as a powerful means of preserving and sharing Azerbaijani cultural memory. Ultimately, the study positions translation as both a literary and cultural act, one that not only bridges linguistic gaps but also fosters global dialogue about heritage, identity, and emotional expression.

Keywords: ashik poetry, Azerbaijani folk literature, literary translation, cultural transference, Ashik Basti

AŞIQ YARADICILIĞININ İNGİLİS DİLİNDƏ ƏKSİ VƏ İNTERPRETASİYASI

fil.e.d., professor Şəhla Bədir qızı Nağıyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti, German dillərinin tərcümə nəzəriyyəsi və praktikası kafedrası
shnagiyeva@adu.edu.az

Bu məqalə Azərbaycan aşıq poeziyasının ingilis dilinə tərcüməsi və interpretasiyasını araşdırır. Tədqiqat iki bir-biri ilə əlaqəli istiqaməti əhatə edir: XIX əsrin görkəmli qadın aşıqlarından biri olan Aşıq Bəstinin poeziyası və klassik məhəbbət dastanı "Tahir və Zöhrə"nin tərcüməsi. Aşıq Bəstinin poetik irsinin təhlili onun yaradıcılığında hüzn, qadın subyektivliyi və patriarxal qaydalara qarşı çıxış kimi mövzulara diqqət çəkir. Onun dərin emosional yüklü şeirləri, xüsusilə sevdiyinin ictimai şəkildə edam edilməsi kimi şəxsi travmaların poetik ifadəyə çevrilməsi, ingilisdilli folklor və şifahi ədəbiyyat tədqiqatçıları arasında da rezonans doğurduğu məqalədə yer alır.

Novruz kimi mədəni simvolların, milli deyimlərin və şifahi poetik strukturların tərcüməsi zamanı onların həm bədii, həm də mədəni bütövlüyünün qorunması məsələsinə xüsusi diqqət yetirilir. Belə mədəni kontekstli materialların tərcüməsi yalnız dil uyğunluğu ilə kifayətlənmir, həm də tarixi kontekstə, metaforik dərinliyə və poetik səsə həssas yanaşma tələb edir.

Məqalənin ikinci hissəsi H. Təhmasibin yazılı formaya saldığı versiya əsasında "Tahir və Zöhrə" dastanının tərcüməsinə həsr olunub. Bu tərcümədə həm mətnin axıcılığı, həm də estetik bütövlüyü qorunur və "ikiqat sədaqət" prinsipinə – həm məzmun, həm də forma səviyyəsində sədaqətə əməl olunur. Orijinal adlar, ritmik quruluş və poetik metaforalar qorunaraq dastanın dil gözəlliyi və mədəni kökləri ingilis oxucusuna da ötürülür.

Həm lirik, həm də epik aşıq ənənələrini təhlil etməklə məqalə göstərir ki, poetik və mədəni həssaslıqla həyata keçirilən tərcümə mədəniyyətlərarası dialoqa töhfə verə bilər. Məqalə tərcüməni yalnız ədəbi deyil, həm də mədəni bir akt kimi təqdim edir; dil baryerlərini aşaraq irs, kimlik və emosional ifadə barədə qlobal müzakirəyə şərait yaradan körpü kimi qiymətləndirir.

Açar sözlər: aşıq poeziyası, Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı, bədii tərcümə, Aşıq Bəsti

QUANTITATIVE DETERMINERS IN ENGLISH, RUSSIAN AND AZERBAIJANI

PhD in Philology, Senior Lecturer Shalala ALIYEVA
Azerbaijan University of Languages
shalalahaliyevah@yahoo.com

Quantitative determiners (or quantifiers) are words and phrases that indicate the quantity or number of objects, phenomena or abstract concepts. Being one of the general grammatical categories, they exist nearly in all languages. The purpose of their usage in languages is not only to show the number or quantity of objects, phenomena and abstract concepts, but also to express their grammatical relationship with the nouns they are used with. The functional-semantic characteristics of quantitative determiners depends mainly on the structure and form of the compared languages. For instance, the usage of quantifiers in English depends on the form of the nouns as nouns in English may be countable and uncountable. In Russian language nouns used after quantitative determiners take the corresponding case form endings. But in Azerbaijani language nouns used after quantifiers usually do not take plural endings. So, it means that the usage of quantitative words depend mainly on the grammatical structure of the language.

In English, Russian and Azerbaijani languages quantitative determiners (words that define quantity) include numerals (one, two, three; один, два, три; bir, iki, üç), indefinite quantitative words (some, any,many, much, a little, few, several, a lot of; несколько, много, мало; bir neçə, çox, az, bir az, bir çox), and words expressing parts or quantity (half, part, quarter; половина, часть, четверть; yarısı, bir hissə, dörddə bir) and quantitative expressions (a pair of, a dozen, a couple of; пара, дюжина, горсть; bir çimdik, bir cüt, bir dəstə). In all compared languages they precede the nouns they modify and can be used as pre-modifier attributes.

The importance and role of all quantifiers in the compared languages are great since they play an important role in the formation of grammatical constructions and the expression of quantitative relations. Studying them using the example of the compared languages allows us to better understand the structure of sentences and the features of expressing quantity.

Keywords: determiners, quantifiers, pre-modifier attributes, semantics, quantitative expressions

İNGİLİS, RUS VƏ AZƏRBAYCAN DİLLƏRİNDƏ KƏMİYYƏT DETERMİNATİVLƏRİ

fil.ü.f.d., baş müəllim Şəlalə Əliyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
shalalahaliyevah@yahoo.com

Kəmiyyət determiativləri (və ya kəmiyyət təyinediciləri) obyektlərin, hadisələrin və ya mücərrəd anlayışların kəmiyyətini və ya sayını göstərən söz və ifadələrdir. Ümumi qrammatik kateqoriyalardan biri olmaqla, onlar demək olar ki, bütün dillərdə mövcuddur. Onların dillərdə işlənməsinin məqsədi təkcə predmetlərin, hadisələrin və mücərrəd anlayışların sayını və ya kəmiyyətini göstərmək deyil, həm də işləndikləri isimlərlə qrammatik əlaqəni ifadə etməkdir. Kəmiyyət təyinedicilərinin funksional-semantik xüsusiyyətləri əsasən müqayisə edilən dillərin struktur və formasından asılıdır. Məsələn, ingilis dilində kəmiyyət göstəricilərinin istifadəsi isimlərin formasından asılıdır, çünki ingilis dilində isimlər sayıla bilən və sayıla bilməyən ola bilər. Rus dilində kəmiyyət təyinedicilərindən sonra işlənən isimlər uyğun hal forması sonluqlarını qəbul edir. Amma Azərbaycan dilində kəmiyyət ifadələrindən sonra işlənən isimlər adətən cəm sonluğu qəbul etmir, deməli, kəmiyyət bildirən sözlərin işlənməsi əsasən dilin qrammatik quruluşundan asılıdır.

İngilis, rus və Azərbaycan dillərində kəmiyyət determinativlərinə rəqəmlər (one, two, three; один, два, три; bir, iki, üç), qeyri-müəyyən kəmiyyət sözləri (some, any, many, much, a little; несколько, много, мало; bir neçə, çox, çox-çox, bir az, bir qədər), hissə və kəmiyyət ifadə edən sözlər (half, part, quarter; половина, часть, четверть; yarı, bir hissə, dörddə bir) və kəmiyyət ifadələri (a pair of, a dozen, a couple of; пара, дюжина, пара; bir cüt, bir düjin, bir cür) aiddir. Müqayisə olunan bütün dillərdə onlar dəyişdirdikləri isimlərdən əvvəl gəlir və əvvəlcədən dəyişdirici atributlar kimi istifadə edilə bilər.

Qrammatik konstruksiyaların formalaşmasında, kəmiyyət əlaqələrinin ifadəsində mühüm rol oynadığından müqayisə edilən dillərdə bütün kəmiyyət bildiricilərinin əhəmiyyəti və rolu böyükdür. Müqayisə olunan dillərin nümunəsindən istifadə edərək onları öyrənmək cümlələrin quruluşunu və kəmiyyət ifadə xüsusiyyətlərini daha yaxşı başa düşməyə imkan verir.

Açar sözlər: determinativlər, kəmiyyət bildirən sözlər, ön mövqedə gələn təyinedicilər, semantika, kəmiyyət ifadələri

TRANSLATION, EMOTION, AND IDEOLOGICAL RECONSTRUCTION: TRANSLATING POLITICAL DISCOURSE IN JOURNALISTIC CONTEXTS

Asst. Prof. Dr. Stavroula PARASKEVİ VRAİLA
Ionian University
svraila@ionio.gr

Professor Sotiris LİVAS
Ionian University
sotlivas@gmail.com

The translation of political discourse has received growing scholarly attention, particularly in journalistic mediation and transnational communication. This study approaches translation not as a neutral transfer of meaning, but as an ideologically and emotionally charged process capable of remaking public narratives and redefining political discourse in significant and often subtle ways. The theoretical framework relies on the concepts of performativity of discourse, affective resonance, and translation as a political act.

The research focuses on the translation strategies employed by Greek media when rendering German political speeches into Greek, focusing particularly on the period 2019-2025. Based on actual data from television news broadcasts, online news portals, and newspaper publications, the study examines how rhetorical political oratory is translated across languages and cultures. Through qualitative analysis of selected case studies, it investigates how emotional intensity is amplified, diluted, or reframed in translation, as well as how ideological shifting happens. Particular attention is paid to lexical, syntactic, and rhetorical choices which modify the emotional impact of the original discourse and affect reception of political messages by target publics.

By positioning translation at the intersection of rhetoric, media, and politics, this study aims to contribute to the fields of political translation studies and the rhetoric of emotion. It emphasizes the importance of critical consciousness and ethical action in translating political speech under journalistic conditions. In an era of increasing political polarization and growing reliance on translated news content, recognizing the affective and performative dimensions of translation is essential for both media professionals and translators. The study calls for inter-disciplinary discussion and enhanced translator training in a bid to reverse the ideological effects of political translation and create more transparent, accountable practice.

Keywords: political translation, discourse, sentiment

ÇEVİRİ, DUYGU VE İDEOLOJİK YENİDEN İNŞA: SİYASAL SÖYLEMİN GAZETECİLİK BAĞLAMINDA ÇEVRİLMESİ

Yardımcı Doçent Stavroula PARASKEVİ VRAİLA
İyonya Üniversitesi
svraila@ionio.gr

Profesör Sotiris LİVAS
İyonya Üniversitesi
sotlivas@gmail.com

Siyasal söylemin çevirisi, özellikle gazetecilik aracılığı ve ulusötesi iletişim bağlamlarında, giderek artan akademik ilgi görmektedir. Bu çalışma çeviriye anlamın tarafsız bir aktarımı olarak değil, kamusal anlatıları yeniden şekillendirme ve siyasal söylemi önemli ve çoğu zaman örtük biçimlerde yeniden tanımlama gücüne sahip, ideolojik ve duygusal yük taşıyan bir süreç olarak yaklaşmaktadır. Kuramsal çerçeve; söylemin icracılığı, duygusal yankı ve çeviriyi siyasal bir eylem olarak ele alma kavramlarına dayanmaktadır.

Araştırma, Yunan medyasının Alman siyasal konuşmalarını Yunancaya aktarırken benimsediği çeviri stratejilerine odaklanmakta, özellikle 2019–2025 dönemini incelemektedir. Televizyon haber bültenleri, çevrimiçi haber portalları ve gazete yayınlarından elde edilen gerçek verilere dayanarak, siyasal hitabetin diller ve kültürler arasında nasıl çevrildiğini incelemektedir. Seçilmiş örnek olayların niteliksel analizleri yoluyla, duygusal yoğunluğun çeviride nasıl artırıldığı, seyreltilip yeniden çerçevelendiği ve ideolojik kaymaların nasıl gerçekleştiği araştırılmaktadır. Özgün söylemin duygusal etkisini değiştiren ve siyasal iletilerin hedef kamuoyunca nasıl alımlandığını etkileyen sözcüksel, sözdizimsel ve söylemsel tercihlere özel önem verilmektedir.

Bu çalışma, çeviriyi hitabet, medya ve siyaset kesişiminde konumlandırarak siyasal çeviri çalışmaları ve duygunun hitabeti alanlarına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Gazetecilik koşullarında yapılan siyasal söylem çevirilerinde eleştirel farkındalığın ve etik eylemin önemini vurgulamaktadır. Artan siyasal kutuplaşma ve çevrilmiş haber içeriklerine duyulan bağımlılığın arttığı bir çağda, çevirinin duygusal ve icracı boyutlarının farkına varmak hem medya profesyonelleri hem de çevirmenler için hayati önem taşımaktadır. Çalışma, siyasal çevirinin ideolojik etkilerini tersine çevirmeye ve daha şeffaf, hesap verebilir bir uygulama oluşturmaya yönelik disiplinlerarası bir tartışma ve gelişmiş çevirmen eğitimi çağrısı yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: siyasal çeviri, söylem, duygu

AI-POWERED TRANSLATION TOOLS AND THE PROFESSIONAL IDENTITY OF HUMAN TRANSLATORS: A CORPUS-BASED DISCOURSE ANALYSIS

Res.Asst. Süheyla ANDER
Anadolu University
sander@anadolu.edu.tr

Asst. Prof. Dr. Pınar KARAHAN
Pamukkale University
pkarahan@pau.edu.tr

The proliferation of artificial intelligence (AI)-driven translation technologies—such as DeepL, Google Translate, and ChatGPT—has profoundly interrupted the translation industry. While these tools allow for such unprecedented speed and accessibility, scholars have also raised critical questions about the changing role and value of human translators in an increasingly automated landscape. This study investigates how professional translators articulate their identities, challenges, and aspirations in response to these technological shifts. Rather than relying on experimental settings or asking the future translators who are enrolled in a four-year translation and interpretation program at a university, this research adopts a corpus-based discourse analytical approach. It draws on naturally occurring, publicly available data from online translator forums (e.g., ProZ.com), professional blogs, social media posts, and video interviews. This method allows for an ethical and ecologically valid exploration of translator perspectives without involving direct participants. The study is grounded in Critical Discourse Analysis (CDA), specifically Fairclough's three-dimensional model, to examine how language is used to construct narratives of empowerment, resistance, marginalization, and adaptation. The extracted corpus is analyzed by identifying recurrent themes, key terms, and rhetorical strategies across a diverse multilingual dataset. Preliminary findings reveal an ambivalent discourse: translators oscillate between embracing AI as a collaborative ally and resisting it as a threat to linguistic integrity and professional autonomy. This study contributes to the growing body of scholarship at the intersection of translation studies, sociolinguistics, and digital communication. By mapping how professional identity is being redefined in the age of AI it offers both theoretical insight and practical implications for translator training, platform design, and policy-making. It also highlights the importance of fostering reflective, human-centered narratives in an industry that is rapidly evolving. The findings could be significant for scholars, practitioners, and technology developers who seek to understand and shape the future of translation in a world where humans and machines are increasingly interconnected.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), Professional Translators, Human-Machine Collaboration, Critical Discourse Analysis (CDA), Fairclough's Model

YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ ÇEVİRİ ARAÇLARI VE İNSAN ÇEVİRMENLERİN MESLEKİ KİMLİĞİ: DERLEM TABANLI SÖYLEM ANALİZİ

Araş. Gör. Süheyla ANDER
Anadolu Üniversitesi
sander@anadolu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Pınar KARAHAN
Pamukkale Üniversitesi
pkarahan@pau.edu.tr

Yapay zeka (YZ) tabanlı çeviri teknolojilerinin—DeepL, Google Translate ve ChatGPT gibi—yaygınlaşması, çeviri endüstrisinde köklü bir dönüşüme yol açmıştır. Bu araçlar benzeri görülmemiş bir hız ve erişilebilirlik sağlarken, araştırmacılar aynı zamanda giderek otomatikleşen bir alanda insan çevirmenlerin rolü ve değeri üzerine eleştirel sorular ortaya koymaktadır. Bu çalışma, profesyonel çevirmenlerin bu teknolojik değişimlere karşı kimliklerini, karşılaştıkları zorlukları ve gelecek beklentilerini nasıl dile getirdiklerini incelemektedir. Geleneksel olarak deneysel ortamlara ya da üniversitelerin dört yıllık mütercim-tercümanlık bölümlerine kayıtlı öğrencilere odaklanmak yerine, bu araştırma derlem-temelli söylem çözümlemesine dayanmaktadır. Çalışmada doğal bağlamlarda oluşmuş, kamuya açık çevrimiçi veriler—çevirmen forumları (örn. ProZ.com), mesleki bloglar, sosyal medya paylaşımları ve video röportajlar—kullanılmıştır. Bu yöntem, doğrudan katılımcıların yer almadığı etik ve ekolojik geçerliliği olan bir inceleme olanağı sunmaktadır. Çalışma, eleştirel söylem çözümlemesi (ESÇ) alanında Fairclough'un üç boyutlu modeline dayanarak, dilin güçlenme, direniş, dışlanma ve uyum anlatılarını inşa etme biçimlerini analiz etmektedir. Elde edilen derlem, çok dilli ve çeşitli bir veri kümesi üzerinden tekrar eden temalar, anahtar terimler ve retorik stratejiler belirlenerek çözümlenmiştir. Ön bulgular, ikircikli bir söyleme işaret etmektedir: Çevirmenler, YZ'yi hem iş birliğine açık bir yardımcı olarak benimsemekte hem de dilsel bütünlük ve mesleki özerklik açısından tehdit olarak görmektedir. Bu çalışma, çeviribilim, sosyodilbilim ve dijital iletişim kesişiminde gelişen akademik literatüre katkı sunmakta; YZ çağında profesyonel kimliğin nasıl yeniden şekillendiğini haritalandırarak kuramsal içgörüler ve uygulamaya dönük çıkarımlar sağlamaktadır. Ayrıca, hızla dönüşen bir sektörde insan merkezli, düşünsel söylemlerin teşvik edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Bulgular, çeviri alanının geleceğini anlamak ve şekillendirmek isteyen araştırmacılar, uygulayıcılar ve teknoloji geliştiriciler için önemli çıkarımlar sunabilir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ (YZ), Profesyonel Çevirmenler, İnsan-Makine İşbirliği, Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESÇ), Fairclough'nun Modeli

THE LITERARY WORK THAT HISTORICAL REALITY IDENTIFIED WITH LITERATURE THE ROMANCE OF THE THREE KINGDOMS

Dr. Şükrü AKTAŞ
Turkish History Association
Ağrı İbrahim Çeçen University
aktassukru_86@hotmail.com

The Romance of Three Kingdoms **(三國演義)** is one of the classical Chinese novels, finalized in the fourteenth century. The epic narrative of the Romance of Three Kingdoms tells the political history of the Shu-Han (蜀漢), Wei (魏) and Wu (吳) states that ruled between 220-280 AD. This three lasted short-term state, even its short lasting duration, from the aspect of reflecting, depicting the politically turbulent period leading up to the Han dynasty (汉代) and later the Sui dynasty (隋代), means very crucial value. In Romance of Three Kingdoms, political intrigue, war and alliances in the search for power and unity in the midst of chaos, focusing on key figures such as Liu Bei, Guan Yu and Zhang Fei, is narrated. Created by blending historical reality with literary narrative and epicizing historical events in a fictional and surrealist manner, The Romance of Three Kingdoms is an important literary work for both Chinese literature and world literature by means of the uniqueness that it possessing. In classical Chinese literature there are many important literetural works, but among them, The Romance of the Three Kingdoms (三國演義) is unique, because of its literary genre that blends inspiration from historical events with theatrical and surreal elements. As being published in many different editions and in different periods, including illustrated, thematical editions and descriptions of events, The Romance of Three Kingdoms keeps being the sought-after pieces of classical Chinese literature. The Romance of Three Kingdoms is a work that describes the period of Chinese history with the most complex plot and characters in terms of the period it covers. Although there are many main characters in this novel such as Guan Yu ve Zhang Fei, the story revolves around Liu Bei, the northern Chinese lands that have been in turmoil for many years, and the events in the Chang'an (长安) region until the Sima family seized Wei power and ended the political turmoil and disorder.

Keywords: Romance of the Three Kingdoms, Classical Chinese Novels, Classical Chinese Literature, Sanguo Yanyi

TARİHİ GERÇEKLİĞİN EDEBİYAT İLE ÖZDEŞLEŞTİRİLDİĞİ ESER ÜÇ DEVLET ROMANI

Şükrü AKTAŞ
Türk Tarih Kurumu
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
aktassukru_86@hotmail.com

Üç Devlet Romanı (三國演義), on dördüncü yüzyılda tamamlanmış klasik Çin romanlarından biridir. Üç Krallığın Romanı, epik türde anlatımıyla, MS 220-280 yılları arasında hüküm süren Shu-Han (蜀漢), Wei (魏) ve Wu (吳) devletlerinin siyasi tarihini anlatmaktadır. Siyasi anlamda kısa süreliğine varlık göstermiş olan bu üç devlet, Han Hanedanlığı (汉代) ve Sui dönemine (隋代) giden siyasi çalkantılı dönemi yansıtması açısından kısa sürmesine rağmen çok önemli bir değer ifade etmektedir. Üç Devlet Romanı'nda, Liu Bei, Guan Yu ve Zhang Fei gibi kilit figürler odağında, kaosun ortasında güç ve birlik arayışındaki siyasi entrika, savaş ve ittifaklar anlatılmaktadır. Tarihsel gerçekliğin edebi anlatımla harmanlanması ve tarihsel olayların kurgusal ve gerçeküstü bir şekilde destanlaştırılmasıyla oluşturulan Üç Devlet Romanı, sahip olduğu özgünlükle hem Çin edebiyatı hem de dünya edebiyatı için önemli bir edebi eserdir. Klasik Çin edebiyatında birçok önemli edebi eser vardır, ancak bunlar arasında Üç Devlet Romanı (三國演義), tarihi olaylardan aldığı ilhamı teatral ve gerçeküstü unsurlarla harmanlayan edebi türü nedeniyle benzersizdir. Resimli, tematik, olay betimlemeli veya düz roman şeklinde birbirinden farklı türde yayınlanmış nüshaları bulunmaktadır. Diğer yandan farklı dönemlerde de yayımlanmış nüshaları bulunan Üç Devlet Romanı, klasik Çin edebiyatının rağbet gören, ilgi çekici eserlerinden biri olma özelliğini sürdürmektedir. Üç Krallığın Romanı, kapsadığı dönem açısından Çin tarihinin en karmaşık olay örgüsüne ve karakterlere sahip dönemini anlatan bir eserdir. Bu romanda Guan Yu ve Zhang Fei gibi birçok ana karakter olmasına rağmen hikâye Liu Bei özelinde dönmekte ve anlatılmaktadır. Uzun yıllar kargaşa içinde kalmış kuzey Çin toprakları ve Sima ailesinin Wei iktidarını ele geçirip siyasi kargaşa ve düzensizliğe son vermesine kadar Chang'an （长安）bölgesinde yaşananlar olay etrafında kurgulanmıştır ve bu olayları edebi olarak anlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üç Devlet Romanı, Klasik Çin Romanı, Klasik Çin Edebiyatı, Sanguo Yanyi

FIRST YEAR TRANSLATION STUDIES STUDENTS' SELF-ASSESSMENT OF RESEARCH COMPETENCIES: A SURVEY STUDY

Asst. Prof. Dr. Tatyana MIKHAILOVA
Sh.Ualikhanov Kokshetau University
tmikhailova@shokan.edu.kz

Developing research competencies is becoming an essential component of modern higher education, especially in linguistics, ELT, and translation programs, as these skills are currently viewed as key conditions for graduates' personal and professional fulfillment. In this context, research-based learning (RBL) emerges as a particularly effective pedagogical approach, as it actively engages students in inquiry, fosters critical thinking, and bridges the gap between theory and practice from the early stages of their academic training. The growing recognition of the value of research-based learning is reflected in the works of many scholars (Bladh, 2001; Healey & Jenkins, 2013; Ignatyeva, 2014) who advocate for the integration of RBL into the core curricula of higher education institutions. Furthermore, recent international studies (Tekin & Muştu, 2021; Thiem, Preetz & Haberstroh, 2023) highlight the positive influence of the research component on the overall learning process. During the presentation, the author will discuss the findings of a survey conducted among first-year undergraduate students enrolled in the course "Introduction to Translation as a Profession", taught at Sh. Ualikhanov Kokshetau University (Kazakhstan). The study aimed to examine students' self-assessment of research competencies at the initial stage of their professional training and was conducted at the end of the course, when students presented final research-based projects. The questionnaire included both closed and open-ended questions and was specifically designed to assess students' self-evaluation of key research-related skills, such as the ability to formulate a research topic and problem, determine the relevance of a study, define its aim and objectives, develop appropriate hypotheses. In addition, the survey addressed students' perceived competence in selecting research methods and tools, analyzing data, critically reviewing academic literature, and drawing reasoned conclusions. It also examined their ability to structure and format academic texts in accordance with formal requirements, as well as their skills in preparing and delivering oral presentations of the findings within the studied course. The received results allowed the author to conclude that integrating structured, research-oriented components into first-year courses is essential for developing research competencies. To support this, the author recommends implementing case-based tasks, a gradual increase in research complexity, and reflective self-assessment, emphasizing the teacher's central role in fostering student engagement and confidence throughout the research process and RBL.

Keywords: self-assessment**,** research competencies, research-based learning (RBL), translation studies students

САМООЦЕНКА ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТАМИ 1 КУРСА ПЕРЕВОДЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ: РЕЗУЛЬТАТЫ АНКЕТНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

кандидат наук, др. Татьяна Михайлова
Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова
tmikhailova@shokan.edu.kz

Формирование исследовательских компетенций становится неотъемлемым компонентом современного высшего образования, особенно в области лингвистики, преподавания английского языка и подготовки переводчиков, поскольку вышеназваннные навыки сегодня рассматриваются в качестве основного условия личностной и профессиональной самореализации выпускников. В этом контексте исследовательски-ориентированное обучение (Research-Based Learning) выступает как особенно эффективный педагогический подход, активно вовлекающий студентов в процесс научного поиска, способствующий развитию критического мышления и обеспечивающий связь между теорией и практикой уже на ранних этапах академической подготовки. О признании важности исследовательского обучения говорится в работах многих учёных (Bladh, 2001; Healey & Jenkins, 2013; Игнатьева, 2014), которые поддерживают его интеграцию в основные образовательные программы высших учебных заведений. Более того, последние международные исследования (Tekin & Muştu, 2021; Thiem, Preetz & Haberstroh, 2023) свидетельствуют о положительном влиянии исследовательского компонента в целом на весь процесс обучения. В ходе презентации автор представит результаты анкетного исследования, проведённого среди студентов первого курса, изучающих дисциплину «Основы профессиональной деятельности переводчика» в Кокшетауском университете им. Ш. Уалиханова (Казахстан). Целью исследования было изучение того, как студенты оценивают собственные исследовательские компетенции на начальном этапе профессиональной подготовки. Анкетирование было проведено в конце курса, когда студенты представляли свои итоговые учебно-исследовательские проекты. Анкета включала как закрытые, так и открытые вопросы и была специально разработана для оценки студентами ключевых исследовательских умений, таких как формулирование темы и проблемы исследования, определение его актуальности, постановка цели и задач, выдвижение обоснованных гипотез. Кроме того, опрос позволил выявить восприятие студентами собственной компетентности в выборе методов и инструментов исследования, анализе данных, критическом обзоре научной литературы и формулировании обоснованных выводов. Также предлагалось оценить собственные умения структурировать и оформлять учебно-научные тексты в соответствии с установленными требованиями, навыки подготовки и устной презентации результатов исследовательской работы в рамках изучаемого курса. Полученные результаты анкетного исследования позволяют сделать вывод о том, что интеграция структурированных исследовательски-ориентированных компонентов в дисциплины первого курса является необходимым условием для формирования исследовательских компетенций студентов. В качестве рекомендаций автор предлагает использование заданий, основанных на кейсах, поэтапное усложнение исследовательских задач и использование рефлексивной самооценки, подчеркивая при этом ключевую роль преподавателя в поддержании учебной мотивации студентов и формировании уверенности на всех этапах выполнения исследовательской работы, а также в контексте исследовательски-ориентированного обучения.

Ключевые слова: самооценка, исследовательские компетенции, исследовательски-ориентированное обучение (RBL), студенты переводческого направления

A STUDY ON THE ROLE OF SUBTITLE TRANSLATION IN THE ACQUISITION OF INTERNATIONAL RELATIONS TERMINOLOGY IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION[9]

Undergraduate student Derya KARAMAN
Hitit University
karamanderya21@gmail.com

Lecturer (PhD) Tuba EROL
Hitit University
tubakumbul@hitit.edu.tr

Meticulously selected films and TV series that offer students rich learning environments prove to be effective teaching tools in helping learners develop various skills that are hard to achieve through traditional teaching methods. The tools in question, which involve audio-visual features, have a motivating impact in the process of learning. Through the use of films, it is possible to develop students' higher-order thinking skills -particularly inquiry, creative thinking, and evaluation. In today's rapidly evolving world, the increasing number of digital streaming platforms- particularly those offering subtitle options- stands out as a significant development. The opportunities provided by these platforms are closely linked to the process of foreign language acquisition and development. The starting point for this study is the idea that integrating films or TV series into educational settings can effectively enhance both the practical use and memorability of international relations terms learned by students in the classroom. This argument is supported by the method known as 'the Natural Approach', which was developed by American linguists Tracy Terrell and Stephen Krashen. This approach is based on the view that learning lexical items through reading and listening activities in a natural and meaningful context is highly effective when acquiring a foreign language. According to these theorists, films and TV series play a significant role in implementing the idea of acquiring language through comprehensible input. The key to acquiring new vocabulary is to learn them within a specific communicative environment; in other words, learners should try to figure out the meanings of words without isolating them from the contexts in which they appear. This study aims to explore the potential contributions of subtitles -a widely used mode of audiovisual translation- to foreign language education. Specifically, the study attempts to examine the effectiveness of following subtitles in English films or series with international relations terminology in contributing to the acquisition of relevant vocabulary and terms. In this article, third-year students enrolled in the English-medium International Relations program at Hitit University have been selected as participants. Data have been collected through interviews, and the responses have been compared and interpreted in order to assess the extent to which learning new vocabulary through subtitle translation supports students' language development.

Keywords: Subtitle Translation, Natural Approach Theory, Foreign Language Learning, International Relations

[9] This study draws on and has been further developed from a research project funded by the TÜBİTAK 2209-A – Research Projects Support Programme for Undergraduate Students.

YABANCI DİL EĞİTİMİNDE ULUSLARARASI İLİŞKİLER TERİMLERİNİN ALT YAZI ÇEVİRİSİ YOLUYLA ÖĞRENİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA[10]

Lisans Öğrencisi Derya KARAMAN
Hitit Üniversitesi
karamanderya21@gmail.com

Öğr. Gör. Dr. Tuba EROL
Hitit Üniversitesi
tubakumbul@hitit.edu.tr

Öğrencilere zengin öğrenme ortamları sunan, özenle seçilmiş film ve diziler, geleneksel öğretim anlayışıyla kazandırılması mümkün olmayan çeşitli becerileri kazandırabilecek öğretim araçlarıdır. Görsellik ve işitsellik özellikleri içeren bu araçlar, öğrenme süreci üzerinde motivasyon artırıcı bir etki yaratmaktadır. Özellikle üst düzey düşünme becerileri olarak ön plana çıkan sorgulama, yaratıcı düşünme ve değerlendirme becerilerinin filmler aracılığıyla öğrencilere kazandırılması mümkündür. Hızla gelişen dünyada, başta altyazı seçeneği olmak üzere, dijital yayın platformlarının sayısının artması önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu platformların kullanıcılarına sunduğu olanakların yabancı dil öğrenme ve geliştirme süreciyle doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Bu projenin çıkış noktası, sınıf ortamında öğrenilen uluslararası ilişkilerle ilgili terimlerin işlevsel özellik kazanabilmesi ve akılda kalıcı hale gelmesi için filmlerin veya dizilerin öğrenme ortamında kullanılmasının uygun olacağı düşüncesine dayanmaktadır. Amerikalı dilbilimciler Tracy Terrell ve Stephen Krashen tarafından geliştirilen 'Doğal Yaklaşım Teorisi' bu düşünceyi destekler niteliktedir. Söz konusu yaklaşım okuma ve dinleme faaliyetleriyle yabancı dildeki sözcükleri doğal bir ortam ve çerçeve içinde öğrenmenin etkili bir yöntem olduğu görüşüne dayanır. Bu kuramcılara göre, filmler ve diziler, dilin anlaşılabilir girdiler aracılığıyla edinilmesinde önemli bir rol üstlenir. Bilinmeyen sözcükleri öğrenmede temel strateji kelimeleri belli bir bağlam içinde öğrenmek, yani içinde yer aldıkları cümleden soyutlamadan anlamlandırmaya çalışmak olmalıdır. Bu çalışmada, genel anlamda görsel-işitsel metinlerin çevirisinde, Türkiye'de ve birçok ülkede sıkça kullanılan bir çeviri türü olan alt yazının yabancı dil eğitimine sağlayacağı katkılar ortaya konulacaktır. Özel olarak ise, uluslararası ilişkiler alanında kullanılan terim ve sözcükleri içeren İngilizce bir dizi ya da filmde Türkçe ve İngilizce alt yazı seçeneklerinin kullanılmasının sözcük ve terimleri öğrenmede ne derece etkili olduğu araştırılacaktır. Bu çalışma için Hitit Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde eğitim gören 3. Sınıf (İngilizce) öğrencileri seçilecek ve bu öğrencilere 'görüşme' tekniği yoluyla çeşitli sorular yöneltilecektir. Elde edilen veriler karşılaştırılarak ve yorumlanarak alt yazı çevirisi yoluyla öğrenme yönteminin öğrencilere ne düzeyde katkı sağladığı gözlemlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Altyazı Çevirisi, Doğal Yaklaşım Teorisi, Yabancı Dil Öğrenimi, Uluslararası İlişkiler

[10] Bu çalışma, TÜBİTAK 2209-A – Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenen bir araştırma projesine dayanmaktadır ve bu projeden geliştirilmiştir.

THE NEW EUROPEAN NOVEL AND JOHN GALSWORTHY

PhD Student Turkan HUSEYNOVA
Baku State University
Azerbaijan State Pedagogical University Shamakhi Branch
turkan.huseynova.8989@mail.ru

The novella genre is one of the main genres of world literature. The development and use of this genre in fiction dates back to very ancient times. Giovanni Boccaccio's “Decameron” contains one hundred novellas, each of which amazes the reader with its originality and unexpected ending. The novella genre also occupies one of the main places in the work of Stefan Zweig, an outstanding representative of German literature. Although the history of the genre's creation has a long and ancient history, the novellas of John Galsworthy stand out in world literature. He is one of the creators of the modern English novella genre, the new European novella.

His works include “The First and the Last”, “The Man from Devon”, “Enmity”, “The Knight”, “The Salvation of a Forsyte”, “Apple Blossoms”, “Past E 299”, “One Must See the Good in Everything”, “Silence”, “Defeat”. There are stories that are noted as novellas and novella genres such as “Conscience”, “Sustenance”, “The Dog Died”, “Two Views”. Each of these works is distinguished by its uniqueness and originality in terms of theme, plot line, idea and, finally, content. They reflect not only socio-political issues, but also psychological and philosophical points. One of the main features of John Galsworthy's works is that he describes the English society to which he belongs from the point of view of critical realism, revealing all its positive and negative qualities. A large part of his work, starting with his masterpiece “The Forsyte Saga”, is devoted to this problem. It should also be noted that the influence of the Galsworthy family, to which he belonged, is extremely strong in a large part of John Galsworthy's works. The Forsyte Saga is one of the works in which the Galsworthy clan is mainly depicted.

In this article, we will present John Galsworthy's novellas as a new European novella, comparing them with the works of the other authors mentioned above and highlighting their originality. To do this, we will focus on some of his works, exemplified by his novellas and stories.

Keywords: John Galsworthy, novella, Europe

YENİ AVROPA NOVELLASI VƏ CON QOLSUORSİ

doktorant Türkan Hüseynova
Bakı Dövlət Universiteti
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti Şamaxı filialı
turkan.huseynova.8989@mail.ru

Novella janrı dünya ədəbiyyatının əsas janrlarından biridir. Bu janrın bədii ədəbiyyatda işlənməsi və istifadəsi çox qədim dövrlərə kimi gedib çıxır. Covanni Bokkaççonun "Dekameron" əsərində yüz novella verilmişdir ki, onların hər biri öz orijinallığı və gözlənilməz sonluğu ilə oxucunu heyran edir. Alman ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Ştefan Svayqın yaradıcılığında da novella janrı əsas yerlərdən birini tutur. Janrın yaranış tarixçəsi qədim və uzunmüddətli bir yol keçsə də, dünya ədəbiyyatında Con Qolsuorsinin novellaları xüsusilə seçilir. O, modern ingilis novella janrının, yeni Avropa novellasının yaradıcılarından biridir.

Onun "Birincilər və axırıncılar", "Devondan olan adam", "Ədavət", "Cəngavər", "Bir Forsaytın xilası", "Alma çiçəkləri", "Keçmiş E 299", "Hər şeydə yaxşı cəhəti görmək lazımdır", "Sükut", "Məğlubiyyət". "Vicdan", "Ruzi", "İt gəbərdi", "İki baxış" kimi novella və novella janrı kimi qeyd edilən hekayələri vardır. Bu əsərlərin hər biri mövzu, süjet xətti, ideya və nəhayət, məzmun etibarilə özünəməxsusluğu, orijinallığı ilə seçilir. Onlarda yalnız ictimai-sosial məsələlər deyil, həm də psixoloji, fəlsəfi məqamlar da əks olunmuşdur. Con Qolsuorsi əsərlərinin əsas xüsusiyyətlərindən biri odur ki, o mənsub olduğu ingilis cəmiyyətini tənqidi realizm nöqteyi-nəzərindən təsvir edir, onun bütün müsbət və mənfi keyfiyyətlərini gözlər önünə sərir. Şah əsəri olan "Forsaytlar saqası" başda olmaqla yaradıcılığının böyük bir qismi bu problemə həsr olunmuşdur. Bunu da qeyd etməliyik ki, Con Qolsuorsi əsərlərinin böyük bir qismində onun mənsub olduğu Qolsuorsi nəslinin təsiri həddindən artıq böyükdür. Məhz elə "Forsaytlar saqası" Qolsuorsi klanının əsas təsvir olunduğu əsərlərdəndir.

Biz bu məqalədə Con Qolsuorsi novellalarının yeni Avropa novellası kimi təqdimatını verəcək, onların yuxarıda adları çəkilən digər müəlliflərin əsərləri ilə müqayisəsini və orijinallığını qeyd edəcəyik. Bunun üçün novella və hekayələrindən nümunə gətirilmiş əsərlərindən bir qismi üzərində dayanacağıq.

Açar sözlər: Con Qolsuorsi, novella, Avropa

THE SEMANTIC POWER OF GRAMMATICAL GENDER IN GERMAN

Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor Ulduz Boyukkishi ASLANOVA
Azerbaijan University of Languages, Department of Lexicology and Stylistics of the German Language
uldus1@mail.ru

The article examines the problems arising from the influence of grammatical gender in the German language on the semantics and valency of nouns. It is well known that the meaning and valency of a noun are interdependent factors. A group of nouns possesses obligatory valency counterparts and requires additional words to express semantic completeness. For example: “der Beginn” (“der Versammlung”), “der Verzicht” (“auf das Vergnügen”), “der Leiter des Betriebs”, etc. In German, nouns of the same gender that have two or more valencies often attract attention due to their polysemous nature. Sometimes, however, the same word is used with different genders and expresses different meanings. In such cases, the words can be considered homonyms, forming a special group within the semantic system of the language.

The main aim of the article is to identify the semantic characteristics of homonyms and to clarify the role of the grammatical gender category in this context. It should be noted that the issue of homonymy remains a controversial area in the focus of linguistic research. A historical overview of linguistics reveals that scholars such as L. Sutterlin, O. Weise, H. Paul, E. Richter, R. A. Budagov, O. S. Akhmanova, and others have shown differing views in their studies on homonyms. Some scholars consider words and word combinations to be homonyms if, regardless of how they were formed, they have identical pronunciation and spelling in modern language, yet entirely different lexical meanings. For example: “der Leiter” – “die Leiter”, “das Steuer” – “die Steuer”, “der Gehalt” – “das Gehalt”, “der Kiefer” – “die Kiefer”, etc.

The research object consists of German homonyms that belong to different grammatical genders but have identical spelling and completely different lexical meanings. The descriptive method is mainly used to analyze the homonyms and their various groups from a semantic perspective, as well as to determine the possibilities of their transfer into the Azerbaijani language. In polysemous words, there is a semantic connection between the meanings, i.e., primary and derived meanings can be identified. However, in the semantic group of homonyms, the language units express completely different meanings.

Keywords: grammatical gender, homonym, semantic and national characteristics

ALMAN DİLİNDƏ QRAMMATİK CİNSİN SEMANTİK GÜCÜ

fil.e.d., dosent Ulduz Böyükkişi qızı Aslanova
Azərbaycan Dillər Universiteti, Alman dilinin leksikologiyası və üslubiyyatı kafedrası
uldus1@mail.ru

Məqalədə alman dilində qrammatik cinsin ismin semantikasına və valentliyinə təsirindən irəli gələn problemlər araşdırılır. Məlumdur ki, ismin mənası və valentliyi bir-birini şərtləndirən amillərdir. Bir qrup isimlər mütləq valentlik müqabilinə malik olduğuna görə semantik bitkinlyi ifadə etmək üçün əlavə söz tələb olunur. Məsələn, “der Beginn” (“der Versammlung”), “der Verzicht” (“auf das Vergnügen”), “der Leiter des Betriebs” və s. Alman dilində iki və daha çox valentliyi olan eyni cinsə malik isimlər çoxmənalı xüsusiyyəti ilə diqqəti cəlb edir. Bəzən isə eyni söz iki cinsdə işlənir və müxtəlif mənalar ifadə edir. Belə hallarda artıq dilin semantik sistemində xüsusi qrup təşkil edən dil vahidlərindən – omonimlərdən danışmaq olar.

Məqalənin əsas məqsədi məhz omonimlərin semantik xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi və bu zaman qrammatik cins kateqoriyasının rolunun aydınlaşdırılmasından ibarətdir. Qeyd etmək lazımdır ki, omonimlik problemi hələ də dilçilərin diqqət mərkəzində duran mübahisəli sahədir. Dilçilyin tarixinə nəzər saldıqda L. Sütterlin, O. Vayze, H. Paul, E. Rihter, R. A. Budaqov, O. S. Axmanova və başqalarının omonimlərlə bağlı tədqiqat işlərində fikir müxtəlifliyi nəzərə çarpır. Bir qrup alimlər elə söz və söz birləşmələrini omonim hesab edirlər ki, belə sözlər hansı yolla əmələ gəlməsindən asılı olmayaraq müasir dildə deyilişi və yazılışı eyni, leksik mənası isə tamamilə fərqlil olsun. Məsələn: “der Leiter” – “die Leiter”, “das Steuer” – “die Steuer”, “der Gehalt” – “das Gehalt”, “der Kiefer” – “die Kiefer” və s.

Tədqiqat obyektini alman dilindən seçilmiş müxtəlif cinsə aid yazılışı eyni, leksik mənası tamamilə müxtəlif olan omonimlər təşkil edir. Burada təsviri metoda əsasən omonimlər və onların müxtəlif qrupları semantik aspektdə araşdırılır və onların Azərbaycan dilinə transfer olunma imkanları müəyyənləşdirilir. Omonimlərin çoxmənalı sözlərdən fərqi izah olunur. Çoxmənalı sözlərdə mənalar arasında bağlılıq olur, yəni ilkin və törəmə mənalar nəzərə çarpır. Omonimlər semantik qrupuna isə tamamilə fərqli mənalı dil vahidləri daxil edilir.

Açar sözlər: qrammatik cins, omonim, semantik və milli səciyyə

MILITARY TRANSLATION AND MEDIA TEXTS: ANALYSIS OF THE FRENCH PRESS IN AZERBAIJANI-FRENCH TRANSLATION

PhD in Philology, Associate Professor Ulfet Zakir IBRAHIM
Azerbaijan University of Languages, Translation Faculty, Department of Romance Languages Theory and Practice Translation
ulfet.ibrahim@yahoo.com

In today's evolving geopolitical landscape, the need for precise and culturally aware military translation has become increasingly significant in the reporting of international affairs and defense-related discourse. This paper explores the unique challenges posed by the translation of French military press articles into Azerbaijani and vice versa, focusing on lexical, syntactic, and pragmatic dimensions of media texts.

Military vocabulary is among the most fluid and context-sensitive areas of language. With the rise of international partnerships, peacekeeping operations, and global media coverage of conflicts, accurate translation in this domain has grown in importance. Azerbaijan's strategic location and its involvement in Francophone defense diplomacy and NATO-related matters underscore the relevance of this investigation.

Articles in the French press often employ idiomatic phrases, euphemisms, and abbreviations that complicate the translator's task. Moreover, the socio-political connotations and rhetorical techniques embedded in journalistic writing may distort the meaning if inadequately rendered. This study aims to:

– highlight recurrent challenges in translating military-related French media texts into Azerbaijani.

– analyze the methods used to retain meaning, tone, and communicative intent.

– offer recommendations to strengthen professional skills in military media translation.

The research is based on a comparative, descriptive analysis of selected military-themed articles from French newspapers such as Le Monde, Le Figaro, and Libération, covering military interventions, defense strategies, and conflict narratives. When existing Azerbaijani translations are unavailable, the texts are translated by the author. The analysis combines qualitative and functional approaches to examine translation shifts, semantic changes, and cultural adaptation strategies.

As an example, the French phrase frappe chirurgicale ("surgical strike") must be translated with care to avoid misinterpretation in Azerbaijani, where direct equivalents may carry inaccurate connotations. Similarly, abbreviations like OTAN (NATO) or OPEX (external operations) often require explanatory additions or reformulations. Euphemistic phrases such as neutraliser une cible ("to neutralize a target") must be adapted with cultural sensitivity to preserve their rhetorical impact.

Findings suggest that military translation in media contexts involves more than linguistic competence; it demands awareness of intercultural and pragmatic factors. Misinterpretations may lead to skewed public perceptions or diplomatic misunderstandings. Therefore, improved translator education, the creation of bilingual military glossaries, and collaboration between media professionals and language experts are essential. This study contributes to translation studies by shedding light on the intersection of military communication, journalistic representation, and cross-cultural understanding.

Keywords: military translation, media discourse, intercultural communication, French-Azerbaijani linguistic challenges

ASKERİ ÇEVİRİ VE MEDYA METİNLERİ: AZERBAYCANCA-FRANSIZCA ÇEVİRİDE FRANSIZ BASININ ANALİZİ

Filoloji Alanında Felsefe Doktoru, Doçent Ülfet Zakir oğlu İBRAHİM
Azerbaycan Diller Üniversitesi Çeviri Fakültesi Roman Dilleri Teorisi ve Uygulamalı Çeviri Bölümü
ulfet.ibrahim@yahoo.com

Günümüzün değişen jeopolitik ortamında, uluslararası ilişkiler ve savunma konularına dair haberlerin aktarımında doğru ve kültürel farkındalığa sahip askerî çeviri ihtiyacı giderek daha önemli hale gelmiştir. Bu makale, Fransızca askerî basın makalelerinin Azerbaycancaya ve tersine çevirisinde karşılaşılan özgün zorlukları incelemekte; özellikle sözcüksel, sözdizimsel ve pragmatik boyutlara odaklanmaktadır.

Askerî terminoloji, dilin en değişken ve bağlama duyarlı alanlarından biridir. Uluslararası ortaklıkların, barışı koruma operasyonlarının ve çatışmaların küresel medya aracılığıyla yaygın şekilde izlenmesinin artmasıyla birlikte, bu alandaki çevirilerin doğruluğu büyük önem kazanmıştır. Azerbaycan'ın stratejik konumu ve Frankofon savunma diplomasisi ile NATO ile ilişkili konulardaki rolü, bu araştırmanın önemini daha da artırmaktadır.

Fransız basınında yer alan makalelerde genellikle deyimsel ifadeler, örtmece anlatımlar ve kısaltmalar kullanılır; bu durum çevirmeni zorlayabilir. Ayrıca, gazetecilik yazılarında yer alan sosyo-politik çağrışımlar ve retorik teknikler, uygun şekilde aktarılmadığında anlamın bozulmasına yol açabilir. Bu çalışma şu hedefleri amaçlamaktadır:

– Fransızca askerî içerikli medya metinlerinin Azerbaycancaya çevirisinde sık karşılaşılan zorlukları ortaya koymak,

– anlamın, tonun ve iletişimsel niyetin korunmasına yönelik kullanılan yöntemleri analiz etmek,

– askerî medya çevirisinde profesyonel becerileri geliştirmeye yönelik öneriler sunmak.

Araştırma, Le Monde, Le Figaro ve Libération gibi Fransız gazetelerinden seçilmiş askerî temalı makalelerin karşılaştırmalı ve betimleyici analizine dayanmaktadır. Konular arasında askerî müdahaleler, savunma stratejileri ve çatışma anlatıları yer almaktadır. Mevcut Azerbaycanca çeviriler bulunmadığında, metinler yazar tarafından çevrilmiştir. Analiz sürecinde nitel ve işlevsel yaklaşımlar kullanılarak çeviri kaymaları, anlamsal değişiklikler ve kültürel uyarlama stratejileri incelenmektedir.

Örneğin, Fransızca "frappe chirurgicale" (cerrahi saldırı) ifadesi, Azerbaycancada yanlış anlamalara yol açmayacak şekilde dikkatle çevrilmelidir; çünkü doğrudan karşılıklar istenmeyen çağrışımlar doğurabilir. Aynı şekilde, "OTAN" (NATO) veya "OPEX" (dış operasyonlar) gibi kısaltmalar da genellikle açıklayıcı eklemeler veya yeniden yapılandırmalar gerektirir. "Neutraliser une cible" (bir hedefi etkisiz hâle getirmek) gibi örtmeceli ifadeler ise retorik etkisini koruyacak şekilde kültürel hassasiyetle uyarlanmalıdır.

Elde edilen bulgular, medya bağlamındaki askerî çevirinin yalnızca dilsel yeterlilikle sınırlı olmadığını; aynı zamanda kültürlerarası ve pragmatik unsurlara da duyarlılık gerektirdiğini göstermektedir. Yanlış yorumlar, kamuoyunun yanlış yönlendirilmesine ya da diplomatik yanlış anlaşılmalara neden olabilir. Bu nedenle, çevirmen eğitimlerinin geliştirilmesi, çift dilli askerî sözlüklerin hazırlanması ve medya profesyonelleri ile dil uzmanları arasında iş birliğinin sağlanması önemlidir. Bu çalışma, çeviri çalışmalarına askerî iletişim, gazetecilik temsili ve kültürlerarası anlayışın kesişiminde bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: askerî çeviri, medya söylemi, kültürlerarası iletişim, Fransızca-Azerbaycanca dil zorlukları

TRANSLATION TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF LIQUID MODERNITY: THE RECONFIGURATION OF LABOR, IDENTITY AND BELONGING

Asst. Prof. Dr. Ulvican YAZAR
Gelişim University, Department of English Translation and Interpreting
uyazar@gelisim.edu.tr

Research Asst. Niger HACI
Gelişim University, Department of English Translation and Interpreting
nihaci@gelisim.edu.tr

Zygmunt Bauman's theory of "Liquid Modernity" provides an important theoretical framework to interpret the impact of social, cultural, and economic changes in the late 20th and early 21st centuries on individuals. Through this theory, Bauman argues that stable and predictable social structures have dissolved, leaving room for a life dominated by constant change, uncertainty, speed, and transience. In liquid modernity, individuals no longer possess fixed identities or stable positions but rather find themselves within a constantly evolving, performance-based, and ambiguous network of relationships. This transformation is evident not only in social structures and subjectivity but also in labor forms, professional practices, and digital interactions.

Translation technologies are not merely technical tools; on the contrary, they act as socio-technical forces that reshape the roles, production relations, and identity structures of translators. The term "socio-technical forces" refers to the combination of technology and social interactions that shape society's structure and individuals' lifestyles. In other words, social changes are shaped not only by cultural or economic factors but also by technological developments, which interact with each other. This can be further explained in light of Bauman’s critique of modernity, and a more detailed view of the trends of Translation Sociology in the digital age can be developed in this context.

Machine translation, computer-assisted translation (CAT) tools, and online translation platforms have led to an evolution in the translator's production processes, creating new impacts on labor, identity, and community structures. As an active agent, the translator is no longer merely an expert transferring text from source to target language; instead, they have become a labor subject who is dependent on technological systems, evaluated based on performance, multitasking, and closely intertwined with translation tools.

In this study, the transformation brought about by the influence of translation technologies will be evaluated in line with Zygmunt Bauman’s five main concepts: Liberation (the illusion of freedom), Individuality (the continuous construction of identity), Time/Space (the displacement of labor processes), Labor (precarization and fragmentation), and Community (the re-establishment of belonging through digital networks). Each concept will be examined in relation to the transformations encountered in Translation Sociology in the context of digitalization, both theoretically and practically.

Keywords: Liquid Modernity, Translation Technologies, Socio-technical Forces, Labor and Identity, Digitalization

AKIŞKAN MODERNİTE BAĞLAMINDA ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ: EMEK, KİMLİK VE AİDİYETİN YENİDEN YAPILANIŞI

Dr. Öğr. Üyesi Ulvican YAZAR
Gelişim Üniversitesi İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
uyazar@gelisim.edu.tr

Arş. Gör. Niger HACI
Gelişim Üniversitesi İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
nihaci@gelisim.edu.tr

Zygmunt Bauman'ın ürettiği "Akışkan Modernite" kuramı, 20. yüzyılın son çeyreği ile 21. yüzyılın ilk çeyreğinde meydana gelen toplumsal, kültürel ve ekonomik değişikliklerin özneler üzerindeki etkilerini yorumlamak amacıyla önemli bir kuramsal zemindir. Bu kuramla Bauman, sabit ve öngörülebilir toplumsal yapıların çözülerek yerini sürekli değişim, belirsizlik, hız ve geçiciliğin baskın olduğu bir hayata bıraktığını ileri sürer. Akışkan moderniteyle özneler, günümüzde sağlam bir kimlik ya da konumdansa, sürekli evrilen, performansa dayalı ve belirsiz ilişkiler ağı içinde yerini almaktadır. Bu dönüşüm yalnızca toplumsal yapı ve özne düzeyinde değil, aynı zamanda emek biçimlerinde, mesleki pratiklerde ve dijital etkileşimlerde de açığa çıkmaktadır.

Çeviri teknolojilerinin yalnızca teknik araçlar değildir, aksine çevirmenlerin toplumsal rollerini, üretim ilişkilerini ve kimlik yapılarını yeniden şekillendiren sosyoteknolojik güçler olarak etkisini gösterir. Sosyoteknolojik güçler ifadesiyle, toplumun yapısını ve bireylerin yaşam biçimlerini şekillendiren teknoloji ve sosyal etkileşimlerin birleşiminden oluşan güçler kast edilmektedir. Yani sosyal değişimlerin yalnızca kültürel veya ekonomik faktörlerle değil, bununla birlikte teknolojik gelişmelerle de şekillenir ve karşılıklı etkileşim içerisindedirler. Bu da yine Bauman'ın modernite eleştirisi ışığında açıklanabilir ve belirtilen açıklamada Çeviri sosyolojisinin dijital çağdaki yönelimlerine dair daha detaylı bir görüş ortaya konulabilir.

Makine çevirisi, bilgisayar destekli çeviri (CAT) araçları ve çevrimiçi çeviri platformları, çevirmenin üretim süreçlerinde bir evrilmeye sebep olmuş; emek, kimlik ve topluluk yapıları üzerinde yeni etkiler yaratmıştır. Eyleyen olarak çevirmen artık yalnızca kaynak metni hedef metne aktaran bir uzman değil, aynı zamanda teknolojik sistemlere bağımlı, performansa göre değerlendirilen, çoklu görevler üstlenen ve çeviri araçlarıyla yakın bağları olan bir nevi emek öznesine dönüşmüştür.

Bu çalışmada, çeviri teknolojilerinin etkisiyle ortaya çıkan bu dönüşüm, Zygmunt Bauman'ın Kurtuluş (özgürlük yanılsaması), Bireysellik (kimliğin sürekli inşası), Zaman/Mekân (emek süreçlerinin yerinden edilmesi), Emek (güvencesizleşme ve parçalanma) ve Cemaat (aidiyetin dijital ağlar üzerinden yeniden kurulması) diye isimlendirilen beş ana kavramı doğrultusunda değerlendirilecektir. Her bir kavram, çeviri sosyolojisinin dijitalleşme bağlamında karşılaştığı dönüşümlerle ilişkilendirilerek, kuramsal ve pratik düzlemde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Akışkan Modernite, Çeviri Teknolojileri, Sosyoteknolojik Güçler, Emek ve Kimlik, Dijitalleşme

INVESTIGATION OF SEMANTIC AND SYNTACTIC INCONGRUITIES BETWEEN MODERN STANDARD ARABIC AND DIALECTS

PhD in Philology, Associate Professor Ulviyya HUSEYNOVA
Azerbaijan University of Languages
ulya-g@mail.ru

Speech variations that share the same linguistic features but differ only in pronunciation style are referred to as accent variations. In contrast, spontaneous speech variations that differ both linguistically and phonetically are known as dialect variations. The task of dialect identification in speech processing has numerous practical applications and requires clearly defined significant linguistic differences, which is especially relevant for the Arabic language. Although Arabic dialects share a common lexical base, they often possess clearly distinguishable dialectal differences. The most widely studied Arabic dialects include:

Egyptian Dialect, spoken predominantly in urban areas of Egypt, Levantine Dialect, covering the Levant region including Syria, Jordan, Palestine, and Lebanon, Gulf Dialect, widespread in the Arabian Peninsula countries such as Bahrain, Kuwait, Oman, Yemen, Saudi Arabia, UAE, and Qatar, North African Dialect, spoken in North-West African countries including Algeria, Libya, Morocco, and Tunisia, Modern Standard Arabic (MSA), the official and literary form of Arabic.

The Arabic language is spoken by hundreds of millions of people worldwide and possesses a rich historical heritage alongside complex dialectal diversity. This language exists primarily in two forms: the official, written, and literary language known as Modern Standard Arabic (MSA), and the various regional dialects used in daily conversation. MSA is predominantly employed in official correspondence, media texts, education, and literature. Conversely, dialects such as Egyptian, Levantine, Gulf, and North African have evolved under the influence of geographical, social, and cultural factors, exhibiting notable differences across countries and regions. This phenomenon is recognized linguistically as diglossia and produces both structural and functional differences between the literary language and dialects.

Differences between Modern Standard Arabic and dialects are not limited to phonetic and lexical levels but also encompass significant semantic (meaning-related) and syntactic (sentence structure and grammatical rules) disparities. Semantic differences – where words and expressions have divergent meanings or are used in different contexts – pose comprehension challenges between dialects and the literary language. Syntactic differences manifest in sentence construction, word order, verb forms, tense usage, and pronoun deployment. For instance, some dialects employ simpler or structurally different verb tenses, and the use of pronouns varies from MSA, resulting in notable changes to grammatical structures.

These incongruities create difficulties in everyday communication as well as in translation, education, media, and speech and text recognition systems based on artificial intelligence. In particular, failure to properly account for dialectal differences relative to the literary language reduces the effectiveness of automatic speech recognition and machine translation systems, hindering their accuracy and reliability.

The primary objective of this study is to systematically and comparatively analyze the semantic and syntactic differences between Modern Standard Arabic and the Egyptian, Levantine, Gulf, and North African dialects. Additionally, this research aims to examine the communicative functions and mutual intelligibility implications of these differences, proposing scientific and practical approaches to address challenges arising in language technology and educational contexts.

The findings of this research are expected to guide new directions in Arabic language teaching and language policy development. Furthermore, they will facilitate dialect adaptation in technological applications such as automatic speech recognition, machine translation, and chatbots, thereby enabling more accurate and efficient outcomes. Moreover, this study will contribute new scientific insights into the structural and functional distinctions caused by diglossia in Arabic and their sociocultural roles.

Keywords: modern standard Arabic, dialects, semantic incongruity, syntactic differences, diglossia in Arabic

ƏDƏBİ ƏRƏB DİLİ İLƏ DİALEKTLƏR ARASINDA SEMANTİK VƏ SİNTAKTİK UYĞUNSUZLUQLARIN TƏDQİQİ

fil.ü.f.d., dosent Ülviyyə Hüseynova
Azərbaycan Dillər Universiteti
ulya-g@mail.ru

Eyni linqvistik xüsusiyyətləri bölüşüb yalnız tələffüz tərzinə görə fərqlənən nitq fərqlilikləri aksent fərqlilikləri adlanır. Həm linqvistik, həm də tələffüz xüsusiyyətlərinə görə fərqlənən spontan nitq variasiyaları isə dialekt fərqlilikləridir. Nitq dialektlərinin identifikasiyası üzrə nitq emalı tapşırığının bir sıra tətbiq sahələri mövcuddur və aydın sərhədlərlə ayrılmış mühüm linqvistik fərqlər tələb edir. Bu, xüsusilə ərəb dili üçün keçərlidir. Ərəb dialektləri, ümumi leksik bazanı paylaşsalar da, çox zaman bir-birindən aydın şəkildə fərqlənən dialektlərə malikdir. Ərəb dilində ən çox nəzərdən keçirilən dialektlər bunlardır:

Misir dialekti – şəhər ərazilərində danışılır, Ləvənd dialekti – Şam bölgəsini əhatə edir, Körfəz dialekti – Ərəb körfəzi ölkələrində yayılmışdır, Şimali Afrika dialekti – Əlcəzair, Liviya, Mərakeş və Tunis kimi Şimal-Qərbi Afrika ölkələrində danışılır, Müasir Standart Ərəb dili – rəsmi və yazılı ərəb dilidir. Körfəz dialekti Bəhreyn, Küveyt, Oman, Yəmən, Səudiyyə Ərəbistanı, BƏƏ və Qətər kimi Ərəbistan yarımadası ölkələrində geniş yayılmışdır. Ləvənd dialekti isə Suriya, İordaniya, Fələstin və Livan – yəni Ləvənd bölgəsi ölkələrinin dialektidir. Nəhayət, Müasir Standart Ərəb dili rəsmi ərəb dialekti olaraq ədəbiyyatda və qeyri-rəsmi mühitlərdə istifadə olunur. MSA, eyni zamanda, Qurani-Kərimin dili olan klassik ərəb dili ilə demək olar ki, eyni sayılır.

Ərəb dili, dünya üzrə yüz milyonlarla insan tərəfindən danışılan, zəngin tarixi köklərə və mürəkkəb dialektal müxtəlifliyə sahib bir dildir. Bu dil iki əsas formada mövcuddur: rəsmi, yazılı və ədəbi dil kimi qəbul edilən Müasir Standart Ərəb dili (MSA) və gündəlik danışıqda istifadə olunan regional dialektlər (ləhçələr). MSA əsasən rəsmi yazışmalarda, media mətnlərində, təhsil prosesində və ədəbiyyatda geniş istifadə olunur. Digər tərəfdən, dialektlər – Misir, Ləvənd, Körfəz, Şimali Afrika və s. isə coğrafi, sosial və mədəni faktorların təsiri ilə formalaşaraq ölkələr, hətta bölgələr arasında fərqliliklər nümayiş etdirir Bu fərqlilik ərəb dilində "diglossiya" fenomeni kimi tanınır və ədəbi dil ilə dialektlər arasında həm struktur, həm də funksional fərqliliklər yaradır.

Ədəbi ərəb dili ilə dialektlər arasında mövcud olan fərqlər fonetik və leksik səviyyədə olduğu kimi, həmçinin semantik və sintaktik sahələrdə də ciddi uyğunsuzluqlar müşahidə edilir. Semantik fərqliliklər, yəni sözlərin və ifadələrin mənalarının dialektlərdə dəyişməsi və ya fərqli kontekstlərdə istifadə olunması, dialekt və ədəbi dil arasında anlaşma çətinliklərinə səbəb olur. Sintaktik fərqlər isə cümlə quruluşunda, söz sırasının təşkili, feil formalarının istifadəsi, zaman və şəxs kateqoriyalarının ifadəsində özünü göstərir. Məsələn, bəzi dialektlərdə feil zamanları daha sadə və ya fərqli quruluşlarla ifadə olunur, əvəzliklərin istifadəsi ədəbi dildən fərqlənir və bu da dilin qrammatik strukturunda əhəmiyyətli dəyişikliklər yaradır.

Bu uyğunsuzluqlar həm gündəlik ünsiyyətdə, həm də tərcümə, təhsil, mediada, süni intellektə əsaslanan nitq və mətn tanıma sistemlərində çətinliklərə yol açır. Xüsusilə avtomatik nitq tanıma və maşın tərcüməsi sahələrində dialektlər və ədəbi dil arasındakı fərqlərin düzgün nəzərə alınmaması sistemlərin performansını azaldır və düzgün nəticə verməsinə mane olur.

Bu tədqiqatın əsas məqsədi, ədəbi ərəb dili ilə Misir, Ləvənd, Körfəz və Şimali Afrika dialektləri arasında semantik və sintaktik fərqləri sistemli və müqayisəli şəkildə təhlil etməkdir. Eyni zamanda, bu fərqlərin kommunikativ funksiyalarını və qarşılıqlı anlaşmaya təsirlərini araşdırmaq, dil texnologiyaları və tədris sahəsində yaranan problemlərin həlli üçün elmi və praktiki yanaşmalar təklif etməkdir.

Araşdırmanın nəticələri, ərəb dili tədrisi və dil siyasətinin inkişafı üçün yeni istiqamətlər müəyyən edə, avtomatik nitq tanıma, maşın tərcüməsi və chatbot kimi texnoloji tətbiqlərin dialekt adaptasiyasını asanlaşdıraraq daha effektiv və dəqiq nəticələr əldə etməyə imkan verə bilər. Bundan əlavə, bu tədqiqat diglossiyanın ərəb dilində yaratdığı struktur və funksional fərqlərin dərindən başa düşülməsi və onların sosial-mədəni kontekstdəki rolu barədə yeni elmi biliklər təqdim edəcəkdir.

Açar sözlər: ədəbi ərəb dili, dialektlər, semantik uyğunsuzluq, sintaktik fərqlər, ərəb dilində diglossiya

AN APPLIED EXAMPLE OF TECHNOLOGICAL TRENDS IN TRANSLATION: AUDIO-DESCRIBED TRANSLATION OF CHILDREN'S STORIES – THE "QR CODE" CASE[11]

Nihal EKİZ
Karamanoğlu Mehmetbey University

Asst. Prof. Dr. Ümmügülsüm ALBİZ
Karamanoğlu Mehmetbey University
ualbiz@kmu.edu.tr

This study proposes the translation of two German-language stories by Swedish author Astrid Lindgren – *"Nils Karlsson Däumling"* and *"Die Elfe mit dem Taschentuch"* – into Turkish in accordance with the principle of child-orientation, followed by their adaptation into a digital format through audio description technology. Given the pervasive role of digital media in contemporary life, the project aims to enhance accessibility for the target audience – Turkish-speaking children aged 4 to 6 who are not yet literate – by integrating QR code technology that enables independent auditory access to the translated stories via mobile devices such as tablets and smartphones.

The translations will be narrated by the translator using a voice that emulates a childlike tone, thereby fostering emotional proximity between narrator and listener. Special attention will be given to prosodic modulation to reflect emotional nuances such as joy, excitement, and sadness, which are considered essential for sustaining the child's interest and emotional engagement. This approach not only facilitates the child's cognitive and affective involvement in the story but also aims to demonstrate a constructive use of technology in early childhood education.

The translation process will adhere to localization strategies that consider the linguistic, religious, and cultural context of Turkish children, ensuring the content is emotionally, cognitively, and developmentally appropriate. The use of localization is critical for producing fluent, culturally resonant translations that align with the target audience's expectations and lived experiences.

This research holds originality by translating Lindgren's previously untranslated stories into Turkish, and by disseminating them through digital audio-visual means—specifically, via QR codes—while aligning with contemporary translation technologies and pedagogical principles. The primary research question investigates the feasibility of delivering foreign-language stories to non-literate children without adult assistance through technological mediation. Secondary research questions explore how child-orientation informs the translation process, how translation technologies may be employed constructively, and how audio description can be tailored to meet the perceptual and cognitive needs of young listeners.

The theoretical dimension of the study is grounded in qualitative research methodology, while the practical translation component is informed by localization strategies within the framework of translation studies. Ultimately, the project aims to demonstrate how audio description and technology can serve as effective tools in rendering children's literature accessible and engaging to a non-literate audience.

Keywords: Translation of children's literature, child-orientation, localization strategy, translation technologies, QR code, audio description.

11 This study is derived from the project titled "The Translation and Digitalization of Astrid Lindgren's Stories 'Nils Karlsson-Däumling' and 'Die Elfe mit dem Taschentuch' into Turkish: A QR Code Example", which was supported within the scope of the TÜBİTAK 2209-A Research Project Support Program for Undergraduate Students.

ÇEVİRİDE TEKNOLOJİK YÖNELİMLERE UYGULAMALI BİR ÖRNEK: ÇOCUK MASALLARININ ÇEVRİLEREK SESLİ BETİMLENMESİ "QR KOD ÖRNEĞİ[12]

Nihal EKİZ
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ümmügülsüm ALBİZ
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
ualbiz@kmu.edu.tr

Mevcut çalışmada İsveçli yazar Astrid Lindgren'in "Nils Karlsson Däumling" ve "Die Elfe mit dem Taschentuch" adlı Almanca hikâyelerinin, çocuğa görelik ilkesi doğrultusunda Türkçeye çevrilmesi ve teknolojinin kullanımı ile uygulamalı bir hale getirilmesi planlanmaktadır. Gelişen teknoloji ile dijital kullanımın gündelik hayatın içerisinde çok fazla kullanılıyor olması sebebiyle söz konusu hikâyelerin çevirileri yapıldıktan sonra sesli betimleme yöntemi ile ses kaydının yapılması ve çocuk okurlara, dinleyicilere daha kolay ulaşması hedeflenmektedir. Çeviri hikâyelerin hedef kitlesi 4-6 yaş grubu okuma yazma bilmeyen Türk çocuklarını oluşturmaktadır. Okuma yazma bilmeyen çocuklar için bir yetişkinin ya da ebeveynin yardımı olmadan, bu yaş grubundaki çocukların büyük oranda kullandıkları tablet veya telefon yardımıyla sese ulaşmaları ve hikâyeleri dinlemeleri, amaçlanmaktadır. Çeviriler, hikâyelerin çevirmeni tarafından seslendirilecek ve çocuğa uygun bir hitabetle daha çok çocuk sesine yakın bir ses tonu ile seslendirilmesi sağlanacaktır. Seslendirme esnasında çocuğun seslendiren kişiye kendini yakın hissetmesi, dinlerken keyif alması önemsenmektedir. Bu doğrultuda çevirmen, aynı zamanda seslendiren kişi, ses geçişlerini yapmaya özen göstermektedir, mutluluk, heyecan, sevinç, hüzün gibi duygusal geçişleri dinleyiciye yansıtmayı amaçlamaktadır. Çevirmenin çocuk sesi ile dinleyiciyle arasında bağ kurması sayesinde teknoloji kullanımını olumluya çevirmek de söz konusu olacaktır. Hikâyelerin Türkçeye çevirisi yapılırken Türk çocuğunun dilsel, dinsel, kültürel öğelerini dikkate alarak, çocuğun duygusal, ruhsal, fiziksel özelliklerine uygun şekilde çeviride uyarlama ya da yerlileştirme stratejisi bağlamında çevirilerinin yapılması planlanmaktadır. Bir çeviri eserin, erek dil ve kültür özelliklerine uygun hale getirilmesi, akıcı ve okunur olması daha çok yerlileştirme stratejisinin kullanılması ile alakalı bir durumdur. Söz konusu çalışma Astrid Lindgren'in Türkçeye hiç çevrilmemiş hikâyelerini, çocuğa görelik ilkesi doğrultusunda çevirerek ve QR kod uygulaması ile dijitale aktararak özgün olma özelliğini korumaktadır. Çalışmada ana problem 4-6 yaş grubu okuma yazma bilmeyen Türk çocukları için yabancı dilde yazılmış hikâyelerin bir yetişkin yardımı olmaksızın erek okur ya da dinleyiciye teknoloji aracılığıyla ulaştırmanın mümkün olup olmadığı üzerinde durmaktadır. Çalışmanın alt problemleri ise çocuğa görelik ilkesi doğrultusunda çeviri yapma, çeviri teknolojilerini olumlu kullanıma çevirme, sesli betimleme yaparken erek kitlenin çocuk algısının göz önünde tutulmasının önemi üzerinde durmaktadır. Çalışmanın teorik kısmı nitel araştırma yönteminin verilerinden faydalanarak oluşturulmakta, çeviribilimsel bağlamda ise yerlileştirme stratejisi ile hikâyelerin Türkçeye çevirisinin yapılması amaçlanmaktadır. Ayrıca sesli betimleme yöntemi ile hikâyenin erek dinleyicilere aktarılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk yazın çevirisi, çocuğa görelik, yerlileştirme stratejisi, teknoloji, QR kod

12 Bu çalışma TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı Kapsamında "Astrid Lindgren'in "Nils Karlsson-Däumling" ve "Die Elfe mit dem Taschentuch" adlı hikâyelerinin Türkçeye Çevrilerek Dijitale Aktarılması: QR Kod Örneği" başlığı ile desteklenen projeden üretilmiştir.

AN ANALYSIS OF THE USAGE OF JAPANESE HONORIFIC PREFIXES お～ (O) AND ご～ (GO) BASED ON WORD CLASSIFICATIONS

Asst. Prof. Dr. Ummuhan Sare USLU
Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
u.sareuslu@nevsehir.edu.tr

In Japanese, social hierarchy and rules of politeness have clearly been reflected through the use of honorific prefixes. Hence, the Japanese honorific language, known as 「敬語（keigo）」, plays a significant role in both shaping expressions of politeness and regulating social relationships. One of the core elements of this system is the use of the honorific prefixes 「お～(o)」 and 「ご～(go)」, which are attached to the beginning of nouns and verbs to convey respect, formality, politeness, or elegance. However, determining which words these prefixes accompany, in which contexts they are preferred, and what linguistic rules govern their usage poses challenges not only for learners of Japanese but also for native speakers. The aim of this study is to categorize the usage of the prefixes「お～(o)」 and「ご～(go)」based on word types (nouns, verbs, adjectives) and etymological origins—namely, native Japanese words「和語（wago）」(e.g., お茶 [o-cha]), Sino-Japanese words「漢語（kango）」(e.g., ご結婚 [go-kekkon]), and foreign loanwords 「外来語（gairaigo）」. Moreover, it will be demonstrated through various examples that these prefixes extend beyond honorific expressions and also function in the formation of aesthetically refined language「美化語（bikago）」. The data for this analysis have been gathered from contemporary Japanese corpora, digital dictionary searches, and media content. Morphological and semantic analysis methods have been employed throughout the study. The findings confirm that the prefix「お～(o)」is primarily used with native Japanese words, while「ご～(go)」is typically used with Sino-Japanese words. However, the study also reveals that these rules are occasionally flexible, and the choice of prefix can vary depending on the level of formality and the nature of social interactions. This research not only investigates the morphological and semantic structure of the Japanese honorific language but also aims to serve as a linguistic reference for studies in the field of Japanese language education.

Keywords: Japanese, honorific language, keigo, (o) and (go) prefixes

JAPONCA'DA SAYGI EKLERİ お～(O) VE ご～(GO)'NUN KELİME KATEGORİLERİNE GÖRE KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Dr. Öğr. Üyesi Ümmühan Sâre USLU
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
u.sareuslu@nevsehir.edu.tr

Japonca'da toplumsal hiyerarşi ve nezaket kuralları, dil kullanımında saygı ekleri aracılığıyla belirgin şekilde yansıtılmaktadır. Bundan dolayı, Japonca saygı dili 「敬語（keigo）」, hem toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde hem de nezaket ifadelerinin biçimlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu sistemin temel unsurlarından biri olan 「お～(o)」ve「ご～(go)」saygı ekleri, adların ve fiillerin başına getirilerek sözcüklere saygı, resmiyet, kibarlık ya da zarafet anlamı kazandırmaktadır. Ancak bu iki önekin hangi sözcüklerle birlikte kullanılacağı, hangi bağlamlarda tercih edileceği ve hangi dilsel kurallara dayandığı, yalnızca Japonca öğrenen yabancı öğrenciler için değil, anadili Japonca olan konuşucular için de önemli bir sorun alanı oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, 「お～(o)」ve「ご～(go)」öneklerinin sözcük türlerine (isim, fiil, sıfat) ve kökenlerine (Japonca kökenli sözcükler「和語（wago）」örneğin「お茶（o-cha）」; Çince kökenli sözcükler「漢語（kango）」örneğin「ご結婚 (go-kekkon)」; yabancı kökenli sözcükler「外来語（gairaigo）」) göre nasıl kategorize edildiğini ortaya koymaktır. Ayrıca bu öneklerin yalnızca saygı ifadeleri ile sınırlı kalmayıp, estetikleştirilmiş kelimeler「美化語（bikago）」oluşturma gibi daha geniş işlevlere de sahip olduğu çeşitli örneklerle gösterilecektir. Veri olarak güncel Japonca derlem örnekleri, dijital sözlük taramaları ve medya içerikleri kullanılmış; analiz sürecinde morfolojik ve anlamsal çözümlemelere başvurulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular, 「お～(o)」ekinin çoğunlukla Japonca kökenli sözcüklerle, 「ご～(go)」ekinin ise Çince kökenli sözcüklerle kullanıldığını doğrulamakta; bununla birlikte bazı kullanımlarda bu kuralların esnediğini ve kullanım tercihlerinin konuşma düzeyine ve sosyal ilişkilere bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, Japonca saygı dilinin biçimbilimsel ve anlamsal yapısını incelemekle kalmayıp, Japonca öğretimi alanındaki çalışmalar için de önemli bir dilsel referans sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Japonca, saygı dili, keigo, (o) ve (go) önekleri

RECONSTRUCTION OF GENDER ROLES IN CONTEMPORARY WORLD LITERATURE

Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor Vusala AGHABAYLI
Azerbaijan University of Languages
vusale.agabeyli@gmail.com

21st-century world literature has witnessed a significant transformation in its approach to gender identity. Writers from all corners of the world are increasingly driven to depict gender in diverse and unconventional ways. The literary landscape of the modern era has entirely reshaped the perception of gender. Today, issues concerning the third gender, other non-traditional identities, dual gender identities, and non-binary identities are becoming more pronounced and carving out space within literature. Before the Enlightenment (18th century), gender binaries were rooted in biological determinism, with socially accepted roles and functions assigned to two sexes. However, after the Enlightenment, with the emergence of gender equality debates, feminist theories began to surface, highlighting economic and social dependencies and inequalities. While men strived to maintain patriarchal power, women fought for economic freedom. In the 19th century, as industry and the economy developed, gender roles began to shift. Initially, women struggled for basic rights; then, they fought for equality with men. By the third wave of feminism, women had largely achieved independence and felt economically and socially liberated. As a result, Western literature no longer needed to focus as intensely on themes of female oppression or inequality. Instead, “Queer literature” began to emerge.

Though the concept of a third gender appears as early as Virginia Woolf’s “Orlando”, contemporary British literature increasingly explores gender fluidity and non-binary identities. Novels such as Ali Smith’s “How to Be Both”, Jeanette Winterson’s “Frankissstein”, and Bernardine Evaristo’s “Girl, Woman, Other” feature complex characters that enhance readers’ empathy for diverse gender identities and challenge prevailing gender norms.

It becomes evident that portrayals of binary gender standards in literature highlight the conflicting expectations placed on men and women, further deepening perceived differences based on identity. These standards often depict male characters as assertive and rational, while female characters are shown as nurturing, emotional, and supportive. Such dichotomies not only limit character depth but also reinforce stereotypes in the broader social context. Furthermore, binary standards emphasize “difference”, promoting the belief that men and women inherently belong to distinct social and psychological spheres.

However, contemporary English-language literature now increasingly presents complex characters who transcend conventional gender roles. These narratives encourage readers to rethink societal norms and offer more inclusive representations of identity in literature.

Keywords: gender, literature, identity

ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATINDA CİNSİYET ROLLERİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

Filoloji Bilimleri Doktoru, Doçent Vusale AGABEYLİ
Azerbaycan Diller Üniversitesi
vusale.agabeyli@gmail.com

21. yüzyıl dünya edebiyatı, cins kimliğine ilişkin önemli bir dönüşüme tanıklık etmektedir. Bu durum, dünyanın her yerindeki yazarları toplumsal cinsiyeti farklı şekillerde ve çok boyutlu olarak edebi eserlerde betimlemeye yönlendirmiştir. Günümüz edebi manzarası, gender (cins) algısını tamamen değiştirmiştir. Artık üçüncü cins, farklı cinsiyet kimlikleri, ikili cinsiyet kimlikleri ve non-binary (ikili olmayan) kimlik meseleleri daha görünür hale gelmiş ve edebiyatta kendine bir yol açmaya başlamıştır. Aydınlanma dönemine (18. yüzyıla) kadar cins ikiliği, doğuştan kabul edilen biyolojik iki cinsiyete özgü rol dağılımları ve işlevler temelinde şekillenmiş ve benimsenmiştir. Ancak Aydınlanma döneminden sonra cinsiyetler arası eşitlik tartışmaları başladığında, feminist teorilerle birlikte ekonomik ve sosyal bağımlılık, eşitsizlik gibi nüanslar ortaya çıkmıştır. Erkekler ataerkil otoritelerini korumaya çalışırken, kadınlar ekonomik özgürlük kazanma çabasına girmiştir. 19. yüzyılda sanayi ve ekonominin gelişmesiyle birlikte gender rolleri yeniden şekillenmeye başlamıştır. Kadınlar önce temel haklar için mücadele etti, ardından erkeklerle eşitlik için savaştı. Üçüncü dalga feminizmde ise kadınlar tam bağımsızlıklarını kazanmış, ekonomik ve sosyal açıdan özgür hissetmeye başlamışlardır. Bu sebeple Batı edebiyatında artık kadının ezilmesi, eşitsizlik ve cinsel özgürlük gibi konuları savunmaya çok da ihtiyaç duyulmamaktadır. Bunun yerine, günümüzde "Queer edebiyatı" şekillenmektedir.

Gerçi V. Woolf'un "Orlando" adlı eserinde üçüncü cinsiyet meselesi gündeme gelse de, çağdaş Britanya edebiyatında dikkat çeken bir eğilim, cins değişkenliği ve non-binary kimliklerin incelenmesidir. Ali Smith'in "İkisi Birden", Jeanette Winterson'un "Frankissstein", Bernardine Evaristo'nun "Kız, Kadın, Diğeri" gibi eserlerinin yazarları, karmaşık karakterler aracılığıyla okuyucularda farklı toplumsal cinsiyet kimliklerine empati geliştirme duygusunu güçlendiriyor ve toplumsal normları yeniden sorgulamaya teşvik ediyorlar.

Edebiyatta ikili gender standartlarının betimlenmesi, erkek ve kadın karakterler için çelişkili beklentileri açığa çıkararak, bireysel kimliğe dayalı farkları daha da belirgin hale getiriyor. Bu standartlar çoğunlukla erkek karakterleri iddialı ve rasyonel, kadın karakterleri ise terbiye edici, duygusal ve destekleyici olarak betimlemektedir. Bu ikilik sadece karakter derinliğini sınırlamakla kalmaz, aynı zamanda edebiyat dışındaki sosyal ortamda da stereotipleri güçlendirir. Ayrıca, ikili cinsiyet standartları "farklılık" vurgusuyla erkek ve kadınların öz itibarıyla ayrı sosyal ve psikolojik alanlara ait oldukları inancını da artırır.

Ancak günümüz İngilizce edebiyatında artık geleneksel cinsiyet rollerini aşan karmaşık karakterlerin sunulması gibi değişimlerin yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu edebi eğilim, okuyucuları toplumsal normları yeniden düşünmeye teşvik ederken, edebiyatta kimliğin daha kapsayıcı bir anlatımına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: toplumsal cinsiyet, edebiyat, kimlik

THE CONCEPT OF "RESIDUE" IN SACRED TEXT TRANSLATION: AN ANALYSIS OF TURKISH TRANSLATIONS OF THE BHAGAVADGĪTĀ

Assoc. Prof. Dr. Yalçın KAYALI
Ankara University, Faculty of Language and History-Geography, Department of Indology
ykayali@ankara.edu.tr

The translation of sacred texts is not merely a process of transferring meaning between languages, but also a multidimensional construction of meaning that encompasses cultural and ontological layers. The translation of such texts raises a theoretical problem, particularly in the context of elements that are referred to as "residue" and are transferred into the target language in an untranslatable, incomplete or truncated form.

The *Bhagavadgītā*, as a text that embodies the philosophical and theological foundations of Hindu thought, carries a high density of meaning not only from a religious perspective but also from ethical, metaphysical, and linguistic angles. For this reason, translations of the *Bhagavadgītā* into world languages are extremely important in terms of presenting arguments that serve as examples of post-structuralist translation theory. In this paper, two different translations of the *Bhagavadgītā* into Turkish are examined comparatively within the framework of the concept of "residue." The evaluation made within the framework of the concept of "residue" aims to reveal the extent to which the metaphors, concepts and contextual elements in the original Sanskrit text can be transferred into Turkish, what kind of meaning shifts occur, and which elements remain as "semantic residue". The first translation was made from Sanskrit by Korhan Kaya and published in 2001 under the title *Bhagavadgītā*, *Hinduların Kutsal Kitabı (Bhagavad Gita, the Holy Book of Hindus)*. The first 26 pages of this 84-page work are devoted to the preface, historical context, and translation method. Kaya's translation was prepared with an approach that aims to remain faithful to the text and includes explanatory footnotes on the cultural context. The second translation was done by Sevda Çalışkan and published in 1995 under the title "*Bhagavadgītā (Sacred Song)*." The first 16 pages of this 108-page translation are devoted to a preliminary assessment of the structural and thematic features of the work. Çalışkan's translation is written in a more interpretive style that takes into account the target language reader. It is observed that the translations of concepts are accompanied by metaphors that bridge Western philosophy. While this allows for a broader understanding of meaning, it also makes the phenomenon of "relics" visible on a more abstract level. In this study, a comparative analysis of both translations reveals the transformations that occur in the transfer of metaphors, concepts, and cultural references from the original Sanskrit text into Turkish. Translation problems such as narrowing of meaning, loss of cultural codes, and conceptual ambiguity have been identified, particularly in the context of the concept of "resudie."

In conclusion, this paper reveals that the translation of sacred texts carries not only linguistic but also ethical, cultural, and philosophical responsibilities, and provides a basis for discussion on how the concept of "remnant" can be functionalized within translation theory. This study is a product/output of the relevant project supported by Ankara University Scientific Research Projects (BAP): Project ID: 4184, Project Code: SBA-2025-4184.

Keywords: Sacred text translation, Post-structuralist translation theory, Concept of residue, *Bhagavadgītā*

KUTSAL METİN ÇEVİRİLERİNDE "KALINTI" KAVRAMI: *BHAGAVADGĪTĀ*'NIN TÜRKÇE ÇEVİRİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Doç. Dr. Yalçın KAYALI
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Hindoloji Anabilim Dalı
ykayali@ankara.edu.tr

Kutsal metinlerin çevirisi, yalnızca diller arası bir aktarım süreci değil, aynı zamanda kültürel ve ontolojik katmanları da içeren çok boyutlu bir anlam inşasıdır. Bu tür metinlerin çevrilmesi, özellikle "kalıntı" olarak adlandırılan ve çevrilemeyen, eksik ya da eksiltilmiş biçimde hedef dile aktarılan unsurlar bağlamında kuramsal bir sorunsalı gündeme getirir.

Bhagavadgītā, Hindu düşüncesinin felsefi ve teolojik temellerini barındıran bir metin olarak yalnızca dinî değil, aynı zamanda etik, metafizik ve dilsel açılardan da yüksek anlam yoğunluğu taşımaktadır. Bu sebeple *Bhagavadgītā*'nın dünya dillerine yapılmış olan çevirileri postyapısalcı çeviri kuramına örnek teşkil eden argümanları sunması açısından son derece önemlidir. Bu bildiride ise "kalıntı" kavramı çerçevesinde *Bhagavadgītā*'nın Türkçeye yapılmış iki farklı çevirisi karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. "Kalıntı" kavramı çerçevesinde yapılan değerlendirme, özellikle Sanskrit dilindeki orijinal metindeki metaforların, kavramların ve bağlamsal ögelerin Türkçeye ne ölçüde aktarılabildiği ne tür anlam kaymaları yaşandığı ve hangi unsurların "artık-anlam" olarak kaldığını ortaya koymayı hedeflemektedir. İlk çeviri, Korhan Kaya tarafından Sanskrit dilinden yapılmış ve 2001 yılında "*Bhagavadgītā*, Hinduların Kutsal Kitabı" başlığıyla Ankara'da yayımlanmıştır. 84 sayfalık bu eserin ilk 26 sayfası önsöz, tarihî bağlam ve çeviri yöntemi üzerine ayrılmıştır. Kaya'nın çevirisi, metne oldukça sadık kalmayı amaçlayan ve kültürel bağlamı açıklayıcı dipnotlar içeren bir yaklaşımla hazırlanmıştır. İkinci çeviri ise Sevda Çalışkan tarafından yapılmış ve 1995 yılında "*Bhagavadgītā* (Kutlu Ezgi)" başlığıyla yayımlanmıştır. Bu 108 sayfalık çevirinin ilk 16 sayfası, eserin yapısal ve tematik özelliklerine dair bir ön değerlendirmeye ayrılmıştır. Çalışkan'ın çevirisi, daha yorumlayıcı ve hedef dil okuyucusunu gözeten bir üslupla kaleme alınmıştır. Kavramların karşılıklarında yer yer Batı felsefesiyle köprü kuran benzetmelerin yer aldığı gözlemlenmektedir. Bu durum, anlamın bir yandan genişletilmesine imkân tanırken diğer yandan "kalıntı" olgusunu daha soyut bir düzlemde görünür kılmaktadır. Çalışmada, her iki çeviri metni üzerinden yapılan karşılaştırmalı analiz ile, orijinal Sanskrit metindeki metaforların, kavramların ve kültürel göndermelerin Türkçeye aktarımında yaşanan dönüşümler ortaya konmuştur. "Kalıntı" kavramı bağlamında özellikle anlam daralması, kültürel kod kaybı ve kavramsal belirsizlik türünden çeviri problemleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak bu bildiri, kutsal metin çevirilerinin sadece dilsel değil, aynı zamanda etik, kültürel ve felsefi sorumluluklar taşıdığını ortaya koymakta; "kalıntı" kavramının çeviri kuramı içinde nasıl işlevselleştirilebileceğine dair bir tartışma zemini sunmaktadır. Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kapsamında desteklenen ilgili projenin bir ürünü/çıktısıdır: Proje ID: 4184, Proje Kodu: SBA-2025-4184.

Anahtar Kelimeler: Kutsal metin çevirisi, Postyapısalcı çeviri kuramı, Kalıntı kavramı, *Bhagavadgītā*

KAMAL ABDULLA'S STORIES IN AN INTERTEXTUAL CONTEXT

Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor Yegana ABDULLAYEVA
Azerbaijan University of Languages, Department of World Literature and Theory
y.abdullayeva68@gmail.com

The story genre occupies a special place in the creativity of Kamal Abdulla, a prominent representative of contemporary prose in modern Azerbaijani literature. If we pay attention to these stories, we will see that these works are entirely in the form of intertextual texts or reflect various forms of manifestation of intertextual relations. In the stories of the writer like "Charon, Merciful Charon", "Fork Flower", "Last Arrival" and etc., reference and appeal to the primary source, methods of using it are found. However, K. Abdulla, who creatively approaches these references, turns his stories into original texts, gives them a new meaning. K. Abdulla's stories are important in terms of studying the dynamics of intertextual texts, signs and means of intertextual communication, types and forms of textual relations. These stories require reading logic and pre-textual familiarity in the palimpsest effect. Because the real semantic load of the stories arises in intertextual zones and gains meaning.

It is no coincidence that the motif of people turning into flowers in the story "Fork Flower" by Kamal Abdullah, who "created a poetic system within a system", is related to the myth of "Narcissus". As in the writer's other works rich in myth and historical references, in "Fork Flower", King Psammetichus makes shepherds pass through giant forks and turns them into flowers because they speak their own language, while at the end of the story chief priest tells how the crimson flowers on the side of the road turn into people. The image of Psammetichus, who strives to stay in the dream he wants to live in the story, is reminiscent of the image of Masudi in M. Pavic's novel "Dictionary of the Khazars", who gets lost in other people's dreams and can't return. The meaning of the story is related to how Psammetichus and chief priest understand this "transformation" when people turn into flowers.

Charon, the hero of the story "Charon, Merciful Charon", carries people in his wooden boat from one bank of the Styx River to the other bank, that is, from this world to the other world. In this story, we can also see a motif that exists in the mythology of many peoples. Since "the plot can be resurrected in the name of quoting other plots", we can see this "resurrection" in the passage of Nick and his father from one bank to the other, from this world to the other world, in E. Hemingway's story "Indian Camp" in other words, we can also evaluate it as a compositional element of the passage from one life to another. In K. Abdulla's story, Charon, who realizes the passage to the world of the dead, encounters the cry of a mother who left her children in this world. She addresses Charon as a merciful Charon, begging him, asking him not to touch her memory. He doesn't give up the memory that connects him to his children. Charon breaks the laws for the first time, doesn't erase her memory.

The story "Last Arrival" is a reference to Euripides' tragedy "Alcestis". Hercules saves Alcestis, the wife of his friend Admetus, from the clutches of the Devil of Death and brings her back to life. In the story "Last Arrival", the disappearance of the God of Death, and the immediate appearance of the villager's son by his side are reminiscent of Greek tragedy. In the tragedy "Alcestis", so that the sacred laws of hospitality are not violated, the hero who visits his house is provided with every kind of service, and the mourning ceremony at home is hidden from him. However, the sufferings of Admetus are endless, and in the end, it is revealed that the woman Hercules brought with him is Alcestis. In the story "The Last Meeting", the scene where the father, looking for his son, mistakes him for the God of Death, who is sitting in the corner of the house, and doesn't recognize him, also reminds of a well-known motif.

An analysis of K. Abdulla's stories shows that the writer gives new meaning, ideological and aesthetic essence to known plots, motifs, and images, changes their semantic load, adjusts them according to the author's intention, and creates an intellectual text space.

Keywords: K. Abdulla, intertextual, story, intellectual text

KAMAL ABDULLANIN HEKAYƏLƏRİ İNTERTEKSTUAL KONTEKSTDƏ

fil.e.d., dosent Yeganə Abdullayeva
Azərbaycan Dillər Universiteti, Dünya ədəbiyyatı və nəzəriyyəsi kafedrası
y.abdullayeva68@gmail.com

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının, çağdaş nəsrimizin görkəmli nümayəndəsi Kamal Abdulla yaradıcılığında hekayə janrı xüsusi yerlərdən birini tutur. Əgər bu hekayələrə diqqət yetirsək görərik ki, bu əsərlər bütövlükdə intertekstual mətn şəklindədir və ya mətnlərarası münasibətlərin müxtəlif təzahür formalarını əks etdirir. Yazıçının "Xaron, mərhəmətli Xaron", "Çəngəl çiçəyi", "Son gəliş" hekayələrində ilkin mənbəyə istinad və müraciət, ondan istifadə üsullarına rast gəlinir. Lakin bu istinadlara yaradıcı şəkildə yanaşan K. Abdulla hekayələrini orijinal mətnə çevirir, ona yeni məna verir. K. Abdullanın hekayələri intertekstual mətnlərin dinamikasını, mətnlərarası ünsiyyətin əlamət və vasitələrini, mətn əlaqələrinin tip və şəkillərini öyrənmək baxımından əhəmiyyətlidir. Bu hekayələr palimpsest effektində oxu məntiqi və mətnöncəsinə bələdlilik tələb edir. Çünki hekayələrin gerçək semantik yükü mətnlərarası zonalarda yaranır və anlam qazanır.

"Sistem içərisində poetik sistem yaradan" Kamal Abdullanın "Çəngəl çiçəyi" hekayəsində adamların çiçəyə çevrilməsi motivinin "Narsis" haqqında miflə əlaqəli olması heç də təsadüfi deyil. Yazıçının mif və tarixə geri dönümləri ilə zəngin olan digər əsərlərində olduğu kimi "Çəngəl çiçəyi"ndə çar Psammetixi çobanları öz dilində danışdıqlarına görə nəhəng çəngəllərdən keçirib çiçəyə oxşadırsa, hekayənin sonunda baş kahin yolun kənarındakı al-qırmızı çiçəklərin necə insanlara çevrildiyini deyir. Hekayədə yaşamaq istədiyi yuxusunda qalmaq üçün səy göstərən Psammetixi obrazı M. Paviçin "Xəzər sözlüyü" romanında başqalarının yuxularında dolaşıb qalan və geri qayıda bilməyən Məsudi obrazını xatırladır. Hekayənin məna yükü insanların çiçəyə çevrilərkən Psammetixinin və baş kahinin bu "çevrilmə"ni necə anlaması ilə bağlıdır.

"Xaron, mərhəmətli Xaron" hekayəsinin qəhrəmanı Xaron isə taxta qayığı ilə insanları axirət dünyasında axan Stiks çayının bir sahilindən o biri sahilinə, yəni, bu dünyadan o biri dünyaya daşıyır. Bu hekayədə də bir çox xalqların mifologiyasında mövcud olan motivi görmək olur. "Süjet digər süjetləri sitat gətirmək adıyla təzədən dirilə bildiyi" üçün bu "dirilməni" E. Heminqueyin "Hindu koması" hekayəsində Nik və atasının qayıq ilə bir sahildən digər sahilə, bu dünyadan o biri dünyaya keçidində görə bilərik. K. Abdullanın hekayəsində ölülər dünyasına keçidi gerçəkləşdirən Xaron övladlarını bu dünyada qoyub gedən ananın fəryadıyla rastlaşır. O, Xarona mərhəmətli Xaron kimi müraciət edir, ona yalvarır, yaddaşına dəyməməsini istəyir. Onu övladlarına bağlayan yaddaşından əl çəkmir. Xaron ilk dəfə qanunları pozur, onun yaddaşını silmir.

"Son gəliş" hekayəsi isə Evripidin "Alkestra" faciəsinə işarədir. Herakl dostu Admetin arvadı Alkestranı ölüm İblisinin pəncəsindən xilas edir və yenidən həyata qaytarır. "Son gəliş" hekayəsində oğlunu itirmiş kəndlinin ölüm Allahının yoxa çıxması ilə oğlunun dərhal yanında peyda olması yunan faciəsinin xatırladır. Admetin çəkdiyi iztirablar sonsuzdur, lakin Heraklın özü ilə gətirdiyi qadının Alkestra olduğu məlum olur. "Son görüş" hekayəsində də oğlunu axtaran atanın onu evin küncündə oturan ölüm Allahı ilə səhv salması, tanımaması səhnəsi də məlum motivi xatırladır.

K. Abdulla hekayələrinin təhlili göstərir ki, yazıçı məlum süjet və motivlərə, obrazlara yeni məna, ideya-estetik mahiyyət verir, onun məna yükünü dəyişdirir, müəllif niyyətinə görə tənzimləyir, intellektual mətn məkanı yaradır.

Açar sözlər: K. Abdulla, intertekstuallıq, hekayə, intellektual mətn

LANGUAGE, THINKING, AND WORLDVIEW

Associate Professor Yegana Mashadi ORUJOVA
Azerbaijan University of Languages
Khazar University
orucova-yeqana@rambler.ru

Every language is grounded in a specific cognitive model or worldview that shapes how speakers conceptualize and express meaning. While human perception is cognitively universal, it also reflects national and cultural specificity, as speakers interpret reality through the unique structures of their native language. This highlights the principle of linguistic relativity, which posits that language influences thought and worldview.

A language's conceptual system is influenced not only by cognitive and physical foundations but also by its sociocultural environment. Within this system, universal and culturally specific elements coexist. A single concept may be understood differently within or across cultures due to the context-dependent relationship between language and culture.

Linguistic data show that even universal concepts can vary in interpretation depending on cultural context. For example, the concept of "time", though universal and multifaceted, is perceived differently across linguistic worldviews. These differences are not limited to how time is segmented or classified, but also include cultural attitudes toward time. While scientific time measurement based on astronomical phenomena is largely consistent, the understanding of parts of the day varies. In some cultures, these divisions are based on types of activity; in others, on levels of natural light. This reflects how cultural norms shape temporal perception. For instance, among the Igbo ethnic group residing in southern Nigeria, a week consists of four days and a year comprises thirteen months. In contrast, the Javanese people living in the central and eastern regions of Java Island in Indonesia observe a five-day week, while the Akan people of West Africa follow a six-day week.

Such cultural-linguistic variation is also evident in other conceptual domains. Unlike Azerbaijan's ascending grade system (1st to 11th), the French collège level follows a descending "top-down" structure, from 6th to 3rd grade.

A notable example is found in Turkish, where kinship terms are used in vocative function with first-person singular possessive suffixes. Words like "baba" (father), "anne" (mother), "abla" (older sister), and "abi" (older brother) become "babam", "annem", "ablam", "abim" when addressing someone. For instance, a father addresses his child as "babam", a mother as "annem", a brother calls his younger siblings "abim", and a sister refers to her younger brother as "ablam". This usage conveys respect and emotional closeness within family interactions. It is not merely a grammatical transformation, but a clear example of how cultural values are embedded in language use.

Keywords: language, thinking, culture, concept

DİL, TƏFƏKKÜR VƏ DÜNYA MƏNZƏRƏSİ

dosent Yeganə Məşədi qızı Orucova
Azərbaycan Dillər Universiteti
Xəzər Universiteti
orucova-yeqana@rambler.ru

Hər bir konkret dilin əsasında xüsusi model, yaxud dünya mənzərəsi dayanır və danışan fikrin məzmununu bu modelə uyğun olaraq ifadə edir. İnsanın dünyaya baxışı insan təfəkküründə görə universal, eyni vaxtda milli spesifik sayılır, çünki müxtəlif dil daşıyıcıları dünyanı öz dil prizmasından görür.

Dilin konseptual sistemi nəinki fiziki bazis vasitəsilə, eləcə də sosium və onun mədəniyyəti ilə təyin edilir. Burada universal və milli və ya idioetnik (bu mədəniyyətə məxsus olan) komponentlər mövcuddur. Eyni bir konsept həm bir mədəniyyət çərçivəsində, həm də müxtəlif mədəniyyətlərdə fərqli başa düşülə bilir. Konseptual anlayışın fərqli başa düşülməsinə səbəb dillə mədəniyyət arasında qarşılıqlı münasibətlərin hər bir konkret dil faktında fərdi olmasıdır.

Müxtəlif dil materiallarının təhlili göstərir ki, bəzi universal konseptlər mədəniyyətdən asılı olaraq fərqli dərk olunur. Konseptlər zahiri oxşarlıq nümayiş etdirsələr də, bəzi hallarda digər mədəniyyətlərin konseptinin ekvivalenti ola bilmir. Məsələn, dil materiallarının təhlili göstərir ki, “zaman” konsepti mədəniyyətdən asılı olaraq fərqli dərk olunur. Universal və çoxaspektli kateqoriya kimi hər bir mədəniyyətə məlum olan zaman kateqoriyası dünyanın hər bir dil mənzərəsində spesifik fərqliliyə malikdir. Bu fərqlilik sadəcə müxtəlif zaman seqmentlərində, dövr bölgüsündə deyil, eləcə də zamana münasibətdə də özünü göstərir. Başqa sözlə desək, zamanın elmi hesablanması, astronomik hadisələrin əsasında, əksər xalqlarda üst-üstə düşsə də, günün hissələri anlayışı müxtəlif xalqlarda nə uzunluq nöqteyi-nəzərindən, nə də onların yaratdığı assosiasiyalarla üst-üstə düşür. Bəzi xalqlarda bu, əsasən fəaliyyət xarakterinə, bəzi xalqlarda isə işıqlanma dərəcəsinə əsaslanır. Məsələn, Nigeriyanın cənubunda yaşayan iqbos etnik qrupunda həftə dörd gündən, bir il on üç aydan, İndoneziyanın Yava adasının mərkəzi və şərq hissələrində yaşayan yava xalqında həftə beş gündən, Qərbi Afrikada yaşayan akan xalqı üçün həftə altı gündən ibarətdir.

Bu kimi hallar digər konseptual sahələrdə də müşahidə olunur. Məsələn, Azərbaycan təhsil sistemində siniflər 1-dən 11-ə doğru artan sıra ilə təşkil olunduğu halda, Fransada kollej səviyyəsində siniflər “yuxarıdan aşağıya doğru” prinsipi ilə, yəni 6-cı sinifdən 3-cü sinifə doğru azalan sıra ilə düzülür.

Qeydə aldığımız digər fərqlilik nitq fəaliyyətinin müraciət sahəsinə aiddir. Türkiyə mədəniyyətində müşahidə olunan maraqlı dil faktlarından biri, qohumluq bildirən terminlərin vokativ (müraciət) funksiyada işlədilməsidir. “Baba”, “anne”, “abla”, “abi”, “teyze”, “amca” və s. kimi terminlər birinci şəxsin təkinin mənsubiyyət şəkilçisini qəbul edərək (“babam”, “annem”, “ablam”, “abim”, “teyzem”, “amcam”) qarşı tərəfə müraciət formasına çevrilir: ata öz övladına “babam”, ana öz övladına “annem”, qardaş özündən kiçik bacı-qardaşına “abim”, bacı özündən kiçik bacı-qardaşına “ablam” deyə müraciət edir. Bu, həm hörmət, həm də ailədaxili münasibətlərdə emosional yaxınlıq yaradır. Bu dil hadisəsi, yalnız qrammatik transformasiya deyil, eyni zamanda mədəniyyətin dilə təsirinin bariz nümunəsidir.

Açar sözlər: dil, təfəkkür, mədəniyyət, konsept

EDUCATIONAL TRANSLATION IN MODERN METHODS OF TEACHING RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

PhD in Cultural Studies Yulia Viktorovna EGOROVA
Associate Professor at the Faculty of Foreign Languages and Area Studies at Lomonosov Moscow State University
iegorova64@yandex.ru

The modern methodology of teaching Russian as a foreign language is primarily focused on the implementation of communicative tasks. When intensifying speech activity in the target language, the goal is often to eliminate internal translation, but this is effective only in repetitive situations when producing everyday speech, or at a very high, almost bilingual, level of language proficiency. Therefore, in most cases, educational translation is a real method in the learning process. It is necessary to master the difference in grammatical constructions and word usage in the native and the studied language, to acquire the skills of translation itself, mostly oral. Recognizing that the intermediary language may be the non-native language of the students, for example, English, we note that educational translation is useful in this case as well. If the students' native language does not belong to the Indo-European family, which is a common situation in modern Russia, the English grammar they have already learned will help them navigate and master the Russian language and its categories. The author of the report analyzes the use of educational translation in several Russian as a Foreign Language textbooks published in different countries.

Keywords: educational translation, grammatical constructions, typology of correspondences

УЧЕБНЫЙ ПЕРЕВОД В СОВРЕМЕННОЙ МЕТОДИКЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ КАК ИНОСТРАННОМУ

кандидат культурологии Юлия Викторовна Егорова
доцент факультета иностранных языков и регионоведения МГУ им. М. В. Ломоносова
iegorova64@yandex.ru

Современная методика преподавания русского языка как иностранного прежде всего сосредоточена на реализации коммуникативных задач. При интенсификации речевой деятельности на изучаемом языке целью часто является устранение внутреннего перевода, однако это эффективно только или в повторяемых ситуациях при продуцировании обыденных речений, или при очень высоком, почти билингвальном, уровне владения языком. Поэтому в большинстве случаев учебный перевод является реальным методом в процессе обучения. Он необходим для усвоения разницы грамматических конструкций и словоупотребления в родном и изучаемом языке, для приобретения навыков собственно перевода, большей частью – устного. Признавая, что языком-посредником может являться неродной язык учащихся, например – английский, отметим, что и в этом случае учебный перевод полезен. Если родной язык учащихся не принадлежит к индоевропейской семье, что частая ситуация в современной России, уже выученная английская грамматика поможет студенту сориентироваться и в русской, овладеть ее категориями. Автор доклада анализирует применение учебного перевода в нескольких учебниках русского языка как иностранного, изданных в разных странах.

Ключевые слова: учебный перевод, грамматические конструкции, типология соответствий

FUNCTIONAL STYLISTICS OF THE RUSSIAN LANGUAGE IN THE SYSTEM OF TEACHING STUDENTS-TRANSLATORS

PhD in Philology, Associate Professor Yulija Nikolajevna ZDORIKOVA
Ivanovo State University of Chemistry and Technology
ulia_zdor@mail.ru

Correct, competent use of stylistic resources of the language helps to achieve precision, expressiveness of speech, and adequate translation of the text into another language.

The article examines the system of organizing the course “Functional Stylistics of the Russian Language” for students receiving additional qualifications in the program “Translator in the Field of Professional Communication” in English. The theoretical material of the discipline and practical tasks are aimed at mastering the stylistic resources of vocabulary, morphology, and syntax. Before starting to study the functional stylistics of the English language, students study the stylistic features of the Russian language, because in order to achieve successful communication, a translator must have mastered the stylistic resources of his native language.

The course examines the concepts of “style”, “stylistics”, provides varieties of stylistics, and examines in detail the functional styles of the Russian language: scientific, official-business, journalistic, colloquial, the language of fiction and their style-forming means and features.

When studying the stylistic resources of vocabulary, the main attention is paid not only to the categories of the lexical composition of the language, distinguished from the point of view of imagery and expressiveness, the sphere of word use, the dynamics of language development, but also to speech errors that arise when using these means (tautology, pleonasm, anachronism, alogism. mixing of paronyms, unsuccessful choice of synonym, etc.). The translator should be especially careful when using synonyms to avoid anachronisms – errors against chronology. A certain word may not always be used in a specific historical period, which must be taken into account when translating.

When using stylistic resources of morphology, one should pay attention to the meaning that word-formation elements bring: prefixes, suffixes.

Syntax resources also have broad pictorial and expressive possibilities. A certain word order, sentence type and intonation determine the meaning of the statement.

During the course of mastering the discipline, students perform exercises on editing sentences, syntactic transformation, analysis and selection of text fragments of different styles, and the selection of linguistic elements in accordance with the communicative task.

At the end of mastering the discipline, you are asked to complete an assignment to translate a fragment of text in English.

The student independently selects the text, translates it without referring to existing translations, notes its lexical, morphological, syntactic features, determines the style and genre. Then he compares his translation with existing ones, if any, and talks about the difficulties that arose during the translation.

Keywords: student translator, stylistics of the Russian language, stylistic means

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СТИЛИСТИКА РУССКОГО ЯЗЫКА В СИСТЕМЕ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ-ПЕРЕВОДЧИКОВ

кандидат филологических наук, доцент Юлия Николаевна Здорикова
ФГБОУ ВО «Ивановский государственный химико-технологический университет»
ulia_zdor@mail.ru

Правильное, грамотное использование стилистических ресурсов языка помогает добиться точности, выразительности речи, адекватного перевода текста на другой язык.

В статье рассматривается система организации курса «Функциональная стилистика русского языка» для студентов, получающих дополнительную квалификацию по программе «Переводчик в сфере профессиональной коммуникации» на английском языке. Теоретический материал дисциплины и практические задания направлены на освоение стилистических ресурсов лексики, морфологии, синтаксиса. Прежде чем приступить к изучению функциональной стилистики английского языка, студенты знакомятся с особенностями стилистики русского языка, поскольку для осуществления успешной коммуникации переводчик, в первую очередь, должен владеть стилистическими ресурсами своего – родного языка.

В рамках курса рассматриваются понятия «стиль», «стилистика», приводятся разновидности стилистики, подробно рассматриваются функциональные стили русского языка: научный, официально-деловой, газетно-публицистический, разговорный, язык художественной литературы и их стилеобразующие средства и особенности. При изучении стилистических ресурсов лексики основное внимание обращается не только на разряды лексического состава языка, выделяемые с точки зрения образности и выразительности, сферы употребления слов, динамики языкового развития, но и на речевые ошибки, возникающие при использовании этих средств (тавтология, плеоназм, анахронизм, алогизм. смешение паронимов, неудачный выбор синонима и др.). Особенно внимательным переводчику следует быть при использовании синонимов, чтобы избежать анахронизмов – ошибок против хронологии. Определенное слово не всегда может использоваться в конкретный исторический период, что обязательно следует учитывать при переводе.

При использовании стилистических ресурсов морфологии следует обращать внимание на то, какие значение вносят словообразовательные элементы: приставки, суффиксы.

Широкими изобразительно-выразительными возможностями обладают и ресурсы синтаксиса. Определенный порядок слов, тип предложения, интонация определяют смысл высказывания.

В ходе освоения дисциплины студенты выполняют упражнения на редактирование предложений, синтаксическую трансформацию, анализ и подбор фрагментов текстов разных стилей, выбор языковых элементов в соответствии с коммуникативной задачей.

В заключение освоения дисциплины предлагается выполнить задание по переводу фрагмента текста на английском языке. Студент самостоятельно подбирает текст, переводит его, не обращаясь к существующим переводам, отмечает его лексические, морфологические, синтаксические особенности, определяет стиль и жанр. Далее он сравнивает свой перевод с существующими, если они имеются, рассказывает о трудностях, возникших при переводе.

Ключевые слова: студент-переводчик, стилистика русского языка, средства стилистики

A STUDY IN THE CONTEXT OF EQUIVALENCE PROBLEMS IN POETRY TRANSLATION: NECIP FAZIL'S POEM “SAKARYA TÜRKÜSÜ” AND ITS TRANSLATION INTO ARABIC

Assoc. Prof. Dr. Yusuf BİLDİK
Selçuk Üniversity, Department of Arabic Language and Literature
ysfbildik@gmail.com

Although translation activities from Turkish to Arabic or from Arabic to Turkish have been carried out for centuries, this activity has mostly centered around religious works. The translation of literary works, on the other hand, has only recently begun. Poetry is one of the linguistic tools that help people express their feelings in a short and effective way. In this respect, poetry is a tool that the poet uses to convey the intensity of emotion in his inner world to the reader. The poet's most important material for expressing his feelings is his words. Poetry, which has a very important place among literary writings, is a genre that can be found in every culture. Poetry is the most difficult area for translators in translation activities. At the same time, poetry is also the genre where the loss of meaning in translation is the most common. This difficulty stems from the difference in the formal structure of poetry and the special relationship it establishes with meaning. Poetry is a genre that focuses on language rather than meaning. In poetry, not only the words with which the emotion to be expressed is said, but also how those words are said is very important. For this reason, the language of poetry is often different from the language of ordinary communication. Since the beginning of translation activities, it has been a matter of debate whether poetry can be faithfully translated. Even today, the number of those who argue that it is not possible to translate poetry faithfully is considerable. They argue this on the basis of the difference between the source and target languages and cultures. In this context, many writers and literary theorists have argued that poetry cannot be translated literally. However, despite all these debates, the poem has been and continues to be translated many times. However, one of the questions that remains to be answered is whether it is possible to preserve both meaning and structure in these translations and whether it is possible to preserve the poetic authenticity of the poem in the source language. In light of all this, a certain degree of freedom is necessary in poetry translation. To reproduce a poem as a poem is not only to find equivalents using linguistic tools, but also to make the spirit of the poem felt in the new language. This forces the translator to walk a fine line between fidelity and creativity. In this study, Abdullah Atto's translation of Necip Fazıl Kısakürek's poem “Sakarya Türküsü”, one of the most important poets of Turkish Literature, into Arabic was analyzed using the document analysis technique and evaluated within the framework of equivalence in translation.

Keywords: Arabic, Equivalence, Translation, Necip Fazıl, Poem

ŞİİR ÇEVİRİSİNDE EŞDEĞERLİK SORUNLARI BAĞLAMINDA BİR İNCELEME: NECİP FAZIL'IN "SAKARYA TÜRKÜSÜ" ADLI ŞİİRİ VE ARAPÇAYA ÇEVİRİSİ

Doç. Dr. Yusuf BİLDİK
Selçuk Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü
ysfbildik@gmail.com

Türkçeden Arapçaya ya da Arapçadan Türkçeye çeviri faaliyetleri yüzyıllardır yapılaşa da bu faaliyet çoğunlukla dini eserler etrafındadır. Edebi eserlerin çevirisi ise yakın zaman öncesinde yapılmaya başlanmıştır. Kişinin duygularını kısa ve etkili bir biçimde ifade etmesine yarayan dilsel araçlardan birisi de şiirdir. Bu yönüyle şiir, şairin iç dünyasındaki duygu yoğunluğunu okuyucuya aktarmak için kullandığı bir araçtır. Şairin duygularını ifade etmek için en önemli malzemesi sözcükleridir. Edebi yazıtlar içinde çok önemli bir yer tutan şiir, her kültürde örneğini görmenin mümkün olduğu bir türdür. Şiir, çeviri faaliyetlerinde çevirmenlerin en çok zorlandığı alandır. Aynı zamanda çeviride anlam kaybının en çok yaşandığı tür de şiirdir. Bu zorluk, şiir biçimsel yapısının farklılığından ve anlamla kurduğu özel ilişkiden kaynaklanır. Şiir, anlamdan çok dile odaklanan bir türdür. Şiirde ifade edilmek istenen duygunun hangi kelimelerle söylendiğinin yanı sıra, o kelimelerin nasıl söylendiği de çok önemlidir. Bu nedenle, şiir dili genellikle sıradan iletişim dilinden farklıdır. Çeviri faaliyetlerinin başladığı günden bu yana, şiirin aslına sadık kalınarak tercüme edilip edilemeyeceği tartışma konusu olmuştur. Şiirin aslına sadık kalarak tercüme etmenin mümkün olmadığını savunanların sayısı bugün bile azımsanamayacak kadar fazladır. Bu durumu, kaynak ve hedef dillerin, kültürlerin birbirinden farklı olmasına dayanarak savunurlar. Bu bağlamda, birçok yazar ve edebiyat kuramcısı, şiirin gerçek anlamda çevrilemeyeceğini savunmuştur. Ancak bütün bu tartışmalara rağmen, şiir bugüne kadar pek çok kez çevrilmiş ve çevrilmeye de devam etmektedir. Fakat yapılan bu çevirilerde hem anlamın hem de yapının korunmasının ve şiirin kaynak dildeki şiirsel özgünlüğünü muhafaza etmesinin mümkün olup olmayacağı cevap arayan sorulardandır. Tüm bunlar ışığında şiir çevirisinde belirli ölçüde özgürlük gereklidir. Bir şiiri, şiir olarak yeniden üretmek; yalnızca dil araçlarını kullanarak karşılıkları bulmak değil, aynı zamanda şiirin ruhunu yeni dilde hissettirmektir.. Bu da çevirmeni, sadakat ve yaratıcılık arasında ince bir çizgide yürümeye zorlar. Bu çalışmada Türk Edebiyatının önemli şairlerinden Necip Fazıl Kısakürek'in Sakarya Türküsü adlı şiirinin Abdullah Atto tarafından Arapçaya yapılan çevirisi, doküman inceleme tekniği kullanılarak incelenmiş ve çeviride eşdeğerlik çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arapça, Eşdeğerlik, Çeviri, Necip Fazıl, Şiir

AI WRITING TOOLS: OPPORTUNITIES AND CRITICAL PERSPECTIVES

Zahra TALEBİ GHAHREMANLOUY OLYA
Gelişim University, Department of English Translation and Interpreting
ztalebi@gelisim.edu.tr

AI writing tools plays an increasingly significant role in teaching and learning context. The integration of Artificial Intelligence (AI) tools such as EditGPT, MagicSchool, Eduaide.ai, and Brisk Teaching, especially in language learning contexts has significantly reshaped writing instruction. EditGPT functions as a proofread and editing assistant that allows learners to receive immediate, scaffolder feedback on grammar, clarity, tone, and coherence. Unlike traditional grammar checkers, it offers editable prompts to the context. MagicSchool as a fastest growing teaching platform is designed for teachers, offering ready to use prompts, lesson plan, and writing supports tailored to different age groups. It integrates writing tasks with AI generated suggestions, saving time while fostering creativity. Eduaide.ai is an educational AI driven platform that helps teachers design differentiated lesson plans, writing activities, assessments, and feedback aligned with curriculum standards. Brisk Teaching supports real time student engagement by helping teachers analyze student writing and provide targeted AI feedback during the revision process.

These tools offer adaptive support for students and teachers by enhancing drafting, editing, and feedback processes in writing performance. They also have potential in fostering student autonomy, improving writing fluency, and supporting differentiated instruction, they are not without controversy However, critical perspectives have raised important concerns regarding AI in education. AI tools may inadvertently encourage surface level writing improvements at the expense of critical thinking, creativity, and deep engagement with the writing process.

This paper examines both the pedagogical benefits and the critical challenges associated with using AI in writing classes. Drawing on recent studies and user experiences, it aimed to present a balanced view of how AI can support skill development while also considering ethical, social, and feminist critiques. The study advocates for a cautious yet innovative path forward in the evolving relationship between AI tools in education that prioritizes equity, transparency, and teacher agency.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), writing tools, EditGPT, MagicSchool, Eduaide.ai, Brisk Teaching

YAPAY ZEKÂ YAZMA ARAÇLARININ ÖĞRETİM VE ÖĞRENİM BAĞLAMINDAKİ ARTAN ÖNEMİ

Zahra TALEBİ GHAHREMANLOUY OLYA
Gelişim Üniversitesi İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
ztalebi@gelisim.edu.tr

Yapay zekâ (YZ) yazma araçları, öğretim ve öğrenim bağlamında giderek daha önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle dil öğrenimi bağlamında EditGPT, MagicSchool, Eduaide.ai ve Brisk Teaching gibi YZ araçlarının entegrasyonu, yazma öğretimini önemli ölçüde yeniden şekillendirmiştir. EditGPT, öğrencilerin anında, yapılandırılmış geri bildirim almasını sağlayan bir düzeltme ve düzenleme asistanı olarak işlev görür; bu geri bildirim dilbilgisi, netlik, ton ve tutarlılık alanlarını kapsar. Geleneksel dilbilgisi denetleyicilerinden farklı olarak, bağlama uygun düzenlenebilir öneriler sunar. MagicSchool, en hızlı büyüyen öğretim platformlarından biri olarak, öğretmenlere hazır komutlar, ders planları ve farklı yaş gruplarına göre uyarlanmış yazma destekleri sunar. Yazma görevlerini YZ tarafından oluşturulan önerilerle entegre eder, bu da zamanı verimli kullanırken yaratıcılığı destekler. Eduaide.ai, öğretmenlerin farklılaştırılmış ders planları, yazma etkinlikleri, ölçme-değerlendirme uygulamaları ve müfredat standartlarıyla uyumlu geri bildirimler tasarlamasına yardımcı olan yapay zekâ destekli bir eğitim platformudur. Brisk Teaching, öğretmenlerin öğrenci yazılarını analiz etmelerine ve revizyon sürecinde hedeflenmiş YZ geri bildirimleri sağlamalarına olanak tanıyarak, gerçek zamanlı öğrenci etkileşimini destekler.

Bu araçlar, taslak oluşturma, düzenleme ve yazma performansında geri bildirim süreçlerini geliştirerek öğrencilere ve öğretmenlere uyarlanabilir destek sunar. Öğrenci özerkliğini teşvik etme, yazma akıcılığını geliştirme ve farklılaştırılmış öğretimi destekleme potansiyeline sahip olsalar da, bazı eleştiriler de gündeme gelmiştir. Eleştirel bakış açıları, eğitimde YZ kullanımı konusunda önemli endişeler ortaya koymaktadır. YZ araçları, eleştirel düşünme, yaratıcılık ve yazma süreciyle derinlemesine etkileşim yerine yüzeysel yazma iyileştirmelerini teşvik edebilir.

Bu çalışma, yazma derslerinde YZ kullanımına ilişkin pedagojik faydaları ve eleştirel zorlukları incelemektedir. Son araştırmalar ve kullanıcı deneyimlerine dayanarak, YZ'nin beceri gelişimini nasıl destekleyebileceğine dair dengeli bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Çalışma, etik, sosyal ve feminist eleştirileri göz önünde bulundurarak, eğitimde YZ araçlarıyla ilerleyen ilişkide dikkatli ancak yenilikçi bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini savunur; bu yaklaşımda eşitlik, şeffaflık ve öğretmen özerkliği ön planda tutulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ (YZ), yazma araçları, EditGPT, MagicSchool, Eduaide.ai, Brisk Teaching

DEVELOPMENT OF CULTURE IN SHAMAKHI (2003-2020)

PhD in History, Associate Professor Zarifa Shamil JAVADOVA
Azerbaijan State Pedagogical University Shamakhi Branch
cavadova.zerife@mail.ru

Under the leadership of the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev, six State Programs have been approved and numerous Decrees and Orders have been signed in the direction of the development of culture in the country. Thus, various areas of Azerbaijani culture have been developed and their promotion in the world has been achieved. In Shamakhi, which has an ancient history and rich culture, measures have been taken to develop culture and constructive work in the cultural field has been expanded. Shamakhi District Culture and Tourism Department has united the Heydar Aliyev Center, the Museum of Historical and Local Lore, the M.A. Sabir House Museum, the State Art Gallery, the Children's Music School, the Children's Art School, the “Shirvan” Cinema Theater, the District Culture House, 8 village culture houses, 26 village clubs, one central library, one children's, three city, 47 village libraries, Heydar Aliyev Park and eight monument conservatories.

In accordance with the I State Program, the building housing the Shamakhi Museum of Historical and Local Lore was overhauled. In 2009, President Ilham Aliyev visited the regional History and Local Lore Museum during his visit to Shamakhi, and participated in the opening of the museum and music gymnasium after major repairs by the Heydar Aliyev Foundation.

By the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated December 29, 2012, the Development Concept “Azerbaijan 2020: A Look into the Future” was approved. It defined the directions for the protection and development of our national culture, and envisaged the implementation of state measures. For this purpose, work was carried out to protect cultural monuments in the region.

Thus, the reforms in the field of culture carried out by the head of state also yielded positive results in Shamakhi. The cultural infrastructure was created in the region, and the scope of cultural and mass events of cultural institutions was significantly expanded. As a result of the attention and care shown, the cultural life of the region was improved, national characteristics were preserved, and their promotion at the republican level was achieved.

Keywords: Shamakhi, Ilham Aliyev, culture, museum, music gymnasium

ŞAMAXIDA MƏDƏNİYYƏTİN İNKİŞAFI (2003-2020-Cİ İLLƏR)

tar.ü.f.d., dosent Zərifə Şamil qızı Cavadova
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti Şamaxı filialı
cavadova.zerife@mail.ru

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə mədəniyyətin inkişafı istiqamətində altı Dövlət Proqramı təsdiq edilmiş və çoxsaylı Fərman və Sərəncamlar imzalanmışdır. Bununla Azərbaycan mədəniyyətinin müxtəlif sahələri inkişaf etmiş və dünyada təbliğinə nail olunmuşdur. Qədim tarix və zəngin mədəniyyətə malik Şamaxıda da mədəniyyətin inkişafı ilə bağlı tədbirlər həyata keçirilmiş və mədəni sahədə quruculuq işləri genişləndirilmişdir. Şamaxı rayon Mədəniyyət və Turizm şöbəsi özündə Heydər Əliyev Mərkəzini, Tarix Diyarşünaslıq muzeyini, M,Ə.Sabirin ev muzeyini, Dövlət Rəsm Qaleriyasını, Uşaq musiqi məktəbini, Uşaq incəsənət məktəbini, "Şirvan" kinoteatrını, rayon mədəniyyət evini, 8 kənd mədəniyyət evini, 26 kənd klubunu, bir mərkəzi kitabxananı, bir uşaq, üç şəhər, 47 kənd kitabxanasını, Heydər Əliyev parkını və səkkiz abidə mühafizini birləşdirmişdir.

I Dövlət Proqramına uyğun olaraq Şamaxı Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyinin yerləşdiyi bina əsaslı təmir olunmuşdur. 2009-cu ildə Prezident İlham Əliyev Şamaxıya səfəri zamanı rayon Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyi ilə tanış olmuş və Heydər Əliyev Fondu tərəfindən əsaslı təmirdən sonra muzeyin və musiqi gimnaziyasının açılışında iştirak etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 29 dekabr tarixli Fərmanı ilə "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası təsdiq edilmişdir. Burada milli mədəniyyətimizin qorunması və inkişafı istiqamətləri müəyyənləşdirilmiş, dövlət tədbirlərinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu məqsədlə bölgədə mədəniyyət abidələrinin qorunması məqsədiylə işlər aparılmışdır.

Beləliklə, ölkə başçısının həyata keçirdiyi mədəniyyət sahəsindəki islahatlar Şamaxıda da müsbət nəticəsini vermişdir. Bölgədə mədəni sahədə infrastruktur yaradılmış, mədəniyyət müəssisələrinin mədəni-kütləvi tədbirlərinin çərçivəsi xeyli genişləndirilmişdir. Göstərilən diqqət və qayğı nəticəsində bölgənin mədəni həyatı təkmilləşdirilmiş, milli xüsusiyyətlər qorunmuş və respublika səviyyəsində təbliğinə nail olunmuşdur.

Açar sözlər: Şamaxı, İlham Əliyev, mədəniyyət, muzey, musiqi gimnaziyası

THE SEMANTIC LAYERS OF THE CONCEPT OF AMAE (甘え) IN DAZAİ OSAMU'S KAZE NO TAYORİ AND ITS REFLECTIONS IN TRANSLATION

Assoc. Prof. Dr. Zeynep GENÇER BALOĞLU
Pamukkale University
gencerzeynep@gmail.com

This study analyzes the semantic layers of *amae* (甘え) in Dazai Osamu's short story Kaze no Tayori ("Hearsay," 1939) and discusses the translation problems encountered when transferring the concept into Turkish. According to the psychiatrist Takeo Doi, *amae* is a culture-specific form of emotional dependence in which an individual seeks unconditional affection, tolerance, and protection from another person. Doi argues that this trust-based "infantile dependence" operates not only in mother-child relations but also in adult interactions and is socially accepted in Japan. He analyzes *amae* in two dimensions: a psychological dimension characterized by the need for care and unconditional acceptance and a social dimension, in which that need is sanctioned by Japanese norms and regulates interpersonal relations. However, Turkish society generally views adult dependence negatively, making it unsurprising that no single Turkish lexical item fully matches *amae*. The main aim of the paper is to reveal the narrative strategies through which Dazai foregrounds *amae* and to examine how this multilayered construct is reshaped in Turkish translation, thereby offering a theoretical contribution from both source and target culture perspectives. Employing a qualitative design, the study gathers data through close textual reading. Ten sentences containing the *amae* root were identified in the complete text. These sentences were coded along two axes: (i) direct uses of *amae* (e.g., the verbs *amaeru* and *amanjiru* and the adjective *amai*) versus indirect uses (imagery of vulnerability, surrender, and nostalgia); and (ii) positive valuations (genuine reliance and desire for rescue) versus negative valuations (manipulative dependence, search for comfort). Detailed semantic analysis shows that the narrator simultaneously scorns the "sweet submission" he detects in others and seeks indulgent affection for himself, indicating a dual functioning of the concept. Findings reveal that *amae* operates not merely as an interpersonal emotion but as a structural motif underpinning the existential tension of the characters. At the translation level, Turkish counterparts such as sığınmak ("to lean on"), nazlanmak ("to act coy"), and razı olmak ("to acquiesce") prove semantically narrow or negatively connoted. Metaphors like "slave peace" and "sweet reverie" lose much of their cultural resonance unless supplemented by paratextual devices footnotes, translator's comments, or explanatory addenda. The study concludes that amae must be reconstructed not only lexically but also at the level of social norms and emotional conventions. Thus, Dazai's story provides a timely and original case for discussions of translator visibility and affective equivalence within linguistics, cultural studies, and translation studies.

Keywords: Amae, semantic analysis, cultural translation, Dazai Osamu, Japanese literature

DAZAİ OSAMU'NUN KAZE NO TAYORİ'SİNDE *AMAE*(甘え) KAVRAMININ ANLAMBİLİMSEL BOYUTU VE ÇEVİRİDEKİ YANSIMALARI

Doç. Dr. Zeynep GENÇER BALOĞLU
Pamukkale Üniversitesi
gencerzeynep@gmail.com

Bu çalışma, savaş sonrası Japon edebiyatının önde gelen temsilcilerinden Dazai Osamu'nun Kaze no Tayori (Havadan Sudan, 1939) adlı kısa öyküsünde *amae* (甘え) kavramının anlambilimsel katmanlarını incelemekte ve söz konusu kavramın Türkçeye aktarımında karşılaşılan çeviribilimsel zorlukları tartışmaktadır. *Amae*, psikiyatrist Takeo Doi'nin çalışmalarında tanımlandığı üzere, bireyin karşısındaki kişiden koşulsuz şefkat, hoşgörü ve koruma beklemesiyle şekillenen, Japon kültürüne özgü bir duygusal bağımlılık biçimidir. Doi, Japon toplumunda güven temelli "çocuksu bağımlılığın" (amae) sadece çocuk-anne ilişkisinde değil, yetişkin bağlarında da normatif ve kabul gören bir duygu olduğunu ileri sürer. Doi *amae*'yi psikolojik ve sosyal olmak üzere iki boyutta çözümler. Psikolojik boyut, şefkat, korunma, koşulsuz kabule duyulan ihtiyacı tanımlarken; sosyal boyut, bu ihtiyacın Japon toplumsal normları içinde onaylanması ve ilişkileri düzenlemesi olarak ortaya çıkar. Türk toplumsal normalarında ise Japon toplumundan farklı olarak yetişkin bağımlılığının olumlu karşılanmadığı bilinmektedir. Bu durumun neticesi olarak da *amae* kavramını tam anlamıyla karşılayan bir sözcüğün olmaması doğaldır. Çalışmanın temel amacı, Dazai'nin metninde *amae*'nin hangi anlatı stratejileriyle görünür kılındığını ortaya koymak ve bu çok katmanlı yapının Türkçeye çevrilirken nasıl dönüştüğünü irdeleyerek hem kaynak hem hedef kültür perspektifinden kuramsal bir katkı sunmaktır. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada veriler metin tarama tekniği ile toplanmıştır. Metnin tamamında içinde "*amae*" kök sözcüğü geçen toplamda on cümle tespit edilmiştir. Bu cümleler (i) *amae*'nin doğrudan kullanımı (ör. *amaeru* fiili, *amanjiru* fiili, *amai* sıfatı) ve örtük kullanımı (kırılganlık, teslimiyet, nostalji imgesi) ile (ii) olumlu (samimi sığınma, kurtarılma arzusu) ve olumsuz (manipülatif bağımlılık, konfor arayışı) anlam yükü eksenlerinde kodlanmıştır. Ayrıntılı anlambilimsel inceleme, anlatıcının hem başkalarındaki "tatlı teslimiyet"i küçümseyip hem de kendisi için şefkat talep etmesi nedeniyle kavramın öyküde çift yönlü işlediğini ortaya koymuştur. Bulgular, *amae*'nin metinde yalnızca kişilerarası bir duygu değil, aynı zamanda karakterlerin varoluşsal gerilimini belirleyen temel bir izleğe dönüştüğünü göstermektedir. Çeviri boyutunda, "sığınmak", "nazlanmak", "razı olmak" gibi Türkçe karşılıkların semantik kapsamının dar kaldığı veya olumsuz çağrışımlar ürettiği belirlenmiştir. Ayrıca "köle huzuru" ve "tatlı dalgınlık" gibi metaforların, *amae*'nin kültürel bağlamını görünür kılacak açıklayıcı yan metinler (dipnot, çevirmen yorumu, ek) kullanılmadığında ciddi anlam kaybına yol açtığı saptanmıştır. Çalışma sonucunda görülmüştür ki, *amae*'nin çeviride yalnızca sözcük düzeyinde değil, toplumsal normlar ve duygusal kabuller düzeyinde de yeniden inşa gerektiren bir kavram olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dazai'nin bu öyküsü, dilbilim, kültür çalışmaları ve çeviribilim ekseninde ele alındığında, çevirmene görünürlük ve duygusal eşdeğerlik tartışmalarına güncel ve özgün bir örnek sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Amae, Dazai Osamu, anlambilim, kültürel çeviri, Japon edebiyatı